
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
8 D
6

COMMENTARII SVPER CONSVETVDINIBVS PRECLARAE CIVITATIS BARI, IN QVIBVS QVAMPLVRIME VTILES ET SVBTILES QVAESTIONES IN MATERIA VTRIVSQ; Iuris disputantur: ac diuersi tractatus Iuris cumulantur.

ET IN MATERIA IVRIS LONGOBARDI multa dicuntur Pariter & de Iure ciuili Regni NEAPOLITANI tironibus & ueteranis in forensibus causis uersantibus admodum utiles & necessarij.

AVTORE DOMINO VINCENTIO MAXILLA AB ATELLA Lucanie origine Barensi nobili ciue allecto, V. I. D. Clarissimo.

PATAVII
Iacobus Fabrianus Excudebat.
M. D. LV
Cum gratia et priuilegio per Annos XII

LAVRENTII SOLARII BERGOMENSIS
Epigramma.

Lex erat obscuris nimium Demersa tenebris
Quam propriis Barion menibus acceperas.
Nunc nitida: & vario distincta colore refulgens
Splendorem magno lumine restituit
Masilae auxilio Clari: uelut aethere ab alto
Elucet fratris Cynthia luminibus
Quare age dum sanctae leges: dum iura manebunt
Hic tibi sit Carus semper & ex animo.

MAGNIFICIS EGREGIISQVE VIRIS SINDICIS VNIuersitati & hominibus Preclaræ Ciuitatis Bari. Vincentius maxilla ab atella lucaniæ origine:Barensi.V.I.D. S.P.D.

CVM superioribus annis Magnifici generosi ac egregii ciues e Baro. in sarmatiam(quam Iuniores Poloniam dicunt) in seruitio Serenissimæ Dominæ BONÆ sfortie de aragonia REGINÆ poloniæ nostræ Dominæ accersitus fuerim: ibi existens Domesticis curis ac forensibus causis quibus in patria præmebar(vt scitis)solutus:Quid in tanto ocio mihi agẽdum esset animo sepe volitabam:cum non minus ocii q̃ negocii ratio sit Exposcenda:ac mo africani tunc minus ociosos esse cum in ocio sumus:Demum cum omnia quæ in terris gignuntur ad vsum hominum homines autem hominum causa iuxta stoicorum placitum esse generatos agnouerim:vt in domum Domini ex horreolo meo offerrem quod deo gratum: & hominibus non inutile esset & patriæ præsertim(cui plurimum debetur) super scriptas consuetudines huius preclaræ nostræ ciuitatis bari pro tenui ingenioli mei facultate aliquid scribere decreueram:Ex hoc.n.considerabam preelectæ mihi patriæ Barensi debitum soluere: & ingenium quod ocio torpebat Excitare. Videbam ab annis quingentis & vltra eas compilatas: ex fonte explosi iuris longobardi vt plurimum ecerptas: varia & constitutionum capitulorumq; Rituum ac pragmaticarum iura in regno successisse: earum multas nouo regni iure correptas: Multas contrario vsu abolitas: Multas vero non recta intelligentia deprauari: Vtiliter imo necessario sedula interpretatione eas adiuuandas esse putabam. Ab hoc.n.proposito Paruitas ingenii & doctrine: librorum carentia cum sarmatiæ degissem vnde lex Imperialis exulauit: Inuidorum demum qui de aliis tantum iudicare ipsi facere nihil nouerunt auertebant. Sed dei optimi maximi auxilio ac spiritus sancti gratia & Bonitate (qui linguas infantium facit disertas) confisus: omni inuidorum Explosa nequitia et detractatione agresti quo potui stilo commentariolos hos super ipsas consuetudines exaraui: Non.n.spernende erant santiones iste Barenses: Mementote quæso Decuriones & ciues amplissimi illos veteres maiores & priscos Barenses quanta diligentia: quanta solertia: quantoq; studio reipublice consulentes pro cõponendis hiis consuetudinibus(vt ipsimet in proœmio earũ testantur insudasse: Nec ex alio nisi vt quẽadmodum armis ciuitas florebat ita floreret moribus & institutis: Existimantes hiis omnibus q; gloria & honore cresceret in inmensum.Qualem illi igitur curam in componendo hos mores & instituta habuere talem a vobis patres amplissimi in eis conseruandis atq; tuendis curam adhiberi pro certo desiderarent. Nam & si yapigea vetustissima origine glorieris: Si altis menibus templorum & edificiorum superba mole iactaris: Si vrbis Claritate & Excellentia ac loci amenitate Extolleris: si antiquissima demum tuorum ciuium nobilitate & præstantia dulcissima bari patria letaris: Tuo hoc municipali & proprio iure (quo ne dum tui ciues verum etiam & finitime ciuitates & oppida viuunt)magis gloriari & Exaltari oportet: Nam nec minus armis q̃ legibus & moribus athenienses & lacedemonienses gloriabantur: & Romanum creuit Imperium. Has meas igitur lucubrationes super ipso vestro municipali iure patres dignissimi alacri animo & benigna fronte suscipere a me vobis oblatas non dedignemini: Nec q; meliores a doctissimis viris presertim redi potuissent repulsa dignus iudicari

potero: Dedi.n.in gazophylatio æra minuta que potui: Argentea & aurea dent qui & ipsa prestare possunt. Quod si vobis munus hoc licet minimum Gratum fuisse agnouerint cunti:me ceterosq; patriæ alunnos (quorum ingenium meo est longe prestantius) ad maiora agredienda vos excitare iuste crediderint. Valete & boni patrie (vt soletis) consulite.

CLARISS.

CLARISSIMO ET EXCELLENTISSIMO VIRO DOmino Scipioni de summa Patritio Neapolitano: Iurisconsulto Celeberrimo: lutiorum & rosarum Baroni: ac sacri Regii collateralis consilii consiliario dignissimo Vincentius maxilla abatella lucaniæ origine: barensis. V.I.D. S. P. D.

OS est omnium scribentium Excellentissime Domine: suas lucubrationes suaq; studia & labores alicui Clarissimo viro (veluti diuo certo) dedicare: vt illius nomine clipeo & fauore in publicũ veniant: mordaces perinde lingue & latrantium ora a morsu & latratu prohibeant: & opus qd de se forte frigeret fomentum acciperet. Quum igitur per id tempus quo sarmatie in seruitiis Serenissimæ Domine Bonæ sfortiæ Reginæ poloniæ familiaribus ac forensibus negociis vacuus fui: ne ocio torperet ingenium: vtq; benemerenti preelectæ mihi patriæ barensi & posteris pro virili consulerẽ: opus meis viribus (fateor ingenue) longe impar interpretationẽ scilicet in Barenses scriptas cõsuetudines audaci pectore agredi minime veritus fui. Annuente deo crassa tamen qua potui minerua perfeci. Quum interpretationes ipsas per hominum ora dare decreuissem: cuius patrocinio: cuius fauori cuius deniq; tuictioni commictere debuissem animo mecũ sepe reuoluebam: Tandem cui hoc melius commicti possit q̃ SCIPIONI DE SVMMA viro optimo videbam neminem: hic.n. vetustissima nobilitate & attauorum longa prosapia in vrbe partenopea refulget: hic potentia Clarus: hic inter Iurisconsultos alter Papinianus habetur: hunc sua prudencia & mira animi perspicacia Inuictissimus & Sacratissimus noster CESAR CAROLVS DE AVSTRIA Romanorum Imperator in suppremo eius collaterali concilio collocauit: quis est qui illius autoritate & presentia non admiretur? quis est qui eius oratione & facundia non cõmoueatur? illi ingenium velox: tenacem atq; admirabilem memoriam: linguam prõptam & expeditam: sanum consilium: corporis fortitudinem & procacitatem non sine pulcritudine natura prebuit. Qua prudẽtia: Qua animi moderatione & fortitudine: Qua deniq; iusta lance & priuatas & publicas causas moderatur nemo est qui nesciat: Qua humanitate: quo demum amore Bonos literarum maxime cultores prosequitur admirabile quippe censeri potest. Quid de fide erga Cæsarem nostrum dominum dicam: Testatur Ciuitas Bari quam proxima francorum regni inuasione ab omni hostium incursu ac iniuria virili & constanti pectare defendit: Testatur & tota Bari prouincia vi hostium a cæsare defecta eius consilio & forti manu restituta. Quid dicam nil aliud certe q̃ id quod de Camillo Romæ dicebatur NATVRÆ OPVS MIRABILE ET VIRTVTVM VIVA IMAGO tot igitur virtutibus cõmotus has meas lucubrationes (qualescunq; fuerint) tibi magnanimo Scipioni dedicare summopere exopto. Certum.n. mihi persuadeo tue si fuerint protectioni cõmisse: per hominum ora libere procedere poterint. Benigno igitur & alacri animo pro tua humanitate suscipere oro ne dedigneris: Et qui barensem vrbem illius ciuium vitam: honorem & Bona forti pectore ab omni hostium iniuria alias defendisti: Commentariolos hos super ipsius ate defense Ciuitatis municipali iure defendere tueri & protegere non dedigneris: meq; tibi cõmissum sub tui vmbra quiescere permictas quæso: Et si Rudi hac & in expolita oratione aures offendi: si me tantum legistam (& quidem ignarum) Existimes pro certo excusatum habebis. Vale & bene.

AD CANDIDVM LECTOREM
idem Vincentius maxilla. S. P. D.

ET si scio candide lector: Multos futuros qui has meas uigilias damnent et ꝑ calũnientur: ꝙ eas in interpretandis scriptis moribus: qui de per se clari & aperti uidentur impenderim: quasi anzam cauillis prestasse. Plerosq; etiam ꝙ unius tantum priuati loci barensis scilicet & non Comuni vtilitati consulerim. hiis si fas est & licet Respondeo statutorum interpretationes necessarias esse: nec per statutum illud induci posse: ꝙ per leges non interpretentur: cũ omni a statutis remota interpretatione non nisi friuola interpretatio remota censetur: nam plerunq; a quibusdam ita peruersæ & sinistræ intelliguntur: ut necessaria fuerit iurisprudentũ interpretatio. Alius vero Respondere possem mihi sat fuisse si hanc animi mei gratitudinem in electam mihi patriam prestiterim: Damnent quoq; ac accusent memoriam Clarissimi olim viri neapodani sebastiani de neapoli qui in interpretandis scriptis consuetudinibus inclytę ciuitatis neapolis Exactissimos cõmentarios edidit: Alios & alios qui priuata locorum statuta sunt interpretati. hii .n. si prætermissa presentium consuetudinum lictera: que a me scripta sunt: non adunco & rinacerõtis (ut dicitur) naso: non tetrica fronte: non inuidis & retortis oculis legerint: inueniẽt forsan quod in Cõmunem vtilitatem prodesse poterit: & quod eos legisse non penitebit. hoc tantum lepide lector dixisse volui si quid boni legendo inuenies Deo optimo maximo a quo omne bonum est, si quid vero mali insufficientię meę atribuas: Dũ modo memineris hominem me esse, cui facile est labi posse scriptum est: non omnia possumus omnes. Vale.

Nota ꝙ ubicũq; reperitur hoc signum ☙ ibi est Disputatio contra opinionem alicuius Doctoris.

B vrbe cōdita & a primis
Bari : cunabulis maiores
nři constanti animo pro
republica consulētes: Sicut
vrbē ex omni parte muris
& turribus vallauarant: voluerunt eam
quibusdā munire santionibus:ut quem
admodum erat cellebrima armis ita 5
floreret moribus & institutis: Existima
uerunt .n. hiis omnibus ut honore &
gloria cresceret in immēsum & nesciret
subiacere defectui: & alterum quidem
in armis & obsidionibus alterū in pace
& ocio salutiferum fore. ¶ Quarum
quidem santiōum autoritatem precepe
rūt adeo valituram vt si contingerit eas
cum legibus diuerso marte decurrere & 6
contraria sētētia dissonare ipse obtineāt
ipse legibus preponātur: & merito quia
ipsis legū mollicies reformatur & atrō
citas remollitur & via dilucida tradi
tur quod erat ineptum. ¶ Quas etiam
diuus Rogerius inclyte recordationis
fortissima manu capta vrbē & dirutis
menibus & laudauit & seruauit illesas:
imo potius suo inclyto fauore firmauit
& eis perlectis Demum Robur sue con
stitutionis indulsit. Quas etiam ex lon
geuis sensibus in causis forēsibus celebra
tas tenuimus & Deo propitio tenebi
mus in eternum.

B vrbe condita & a primis bari cunabulis videtur colligi ex hac litera quod statim condita vrbe barensi fuerunt condite hee consuetudines & hoc propter illam ditionem † ab quæ est idem cum ditione a que licet ponat seperationem vt per Guil.de Cune. Cy. & Bart. in.l.meminisse.ff.de offi. pcon. ꝑ quo allegatur tex.in.l.cum ratio .§. fi.ff.de actio. empt.per Cyn. & Bal. in.l.a calligato. C. de nupt. per Oldra.in consi. 49 consueuit dubitari.per abb. in.c.super eo col.3. de appe.† Tamen immediate ponitur sicut ditio ex.l.eo tempore in fi.ff. de pecu. hoc etiam suadent illa Verba & a bari primis cunabulis.† Cunabula.n.initia & principia dicuntur.l.1 §.his cunabulis.ff de offi. prefec. prętor .§. ut liceat in proemio Institu.§. sed non vsq; versi. sed ne in primis institu.de lega.sed hoc non est verum nam Ciuitas Bari ut testatur Plinius libro .3.c.10.† fuit condita a yapige filio dedali a quo primo fuit dicta yapix ibi pediculorum oppida Rudia Egnatia Barion ante yapix a dedali filio a quo yapigia de qua etiam ciuitate testatur strabo libro sexto restatur & horatius libro primo sermonum satira quinta circa finem ibi dum dicit Postera tempestas melior via peior ad vsq; bari menia piscosi dehinc egnatia limphis hec Ciuitas diuersimode nominata reperitur nam eam plinius yapix & barion.str. bo barrium: horatius verobarum nominat Ex quibus constat vetustissimam esse ciuitatem: † et est caput prouincie nā hodie qui olim ager pediculorū prouincia Terræ Bari nominatur & sic tota prouincia de nominatur ab ipsa Ciuitate Bari & est Ciuitas metropolitana nam quęlibet prouincia habet suam metropolim eamq̄ caput in quo morabatur preses ut per Bart. in.l.1.C.de metro.beritor.libro.11.Iaso. in.l.i.col.4.ff.de offi.eiu.cui.man.est iurisd. & dicitur Ciuitas metropolitana maxima ut dicit tex.iuncta glo.in.l.si duas.§.decet.ff.de excusa.tuto.que metropolis hodie dicitur archiepiscopalis ut per glo. in.d.§.decet vnde dicatur metropolis est videre in. c.cleros .21. distin. † & ipsa prouincia terræ bari ꝑ longitudinem est septuaginta quinq; miliariorum nam incipit a flumine aufidi ab occidente & a ciuitate diruta que dicebatur canna vbi fuit illa magna Clades romanorum illata per Anibalem Ducem Carthaginensium consulibus Paulo Emilio & Terentio varrone & terminatur ad alium locum versus orientem qui etiam dicitur canna & est inter ciuitatem dirutam egnatie, & ciuitatem hostunii: latitudo maior eiusdem prouincie est miliariorum.xxxvi. quia maior latitudo terminatur in finibus agri grauinensis & nulla est pars Europe in qua sit tanta quantitas arborum oliuarum & amigdolarum quāta in dicta prouincia & est vberrima omnium rerum prœterq̄ in ea non sunt arbores aromatum & minerie metallorum caret etiam fluenti aqua & terminatur hiis finibus nam versus orientem coheret prouincie terræ hidrunti versus meridiem est iuxta prouinciam lucanie quę hodie basilicata dicitur versus occidentem habet ꝓuinciā daunie quæ hodie capitinata dicitur uersus septemtrionem habet Mare adriaticum & est parua prouincia quia etiam connumeratis casalibus & uillis continet solum quinquaginta loca ad presens habitata que sunt ista uidelicet Barum ipsum caput Barolum, Tranum, Vigilie. Melfictum, Iuuenatiū, Mola, polignanum, Monopolis, hæ maritime sunt cetere quæ sequūtur mediterranee fasanū Cisterninum, locus rotundus, Castellana, Cupersanum, rucilianum noya, Triuianum, Capursum, balázanum Carbonarium, cilee, medunium, botontum, Rubi, Terlitium, coratū, Andria, Canusium, minneruinum, Palum, grumum, binetum, Turicrum, lusetum, bitrictum, Cannetum, mōtronum, Bitectum, cellamoris, putinianum, turium, casamaxima, Acquauiua, Cassanum, sanctus herasmus, sanctus nicandus, iouia alias yoya nuces, Aliamurum, & grauina, Ciuitas Trani licet sit intus dictam prouinciā nescio ex qua causa non est sub præside prouincie bari sed sub gubernationē præsidis capitis a se De his quinquaginta locis tres sunt archiepisco-

pales ciuitates scilicet barum tranum & canusium
licet canusium in effectu non habet archiepisco
pum nam archiepiscopus barensis dicitur archie
piscopus barensis & Canusine sedis Er Tresdecim
sunt Ciuitates cathedrales scilicet monopolis cu
persanum,polignanum,bitectum,iuuenatium, bo
tontum,Melfictum,uigilie, andria, minrruinum,
Rubi & grauina,alia sunt terræ oppida & casalia
& licet batolum non sit ciuitas tamen est plusq̃ ci
uitas nam est prima Terra que sit inregno unde di
citur in vulgari prouerbio Barletta in puglia &
bonpoliere in Franza in temporalibus hæc prouin
cia habet ciuitates & terras in signita titulis nam al
tamurum & melfictum habent titulum principa-
tus Barum grauina et andria habent titulum duca
tus Botontum Coratum Polignanum & acquaui
ua habent titulum marchionatus uigilie Rubi io-
uia cupersanum & noya habent Titulum comita-
tus: Et ipsa Ciuitas bari Considerata longitudi-
ne prouincie est sita inmedio tamq̃ Cor in medio
hominis & Rex in medio regni & est fortissima &
pro tribus partibus mare Circundata. Rrdeundo
igitur ad propositum dico quod non est uerum
quod ex cunabulis Ciuitatis fuerunt hæ consuetu
dines Compositæ Cum ex ipsarum lectura post le-
ges comunes compositæ esse videntur Dicamus
ergo quod hoc non refertur ad principium vrbis
cõdite quasi Voluerit quod ab Vrbe cõdita fuissent
hæ consuetudines Compilatæ sed dicitur quod
maiores nostri ab urbe condita & a primis bari Cu
nabulis semper Constanti animo consuluerunt pro
republicam & ad hoc referuntur illa uerba unde
consulentes fecerunt ut quemadmodum erat armis
& menibus Celeberrima ita florret moribus & in
stitutis componendo has consuetudines nam existi
mauerunt quod ex hiis gloria & honore cresceret
in immensum & nesciret subiacere defectui & bene
nam ut ait Cicero libro primo officiorum in illa
præclara disputatione in qua ostendit res urbanas
maiores esse bellicis & togatorum consilia Impera
toris laudi præponenda †:Parum sunt arma foris
7 nisi sit consilium domi.et Valerius maximus libro
secundo c.4.de censo.nota dicit hec uerba Opus
8 effectu par bellicis laudibus †quid.n. prodest foris
esse strenuum si domi maleuiuitur Expugnentur li
cet urbes Corripiantur gentes Regnis manus ini
ciantur nisi foro & curia officium ac uerecundia
sua constiterit partarum rerum celo cumulus ade-
quatus sedem stabilem non habebit Er legitur de
Agisilao Lacedemoniorũ Rege quod cum esset in
terrogatus uera uirtus esset præstantior fortitudo,
9 an iustitia † Respondisse dicitur fortitudinis nul-
lum esse usum nisi adsit iustitia.unde dixit Imper.
in constitutione de iustini. Codi. emen.summa rei
publice tuitio de stirpe duarum rerum armorum
atq; legum ueniens uim suam exinde muniẽs felix
romanarum genus omnibus anteponi nactioni-
bus tam præteritis effecit temporibus q̃ deo propri
tio ineternum efficiet. istorum enim alterum al-
terius auxilio semper eguit & tam militaris res
legibus in tuto collocata est quam ipse leges at
morum præsidio seruatæ sunt. In tex. ibi & alte-

rum quidem armis hoc sumptum fuit ex proemio
institutionum ibi ut utrumq; tempus bellorum &
pacis in tex.ibi Quatum quidem santionum dici-
tur q; si presentes santiones concurrunt cum legi-
bus communibus præferri deberent in decisionibus
causarum si loquimur de legibus cõmunibus ante
10 promulgatis istud uidetur superflue dictũ † cum
consuetudo uincit legem.l.de quibus cum sequen.
ff de legi.l.ii.C.quæ si.long.consu.§.sed naturalia
insti de iur.na.gen.& ciui.l.uenditor.§.si.constat.ff.
comu.prędi.c.fi.de consur.Si vero loquimur de le
gibus comunibus conditis post consuetudinem &
11 legem municipalem idem uenit dicẽdum † quãdo
conditor legis non facit expressam mentionem de
statutis & consuetudinibus particularibus per tex.
in.c. i. de constitu. lib. vi. & ibi glo. Gemi. Phil.
fran.& Comu.Doc per Dy.in.c.generi col.fi.de re
gu.iuri.in. 6.& licet contra tex.d.c.1. fortiter faciat
tex.in l.iii.§.diuus Adrianus uer.quid tamen.ff de
sepul.uiola tamen Bar.ibi concordando dicit q; di
spositio.d.§.procedit quia Imper.fecit mentionem
de illis statutis & hoc sequitur ibi Ang.uoluit Cy.
& Bal.in l.fi.per illum tex.C.de testa. & ibi Alex.
glo.in.d.l.de quibus & ibi Ias col.xv.ubi dat duos
alios intellectus de ment.doctorum ad.d.§. diuus
Adrianus Primus est q; consuetudo faciendi sepul
crum in ciuitate superuenit Post legem diui Adria
ni principalia deinde rescripta facta post consuetu
dinem continentia idem quod & lex Adriani ideo
cassabant illam consuetudinem etiam si de ea mẽ-
tionem non fecissent quia ipsa rescripta erant con-
12 formia iuri comuni & res de facili reuertitur ad
sui naturã.l.si unus.§.pactus.ff.de pact. & iste fuit
intellectus Bar.quem posuit in Repet.d.l.ii.Alius
notabilior intellectus datur ad.d §.diuus quia cõ-
suetudo sepelliendi in ciuitate erat contra publicã
13 utilitatem quo casu † lex generalis superueniens
tollit ipsam consuetudinem etiam si de ea mentio
nem non faciat & intellectus aprobatur per Cy.
in d.l.ii & per Pau.de cast.in.d.l.de quibus & Ias.
ibi & ante eos uoluerũt Io.mona & Io.And.in.d.
c. 1. quos ibi sequitur Phil.franc. & ita dicunt li
mitari tex.in.d.c.1. Datur etiam & alia limitatio
ad.d.c.1.que est quarta in ordine secundum Iaso.
14 † scilicet quando lex superueniẽs habet clausulam
derogatoriam ad cõsuetudines nam tunc omnino
tollũtur ut notatur.in.d.l.de quibus quod etiam
procedit contra futuras consuetudines etiam si in
lege correctoria eẽt clausula generalis uidelicet nõ
obstante quacunq; consuetudine est ut late dispu-
tãdo tenet Alex.in.l.si mihi & tibi.§.in legatis col.
fi.ff de lega.primo. Ex quo sequitur q; cum Im-
per.Fedrricus secundus in proemio suarum con-
stitutionum regni cassat omnes consuetudines ad
uersantes dictis constitutionibus per illa uerba ui
delicet Cassaris in regno predicto legibus & cõsue
tudinibus aduersantibus antiquatis his nostris cõ
15 stitutionibus est q; ex dictis uerbis intelliguntur
cassate omnes consuetudines tam præterite q̃ fu-
re particulares quæ essent in quolibet loco regni
ut tenet glo.& ibi Afflic & Andre.de yser.in præ-
ludi.feudo.in.3.q.in fi.per tex.in.l.eos.§.certo. C.
de usur.

de usur. quod omnes iste consuetudines barenses que aduersarentur dicti constitutionibus regni essent cassate quod etiam probat tex. constitu. regni incipientis Puritatem in titu. de præstan. sacra. bayu. 2. cama. ubi legis lator mandat Iustitiam ministrari primo secundum ipsas constitutiones & in defectum ipsarum secundum consuetudines aprobatas Demũ secũdum iura comunia sed circa prædita dicas ut in sequenti proxima. q. dicas compilatores illud dixisse ad maiorem declarationem ¶ Sed hic cadit quæstio Ponamus quod Ciuitas bari a tanto tempore quod non est memoria hominium in contrarium & ante constitutionem regni & post semper usa est statuto & consuetudine sua que aduersatur alicui constitutioni sicut est illa de exapsumendis instris mortuis iudice notario & Testibus que incipit contigit aliquãdo in titulo infra de fid. instru. que aduersatur constitutioni regni baiulos omnes. §. ceterum utrum dicatur sublata itaquod usus qui semper uiguit & uiget fuerit nullius momenti Et uidetur quod sic quia ut dicit Io. And. in addi. ad specu. in titulo de iustru. edict. §.

16 compendiose uersi. sed nunquit † non potest induci consuetudo contra legem derogantem & hoc uult Bar. in. d. l. de quibus ubi dicit quod hoc casu cõsuetudo esset irrõnabilis & in legitima quo casu non

17 esset consuetudo † quia de eius essentia debet esse rationabilis. c. fi. de consu. uoluit Alex. in. d. § in legitis Bal. in aut. omnes peregrini. C. Comu. de succe. Abb in. c. ii. col. 4. de probati. ubi aducit rationem

18 quod ideo est quia † lex semper loquitur l. tirtani. C. de hereti. ergo lex semper reprobat consuetudinem quæ ratio est Bar. in. l. omnes populi in 7. q. ubi tenet hanc opinionem. ff. de iusti. & iure late hoc prosequitur felyn. in. d. c. ii col. 2. uersi. sed non teneas ubi asserit istam esse Cõmunem opinionem quam etiam sequitur Maria socci. in consi. 3. col. peou. libro primo Afflic. in. d. proemio §. fi. ubi multa aducit asseeens etiam tolli consuetudinem tanti temporis cuius non est memoria hominium in contrarium Voluit Alex. in. l. si non speciali. C. de testa. ubi asserit hanc esse cõmunem opinionem. Sed in contrarium facit primo quod Impe. Federicus in. d proemio Cassauit solum consuetudines ita quod debet intelligi de consuetudinibus præscriptis non autem de consuetudinibus scriptis & per regem Regni in spetie confirmatis quia iudicãtur statuta regia ut dicam infra in. q. que incipit queritur ecce quod Rex

19 Rogerius † & differt cõsuetudo scripta a consuetudine prescripta quia consuetudo scripta est ius consuetudo uero præscripta non est ius licet. in se habet ius. c. consuetudo ibi constitutio siue ius uocatur prima distin. & hoc uoluit neapodanus in cõsuetudine prima in compendio consuetudinum inclyte Ciuitatis neapolis: Sed uidetur quod hoc non possit dici quia Imper. in. d. proemio non solum cassauit consuetudines sed etiam leges aduersantes unde uidetur etiam includere consuetudines scriptas sed dicas quod stante tam longissima præscriptione fuit præscriptum contra dictam cassationem ut di-

20 cam suo loco. 2. facit † quia prescriptio tanti temporis habet uim priuilegii. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quot. & esti. l. 1. §. fi. ff. de acq. pluu. arcen. c. sup quibusdam. §. preterea de uerbo. signi & per huiusmodi præscriptionem præscribitur regalia. & principi reseruata. d. §. præterea iuncto. c. 1. que sin. rega. in usi. feud. Andre. de ysernia in. c. imperiale m. §. preterea ducatus in prin. de prohi. feu. alie. per fede. ubi

21 dixit † quod feudum ducatus & comitatus non est diuisibile nisi esset prescriptio tanti temporis cuius non esset memoria hominium in contrarium hoc tamen quod dictum est ducatus & comitatus esse indiuisibiles Nico. boeri in suis aureis decisionibus in decisi. 24 numero. 29. & infra intelligit quo ad ipsas dignitates secus autem in ciuitatibus terris & locis que sunt sub dictis dignitatibus & Io. And. in Rub. de feud col. penu. uersi. non ommicram in addi. ad speeu. dicit quod hoc de consuetudine non seruatur quia i Italia & in Alemania comitatus & ducatus diuiduntur hoc etiam dixit oldra. in consi. 237. & phil. deci. in consi. 389. col. 2. in regno hoc nostro non diuiduntur Circa hoc uide latissime per petru. Rebuffum in suo tracta. arboris feudorum circa medium in uersi. duodecima diuisio feudorum est in littera. c. & in littera. D. Similiter etiam & flumina publica sunt de regalibus. d. c. . & tamẽ predicto tempore præscribuntur ius ducendi aquã a flumine publico ut per Andre. de ysernia in. d. c. §. flumina & quando est sublata per legem uel statu-

22 tum omnis præscriptio † non intelligitur sublata præscriptio centenaria & tanti temporis ut dicit Angel. in au. ut de Ceter. comu. eccle re. & in l. nc n solum ff de usucapi. phil. deci. in. consi. cc. vii. in casu transmisso ex hispania col i. Afflic in decisi cc. xxiii est rex iuncta glo. fi. in. c. 1. de præscrip. libro 6. ubi habetur quod etiam si ius Commune resistat & sic præscriptio contra præscribentem adhuc inducitur pre-

23 scriptio prædicta † dicta. n. præscriptio equipollet ueritati secundum glo. in. l. 1. C. de serui. & aqu. Alex in. consi. 6 & . in primo libro & phil. deci. in consi. 35 col. . Ex quo. n. semper barenses fuerunt usi dicta consuetudine per tantum tempus dicuntur non admisisse constitutionem regni in contrarium faciẽtem facit ad hoc glo. comu aprobata in. c. i. de treg. & pac. ubi late per fely. facit quod dixit bal. in.

24 d. aut. oẽs peregrini ubi dixit † quod si extabat statutum & contra dictum statutum fuit facta reformatio qua reformatione uero obstante adhuc fuit obseruatum statutum quod non accenditur reformatio sed statutum nam non dicitur interruptum illud quod semper uiguit. 4. distin. c. fi. & ibi archi.

25 Alex. io. d. consi. 6 † Nec in tali præscriptione requiritur principis scientia ut per Alex. in d consi. Non obstant allegata in contrarium & primo ratio Bar. in. d. l. omnes quod lex semper loquitur nam Respondetur de mente fran. de arer in. d. c. fi de consu.

26 quod licet lex semper loquitur † tamen non est continua quia ex supereueniente consuetudine inducitur noua lex alias sequeretur absurdum quod nunquam induceretur cõsuetudo contra legem quod est falsum

27 d. §. constat & c. fi. de consu. uidemus in simili † quod si debitor est obligatus per scripturam illa scriptura dicitur semper loqui ut declarat Bar. in. l. nuda. ff. de dona. & Bal. in Rub. C. de consti. col. 2. tamen non

ſemper de nouo inducit obligationem & ex hoc
contra ipſam ſcripturam preſcribitur ſic dato quod
lex ſemper loquitur nõ tamen ſemper obligat quia
contra eã inducitur & preſcribitur conſuetudo hoc
Volutt ſocci.in.d.§.in legatis phil.deci.in.d.c.ii.de
proba.col.}.numero.13.Clarius declarat fely.in.d.
c.i.col.4.de treg.& pac.dicit.n.poſt Petrum de an-
char.in.c.canonum de conſtitu.ꝙ non eſt verum ꝙ
conſtitutio adeo obligat a principio ꝙ hodie & o-
mni tempore duret talis obligatio quaſi lex ſemper
loquatur d.l.arriani nam ſi non fuit recepta mori-
bus vtentium fingitur a principio me non obligaſſe
quod patet dicit fely.quia abrogatur per non vſum
ut in aut.de here & falci.§.i.ibi leges tam neglectas
uenimus reparare.c.deniq.iiii.diſtin.Et uicium con
tractus initi cõtra iura purgatur tempore videmus
28 etiam dicit fely.†ꝙ preſcribitur merum imperium
& tamen cõſtat ꝙ ipſa præſcriptio habuit viciosum
principium vſurpando tale officium homines car-
cerando torquendo & decapitando non.n.ſequitur
a principio cõſtitutio obligat ergo ſemper quia imo
vſus & conſuetudo contraria tollit effectus legis.z.
hæc intelliguntur in lege expreſſa uel cum clauſula
generali derogante conſuetudini quia ſi nõ deroga-
ret expreſſe uel cum clauſula generali non obſtante
non tolleretur particularis conſuetudo ut ſupra con
cluſum eſt non obſtat ꝙ Afflic.in.d.§.fi.dicit ꝙ per
legem derogantem intelligitur derogata conſuetu-
do cuius initium non extat memoria hominium in
contrarium nam Affli.ibi loquitur de cõſuetudine
præterita ſecus autem de futura quę inducitur poſt
legem derogantem†nam lex noua non acquirit ui-
29 res quando fiunt plures actus contra eam ſciente cõ
tradictore & valente contradicere non contradicen
te quia non dicitur moribus ulterium recepta & ſu-
perior videtur acquieſcere illi cõtradictioni ſeu in-
obſeruantie ut dixit Abba.& poſt eum fely.in.d.c.
i.de tregu.& pac.per illam glo.& ut dixi in tali prę
ſcriptione excedente hominium memoriam preſu-
mitur ſcientia ſuperioris fateor tamen ꝙ ex dictis
verbis annullationis contentis in.d.§.fi.caſſantur
omnes conſuetudines præterite etiam ſi eſſent a tã-
to tempore ac etiam caſſantur omnes conſuetudi-
nes præterite & future.x.xx.xxx.uel.40.annorũ non
autem future centenarie & que excedunt hominiũ
memoriam ut per glo.& Affli.ibi quia in centena-
riis perinde haberentur ac ſi ipſe princeps conceſſiſ-
ſet dictam conſuetudinem vt dicit And.de yſer.in
30 proemio dictarum cõſtitutionum col.3.† facit nam
priuilegium & conſuetudo tanti temporis paribus
paſſibus ambulãt vt per plura iura hoc probat ol-
dra.in conſi.c.iii.quia omnes fere col.i.†cum igitur
31 per priuilegium poteſt concedi ꝙ conſuetudo anti-
qua & caſſata iterum ſit ualida ergo hoc etiam in-
duci poteſt per dictam conſuetudinem tanti tem-
poris & ꝙ hoc ſit uerum expreſſe dixit Affli.in con
ſtitutione hac edictali col.i in titulo de ſalari.aduo.
vbi dicit ꝙ diſpoſitio illius conſtitutionis non fuit
a centum annis & ultra in obſeruantia & ꝙ licet
ex.d.§.fi.caſſentur conſuetudines future intelligitur
de conſuetudinibus.x:xx:xxx:uel.40.annorum
& non de conſuetudine tanti temporis allegat dicta
per eum in.c.i.de capit.corra.Adde etiam ad.Illud
quod dictum eſt ꝙ ſtante clauſula derogatoria in le
ge cenſetur ſublata conſuetudo.x:xx:xxx:uel.40.
annorum vt dixi ꝙ iſtud non procedit ſi ex noua
uel antiqua cauſa non cogitata per legem dannatẽ
conſuetudinem uel ex antiqua non detecta.quam
tũc ſi ſciuiſſet uerſimiliter princeps non dannaſſet
ipſam conſuetudinem poteſt cõſuetudo ſemel dã-
nata induci de nouo hoc dixit Abba.in.d.c.ii.alle-
gat tex.in.l.ſi hominem.z.ibi bar.ff.mãda.quod di-
ctum ibi comu.Docto.ſequuntur & iſtud non fuit
originale dictum Abba.nam ante eum dixit Anto.
de butri.in.d.c.ſi.gemi.& phil.fran.in.d.c.i.circa fi-
nem de conſtitu.lib.6.ad quod allegat dictum tex.
in argumentum & tex.in c.non debet in prin.de cõ-
32 ſa & affini.optime facit tex.in d.l.ſi hominẽ†cuius
ſuppellectilem eſt videre per Andre.barba.in.c.cũ
M.Ferrarienſis de conſti.per feli.in.c.canonum eo.
titulo per Iaſ.in.d.l.omnes populi col.3.& per eũ-
dem in.l.i.C.de preci.Imp.offere.Concludo igitur
ꝙ non obſtante ꝙ Imper.Federicus in d.§.fi.caſſat
omnes conſuetudines contrarias & aduerſantes cõ
ſtitutionibus regni ſi uniuerſitas & homines barro-
ſes & alii uſi ſunt aliquibus conſuetudinibus aduer
ſantibus conſtitutionibus regni ut eſt exemplo di-
cta conſuetudine contigit aliquando in titulo de
fid.inſtru.per tantum tempus cuius non extat me-
moria hominium in contrarium ꝙ prædictæ con-
ſuetudines ſunt ualide & ſecundum eas eſt iudican-
dum.Et in quantum ſupra dictum eſt ꝙ præſcri-
ptio innũmerabilis habet uim priuilegii & equipol-
33 let ueritas & præſcribit omnia regalia†hoc nõ ha-
bet locum quando non datur capacitas in præſcri-
bente ut puta ꝙ laicus habeat conferre beneficia ec-
cleſiaſtica quæ non ſint de iure patronatus ita Ioa.
And.in c.ii.de preben.in.6.Inno.& Abba.in.c.quãto
de conſu.late per Boeri.in.q.32.hoc tamen non ha-
bet locum quando allegaretur priuilegium pape &
probaretur per famam ut per ſely.in.c.cauſam col.
34 2.de præſcrip.†An contra ſupremã poteſtatem pa
pe currat præſcriptio immemorabilis uide fely.in c.
cum nobis de præſcrip.& an contra ſupremã po-
teſtatem Imperatoris currat talis præſcriptio uide
latiſſime per eundem fely.in c.cum non liceat eo.
titulo.¶ In tex.ibi Quas etiam diuus Rogerius uer
ba iſtius.§.fuerũt ſumpta ex proemio inſtitutionum
in.§.quas ex omnibus ibi dũ dicitur legimus & co-
gnouimus & plenum noſtrarum conſtitutionum ro
bur accomodauimus & nota quia nominat regem
35 Rogerium diuum†quo epitheto ſolum Imperato-
res & Principes ſupremi nominantur ut patet in
multis locis digeſtorũ.l.diuus Adrianus.l.iii.ff.de
ſepul.viola.l.diuus Traianus.ff.ſi qui a paren.fue.
Manu.l.diuus Claudius.l.diuus Veſpaſianus.l.diui
fratres.ff.de iur.patr.l.diuus Comodius.ff.de iure
aure.anu.l.diuus Seuerus & Antonius.ff.de extraor
di.crimi.l.fi.C.de eden.oẽs ſupradicti fuerunt Impe
36 ratores & non immerito diui appellantur†quia Im
perator ẽ luminare minus.c.ſolite de maio.& obe.
37 hoc nõ uidetur poſſe dici de rege†quia ſolus Impe-
rator eſt Dominus mũdi.l.deprecatio.ff ad lege.ro-
38 di.†& omnes reges debẽt eſſe ſubditi Imperatori.c.
Adrianus

Adrianus . l x i i i. distin. notat glo. & ibi Abba. in. c.
urnerabilem col. fi. ubi omnes scribētes qui fili. fin.
leg. per Cy. Bar. Bal. saly. & Pau. de cast. in. l. cuntos
populos & ibi Jaso. col. 2. C. de sum. trin. & fid. cath.
39 † Nec potest dici ꝙ cum iste Rogerius erat Rex hu
ius regni Sicilie & sic monarcha in regno ꝙ habeba
tur pro Imperatore in regno faciunt dicta per Affli.
in preludiis constitutionum in. q. i. & ibi ante eum
per Andre. de yser. Et dicit Bal. in. l. exemplo. C. de
40 probat. † ꝙ Rex. in suo regno est Imperator nam ad
predicta respondetur puód procedunt in his regi-
bus qui priuilegio uel prescriptione tanti temporis
cuius inicii hominium memoria in contrarium nõ
Existit prescripserunt omnia regalia ut per affli. in
dictis preludiis q. 2. & in. q. 3. Sed quoniam iste Ro
gerius fuit primus Rex in ipso regno sicilie & pre-
scriptio imemorabilis si incepit in sua persona non
potuit terminari stante etiam malafide ipsius non
poterat dici rex liber & exemptus ab Imperio ut cõ-
petebant ei quæ cõpetebant Imperatori quòd fue-
rat primus Rex in hoc regno Sicilie patet in croni-
cis quia domini Sicilie primo comites appellaban-
tur & cepit dici Rex in anno Domini. 1 1 2 8. & Ego
satis pulcre demostraui in arbore quam feci pro Se-
renissima Bona Sfortia Regina Polonie in qua de-
scripsi omnes reges ab ipso Rogerio usq; ad presen
tem nostrum inuictissimum & sacratissimum Im-
peratorem & Regem Carolum quintum de Au-
stria quo & quanto tempore quisq; ipsorum in ipso
regno neapolitano regnauit similiter etiam & in ip
sa arbore descripsi omnes Imperiales uicarios & du
ces qui pro tempore fuerunt in ducatu mediolani.
quæ arbor Impressa per mundum uagatur. nisi di-
camus quod cum recognouisset regnum ab ecclesia
41 Romana † quia fuit inuestitus ab innocentio. 2. que
ecclesia est domina directa regni Clem. pastoralis
de re iudi. & ipse Rex respectu uniuersi Regni ē Do
minus utilis respectu uero singulorum castrorum di
citur directus ut declarat Bal. per glo. ibi & post eũ
Jaso. in Rub. C. und. legi. 2 idem Bal. in. l. i. C. si plur.
uo. sente. glo & And. in proemio Constitutionum
Phil. deci. in consi. 517. satis ample per Insignem do-
ctorem sigismund. loffre. patricium neapolitanum
in sua paraphrasi feuda. seu libro Extricationum in
addi. ad Andre. de yser. in. c. i. de duo. fratri. in addi.
quæ incipit quritur an in. d. l. unica habebat omnia
42 regalia & non recognoscebat superiorem † nam in
ciuitatibus & locis donatis ecclesie Romane ab im-
peratore Constantino ipsa ecclesia in illis non reco
gnoscebat imperiũ etiam de iure ut per bar. & do-
cto. in. l. omnibus ff. ad trebelle. unde merito pote-
rat dici diuus quia ecclesia donando regnum Roge
rio donauit cum illa libertate quam ipsa habuerat
potest etiam dici quod & regibus recognoscentibus
superiorem competat hoc Epiteton diuus cum 2. ip
si sint Rectores rei publice nam dicit santus Tho-
43 mas de Aquino in secunda secunde de sacrilegio † ꝙ
omnes Rectores reipublice possunt dici diui quasi
diuina prouidentia ministri uoluit alberi. de rosa.
in suo dictionario in uerbo diui & pro ut uidi solũ
mortuis principibus dicitur & non memini unq̃ in
scripturis uiuentem principem diuum appellari nã
dicuntur sacratissimi inuictissimi felices inclyti sere
nissimi & huiusmodi similiter usus non admittit
quem principem diuum appellari. in tex. ibi inclyte
44 recordationis. i. gloriose memorie † inclytus. n. idem
est quod gloriosus & qui fulgore quodam fame res
plendet & scribitur per. y. fuit rogerius iste norman
dorum genere ut testantur historici uir gloriosus
45 † licet mors omnia soluat. §. deinceps in aut. de nu
pti. tamen factorum memoria non tollitur unde
Cicero de somnio scipionis loquens in persona ma
xinisse regis de scipione aut cuius ego nomine ipso
recreor ita nunq̃ ex animo meo discedit illius opti-
46 mi atq; inuictissimi uiri memoria † uiuit. n. homo
mortuus quandoq; per gloriam ut dicit tex. & ibi
glo. inst. de excusa tuto in prin. ibi hi. n. qui pro repu
blica ceciderunt in perpetuum uiuere Creduntur &
in tantum superest factorum memoria quod licet
in corporalis sit summe per secula de aure in aurem
posterorum transscendens laudatur quando Bona
quando uero mala damnatur ne dum uerbo ho-
47 minium detestantium malos mores † sed etiam est
dare casum in iure quòd iudicis sententia damna-
tur ut in Crimine lese maiest. l. si quis filio Exhereda
to. §. quod si quis uersi. Sed ne eorum. ff. de iniu. rup.
& irri. testa. §. publica insti. de publi. iudi. §. per con-
trarium insti. de here. quæ abinte. deferu. & memo-
ria post mortem in dicto Crimine accusari potest
ut est glo. singu. in. d. §. per contrarium de qua per
ange. de are. ibi. & per eundem in suo tracta. male-
ficiorũ in uers. che hai tradito la tua patria uer. &
Et bene aduertas & ibi augusti. arimi. 2 ibi Ange. po
nit practicam qualiter formetur processus & inqui
sitio contra mortuum & per Io. de imo. in. l. si defun
cto. ff. de publi. iudi. & in. c. quoniam frequẽter ut lit.
no. contest anto. capiti in compedio suarum decisi.
in deci. 130. col. 9. n. 15. tu autem omnino uide pulcrũ
consi. Bartho. cepo. in numero. 17. ubi late hoc dispu-
tat Et nota quòd in quantum dictum est memori-
am defunti posse accusari & dannari procedit so-
48 lum † quando Crimen lese Maiestatis committitur
contra Imperatorem & contra rempublicam roma
norũ in his duobus capitibus tantum potest in cete
ris uero capitibus Criminis lese Maiestatis Damna
ri non potest ita Ange. in consi. 221 allegat ad hoc tex
in. l. 3. ff. ad lege. Iuli. Maie. & est glo. in. l. ex iudicio-
rum. ff. de accusa. uoluit augu. arimi. in addi. ad An
ge. de malef. in uerbo qui Dominus Iudex uidens in
addictione quæ incipit tu autem in hac materia in
quantum supradictum est meminit capiti. in. d. deci
si. n. 19. tu uide omnino phil. deci. in consi. 4 1 0. ubi
late hoc disputat & concludit contra Ducem Medi
olani non potuisse committi Crimen lese Maiesta-
tis ad effectum ut damnari possit memoria defunti
cum solum in illis duobus capitibus locum habe
at et tenet hoc Cepol. in. d. consi. 17. licet ibi concor
dando glo. in. l. i. ff. ad lege. Iuli. Maie. cum glo. in. l.
fallaciter in verbo patria. C. de abol. uelit & bñ iudi
cio mro quod quando oppugnatur alia respublica
quam respublica romanorum ad effectum auferen
di a principe quia forte dependebat a principe quod
hoc casu damnari potest memoria subdit etiam Ce
pol. ꝙ in Italia quilibet princeps etiã recognoscens

superiorem exemplificat in Marchione Ferrariensi
qui modo dux est exercet iura loquentia in crimine
lese Maiestatis de consuetudine quam consuetudi-
nem dicit ualere & ꝙ debet attendi ut plene nota-
tur per Alberi. de rosa.in suo opere statutorum in.3
pact.q.18.&.19.ego tenerem ꝙ talis consuetudo pro
cederet contra rebelles uiuos non auté contra mor-
tuos ut damnari possit memoria quia regulariter
49 † mors extinguit delictum.C.si reu.uel accu.mort.
fuer.solum hoc uidetur ut dictum est habere locum
in Imperatore & rempublicam Romanorũ ut oẽs
Doctores dicunt nisi diceretur ꝙ esset consuetudo
immemorabilis quæ habet vim priuilegii ut late
50 supra deduxi:Sentit etiam Cepol.in.d.consi † ꝙ in-
feriores a principe pñt facere statuta disponẽtia de
publicatione bonorũ allegat Bar.in.l.i. potest medi
um.ff.de boni.damna.hoc Clarius dixit Ange.in.d.
consi.221. ꝙ ualeret statutum factum a ciuitate lu-
cana ꝙ post mortem delinquentis posset procedi cõ
tra mortuum delinquentem & contra bona sed au
gusti arimi.in.d.additiõe dicit se dubitare de dicta
decisi.Ange. quia quilibet princeps & quelibet res-
publica uolunt habere prerogatiuas principis & rei
publice romanorum iuxta ea quæ dixit Bar. in.l.In
famem.ff.de pub.iud.Cepolla etiam in.d consi.di-
cit ꝙ ea quæ dicuntur de Imperatore ut cõmictens
crimen lese Maiestatis in eum posit post mortem
51 damnari & accusari habent locum in papa † qui
habet tantam potestatem in terris ecclesie quantam
Imperator in terris Imperii iuxta nota in.c. so-
lite de maior. & obbe. & in. c. per uenerabilem
qui fili. si. legi.& credo quòd in hoc nullus sentit
contrarium.Nec etiam esset dubitandum hoc de re
ge nostro Sicilie qui cum recognoscat regnũ ab ec-
clesia Romana recognouit exemptum ab Imperio
ut fuerat penes ipsam ecclesiam ut supra dixi & ipse
rex est monarca in ipso regno ut late hoc disputãdo
tenet And.de yser.in preludiis feudo.in.3.q.& idem
And. in suo proemio constitutionum regni dicit ꝙ
rex huius regni est Imperator in ipso regno & late
afflic.in suis preludiis in.i.q.ad dictas constitutiones
sicut. n. posset procedere contra commictentem
crimen lese Maiestatis post mortem in terris eccle-
siæ posset ipse rex in dicto regno quod habuit ab ec-
clesia: Nota etiam ꝙ id quod dictum est post mor
52 tem † memoriam rebellis posse accusari & damna
ri procedit solum infra quinquennium eo elaxo nõ
potest de hoc est glo.in.l.ii.C.de aposta.voluit Ang.
de aret.in.d.verbo che hai traduto la tua patria in
d.versi. Et bene aduertas.2.ibi augusti. Cepo. in. d.
consi.17. aliquid per grama.in compedio suarũ de-
cisionum in decisi.105.numero. 22. sed uidetur ꝙ in
regno nostro Neapolitano elaxo quinquẽnio etiam
bona potest fiscus uendicare quia licet de iure dige-
storum requirebatur sententia contra rebellẽ ut bo-
na confiscarentur.l.si quis filio.§. ꝙ si quis.ff.de in-
iu.irri.testa.tamen per capitulum regni quod inci-
pit bona proditorum dominium bonorum rebel-
lis amictit ipso iure statim commissa rebellione &
trãsit in fiscum ut per glo.Neapo.ibi & Clarius in
c.regni ad uindictam si ergo dominium transit in fi
scum poterit ipse fiscus semper infra. xxx. annos a
morte rebellis uendicare dicta bona tamꝗ̃ sua.
¶ Sed quæro quid in crimine heresis utrum post
quinquennium posit damnari memoria glo. in. c.
2.de prescrip.in vi.& in.c.accusatus de here.in vi.&
in summa xxiiii.q.ii.dicunt ꝙ per xl.annos Aba. &
Fely.in.c.a nobis de prescrip.distingũt inter fiscum
ecclesie & temporalem ut in fisco ecclesie vendicat
sibi locũ gl.iuris canonici & in fisco Imperii habeat
locũ gl. iur.ciui. Et nota ꝙ licet alia delicta morte
extinguntur ut.d.titulo.C.si reu.uel accu.7.non po
test dãnari mortuus.l.fi.ff.quæ sen.sin. appe. rescin.
53 † tamẽ si inchoato iudicio in vita defũti heres post
mortem eius uellet pro purganda infamia defun-
ti ꝙ proferretur sententia põt hoc petere quia uide
tur tractari etiam de suo interesse ut absoluatur nã
turpe uidetur ꝙ quis uocetur filius uel heres alicu-
ius malefici.tex.est in.l.filio.§.fera.ff.de adime.lega.
quem Bal.in.l.i.C.ne ex deli.defun.dicit non eẽ ali-
bi refert licet corrupte augu.arimi.in addi.ad Ang.
de malefi.in.d.verbo qui dominus Iudex videns in
54 d.sua additione. ¶ † Sed quęro an sicut potest da
mnati memoria rebellis ita etiã posit ipsa memo-
ria damnata restitui beneficio.2.indulgentia princi-
pis iuxta.l.i.& toto titulo.C.de sen.pass.& restitut.
55 Ista quæstio non est inutilis † nam ponamus ꝙ rebel-
lis fecerat testamentum & mortuus est rebellis cla-
rum est testamentum nullum esse.d.l.si quis filio.§.
irritum &.§.sed si quis uersi.sed ne eorum.ff. de in-
iu.rup.& irri.testa l.pantonius.§.rei perduelliõis.ff.
de acqu.here.l.eius.ff.de testa.l.cum filius.§.fi.ff.de
lega.secundo.l.quisquis.C.ad lege.Iuli.Maie. cum
simi.si restituitur memoria a principe utrum cõua-
lescat testamentum iste articulus examinatur a Do-
mino Sigismund.loffre.in suo cõsi.8.circa medium
& in sua paraphrasi feudali seu libro extricationum
in titulo de pac.iura.firma. Et licet omnia adamu-
sim & plene dicat ego intendo ad partes ipsum ar-
ticulum examinare & uidetur dicendum memoriã
rebellis damnati non posse restitui & primo quia
56 † restitutio est factu.l.consilio.§.fi.ff.de cura.furio.fa
ctum non potest applicari ad id quod nullum est.l.
nam & si.§.patet defectum.ff.de iniu.rup.& irri.te-
sta.cum igitur homo mortuus nihil sit institu.de in-
uti.stip.§.i prin.quare &c.secũdo ista restitutio in hoc
casu non posset fieri nisi per fictionem fingendo re-
57 bellem non rebellem † fictio imitatur naturã.l.ado-
ptio.ff.de adopti.§.minorem institu.eo.titulo unde
non potest trahi ad ea quæ sunt impossibilia per na
turam ut late per Bar.in sua repeti.l.si quis pro em-
ptore.ff.de usucap.in prima & tertia.q. princi. cum
igitur per naturã homo mortuus restitui non potest
58 sequitur ergo ꝙ nec per fictionem † tertio fictio tran
slatiua debet habere extrema habilia silicet extremũ
a quo & ad quod ut late per Bar.in.d.l.si quis ꝑ em
ptore & ibi perscribentes immo requiritur subiectũ
habile ut per Iaso.in.d.l.si quis pro emptore col.24.
numero.99.Si nos cõsideremus extremum ad quod
refertur restitutio ista fictitia reperitur extremum in
habile ac etiam subiectum quia nihil est quod resti
tui posit ad hoc facit tex.in.l.necessario.§. quod si
pendente in versi.plane.ff.de peri.& como.re.uẽdi.
59 † ubi uenditio facta sub cõditione adueniente con
ditione

ditione non perficitur si Res uendita in medio tem
pore fuit perempta ita si mortuus reperitur qui re-
stituendus erat restitutio uites nõ habet propter su-
biecti defectum facit ad hoc quod dixit Bal.in.l. la
60 ta.C.de appel.ubi dixit † q si legatarius damnatus
restituitur uiuo testatore recuperat legatum si uero
restituitur mortuo testatore non recuperat ratio qa
tempore restitutionis non erat capax legati & sic
subiectum inhabile restitutio igitur principis non
cadit in non capacem ut est mortuus.4.Clarum est
61 q in actu legitimationis † uis matrimonii & factũ
principis equiperantur nam si princeps per rescri-
ptum legitimat ut in aut.qui modi natu.effi.legit.
ita & matrimonium contractum cũ concubina le-
62 gitimat filios susceptos.c.tanta qui fili.sin.legi † Po
namus q quis ex concubina suscipit filium qui fi-
lius procreauit sibi alios filios deinde iste filius mo
ritur pater eius deinde contraxit matrimoniũ cum
cõcubina queritur utrum ex ui talis matrimonii in
telligantur legitimati illi filii suscepti ex filio natu-
rali premortuo dicũt comuniter docto.q non ut p
Gui.de cune.alberi.de rosa. & Bal.in l. benegnius.
ff.de legi.quia cum filius medius sit mortuus ipse
cum non erat in rerum natura legitimari non po-
tuit unde ammoto ipso medio filii eius non potue-
63 runt legitimari auo † nam amotio medii directiui
in finem impedit effectũ extremi argumento.l.huic
scripture.ff.ad legẽ.acqui.& hoc late disputando te
net Alex.in.l.gallus.§.si eius.ff.de liber.& posth.Ias.
in.d.l.siquis pro emptore col.29.nu.121.Et Ludo.de
Sind.in suo tracta.legi.car.6.uersi.quinto queritur
&c.arguendo igitur a potentia matrimonii ad po
tentiam principis sicut matrimoniũ non potest legi
timare mortuum & descendentes ab eo ita & prin-
64 ceps non potest restituere mortuum.quinto † restitu
tio nil aliud est nisi recuperatio honoris & bona-
rum.l.fin.§.fin.C.de senten.pass. homo mortuus
non potest habere honores nec possidere sequitur
q in eo non cadit restitutio.l.i.§.i.ff. de dol.sexto
hoc probatur ex tex.in.l. qui libertinus.§. posthu-
mus.ff.de oper.liberto.ibi nec quisquam post mor-
tem liberari intelligi potest ubi non cadit liberatio
non cadit restitutio cum & ipsa restitutio liberatio
est ab infamia & pena septimo si nos uolumus dice
re q ualidetur testamẽtũ ex restitutione facta rebel
li nõ potest dici nam cum semel erat irritatum testa
mentũ pp Crimẽ & dãnationẽ ut in iuribus supra
65 allegatis † ex quo ad ualiditatem testamenti requirit
tur uoluntas.§.disponat in aut.de nupt.sed quia hęc
uoluntas de nouo haberi non põt ab homine mor-
tuo.d.§.deinceps merito fictio restitutionis non ha
bet extremum ad quod fieri possit & ex hac ratione
ita consuluit pet.de ancha.in consi.61.ubi expresse
dixit restitutionem non posse extendi ad mortuos
& pro hac opinione ancha.ego aduco tex.in.l. ob-
seruare.§.fi.ff. de offi procon.ibi si in eadem uolun
66 tate fuerit probatur ex illo tex. †.quod qui in tem-
pore inhabili facit actum si superueniente tempore
habili uult actum ualere opus est quod sit in ea-
dem uoluntate ita & in hoc casu si factum est testa
mentum tempore inhabili & pro consequens nul-
lum ut tempore restitutionis ualere possit opus est
quod eo tempore testator fuerit in eadem uolunta
te hanc uolũtatẽ habere nõ potest quia est mortuus
quare restitutio nihil operatur octauo p hac parte
67 facit † quod restitutio principis non equiperatur fi-
ctioni legis cornelie sed fictioni iuris postliminii ut
probat tex.in.d.l.siquis filio exheredato.§.quatenus
nam sicut ex fictione iuris postliminii fingitur re-
uersum ab hostibus semper fuisse in ciuitate & sem
per possidisse bona sua ita etiam restitutus a princi
pe recuperat bona & eius testamentum conualescit
ut dicitur infra.d.§.quatenus quod non potest dici
de mortuo. Contrariam opinionem quod restitui
possit memoria rebellis defuncti & per consequens
quod ualidetur testamentum eius factum inualidũ
68 tenuit Bal.in consi.213.in.3.lib mouetur quia † con
trariorum eadem est disciplina.l.i.ff.de hi. qui su.
sũ.uel ali.iuri.cum uulga.si memoria rebellis pos-
sit damnari per ea quæ supra deducta sunt poterit
etiam restitui ad hoc facit tex.in.l.fi.C.de sen.pass.
& ibi Bal per illum tex dicit quod deportatio ab-
69 stulit restitutio restituit † nam quod operatur ppo
situm in proposito operatur oppositum in opposi-
to.l si ex toto in prin.ff.de lega.i.l.si ut pponis.C.
70 de nupt.secũdo Bal.mouetur † nã eo mõ quo lex
cornelia potuit fingere mortuũ in seruitute apud
hostes fuisse mortuũ preambula hora captiuitatis
ut eius testamentum ualeat ac etiam substitutio-
nes.l. lege Cornelia. ff. de testa. l. lege Corne-
lia.ff.de uulga.& pupi. ita princeps qui est lex ani-
mata in terris potest facere quod mortuus rebel-
lis dicatur mortuus fidelis & ante crimen patra
tum ut eius testamentum ualet tertio pro ista
parte Ioffredus aducit notabilem text.in.l. iube-
mus la.i.C. de propo. sacro. scrine. libr.duodeci-
mo ubi Imperat. uult quod serui eo ipso quod
sunt recepti in numero Cubiculariorum prin-
cipis dicantur liberi & uoluit ibi quod hoc in-
telligatur etiam de seruis Cubicularis mortuis
ut dicatur mortui liberi Et dicit ibi Angelus nota
71 ex ista lege quod † princeps potest dare priuilegiũ
persone defunte ualidando eius testamentum iuris
fictione faciendo liberum qui seruus mortuus fue
rat ita potest etiam facere princeps quod qui mor
tuus est seruus pene & damnatus ut rebellis dica
tur mortuus fidelis uel quod memoria restitua-
tur allegat etiam Ioffredus quod sicut indulgen
tia prodest defuntis secundum Augustinum de an
cho.in libro de potestate ecclesie argumento.433.
ita restitutio principis potest memoria restitui
quid dicendum ego teneo opinio. Bald. & Iof-
fred. in eo casu quando princeps dispositiue &
nominatim restitueret memoriam puta Titii dam
nati rationibus antedictis & retenta hac opinio-
ne considero quod siue sumus in damnatione me
morie defuncti siue in restitutione non ex hoc af-
72 fici potest persona iam mortua † & hoc est quod
dixit gl.in.d.§.per contrariũ & in.l.neratius.ff. de
73 regu.iuri.q † priuilegiũ mortuo solũ adeo cõferri
potest.s. ut afficiat animã & corpus post resurrectio
74 nẽ gloria uel damnatione eterna ab homine † aũt

nec anima nec corpus mortui hominis pena affici
potest sed illa damnatio memorie rebellis solum
fit ut ex ipsa damnatione ipsa memoria & recorda-
tio defuncti reputetur infamis & quod in infamia
fit mortuus & ut bona confiscentur fisco ita glo. in
§. per contrarium insti. de here. quæ ab intesta. de
seru. Ange. de Aret. in Tract malefi. in. d. uerbo qui
Dominus Index uidens uersi & prædicta procedũt
& Cepol. in. d. consi. 17. col. 3. uersi. non obstat. d. l.
fi. Similiter etiam si princeps Restituit memoriam
illa restitutio non afficit oẽe afficere potest corpus
quia mortuum sed remouet infamiã a memoria &
ualidat testamentũ & gesta per defunctũ & ex hoc
presupposito resoluũtur quasi omnia argumen-
75 ta incontrariũ adducta nã licet hõ moriatur tamẽ
remanet memoria hominis quæ licet sit incorpora
lis tamẽ est aliquid in astracto & in intellectu sicut
consideramus iura actiones & seruitutes quis pote-
rit negare Alexandri magni Cesaris Scipionis Põpei
Anibalis & aliorũ prẹclarissimorũ memoriã non ex
tare nonne Cesaris memoria de clemẽtia Põpei de
æ quitate Alexãdri memoria de magnitudine aĩ Fa
bii de constantia Scipionis memoria de continentia
ad hæc usq̃ tẽpora laudantur & comendantur uice
uersa Anibalis memoria perfidia neronis & maxẽ
tii & callicole crudelitatis atq̃ fallaris damnantur
Iudæ proditoris Domini Nostri Iesu Christi memo
ria in eternum non damnabitur ad hoc ego allego
tex. solennẽ ab alio in hoc non allegatũ in. l. quoniã
uenerabilis. C. de Sac. San. Eccle. ubi dãnatur me-
moria eutichetis & releuatur memoria Fabiani E-
piscopi. Ad hoc allego ẽt tex. in c. a nobis lo. ii. de
sente exco. ubi excomunicatus post mortem absol-
ui potest ita & pari mõ memoria dãnata propter
rebellionem post mortẽ restitui potest & dicunt ibi
Abb. & Fely. q̃ nobilitatis & cingulum militiæ post
mortẽ alicui conferri potest per principẽ de quo est
ẽt uidere per deci. in. d. l. neratius & ibi per Cagno.
Et propterea quatenus dictum est restitutionẽ cẽ fa
cti & non posse applicari ad id quod nullũ est & q̃
fictio requirit extrema habilia & subiectum & non
datur ad impossibilia per naturã Dico q̃ applica
tur ad aliquid s. ad hominis memoriã licet nõ pos
sit applicari ad hominẽ mortuũ quę memoria uice
hominis fungitur nõ obstat quod quarto loco dice
batur q̃ sicut uis matrimonii nõ põt legitimare fi-
liũ mortũ & descendentes ab eo ita & princeps non
potest restituere mortuũ nã Rñdetur eodẽ modo
quia non restituitur hõ mortuus sed eius memoria
loco sui itẽ matrimonium quod fit cum cõcubina
principaliter fit causa habendi eam in uxorẽ in con
sequentiam & non principaliter fit ex eo legitima-
tio filiorum ante susceptorum nam propter uim
matrimonii legitimantur. d. c. tanta ea enim quæ
76 non principaliter sed consequutiue ueniunt nõ ue
niunt in consideratione arg. l. i. §. denuntiari. ff. de
uen. inspi. & propterea non est mirum si filius mor
tuus non legitimatur ex superuenienti matrimo-
nio quia ipsa legitimatio que uenit in cõsequentia
non inuenit causam presistentem at quando prin-
ceps principaliter & dispositiue restituit memoriã
Titii põt quia restitutio non uenit consequutiue sed
principaliter tendit ad illud uẽ ad est materia pre
sistens scilicet memoria ad quintũ argumentũ re-
spondetur ut supra quia licet hõ mortuus non pos
sit recuperare honores & bona tamẽ memoria eius
affecta infamia ex dãnatione recuperat famã & fin
gitur nõ fuissẽ infamẽ ad tex. in. d. §. posthumus ibi
nec quisquã post mortẽ liberari intelligi potest re-
spondetur q̃ uerũ est q̃ hõ mortuus nullo super ue
niente principis facto nõ potest liberari sed eius me
moria concurrente principis restitutione liberatur
a cõtracta infamia, nõ obstat qd dicebat pet. de an-
cha. q̃ ad ualiditatẽ Testamenti titii requirebatur
noua uoluntas quæ haberi nõ põt ab hoĩe mortuo
& cũ sit facti per principẽ suppleri non põt ut per
Bar. in. d. l. siquis p̃ emptore p̃ solutione huius ar-
77 gumẽti est cõsiderandũ q̃ hõ aliqñ mutat testamẽ-
tũ suũ spõte uel illud cassando uel cõtraria uolun-
tate iuxta tex. in. l. 4. ff. de adime. lega. & in hoc casu
qñ homo mutat spõte testamẽtũ a se factũ si uult
illud ualere opus est q̃ interueniat noua uoluntas
& ita procederet argumẽtũ pet. de ancha. & ita in-
telligitur tex. in. d. l. obseruare. §. fi. per me adductus
sed quãdo aliquis scripsit testamentũ suũ & declara
uit suã uolũtatẽ si inuitus mutat statũ ut puta q̃ dã
natur tanq̃ rebellis & sic inuitus reducitur intestabi
lis in tali casu superueniente habilitate ut puta
restitutione non requiritur noua uolũtas sed illa an
tiqua reuiuiscit & hoc probat expresse tex. in. d. §.
quatenus & ibi Bar. & idẽ Bar. in. l. posthumus. ff.
de liber. & posth. sequitur Iofred. in. d. consi. 8 cũ in
casu nostro presupponitur Titium testatũ mortuũ
rebellẽ eius memoriã restitutã nõ opus est noua uo
lũtate quia iã disposuerat & nõ spõte uolũtatẽ mu
tauit sed coacte nõ obstat qd. 8. loco. dicebatur q̃ re
stitutio equeratur fictioni iuris postliminii nã uerũ
est qñ restitutio fit uiuẽti ut dixit Bal. in. d. consi. 123.
ubi dixit q̃ licet cõdẽnatus Crimine lese Maiest nul
la bona in ciuitate reliquerit tamẽ facta restitutione
fingitur bona in ciuitate possedisse quando aũt resti
tutio fit memorie eo cãu restitutio equeratur fictio
ni legis cornelie ut ibi Bal & nõ mirũ quia ut su-
pra dixi si hoc facit lex põt facere princeps † qui est
78 lex animata. §. fi. in aut. de consuli. princeps. n. facit
factũ haberi p̃ infecto. l. nõ dubiũ. C. de legi. c. nõ so
lũ & c. ea quæ contra de regu. Iur in. 6. & e contra
79 non factũ p̃ facto. c. 15. q de spõsa non sciũ haberi
p̃ scito Clem. uni. de cõce. preben. Pau. de Eleaz. in
Clem. uni. de Inmu. eccle ad tex. in l neratius ff. de
regu. Iuri. quoniã Ioffred. aducit p̃ parte cõtraria
facilis est responsio nã ibi nõ erat cõsẽsus principis
conferebat. n. beneficiũ uiuẽti unde nõ extẽditur ad
mortuum at in hoc casu princeps dispositiue & ex
certa sciencia restituit memoriam rebellis qd potest
per ea que supra deducta sunt vñ concludo memo
riam dannatam certi hominis dispositiue per prin-
cipem Restitui posse que restitutio operatur validi
tatẽ testamẽti & omniũ gestorum arguẽdo ab hoĩe
viuo restituto ad memoriã defuncti. l. i. & fi. C. de sen.
pass. & restituti & d. §. quatenus ¶ Sed ponamus
quod princeps non dispositiue & ex certa scien-
tia restituit memoriã certi hominis sed finita guer
ra & facta pace inter principes bellantes fiunt ca-

piula pacis & unus ex dictis principibus restituit
omnes & quoscunq; rebelles contra Maiestaté suam
80 utrum hec restitutio comprehendat mortuos in di
cta rebellione Bal in.d.consi.213.Tenet q sic etiam si
de mortuis non sit facta mentio & cõsilium Bal.se-
quitur Ioffred.in.d.suo cõsi.s.& in.d.lib.extricatio-
num in.d.tit.de pac.iura.firma. nam illa restitutio
retro trahitur secũdũ Bal.silicet ad tépus ante guer
ram ut dicatur restituti preambula hora ante morã
guerram quo tempore mortui erãt fideles exemplo
legis cornelie quę fingit mortuos in seruitute apud
hostes mortuos in prima preambula hora captiui-
tatis & sicut lex cornelia hoc fingit pro bono parti-
cularium decedentium potest etiam fingi pro bono
publico pacis arguméto aut.multomagis.C.d epi.
2.cleri.quid & quantum operetur restitutio facta p
bono pacis late prosequitur idem insignis Doctor
Ioffred.in d.suo lib. extricationum in tit.si de feud.
defun.mili.fue.contro.in.c.i.quæ nota quia in hoc
regno nostro quod nostri maiores & nos uulgariter
dicimus regno de conquesta plerunq; hoc euenit &
nostris temporibus uidimus habes.n.examinatum
hunc articulum & si totum opus perleges uidebis
multos articulos examinatos odiui semper scriben-
tes qui solum supplantant & cumulant & non di-
sputant non.n.cumulando sed notando & disputã-
do omnia optima ratione decernũtur.l. munerum
§.mixta.ff de mune.& hono.in quantum Ioffredus
in.d.consi.s.uidetur sentire q princeps simpliciter
confirmando testamẽtum rebellis mortui q ex hoc
cẽsetur restituta memoria defunti in hoc parcat mi
hi ingenium & memoria tanti uiri non astipulor al
81 legit pro hoc regulam quæ se habet q † princeps cõ
cedendo aliquid uidetur concedere illud sine quo
concessum consequi non potest.l.quidam consule-
bant in fi ff.de re.iud. princeps igitur restituẽdo ali
quem ad bona uidetur uelle illud etiam concedere
sine quo ipsa bona consequi non potest silicet tolle-
re Impedimentum rebellionis quod obstabat alle-
gat ad hoc etiam decisi.rote Egidi.Bellame. nume.
743.dico q illa lex non meret ad hoc allegari nam
uerum est q princeps faciendo minorem decem &
octo annorum magistratum habilitãdo personam
inhabilem ad magistratum uidetur ei cõcedere ut
sententiam dicat nam ut dicit ibi iurisconsultus in
fi princeps creando eum magistratum omnia agere
decreuit ratio est quia persona facta habilis & habi
litata persona omnia gesta tenent quia res dependẽt
a persona secus autem ualidatur actus seu gestum
ab aliquo quia ex ualiditate actus non sequitur ha
bilitata persona ut in casu nostro non sequitur ista
consequentia princeps confirmauit testamentũ titii
mortui in rebellione ergo restituit memoriam eius
quia ex confirmatione unius rei non sequitur habi-
litata persona nec aliarum rerum habilitatio quia
res dependent a persona & non persona a rebus Et
q ex confirmatione testamenti non dicatur restituta
memoria ego Clarius demostrabo habemus nota-
bilem Theoricam Bar in d. l.obseruare.§.fi. ff. de
82 offi.proconsu.per illum tex † q quando confirma-
tio uel ratihabitio venit super actu ipso iure nullo
tũc ratihabitio uel cõfirmatio non retro trahitur &
nõ facit ualere actũ p ut ex tũc sed p ut ex nũc secus
aũt qñ actus nõ erat ipso iure nullus nam tũc retro
trahitur cõiter a pbatur hec theorica Bar.Ale.in cõs.
26.in.6.lib.fely.in c.cũ dilectus col.1. de accu.deci.
in reg.quod ab initio.ff.de reg.iur.unde ex hoc dicũt
83 doct.in.l.more.ff.de iur.om.iud.† q qui cõfirmat a-
84 ctũ nullũ dicitur illud dare hinc est q † papa dispen-
sando super matrimonio phibito de iure diuino ex
aliqua urgenti cã & inter illas personas de qua 10.c.
18.&.xx.leuitici quia illud matrimoniũ dicitur nul
lũ omni iure talis dispẽsatio non facit ualere matri
moniũ pro ut ex tũc silicet a die quo fuit cõtractum
sed p ut ex nũc silicet a die dispẽsatiõis ea rõne quia
a pricipio fuit ipso iure nullũ & dispẽsatio nõ retro
trahitur ita Io.and in.c.per uenerabilẽ qui fili.si.le-
gi.& ibi Abb.& idẽ Abb.in.c.literas de rest.spo pec.
de ancha.in cõs.409.fel in.c.quę ecclesiarũ col.7.de
85 cõstit.† unde ex tali dispẽsatiõe nõ intelligũtur legi-
timati filii cõcepti ex dicto nephario & icestuoso ma
trimonio ante dispẽsationẽ nisi in ipsa dispẽsatione
fieret expressa mẽtio dictorũ filiorũ ita Cy.& bar.ĩ
l cũ qui alias paulus.ff.de stat.hom.Bal.in. c.nãles
circa fi.in tit.si de feu fue.cõtro Abba.in d.c.tãta ea
rõne quia nõ retro trahitur dispẽsatio cũ fiat sup ma
trimonio & actu penitus nullo ita in casu nostro ex
quo testamentũ rebellis fuerat effectũ ipso iure nul
lũ.d §.irritũ cũ multis supra ad hoc allegatis prin-
ceps cõfirmando talis confirmatio non trahitur re-
tro ad tempus confectionis ut faciat illud ualere pro
ut ex tunc sed sortitur uires pro ut ex nunc silicet
ab eo tempore quo princeps confirmat per dictam
theoricam Bar.& alia quæ supra deduxi si nõ tra-
hitur retro.ergo de necessitate habemus dicere q ex
ipsa cõfirmatione testamẽti nõ seqtur restitutio me-
morie defunti quia cũ fuerit confirmatio actus dici
potius cẽsetur noua donatio bonorũ pricipis q pos-
sit dici testamentũ rebellis defunti.cũ qui cõfirmat
quod nullũ est donat vt habetur in d l more.Ex oĩ
bus colligo tres casus nã aut princeps principaliter,
& dispositiue uult restituere memoriam unius uel
plurium defuntorũ dannatorũ crimine lese maie-
statis & potest tõnibus ante dictis & hoc casu cũ sit
restituta memoria in consequentiã oĩa acta & gesta
per restitutũ recõualescũt.d.§.quatenus.Aut prince-
ps pro bono pacis restituit oẽs rebelles gñaliter non
specificando aliquem & in hac gñali restitutione cõ
plectũtur ẽt mortui rebelles ãte restitutionẽ q a me-
moria eorũ cẽsetur restituta & hoc aũte.Bal ĩ.d.cõ.
213.& Ioffr.in locis supra allegatis.Aut priceps sim-
pliciter cõfirmat testamentũ rebellis defũti & in ta-
li casu nõ censetur restituta memoria sed cẽsetur do
natio bonorum facta a principe eo modo ut in illa
scriptura afferti testamenti continetur rationibus
86 a me aductis † ut autem testamentum rebellis sit ip-
so iure nullum de iure digestorum oportet quód
sequatur sententia ut probat tex. in . d . l . si quis
filio. §. quód si quis versiculum sed ne eorum sub-
sequuta sententia damnationis memorie testamen-
tum irritatur de iure. C. uidetur q eo ipso quód
quis conspirat contra principem non potest dispo-
nere de bonis suis ut. l. quisquis. C. ad lege. Iuli.
87 Maiestatis circa medium † in hoc regno bona con-

mictentium crimen lese Maiestatis ipso iure Domi
nium ipsorum bonorum ammictitur ut habetur in
c.Regis Caroli secundi quod incipit bona prodito-
rum ubi neapoda.& per eundem Clarius in capit.
regis Caroli primi quod incipit ad vindictam. Ta-
men quo ad aduocandam possessionem est necessa-
ria sententia ut dixit And.de yser.in.c.1.§.nec & alia
col.1.que si.pri.ca.benefi.ami.& in.c.1.de na.suc.feu.
2.glo.& Andre.in.c.Imperialem.§.calidis de prohi.
feu.alie.per Feder.Et quod dictum est in hoc regno
dominium perdi.ipso iure hoc luca.de pen.in add.
sua.in.c.Regni apud tranum intelligit in notorio re
belle nam in notorio Rebelle non requiritur citatio
nec sententia dixit Seba.in d.c.ad vindictam Ant.ca
pit.in.d.§.callidis multa ad hoc congerit Gram. in
decisi.105.col.pe.possessionem autem ut dictum est
non potest aduocari non sequuta sententia declara-
toria ut dixit Bal.in.d §.caliidis & in.c.quę ecclesia
rum col.14.de consti.per tex.in.c.licet episcopus de
preben.in.6.ad hoc ego allego bonum tex.in.l.eius
qui delatorem & ibi Bar.ff.de.iur.fi.est bonus tex.q
semper ad hoc allegatur in.c cum secundum & ibi
omnes scribentes de heret.in.6.Ale.in consi.130.col.
fi.lib.1.Gemi.autem in.d.c.cum secundum dicit qñ
est notorium non requiritur sententia hoc credo in
notorio facti permanētis. Minime etiam requiritur
sententia declaratoria quando pena irrogata trahe-
ret secū exequutionem & non requiret ministerium
hominis ut eleganter distinguit Bal.in.l.qui sub cō-
ditione.§.fi.circa fi.ff.de cond.inst.cōcinne per deci.
in consi.145.col.3.Vnde cum rebelles incurrāt diuer-
sas penas etiam inspecto iure digestorū aliquas ipso
iure quia perdūt omnia quæ sunt iuris ciuilis.l.am-
missione.ff.de capi dimi.Aliquas etiam ipso iure in
quibus requiritur ministerium iudicis & hominis ut
declarat Bar.in tit.qui sin.Rebell.In uerbo Rebellā
do potest dici ꝙ circa illas penas quę trahunt secum
exequutionem ut est infamia & similia non requiri-
tur aliqua sentētia declaratoria.¶ Postq̄ ultra mē-
tem uagaui in materia rebelliōis subnecto quęstio-
nem a premissis non alienam Ecce ꝙ non apparet
notorie nec per sententiam titium esse rebellem sed
rex concedendo bona sua alicui in priuilegio dispo
sitiue dicit ꝙ titius fuit rebellis & quia bona fuerūt
88 confiscata concedit illi † Verum ex tali narratione
regis probatur rebellio & per consequens bona rite
concessa in hoc articulo Bal.in quodam cōsi.num.
378.Incipiente quæritur si Rex romanorum col.pe.
quod consi.citat Iacobi in sua inuestitura feudali in
verbo Et dicti vasalli col pen.versi.inquantum di-
xi supra dicit ꝙ est credendum Imperatori asserenti
talem fuisse rebellem uel ingratum & non oportet
89 aliter constare de rebelliōe uel ingratitudine † cum
ipse Imperator habeat in suos vaxallos potestatem
uite necisq; allegat tex.in.l.in suis.ff.de libe.& post.
ille tex.facit in fi.ibi.nam exheredare licet quos oc-
cidere licebat sic si pmictitur impatori hominē suū
occidere cū sit dominus personarum multo fortius
90 permictitur eius bona accipere † pro hac parte facit
ꝙ in dubio in principe presumitur causa ut est glos.
singu.in.l.relegati ff de peni.ubi uoluntas est causa
91 in principe † & non est dubium principem cū causa

posse bona priuatorum tollere.l.item uerberatum
ff.de re.uend.l.lutius.ff.de euic. Pro hac parte
92 facit nam si videmus ꝙ† linere institutionis bene-
ficii episcopi vel eius uicarii attestantes de presen-
tatione facta per patronos de benefitio probant in
preiuditium aliorum patronorum licet aliter non
appareat de ipsa presentatione ut firmant Domi-
ni de Rota in decisi. 423. in nouis uoluit fely.in.c.
sicut col.13.de re iudi.fortius debet credi literis prin
cipis pro hac etiam parte facit tex.i Clem.1.de pro
93 bat.vbi probatur † ꝙ creditur assertioni pape argu
endo a papa ad principem cum sint duo lumina-
ria. c.solit.de maio. & obbe.unde dicit Ale.in cō-
si. 15. colu. 2. lib.v. ꝙ statur uerbis principis etiam
enuntiatiuis in facto sui predecessoris quod uoluit
Ripa lib. 1. Responsorum. c. 1. Sed contrariā opi-
nionem ante Bal. tenuit Andre. de yser. in. c. san-
94 cimus lo. 2. quo tempore mil.† nam nulli est credē
dum in facto proprio maxime cum iactura aliena
l. nullus. ff. de testi. l. in omnibus. C. eo. tit. & hoc
procederet etiam si princeps non promisisset illi cui
concessit de euictione quia adhuc videtur tractari
de facto proprio ipsius principis nam dicit Bal.in
c. 1. an apu. domi. uel curi. ꝙ dominus uult sem-
per factum suum teneri. c. fi. de testi. in. 6. & ideo
presumitur esse fauorabilior pro eo cui cōcessit feu-
95 dum † interest.n. nostra factum a nobis esse mansu
rum hoc voluit idem Andre. in.c.1.colu.penu.qui
succe. tene. sequitur Alex. in consi. 124. lib. primo
phil. deci. in consi. 410. & in consi. 445. ac etiam
in consi. 606. uoluit Cardi. in consi. 128. in quæstio
ne quæ ueniitur & domi. in consi. 53. pro responsio
ne habetur per fely. in. c. quæ ecclesiarum de con-
sti. Grama. in decisi. 105. col. 3. & hæc videtur cre-
brior opinio Que quidem opinio Andre. recipit ali
quas notabiles limitationes ex quibus patebit respō
96 sio ad ea quæ in cōtrarium fuerunt aducta † Prima
itaq; limitatio erit ꝙ dictum Andree procedit quā-
do princeps est princeps recognoscens superiorem
secus autem quando esset imperator ita tenet Ia-
cobi. in. d. verbo. Et dicti vasalli versi.inquātum
dixi colu. penul. refert & sequitur Grama. in deci-
si. colu.16.numero.64.ad hoc facit tex.in.d.Clem.
1 quæ loquitur de Papa qui non habet superiorem
97 † secūdo limitatur dictum Andre. quando prince-
ps procederet de potestate absoluta & non ordina-
ria nam eo casu staretur sue assertioni ita procedit
consi.Bal.supra allegatum quod allegaui.378.est in
numero.280.in tertio libro & ita dicit procedere di-
ctum consi.phil.deci.in.d consi.445.colu. antepen.
98 versi. Et non obstat consi. Bal.&c.hinc est ꝙ † non
statur assertioni principis quando aliquid assereret
Inter non subditos etiam de gestis coram se & etiam
si nullum resultaret sibi comodum uel decus ita
Abba. & Franc.de aret. in. c. cum nobis de testib.
rario est quia inter non subditos non potest uti ple-
nitudine potestatis quia ut credatur dicto Regis
est propter plenitudinē sue potestatis quā nō habet
in nō subditos de hoc plene per socci.in cōsi.226.col.
x.Vers.absolutis iā iuribus &c.in.2.lib.& in cōsi. 27.
99 col.2.l.3.lib.† 3.limitatur & ē notabilis limitatio qñ
3 in priuilegio regis in quo asseritur titiū rebellē ultra

subscr-

subscriptionem regis essent subscriptiones suorum
consiliariorum ut dixit Andre. de yser. in. d c. 1. qui
succe. tene. uoluit insignis Doctor Ioffred. in suu
consi. 45. col. 7. Anto. capiti. in decisi. 166. num. 7.
100 Grama. in decisi. predicta. 65. nume. 62. † quarto
limitatur hoc non procedere quando priuilegium
in quo hoc assereretur puta titium rebellem aliquo
modo produceretur per ipsum uel eius heredes nã
licet non esset standum dicte assertioni quia produ-
xit & producens uidetur confiteri omnia quæ con-
tinentur in instrumento ab eo producto arg. l. cum
precũ. C. de liber. ca. standũ esset ita in terminis di-
101 xit afflic. in decisi. 14. † staretur etiam dicto regis qñ
non tractaretur de suo proprio facto uel non resulta
ret sibi aliquod interesse uel decus ut in d. c. cum no
102 bis ubi docto. maxime Fran. de aret. † nã ualet ma-
gis dictum regis q̃ notarii ut dixit And. de yser. in. d
c. sancimus quo tempo mil. & per phil. deci. in. d.
consi. 445. col. 3. ubi etiam allegat And. in. d. c. 1. qui
succe. tene. & quia ex predictis patet responsũ ad al-
legata in contrarium quę procedunt in Imperatore
& papa non oportet aliter respõdere nisi solum ad
id quod dicebatur de assertione episcopi cui statur
respectu presentationis nam illud est quia nullum
resultat comodum uel in comodum episcopo in-
stituendi circa intellectum . d . Clemen. 1. de pro-
bat. est uidere per deci in d. consi. 445. col. ante penu.
late per Gram. in decisi. 103. in cart. fi. ubi ponit mul
tas limitationes. Nota hæc quia non reperies ita di
stincte dicta. ¶ Ecce dicitur hic in tex. q̃ Rogerius
Rex confirmauit has consuetudines utrũ ex hoc di-
cãtur statuta regia nam si essent statuta regia popu-
lus barensis non posset reuocare ad sui libitum ali-
103 quod de predictis statutis † cum inferior non potest
reuocare factum superioris. c cum inferior de maio.
& obbe l. fi. C. de legi. Clem. Romani de elect. 21. di
stin. Inferior & de statuto in specie dixit Bal. in. l. ex
facto in prin. ff. de vulg & pup. feli in c. qualiter &
quando lo primo de accu. & in c. 1. de spõ. secus aũt
si non essent regia quia posset reuocare l. si quis in
princ. ff de leg. 3. §. sed naturalia inst. de iur. na. gen.
& ciui & uidetur q̃ sint regia nam in hoc proemio
non solum dicitur q̃ Rex Rogerius firmauit sed ẽt
dicitur q̃ Robur sue constitutionis indulsit hoc pro
bat tex. in. § quas ex omnibus ibi & nostrarum ple-
nissimum constitutionum Robur eis accomodaui-
104 mus in proem. insti. † omnia. n. nostra facimus qui-
bus nostra impartitur autoritas. l. 1. §. omnia. C. de
vet. iur. enucle c. 1. & 2. de confirma. uti. uel inuti. c.
Si apostolice de preb. in. 6. hæc quæstio deciditur ex
105 dicto Bal in. l. ex placito col 3. C. de re. pmuta. † ubi
quærit si Papa confirmauit statuta ciuitatis spoleti
utrum dicantur statuta papalia & distinguit q̃ aut
confirmauit tamq̃ causa uniuersalis & non sunt sta
tuta papalia d. l. omnes populi aut tamq̃ specifica
ut puta confirmat statutum q̃ paict posit relinque
re spuriis & isto casu statutum est papale ratio diuer
sitatis est quia in primo casu confirmando non pro-
duxit rem in esse scilicet q̃ dederit originẽ ipsi rei sed
uenit consequutiue in secũdo uero casu produxit rẽ
ab origine sui esse quia a principio non ualebat &
istud dictum Bal. sequitur Iaso. in. l. more col. 6. uer-
si. in. 3. parte glo. ff. de iuri. om. iudi. & feli. licet non
fideliter referat in. c. de francia col. 3. de spõsa. & ma
gis fideliter in. c. cum uenissent colu. 2. de testi. ũ
de ex hoc dicto Bal. uidetur posse dici q̃ cum Rex
Rogerius simpliciter aprobauerit non dicatur sta-
tuta regia & maxime quia aprobatio fuit circa o-
mnia & non circa unum inualidum ut per Bal. in
d. l. ex placito & voluit Fran. de aret. in consi. 80. ubi
multa in materia unde videtur q̃ possit populus
barẽsis non obstante dicta confirmatiõe ad sui libi
tum unum uel plura reuocare nam dicit Abb. in c.
106 dilecto col ii. de preben † q̃ statuta collegii confir-
mata per superiorem possunt per collegium reuo-
cari & hoc tenet Abb. in c. cum. M. Ferrariensis de
constitu. 2. ibi Ripa. num. 49. quod dictum sequi-
tur Alex. in. d. l. cẽs populi col 4 in apostil. ad Bar.
107 † Et si episcopus protulit excomunicationem con-
tra aliquem & dicta excomunicatio fuit confirma-
ta per Papam adhuc tolli potest per ipsum episco-
pum ut dixit Bal. in promio decretalium in uerbo
108 Rex pacificus † nam & episcopus potest etiam tol
lere excomunicationem Canonis. c. nuper de sent.
excom. dixit Ias. in. d l more & ibi ante eum Alex.
col. 5. Et reiecta hac opinione respondi potest ad al-
legata in contrarium q̃ non obstaret tex. in. d. §.
quas ex omnibus nam ibi Imperator ipsemet loqui
tur & vult compilata per tribunianum Theofilum
& deroteum habere Robur suarum constitutiõum
secus est quando loquitur ipse compilator ut hic
& maxime quia illi predicti tres viri illustres de
mandato & autoritate principis compilauerunt se
cus hic quia fuerunt simpliciter confirmata. Sed p
certo illa uerba quę sunt in hoc proemio ibi Robur
sue constitutionis indulsit &c. probãt esse regia hoc
maxime quia precessit discussio ut infra dicam sed
posset dubitari utrum sit credẽdũ dictis verbis nar
ratiuis dum dicunt Regem Rogerium confirmasse
109 & Robur sue constitutionis indulsisse † nã quan-
do legis lator narrat contingentiã facti non est li
citum sumere argumentum ut est glo. nota in. l.
vni. C. quando no. peten. part. & est glo. in. c. in
auditis in verbo ex post facto de electi. & in. c.
secundo in verbo non teneris & ibi Gemi. Alex.
in. l. qui se patris, C. un. libe. Iaso. in. d. l. unic.
col. 8. uersi. & propterea tu Iuuenis. Dico q̃ sa-
tis probatur confirmatio nam sumus in facto an-
110 tiquo quod excedit metam centum † annorũ quo
casu etiam si fuissent uerba enuntiatiua probarent
ut per Bar. & docto. in. l. ex hac scriptura. ff de
dona. & in. l. ex his uerbis & ibi Iaso. col. 1. C.
de testa. Anto. de but. & scriben. in. c. fi de succ.
ab intestat. Alex. in consi. 75. in quarto libr. phil.
deci. in consi. 13. & in consi. 36. Et licet uerba e-
nuntiatiua & narratiua prolata a legislatore non
111 probent † tamen fallit quando intentio legisla-
toris fundatur super illis uerbis narratiuis quia
sic Iudicatur de illis sicut Iudicatur de uerbis di-
spositiuis & decisiuis dictum est Innoc. in capi-
tulo cum apostolica de hi. quæ fiu. a prela. se-
quitur Alex. in. l. 1. colu. 11. uersi. tertio fallit.
ff. de offici. eius cum. manda. est iurisd. & Iason.
in. d. l. uni. unde licet ista sint uerba narratiua

quia autor hoc intendit dicere & fundat in hoc su-
am intentionem metro probant imo debet Credi
dictis & narratis in proemio statutorum ut expræs
se voluit Bar.in.l.ambiciosa.ff.de decret.ab ordi.fa-
cie.Bal.cardi.& feli in in.c.pastoralis in prin.de offi.
iud.dele.¶ In tex.ibi & eis plectis &c.ad hoc ut cō
112 firmatio teneat † opus ē quod procedat ex certa scié
tia pricipis confirmantis ut in spetie dixit Inno.in.c.
porrecta de confir. Vti.uel inuti facit tex.in.c.:.de co
stitu.in vi.tamē cum fuerint per rogerium lecta pre
sumitur ex certa scientia confirmasse lectura.n.ope-
113 ratur & alium sollennem effectum † nam quando
quis confirmat statuta simpliciter in dubio uidetur
confirmare statuta iusta & non iniusta & inualida
ut dixit Bar.in.l.i.ff de hi.qui sun.su.uel alie.iuri.al-
legat tex.in.l.i.§.i.ff de hi.quæ in testa.delen.& in.c.
i.de Iur.iur.in.vi.Eleganter inno.in.c.dudum de de
ci.2 ibi Io.And.& Abb.Alex.in consi.59.col.v.& vi.
libro primo Iaso.in.d l.more col.vii.& idem Iaso.i.
l.ii.col.r.C.de testa.mili.feli.in.d.c.cum uenissent
tamen quando statuta iniusta & inualida fuerunt
discussa per confirmantem censentur aprobata ita
Bar.Bal.& imo.in.l.legata in utiliter ff.de lega.pri-
mo & dicuntur discussa ut dicit ibi Bal.& pau.de
cast.si fuerunt sibi lecta & uoluit Alex.in.d.consi.59.
& melius per eundem in consi.18.uiso statuto libro
vi.& idem Alex.in.d l.i.ff.de hi.qui su.su.in addi.ad
Bar.facit tex.in.l.de eris & in.l.non est ferendus.ff.
de transac.Quare cum Rex Rogerius legerit imo
114 prolegerit ut dicitur hic in tex.† dictio.n.per deno-
tat perfectionem & augumentum eius cui additur.
l.3.§.fi.ibi perfungi.ff.de arbi.& dixit Abb.in.c.si cō-
tigerit col.fi. de accu.censetur aprobasse omnia etiā
si quæ essēt inualida & iniusta.¶ Quero ecce quod
maiores barenses compilauerunt huiusmodi consue
tudines admodum statutorum utrum ex hoc dica-
tur ipsa uniuersitas Bari in quasi possessione cōdēdi
statuta uidetur quod sic quia ex unico actu quis con
stituitur in quasi possessione ut patet in electionibus
& presentarionibus † nam Ex unica & ultima pre-
115 sentatione facta de benefirio iuris patronatus quis
dicitur in quasi proxime presentadi.c.de consultatio
nibus de iur patro.oldra.in consi.312.feder.de sen.in
consi 234.per tex.in.c.cum ecclesia de ca.pos.& pro
pri.calde in consi.17.in titulo.de iur.patro.abba.in
consi.54.libro primo phil.deci.in consi.110.col.2.&
cons.126.Item per unum actum quis dicitur solitus
l.mela.§.i.& ibi Bar.ff.de alim & ciba.lega. Ange.
in.l.i.C.quo.& quando Iud Fran.de aret.in consi.7
col.i.phil.deci.in cōsi.4 col.2.Posito q ipsa ueritas
sit in dicta quasi possessione condendi statuta utrū
si fecerit ualeant sine superioris confirmatione &
breuiter dico de mente doc.in.d.l.oēs populi & in
d.c.cum uenissent † q quælibet ciuitas etiam uilla
116 potest condere statura circa administrationem rerū
suarum.l.2.in fi.&.l.fi.C.de consti.pecu.Bar.in.l.fi.
C.de colle.illici & in.d.l. omnes populi quod pro-
cedit secundum eum etiam statuendo cōtra ius ca-
nonicum & ciuile uoluit ripa responsorum lib.1.c.
viii.Alex.in.l.i.ff.de iur.om.Iudi. .est tex.in.d.l.oēs
populi Andre.de yser.in proem.constitu.regni.af-
flic.in suis preludiis in dictis constitutionibus in.q.
3.vbi ponit exempla potest etiam exemplari in pō-
pis funeralibus ut uidi fecisse ipsam uniuersitatem
ciuitatis bari ac circa uestimentorum modum & si-
milia unde suis subditis & ciuibus potest imponere
collectas & datia in consulto principe ut late defen-
dit Ripa in.i.lib responsorum.117.in Responso.4.
non autem exteris ad materiam uide etiam Ripam
in Responso.xxii.lib.i.Responsorum.Sed condere
statuta circa decisionem causarum de nouo ciuitas
subiecta nō potest quia hoc saperet merum aut mix
tum Imperium vel saltim simplicem iurisditiōem
l.fi.C.de testa.declarat Bar.in.d.l.omnes populi in
117 prima.q.† omnes.n.Ciuitates & castra regni sicilie
sunt subiecta regi & carēt iurisditione ut dicit And.
de yser.in proemio constitu.regni col.3.merito Ciui
tas ipsa in tali casu non posset & si faceret non uale
rent sine regis confirmatione quia cum ius resistat
non potest habere bonam fidem sine qua non potest
causari prescriptio per ea quæ supra dixi.Et in quā
tum supra dictum est q quælibet uilla potest con-
dere statuta circa administrationem rerum suarum
est uerum dummodo ipsa statuta non sint ambitio-
sa.l.i.&.l.ambitiosa.ff de decre ab ordi.faci.Item li
cet posset condere talia statuta non tamen pōt adii
cere penam contrauenientibus ipsis statutis ut dixit
Inno.in.c.cum accessissent in glo.in uerbo sedes de
constitu.& docto.in.c.cum omnes eo.tit.Ange.in.l.
i.in prin.ff.si qui.Iusdi.non obtem.& ibi Alex.Iaso.
in.d.l.omnes populi col.8.uoluit Iaco.de san.Geor
gi.in trac.feud.in uerbo cum mero Cagno.in reper.
l.unice.num.46.ff.si qui.iusd.no.obte.nisi esset con
suetudo in memorabilis sicut est pena quam exigūt
ediles & catapani & propter hoc dum fuissem ad-
uocatus reginalis curie in statu bari pluries prohi-
bui aliquas uniuersitates quę faciebant reformatio
nes circa administrationem rerum suarum & in eis
apponebant penas debendas ipsi uniuersitati sine
118 expresso consensu ordinarii.¶ † Vtrum uniuersitas
subiecta possit facere statutum uel reformationem
contra unum ciuem dic q non ut late per afflic.in
prelud.constitu.in q.4.ubi me remicto optime per
Ripam lib. .Responsorum in Responso.xi. & me-
mini in contingentia facta cōsuluisse contra unam
uniuersitatem quæ sua reformatione expulerat oēs
de una familia a regimine propter odium unius ho
minis de dicta familia nam hoc non poterat quia
alter alterius odio prægrauiri non potest.l.non de-
119 bet.ff.de reg iur.†:.pena non debet trāsgredi suum
autorem.l.crimen paternum.ff.de pen.l.sancimus.
C.eo.tit.nisi in crimine lese maiestatis.l.quisquis.ff.
ad lege Iul.Maie.Minime etiam hoc posset domi-
nus ciuitatis uel terre silicet contra familiam nam
contra unum hominem ex causa posset etiam uni-
uersitas ut si aliquis existens sindicus uel admini-
strator & male se gessisset puta surripiendo bona
uniuersitatis posset statuere ne ille talis in uita ha-
beat tale offitium uel administrationem in uniuer-
110 sitate † quia semel malus semper præsumitur ma-
lus in eodem genere mali.c semel malus de reg.iu.
in.6.ubi Cy.& Phil.Franc.Bar.in.l cassius.ff.de se
na.est optimus tex.in.l.non omnes §.a barbaris.ff.
de re.milit.& qui deliquit in aliquo officio debet
priuari

priuari ſemper dicto officio. ¶ Dictum eſt ſupra
ciuitatem & uillam etiam poſſe facere ſtatuta circa
adminiſtrationem rerum ſuarum † Nunquit poſſet
121 facere ſtatutum limitando dotes & conſtitutionem
dotium inuenio Hypoli de Marſi. in lib. ſingulariū
in numero. 89. incipiente alias de anno. 1520. &c.
dicentem tale ſtatutum non poſſe fieri & non vale-
122 re mouetur fragilibus rationibus & primo † quia
quilibet eſt moderator & arbiter rei ſue etiam abu-
tendo. l. in rem mandata C. mand. l. ſed ſi lege. §. con-
ſuluit. ff. de peti. here. facit tex. in. l. 1. ff. ſi qui. a paré.
123 ſu. Manu. † 2. ratio Hypoliti eſt quia matrimonia
debent eſſe libera & non metu pene coerceri. l. titia.
124 ff. de uerb. obli. c. gemma de ſponſa. † & ſicut non
ualet ſtatutum reſpiciens ſubſtātialia matrimonii
ita nec etiam circa acceſſoria allegat dicta per. Ale.
in conſi. 97. in primo lib. & per deci. in conſi. 231. ego
audacter dico contrarium ꝙ imo tale ſtatutum
ualeret cum ſaperet equitatem Nam propter ma
gnas dotes depauperantur familie & plerūq; ſor-
125 deſcunt nobilitates †, cum ipſa nobilitas ſint boni
mores cum continuatione diuitiarū ut tradit. Bar.
126 in. l. 1. C. de digni lib. xii. † & ait Ariſt. lib. primo eti
corum dificile eſt preclara ab eo agi cui deſunt fa-
127 cultates & iuuenalis † haud facile emergunt quo
rum Virtutibus obſtat Res Auguſta domi. Et neceſ
ſitas cogit multa pati & facere & euenit quandoq;
ꝙ nobiles qui non poſſunt dare dotes magnas &
Exceſſiuas ſecundum abuſum coguntur dare filias
nuptui uilibus & indignis aliquando coguntur eas
inuitas detrudere in monaſteriis metu ſaltim reue-
128 rentiali † quo caſu ipſo iure uiciatur ingreſſus ut
eſt glo. nota & ſingu. in. c. preſens in uerbo patiem
20. q. 3. de qua per Imo. & Alex. in. l. ſicum dotem. §.
eo. autem tempore. ff. ſolu. matri. unde non contra-
hitur matrimonium ſpirituale & cauſatur damna-
tio parentum tale. n. ſtatutum fundatum in ſanta
129 & iuſta ratione debet ualere. c. erit. 4. diſtinc. † Prete
rea dos ſuccedit loco legitime. l. quoniam nouel-
la. C. de inoffi. teſtam. & tamen nulli dubium eſt
130 ꝙ per ſtatutum † legitima minui poteſt ut per Alex.
conſi. 55. col. 2. in ſecundo lib. per phil. deci. in conſ.
19. col. penu. & ex cauſa in totum tolli per eun-
dem in l iura ſanguinis ff. de reg. iur ergo & minui
poteſt dos & taxari Preterea dicunt doctores quòd
131 † Valet ſtatutum ciuitatis Imole ꝙ filia ſit contē-
ta relicto in teſtamento patris quocunq; etiā mi-
nus legitima pro ſua dote ut late per Alex. in cō-
ſi. 128. primo lib. licet dicat non extendi ad bona
ſita extra territorium ſi ſtatutum hoc facere po-
teſt reſpectu particularium hominium in ultima
uoluntate teſtantium & grauare filias ut ſint cō-
tente relicto paterno etiam minori legitima cur nō
eſt dicendum ut ſtatutum non poſſit grauare fi-
lias ut ſint contente etiam certa & taxata dote &
ſi diceretur ꝙ in hoc ſtatuto non ſolum conſide-
ratur onus impoſitum feminis ſed etiam dotan-
tibus quia artantur non poſſe dare quantum li-
bet ad hoc infra reſpondebo Preterea ponamus
ꝙ pater certam dotem conſtituit pro filia etiam
132 minus legitima in uita patris † quis poſſet uenire
contra conſilium patris certe nullus. l. nec ea lege
ibi conſilium pro liberis capit. ff. de adulr. tradit
Socci. in conſi. 258. in. 2. q. in ſecundo libro & phil.
deciu. in conſi. 26. ſi. n. hoc permictitur ſoli patri
133 cur non poteſt permicti patrie ſtatuenti: quæ nō
minus imo plus pro ſuis ciuibus conſilium capit
argu. l. minime. ff. de religi. & ſump. fune l. poſtli-
134 minium. §. filius ff. de poſtlim. reuer. † Item ualet
ſtatutum mediolani quod mulier cum hereditate
non poſſit nubere extra territorium alias non ſuc-
cedat ut dicit Rapha. cum a in l. heres perſeruuni.
ff. de acqui. here. Alex. in conſi. 1: 8. libro Vi. & ta-
men in eo conſideratur pena prohibitiua matrimo
nii 53. ammiſſo hereditatis & quia in territorio nu
bere poteſt non curatur de pena. l. eum ita legatū &
l. hoc modo. ff. de condi. & demo. ſed circa ſtatu-
tum mediolani ut ſupra dubitari poteſt per ea que
dixit Bal. in. l ſi. C. de pact. ubi dixit non ualere ſta
tutum ꝙ mulier nupta extra territorium non ſuc
cedat ex eo quia eſt contra bonos mores cum auſe-
rat liberam teſtamenti factionem. l. ſtipulatio hoc
modo concepta. ff de uerb. oblig. de quo per affli.
in deciſi. 250. ſed in hoc cōmunis opi. eſt contra bal.
ut late per Iaſ. in d. l. ſi. & per deci. in colu. 7. pleniſ-
ſime ibi per Cagno num. 175. Preterea contra con-
135 cluſionem Hypol. facit † nam illud quod poteſt
fieri per pactum poteſt fieri per ſtatutum. l. ſi. C. de
fideiu. glo. in rub. C. de decre. decuri. lib. x. Bal. in. l.
ſi ex cautione. q. ſi. C. de no. nume pecu. Alex. in cō-
136 ſi. 50. col. 1. in quinto lib. † nam ſtatutum nihil ali-
ud eſt niſi pactum ciuium ut eſt glo. in d. rub. de de
cre. decur. cum igitur per pactum inter dotantem
mulierem & ſponſum poteſt dos minui multo ma
gis hoc fieri poteſt per ſtatutum. c. quamuis de iur.
137 iura. in 6. c. conſtat de iur. iur. & preſertim † quia
quando arguitur à pacto ad ſtatutum arguitur de
minori ad maius ut late per Iaſo in. l. non impoſſi-
138 bile. ff. de pacti † facit etiā quia ſi una familia uel
progenies poteſt facere pactum & conſtitutionem
perpetuam ꝙ filie femine nate & naſciture Ex ipſa
familia non poſſint ſuccedere in certis bonis pura
in feudis uel ſtabilibus ut ſingulariter dixit Io. An.
poſt Vbert de bobio in addi. ad ſpecu. in rub. de in
ſtro. editi in. §. compendioſe in Verſ. ſed nunquit di
cemus quod dictum ſequuntur Ange. & Imo. in. l.
3. ff. de teſta. li et idem Ange. in. l. ſi. C. de teſt. tene-
at contrarium & . Ale. in. l. ſi non ſpeciali eo. tit. ta-
men Iaſo d. l. omnes populi ce l. 8. de Iuſt. & iur. ſe-
quitur dictum Io. And & illud etiam ſequitur inſi-
gnis doctor Sigiſmund. loffred. in conſi. 14. colu. 6.
ubi ad hoc etiam allegat conſi. Bar. Si una familia
poteſt hoc facere ſilicet ut femine non ſuccedant in
certis bonis fortius pōt fieri a tota uniuerſitate ſta-
tutum quod eſt pactum ipſorum ciuium ut ſupra
dixi ꝙ filie femine ſint contente certa & taxata do-
130 te † Preterea in hoc regno uidemus ꝙ dos cōſtitui-
tur ſecundum paragium ut habetur in conſtitutio-
ne regni in aliquibus & iſtud paragiū uariatur ha-
bita conſideratione dignitatis coniugum facultatis
numeri liberorum & cōſuetudinis patrie l. cū poſt
§. gene. & . l. quæro. ff. de iur. doti. late dixi infra in
tit. de iur. doti. in. §. dos a patre quare non eſt dicen
dum non poſſe fieri ſtatutum limitans dotes intra

nobiles & inter populares inter diuites & paupe- res. Et licet esset difficile hoc statuere cum maiorem dotem exposcat nobilis qui esset diues & ingeniosus q̃ simplex nobilis pauper uel non ita ingeniosus maxime etiam quia inter nobiles dantur gradus nam una familia reputatur magis antiqua & decora q̃ alia sic etiam inter populares dãtur gradus tamen hec difficultas non tollit potestatem quin uniuersitas non possit facere statutum circa suos ciues & in ipso statuto facere distinctionem inter nobilem, & nobilem inter popularem & popularem & memini huiusmodi statutum uidisse in ciuitate surrenti ubi est statutum ꝙ dos inter nobiles non possit cõstitui ultra untias sexaginta in pecunia non obstant aducta in contrarium & primo dum dicit Hypol. ꝙ quilibet est arbiter rei sue istud argumentum retorqueo contra ipsum quia uniuersitas quæ est matee omnium ciuium & legitima administratrix, potest disponere de suis ciuibus & bonis eorum pro ut uult &

140 sibi placet † Preterea illud quod dicitur ꝙ quilibet est administrator rei sue est uerum quando ex illo arbitrio non lederetur bonum publicum & uniuersale ita limitatur illa regula ut per Iaso. in. l. cetera §. hoc senatusconsultum in. 5. nota in. §. sed siquis ff. de lega. primo facit tex. in. l. domum. ff. de re-

141 gu. iur. † hinc videmus ꝙ propter publicam utilitatem possunt cogi homines ad uendendum res suas & statuto precio cõtra regulas Iuris. C. ne qui. inui. vend. coga. late per luca. de pen. in. l. i. C. de quib. mune. nemi. lice. lib. x. & afflic. in preludiis

142 constitu. q. 3. † Expedit. n. reipublice ne sua re quis male vtatur. l. i. ff. de hi. qui su. su. uel ali. iur. §. sed si maior. Inst. eo. tit. Male. n. dicitur uti re sua qui multum erogat in perniciem agnatorum & familie in constitutione dotium ac etiam ex hoc leditur tota respublica quia ceteri ciues sunt coacti facere quod aliqui faciunt uidemus ꝙ pro conseruatione familiarum & agnatorum per totã Italiam sunt statuta maxime in hoc regno Neapolis per. d. constitu. in aliquibus ꝙ femine non succedunt ab intestato licet hoc sit maximum uicium l. maximum uicium. C. de liber. preter. & tamen quia fiunt pro conseruatione familiarum. l. 14. seruus. ff. de vent. Insp. vt late per Mari. Socci. in consi. primo in primo lib. & late dicam in. d. §. dos ualent & tenent dicta statuta ita etiam debet ualere tale statutum taxationis dotium quia magis conseruãtur familie & agnationes. Non obstat secũda ratio allegata per Hypol. dum dicit ꝙ tale statutum est impeditiuum matrimonii nam non est uerum quia si titius non acceperit bertam pro dote taxata per statutum accipiet gaius alius uel alius sunt infiniti homines in mundo facit tex. in. d. l. cum ita legatum & in. d. l. hoc modo aliud est. n. ꝙ non possit contrahi matrimonium sine consensu patris uel fratris in quibus terminis consuluerunt Alex. & phil. deci. quos allegat ipse Hypol. aliud est quòd dos nõ possit constitui ultra certam quantitatem nã primo casu statutũ respicit ipsum matrimonium & substantiam eius † & ex defectu

143 potestatis statuẽtium non valet statutum nec pena adiecta. l. seius & augerius & ibi docto. ff. ad lege falci. & per phil. deci. in. l. nuptias. ff. de reg. iur. nec etiam ẽ locus pene successionis cum iure nature & uoto parentum debetur. l. nam & si. ff. de inoffi. testa. l. scripto. ff. Vnd. libe. at in hoc casu non est sic quia statutum est ut dos non excedat aliquam certam summam puta mille aureorum sub certa pena non potest considerari hoc casu aliqua prohibitio matrimonii nec deficit potestas statuentium in casu quo consuluerunt Alexa. & phil. deci. contrahentes respectu pene non possunt contrahere matrimonium quia requirebatur consensus alterius sub pena in casu nostro pena non est adiecta in contractu matrimonii sed in suo accessorio silicet in dote solum maritus luceum amictie in eo quod plus potuisset consequi si non

144 extaret statutum † Et aliud est damnum pati aliud lucrum amictere. l. fi. C. de acqui. possess. dos est quid extrinsecum a matrimonio cũ illud sine dote esse possit. l. fi. C. de dona. an nupti. Aut. preterea. C. vn. vir & vxor concludo igitur ex predictis non bene dixisse Hypolitum in predicto suo singul. 589. Imo dico ꝙ valeret tale statutum.

145 † ℭ Quero quid differat statutum a cõsuetudine vlira dicta per afflic. in dictis preludiis. q. 8. dicas ꝙ circa causam efficientem & potestatem nihil differt sed circa modum & formam inducendi differt. n. sicut tacitum ab expresso quia in statuto requiritur expressus cõsensus & expeditur uni eo momento. l. 1. ff. de legi. sed in consuetudine interuenit tacitus consensus cum diutiua obseruantia. d. l. de quibus uoluit Bal. in. l. ii. col. 2. C. quę si long. consu. & ante eum Bar. in. d. l. de quibus versi. quæro nunquid de effectu optime per Alex. in consi. 129. & in consi. 225. In. 6. lib. phil. deci. in consi. 695. & hanc differentiam etiam ponit Alex. in consi. 190. col. 3. in. 2. lib. Iaso. in. d. l. oẽs populi & n. l. fi. col. fi. de legi. Differt etiam & in alio statutum a consuetudine quia facilius tollitur statutum q̃ consuetudo nam ad tollendũ consuetudinem requiruntur plures actus contrarii sed ad tollendum statutum sufficit unus ut per seli. in d. c. cum accessissent col. 17. uersi. quintus casus ẽ sed aduerte quia consuetudo posset etiam unico actu tolli ut puta per legem uel per statutum derogando expresse consuetudini similiter & statutum licet possit unico actu tolli quando expresse uult illud fieri tamen ad tollendum tacite requiritur longa consuetudo contra statutũ Quid aũt differat statutum a reformatione dic ut per Bar. in. d. l. omnes populi col. fi. & Bal. in. l. ii. col. fi. de probati. & Clarius per eundem Bal. in. c. in tauris in fi. de re. iud. & Iaf. in. l. cum prolatis de re. iud & in effectu differentia est nã statuta sunt illa quæ sunt facta a toto populo uel a concilio generali & sunt inserta in uolumine statutorum & fiunt causa ppetue iurisditionis reformationes uero sunt quæ fiunt ab ordinatis decurionibus, & Ancianis in dies & non inseruntur in lib. statutorum unde si officialis in ingressu officii iurat seruare statuta ciuitatis non tenetur ad obseruãtiam

146 reformationum † maioris. n. efficatie est statutum

Inser-

in!ertum in uollumine statutorum q̃ reformatio ex
trauagans secundum Ange..in.l.omnes.C. de peti.
bon. subla.lib.x.voluit Iaso.in .d.l. omnes populi
147 col.1.in prima lectura † Quid differat consuetudo
a stilo est videre per phil.deci.in consi.xi.col 6.nu-
mero 63.tu adde quod stilus sacri palatii habetur p
iure.c.ex literis de constitu.c.Venerabilis de confir.
uti.uelinuti.xv.distin.c.1.per que iura ita dixit ro-
ta in decisi.7 09. in antiquis Similiter etiam stilus
Cancellarie ut dicit rota.564.in antiquis Similiter
est dicendum de stilo sacri regii concilii & de stilo
regie Cancellarie ut dicit afflic.in decisi.253.istud ta
men intelligo esse uerum quando stilus non esset
contra ius Nam stilus debet esse secundum ius con
suetudo uero contra ut dicit Ale.con.xxxvi.in fi.ut
148 in Exēplo test stilus sacri regii concilii quod si præ-
sentetur processus post quinquaginta dies per ap-
pellantem a sententia diffinitiua quia a decreto po-
test presentari cum constitutio appellationum tem-
pora non loquatur quando appellatur a decreto
Si non multum temporis est lapsum adhuc sacrū
regium consilium tamq̃ iudex appellationis potest
processum uidere & iudicare ex eisdem actis de quo
stilo meminit afflic.in decisi.79.& in decisi.243.iste
stilus non debet seruari in aliis curiis regni cum sit
contra dispositionē dicte cōstitutionis appellationū
tempora que constitutio in regno est ius Commu-
ne quia quod licet sacro regio cōcilio & ipsi regi nō
licet inferioribus magistratibus hanc meam limita
tionem aperte probant allegata per Alex.in consi.
36.col.fi.in.2.libro & confirmo per ea que concinne
dixit Ripa in lib.2.interpretationum.c.ex parte col.
fi.de rescrip.ubi dixit quod Regule cancellarie licet
habeant uim legis ut per ancha.in con.297.per fely.
in.d. c.ex parte & per Ias.in l.1.col.5.ff.si cert. peta.
hoc dicit ipse debet intelligi quando sunt extracte a
corpore iuris nam tunc tam in Curia Romana q̃ ex
tra habent uim legis secus si sunt extracte ab usu &
consuetudine quia tunc in ipsa Curia habent uim
legis ita.in proposito dico quod si stilus sacri regii
concilii est extractus a iure debet ubiq; in regno pro
iure seruari secus si ab usu & consuetudine sicut dici
mus de stilo uidendi processum ex eisdem actis
post quinquaginea dies Quando uero stilus non es-
set contra ius quia ut dictum est stilus ipse facit ius
deberet seruari in toto regno sicut potest dici de sti-
lo eiusdem sacri regii concilii quod pena cōtractus
non debeatur nisi quatenus cum interesse concurrit
ut dicit Afflic.in decisi.135.non.n.ille stilus de dire-
cto est contra ius scriptum & cum sit sacri regii con
cilii debent inferiores magistratus obseruare argu
mento.§.fi.insti.de satisda.uide phil.deci.in Rub.de
consu.cogita quia hec opinio mea est uera Et de ip-
so stilo iudex potest se informare io cambera ut per
Bar.in.l.3.§ fi.ff.de testi.Anto.de but.in.c.fi.de con-
sue.& ibi docto.fallit nisi tractaretur de re magni
preiudicii ita socci.in consi.39.col.5.in 4.libro & ui
de aliquid per Ange.de aret.in.§.ex non scripto inst.
de iur.na.gent.& Ciui.Et si stilus sacri regii consilii
149 facit ius † sententia quoq; facit ius prolata sub nomi
ne regio in dicto sacro concilio.l.fi.& ibi Bal.C.de
legi.Iaso.in.l.1.in.3.& 5 num.ff.de constitu.princip.

Sed quare sententia dominorum de rota non facit
ius saltem in terris ecclesie ut dicit feli.in.d.c ex par
te col.25.de rescrip.& per feli.in.c pastoralis de fid.
instru.Credo illam esse rationem quia sententia do
minorum de cōcilio neapolitano profertur sub no-
mine regio & est sententia Regia Sed sententia do-
minorum de rota non profertur sub nomine pape.
Quid autem sit Ritus dic quod Ritus est quidam
modus actui ordinando solennitatem prebē ut di-
cit Panor.in.c.cum secundum in.1.numero.de tem
po.ordi.Ripa in 2 lib.interpretationum de rescrip.
c.2.nu.27. ¶ Quid differat consuetudo a prescri-
ptione dic quod per prescriptionem acquiritur ius
priuatis per cōsuetudinem acquiritur ius uniuersis
ita abb.in.c.cum dilectus col.fi.& in.c.fi.de consu.
host.& abb.in.c. cum ecclesia sutrina de cau.pos.et
propri.Ripa Responsorum lib.1 in Respōso.iiii &
multas differentias inter prescriptionem & consue
tudinem uide per Alex.in.l.more col.ii fi.de iuri.
om.iudi ¶ Et quoniam pulcrum est scire qualiter
statuta debeant interpretari & intelligi pro aliquali
tamen declaratione persunctorie tamen ut dicitur &
non adamusim loco preludiorū operis dico quod
150 ta uerbis statuti nō est recedēdum.l.quod constitu-
tum & ibi Bar.ff.de testa.mili.l.i.§ si is qui nauem.
ff.de Exerci.actio l.3.§.hæc uerba cum ibi notatis.
ff.de nego.gest.l. fi.C. de hi qui ueni Eta.Impe &
151 hoc procedit † quando ipsa statuta sunt fundata in
uerbo sic uolo sic iubeo quasi sit pro ratione uolun
tas.l.prospexit.ff.qui & a quib.uoluit per phil coe
ne in consi.205.in 4 libro allegat hoc dixisse Bal.in.
c.i.Epi.uel abba.in usi.feud.socci etiam in cōsi.108.
col.3.in primo libro allegat hoc dictum Bal.in.c.1.
de alie.feu.sed in neutro loco reperi Bal.hoc dixisse
Quādo.n statuta sunt sūdata in d.uerbo sic uolo nō
trahuntur de similibus ad similia ut dicit Bal.in.l.
3.C.de iur.doti phil.deci.in consi 224 nam talia sta
tuta tantum disponunt quantum loquuntur ut di-
cit Bal in.l testamēta non ideo.C.de test.& in l.cū
ancillis cum glo ibi fi.C.de incep nupti.& in.l si
furiosi per illum tex.C.de nupt Iaso.in.l.non tan-
tum. ff. de re.iudi.in.l.que delegato . ff.de lega.pri
152 mo Cum.n.† statuta sint stricti iuris debent stricte
interpretari.l.quicquid astringende & ibi Bar.ff.de
153 uerbo.obliga.† unde dixit Ripa in lib i.Responso
rum in .2. Responso quod statuta sunt sterilia sicut
mulæ quæ nō pariūt & sunt stricte & frigide intelli
genda.Et statutum sit ad modum stipulationis.l.i.
ff.de legi.Bal in.l.contractus. C.de fid.instru.ideo
debent stricte interpretari refert iaso.in.l.seruo lega
154 to.§.testator in.2 lectura.ff.de lega primo † uerbis.
n. statuti est tenaciter inherendum unde arbitrium
non habet locum in statutis ut dicit Bal in l pena
grauior §.quid ergo in Reperi ff de hi.qui not.
infam.& Iaso.in.l.gallus.§.eius col.3.ff.de lib.e.&
155 posthu.† nam quicquid est ommissum in statuto re
linquitur in dispositione iuris Communis.l.como-
dissime.ff.de liber.& posthu l.si extraneus.ff.de.
condic.ob ca.l. post dotem.ff solu.matri.similiter.
quicquid est ommissum in consuetudine scripta re
linquitur in dispositione iuris Cōmunis tex. est ad
literam in c.1.de feu.cogn.ibi.sicubi caus emerserit

qui consuetudine feudi non sit compreensus absq;
156 calũnia uti poterit lege scripta † Itẽ uerba statuti debent intelligi proprie & non improprie. d.l.i.§.si is qui nauem,l.ille aut ille.§.cum in uerbis &.l.non aliter.ff.de lega.3.Bar.in.l.non dubium & ibi docto.ff.de legi.Iaso.in.l.1.§.hoc autem col.3.ff.ad trebe.nisi ex fauore extenderetur ut infra dicam Et licet a uerbis statuti non sit recedendum ut dictũ est
157 † tamen ipsa uerba statuti sunt intelligenda secundum Communem usum loquendi loci statuti Bar. in.l.librorum.§.qnod tamen Cassius.ff.de lega.3.&
158 in Rub.ff de no.oper.nun.† Vnde si in statuto fieret mẽtio de nepote intelligeretur etiam de filio fratris si in loco communiter filius fratris nepos uocaretur ut dicit Io.And. in.c. fundamenta de elect.in vi.in nouel.nam si Communis usus loquendi differentiam non facit nec nos facere debemus.l.i.§.ii. & ibi Bar.ff.de su & legi.feli.in proemio decretaliũ phil deci.in.consi.635.Sed utrum uerba statuti debeant. intelligi secundum Communem usum loquendi peritorum uel idiotarum Bal.in Rub.de succe. feu. dicit quod si uerba proferuntur a statutariis& iuris peritis tunc non inspicimus quomodo loquuntur idiote Sed quomodo loquuntur iuriste argumento. l.stipulatio ista.§.hi quoq;.ff.de uer.oblig.sed quando uerba statuti fuerunt prolata ab idiotis intelligũtur grosso modo l.si cum ante & ibi Cy.C.de do-
159 na.ante nupt.† Vnde si statutum conditum a iuris peritis loquerentur de decedente ab intestato non complecteretur is qui decederet intestabilis ita Alex.in cõs.79.lib.vi.idem esset quando essemus in statuto correptorio quia non fieret extensio de intestato ad intestabile quod qualiter procedat est uidere per socci.in consi.25. in.3 lib. sed predictis obstare uidetur quod dixit Alex.in consi.2.col.3.in primo lib.& in
160 consi.32.eo.lib. ubi dicit † quòd uerba prolata a testatore uel ab.aliquo redacta literaliter in scriptis a tabellione debent intelligi non secundum modum uulgarem loquendi sed secundum iuris interpretationem allegat dicta per Bar in.l.si quis filiabus.ff. de testa.tute.& quod non.in.l.i.C.de usur.& in.l.sciendum de uer.obli.per Bar in.d.l.librorum & in l. si quid earum ff de lega.3.Et tamen testator potuerat esse unus idiota nisi dicamus pro ut dicit idem
161 Alex † presumitur quod tabellio latine scribendo apposuerat uerba que importabant uoluntatem testatoris unde dicit Bal. in.l.lege xii tabularũ in fi.
162 † quòd sermones prolatos in uulgari debemus interpretari secundum grossum modum loquendi literaliter tamen idem Alex & post eum Iaso in.d Rub. de nou.oper. nun. disputando huncarticulum tenẽt quod siue sumus in materia fauorabili siue odiosa a quocunq; sit conditum statutum attenditur Communis usus loquendi in loco & ibi est uidere q; ad saturitatem per feli . in proemi. decreta in.3. 4.& 5.col.& ibi habetur qualiter probetur Communis usus loquendi & quis debet probare.Non ta-
163 men ita inherendum est uerbis statuti † ut ipsa uerba iudaice intelligantur ut.non.glo in.l.damni §.si.is. qui unas.ff.de dam.infec.& dixit Bal.in.l. quicunq;.C.de ser.fugi.& istud dictum Bal.ad hoc millies allegatur ut dicit Iaso.in.l.non dubium col. 6.C.de legi.per fidl.n.Iudei ita inheret cortici uerbo-
164 rum quod recedunt a mente † nam ius ciuile non est caluniandum.l penu.ff. ad exiben. uoluit Alex. in consi.148 in fi in.6.lib. & Iaso in aut. ingressi.C.de
165 sac.san.eccl.† Vnde si extaret statutum q; qui fecerit sanguinem in palatio decapitetur licet sit aliud statutum q; uerba statutorũ proprie & sine interpretatione intelligãtur si barbitonsor flobotomauerit aliquem in palatio non ex hoc decapitari debet quia secundum corticem Iudaice interpretaretur secũdũ Iacob.butri.& Alberi.in.c.quamuis.ff.de iniu. uoca.Iaso.in.d.l.non dubium col.8.& licet supra sit dictum q; a uerbis statuti non sit recedendum tamen in casu quo uerba statuti non conuenirent rationi ex-
166 presse uel subintellecte † in statuto magis attendenda est ratio & mens statuti q̃ uerba ut eleganter tenet Dy.in.c fi.de regu.iur.in vi.dicit.n.magistraliter loquẽdo q; cum mens nihil aliud sit q̃ ratio quę legislatorem mouet tunc uerba legis & statuti non extenduntur nisi ad eum casum ad quem extẽditur ratio.l adigere.§.quamuis ff de iur.patro.l.milites circa prin ff de re.mili.& ubicunq; constat de mente seu ratione statuti uerbis contraria licet offendere uerba seruando mentem per tex.in. l. credẽdum circa prin.ff. qui pet.tuto.l. scire oportet.§.aliud.ff. de excusa tuto.faciunt etiam iura que idem Dy.allegat tex in.l.pater in prin.& in.§.conditionũ uer-
167 ba & in.l.in conditionibus.ff.de cond.& demo.† nã sensum non uerba spectamus & dicta per Dy.sequitur Bar.in l.contra.ff.de legi.& Bal.in.c.i.§.& quia uidimus qui feu da possu Alex.in consi.116.col.3.i 2.lib.& idem Alex.in consi.42.col.2.lib.primo Abb.
168 in consi primo.lib primo.Phil.Fran.in.d.c.fi.† Essẽtia statuti non est in litera sed in mente ut dicit Bal. in.d.c.i.& in d.l.scire & in.l.si quis seruo.C.de fur. uirtus n.legis dicit Bal.in d l.non dubium non cõsistit in uerbis sed in mente uerba. n. debent seruire intentioni & non econtra c.intelligentia de uer.signi.& merito quia mens & ratio est anima legis & statuti l.cum ratio.ff.de bon.damna.& dicit Bal.in
169 d.l.si quis seruo † q; ratio est sicut anima & spiritus legis uerba autem sunt sicut corpus & superficies & hoc etiam dixit in l.i.cpl.antepenu.ff solu.matr. & in.l.si.q.l.C.de here.insti.Iaso.in.l.qui quadringenta col.3.ff.ad trebe.& sicut anima prefertur corpori ita ratio prefertur uerbis 38.distin.c.seculo.22. q.V.c.humane & dicunt cano.in.c.marchioni.i.q.i
170 † q; non in uerbis sed in sensu non in superficie sed in medulla nõ in foliis uerborum consistit euangelium.Et q; uirtus statuti cõsistat in ratione habetur per Ange.in consi.63.nam ut dicit Bal.in l.uni.§.i.
171 in primo nota.C.de cadu.tolle.† ratio naturalis est optimus clipeus legis & idem Bal.in.l.quoties.C. de su.& legi.q; uirtus legis consistit in ratiõe naturali quæ lex se speculatur in natura & dicit Dy. in d.l.non dubium circa fi.q; ratio naturalis est potis-
172 sima in interpretatione statutorum † Vnde deficiente lege potest allegari ratio naturalis ut est tex. in c.secundum requiris & ibi Abb.de appella.glo. in. c.ex.eo.in uerbo rationis de elet.in.vi.bene Bal.post Iaco.butri.dicit in.l.nemo q; francigene nõ allegãt
173 leges sed rationes legum † & sufficit in decisionibus

causarum

causarum allegare rationes naturales ut faciunt
domini veneti secundum Cy. & Bal. in. d. l. scire
oportet. §. sufficit per illum tex. ff. de Excusa. tuto
Et dicit Andr. de yser. in proemio feudorum in ul
174 tima. q. in. fi quod † rationale dictũ debet. moue.
175 re licut & lex † quia omne quod ratione consistit
est lex querere legem ubi habemus rationem est
infirmitas intellectus secundum aristo. quem ad
hoc allegat Ange. in consi. 2 7 4. & in consi.
3 1 7. Iaso. in. l. cum filiosami. col. 8. ff. de lega.
primo. Et dicit Bal. in aut. ingressi. C. de sac. san.
eccl. quod quamuis in statuto sint uerba generalia
176 tamẽ intelligi & restringi debent ad id quod est
rationis & ibi Iaso. col. 3. & istud procedit nõ dũ
in ratione expressa in statuto sed etiam in subin.
tellecta & tacita ut dicit abb. in. d. consi. primo p
tex. in. d. §. sufficit. Et in tantum est inherendum
177 rationi & menti † quod si in aliquo statuto repe.
riretur expressa ratio uel saltem subintellecta que
esset unica quo casu haberetur pro Expressa uul.
gata glo. singu. in. l. quamuis. C. de fideicõ. de qua
ibi per Bal. fulgo. pau. de cast. & Alex. & Iaso. in. l. si
178 constante in prin. ff. solu. matri. † licet ex idemni
tate ex materia correctoria in statutis non est fa.
cienda extensio per ea que habentur in. l. precipi.
mus. C. de appel. & nota. in autentica quas acti.
ones. C. de. sac. san. eccle. tamẽ in alijs casibus nõ
Expressis in statuto in quibus haberet locum di.
cta ratio illi casus includerentur in statuto & nõ
intelligerentur includi per Extẽsionem Sed intel
ligerentur includi ex mente statuti & statuentiũ
ut concludit ludo. Roma. in. l. i. C. de succe. edic.
quia ubi est eadem ratio illa ratio decidit omnes
casus non per Extensionem sed sicut genus Com
prehendit species ita generalis ratio comprehendit
diuersas species causarum emergentium & ad hoc
est ualde pulcrum & notandum consilium alex.
75. col. 1. lib. 5. ubi. ad hoc allegat consi. pau. de
cast. 3 3 4. & idem Alex. consi. 3 6. in vi lib. ad hoc
faciunt duo bona iura tex. in. l. filium habeo. ff. ad
maced. & in. l. liberum. §. 1. ff. de rit. nupti. & phil.
deci. in consi. 2 8 4. col. 2. & in consi. 3 7 2. col. 3.
nam ubi est eadem ratio in legibus & statutis nõ
dicitur Extensio sed eadem iuris dispositio secun.
dum Bal. in. l. quod contra. ff. de legi. per tex. in. l.
milites agrũ. ff. de re. mili. & melior tex. qui sit in
iure ad hoc est tex. in. l. his solis. C. de reuo. dona.
in. fi. ibi satis tacite cautum putamus &c. secundũ
Bal. in. c. cum speciali de appe. uide Iaso. in. d. l. in
ciuitate. ff. de in iu. uoca. ¶ Non. n. pretermittendum
fore putaui nottabile dictũ Bal. in. d. c. i. §. & quia
uidimus † quod ratio & intentio statuentium se.
179 ptem modis colligi potest Cum septem sint animi
indicia que colliguntur ex tex. & ibi glo. l. seruus
plurium. §. fi. ff. de lega. primo Et ante eum dixit
Bar. in. l. fi. ff. de regu. Catho. quod uerba statuto.
rũ interpretari debent sicut uerba ultimarum uo
luntatum & idem Bar. in. l. i. C. de hi. quib. ut in
di. & ibi alex. & socci. in consi. x. col. fi. in 3. lib. &
Maria. socci. eius patre in consi. 3 1. col. i. lib. pri.
mo dicit q̃ † ualet argumẽtũ de testamẽto ad sta
180 tutum quo ad interpretandum uerba & mentem
Et dicit Ange. in consi. 2 8 0. col. 3. quem refert Ia.
so. in. d. §. si testator & in. l. nemo potest col. 3. in
2. lectura ff. de. lega. primo quod per illos modos
per quos coniecturatur mens testatoris per eosdẽ
coniecturatur mens statuti. Coniecturatur n. mẽs
testatoris ut dicit iuriscõsultus in. d. §. fi. & ibi glo.
primo secundum consuetudinem loquendi ipsius
testatoris ut loquendo de pecunia si erat solitus loq
de ducatis puta aureis uel de moneta sic in statuto
attenditur mos statuentium loquendi. Item & se.
cundo consuetudinem regionis nam aliter intelli
gitur ducatus in Vngaria & in Polonia q̃ in regno
Neapolitano aliter intelligitur florenus in Polõia
q̃ in lituania sic in statutis dubia uerba interpre tã
tur ex more regionis. tertio coniecturatur mens
181 testatoris ex premissis & sequentibus † ita etiam
uerba statuti interpretantur secũdum statuta pre.
cedentia & subsequentia ut dicit Bal. in. d. l. oẽs
populi & in. c. i. de prescrip. Iaso. in. l. qui filiabus
ff. de lega. primo Alex. in consi. 1 5 4. in vi. lib. An
ge. in. l. utrum per illum tex. ff. de peti. here. & ante
omnes Bar. in. l. pretor. §. estq; differentia. ff. vi bon.
182 rap. socci. in consi. 9. col. 2. in 3 lib. † imo potius
unum statutum interpretatur per aliud statutum
quam a iure Comuni quia in habentibus simbo
lum facilior est transitus ita consuluit pet. de an.
cha. in consi. 9 3. & in consi. 4 2 3. Phil. deci. in cõ
183 si. 6 5. ludo. rom. in consi. 3 9 9 col. 2. dicẽs q̃ sta
tutum potius presumitur uelle seruare alia statu
ta quam ius Comune cum processerint ab eodem
fonte late per phil. deci. in consi. 1 0 0. & per eun.
dem in consi. 3 0 1. † Adde etiam q̃ licet fuerit fa.
184 ctum statutum q̃ statuta nõ possint glosari uel in
terpretari hoc intelligitur. s. ab homine secus
autem a lege. a glo. uel ab alio statuto de quo per
Alex. in. consi. 8 0. col. 3. in primo lib. Iaso. in. l.
quamuis. ff. de in iu. uoca. & maxime quando ap.
paret de mente statuentium ut concinne dixit
Alex. in consi. 5 0. col. penu. in primo lib. & per eũ
dem in consi. 1 9 2. in. 6. lib. ubi dixit q̃ in tali
casu non reiceretur interpretatio per quam decla.
raretur ambiguitas uerborum ubi plura allegat
& si extaret statutum q̃ statuta interpretarentur
ad literam & precise tamen reciperẽt interpretatio
nem a communi usu loquendi & diceretur reiecta
friuola interpretatio de quo per Alex. in cõsi. 2 1 1.
in. 6. lib. Iaso. in repeti. d. l. omnes col. penu. late p
Ripam lib. i. responsorum. c. 3. & ibi multa circa
interpretationem † Et una pars statuti declaratur
185 per aliam phil. deci. in cõsi. 5 5 3. imo. ex Rubrica
interpretatur statutum ut est glo. in Rub. C. ne li.
ce. 3. prouo. & ibi Bal. † & quando Rubrica statu.
186 torum habet orationem perfectam potest allega.
ri pro textu. ut dixit imo. in Rub. de uer. obliga. &
Alex. in. l. i. ff. si cer. peta. phil. deci. in consi. 505. † Ex
187 proemio statuti colligitur etiam mens & ratio se.
cundum Bal. & imo in. l. fi. per illum tex. ff. de he.
re insti. Alex. in consi. 225. col. i. lib. 6. Coniectura
tur etiam uoluntas testatoris ex dignitate legata.
rii ex dilectione Charitate ex necessitudine ex uici
nitate scripture que omnia possunt adaptari circa
interpretationem statutorum & sicut ex dignita.
te legatarii perpenditur legatum sic ex qualita.
tibus personarum de quibus loquitur statutum
interpretatur ipsum statutum † Exempli gratia
188 dicit statutum quod consul alicuius artis cogno

fcat de omnibus causis inter artifices illius artis debet intelligi de causis spectantibus ad illam artem similiter stante statuto quod plene credatur Thesaurario debet intelligi de causa pecuniaria ut ex qualitate personarum interpretetur statutum ita Ludo rom. in consi. 300. & in consi. 319. Iaso. i
189 l. age cum geminiano. C. de transa. † Est etiam considerandum in statutis quod quando ipsa statuta sunt fauorabilia tunc fit extensio ad casum qui large et improprie cõtinetur ita Bal. in. l. qui se patris col. fi. C. un. libe. quem ibi sequuntur Ludo. rom. Pau. de cast. Ale. Ias. & phil. dec. & Ias. in. d. l. non dubium n col. 8. & istud non solum habet locum quando statuta sunt fauorabilia respectu publice utilitatis ut pota si essemus in statuto puniente malefitia iuxta uulgatam doctrinam Bar. in. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. sed etiã si ecnt fauorabilia respectu particularium ut per Iaso. in
190 d. l. qui se patris † Quando uero ipsa statuta ecnt odiosa tunc stricte intelliguntur & non receditur a uerbis eius. d. l. quod constitutum cum uulga. Similiter quando statuta sunt contra ius ciuile debet stricte intelligi & non fit extensio ex identitate rationis ut per Bar. in. d. l. omnes populi In. 6. q. & ibi per docto. & in d. l. non dubium & in. d. autentica quas a&o. es exempla ponit Ale. i. cõ.
191 fi. 76. in quinto lib. † Scias etiam quod licet statuta que sunt contra ius commune non recipiant interpretationem extensiuam actiuam de uno casu ad alium ex identitate rationis & etiam ex maioritate ut infra dicam tamen bene recipit interpretationem extensionem passiuam a iure comuni exemplum in utraque extensione poni potest dicit statutum quod filius familias possit testari certe istud statutum non extenditur ad alias personas inhabiles licet esset eadem ratio quia cũ sit contra ius commune non recipit extensionem actiuam tamen a te ta mento facto a filio familias secundum formam statuti habebit locu. l. ex falcidia quia hoc casu est passiue extẽdere statutum a iure communi ita Bar. in. l. i. §. lex falcidia & ibi acates meus Ale.
192 in. 2. nota. qui hoc late examinat † Item statutum debet interpretari ut minus ledat ius commune quod potest. l. serui nostri C de noxa c. cum dilectus & ibi docto. de consu. Ale. in consi. 20 col. 2. lib. primo & in consi. 208. in fi. lib. 2. & in consi. 53 lib. 3. in no. si oporteret uerba impropriari Anto. de but. & docto. in. d. c. cum dilectus Ale. in consi. 154. & in consi. 201. in. 7. lib. Socci. in consi. 23. numero. 4. & in consi. 24 uum. 5. & in consi. 35. in. 4. lib. phil. deci. in consi. 19. Et istud procedit ne dum quando est identitas rationis ut idem Ale. tenet in consi. 6. in. 7. lib. sed etiã ex ma
193 ioritate rationis † Item statutum debet ita interpretari ut in quantum fieri possit reducatur ad dispositionem iuris communis ut est glo. nota in c. statutum in uerbo numerandum de preben. in 6. facit. l. si unus. §. pactus. ff. de pact. Socci. in. cõs.
194 110. col. 2. lib. 3. † Item statuta debent interpretari & intelligi ut non possint a uiro sapiente reprehendi. l. saluos aristo. ff. de lega prestan. uoluit Socci. in consi. 63. col. 4. & in consi. 54. col.
195 3. in lib. primo & in conf. 121. col. 2. eo. lib. † An statuta loquẽtia in casu uero extendantur ad casũ fictum dic quod aut sunt secũdum ius commune aut preter uel contra si sunt secundum ius commune uel preter extenduntur sicut extenditur ius commune patet in. d. l. i. §. lex falcidia ubi dispositio legis falcidie extenditur etiam ad fictionẽ postliminii & probatur secundum Io. de imo. in. c. ad audientiam iunto. c. precedenti de cleri. non resid. si uero contra ius commune nõ extenditur. l. 3. §. hec uerba. ff. de nego. gest. optime per Ale. i. d. §. lex falcidia in. 3. nota. Et an extenditur ad casum impropriũ dic quod nõ d. §. hæc uerba & d. §. is qui nauem docto. in. d. quicquid astringendi Alex. consi. 15 col. 4. lib. primo sed Bal. in. l. gallus. §. sed si is. ff. de liber. & posthu. quem refert & sequitur Matt. Socci. consi. primo col. 2. lib. primo dicit quod quando casus uerus & casus fictus per omnia equiperatur tunc statutum loquens in casu uero extẽditur ad casum fictum & improprium & est uidere per
196 Iaso. in. d. § sed si is † Item statutum interpretatur ne inducat absurdum ad hoc facit illud notabile consi. pet. de ancha. in nu. 79. in uerbis in. fauorem ordine per quod phil. deci. consuluit in fauorem domine Elisabet nepotis domini Francisci de curte circa interpretationem statuti papiensis dictantis quod dotate non faciant partem cum fratribus in hereditate auita materna uel fraterna nec in dote materna nam consuluit quod si fuerit dotata ab uno predictorum non excluditur ab hereditate aliorum quia sequeretur absurdum quod ex dotatione unius excluderetur ab hereditate omnium & illud statutum quod alternatiue loquitur de pluribus personis nominatis distincte & non coniunctim debet persone ille intelligi ut qualibet persona sua oratio perfecta concepta intelligatur unde phil. deci. in consi. 146. ommissis his &c. nam est pulcrum
197 concilium † item statuta debent interpretari secundum ius commune ne quis indebite damnũ patiatur. d. l. serui uestri & d. c. constitutus &. d. l. quãnis. §. adigere Bar. in. d. l. omnes populi Alex. in consi. 50. col. penu. l b. primo & idem Ale. consi. 5. lib. 6. & in consi. 32. in. 7. lib. & in tantum
198 hoc est uerum quod licet docto. dicant quod statutum debet interpretari ut aliquid addat iuri comuni l. si quando. ff. de lega. primo. c. si papa de priu. lib. 6. dixit Bar. in. l. 4. §. pretor ait et ibi docto. ff. de dam. infec. et doct. in. d. c. constitutus tamen hoc limitatur non procedere quando quis lederetur ita Bar. in. l. fi. §. in computatione. C. de iur. delib. et ibi Iaso. col. fi. et in. l. propter andum. §. fin autem alterutra. C. de iud. illud autem quod dicitur quod statutum debet interpretari ut non contineat absurdum et ne quis dãnum patiatur habet locũ quando statutum dubie loquitur et in terminis in quibus consuluit phil. deci. in. d. cõsi. 346. et quando uerba possunt recipere talem interpretationẽ secus autem quando statutum loquere
199 tur clare † quia in claris non opus est coniectu. ris. l. continuus. §. cum ita de uerb. obliga. uoluit Alex. in consi. 48. & in cõsi. 129. in. 7. lib. & tũc
200 habet locum quod dicitur † lex quamuis dura sit
201 uanda est. d. l. prospexit † illud autem quod dictũ est statuta recipere interpretationem a iure cõmuni. d. l. serui nostri & d. c. constitutus. l. ut gradatim. ff. de mune & hono. d. l. i. §. lex falcidia

l. sciendum

.l.sciendum in princi.ff.qui satisda.coga.coniuncta
aut.offeratur.C.de lit.conte.cum fini.Recipit tres
notabiles limitationes prima est quam ponit saly.
in.d.l.serui uestri uidelicet quando dispositio statu-
ti est super eo quod non est a iure comuni cautum
uel dispositum tunc statutum non debet limitari &
interpretari secũdum ius comune quod de illa ma-
teria non disponit sed in suis generalibus uerbis de
bet seruari & ex hoc poterimus dicere ꝙ usus seu cõ
stitutiones feudorum de qua materia nõ loquitur
ius ciuile non possunt recipere interpretationem a
iure ciuili sed bene casus ommissus in dictis consti-
tutionibus decideretur per regulas iuris comunis.
d.l.comodissime & d.l.si extraneus &.d.l.prima
doté.Secunda limitatio colligitur ex uerbis eiusdẽ
sali.ibi scilicet quãdo statutũ non potest interpreta-
ri & restringi a iure comuni salua ratione recti ser-
monis & intellectus ut in exemplo dato ibi per sa-
ly.si diceret statutum ꝙ quilibet cuiusq; cõditionis
possit testari tale statutum non restringeretur ad p
sonas habiles de iure comuni nam & in habiles etiã
possent testari dico inhabiles de iure ciuili quia si
carerent intellectu ut infantes & furiosi non possẽt
iure naturali & potest etiam poni exemplum secũ-
dum sali.de statuto dictante quod siquis occiderit
quocũq; modo & causa occidatur dic ut ibi per eũ
tertia notabilis limitatio est tradita per Bal. in.d.l.
maximum uitium col.penu.C.de liber.prete.ubi di
cit quod quando statutum uenit correptiue siue de
rogatiue ad ius commune tunc nunquam interpre
tatur secundum ius comune ut in exemplo statutũ
dicit ꝙ pater teneatur relinquere filio quintã partẽ
suorum bonorum pro legitima si in statuto non di
citur ꝙ teneatur relinquere iure institutionis ut in.
§.aliud in aut.ut cum de appe.cogno.tamen illud
statutum non recipit interpretationem a iure comu
ni sed simpliciter debet intelligi cum statutũ dero-
gat ab ipso iure comuni & istas limitationes cõcin
ne ponit Alex.in consi.35.& in consi.117.lib.6.& ita
in discussu tenet socci.in consi.42.col.fi.& in consi.
83.col 3.in.4.libro sed Alex.in.d.l.fi.§.in computa-
tione impugnat illud dictum in.l.siquis priore.ff.
ad treb.& in.l.inter cetera.ff.de liber & posthu.&
Phil.deci.in consi.445.col.8.Iaso.autem plene exa-
minat hanc limitationem Bal.in repert.d.l.omnes
populi col.fi.& tandem ipse quoq; argute reprobat
subnectit tamen idem Iaso.ibi aliam notabilem li-
mitationem ad illam regulam uidelicet ꝙ regula il
la quod statuta recipiant interpretationẽ a iure co-
muni non procedat quando ius comune extraordi-
narie uel per fictionem quandam disponitur in exẽ
plo filius sororis quia iungitur per lineam femini-
nam non est agnatus sed cognatus.§.i.Insti.de legi.
agna.succe.l.ii.§.i.ff.de su.& legi.tamen ius dispo-
nit quod habeat iura agnatorum.l.lege xii.tabula-
rum &.l.meminimus.C.de legi heredi.si fieret sta-
tutum quod agnati excluderent matrem filius soro
ris nõ excluderet ex quo per fictionem dicitur agna-
tus dictum fuit Bal.in.d.l.meminimus quod mul
ti sequuntur ut refert Ias in dicta repeti.col.fi. Istud
dictum Bal.est elegans et credo quod alia ratione
etiam procederet quia ut supra late dixi quod sta-

tutum quando induceret lesionem debet stricte in
telligi unde eo quo sequeretur exclusio matris quæ
deberet succedere filio ex dispositione senatuscõsul
ti orficiam & sic est odiosum respectu matris & cõ
tra ius & sequeretur lesio stantibus predictis tale
statutum debet stricte intelligi & proprie ita ut nõ
contineatur filius sororis appellatione agnatorum
licet a iure autenticorum sit sublata differẽtia agna
tionis & cognationis nota etiam quod forma statu
ti est ad unguem seruãda ut dicit Bal.in.l.ii.C.quo
modo & qua.iud & in.c.i.de mili.uaxa.qui contu.
est & idem Bal.in.l.ii.C.de par.qui fili.distra.dicit
quod statutum est ad literam obseruandum & non
sufficit obseruare per equipollens de quo per Ange.
in l.i.ff.de libe & postu Alex.consi.157.col.4. lib.ii.
202 †¶ Vtrũ per statutũ possit tolli ius tertii sine cul-
pa illius iura & doct.dicũt ꝙ cũ causa potest ut pu
ta causa publice utilitatis.c.fine causa de regu. iur.
lib.6.l.itẽ uerberatũ.ff.de re.uen.l.lutius.ff.de euic.
l.uenditor.§.si constat.ff.comu.predio. nu.i.c.ii. de
const.Bar.& Bal in proemiũ digestorũ cano.in.c.
quæ ecclesiarũ de consti.Bar in specie in materia sta
tutorũ in tracta.represal. in.3. q. i.prin.q.ubi dixit
203 † ꝙ ualet statutum ꝙ unus teneatur ꝓ alio ut puta
uxor ꝓ marito per tex.in.l.satis.C.in quica pig.ta-
ci.cõtrah.&.l.fi.C.de primi lib.xii & Bal in.l.dotis.
C.de iur.doti.dixit ualere statutũ ꝙ filius teneatur
per patre licet nõ sit heres per.d.l fi.C.de primi.de q
quibus per Alex.in cõsi.42.col.5.uersi.x.& ulti.in.i.
204 lib.†¶ Quero utrũ ualeat statutũ † dat materiã de
linquendi die ꝙ no.l.conuenire.ff.de pact.dota.l.si
unus.§.illud.ff de pac.hinc dixit Bal post Bar.in.l.
205 cũ lex per illũ tex.de legi.†ꝙ nõ ualet statutũ si di-
ceret ꝙ bãnitus soluẽdo decẽ extrahatur a bãno qđ
dictũ reputat singu.abb.in.c.ii.de consti & sali.in.l.
ii.C.de gene.aboli hinc dixit Iaco.butri.& post eũ
206 sali.in.l.castigari c.i.C.de adult.†ꝙ nõ ualet rescri-
ptũ principis cõcedẽs remissionẽ delicti ante cõmis
207 sum delictũ †hinc est ꝙ nõ ualet priuilegiũ principis
cõcessũ alicui ut possit legitimare spurios a se ꝓcre
andos quia inuitaret ad delinquẽdũ ut dicit socci.in
208 cõsi.9.col.i.in.4.lib.†hinc est ꝙ si princeps cõcede-
ret priuilegiũ uni nobili quod si dãnatus uadẽs ad
suppliciũ trãseat per domũ ipsius possit impune au
ferre & pene subducere tale priuilegiũ nõ ualet simi
liter ẽt nõ ualeret talis cõsuetudo si ẽẽt in aliquo lo
co ita dixit And de yser in tit.quæ sin.rega.in uerbo
& bona cõmictẽtiũ col.i.per tex.in.l quicũq;.C.de
209 diuer rescrip.lib.xii.†q̃ statutũ seu consuetudo cõ-
tra neruũ disciplinæ correctionis nulla.c.fi.de cõsue.
Imo dicit ꝙ lex quæ mandaret malefitia non puni
ri esset nulla & tanto magis non ualeret tale priui-
legium quando is qui duceretur ad suppliciũ puni
retur ad partis instantiã ut q̃a esset homicidia accu
210 satus a consanguineis occisi tiam licet princeps non
recognoscens superiorẽ possit remictere penã mor-
tis inuitis consanguineis occisi ut dicit ibi Andre.
col.2.cum sine exemplo possit alicui subueniri
l.i.in fi.ff.de constitu. prin tamen debet cõsiderare
cui & quare remictit & facere cũ cã iuxta tex. in.l.
ad bestias.ff.de pen.& ex preteritis põt colligi si de
iure ꝓcedit id qđ dicũt Bal.Pau.de cast.& sali.in.l.

aditos. C. de appe. quos citat Barth. cepo. in cautela
211 secunda & Ias. in. § penales col. 24 insti. de actio. † ꝙ
si reus dũ ducitur ad supplinũ obuiat Cardinali &
Cardinalis imposuerit pileũ suũ sup caput dãnati
liberari deber licet magna sit autoritas And. de iser
nia & esset ponere os in cęlũ contradicere tñ in hoc
uolo cõdonatũ ná tale priuilegiũ licet nõ debuerat
cõcedi qa cõtra neruũ iustitie tamẽ si de facto est cõ
cessũ credo ꝙ teneret cũ in tali cõcessione princeps
212 uteretur plenitudine ptãtis † & qñ princeps facit ali
quid de plenitudine potestatis nullus potest ei dice
re cur ita facis ut per Ange. i. d. l. item uerberatum
& idem Andr in d. tit quæ sin. rega. in uerbo flumi
na ubi dicit ꝙ princeps potest sine causa auferre ius
& dominium alterius de plenitudine potestatis li-
cet peccaret & de hoc satis dicam in titu. de cessi. bo
no. infra præterea doctores quos supra retuli tenen
tes quod Cardinalis potest imponendo pileum su-
per caput damnati liberare aut male dicunt aut be
ne si bene certe talis prerogatiua cardinaliũ aut est
ex lege scripta aut ex consuetudine quocunq; modo
sit lex & cõsuetudo non est maior quam priuilegiũ
lex priuata unde tenerem quod ualeret priuilegiũ li
cet princeps peccaret facit ad hoc quia malefici con
fugientes ad ecclesiam sunt tuti & non possunt in-
de extrai toto titu. C. de hi. qd eccle. confugi. & hoc
est ex priuilegio & in quantum dictum est de cardi
213 nali obuianti damnatum &c. † hoc limitatur non
habere locum si reus esset damnatus ad mortem p
crimine falsi ita barba. in tracta. cardina. in. q. 9. pri-
me partis refert Tripoli de Marsi. in. l. i. col. 2. ff. de
fals. subdit etiam And. in d uerbo & bona commi-
cteorium &c. ꝙ licet non ualeret priuilegium ꝙ dã
natus transiens per domum talis nobilis possit au
214 ferre &c. † tamen si fuisset datum priuilegium ali-
cui nobili uel domine ꝙ si is qui fustigatur transie
rit in actu fustigationis per domum alicuius ꝙ ille
nobilis uel domina posset auferre ualeret tale pri-
uilegium quia in tali casu non eripit totaliter penã
215 sed minuit numerum festium † hinc est ꝙ non ualet
statutum remictens iuramentum calunie quia da-
ret materiam delinquendi ut firmant And. de iser.
216 & affli. in proemi. constitu. regni † hinc est quod nõ
ualet statutum ꝙ testes non iurent ut firmat affli.
in dictis preludiis in. q. xii. in. 6. conclusi uersi. tertiũ
217 exemplum &c. † unde nec Papa in preiudiciũ par
tis potest remictere iuramentum ut dicit feli in. c.
218 constitutus col 8 in secũda fal. de rescrip. † hinc est
etiam ꝙ non ualeret statutum quod poneret pœnã
contemptibilem pro delicto ut dicit archi in. c duo
ista. 23. q. 4. hosti. Io And. de but. Bal. Abb. fely. & do
cto. in. d. c. si de cõsu. Ias. in. l. ait pretor la. 1. in. 3. col.
de iur. iura non omnicto unũ ꝙ quando potest cõ
siderari aliquis casus non comprehensus in urbis
statuti de quo si statuentes fuissent interrogati idẽ
statuissent habetur ac si esset expressus in statuto de
hoc est glo. singu. in. l. tale pactum in fi. ff. de pact.
219 & ibi docto. † ℭ Vnum possit sumi argumentum
a contrario sensu in statutis uide per Alex. & doct.
in. l. i. §. huius rei. ff. de offi. eiu cui ma. est iuri. & cõ
cludunt ibi ꝙ non debet extrahi quando ex. d. arg.
sequeretur iuris comunis correctio ut per gl. in. c. i.
de eta. & qual. lib. vi. & glo. magna in. c. significasti
de for. compe. & glo. in clem prima in uerbo obser-
uare de sen. excomu & docto. in. d l. i. fallit quando
statutum in sensu directo nihil posset operari nam
tunc potest extrahi argumentum in contrario sensu
etiam si sequeretur iuris comunis correctione statu
tum sit superfluum colligitur ex glo in. l. nulla nisi
emerseris iunta aut. diaconissa. C. de epi & cler. &
fuit originale dictum Bal. in. l. obseruare. §. profici-
sci in. 3. q. ad finem. ff. de offi. procon & lega. Ludo.
Roma. in. l. si cum dotem in prin ff. solu. matrim. &
ibi Imo. Alexan. & Iaso. in. d l. i. col. 11. uide quæ pul
cre dixit in simili frat. curt. in tracta. de feud. in pri
ma part. in. 4 q. prin. ubi querit an ex consuetudini-
bus feudorum liceat sumi argumẽtum a contrario
sensu quæ quidem consuetudines habentur loco
220 statutorum † ℭ Verum autem statutum dicatur
equum uel iniquum quomodo est iudicandum &
cognoscendum accipias pro regula dictum Bal. in.
l. si de liber. preteri. & in. d. l. omnes populi in qui-
bus dicit ꝙ quando statutum habet motiuum ra-
tionis dicitur equum & rationabile alias non uide
Iaso. in. l. ex facto col. 2. uersi confirmatur ista pars.
221 ff. de uulga & pupi. † ℭ scias etiã unum & semper
nota quod si reperiretur aliquod statutum uel ali-
qua consuetudo scripta quæ de iure non ualeret ta
men de facto seruaretur perinde haberetur ac si iu-
re ualeret glo. est no. in l. qui habebat. §. i. ff. de ma-
nu. testa. Iaso. in l. dedi. §. si libertus. ff. de cond. ob.
cao. deci. in. c. obtate de appe. & uide. Socci. in. l. qui
Romæ §. flauius circa fi. ff. de uer. oblig. ℭ Quero
ecce ꝙ istæ consuetudines Barensis ut plurimum
sunt extractæ a iure longobardo ut in pluribus lo-
cis aperte demostratur occurrit ꝙ aliquo consuetu
do debet interpretari utrum interpretatio est capiẽ
da a iure longobardo uel a iure ciuili Romanorum
& uidetur ꝙ potius interpretatio est facienda a iu-
re longobardo nam ut supra dixi unum statutum
potius interpretatur ab alio statuto q̃ a iure cõi qa
in habentibus simbolũ facilior est transitus ut dixit
pet de And in consi. 93. & supradixi cum igitur istę
consuetudines habeant simbolum & cocomitantiã
cũ iure lõgobardo quia ut plurimũ ab eo iure sunt
extractę potius sint interpretandæ ad ipso iure q̃ a
222 iure cõi Romanorũ † eò maxime litere dicẽdũ est ꝙ
in regno longobardũ uidetur esse ius cõe qa Ludo.
Impe. & Rex gallię ordinauit ut tale ius obseruetur
in hoc regno Sicilię ut refert cardi. Alexan in prelu-
diis feudorum & Nico. boeti. in proemio iuris lon-
gobardi & magis aperte pbatur p cõstitutionẽ regni
puritatẽ in qua dicitur ꝙ iura longobarda sunt cõia
in regno ubi legislator uoluit ꝙ administretur oi-
bus iustitia & causæ decidantur primo secundũ ip-
sas constitutiones regni 2. ipsis deficientibus secũdũ
aprobatas cõsuetudines 3. scđm iura cõia lõgobar-
da & Romana & sic dicit ibi ꝙ iura lõgobarda in re
gno sũt cõia Imo in. d. cõsti. puritatẽ secũdũ ordinẽ
223 litere † qui ordo ostendit ordinem obseruationis. l.
heredes. §. fi. ff ad Trebell. ius longobardum prefer
tur iuri remotio ut expresse tenet Aodr. de yser in
d. constitu puritatem & in constitu. presenti in titu.
de offi. secre. & in constitu. si quando contigeris &
in pre-

in preludijs feudorum in.3.q.& uoluit afflic.in.d.
constitu.duritatem in sexto numero uidebimus q
glosatores in pluribus locis allegant hoc ius longo
bardum ut per glo.in aut.sed nouo iure C.de ser.fu
gi.& gl.in.l.falsus.§.solēt in v.menitra.ff.de furt.
& in.l.consensu in uerbo adulteriū.C.de repud.&
in.l.fi.in uerbo recuperare.C.de iur dom.impet.est
tex.& glo.in.c.Kainutius de testam.habemus etiā
tex.in.c.i.de feu cogni.ubi dicitur q omnes lites so
lent dirimi uel secundum ius comune uel secundū
leges longobardarum uel secundum cōsuetudines
feudales & sunt multæ glo.in usibus feudorū quæ
allegant iura longobarda ad decisiones causarum
ut est glo.in.c i §.hoc aūt in uerbo legibus qui feu.
dar.possu.& gl.in.c.i.§.qualiter in uerbo duellū de
pac.tene.unde uidetur dicendū quod cum istud ius
sit Comune in regno & preferatur iuri Romano se
cundum ordinem litere.d constitu.puritatem q
potius iste consuetudines sunt interpretandæ ab ip
so iure longobardo qnam a iure Romano & quic
quid est ommissum in statuto relinquitur in dispo
ne dicti iuris longobardi & maxime quia ut est di
ctum processerunt ex fonte dicti iuris longobardi
224 in contrarium facit † nam ius longobardum dici
tur ius sine ratione ut dicit Bal.post odofre.in aut.
dos data.C.de dona.an.nup.? ideo dixit ibi Bal.q
recessit ab aula & dicit Andre.de yser in.c.i.§.fi.de
225 not.feud.q multi dicunt † q illud ius sit asininum
& dicit Bal.in.c.i.testato de constitu.quod liber le
gis longobardæ non est autenticus quia extincto re
gno extinctā etiā fuit lex regni & dicit luca.de pen.
in.l.uni.C.de gladi.lib.x.quod ius longobardum
226 non meretur appellari lex sed fex † quia fere turpiū
uerborum & sordida quæ nunquam deberet sapiē
227 tium linguis ad esse & quod † fuit factum ab ho
minibus bestialibus unde cum sit sublatum tāquā
irrationabile non debet ex eo fieri aliqua interpre
tatio ad hoc multa dicit Alex.in l.proherede.§.si se
pulcr.ff.de acqui.here.quid tenendum ego in hac
questione dico sic posito quod istud ius sit sublatū
a regno non obstante constitutione illa puritatem,
228 † p ut in effectu sublatum uidemus quia solum ser
uatur in aliquibus partibus quo ad ius mundual
di qui datur mulieribus dum contrahunt ut cau
tum est in ritibus magnæ curiæ uicariæ in titulo
de ruto.cura,& mundu.in alijs casibus non uidi q
seruetur in regno & potuit substuli per contrariam
consuetudinem quæ non habet memoriam homi
num in contrarium ut supra dixi,quod aut nos uo
lumus interpretare consuetudinem quæ forte ob
scure loquitur in aliquo casu tam circa interpreta
tione in uerborum quam circa sensum ut in exem
plo cōsuetudo loquitur de messio de metamephio
de lanig.de asga uel quid simile & debet omnio re
currere ad ius longobardum unde fuit sumpta & si
militer dicendum est circa sensum & sententiam
nam forte ius longobardum in eo casu aperte lo
quitur & consuetudo obscure non obstat quod fue
rit sublatum nam dicta interpretatio non fit ut ex
illo iure capiatur autoritas & dispositio sed solum
fit ex eo ue capiatur intellectus ut in exemplo.l.si
pater.ff.de solu.dicitur enim ibi quinque filios ex
una muliere uno partu nasci posse secūdum Aristo
talem ut bene intelligatur quod ibi dicitur opus est
uidere aristotalem qualiter hoc dicat fieri posse &
tamen uerba aristotalis non sunt leges. Sed si uolu
mus interpretare statuta a iure longobardo ea in
terpretatione ut supleatur uel addatur statuto ex
intrinseca ipsius iuris autoritate hoc fieri nō potest
quia cum illud ius recessit ab aula non potest adde
re uel minuere statuto aliquid quia nullam habet
autoritatem oportet titulo fieri ex fonte iuris ciui
lis Romanorum nā dicit Bal.in.d.c i.§ & quia ui
dimus col penu.qui feu.dar pos.q statuta non re
229 cipiunt interpretationem a iure longobardo † quod
est locale sed a iure Romano.d.l.serui uestri oppo
sita pro parte contraria militant quando tale ius es
set in uiridi obseruantia sed quem sublatum est cō
traria consuetudine quæ non habet memoriam ho
minum in contrarium merito ex eo iure nulla pōt
capi extrinseca interpretatio,uerum est q secundū
quandam consuetudinem barensem quā inferam
in.§.dos a patre profecta circa finem comenti.d.§.
infra de iur.dotı.& est tertia consuetudo expresse
ibi cauetur q circa restitutionē dotiū in casibus om
missis in consuetudinibus recurratur ad ius longo
bardum sed potest dici quod remanet in hoc casu &
est spirituale nam cum obseruetur consuetudo ob
230 seruari debet contentum in ea † quia relatum est in
referente.l.asse toto.ff.de here.insti l.si ita scriptū.
231 ff.de condi.& demo. † unum aūt tale ius longobar
dum possit allegari & in quibus casibus est uidere p
Bartho.Cepol.in sua repeti.aut.sed nouo iure col.
2.&.4.C.de serui fugi per feli.in.c.ex.parte lo.i.col.
penu.de rescrip.per Nicola.boeri.in presactione di
cti iuris longobardi & ad predicta uide aliquid per
Fran.curti.in sub tracta feuda.in.i.part in.v q.prin
ci supra allegaui tex.in.l.si pater.ff de solu.ubi iuris
consultus dicit de mēte aristotalis quinq; filios uno
partu nasci posse & asserit ibi Iulianus iurisconsul
tus sibi in egipto fuisse affirmatum mulierem Ale
xandrinam ex egipto quinq; uno partu filios pepe
risse & quod omnes habebat incolumes Romæ &
232 ut uides miratur iuriscōsultus de hoc † & ego dicā
rē magis admiratione dignā nā dū in anno 1549.
uenirē iterū & secunda uice ex italia in Poloniā ad
seruitia Serenissimæ bonæ Sfortiæ Reginæ Polo
niæ in die Kalendis Maii in quodā oppido quod di
citur soptiuien inueni unum iuuenē cursorē qui ibat
viennā & uocabatur Ioānes septē comiratus & cū
eēt mecū ut assolet in itinere de uariis loq iocose ce
pi ipsū interrogare cur dicitur Ioa.septē & nō octo
ipse respondidit sub his uerbis Dñe mi ego uera di
cerē sed nō credes mihi tanq̄ impossibilia narranti
nā & multi qui audiuerūt nō crediderūt tūc cepi ro
gare eū ut diceret tūc cū iuramēto affirmauit mihi
qualiter mater sua nomine Antonia filia Ioānis for
dine de muglia q̄ dicebat tūc uiuere ex marito suo
magistro Matheo de buccaro in ciuitate Triestina
in die Sancte Luciæ.13.decē anni.1514 uno partu pe
perit septē,sex masculos & unam feminā,qui cēs si
mul uixerunt usque ad annum.1541.& in eo an
no de ipsis septem tres fuerunt mortui morbo epi
dimie uidelicet Franciscus, Petrus & Nicolaus &

quod adhuc reliqui quatuor erant uiui scilicet ipse Ioannes, Carolus, Gaspar, & Cornelia quæ Cornelia hebebat digitos manus dextræ coniunctos asserebat antiquam eorum originem fuisse in quodam oppido dicto cammerino montis garga ni unde Ioannes Caleli pater dicti magistri Mathei sui patris duxerat origienem Iste oannes uidebatur homo ingeniosus callebat peritiam multarum linguarũ nam bene loquebatur lingua Theotonica Polonica, Vngaria, Turca, & Greca ultra patriam linguam Italicam Dixi ei quare pater suus non accessit ad serenissimum maximilianum Dominum eorum ostendendo omnes & dicendo Domine Ecce ampliaui imperium septem hominum adiectione ut dicitur in. l.fin. ff. de boni. damna. alias est lex unica.ff.de portio quæ liber. damna. concedu. deinde hoc idem ab aliquibus tricesinis pro certo affirmatum est mihi ego scripsi omnia nomina & locum ut si qui non crediderint interrogare possint Paulus iurisconsultus in.l.antiqui.ff si par.heredi.pera.multa huiusmodi enumerat & ut dicit sibi incredibilia uidentur & fabulis digna enumerari & hæc ita breuiter & succincte pro tenui mea supellectili circa statutorum interpretationem faciendam dicta sufficiant quæ nota quia forte ita in unum collecta sub tali breuitate non inuenies fateor enim multa potuisse hinc idem colligi & magis adamussim & diffusius scribi. Vincentius Maxilla.

DE SACRO SANCTIS ECCLESIIS RVBRICA.

MORE Optimi Christiani post proemium ponit de Sacro Sanctis Ecclesiis immitauit Iustinianum Imperatorem qui in compilatione sui Codicis primo posuit de summa trinitate & de nũ de Sacro sanctis Ecclesiis uidimus hoc etiam a gentilibus obseruatum nam uolẽs Valerius Maximus narrare facta & dicta memoratu digna urbis Romæ & exterarum gentium post proemium de cultu deorum & de seruata religione sumpsit exordiũ & Plinius in suo libro de naturali historia primum de deo loquutus est & bene † nam ubi Christus &
1 religio non est fundamentum omne supedificatum corruit.c.Paulus.1 q.i. unde Cyrus ut in eius institutione Xenophon scripsit etiam in paruis leuibusque rebus semper a diis immortalibus initium sumebat & Plato in Thimeo in minimis quoque rebus inquit diuinum presidium implorandum esse
2 † Ecclesia multis modis accipitur aliquando dicitur Ecclesia triumphans.c. quodcunque 14.q.i. & est Ecclesia celestis aliquando dicitur ecclesia militans ut est Papa & sedes apostolica d.c.quodcunque aliquando pro congregatione omnium fidelium c.ecclesia de consec. distinct. prima & ista est uera ecclesia Christi cuius caput est ipse Christus nos autem membra sumus & omnes unũ sumus in Christo ut ait apostolus ad gala.c.3. capitur etiã pro congregatione malorum iuxta illud prophete psalm.25. Odiui ecclesiam malignantium aliquando ecclesia capitur pro corpore Christi.c. in ecclesia 1.q.i. aliquando pro prelatura ipsius ecclesiæ.c. penu.ne prela uic.su aliquando pro ecclesia materiali quæ ambitu murorum consistit.c.de fabrica distinctione prima & notæ.i.c.fin. ne prela. uic. su. aliquando obuentiones ecclesiarum dicuntur ecclesia.d.c.si aliquando pro episcopo & prelato ipsiuis ecclesiæ & hoc casu dicitur ecclesia defendens xvi. q.i.c similiter Aliquando pro episcopo & capitulo dictę ecclesię ut nota i c.eum clerici de uer signi.aliquando pro capitulo solo sine prelato ut in s de uacante & tunc dicitur ecclesia personalis.c. cam te de rescrip c.scire debes xv.q i Sed quando accipitur ec
3 clesia p ambitu murorũ diffinitur hoc modo † qa dicitur locus consecratus parietibus circundatus ubi cõsueuerunt deum timentes peccatorum suorũ ueniam postulare § quia uero ita in aut.ut lice.matri.uel aui & dixit a 30.in summa.C.de Sac San.Eccl. in prin Et bene dicitur locus consecratus ad differentiam proprie domus & priuat edificii quia licet fit locus parietibus circundatus tamen non ibi fre
4 quenter consueuerunt homines orare sed iuxta uerbũ Domini Deus debet & potest ubiq; adorari in spiritu & in ueritate ut habetur per Ioan c.4.dum ibi dicitur uenict hora quando neq; in monte hoc neq; Hierosolimis adorabitis patrem & ibi quãdo ueri adoratores adorabũt in spiritu & ueritate imo oratio particularium hominum & laicorum debet esse in secreto breuis & actenta ut nos docuit Redemptor Christus per Mathe.c.6 fateor tamẽ q tẽplum materiale est domus orationis ut habetur Esai c.56 & Hier.c.7.& Math.c 21 ibi. domus mea domus orationis uocabitur sed potest dici q est domus orationis clericorum & concinlatorum nam homo debet accedere ad ecclesiã pro audienda missa & pro audiendo officium diuinũ & pro audiendis con ionibus & dum predicta per clericos dicũtur Christianus debet audire cum deuotione & nõ
5 ore orare quia si orat non potest audire & si audit oratio non est actenta † nam pluribus intentus deficit ad singula sensus semp interius ium cõtra illos qui dũ audiunt missã orant legẽdo uel dicunt lõgã pater nostrorũ filzã & pro certo nõ audiũt missam nec intelligunt qd dicitur nõ improbo q quando clerici tacẽt in ecclesia q hõ possit orare dũmõ id non faciat ut uideatur ab hominibus sicut ethici faciũt
6 ut habetur Math.in.d.c.6. † dicitur et Basilica locus non cõsecratus destinatus tñ pro eccle.c.i.cũ gl. de religi domi.& fuit dicta a Basilico principe q fuit primus qui in ecclesia uoluit sepelliri uel dicitur a Basilica basis Grecæ Latine domus regis ut est glo. in.§.nõ solũ in uerbo Basilicas Insti. de lega.qa est
7 domus summi regis Dei † & ista ecclesia materialis debet habere circuitũ quadraginta passuũ circũcirca minores ecclesię uel capelle xxv.c. sĩquis.17.q.4.
8 † qualiter pbetur ecclesiã cẽ cõsecratã si nõ cõstat p bonum memoriã Inno.in.c.i.de cõse eccle uel alta. dicit q ex literis scriptis in marmore & ibi hoc dicũt docto.Phil.deci.in cõsi 139.col.i.sic et quãdam crux lapidea uel saltim pingitur l quodã circulo ut sæpe

sæpe uidi quæ denotat consecrationem ecclesiæ † & nota quod si ecclesia aliquo casu esset penitus diruta licet reædificetur in eodem loco & ex eisdem lapidibus tamen adhuc opus est quod consecretur ut dixit Inno. in. d. Rub. de conse. eccle. uel alta, & se li. in. c. cum accessissent col. fi. de constitu. Iaso. in. l. ius autem ciuile col. 3. ff. de iust. & iur. faciunt dicta per Alexand. & Iaso. in. l. i. §. siquis edifitium. ff.
10 de nor. oper. nuntia. † Quid autem differat ecclesia a basilica & ac oratorio dicas quod oratorium non conseruatur nec dos sibi constituitur nec fit principaliter ut ibi celebretur sed solum ad orandum ecclesia uero consecratur dotatur & fit pro celebratione & hanc differentiam ponit Federi. de senis in cõ si. 103. Item differt in alio quia in ecclesia debet esse campanile & campana ut dicit Federic. in. d. consil. & est tex. in. c. patentibus de priui. & ibi Abb. & idẽ Abb. in. c. inter dilectos colũ. secunda de dona. & in. c. Ioannes de homi. Phil. deci. in consi. 148. unde quã do aliquis nobilis uult facere oratorium in domo
11 sua † cautela est ne in eo faciat campanile nec apponat campanam quia episcopus posset dicere esse ecclesiam & ad se spectare Basilica uero ut dictum est locus est deputatus pro ecclesia non dum consecratus. Vincentius Maxilla.

SAcro sancta Barensis mater ecclesia quæ sua & suæ patriæ prerogatiua letatur inter cetera priuilegia quibus antiquitus meruit insigniri hoc de consuetudine habet & habuit singulare quod a catapano Barensi in singulis annis ceræ libras centum in festo sabbati sancti accipere consueuit ut pascalis cerei annua festiuitas celebretur.

IN tex. ibi Barensis mater ecclesia &c. in dubio
1 appellatione ecclesiæ † intelligitur de maiori & cathredali. c. cũ clerici de uer. signi. & cathredalis & mater ecclesia idem est. c. uenerabili in fi. de uerb. signi hinc est quod si testator reliquit legatum ec-
2 clesiæ & non dicat cui ecclesiæ † quod indubio intelligitur relictum maiori ecclesiæ ita Ioan. Fab. & Angelus de aret. in. §. sed ius quidem ciuile per illum tex. insti. de insti. & iur. facit text. in. §. siquis in nomine ad fi. in autentico de eccle. tit. Cy. tamen in. l. i. C. de Sacro Sanc. eccle. dicit quod in dubio debetur ecclesiæ parrochiali a qua ecclesia testator ecclesiastica sacramenta percipiebat quem sequuntur saly. & Pau. de Castr. ibi & de hoc est text. qui reputatur singu. in. l. quæ conditio. §. cum ita testamento. ff. de condi. & demo & boc ibi no. doct. & ita tenet Angelus in. §. si uero in autentico de no. alie. & hanc dicit esse communem opinionem Iaf.
3 in. d. l. i. col. i. in secũda lectu. † Quid si testator esset parrochianus duarũ ecclesiarũ doct in. d. l. i. dicunt ꝙ legatum deberetur pauperiori & hoc dicunt Cy. & Bal. in. l. cũ multæ. C. de dona. an. nupt. per text. in. d. §. siquis in nomine unde si in aliqua ciuitate essent duæ ecclesię sub nomine unius sancti & legatũ
4 esset simpliciter † relictum deberur pauperiori similiter si in una habitarent monaci uel fratres & in alia moniales uel sorores debetur illi ecclesiæ eiusdem nominis in qua habitarẽt sorores uel moniales
5 † Et quid si duæ ecclesiæ eiusdem nominis essent habitate a masculis religiosis & essent pares in paupertate tunc episcopus posset gratificare ut dicit bo stu. in summa de testa. §. si & specu. in titulo de Instru. edic. §. 14. meminit affli. in decisi. 144. Alexadr. uero in consi. 213. in sexto libro dicit quod si testator parrochianus duarum ecclesiarum sit quod legatum debetur illi ecclesiæ cui magis testator efficeretur & in qua magis uersabatur plura allegat quæ uideri possunt & hæc opinio magis placet maximæ si in una illarum esset sepulcrum testatoris & maiorum. Memini quod sunt aliqui anni dum quidam mercator ex partibus dalmatiæ esset in mari in aquis Barensibus & tempestatem magnam pateretur uouit dare imagini Sanctæ Mariæ de Constantinopoli equum unum quem penes se habeat liberatus a tempestate Barum uenit & uolens adimplere uotum fuit orta questio inter capitula metropolitanæ & Regalis ecclesiarum cui imagini deberetur uel illi quæ fuerat in metropolitana uel illi quæ erat in regali ecclesia cum in utraq; esset in proposita igitur. q pro parte capituli dictæ metropolitanæ ecclesiæ allegabantur supe riora iura quia debebatur maiori ecclesiæ ego uero qui non meis meritis sed uirtute & benignitate Reuerendi capituli dictæ regalis ecclesiæ semper ꝑ id tempus quo Bari steti fui aduocatus ordinarius eiusdem dicebam quod superiora allegata & simi-
6 lia non militabant † quia in legato tractatur de interpretanda mẽte testatoris. l. seruus plurium. §. fi. cum ibi no. ff de lega. primo sed in casu uiuebat uo-
7 uens & ipse poterat declarare & eligere. † Cum dubia oratio declaratur ex mente proferentis. l. siquis intentione & ibi Bar. & doct. ff. de Iudi. Nec mater ipsa ecclesia Barensis erat sub nomine Sanctæ Mariæ de Constantinopoli sed solum in ea erat quædã immago sub illo nomine † ecclesia ipsa metropoli-
8 tana Barensis de qua in tex. si consideremus eam respectu forme est mirabilis architecture & satis pulcra sicut aliqua ecclesia quæ pulcrior dici possit ne dum in regno sed in tota Italia si consideremus respectu prelati capituli & cleri archiepiscopus & ceteri qui pro hoc tempore sunt uiri magnifici nobiles & honorabiles & plerią; literati & bonæ conscientie diuina in ea optime celebrantur habent canonici ipsius competentes Introitus ita ut dimissis artificiis et secularibus negotiis altari & choro deseruientes honorifice de Introitibus predictis uiuere possunt debet enim Reuerendissimus Archiepiscopus in electionem istorum canonicorum aduerte re ut sint homines bonæ uitæ fame & conditionis quia Canonici sunt membra episcopi unde ex hac rõne dixit Gemi. in. c. quamuis uersi. ꝗꝗ de preben. li. 6. ꝙ canonici cathredalis ecclesię in ꝓcessionibus debent precedere oẽs Abates priores & prelatos

aliarum ecclesiarum nam cum sint pars corporis episcopi ut dicit Bal. in l. i. C. de peti. bon. suble. lib. x. sicut episcopus precedit omnes ita & eius Canonici qui sunt pars & membra ne contingat membra a suo capite & corpore separari c. i. 2. distinct. c. nouit de his quæ fiu. a prel. & uoluit feli in c. pasto ralis in prin. circa fi. de offi. de lega & Ripa lib. i. Responsorú. c. xxiii. Archiepus eiusdem ecclesie habet plures & plures Archiepiscopus unum étextra Italiá habet enim in regno & in prouintia hos suffraganeos uidelicet episcopum iuuenatiensem, biteuésem, Rubensem, mineruinensem, lauellēsem, cupersanensem, polignanensem, botontinum, & melfiren-
10 sem licet † isti duo ultimi pretendant se exemptos, extra Italiam & ultra mare habet suffraganeú episcopum catharensem omnes isti episcopi, & nonnulli alii Abbates quales sunt Abbas Sancti benedicti, Abbas Sancti Angeli Abbas Sanctę Manæ de gripta Abbas Sancti Leonardi & certi alii tenentur cóparere in ipsa metropolitana ecclesia personaliter siue per procuratores in uesperis & missis festi transitus diui Nicolai in uesperis & missis Sancti Sabinicutus festum celebratur quinto idus Februarii & siquis ipsorum non comparuerit condemnatur ad pœnam credo mille librarum cere † habet etiá di-
11 ctus archiepiscopus magnam diocesim nam in sua diocesi habet ipsam ciuitatem Bari & terras infrascriptas uidelicet meduniun, palum, binettum, grumum, ruttum, Santum Herasmum, Cassanú, aquauiuá, iouiam, Casamassimam, Santum Nicandrum, nová, molam, triuianum, cellamnorum, capursium, balanzanum, carbonarium, ciliás, montronum, cannetum, lusetum & bitrictum quod po sui ultimum in ordine ex quo est in spiritualibus & temporalibus subditum domino archiepiscopo au diui extare priuilegia qualiter terra medunii & terra Cassani erant in dominio Reuerendissimi archiepiscopi Barensis etiam in temporalibus, habet etiam dicta metropolitana ecclesia aliam prerogatiuam de qua infra in. § in asumptione beatæ uirginis. Id qd in presenti cósuetudine dicitur q ipsá ecclesiá singulis annis habet a catapano Baréssi cen tum libras ceræ pro cereo in festo s. bari sancti hodie hoc non est in usu sed bene a doana seu fundico ciuitatis Bari consequitur ducatos septem cum dimidio & hoc credo fuit subrogatum in loco di-
12 ctarum librarum centum ceræ. † Archiepiscopus Barensis dicitur Archiepiscopus Barensis & Canusinus credo quod olim fuerant unita hæc duo archiepiscopatu nullam tamen habet in ciuitate canusina potestatem. Vincentius. Maxilla.

Enerabilis ecclesia patroni nostri mirifici confessoris Nicolai in duabus suis festiuitatibus altera translationis altera transitus tribus diebus ante festum & tribus post festum & in ipso die suæ sollennitatis propter festi r. ueteratiam publice plateæ uel platee & uectigalium omnium meruit libertatem ut in his diebus quisq; libere uendat & emat & absq; datione alicuius qua nundinetur.

HÆC sancta & uenerabilis ecclesia Barensis sub titulo diui Nicolai in toto orbe terrarum in
1 quo Christi fides colitur † celeberrima est & cum metropolitana ecclesia de qua supra dixi se habent ut excedentia & excessa, nam illa mater est hæc uero
2 collegiata † regalis & penitus exempta ab archiepiscopo Illa in constructione & architectura mirabilis & pulcherrima hæc uero pulcra satis, grandior Tamen illa cum quatuor amplissimis turibus circundata licet in utraq; sint marmorea pauiméta pulcrius tamen est ipsius regalis ecclesie habet ultra que ecclesia excelsa campanilia pulchriora tamen & excelsiora sút illa archiepiscopatus in utraq; súť plurime columnæ lapideæ & marmoreę mire ma-
3 gnitudinis & pulcritudinis † maiores census & maiorem numerum clericorum habet ipsa regalis ecclesia sunt quippe & in ea uiri magnifici nobiles bonæ conscientie & litterature illa sub archiepiscopo est archidiaconum archipresbiterum & duos primicerios quos cantores uocant & quadraginta alios canonicos habet hæc sub priore in spiritualibus, rem poralia autem in uaxallos prior & capitulú simul administrant habet thesaurarium cantorem & succentorem & quadraginta alios canonicos & ultra quosdam alios clericos beneficiatos de beneficiis quæ uulgo dicuntur de due & tre grani itaq; in ipsá ecclesia sunt centum & unus beneficiati connumeratis priore Thesaurario cantore succentore & canonicis sunt etiam & nonnulli Clerici sine beneficiis qui de altari tantummodo uiuunt. Sic enim statu-
4 tum fuit in dotatione facta † a Serenissimo Carolo secundo andagauensi felicis memorie qui eam dotauit de untiis quatuor centum annuis super fundico & dogana Bari deinde loco ipsarum habuit in feudum in prouintia terre Bari tria castra uidelicet rutilianum grumum & Santum Nicádrum cum iurisditione uaxallis & redditibus tribus casibus exceptis uidelicet ubi ueniret imponenda pena mortis naturalis uel ciuilis & membri abscissionis reperitur spoliara de terra grumi rutilianum & Santú Nicandrum possidet & sæpe quando iurisdictio illorum trium casuum fuerat penes condá. Marcum Antonium filiomarinum patritium Neapolitanú & penes illos de accia comites olim noye fuit magna lis inter predictam ecclesiam & predictos dominos & aliqua ponit capitius in suo compédio de-
5 cisionum sacri regii consilii Neapolitani in nume. 27. † Et ex hoc quia dicta ecclesia fuit dotata a
6 predicto rege Carolo qui erat Rex regni † effecta fuit de iure patronatu regio nam ex datione soli pro ecclesia ex constructione & ex dotatione. c. pie mentis xvi. q. vi Inno. in Rubri. de iur. patro. & ibi docto. c. nobis eo. titulo acquiritur ius patronatus & potest etiam acquiri prescriptione dicá infra in. §. ecclesias quas. & quotiescunque contigerit regé regni adesse Bari & in dicta ecclesia in diuinis

ex quo est sacer Rex ipsius Regni potest induere se
pelicia & adesse in choro cum aliis Canonicis &
hoc casum debet. habere suam portionem de di-
stributionibus quotidianis que fiunt de Comuni
massa sicut quilibet alius Canonicus ec audiui q
triumphans bacum Rex ferdinandus primus de ara
gonia felicis memorie uoluit interesse diuinis indi
cta ecclesia & fuit sibi data portio prouno Cano-
nico quā recepit & distribuit pauperibus Credo q
hec portio de iure non debetur regi nisi hoc fuis-
set in dotatione reseruatum a principio Prior &
omnes Canonici erant Canonici regulares hoc a
perte demostrant diruta edificia que aduc dicun-
tur vulgariter le Canoniche ubi sunt viridaria
7 & pomaria Clericorum † in ecclesia matri omnia
beneficia conferuntur ab archiepo in hac regali
8 ecclesia † officium & dignitas prioratus & thesau
rariatus confertur a rege prebendas uero & Cano
nicatus unum confert Rex alterum prior vicissim
prout vacare contigerit Cetera beneficia confert
prior Rectoribus & capellanis a patronibus bene
ficiorum in ipsis presentatis prior institutionem
9 prestat. † Claues thesauri ecclesie ac ipsum thesau-
rum a thesaurario Custodiuntur qui & census &
introitus altarium ecclesie colligit administrat
& seruientibus distribuit ac Vicarios in dictis ca-
stris eligit capitulum uero confirmat & post prio-
rem primum locum in ecclesia tenet. Prior seu ei-
us Vicarius in clericos suos iurisditionem exercet
pro causa debiti obligatos nō carcerat sed solum
usq ad solutionē a seruitio ecclesie expellit ita o.
medio tempore nihil lucrantur de distributioni-
bus quotidianis quo sit ut causatiue ad solutionē
10 urgentur † habet etiam ipsa regalis ecclesia ex que
dam prerogatiua & honore octo homines laicos
quos uulgo mazerios uocant qui subsunt iuris-
dictioni thesaurarii dicte dicte ecclesie & uadunt
in processionibus cum clero & capitulo bacula ar
gentea deferentes & in festiuitatibus diui Nicolai
in diebus dominicis & aliis festiuitatibus solleni-
bus ii omnibus muneribus ciuitatis ex priuilegio
sunt immunes q qualiter intelligatur dicam infra
in iii. de iur. imm uersu in principio & isti mazerii re
cipiunt octo uncias a fundico & doghana ciuita-
tis singulis annis quas inter se diuidunt more di-
stributionum quotidianarum cum seruientibus &
interessentibus tantum participantur habet etiam
ipsa regalis ecclesia multos alios introitus quos a
Christi fidelibus ultra dotem predictam a Rege
Carolo datam in dies ex testamento uel ex contra
ctibus inter uiuos consequuta est & assidue conse-
quitur & nonnulla alia beneficia iuris patronatus
in particularibus cappellis eiusdem ecclesie funda-
ta a diuersis hominibus que presbiteris & Clericis
11 eiusdem ecclesie pre(se)ntatur † Clericis huius Re-
galis ecclesie non prebere sacramēta Ciuibus nisi
tantum peregrinis & existentibus in suo hospitali
hospitio & claustris clericis uero eiusdem in qua-
cunq parte ciuitatis habitauerint prebere possunt
& solent. Mortuos laicos siue clericos qui in ipsa
ecclesia sepeliri Mandauerint ad eadem ex quacun
q parte Ciuitatis cū cruce & pelliciis ex priuilegio
12 deferre possunt. † in die dominico primo post festū
corporis Christi intra sua claustra & curtes cor-
pus Christi cum magna sollennitate deferre solēt
& circa spatium. xxx. passuum excundo a propriis
claustris uersus meridiem & domum que nunc est
illorum de Vrbino & rugam francigenam transeūt
per loca iurisditionis in spiritualibus Reuerendis
simi archiepiscopi & iterum ingrediuntur claustra
propria unde reperitur in capite dicte rughe fran-
cigene quidam arcus satis antiquus innixus do-
mibus illorum de Vrbino ex uno latere & ex alio
domibus heredum. Domini Ioannis Angeli carca
ni Mediolanensis qui distat a porta cuetis dicti ec
clesie uersus Campanilia per quatuor fere passus et
credo talem arcum fuisse factum ut per id spatiū
quod est inter dictum arcum & dictam portam li
ceat dicto capitulo & clero regalis ecclesie proces-
sionaliter transire ecclesiam ipsam circuēdo credo
hoc fuisse concessum ab archiepiscopis qui pro tē-
pore fuerunt cum dictus locus sit de iurisditione
13 Reuerendissimi archiepiscopi † Archiepiscopus cū
cruce & pallio inuitis priore & capitulo nō potest
14 ingredi ecclesiam cum sit penitus exempta. † Que
dam bona emulatio est inter clericos utriusq ecclesie
sie ut uicissim certant placere Deo & popolo in di
uinorum celebratione. In metropolitana ecclesia
officium more romano decantatur in regali eccle
sia more Parisiensis regie cappelle sic. n. statuit di-
15 uus ille Carolus. † In utraq predictarum ecclesia-
rum est subterranea ecclesia satis ampla & pulcra
que uulgo loyuto in corpo dici solet barenses ue-
ro la confessione nominant in illa archiepiscopali
est depositum santi Sabini licet hoc negant canusi
ni dicunt. n. esse in ecclesia sub titulo sancti Sabini
extra muros canusini in festiuitatibus eiusdem san
cti demostratur in ipsa ecclesia barensi brachium
16 quod dicunt fuisse dicti sancti Sabini. † In subter-
ranea ecclesia regali omni procul dubio conser-
uatur corpus illius mirifici confexoris Nicolai de
quo uniuersa ecclesia predicat quem omnes in ter-
ris omnibus ac per maria omnia inuocāt de quo
ecclesia orando dicit Deum eum innumeris deco-
rasse miraculis & uere a cunis. n. legitur sāctitatem
17 sumpsisse nam dum in cunis infans esset † in quarta
& sexta feria non nisi semel hora nona matris ube-
ra sugebat non. n. ualerē tanti pontificis & confe-
xoris referre miracula que dei uirtute operabatur
nec carta quevis longa sufficeret satis testatur ac
testari poterunt recentiores qui puro corde ad De
18 um eius inuocant patrocinium. † Ex sacro illo cor
pore perennis liquor manne diffuse emanat quo
Dei uirtute infirmi sanantur & demones fugiunt.
Vere Nicolaus dictus ut nomen sit consequens rei
19 §. cū & aliud insti. de dona. † nam Nicolaus ut Al-
berti de rosa. & suo exposito in uerbo Nicolaus ait
dicitur a nicos grece latine uictoria & laos popu-
lus quasi uictoria populi uel uictor laudis non ab
re modū quo barū tanti mirifici santi corpus fue-
rit translatū sub breuitate narrari existimaoi.
20 † ¶ Legitur q cū in Anno Millesimo octuagesi-
mo septimo a Christo nato quidā barenses merca
tores & naute antiochiā nauigantes ad mirreā ci-
uitatē quæ in grecia et in morte prouincia est cū
tribus nauibus appulsi scientes in quadā ecclesia
extra muros per lapidē fere unū a mirrea corpus
dicti mirifici confexoris esse reconditū cūcti in ea

ciuitate uiuens presul extiterat unanimiter decre-
uerunt tanti confexoris reliquias surripere & barú
afferre. Et cum hoc idem uenetos nauias qui tunc
ibidem fuerant tenrare cognouissent preuenientes
duodecimo Klendas Maias accesserunt & in tem
peste noctis silentio captis & ligatis templi custodi
bus in uiis unde auxilium occurrere potuisset spe-
culatoribus adhibitis cum omnes essent numero
quadragintaquatuor iuuenes audaci,animo ex his
presbiter unus nomine lupus cum quodá grimal-
do & paucis aliis predictis sodalibus preces domi-
no & letanias tremebunda & summissa uoce in-
choare ceperunt interim unus ex illis Matheus no-
mine secto arrepto malleo marmorium pauimen-
tú percussit & fregit diminuto & electo cemento
marmoree urne confestim dorsum apparuit qua
fracta fragrantissimus & suauissimus inde odor
exalauit & tumulú Matheus idem audaci pectore
ingressus in magno liquore manne qué ex sacro il
lo corpore emanabat inmergitur indeq; singula os
sa & reliquias santi corporis magna ueneratione
suscepit & iam dicto lupo consodali presbitero ue-
nerabile & santum corpus ad nauem cuius Mathe
us ipse gubernator extiterat de consensu omnium
deferendum dedit:Et naues omnes peracta iam re
ascendentes secundis uentis uela dedere: Quidá ex
sociis deuotione (ut opinor) Tért Clanculú certas
reliquias de sacro corpore surripuere iter quos gri
maldus predictus duos dentes acceperat statim au
re que secunde fuerant dextiterunt & aduerso aqui
lone ferebantur:Timore omnes perterriti quid a-
gendum esset penitus ingnorabant.Santo quidam
inspirati flamine id euenire dixerunt q; santú cor-
pus non integrum foret & q; membra aliqua furto
subtracta de essent actú est ut iureiurando omnes
dicerent si quid reliquiarum haberent & rederent
factum est & quisq; quod abstulerat manifestauit
& redidit:statim uentus prosper apparuit & secun-
da aura nauigantes septimo idus Maii eiusdé An-
ni.1087. ad portum santi Georgii qui modo eti
am tali appellatur nomine a baro per quatuor mi
liaria distaurem orientem uersus appulerunt: alla-
to nuncio archiepiscopo & ciuitatis presidibus ar-
chiepiscopus & clerus cum uniuerso populo proces
sionaliter accedentes e naui santo asumpto corpo-
re barum duxerunt & in ecclesia monasterii santi
benedicti in quo quidam helias homo mire san-
titatis abbas preerant deposuerunt. Ceperunt inco
le & prouinciales primum miracula experiri unde
fama per uniuersas mundi partes uolitans fecit ut
omnes qui al quo morbo uel desiderio uexabátur
a diuersis regionibus barum ad santum corpus ue
nientes uoti compotes recedebant † unde grandis
21 pecunia ex elemosinarú largitone conflata est. De
creuerunt & pie quidem ex hoc barenses proprium
templum táto diuo erigere & cú locú fundationis
perquirerent dissidere ceperunt nam quisq; illorum
qui de primatibus ciuitatis extiterant locum prope
domum propriam eligebat ut omnis cessaret di-
scordia factú est (quod certe scribere penitet) ut in
curru depositum corpus ab indomitis iuuencis per
ciuitatem traheretur ut quo in loco iuuenci nullo
hominis auxilio ducti sisterent locus ecclesie funda
tioni daretur q; cum ad litus maris iuuenci perue-
nissent steterunt ibi omnium consensu edificatum
fuit mirabile illud templum ex quo illud est q; in
porta magna & regali ex utroq; latere marmorei
22 iuuenci uidentur.† Edificata basilica Vrbanus pa
pa quartus táti mirifici santi deuotione cómotus
Barú uenit templú consecrauit & santum corpus
in loco in quo est propriis manibus collocauit ut
legitur in quadam tabula marmorea affixa in pa-
riete anteriori dicte ecclesie supra portam magná
23 † quæ scriptura satis probat cum contineat enun-
tiationé possibilem ut per Bar.& scriben.in.l.1.ff.
si cer.peta.Inno.in rub.de conse.eccle.uel alra pre
Bar.in.l.monumentorú.C.de relig.& sump.fune.
docto.in.c.cum causam de proba.tex.in.l uel que
& ibi Bal.ff.de reli.& sump.fune.Alex.in consi 90
24 col.4.in.6.lib.deci.in consi.135.† Demú cum in
Anno Christi millesimo ducentesimo octagesimo
tertio a Rogerio de loria admirato Petri Sicilie in
sule Carolus salerni priceps unigenitus Caroli pri-
mi regis de domo andagauensiú Classico prelio a-
pud Neapolim caperetur messine carceratus duce
retur cum in uindictá corradini Regis qué pater
Carolus crudeliter arephalō Neapoli fecit ad moe
tem siculi condennassent dicitue inter sonnum &
uigilias eúdem Carolú diuú Nicolaú uidisse eúq;
ne dubitaret admonentem quia et presto esset un-
de cú condenationis exequutio a populo expecta-
batur diuino miraculo constantia regis petri u-
xor sententiam suspendit & per acta concordia lō
go licet tempore liberatus & in regem paterni re-
gni Neapolitani euectus. Memor uisionis & auxi-
lii templú hoc diui Nicolai dote iam enarrat dita
25 uit † o felix nimiumq; felix barensis ciuitas quæ ta
lem ac tantum meruit habere patronú potest &
ipsa ciuitas de sua ram longeua uetustare cú a y a-
pige dedali filio ut Plinius restatur cunabula sum
pserit extolli.q; idé neptunus & minerua fauent-q;
caput prouincie extiterit & emporiú ex quo mer-
catores diuersatur nationú & gentiú undiq; con-
fluunt de situ poterit & aeris salubritate letari de
eius in expugnabili fortitudine a natura & ab ar-
te data:de templorú mira pulcritudine de magna
in expugnabili arce et edificiorú superbia q; multa
rú familiarú antiquissima nobilitate et stegmati-
bus decoretur de ciuiú prestantia et diuiciis q; ui-
ris literatis et gloriosis semper abundauerit potest
quippe gloriari sed magis gloriari poterit de táto
apud Deú patrono. Quis credis te a tátis calami-
tatibus quibus tota fere Italia et tue maxime uici
ne preclare ciuitates sepius conquasate fuere eo p̄-
sertim tépore quo annis preteritis et proprie in an
no.1528.Magnus iste lautreh.Christianissimi gallo
rú regis exercitus dux et prefectus regnú inuasit vt
non solú indempné euaseris sed lucrú (si uerú fate
ris) susceperis liberauit:non preces et patrociniú
tui Nicolai propter quas menté illius Serenissime
Bone Sfortie de aragonia Polonie poté tissime Re
gine Altissimus illuminauit ut quod longissima e
ius absentia perficere non potuisset per illú non sa
tis unq̄ laudatú diuini potius q̄ humani ingenii
26 † clarissimú uirú Scipioné de súmma partitiú Ne-
apolitanú lutiotú et rosarú baroné ac sacri regii
collateralis concilii consiliatú dignissimú tunc té
pori ab ea in te prefectú ad impleret a quo si uerú
dixe-

dixeris Bona honorē & tuorū ciuiū uitam agno-
27 scis. † Tue quoq; felicitatis partem magnā illam
esse arbitrandū est barū q̄ a Serenissima illa Bona
(vere inq̄ Bona) Sfortia de Aragonia Domineris:
hec n. centum sata sanguine regū uxor demum &
Mater Regis anima ne impar gn̄oso corpori iun-
ta uideretur tot eam uirtutibus illustrauit ut si il-
lam ceterarom & a poetis & oratoribus decātata
rum mulierum uirtutibos comparare uolueris nō
solū equare sed longe antecedere uidebis: hæc. n.
quod mulieri precipuum est licet pulcra & decora
uerecunda tamen pudica & honesta: Religiosa in
paoperes pia in benemeritos munificentissima in
bonos clementissima in malos seuera iustitiam a-
deo colit & ueneratur ut ei non nisi quod iustū est
placere potest quod suum est modeste querit alie-
nis abstinet mitis blanda prudens & memoria te-
nax ut non Reginarum more regū delicias & ocia
querēs regni curas cū marito partiebatur hec ē de
illis de qbus sapiens in lib. sapientie. c. xxxi. scripsit
Mulierem fortem quis inueniet confi-
dit in ea cor viri sui & spoliis non in-
digebit & infra considerauit semitas do-
mus sue & panem ociosa non comedit.
¶ In tex. ibi patroni nostri santus Nicolaus ē pa-
28 tronus bari † patronus idem est q̄ defensor a uer-
bo patrocinor aris. quod est defendo. ss. ide dicun-
tur aduocati patroni i. defensores causarum. l. ad-
uocati causarum. C. de aduo. diuer. iudi. inde ad-
uocatus fisci patronus fisci dicitur. l. sancimus co.
29 tit. † ciuitas Neapolis habet sepeē de istis patronis
quos omnes enumerat affl. in constitu. regni ba-
rilos omnes in. 7. nota. in tex. ibi in duabus suis se
30 stiuitatibus &c. † festum translationis celebratur se
primo idus Maii quia eo die uenit in ciuitate bari
et supra dixi festum transitus. i. mortis corporalis
natiuitatis autem per gloriam ut dicit glo. in. §. fi.
in uerbo natalibus quæ glo. proprie loquitur de
isto mirifico & glorioso santo patrono nostro Ni
colao institū. de ingenu. celebratur octauo idus
31 Decembris in quantum dicitur in tex. † q̄ per se-
ptem dies est libertas emendi & uendendi sine ali-
qua solutione uectigalium hodie per octo dies est
immunitas & non per tres dies ante festum nam i
die sante Barbare silicet in die. 4. decembris eri-
gitur uexillum & in die quinto incipiunt nundine
in festo translationis aliquando in qoarto die ali-
quando in quinto uel sexto Maii ante uel post inci
piunt nundine in quibus nundinis traslationis &
transitus † Canonici regalis ecclesie a capitulo ele-
32 cti habent iurisdictionem in ciuilibus in criminali-
bus prefectus uigilium ciuitatis bari & non
tantum de causis emergentibus in ipsis
nundinis sed etiam cognoscūt de
omnibus causis tam contra
ciues q̄ exteros itaq; per
illud tempus ordina
rii iudicis offitiū
conquiescit.

Vincentius. Maxilla.

A Primis iniciis ex quo cu-
stos & patronus noster con-
fexor Nicolaus terram no-
stram dignatus est habitare
primitiua concessione, &
continuo inueterato vsu quidā ex no-
stris quædam Exenia & quasdam ha-
buerunt in eadem ecclesia splendidissi-
mas sortiones quas vendere consueui-
mus & in aliis dotis & alio quolibet ali-
enationis iure transferre.

EXENIA de quibus in tex & illas sortiones
habebant illi qui attulerunt corpus diui Nico
lai barum & successores eorum & poterāt illud ius
percipiendi titu. singulari alienare & percipiebant
in festo translationis hodie non datur & credo q̄
est quia debent esse extinte ille familie bene uerum
fit quedam distributio candelarum in certo die &
datur interessentibus in ecclesia in illo die uidetur
q̄ laici erant in capaces huiusmodi sortionum. c.
quia santorom. x. q. 1. 2. in c. hanc cōsuetudinem
ea. ca. &. q. ubi reprobatur consuetudo dic q̄ non
erant oblationes de quibos loquitur ille text. sed
dabatur certum quid uide phil. deci. in consi. 148.
Reuerende pater.

ECclesias quas propria pro-
uisiōe fundauimus & quasi
pprias sine vsurpatione te-
nemus vt archiepiscopus ni
hil in eis habeat nisi ius episcopale simi
pliciter nobis inuitis Abbatem seu cle-
ricum non potest in eis statuere aut de
stituere constitutum nisi canonica cul-
pa cognitionaliter comdenatus.

1 LICET omnes ecclesie in diocesi cōstitute re-
gulariter intelligantur subiecte episcopo & di-
ocesano. c. 1. 11. q. 3. &. c. omnes basilice. 16. q 7. tamē
quando aliquis fundauit ecclesiam illa est fundato
2 ris quo ad certum ius † qoia in ea propter funda-
tionem acquirit ius patronatus similiter si cōstru-
xit uel edificauit. c. pie mentis. 16. q. vii. c. nobis de
iur. pat. ubi docto. inno. & doctor in Rub. eo. tit.
3 † utrum aūt ex sola fundatione cōstrutione & do-
tatione acquiratur ius patronatus uel opus q̄ in
ipsa fundatione cōstructione seu dotatione sibi di-
ctum ius patronatus reseruauerit dic q̄ eo ipso q̄
de consensu diocesani facit unum de predictis sine
aliqua reseruatione acquirit & de hoc ē decisio ro-
te in antiquis in nu. 253. requiritur tamē q̄ quis.
dotando constituat dotē condecentem ut suffici-
at pro necessariis ministrorum & luminariū ut no
ta. in. c. quicunq;. 16. q. 7. in glo. 1. hosti. & Abb.

in.c.cum ficut de confe.eccle.uel.alta.phil.deci. in
4 confi.573.† Et ut dictum est requiritur etiam q
a principio interueniat consensus episcopi tamen
si est decursum decennium presumitur interuenis-
se ut dixit archi.in.c.nemo de conse.distin.1.Card.
Flo.in.c.requisiuisti de testa.Ias.in.l.si certis annis
col.penu.C.de pact.& in.l.sciendum col 6 de uer.
obli.Feli in.c.sicut de re.iud.In tex.ibi nisi ius epi-
scopale &c.que sint iura episcopalia uide tex.in.c.
quod translationem.& ibi Docto.de offic.lega. In
5 tex.ibi nobis inuitis &c.hoc uerum † quando pa-
tronus presentauit patronum idoneum infra qua
tuor menses alias diocesanus poterit statuere Re-
6 ctorem.c.quoniam de iur pat.& ibi scribe † Simi-
liter quando sine scandolo non potest perfici quia
tunc episcopus inuitis patronis potest constituere
c.3.de iur.patr.Sed lapus in allega.78.col.fi.dicit
q hoc q dicitur q episcopus in causa discordie po-
7 test presentare rectorem recessit ab aula.†Similiter
episcopus potest constituere Rectorem si lis non es-
set terminata infra quatuor menses.d.c.quoniam
sed hoc debet intelligi quando questio esset inter
patronos de ipso iure patronatus secus si esset inter
presentatos ut per Io.And.in.d.c.quoniam Lapu.
in.d.allega.78.late per do. Cesa. Lamber. episco-
pum insulanu in.9.Atticu.1.q.prin.2.libri col.6.
8 uersi.quintus casus.† Et nota quia illud tepus da-
tum ad presentandu currit a die uere scientie quo
patronus sciuit aut scire potuit benefitium uacare
ut est decisio rote in nu.265.in nouis & alia deci-
si.in nu.40.in ultimis in fi.firmat lapu.in d.alle-
ga.in.4.dubio licet in contrariu uidetur alia de-
cisio in nu.38.in antiquis sed Prima uerior & co-
munior ut per Roch.de curte in tracta.iur.pat.in
9 uerbo honorificum in 27.q.† Similiter etiam illi
sex menses qui datur episcopo ad conferendum be
nefitium iuris patronatus uacans per negligentia
patroni currunt ab ultimo die temporis quadri-
dati patrono & a die uere scientie ut late per Rota
in decisi.263.in antiquis & ibi pulcre e uidete cui
10 incumbit probatio scientie.† Et nota q ep[iscop]us o P[ontifex]us
non potest iure deuoluto presentare rectore in be-
nefitio iuris patronatus etiam in ultimo die qua-
drimestri uel exemestri quado sumus in benefitio
iuris patronatus clericorum etiam si deinde patro
nus fuisset negligens in presentando in tantum q
presentasset in dicto ultimo die & alius impetraret
a papa obtineret de hoc est pulcra decisio rote in
antiquis in decisi.527.quae incipit nota infra te
pus &c. Vincentius Maxilla.

Vem patroni aut maior
pars patronorum ecclesiis
clericum elegerint aut ab
batem non poterit archi-
episcopus eorum petitio-
ni & desiderio refragare nisi excomuni-
catum aut interdictum elegerint.

IN tex.ibi aut maior pars &c.† intellige hoc ue
rum quando patroni habet uoces equales secus
autem quando inequales ut puta unus habet una
uel duas uoces alius habet mediaetatem tertia uel
quartam partem onius uocis argumento.l.maio
rem & ibi docto.ff.de pact.& per cano.in.c.1 ii.de
iur.patro.habetur plene & per phil.deci.in consi.
2 127.in fi.† Et nota q patroni dicuntur n[on] dum
illi qui fundauerunt dotauerunt & construxerunt
c.piementis xvi.q.vii.& per docto.in sub.& in.c.
1.eo.tit.sed etiam illi qui prescripserunt ius patro-
natus quod prescribi potest ut firmat Io. And. in
c.quod alicui de regu.iur.in.6.Feder.in consi.234.
Card.in clem.2 de iur.patro.& in consi.79.Abb.
& docto.in.c.querelam de elect.in consi.124.&
in consi.126.ubi firmat hanc esse commune opi
nionem & idem phil.deci.in consi.134.ubi etiam
dicit q laici possunt prescribere tale ius prescriptio
ne.40.Annorum.Potest etiam dici patronus ts q
est in quasi possessione presentandi & ex unica prae-
sentatione ultima.c.consultationibus & ibi doct.
de iur.patro.& in.d.c querelam phil.deci.in dictis
3 consiliis.124.126.& in consi.127.†Ex quibus
autem acquiratur ista quasi.possessio est uidere per
calde.in consi.12.eo.tit.ubi dixit q ex tribus pri-
mo q presentatio fuerit facta bona fide 2.q fue-
rit admissa tertio q per eam fuerit sequuta institu
tio uoluit phil.deci.in consi.129.Mihi uidetur q
sufficerent duo scilicet bona fides & q fuerit sequuta
institutio nam data institutione de necessitate pre
4 supponitur q fuerit admissa presentatio.†Et nota
q dicut doctores in locis supra allegatis q magis
attenditur presentatio facta ab eo qui est in quasi
possessione presentandi etiam ex unica & ultima p[re]
sentatioe q facta a proprietario qui no est in quasi
possessione presentadi quod est uerum quando no
constat de proprietate ante institutionem quia si
costaret cum causa proprietatis absorbet causam
possessionis.c.cum dilectus de ca.propri.& posse.
5 † magis attenditur presentatio proprietatis q e-
ius qui est in quasi possessione imo reicitur ut per
Abba.in.d.c.consultationibus phil.deci.in.d.cos.
127.in princ.In tex.ibi.refragari &c.& hoc e ne lai
ci turbati.ab ecclesiarum fundatione retrahantur
6 c.cum dilectus.& ibi per docto.de iur.pat.† & nul
lus inferior a papa etiam si esset legatus potest re-
fragare petitioni facte a patronis ut habetur p ro
tam decisi.331.in nouis hoc procedit in iure pa-
tronatu ex dotatione fundatione uel constructio-
ne secus si esset acquisitum ex prescriptione uel pri-
uilegio ut per Feli.in.c.accedentes de prescrip.phi.
7 deci.in consi.573.Imo plus dico † q si per negli-
gentiam patronorum episcopus conferret iure de
uoluto non posset refragare institutioni & nature
beneficii ut concludunt Calderi.Imo & Feli.in.c.
8 cum accessissent de constitu.† Imo benefitia patro
norum non dicuntur uacare in curia ut per Lapu.
allega.96.nec ueniit in gratia ut per eundem La-
9 pum allega.84.† Et papa conferendo benefitium
ut reseruatum non uidetur coferre ius patronatus
laici nisi esset mixtum ut puta q laicus & clericos
essent patroni ut dicit rota in decis.265.in antiquis
10 In tex.ibi excomunicatum &c.† quid si patronus
presentauerit excomunicatum si sequatur institu
tio utrum ualeat dic ut per rotam in decisi.40.in
ultimis in uerbo patronus & in decisi.160.in no-
uis q

uis que decisio etiam reperitur in nouis in nu. 526. Et dum dicitur in tex. q excomunicatos remouetur est uerum quando excomunicatio est certa sed si ingnoratur potest presentari quia excomunicatus ingnorans se excomunicatum potest impetrare beneficium ut nota glo. in c. apostolice de clerr. exco. mino. & est decisio rote in antiquis nu. 280. An participans cum excomunicato possit eligi uel presentari glo. in. c. si. ix. q. 1. quam sequitur firma i tracta. de episco. in. 3. q. 3. par. 1. lib. tenet q non cõtrarium teneor archi. & card. Alex. in. d. c. fi. & Ri
11 pa. in lib. responsorum in responso. xxi. † Q uid. n. si patroni eligerent personam contra uel preter uoluntatem testatoris qui in testamento feceeat ius patronatus dico q episcopus potest refragare ná ut supra dictum est etiam quando episcopus ipse confert iure de uoluto propter negligentiam patronorum non presentantium infra quadrimestre non potest refragare institutioni & nature benefi-
12 ci † Q uid. n. si eligerent personam quæ pateretur alios defectus circa excomunicationem & interdictum dic idem q potest refragare nam hoc est ommissum in statuto relinquitur in dispositione iuris. l. comodisse. ff. de iber. & posth. cum simi. item si de hoc statuentes fuissent iterrogati idem statuissent ergo habetur ac si esset statutum ut est glo. fingu. in. l. tale pactom in fi. ff. de pact. & ibi doct. Vincentius Maxilla.

E Cclesias nostras possumus & consueuimus donare & in dotem dare & in alium uniuersitatis titulo uel legati iure transferre uxoribus nostris in quartam & in murgicapitis traditione cõcedere nec in hac parte decretis aut legibus subiacemus.

1 IN tex. ibi ecclesias nostras &c. expone. i. ius patronatus ecclesiarum nostrarum † uam ipse ecclesie cum sante in nullius dominio esse possunt. §. sacre insti. de re. diui. & in spetie dixerunt Bal. Pau.
2 de cast. & Iaso. in. l. cũ responso. C. de lega. † q quãdo patronus iuris patronatus in testamento legat ecclesiam suam intelligitur legare ius patronatus quod haber in illa. Et inquantum dicitur in tex. q
3 potest donari & in dotem dari † non est dubium cũ consẽsu episcopi ut in. c. cum in fine &. c. illud de iur. patro. & per docto. in. l. cum responso.
4 † ℭ Q uero utrum consensu episcopi requiritur ad conualidandum contractum donationis uel dotis Ponamus quod aliquis donat ius patronatus quod haber in aliqua ecclesia sine consensu episcopi & moritur donator: filius qui successit uacante beneficio presentauit rectorem in beneficio. Donatarius post mortem donantis impetrauit consensum episcopi & presentauit alium in rectorem in illo beneficio quis debet institui utrum presentatus a filio herede donatoris uel a donatario uidetur dicendum quod debet institui presentatus a filio nam illa donatio uidetur nulla cum fuerit facta sine consensu episcopi. d. c. cum iure &. c. illud & cum fuerit nulla post mortẽ donatoris quia filio fuit acquisitum ius ante consensum impetratum ille consensus post ea superueniens nihil operatur hoc suadetur nam si donatio a principio fuit nulla consensus faceret ualere actum pro ut ex núc
5 & non prout ex tunc † & nõ trahe retur retro iuxta doctrinam Bar. in. l. obseruare. §. fi. ff. de offi. procon. per phil. deci. in. l. quod ab initio. ff. de regu. iur. si ualeret a tempore presti consensus certe nõ preiudicaret filio cui medio tempore fuit ius quesitum. hoc etiam suadetur optimo sim ili dicunt doctores feudiste quod si feudatarius uendit feudum
6 sine regio assensu † quo casu uenditio est nulla ut habetur per Andre. & docto. in. c. imperialem de prohib. feu. alie. per Fed. & nos regnicole habemus constitutionem in regno que incipit diue memorie & ibi glo. Andre. de yser. & ali. si uendens reuocat uenditionem & emptor forte ingnatus reuocationis impetrauit regium assensum utrum ualeat uenditio ita q assensus retro trahatur dicũt q nõ nam ex reuocatione fuit iterum acquisitũ ius uenditori & post acquisitum ius non ualet assensus regius ita Andre. de yser. in. d. c. imperialem in prin. & in. c. 1. § donare qual. oli. feu. alie pote Bal. in. l. cum sententia. C quando prou. non est nece. item hoc in spetie dixit Abba. in. c. cum uos de hi. quæ fiu a prela & in sua disputatione incipi. Augerio patronatum ubi dixit q consensus episcopi in donatione iuris patronatus nõ operatur mortuo do
7 natore in preiuditium heredis refert & sequitur as fli in decisi 335. pro decisionem &c. † dicas cõtrarium nam donatio iuris patronatus non est a principio nulla sine consensu episcopi ex quo ipse consensus potest interuenire ante actum in actu & post actum & non requiritur cõtemporanee sicut dicimus de autoritate tutoris que debet contemporanee interuenire & p forma sicut et dicimus de iussu qui requiritur pro aditione hereditatis ut per Bar. Alex. & Iaso. in. l. si qui mihi bona. §. ius
8 sum. ff de acqui here. Bal. in. l 1. C. qui admi. † q cõsensus episcopi possit interueni e post factũ est tex. in c cura de iur patro & ibi Abb a. et Card. flore. unde si potest interuenire post factum ergo a principio non erat nulla superuenienti assensu ualidatur pro ut ex tunc iuxta dictam Bart. Theoricam in. d. l. obseruare. §. fi. Et hoc expresse decidunt domini de rota in decisi. 872. in antiquis ubi uolũt q consensus episcopi non requiritur pro ualidanda donatione sed so um ad translationem iuris i donatarium & sic concludunt in proposita. q. nõ
9 obstat in contrariu aducta de assensu regio † quia assensus regius requiritur pro forma et ad ualidãdum actum minime etiam obstar dictum Abba. quia domini de rota melioribus rationibus mouentur et hec nota tu quia forte ante interrogatus
10 contrarium dixisses. † Adde quod quando ius patronatus donatur a laico loco religioso nullus requiritur consensus episcopi. c uni. de iur. patro. in 6. et uolunt domini de rota decisi 404. fuit dubitatum in nouis et in quãtum supra dictũ est quod non potest donari ad effectum ualide translationis in donatariũ ius patronatus sine consensu epi-

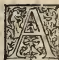
pertineant ad maritũ est tex.in.l.p oneribus. C. de
21 iur. doti.†presẽtatio Rectoris ad benefitiũ iuris pa
tronatus est de fructibus dominũ ipsius iuris patro
natus ut habetur in.d.decisi.rotæ 404.& late Phil.
deci.in consi.134.ubi concordantes sequitur ꝙ fru-
ctus presentationis spectant ad ipsum maritũ q est
dominus iuris patronatus quod ius consequutus
22 fuit cũ uniuersitate uillæ q̃ habuit in dotẽ nã † ius
patronatus transit cũ uniuersitate & nullus requiri
tur episcopi assensus c.literis & c.cũ secũdũ de iur.
patro.& nos legistę habemus tex.in.l.in modicis.ff.
de contrah.empt.& non spectant ad uxorẽ quæ du
rante matrimonio de iure gentiũ ac ciuili nihil iuris
in eo habet solũ quedã uestigia iuris naturalis non
obstat ratio doctorũ adherentiũ cõtrariæ opinioni
dũ dicũt ꝙ licet presentatio sit de fructibus iuris pa
tronatus tñ nõ est fructus habilis ad substentatio-
nẽ matrimonii quasi uellent dicere ꝙ marito solũ
pertinent fructus quibus possit matrimoniũ substẽ
tari & non fructus consistẽtes in quadã honorificẽ
tia quæ debetur magis uxori nã ultra rñsionẽ datã
per Rochũ huic.dicto dico,ꝙ ut maritus faciat fru
ctus dotis causa finalis nõ est onus matrimonii qa si
hoc eẽt utiq; si maritus haberet amplã dotẽ & reci-
peret plures fructus q̃ requireret onus matrimo-
nii in eo ꝙ dicti fructus excederent nõ essent sui sed
pertinerẽt ad uxorẽ nã cã eẽs ante cessat effectus.l.
adigere.§.q̃uis.ff.de iur.patro.c.cũ cessante de ap
pe.sicut ẽt in simili dicimus de podere magno reli-
23 cto spurio causa alimẽtorũ † qa si plus percipit q̃ re
quirãt alimẽta illud plus põt ab eo auferri ut per
Bal.in.l.eã q̃ col.13.C.de fideico.ꝙ dictũ oẽs docto
res aprobãt dicã de eo in.§.dos a patre infra de iur.
doti.& tñ hoc nõ est uerũ qa.d.l.p oneribus.C. de
iur.dotiu.dicit ꝙ maritus facit oẽs fructus suos per
uenientes ex dote nec queritur ibi an sint iuxta one-
ra matrimonii minus uel ultra nec lex illa declarat
de qbus fructibus ergo dicẽdũ ẽ ꝙ marito acq̃run
tur fructus rõne dominii ꝙ de iure dotali & domi
niũ ẽ cã finalis acqsitionis fructuũ & nõ onera ma-
trimonii alias sequeret ꝙ supra dixi ꝙ maritus ex
dote magna nõ faceret sibi oẽs fructus nõ obstat tex.
in d.l.p oneribus qa debet intelligi ꝙ dos dat pp
onera mrimonii marito & dũ dr dat.i.trãsfert.l.
ubi adhuc in prin.ff.de uer.obli.§.sic itaq; insti.de
actio.trãslato igitur dominio rõne ipsius dñii mari
tus acquirit oẽs fructus dotis & sic onera mrimo-
nii nõ sunt causa inmediata acqsitionis fructuũ sed
causa mediata.inmediata uero causa est dominiũ
& iste est uerus intellectus illius.l.p oneribus unde
siue sint fructus honorifici siue nõ honorifici oẽs spe
ctant ad uirũ dũmõ ueniãt ex re dotali non ne uide
mus ꝙ qñ aliqua Magnifica uel illustris domina ha
bet successione forte comitatũ uel ducatũ siue ẽt re
gnũ si nubit & dat ducatũ uel regnũ in dotẽ nõ ne
maritus dr dux siue rex durãte mrimonio non ne
exercet iurisdictionalia & honores suscipit a uasal
lis nõ ne isti sunt fructus cõsistẽtes in honorificẽtia
legimus mortuo andreassa rege quẽ ioanna prima
ex ordine regis roberti in uirũ susceperat copulauit
se Ludouico suo patrueli quẽ una secum regnare
noluit nõ ne fructus regni ẽt honorificos habuerat
Ludouicus nõ obstat dictũ Io.And.in.d.c.ex eo qd
per qd dñi de rota mouerũt se ad sic decidẽdũ qa p
certo miror ꝙ tãti legñ uertices q tũc tẽporis in rota
fuerãt ex illo dicto deciderũt hãc questionẽ nã il-
lud dictũ Io.And.licet sit uerũ in se tñ ad hoc alle-
gari nõ debet qa nõ est bona illatio de pupillo ad
uxorẽ & de tutore ad maritũ qa pupillus oi tpe est
dominus sui patrimonii uxor uero durãte mrimo-
nio nõ ẽ dña qa eius dominiũ cõquiescit & fructus
sunt mariti.Itẽ maritus durãte matrimonio est ue
rus dominus rei dotalis & facit fructus suos.d.l.p
oneribus tutor uero nullũ habet dominiũ in rebus
pupilli sed solũ administrationẽ & nõ facit fructus
suos cũ igitur sit magna differẽtia inter pupillũ &
24 uxorẽ inter tutorẽ & maritũ † ex diuersis nõ fit illa-
tio.l papinianus exuli.ff.de.minori c.sicut urgeri.
i.q.i.cũ simili,& sic ex preteritis nõ obstat dictũ Io.
And.fateor tñ ꝙ in rebus parafrenalibus & excadẽ
tialibus uxoris in qbus maritus est administrator.
l.maritus.C.de pcura.pcederet dictũ Io.And.& il
la esset bona illatio nec ẽt est bona cõclusio domini
mei insulani quẽ semp in dominũ & patrẽ habui &
ueneror qa nõ pcedit argumẽtũ de institutione ad
presentationẽ qa & in presentationibus non actẽdit
prior & posterior sed dũmõ fiat in tpe actẽdit quæ
magis ualida & q potiora iura habeat in presẽtãdo
uñ cõcludo ꝙ preferri debet presẽtatio facta a uiro
facit tex.in.d c.literis quem Rochus allegat habes
hunc articulũ disputatũ & aliquos alios supra &
infra deo dãte uidebis & dices me nõ esse simplicẽ
cumulatorẽ cotarũ. ¶ Dictũ est posse alienari ius
patronatus cũ uniuersitate bonorũ & trãsit cũ uni
uersitate ẽt si nõ dicatur nec requiritur cõsensus or
dinarii.d.c.literis &.d.c.cũ seculũ &.l.in modicis
25 ut p doct.in dictis iuribus † queritur qd si uẽdẽs ca
strũ in uẽditione dixerit uẽdo castrũ cũ oibus iurib.
suis & cũ iure patronatus uerũ ex hac expressione
ualeat uenditio ipsius iuris cũ spiritualiter trãsferri
nõ põt.c cũ iure &.c.qa clerici &.c.illud eo.tit.Ab
ba ibi.dicit ꝙ nõ ualet in cõtrariũ optimis rõnibus
26 cõsuluit Phil.deci in cõsi.127.†Quero uẽditur pala
tiũ uel fundus in quo est capella iuris patronatus
utrũ trãseat in emptorẽ Bar.in.l. si mercedẽ §.si cũ
fundũ.ff.de acti emp.dicit ꝙ si ex alio loco nõ est a-
ditus ad capellã uenit in emptionẽ secus aũt si ha-
bet aditũ ex publico sequtur floria.in l.si fundus mi
hi.ff.fami.hercis.p Inno Io.And.& cano.in.c.ex li-
teris de iur patro.p Nico. Boeri. in decisi.322.in.fi.
27 †¶ Et nota ꝙ ius patronatus ecclesię transit ad he-
redes ẽt extraneos ut dicit Abb in.d c.cũ seculũ &
in.c.i.eo tit.& in.c.significauit de testi.& est gl. in
cleme.si eo.titu.in uerbo heredes & ibi cardi.etiam
si fundator nihil de hoc in fundatione dixerit ut
per Abba.in.d c.significauit Iaso.in.l.i.col.xi.ff. de
lega.primo sortius dixit pet.de ancha in consi.80. in
cipiẽte prima facie ꝙ si testator in fundatione dixe
rit ꝙ uadat ad filiũ & descẽdẽtes ab eo si filius deces
serit sine descẽdẽtib. sed successerit heres extraneus
ꝙ adhuc ille extraneus succedit in iure patronatus
28 † unde stante statuto ꝙ filia dotata non succedat ut
est in regno per consti.in aliquibus filia dotata uel
dotanda de paragio non succedit in iure patrona-

tus ut per Imo.& doct.in Rub.de iure patro.& cardi.in.d.clem.fi.Roch.in.d.tracta.in uerbo is uel is a quo.q.6.¶ In tex.ibi nec in hac parte decretis aut legibus subiacemus &c.ex istis uerbis datur intelligi q̄ ius patronatus in ciuitate bari potest dari in dotē & in donationē propter nuptias & in traditione morgicapitis & legitimati nomine sine consensu episcopi nam ut dicunt docto.in l.cū respōso & supra dixi hæc omnia fieri possunt cum consensu episcopi si fieri possunt cū consensu episcopi non oportebat dicere q̄ non subacemus decretis & legibus in hac parte quia decreta & leges hoc non ꝓhibent stante consensu, ut ergo hæc uerba operentur oportet dicere q̄ fieri possunt sine cōsēsu ordinarii alias essent superflua dico q̄ iste esset subauditus intellectus & ex hoc subaudito intellectu non est dicendū q̄ hæc possint fieri sine cōsensu ordinarii ut per gl. in.c.cupientes.§.q̄ si per.xx.de elect in.6.& ibi docto.quia in hoc statuto istud expresse nō dicitur potius dicendū est statuentes fuisse superfluos & errasse in iure q̄ inducere talē intellectū contra iuris dispositionem maxime quia statutū contra decreta quæ loquuntur de re spirituali uel annexa spiritualitati non ualeret ex potestate statuentis.c.ecclesiæ Sanctæ Mariæ de cōsti.& ibi docto.Vincen.Maxil.

N asumptione Beatæ Mariæ Virginis clerici uicinorum castrorū qui inter fines territorii nostri sunt in pompis & processionibus uenire coguntur & debent: ut nostram & suam matrem ecclesiam uisitatione annua recognoscat: & inter octauum diem sue uisitationis uel eiusdem fastiuitatis quodam ordine sue uicissitudinis sortiantur.

HOC obseruatur usq̄ ad hodiernum diem quia infra octauam festiuitatis Beatæ Mariæ uirginis & uno die post octauam quodam ordine successiuo clerici terrarum & castrorum non solum existentium infra fines territorii Barensis sed totius diocesis Barensis ueniunt barum & hora uesperatur in ipsa archiepiscopali ecclesia cantant offitium uesperatur & in mane sequenti facta processione cantant missam solemnem & recedunt & primo die post ipsum festum asumptionis ueniunt clerici terrarum bitricti & Cassani ex eo credo quia hæc duo loca fuerunt etiam in temporalibus subdita archiepiscopo barensi ut dixi supra in proemio in secundo die credo quod ueniunt clerici terræ pali binecti grumi & turicti & sic omnes alii ordine successiuo usq̄ ad octauam in octaua ueniunt clerici aqua uiue in nono & ultimo die ueniunt clerici terræ medunii & infra dictam octauam canonici & clerici dictæ metropolitanæ ecclesiæ non se intromictunt in choro in uesperis & missis ordinariis & hæc est una de prerogatiuis dictæ maioris ecclesiæ. Vincentius Maxilla.

DECIMIS & primitiis quartis & inditiis defunctorum quas laicę persone institutio decretalis imponit nos omni tempore fuimus absoluti & in earum uicem possessiones & amplissima predia ex quibus ecclesias dicauimus suppleuerunt: & fructus annui ecclesiarum usibus perficiuntur & a predictorū nos redimūt oneribus funtionū.

1 IN tex.ibi institutio decretalis &c.† imo deci-
me & primitie debentur iure diuino ut habetur
Exod.c.22.ibi decimas & primitias tuas non tarda
bis offerre & multas alias autoritates uidere pote-
ris cumulatus per affli.in constitu.regni quanto ce
teris col.2.sub Rubr.de deci.ubi ponit plures auto
ritas noui & ueteris testamenti sed ideo non memi
nit ius diuinum quia non solum hic loquitur de de
cimis sed etiam de quartis & iudiciis defuntorum
2 † de quibus solum loquitur institutio decretalis ut
omnia complecteretur dixit de institutione decre
tali quæ etiam loquitur de decimis ut patet in.c.de
3 cime.16.q.1.& per totam illam causam &.q. † nam
ex solutione decimarum resultat soluentibus sani-
tas corporum fructuum abundantia indulgentia
peccatorum & premium eternum ut dicit tex.in.d.
c.decime alias terra non dabit fructum idest abun
dantiam.c.reuertimini ea.ca.&.q. & dicit tex.in.c.
4 maiores ibi † quod non datur Christo dabitur fisco
ubi etiam dicitur quod non datur deo datur impio
militi pet.de ancha.in clem prima.§.sane de usur.
5 dicit † quod qui pertinaciter asserit decimas nō de
beri prelato ecclesiæ est hereticus & ita per omnes
theologos & doctores.V.I.fuit conclusum contra
unum predicatorem qui in publica concione asse-
ruerat decimas non deberi pp malos mores clerico
rū,& hac de causa credo q̄ homines cessauerunt ut
6 plurimū a solutione decimarū tq̄ cū de eis sint fa
ciendæ quatuor partes una.s episcopo secūda cleri
cis tertia pauperibus quarta fabricæ ecele.12.q.ii.c.
quatuor &.c. uulterane habetur per hosti.eo. tit.§.
qūo decima diuidatur And.de iser.& affli.in d.cō
sti.quanto & est tex.in longobarda in.l.ut decime
intit.de decim.cū potius dispensaretur in apparati
bus sumptuosis in canibus falconibus & dicā in
ganeis crediderunt forte homines melius illas ꝑ se
ipsis retinere q̄ dare in malū usū cōsumpturis,sed
deberēt facere q̄ ad eos pectat & de reliquo grauare cōscientiā accipientiū
7 re cōscientiā accipientiū †dicā ēt uerba alberi.de ro-
sa.in dictionario suo in lrāD in uerbo decima uersi.
6 in fi.q̄ decime quæ ob deuotionē diuini nominis
a principio ꝓcesserūt in tantū pp malos pastores ec
clesiæ distribuere uidit regi Frācię sub colore passa
gii ad recuperationem terræ sancte tempore pape
Ioannis xxii.& tamen unum passum uel appara-
tum non fecit & sic etiam est concessa & concedi-
tur sæpe aliis regibus principibus & baronibus
in eorū territoriis ꝑ Papā & cardinales uū ēt alii ꝑ
prelati & clerici inferiores qūo eos dispēsār sicut sta

tuit

tuit lex diuina quilibet palpare potest uiolenter.n.
& crudeliter eas extorquēt a pauperibus rusticis &
cultoribus debitas & indebitas non profecto ut eas
pauperibus distribuant sed cōcubinis & fornicariis
& suis filiis adulteemis quod uere deus suo tēpore
non relinquet in ultum hæc sunt uerba alberici di
citur in tex.ꝙ loco decimarum maiores nostri dede
runt ecclesiis possesiones & amplissima predia.
Quero nunquid hoc fieri potuit ista questio habet
8 in se annexas plures questiones † & prima an solu
tio decimæ respectu ipsius cote sit de iure diuino
quia si esset de iure diuino non potuit fieri nā si erat
soluenda integra decima omnium fructuum & p-
sonalium luctorum cum fructus qui essent peruen
turi ex illis prediis potuissent uel nō potuissent ascē
dere ad summam ueram decimarum & maximæ
quia ut plurimum ciuitatis recipiunt incrementū
& crescunt in diuitiis hanc.q format aff i.in.d.con
sti.quanto m.3.q.& ab hac.q facit dependere aliam
9 questionem uidelicet † an ꝙ soluatur integra de-
cima sit preceptum diuinū morale cerimoniale uel
Iudiciale tandem ex suis dictis colligitur esse diffe
rentiam in hoc articulo inter theologos & canoni-
stas nam theologi dicunt ꝙ non est preceptum mo
rale nec cerimoniale sed solum iudiciale & ꝙ super
ueniente gratia quæ fuit Christus homines non te-
nentur ad obseruantiam eiusdem & sic non tenen
tur soluere integram cotam ut cautum est in uete-
10 ri lege † uerum quia tenemur honorare deum de
substantia nostra secundum legem euangelicam ēt
debemus & tenemur soluere aliquid saltim & sic cō
cludunt theologi ꝙ respectu cote non est de iure
diuino intelligas noue legis cū prima sit derogata
superueniente Christo & in hac opi.est Sctūs Tho.
de aquino in summa secunda secundæ.q.87. articu
lo primo Alex.de ales & comuniter theologi & se-
cundum hanc opinionem utiqꝫ ualuisset hæc com-
mutatio nam licet de precepto ecclesiæ sit ꝙ solua
tur integra decima cum non sit de precepto dei po
tuit permictente Papa uel ex taciturnitate tot secu-
lorum hoc ualidari nam uidemus ꝙ Papa remictit
& relaxat ex priuilegio multis personis decimas ut
firmat Phil.deci.in cōsi.113.& propterea dicūt theo-
logi ꝙ ualet consuetudo ꝙ non soluatur integra de
cima sed aliqua pars ut puta trigesima uel certum
quid. Sed comunis opinio canonistarum est in con
trarium ut est Inno.Io.And.& calde.in Rub.de de-
ci hosti in summa eo.ti §.7.Abb.in.c.ex pare eo.ti.
& hoc probatur ex tex.in.c.in aliquibus ibi diuina
constitutione eo.tit.& dicit ibi Ant.de butri.ꝙ pec-
cant theologi asserentes decimas non deberi iure di
uino cum summi pontifices in suis cōstitutionibus
11 comuniter asserant contrariū & hoc † quia in inter
pretatione legis diuine potius stādum est diffinitio
ni summorum pontificum quam dictis theologorū
ēt si essent sancti ad hoc bonus tex.cum glo. in.c.i.
12 distin.xx. † nam potestas condendi iura & interpre
tandi data est non sanctis sed summis pontificibs.
c.per uenerabilē qui fili.sin.legi.eo presertim ꝙ oēs
doctores ecclesiæ Augustinus Ambrosius & Grego
rius concurrant in hoc.16.q.7.per totum & secūdū
opinionem canonistarum talis commutatio de qua
in hac consuetudine non ualeret quia ecclesia pos-
set ledi. Salua semper ueritate & iuditio rectius sen
tientium dicerem ꝙ standum est dicte commuta-
tioni & barenses non peccant non soluendo quia in
tali dubio utrum sit standum theologis uel canoni
stis saltim barenses habent iustam causam creduli-
tatis ut non peccent adherendo opinionibus theo-
logorum maximæ quia in eadem opinione sunt ali
qui canoniste ut fuit archi.in.d c.decime & hosti.in
sua summa in lib.6.c.35.& Ange.de calua.in sua sū
ma & reperio ꝙ pro hac opinione consuluit socci.
in consi.297.in.2.lib. licet dicatur ꝙ illa opinio est te
nenda quæ fauet ecclesiis & religioni.l.sunt perso-
ne.ff.de relig.& sump.fun.c.fi. de re iudi. Alex. in
consi.121.in fi.in.2 lib.Iaso.in.l.cunctos populos in
12 prima lectu.col.12.C.de sum tri & fid catho.& ma
xime quando iminet periculum animarum ut per
13 Alex.in consi.7.& in consi..c2.in.4.lib. † tamē quā
do opiniones sunt dubię est iuxta causa excusationis
excessat dolus ut dicit Bar.in.l. qui romæ.§.duo
fratres.ff.de uerb.ob.in vi oppi.Alex.& Ias.ibi col.
14 19.† pcerto ꝙ non soluantur integre credo ꝙ totus
mundus hoc seruat uide etiam Alex.in consi.19.&
consi.76.in.7.lib.prætera in tali commutatione si-
cut ecclesia potest ledi ita etiam potest esse in lucro
presertim cum hoc fuerit obseruatum per tot secu
la qa sunt anni quingenti ꝙ hæ consuetudines fue
runt compilate & ut in tex.dicitur ꝙ omni tēpore
15 fuerunt absoluti barenses a solutione decimarū † &
quando de facto decime non soluuntur papa tolle
rando non soluentes euitant peccatū ut dicit Abb.
16 in.c.tua eo tit.& est de mēte beati Thomæ † ꝙ ubi
de consuetudine non soluuntur laici non soluentes
non peccant nisi haberent animum obstinatum ad
non soluendum si eccle de nouo peteciperet & hoc
tutum ne tanta hominum multitudo pereat præte
rea ut dixi papa relaxat multis personis ex priuile-
gio ut per Phil deci. in.d.consi.113.si hoc potest fie-
ri priuilegio potuit acquiri prescriptione immemo
rabili quæ priuilegio equiperatur.c.super qbusdā.
& præterea de uerbi signi cū semi de quibus late dixi
supra in pemio & est de hoc uidere per fratr. balb.
in suo tract prescri.in prima parte qnte part. prin.
in.7.q col.1.& hoc maxime existēte cāu ut est bari qa
loco decimarū fuerūt data ampli sima predia.Simi
liter in ciuitate regia Neapolis nō soluunt decime
& loco ipsarū fuit datū archiepiscopo & eccl.maio
ri casale turris greci ut refert affli.in d.cōsti quāto
& licet dicat ꝙ standū est cōstitutionibus sūm orū
17 pontificū potius q̄ dicto sancti † hoc fallit qn̄ p san
to esse aliqua autoritas iuris diuini ut est gl. singu.
in.d.c.i.xx.distin.& refert archi.in.c.i. eo.tit.lib.6.
18 † Decime prediales debentur ex precepto ubi petun
tur sed si non petantur non tenentur date si uero pe
tantur & non soluuntur tunc non soluentes peccāt
mortaliter & possunt cogi per censurā ecclesiasticā
& hoc dicit tenere hugo de fincera magister in theo
logia & hosti.in.c.a nobis eo.ti.& Sāctus Thomas
in secūda secūdę q.87.in primo articulo refert affli.
19 in d.consti.tu. quanto † unde mirabiliter dixerunt
domini de rota in decisi.25. incip.nota ꝙ ubi perū-
tur in antiquis quod debitor decimarū non potest

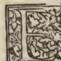
condemnari ad decimas prediales preteritas nisi actor docuerit petiisse & a die petitionis condẽnabitur & non ad decursas ante petitionem allegat archi.in.d.c.i.pro certo hæc decisio rote non uidetur uera nam decima est onus reale & sequitur fructuũ possessorem & predii super quo debetur decima & pro decimis preteritis & debitis pro tempore quo ipse possessor non possedit ut dicunt hosti.Io.And. Abb.cardi.in.c.pastoralis de decim.Fede.de sen. in consi 81.quod allegat Abb.in.d.c.pastoralis & hoc etiam dixit socci.in consi.119.lib.i.& in consi.263. in
20 2.lib.glo.in.d.c.in aliquibus dicit † q etiam si uenditor predii fecerit pactum q emptor nõ teneatur ad decimas preteritas sed ipse uẽditor quod adhuc potest agi contra emptorem & nouum possessorẽ per decimis preteritis quam glo.aprobat ibi Abb.& non habet dubium quia debitorũ pactionibus ius creditoris tolli non potest.l.debitorum.C.de pact.
21 † Plus dico q ne dum possessores sed simplices detentores ratione detẽtionis possunt cogi ad decimas ne dum ꝓ parte eorum sed pro parte etiam domini unde si habeo feudum & in eo appono colonum partionarium siue pensionarium ille talis colonus potest cogi ad solutionem integre decimæ a toto a ceruo ne dum pro parte ipsi colono contingenti sed & pro parte domini tex.est in.c.cum non sint de decim.Io.de imo.in clem prima eo.tit.socci.in consi. 93.in.3.lib.si ergo potest tertius possessor imo. detẽtor conuenire pro decimis preteritis quõ procedit decisio rote q debitor nõ teneatur pro decimis preteritis ante positionem maxime quia in eadẽ decisi. domini de rota dicũt q de preterito debito decima tum cum debeatur de iure diuino quis non potest pretendere ignorantiam & sic sine petitione debẽt offerri quia debitor debet portare ad domum creditoris sine petitione ut per Inno. in.c.significanrẽ de pigno.l.Iulianus.§.offerri.de acti.emp.& q offerri debeant sponte probatur Exod.c.xx.ibi decimas & primitias tuas offerre non tardabis & ad dictam decisi rot.ego.habeo unam apostillam quæ dicit q dicta decisio est mirabilis & forte non tuta in conscientia nis dicamus q debet intelligi q non fuerũt
22 petite per tantum tempus q fuissent prescripte tñ licet laici non possunt prescribere ius decimandi ut no.in.c.causamq de rescrip.ubi feli.& Parisi.& do cto.& in.c.quamuis de decim.tamen fructus decimarum possunt prescribi ut dicunt do.de rota in decisi.497.incipi.nota q capitulũ &c. in antiquis & doct.ubi supra Ange.& Imo. in.l. usufructu per illum tex.ff.de solu. matrim. nam licet laicus non sit capax iuris decimarum tamen potest habere facultatem precipiendi fructus decimarum.c.ii.loca. sed hæc solutio non est bona quia esset indubitabilis preterea q sunt anni tot sunt solutiones decimarũ argo.l.scire.ff.de uer.ob.si essent elaxi.30.anni esset prescripta decima primi anni licet prescriptio respiciat ius & non solutiones annuas considerabam si posset dici q decisio rote procedit qñ in petitione & in libello non fuerũt deductæ & petite decimæ preterite qa tunc iudex nõ potest cõdẽnare a preteritas pre tex.in.l.ediles §.sciendũ.ff.de edil.edic.sed hoc minime haberet dubiũ stante.d.tex.§.sciendũ. Do. Franc.balb.in.d.tracta.in loco supra allegato dicit q deberet intelligi dictũ rote qñ extaret cõsuetudo non soluendi decimas sed si dicta consuetudo non probaretur decisio rote non procederet hæc solutio balbi est idem cum prima solutione mea de prescritione & similiter esset de indubitabili nã siue decime essent prescriptæ ut ego dicebam siue esset de cõsuetudine non soluendi in utroq casu non deberentur decime preterite pro certo dictum archi. & ipsa decisio.dominorum de rota ut dicit dicta apostilla & bene est mirabilis & nos laici deberemus eã amplecti cum isti canonisti conantur semper decidere causas in eorum fauorẽ ut patet in.q.supra examinata quia semper trahunt aquam ad eorum molendinum etiam contradicere Theologis.† Et in quantum supra dixi q ius decimandi nõ prescribitur est
23 uerum ab illo qui debet decimas sed una ecclesia potest prescribere ius decimãdi contra aliam ecclesiã. c.de quarta & ibi doct.de prescrip est decisio dominorũ de rota in deci.433.fuit dubitatũ in nouis.
24 † ¶ Quero an detur casus in quo sit licitũ retinere decimas clericis dic q sic quãdo parrochialis non administrat neq exercet officiũ suum prout decet quia eo casu populus posset opponere contra eum agentem ad decimas ita Abb.in.c.fi.de parrochi.& idem in c.cum inter col pen.de excep.& lap. dixit in allega.lxxi.q si parrochianus non exibet sacramẽta sicut debet potest excipi contra ipsum.agentẽ ad decimas & idem si exiberet sacramenta cum incomoditate qd uoluit Gemi.in.c.i.§.fi.de resti. spol. & ibi Phil.Fran.& dixit ripa in.1. lib. responsorum in responso.xiiii.q potest retineri decima ut conseruatur in fabrica ecclesiæ si indiget reparatione uel ut amplietur ecclesia quando ecclesia est parua & populus magnus nota hæc contra prelatos lupos ¶ Vtrum Papa possit remictere decimas uidetur q non quia si decimæ debẽtur de iure diuino & precepto morali ut dicunt cano.non potest circa illud dispensare sicut non potest circa decem precepta legis dic secũdum Abb.post glo.& docto.in.d.c.a nobis q Papa potest ex causa remictere decimas aliquibus personis ut puta alicui hospitali & pio loco nõ in totũ sed ꝓ parte & si in totũ tñ ad tẽpus & cũ aliqua causa sed laicis nõ põt nec preteritas nec futuras maximæ sine causa nõ obstat q Papa nõ põt dispẽsare circa decẽ precepta qa ut dicit Inno.ideo esse qa in illis uersatur honor dei in remissibilis uel utilitas publica humana in remissibilis & in dispẽsabilis secus in hoc qa ex illo capite † q decima debeat
25 deo insignum uniuersalis dominii.d.c.tua quia cõcernit honorem dei Papa non potest in totum tollere quia tolleret honorem dei sed ex alio capite q cõsideratur in solutione decimarũ.s.utilitas publica cum hęc utilitas non inmediate respiciat deũ sed ecclesiam & clericos ideo Papa tanq̃ administrator & dei uicarius hanc comoditatem pro parte uel ad tempus remictere potest non in totum quia tolleret honorem dei † ¶ Pone q Papa remictit deci-
26 mas alicui pio loco utrum coloni qui colunt terras habitas a dicto pio loco ad partem pro parte eorũ sint inmunes a decimis iste casus deciditur a do. de rot. in decisi.39.in ultimis & distingunt inter priui gium

legi um reale & personale ut primo casu sint inmunes secundo uero non, & propter hoc plures consuli in prouintia q laici qui conducunt res ecclesiasticas a clericis ut pote oliueta uel similia q deducta mercede de reliquo quod ex dicta condutione consequuntur debent soluere datia & gabellas quia pri
27 uilegiũ quod habent clericis est personale † & res sumit conditionẽ a persona l.1.C.de Impo. Luc. reb. descrip.l.v.glo.in.l.fi.C.de inoffi.testa hoc expresse dixit And.de iser.in.c.i.in uerbo & plaustrorum & nauiũ col.2.in tit.quæ sin.Rega.fede.de sen.fi.conexi.Gemi.in.c.quanquã de censi.lib.vi. Alex.in con. 101.col.5.lib 1.& Ripa lib.ii.responsorum capite.22.
28 † ℂ Duæ enim sunt species decimarum quædã reales quæ debentur ratione fructuum qui percipiũtur a rebus inmobilibus & quædã personales quæ de-
29 bentur ex artificiis † & no.q a decimis predialibus nõ deducũtur expẽse quæ fiunt gr̃a fructuũ ut in.d. c.tua nobis & in.c.non est & in.c cũ hoies de deci. Imo ẽt non deducitur semen.quod seminatur ut dixit goffre.de tran.in sua sũma in eo tit.in uerbo querit an semen Inno.hosti.& Abb.& cardi. flori in. d.c.tua nobis Bar.in.l.fructus & ibi Ias.ff.solu.matri.secus est in gabellis qa deducitur expense ut per doct.in.d.l.fructus & afsli.in.d.consti.quãto col 8. uersi.x.quero &c.& circa hoc uide bonã decisionẽ Ant.capitii in nu.20.in causa uenerabilis monaste-
30 rii &c.† sunt ẽt decime noualiũ de quibus loquitur tex.in.c.quid per nouale de uerbo.signi.& sunt illę quæ percipiũtur ex agris nouiter ad culturã dedu
31 ctis † & licet clerici habeãt per decimis ius in re hoc debet intelligi respectũ illarũ decimarũ quæ ab antiquo uel de presenti dantur sed respectu agrorũ nõ dũ ad culturã deductorũ & futurorũ noualiũ dicũtur clerici habere ius ad rẽ uñ in istis futuris decimis Papa per suũ priuilegiũ gñaliter concessũ dicitur derogare priuilegio aliis forte concesso super decimis uide quę scripsit deci.in con.147.& in quantũ supra dixi q pet.de ancha.in clem.prima.§.sane de usur dicit q qui pertinaciter affirmat decimas non deberi est hereticus & ita dicit fuisse decisũ per oẽs theologos & docto.v.l.nimirũ quia ut dixi isti clerici qualis erat ancha.sunt beneficiati & ut ha-
32 beãt uolunt terrere mundũ † heresis proprie dicitur in duobus casibus primo qñ quis male sentit in articulis fidei & aliter q̃ Romana ecclesia.c.hæc est fides.24.q.1.casu qñ sedo qs male sẽtit de sacramẽtis ecclesiæ.c.ad abolenda de here.in prin.& ibi Abb. post hosti.& doct.uerũ est si denegans decimas & ptinaciter afferẽs non deberi esset in hac proterua cõtumatia largo & improprie poterit dici hereticus quia quando quis est in contumatia tali quod non uult corrigi largo modo dicitur hereticus 81.distin. c.si quis presbiteri & 33.distin.c.fi.quia simonia etiã largo modo dicitur heresis.1.q.1.c.quisquis glo.in. c.firmissime de here.de hoc pulcre per phil.deci. in consi.171.maximi ponderis &c.† ℂ Supra dixi deci-
33 mas esse asportandas ad domum sacerdotis quero utrum expensis debentium dic q sic.d.c.reuertimini.l.prouincialium.C.de errog.mil ann. lib.xii.& l.pro locis.C.de anno.& tribu.lib.x.quã ad hoc allegat Ludo.Roma.in.l.stipulatio ista.§.inter certã. ff.de uerb.obli.& ibi per Iaso.Pau.de Cast.in.l.uineam.ff.ad lege falci.dicit circa hoc standum esse consuetudini per tex in.l.domini prediorum.C.de agri.& censi.lib.xi.& d.l.prouincialium Alex. in. d.l.uineam dicit quod de iure debet portare usq ad domum si longa esset consuetudo concurrẽtem
34 cum Pau.de Cast.† ℂ In tex.ibi & primiciis &c.primitiæ secundũ Alex.de ales in tertia parte suæ summæ est prima pars frugum siue fructuum domino offerenda & non est certa quantitas limitata a iure diuino sicut fuit de decimis sed erat uetusta consuetudo quæ deinde a iure canonũ uidetur approbata uidelicet inter.xl.& lx.nam qui multũ soluebat de singulis.xl.soluebat unum illæ qui minimũ de singulis lx.unum soluebat de animalibus uero de singulis ducentum soluebatur unum & qui minorem numerum habebat soluebat habita estimatione ut per tex.& glo.& doct.in.c.i de decim ita q in istis principiis erat arbitraria potius solutio q̃ certa & de hac materia primitiarum uide late per Ni
35 cola.Boeri.in deci.236.† ℂ In tex ibi quartis de quarta est uidere tex.in.c.unio. 10.q.3.& c.de quarta de prescrip.& ibi per doct.habemus etiam tractatũ lapis de castigli.& Petrũ de ubal in hac materia quarte ℂ Quero utrum ciues aduenticii gaudeant benefitio presentis consuetudinis ex quo ipsi nihil dede-
36 runt in commutatione de qua in tex.dico q sic † qa priuilegium quod datur ciuitati datur etiam aduẽticiis ciuibus quia sunt de uniuersitate & gaudent omnibus grauis quibus gaudent originarii ut per Bal.in.l.cum lex oratione.ff.de excu.tuto.facit elegans dictum Bal.in.tit.de pac.constan.in.prin.col. 3.uersi.quero nunquid ciuitas durãs &c. ubi dixit q si in una ciuitate essent tantummodo ciues aduẽtitii adhunc diceretur eadem ciuitas quæ olim fuit allegat ad hoc bona iura facit tex.in. l.pponebatur. ff.de iudi.dicam infra.in tit.sequenti de Imu.no.ciui.in.§.quicũq barũ circa prin. Vincẽtius Maxilla.

DE INMUNITATIBUS NOSTRÆ CIVITATIS RUBRICA.

ÆC Rubrica continuatur ad precedentẽ cũ continuari debet uulgata.l.ii.ff.de statu.homi. uisũ est supra de Sac San.Eccle & eius immunitatibus & quia ciuitates equiparãtur ecclesiis.l.fi.C.de Sac.San. Eccle merito sequebantur uidere de immunitatibus ciuitatis.

X antiqua consuetudine & ex principum priuilegiis perrenniter obtinemus ut nullum tributum nullum seruitium nulla data nullũ adiutorium a Barensibus exigatur & ab omnibus oneribus excusentur excepto seruitio exercitus galearum.

HÆC consuetudo hodie seruit de uento qa
1 est emendata † primo per capitula Papæ ho
norii qui erat in anno.1285.& sic post compilationẽ
2 presentium consuetudinum † nam statuerat Papa
Honorius tanq̃ is qui in toto regno nomioe Roma
nę ecclesiæ habebat directũ dominiũ respectu uni-
uersitatis regni ut in clem. pastoralis de Re iudi.&
dixi supra in proemiu ꝙ hi quatuor casibus pręsten
tur adiutoria regi primus casus erat pro defensione
regni si contingat inuadi regnum inuasione notabi
li siue graui nõ procurata aut si in regno contingat
grauis rebellio non procurata & simulata, secũdus
casus est pro redimenda persona ipsius regis si eue-
niat ab ioimicis captiuari secus si propter delictum
suum ut per affli.in consti.regni quamplurimũ in.
3.nu.& Iacobi.de Sant.Georgi in sua inuest.de feu.
in uersi.quidẽ inuestiri &c.tertius casus est pro mili
tia sui fratris consanguinei & uterini uel saltim con
sanguinei siue alicuius ex liberis suis cum se fratrẽ
uel aliquem ex liberis militari cingulo decorabit,
Quartus casus pro maritanda sorote simile coniũ-
ctione cõiuncta uel aliqua ex filiabus uel nepotib.
suis seu qualibet a lia de genere suo per rectam lineã
descendentẽ & ista auditoria limitabãtur per Papa
Honoriũ uoluit.n.ꝙ pro inuasione et bellione seu
defensione predictis aut ipsius domini redẽptione
quinquaginta miliũ untiarũ auri in toto regno sici-
liæ citra & ultra factum adiutorium exigatur & col
lecta imponi possit, pro militia uero duodecim mil
liũ pro maritagio quindecim milliũ & hoc adiuto
riũ diuidebatur hoc modo qa duæ partes debeban
tur a regno Neapolitano tertia uero ab insula sici-
liæ ultra farũ ita And.de yser.dicit in consti.q̃ plu-
rimũ ꝙ obseruabatur tẽpore honorii tamẽidẽ And.
dicit in.c.i.§.sed nec est alia iustior col.6.in ti.quæ
si prima ca.benefi.amic.& in consti.regni post mor
3 tẽ † ꝙ illa capitula honorii nõ obseruantur nec ẽt ho
die nã reges ex libero arbitrio accipiũt quicquid uo
4 lunt † & non solũ ipsi reges & supremi domini sed
ẽt barones debẽt consequi certa adiutoria ab eorũ
uasallis quę ponuntur in.d.consti. q̃plurimũ & in
consti.sequenti comitibus quæ uolunt ꝙ uasalli te-
nentur miserationis causa prestare adiutoria suo do
mino baroni in sex casib. primus est per redimenda
persona ipsius baronis scđs casus ꝑ maritaoda filia
uel sorore, tertius ꝑ emẽda terra quartus qñ baro ꝑ
seruitio regis uadit ad exercitum ipsius regis quin
tus quãdo rex hospitatur in aliqua terra baronis &
baro facit expẽsas & istud dicitur ꝑ corredo. sextus
ꝑ faciendo fratre milite ut in.d.consti. comitib. &
iste cõstitutionẽ bene comẽtãtur post gl.& And. de
yser.a Mathe.de affli.est ẽt capitulũ regni quod in
cipit comites barones specu.in tit.de feudis.§. quẽ
col.pen.ponit ista sex ad quæ tenẽtur uaxalli comi-
tũ & baronũ ipsis dominis & ut ibi dicit Io. And.in
ad di.non sunt uerba speculatoris sed roffredi bene-
uentani & propterea specu.non allegat aliquas le-
5 ges † qa sufficit ipsa constitutio quæ est lex in regno
põt dici secũdũ Io. And.dictã constitutionẽ esse tra
6 ctã ex uariis legũ dispõnib. † nã primus casus ꝙ re
dimatur persona dominĩ capta ab inimicis regis hoc
reperitur cautum in.c.i.§.idẽ si delator ibi uel si co
gnouerit dominũ inclusũ quæ si.pri.cã.benef.ami.
& põt ẽt probari per argu.§.causas uersi.si quem li
bet & in.§.si unũ in aut.ut cu.de appe.cogno.& di
cit Io.rei.in.c. Imperialẽ.§.firmiter col.10.&.:. de
probi.feu.alie.per Fede.quẽ allegat Iacobi. de san.
Georg.in.d.inuesti.in.d.uerbo. qui quidẽ inuestiri
prestiterunt &c.col.pen.ubi examinat hãc materiã
memorat illa sex adiutoria relata per specu.in.d.§.
quẽ ꝙ iste primus casus põt cõpprobari alio argo.
7 † quia uidimus ꝙ episcopi imponũt clericis suis ca-
ritatiuũ subsidiũ.c.cũ apostolus &.c.cũ ꝓhibemus
de censi.c.quia plerią.c.non minus.c.qa aduersus
de immu.eccle.limitat tamẽ ibi Iacobi quãdo fuis-
set carceratus sua culpa & hoc ẽt firmat boeti.in de
8 cisi.128.ubi diffuse de hoc tractat † secũdus casus nõ
reperitur ꝙ sit de iure cautũ nã dicit Bal.i.c.i.§. si
militer ꝙ de iure dominus nõ põt petere adiutoriũ
ꝑ maritanda filia uel quando ducit uxorẽ nisi esset
specialis consuetudo & hoc ẽt firmat Alex.in consi.
33.in.:.lib.innuit ibi Alex.ꝙ debet probari consue-
tudo quæ sit tanti temporis ꝙ non extat memoria
hominum in contrarium & hoc etiam uoluit alua-
ro.in.d.§.similiter.& de late Boeti.in decisi.126.sed
cum in regno sit dicta constitutio non opus est pro-
bare consuetudinem inuenio alberi.in suo Reper-
torio in uerbo dominus qui dicit uaxallos teneri
ad adiuuandum dominũ io hoc casu quia resultat
fauor uaxallis nã dominus acquirit affines & ami-
cos & dicebat Io rei quem refert Iacobi in loco ubi
9 supra quod hoc etiam potest iure probari † nã cum
pater tenetur de necessitate dotare filiam.l. qui libe
ros ff.de rit nupti.l.si.C.de dot promi. quando ex
tali dotatione diminueretur patrimoniũ & status
10 domini tenentur quia uidimus † ꝙ licet mater nõ
teneatur dotare filiam l.neq; mater. C de iur.doti.
tamen quando filia est inops & non habet unde se
dotare tenetur mater ut dicit Cy.in.d.l. neq; adde
ẽt ꝙ hosti in sua summa in tit.de inmu eccle.§.i.re-
fert dicta per specu in.d.§.quẽ & aprobat & moue-
11 tur hoc fundamẽto † quia preceptũ est domini ꝙ hõ
tenetur subuenire cuilibet indigenti.c.non satis.86.
distin ergo multo magis uaxalli tenentur subueni-
re domino proprio & cũ hac opinione uidetur tran
si.Iacobi & sic uides ꝙ in hoc articulo ueniant do
cto.nam Io.And.in.d.addi.& Bal.in.d.§. similiter
& ibi Iaco.alua.& Paul.de Castr in l.neminem de
statu.& imagi.& quidã pet.Iaco.in sua summa in.
§.audiui quem refert Iacob.ubi supra tenet ꝙ de iu
re uaxalli ad hoc non tenentur specu.hosti.& albe-
ri.Io ray.& Iaco tenent ꝙ probatur de iure ego di
cerem pro ut dicit afflic.in.d.constitu.ꝙ nisi illa cõ
stitutio hoc mãdaret de iure non deberetur qa offi
tiũ paternum est dotare filias ut supra dixi & mater
12 non tenetur similiter † nec frater tenetur dotare so-
rorẽ ex alio patre notã l.cum plures.§.pen.ff.de ad
mi.tuto. Imo.si eẽt soror ex eodẽ patre & eadẽ ma-
tre qñ haberet unde se dotare frater nõ tenetur ut no.
13 in.d.§.pen.quãto fortius non tenẽtur uaxalli † plus
dico ꝙ stãte illa cõstitutione qñ dominus est diues
& abũdat in auro ꝙ in tali casu uaxalli non teneren
tur nam omnes doctores qui tenent cõtrariam par
tem fundãtur in ratione necessitatis & hoc non ha
bet

bet dubiũ quia si subueniendũ est proximo tanto
magis domino qui ultra q est de proximis est do-
minus uasallorum ut dicit specu. ubi supra. Cessã-
te necessitate debet cessare causa. c. cum cessante de
appe. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. & hoc p-
batus ex uerbis dicte constitutionis q̃ plurimum
14 † Ponderando illam in pluribus locis & maxime
ibi dum dicitur in necessitatibus suis & in uerbo
misericorditer & i uerbo adiutorium dare illi qui
superabundat non est adiuuare sed est proicere a-
15 quam in mare † unde quando pater legat dotem
filie frater dotando sororem non potest petere hoc
adiutorium cum filia habeat dotem ut concludit
affli. ibi col. 5. fortius hoc dicendum quãdo pater
habet dotem. Corroboratur ex alia ratione nam
ratio quare uasalli non tenetur ad adiutorium est
ne diminuatur feudum in quo debetur dos in eo q
16 abundat aut nõ potest minui quare &c. † Et hac
ratione attenta in Anno. 1533. fuit decisum in
sacro regio concilio q si frater maritat sororem
uasali feudi noui acquisiri per ipsum fratrem non
tenentur ad hoc adiutorium quia super eo non de
betur dos & fuit in causa ducis nocerie ut refert
Ioffred. in sua paraphra. feudali in. c. i. §. i. de pac. iu
ra. firma. Et an frater possit petere hoc adiutorium
uide Boeri. in decisi. 229. sed non loquitur Boer.
in terminis d. constit. q̃ plurimum & sunt plures
Anni q consului in fauorem Magnifice uniuersi-
tatis ciuitatis Castilanete contra. 9. Illustrem Ni-
colaum Mariam Carazolum marchionem dicte
ciuitatis qui erat dominus ditissimus q non pote-
rat petere hoc adiutorium stante q erat ditissimus
& q uasalli erant burgenses & audiui q multi peri
tissimi uiri subscripserunt se consilio meo quid de
inde fuerit sequutum non intellexi credo se cõcor-
dauerunt quia durum est contra stimulum calci-
trare maxime quia semper in uniuersitatibus solet
esse dissensio & qui adheret sorti & qui Platoni.
17 † ¶ Q uero pater baro uult maritare filiam spuriã
& est in necessitate & filia nihil habet utrum uasal-
li teneantur hanc. q. format Iacobi in loco ubi su-
pra & refert Martinum de fano tractantem hanc.
q. in. c. i. an apu. iudi. uel cur. & Marti. cõcludit ibi
q uasalli tenentur dicendo pluries hoc consuluis-
18 se mouetur † quia dos succedit loco alimentorum
ad quæ pater tenetur ex dispositione iuris canoni
ci. c. cum haberet de eo qui dux in uxo. quam poll.
per adult. si pater tenetur ergo tenentur & uasalli
ad hanc patris necessitatem ipse uero Iacob. tenet
contrarium mouetur quia si hoc adiutorium de-
19 beret ex consuetudine generali † talis consuetudo
non debet extendi tamq̃ gratiosa de casu ad ca-
sum & de persona ad personam Vt nota. in. c. fi. de
consu. uoluit Inno. & docto. in. c. fi. de offi. archi-
20 di. † Item pater non tenetur dotare filiam spuriam
l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de lega. 3. fortius nõ
tenentur uasalli potest hoc fortificari q non ẽ cre-
dendum cum ius ciuile abhorreat huiusmodi ge-
nus filiorum quod dicta constitutio uoluerit hoc
intelligi de filia spuria quæ esset a iure ciuili explo-
ditur. d. §. pater naturalis tamen in terminis dicte
constitutionis q̃ plurimum ego teneo opinionem
Martini presupposito quod filia spuria nihil habe
at i bonis quo casu pater tenetur ei prestare alimẽ
ta & dotare ut per Bar. in. l. fi. ff. de hi. qui. ut indi.
& in autentica ex complexu & ibi Bal C. de incest.
nupt. non obstant aducta per Iacobi & primo tex.
in. d. §. pater naturalis quia ille tex. loquitur in ca-
su quando filia spuria & naturalis potest aliunde
se dotare & ita limitatur ille tex. ut per Bal. in. d.
l. neq; mater & docto. ita intelligunt illum tex. in
d. c. cum haberet non obstat q consuetudo gratio
sa non extenditur de persona ad personam nã nos
non loquimur de consuetudine sed quæstio est q̃d
in terminis. d. constitu. Præterea hæc gratia etiam
in casu consuetudinis non respicit solum patrem
sed etiam & filias itaquod uidetur quod magis fi-
at intuitu filiarum q̃ patris & sic dum modo sit fi-
lia quæ non habeat non dicitur facta extensio de
persona ad personam. Et loquendo in terminis cõ
stitutiõis quæ loquitur simpliciter de filia quo ad
naturam filia naturalis est sicut filia legitima &
21 naturalis † & cũ constitutio loquatur sĩpliciter de
bet simpliciter intelligi uulgata. l. de precio. ff. de
publi. maxime quia sumus in materia matrimo-
nii quæ est fauorabilis Non obstat ratio per me a-
ducta q non est credendum q constitutio illa uo-
luerit intelligere de tali filia exosa a iure nam Re-
spondeo q si bene ponderetur dicta constitutio so-
lum se fundat in necessitate domini & considerat
ipsam necessitatem in casibus in quibus ipse domi-
nus tenetur dotare & non se fundat nec considerat
personam filie qualis sit unde cũ dominus inspecta
dispositione iuris canonici teneatur prestare dotes
pro alimentis ipsius filie sicut precise tenetur dota-
re filiam legitimã & naturalem etiam si aliunde ha
beat stante eadẽ necessitate in utroq; casu sicut ua-
22 salli tenentur in uno sic etiã tenentur in alio † quia
ubi eadem est ratio idẽ ius statui debet. l. illud. ff.
ad lege. acqui. l. atitio. ff. de uerbo. obli. cum simi.
23 † & quando diuersa ratio reddi non potest quod di
citur de uno dicitur de alio. c. sicut urgeri. i. q. 1. &
sic concurro cũ Martino quã opinionẽ tenet Car-
di. Alex. etiã in. c. 1. §. similiter de capi. corra. & no-
uissime reperi. Nico. boeri. qui hoc late disputat &
concurrit cũ Marti. in decisi. 127. ubi dicit tãto
magis hoc procedere quando filia spuria esset spu-
ria alicuius principis & magnatis et etiam consul
24 uit Bal. in consi. 232. in tertio libro. † Et nota u-
nũ notatu dignũ quod dicit Boeri. in. d. decisi. q
opinio Martini tanto magis procederet quando
dicta filia spuria copularetur in matrimonio cum
aliquo qui esset legitime nãtus nã per maritũ effi-
ceretur legitima allegat Bal. qui hoc dicit in. l. si qs
C. de na. liber. facit quia si plebeia copulatur uiro
nobili acquirit qualitatẽ nobilitatis. l. femine &
ibi docto. ff. de sena. Bar. fulgo. Pau de cast. & Iaso.
in. l. sogestioni. C. de uerbo. signi. ita etiã potest ac-
quirere qualitatẽ legitimationis. Sed an mulier no
bilis nupta plebeio perdat nobilitatẽ tex. in. d. l. fe-
mine uidetur dicere q sic Cagno. in. l. cum quædã
puella col. 3. ff. de iur. omni iudi. late hoc discutit
& tenet q non amittitur nobilitas quia iura san
guinis non possunt mutari. l. iura sanguinis. ff. de
reg. iur. & quod mulier nupta est de familia patris
& remanet in potestate patris uide quia bene dicit
Cagno. unde in tali casu uasalli tenerentur ac si
25 dotaretur filia legitima & naturalis. † ¶ Quid di-

cendū in filia incestuosa dicas quod non cōplecti-tur ut per Boeri.in.d.decisi.127. Et retenta opinione q uasalli teneantur subuenire dominum dotantem spuriam in casu necessitatis uteū possit dici q dissoluto matrimonio per mortē filie spurie etiā cū liberis q illa subuectio data per uasallos debeat restitui ipsis uasallis quia dabatur loco alimentorū quæ cessant mortua muliere & hoc per doctrinā Bal.in.l.cū quam col.9.C.de fideico. & per Abba.in consi.50.& in consi.115.in secūdo
26 libro.† nec p̄ter in preiuditiū uasallorū posse apponere pactū q dos uadat ad filios filie quod posset.l.fi.C.de natu.liber. Et hac ratione actenta uidetur posse dici q si dissoluatur matrimoniū morte filie legitime & naturalis sine liberis q restituta dote patri pater deberet restituere adiutoriū uasallis sed contrariū credo uerius nā illud quod dant uasalli non dant mulieri in causam dotis sed dant patri in eius adiutoriū & cū desiit esse semel in dominio ipsorū & acquisitū est patri non redit ulterius ad eorū dominiū sine facto domini acquirentis.l.id quod nostrū.ff.de regu iur.† & de priuatio-
27 ne ad habitū non datur regressus.l.inter stipulantē.§.sacrā de uerb.obliga. si reuertitur ad patrem reuertitur ex natura dotis.l.dos a patre.C.sol.matri.uel ex stipulatione de qua sibi patre prouidit credere tamen quod si pater exacto adiutorio nollet maritare filiā ut puta quia uellet eā retinere in domo uel superuenisset impedimentū ex quo non posset nubi quod uasalli in tali casu possent repetere
28 cōditione indebiti.† ❡ Quid dicendū si baro uellet filiā monachare dic ut per affli.in.d.consti. & Iacobi. in loco supra allegato dicit quod tenentur & quod ipse cū pluribus aliis doctoribus consuluit pro generosi dominis lucerne & ita etiā ante ipsos uoluit neapodanus in consuetudine Neapolitana quæ incipit & si testator in tit.de succe. morien.sin.fil.allegat Barrho.de capua & quoddā capitulū regni quod non potui inuenire hoc firmat
29 Boeri.in decisi.136.ubi late ad materiā.† ❡ Circa tertiū casum qui est secundus in ordine in prædicta constitutione scilicet pro faciendo filio uel fratre milite ut in.d.consti.comitibus istud nullo iure cautū reperitur nec uasalli circunscripta.d.cōst. tenentur nā dominus asumens militiā uel asumere faciens a filio uel fratre facit ex libito uoluntatis
30 † unde cū uoluntarie hoc faciat non est sibi subueniendū.l.ii.§.si quis cū possit.ff.si qui.caut.l.si fidei iussor.§.si necessarie.ff.qui satisda.coga. & hoc uoluit Io.blan.de Marsi.in sua summa ī tit.qui mod. feu.ami.imputet sibi qui hoc facit nulla cogēte necessitate argu.l.item hi qui &.l.qui data opera.ff. ex qui.ca.maio.bene uerū Io.rai.in loco supra allegato dicit quod si dominus faciat se creare militē ex necessitate puta pro cōseruatione bonorū & nobilitatis sui generis argu.l.4.§.præses &.l honorē ff.de mun.& hono.quod uasalli in casu in quē propter dictā militiā asumendā si non asumeretur diminueretur eius status tenerentur & cū hac recitatione transit Iacobi.mihi uidetur quod illa sit trufa nam cū dominus habeat feudum cum uasallis
31 est nobilis † quia ex feudo acqoiritur paeadogiū ut declarant And.de yser.& Bal.in.c.i.qui.dica.du. uel Marchi.& cū sit nobilis quid ultra quærit eē ad pompā & uasalli non tenentur & hodie non uideo q sit in usu facere filium uel fratrē militem nam & feudatarii milites appellantur ut patet in.c i.&.ii.in titu.consti.feudo.don.lora.Imperea.
32 † ❡ Circa quartum casum pro emenda terra pro una uice tantum nullus doctor de his quos ego uiderim dicit hoc de iure esse nisi solus Io.rai.in loco
33 supra allegato ubi dicit q in casu in quem dominus emat terram ex necessitate quia non posset commode substinere suum statum q uasalli tenentur subuenire nam tenentur ipsum inopem subuenire. l.diuus Claudius &.l.magistratus.ff.de iur.patro. Posset etiam considerari alia ratio colorata quia ex emptione noue terræ dominus fit ditior & superuenientibus diuiciis cessant tot angarie & perangarie quibus infelices uasalli grauātur quia modo habitat in uno loco modo in alio loco Dominus & sic sunt plures uasalli concurrentes ad substentationem domini ideo debent contribuere ut acquirant alios socios penarum nam ex multitudine cōtribuentium minimum est quod unicuiq; rangit iuxta illud Ioannis.c.7.sed quid hæc inter tantos Item potest resultare comoditas uasallis ut puta si dominus haberet terram sine fortilitio & uellet emere terram fortem unde tempore guerre possit casari fidelitas regis & in qua ipsi uasalli possent reducere se & bona eorum ne sint preda inimicis uel quia terra quæ emitur erat uicina & infesta & tem
34 pore guerre potuisset nocere. † ❡ Circa quintum silicet quando pro seruitio regis & exercitus ipsius Regis dicit Io.And.in addi.prædicta q hoc debetur de iure & uidetur probari ex.l.i.&.ii.de hi. qui ad pare.defeu.in longobardia sed recte inquit hoc ibi non probatur dicit tamen Alberi.de rosa.in.d. uerbo dominus q hoc procederet quando bellum esset iustum sed quis audebit dicere esse iniustum.
35 † ❡ Circa sextum adiutorium dic ut per affli.in.d consti.q plurimum: Vnum tamen dico & semper dixi q prædicta constitutio q plurimum non habet locum contra uasallos burgenses sed solum cōtra uasallos baronum qui habent feuda ab ipsis baronibus ut etiam concludit affl c. ibi & hoc tenet idem affl c.in decisi.265 circa medium autoritate glo.& Andr.de yser.in.d.cōst.q plurimū & And. .n.c.i.de pac.iura.firma.ubi etiam affl.aliqua dicit circa ista adiutoria licet idem affl.in.d.constit. dicas q semper dicta constitutio fuit interpretata ut habeat locum contra burgenses ista interpretatio est contra omnia iura mundi & dato q esset nō debet habere locum quando dominus esset diues nam etiam si esset pauper uasallus non tenetur alere ut firmat And.de yser.in c.licet ibi de feu.sue.cōtro.& late Fran.de curt.in suo tract.de feu.in quarta part.col.2.uersi.ideo faciunt predicta &c. non obstante q in aliquibus uasallus equipararetur liberto ut ibi per Andre.& curtu.& per eundem Andre. in.c.i.in princ.qui.mod.feud.amit.etiam prædicti doctores loquūtur de uasallo qui habuit feudum ad non hoc tamen fallit quando dominus in datione feudi fecisset pactum de alimentis in casu necessitatis ut per Andre.in d.c licet.item fallit quādo dominus pro facto uasalli esset factus pauper ut per curtum in loco supra allegato tanto magis dicendum est uasallum burgensem ad predicta

non

non teneri sed o Vtinam barones in hoc regno pe-
terent tantummodo adiutoria prædicta a uasallis
sed infelices præstant tot & tanta adiutoria quæ
uix dici & enumerari possent & licet. Eximius do-
ctor Ioannes Antonius niger de tampanca quem
salerni tempore quo ambo ciuo sub uno suda-
bamus agnosco erat tamen profexor & ego Tirũ-
culus suo solerti ingenio multa grauamina & si be
ne numeraui quadraginta nouem grauamina de-
duxit quæ inferri solent a baronibus uasallis i suo
comentario capitulorum regni & i.c. grauamina
tamen parcat mihi præstantia sua defecit quia ut
dixi non possunt dici numerari nec excogitari Di-
cam prout dicit Bal. in l. ex hoc iure i fi. ff. de iusti.
36 & iur. † Proh. dolor pellem populorum excoriant
& uix præcarium dimictunt spiritum faciunt ue-
37 ba quæ dicit Micheas propheta in. c. 3. † Audite
princeps Iacob. & duces domus Israel & infra qui
uiolenter tollitis pelles eorum de super eis & carnẽ
eorum de super ossibus eorũ qui comederunt car-
nem populi mei & pellem eorum de super excoria-
uerunt & ossa eorum confregerunt & conciderũt
sicut in lebete & quasi carnem in medio olle. & di-
xit propheta psalmo. 13. non ne cognoscẽt omnes
qui operantur iniquitatem qui deuorant plebem
meam sicut escam panis hoc idem dicitur in psal.
52. Et dicit Albert. de rosata in Rub. ff. de mu. e.
& hono. ista uerba hodie propter longam uacati-
onem Imperii Reges comites barones dominates
& crudeles tiranni subditis suis imponunt colle-
ctas pro libito uoluntatis nulla etiam necessitate
urgente ne dum laicis sed etiam ecclesiis et eorum
bonis maxime in Italia quæ nulla lege nulloque or-
dine gubernatur utinam falsum diceret Albericus
sed non omnes quia sunt aliqui boni sed rara auis
in terris nigra simillima cigno & illi tales qui ita
extorquent non sunt domini sed tiranni ut probat
tex. sing. in. l. qui fundum §. si tutor. ff. pro empto.
ibi nam tutor tunc loco domini habetur cum tu-
telam administrat non cum pupillum. Expoliat
& dicit ibi gl. in uerbo expoliat sic in omnibus di-
cendum est qui gerunt offitium in diuinis & hu-
manis & memini quod dominus Antonius de urna-
sio præceptor meus cuius anima requiescat in pa-
ce dum legendo allegasset dictum tex. multum ex-
clamauit contra tales barones unum tamen perpe
tuo nota quod uasalli angariati ultra modum possũt
recedere a iurisditione domini sicut seruus a domi
ni seui potestate. l. ii. ff. de hi. qui su. su. uel ali. iur.
& filius potest a patris potestate propter seuitiam
liberari. l. fi. ff. si qui. a pare. fue. manu. & uxor sepe-
ratur a uiro propter seuitiam. c. ex transmissa de re
sti. spoli. quod nota pro uasallis ut expresse in ua-
sallis dixit Boeri. in decisi. 260. nu. 14. & contra
istos tirannos uide eundem Boer. multa dicentem
in alia decisi. nu. 304. multa quidem & bene ad p̃
dicta cumulauit Gra..a. in compendio decisiõum
sacri regii consilii in decisi. 104. in hoc cõcludam
prout dixit dictus Micheas propheta in. d. c. 3. tũc
clamabũt ad dominum & non exaudiet eos & ab
scondet faciem suam ab eis in tempore illo sicut
nequiter egerunt in adinuentionibus suis Sed scias
quod isti tiranni sunt prouidentia dei & instrumenta
ipsius Dei ad puniendum hominum peccata & se

habent respectu uirtutis dei sicut baculus respectu
percutientis iuxta illud Esaie nunquid gloriabitur
securis contra eum qui secat in ea aut exaltabitur
serra cõtra eum qui fecit eam quomodo si eleuetur
uirga contra eleuantem tam etc. Et ex illa tam-
berlani scitarum Regis pro certo terribilis fuit de
qua Cagno. in illo suo nobili tract. de uit. et Re-
gimi. bon. princ. col. 5. nam ab amico interroga-
38 tus cur tantum seuitie indulgeret torto oculo re
spondisse dicitur. Putas me hominem esse ira Dei
in terris sum ad hominum perniciem. † ℂ Sed in
casibus quibus debetur adiutorium baronibus quã-
tum erit certe in rege taxatio fuit facta per Papam
honorium ut supra dixi et non obseruatur. In ba-
rone non potest dari certa taxatio quia aliquãdo
uasalli sunt diuites aliquando pauperes aliquãdo
plures aliquãdo pauci sic respectu baronis aliquis
est in magna necessitate aliquando non in tanta
& propterea recurrẽdum est ad arbitrium boni ui
ri credo quod regia camera summarie hoc arbitra-
tur licet per capitulum regni comites. & barones
talis taxatio commictatur iustitiariis regionum
& de hac materia an dominus possit petere adiuto
ria an frater uel ipsamet mulier possit petere adiu-
toria pro se maritanda a uasallis & in quibus casi-
bus quomodo & quando est uidere latissime per
Boeri. in decisi. 126: 127. 128: 129: 130: & 131.
& in decisi. 132. Et de caritatiuo subsidio est late
uidere per eundem Boeri in decisi. 133. cum aliis
39 quatuor sequentibus. † ℂ Sed penamus quod ista cõ
suetudo de imunitate barensis esset in uiridi obser
uantia utrum hæc immunitas extendetur ad mu-
nera & collectas quæ imponuntur tempore guerre
istam. q ponit. Dy. in l. si toto in prin. ff. de lega. pri
mo Alex. ibi & Iaso. plene tamen examinant & ibi Ia-
so. refert quatuor opiniones quarũ prima fuit Dy.
qui uoluit quod ex priuilegio immunitatis alicui con-
cesso non est immunis ab impositionibus quæ fiũt
ex superuenienti guerra uel necessitate: Secũda fuit
opinio Raineri. Tertia fuit opinio Bald. Quarta
fuit opinio Fulgo. quas omnes refert ibi Iaso & ui
dere poteris sed Alex. & coete doct. sequuntur opi.
Dy. quam Iaso. comprobat sex bonis rationibus
40 ut ibi late est uidere † unde similiter essent in aliquo
loco & non sufficeret frumentum horrei publici quod
pro facienda pecunia ad emendum frumentum ẽt
inmunes quocunque priuilegio tenentur contribue
re allegat hoc dixisse And. de Bando. in. l. i. per illũ
tex. cum gl. C. ut nem. licet ab imp. sub spe se excu.
libro. x & dicit etiam Dy quod est bene notandũ quia
41 sepe occurrit tẽpore belli & pestis tñ pestis equipa-
ratur bello quia tunc est bellũ inter deum & homi
nes ut dicit Bar. in. l. i. ff. de bon. pos. ex testa. mili.
42 cano. in. c. ex transmissa de prescrip. † Similiter talis
inmunitas non extenderetur ad necessitatẽ refecti-
onis murorũ ut per Bal. in consi. 312. si de iur. co
muni libro. 3. Aimo Craue in Repet. l. i. ff. de leg.
43 primo nu. 57. † Ad prædicta faciunt nam ꝓpter
publicam utilitatẽ inminente necessitate belli pos-
sunt cogi diuites ad mutuandã pecuniã pro defen-
sione patrie contra hostes ita Alex. in. l. i. ff. solu ma
tri. licet nihil ad hoc alleget Ripa ibidem col. 24.
nu. 118 ad hoc allegat Gui. de cun. in. l. neminem
C. & de sac. san. eccle. hoc dicentẽ & Ioan. de plate.

in.l.i.C.de om.agr.deser.lib.xi.Et inducit dictum
Ciceronis lib.2. propter Erarii Tenuitatem Tri-
butum esse conferendum ut omnes intelligant ne
cessitatem reipublice esse parendum. Subdit etiam
ibi Ripa ꝙ tempore pestis & caristie possunt cogi
diuites ad uendendum frumentum imo ad submi
nistrandum gratis pauperibus & si non habēt pos
sunt cogi diuites ad emendum & ergo quandoq; ui
di hoc fieri in ciuitate Bari quia diuites fuerunt ta-
xati ad quisq; emendum certam quantitatem fru-
44 menti.† An quando diuites mutuant pecuniā prin
cipi pro necessitate belli possint ultra sortem quid
recipere Pau.de cast.in.l.si quis nec causā.ff.si cert.
peta.tenet ꝙ si coacte mutuant possunt quid acci-
pere ultra sortem & ita uoluit Socci.in.l.3.ff. de hi.
quæ pen.nom.& Ripa.in.l.nemo potest col.4.ff.d
45 lega.i.Reuertendo ad inmunes dico ꝙ tenentur Et
talis inmunitas similiter non extenderetur ad ne-
cessitatem refectionis murorū ut per Bal. in consi.
312.si de iure comuni lib.3.Aimo.Graue.in Re
45 peti.l.i.nu.57.ff.de lega.i.† nam & clerici etiam
in casibus in quibus tractatur de comuni omniū
utilitate tenentur ut in exēplo pro Redimenda ue
xatione uel incursione hostium ratione instantis
periculi uel pro accenda aquarum inundatione ita
butri.& pet.de ancha.in.c.non minus de inmu.ec-
cle.imo Ripa in lib.2.responsorum cap.xx.tenet ꝙ
clerici tenentur ad contributionē collecte impoli
te pro accenda peste a ciuitate & pro conseruanda
patria & hoc uoluit idem Ripa in suo tracta.de pe
47 ste lib.3.in.7.Remedio † quod dictum est rat one
necessitatis inmunes teneri ad collectas & impre-
stantias hoc limitatur non habere locum quando
aliquis fuisset inmunis propter benemerita uel ꝙ
priuilegium transisset in contractū ut late per Ale.
in.con.30.in.5.lib.Item credo ꝙ hæc quæ dicta
sunt procederent in priuilegiato ex gratia secus si
ex gratia legis causa onerosa ut puta in patre.xii.fi
48 liorum.l.si quis decurio.C.de decuri.libr.x.† nam
facilius tollitur priuilegium q̃ ius cōmune l.eius.§
49 militia.ff.de mili.testa.† ¶ Quæro utrum uniuer
sitates terrarū possint cōcedere inmunitates alicui
Alex.in consi.148.in 6.lib.tenet ꝙ sic quia hoc nō
est de regalibus non tamen uniuersitates possunt
cōcedere inmunitatē ciui.prex.in.l.euacuatis.C.de
decuri.& in.l.inmunitates.C.de agri & censi.libro
xi.&.l.i.C.de hi.qui uac.a prin.& in.l i.C.de inmu.
nem.concrd.lib.x per Bar.& docto.in dictis locis
fallit primo in doctoribus & medicis secundo fal-
lit quando inmunitas concederetur alicui extero
qui ueniret nouiter ad habitādum ut perpetuo fie
ret ibi ciuis nam in tali casu ad tēpus potest concedi
tertio fallit quando inmunitas concederetur Ciui
propter benemerita & benefitia late hoc examinat
Alex.in consi.101.lib.i.uide decisi.cappe.Tholo.i
50 nu.349.Itē fuit quæsitū an consexio.† ¶ Quid
in principe uerū princeps possit concedere inmuni-
tatē dicas ꝙ princeps qui non recognoscit superio
rē potest concedere ut per Bar.in.l.i.C.de decre.de-
curi.lib.x.Abb.in.c.si.de inmu.eccle.& in. c. acce-
dentes de prescript.Alex.in.d consi.30.colu.2.
51 † ¶ Sed pulcrū est dubium si princeps dat priuile-
gium exemptionis uni ut non teneatur ad solutio-
nē impositionū & gabellarū quis tenetur ad solu-
tionē portionis illius exēpti.hanc.q.format pau.d
cast.in.l.auus neptis.ff.de pact.& ialo.ibi facit tres
casus primus casus est quando munus debebatur
ipsi principi tunc debet defalcari a summa debita
principi illud quod non soluit exemptus quia be-
nefitiū principis non debet cū alterius iniuria esse
ut dicit Pau.de cast.ibi: Secundus casus quādo uni
uersitas facit exēptū & tunc ipsi restantes de uni-
uersitate debent soluere pro ipso exēpto & hoc te-
net glo.in.d.l.euacuatis tertius casus est quando
nō debetur principi sed debetur tertio ut puta uni
uersitas tenetur dare salariū potestati princeps fa-
cit exēptum unū ciuē in hoc casu non tenetur prin
ceps sed onus agregatur aliis ita Bar.in.l.ab omni
bus.ff.de lega.i.& ibi Ange.& Imo.& ad materiā
uide docto.in.l.si unus §.ne si pactus.ff.de pac.45.
Ancha.in consi.260.Alex.in consi.136.col.4.lib.
2.Socci.in consi.72.libro.4.gui pape.q 393.
¶ Sed hic occurrit quæstio pulcra pōamus ꝙ rex
concessit in feudum uni nobili terram cum datiis
et gabellis deinde Rex concedit uni ciui illius terre
inmunitatem a datiis illius terræ utrum potest di
ceres q: non quia ex prima concessione fuit acquisi
tum ius feudatario & non potest ius nobis acqui-
situm a nobis sine facto nostro auelli.l.non potest
de regu.iuri.& donatio perfecta reuocari non po-
test.l.perfecta.C.de dona quæ sub mod.l.si dona-
tionem.C.de dona.in contrarium est ueritas quā-
do princeps ex supprema sui potestate concederet
& certa scientia quia princeps potest tollere priuile
gia suo subdito concessa.c.ueniens de prescrip.fa-
cit tex.in.l.i.C.de superind.lib.x.si potest in totum
potest pro parte & licet rex donet alicui omnia re
galia que habet in aliquo loco non ex hoc dicitur
abdicare a se ius suppreme potestatis & hoc tenet
Abb.in.c.accedentes de præscrip.& in.c.peruenit
de inmu.eccle.Et in fortioribus terminis hoc tenet
Ripa in.2.libro Responsorum in Responso.7.
52 † ¶ Quibus autem modis finitur inmunitas dic
ꝙ finitur primo si fuit adempta per potestatem ha-
bentem ut per Alex.in.d consi.101.& per eundem
in consi 216.in.2.lib.Quando autem priuilegiū
inmunitatis transiuit in contractum de potestate
ordinaria non potest sine causa adimi.ut in.d.cōs.
101.& quid si priuilegium fuerit confirmatum p
sententiam Alex.in.d.consi.30.secundo finitur in-
munites cessante causa per q̃ fuit concessa ut per
53 Ludo.Rom.in consi.459.† Et nota ꝙ si durant
Reliquie causæ per quam fuit concessa licet maior
pars cessauerit adhuc durat ipsā inmunitas ut ele-
ganter per Dy.in Regu.decet de regu. iur. in.6.&
debet intelligi de causa finali cessante nam tūc ces-
sat.d.adigere.§.quāuis &.d.c cessante secus de cau
sa impulsiua ut ibi per Dy.Et ibi uide an in dubio
dicatur causa finalis uel impulsiua & quis habeat
probare & uide ibi bonam aditionem & ꝙ rema-
nentibus reliquiis adhuc durat inmunitas potest
poni exemplum de patre qui consequutus ē inmu-
nitatem propter existētiam.xii.filiorum iuxta tex.
in.d.l.si quis decurio nam licet moriantur uno pa
tre xi. adhuc durat inmunitas de hoc uide per Ias.
in.l.sciendum.§.si fundum.ff.qui satisd.coga.† ter
54 tio amictitur priuilegium inmunitatis propter ne
gligentiam unde singulariter dixit Ange.in.l.i.§ si
quis

quis tutor.ff.qua.appel.fi.per illũ tex.ꝙ fi quis ha-
bet priuilegium inmunitatis & sciens passus est de
scribi in libro comunis extimi & non appellauerit
infra decem dies uocatus ad solutioné ulterius nõ
poterit allegare priuilegium inmunitatis hoc di-
ctum Ange.sequitur Ange.de aret.in.d.§.fi quis tu
tor.& Alex.in consi.136.in.2.lib.Cootra istud di-
ctum Ang.tenet Ias.in.l.fi i.fi.ff.de constit.prin.&
uidetur bene dicere in contrarium etiam faciunt
dicta per Alex in consi.33.in.5. lib. & quæ dicun-
55 tur per Ripá lib.1.responsorum.c.21.† ℭ Quid
n.fi fuisset concessa iomunitas uniuersitati & par-
ticulares de uoiuersitate diuersis uicibus soluissent
utrum ex hoc uniuersitas amittit priuilegium uid
Feli.in.c.cum accessissent col.15.de constitu.ubi
56 concludit ꝙ non nisi præcessisset tractatus † Et u-
trum inmunitas concessa uniuersati competat iu-
deis de tali loco dic ꝙ sic ut per Bar.in.l.spadõem
§.iam autem.ff.de excusa.tuto.Alex.in consi.75.
57 in.5.lib.Iaso.in Rub.ff.de iusti.& iur.in fi.† ℭ in
tex.ibi excepto seruitio galearũ &c. & propter hoc
quando sacratissimus noster Cesar Carolus quin-
tus Romanorũ Imperator iuit ad expugnationé
aulecte & tuneti in Anno Domini.1535. quæ
omnia feliciter expugnauit fugando Barba Rossá
regem algere & generalem Capitaneum classis ma
gni teucri cum infinito numero militum ex ciuita
te bari fuerunt capte non nulle persone uiles & in-
ertes & remisse ad classem cesaream pro remigádo
& sic factum fuit io toto regno. Sed quando clas-
sis non paratur a rege regni contra classem infide-
lium habemus speciale priuilegium ꝙ nõ tenemur
& memini ꝙ existente guberr.arore & præside in ꝓ
uincus bari & idrunti Magnifico & strenuo milite
Ferdinádo de Loffredo in Anno.1544. Eramus
molestati circa cõtributionem personarum in cer-
ta classe præperanda & quia dicta classis non erat
regia sed potius contra piratas misimus priuilegiũ
ad regiam prouincialem audientiã & obtinuimus
decretũ in nostri fauorem. Vinceotius Maxilla.

N ciuitate nostra sic est gé
neralis & generosa nobilitas
ut quicunq; velit possit ad
militiam se conferre & prero
gatiua militaris cinguli de-
corati Nec Queritur Quo patre uel matre
sit genitus Dum modo genere sit Barensis.

PRO intelligentia presentis consuetudinis est
sciendum ꝙ Imperator Zeno fecit unam legé
quæ est in titulo de cohortalibus.C.lib.12. quæ
incipit si cohortalis & uult huiusmodi cohortales
1 † cum sint uiles persone & alii quæ ibi numerãtur
& filii eorum quibus maiorum suorum exempla ꝓ
iudicant non possint aspirare ad militiam & hoc
ut omnis honor atq; militia a contagione huius-
2 modi segregatur † erant.n.cohortales secũdũ glo.
ibi quædam persone quæ officio curie erant co-
hortati & idem fuit cautum in.l.fi.eo.tit.& est bo-
nus tex.in.l.neq; ex ultimis.C.de digni. libro.12.

3 † ubi artifices & homines uiles non debent admi-
cti ad dignitates & admissi spoliari maxime serui
l.fi.C.qui mili no.pos.lib.12.rex Rogerius qui fu
it primus rex.regni ut dixi in proemio fecit duas
constitutionem quæ sunt inserte in uolumine con
stitutionum regni una incipit diuinæ iustitiæ & a
lia quæ immediate sequitur incipit constitutione
4 præsenti mandauit hoc idem † ꝙ nullus uillanus
& angarius possit disperare ad militiam nisi tantũ
si qui ex partes patris ducunt originem ex genere
5 militum & ex licentia regia & bene † nam honor
6 uilescit in turba.c.legimus 81.distin.† Et bona ar-
bor bonos fructus facit & non potest bona arbor
malos fructus facere iuxta uerbum domini ut ha-
betur Mathei.c 7. nam sepe solet filius similis esse
7 patri ut nota.io.l.quod si oolit.ff.de edil. edic. † &
legitur de agaticle rege lacedemoniorum ꝙ cuidã
interroganti admirari se se cum esset auidus discen
di oon adiungeret sibi Philosophanem sophistam
regali prorsus indole respondit eorum uolo esse di-
scipulus quorum sum & filius significans non mi-
nus interesse quos nactus sis parentes q̃ quos asci-
scas præceptores est.n.ut l.beti ferme referunt un-
8 de prognati sunt ingenium † Non obstantibus di
ctis iuribus barenses habent hanc prorogatiuam
ꝙ dummodo sit barensis non facta differétia quo
patre uel qua matre sit genitus etiam si non sit geni
tus ex genere militum potest aspirare ad militiam
& decorari prærogatiua militaris cinguli & secun
dũ istum tex.uidetur ꝙ licet sit artifex, & rusticus
possit barensis aspirare ad militiam istud non cre-
do uerum nam iste tex.nõ intelligitur sic large sed
debet intelligi tantummodo de oobilibus barensi-
9 bus † nam quádo ratio est posita io proemio legis
uel statuti lex uel statutum intelligitur secundum
10 illam rationem uulgata.l.fi.ff.de her.inst.† et sem-
per ratio trahit ad se dictum.l seruus legatus. §.si
quinq; ubi bonus tex.& ibi Bal.ff.de lega.1. sicut
dicimus in dicto generaliter prolato a teste nam in
telligitur secundum rationem prolatam ab ipso te
ste quia ratio trahit ad se dictum uoluit Bal. in.l.
conuenticulam.C.de epi.& cleri.facit tex.in.l.cum
si.§ transactionem & ibi Bar.ff.de transa.l. cũ pa-
11 ter.§.dulcissimis & ibi etiam Bar.ff.de lega.2.† Ra
tione.n.uel bonum adiunctorum intelligitur & re-
stringitur dispositio generalis.l.fi.§.cui dulcia ff.d
triti.uin.& ole.lega & ibi bona glo.cum igitur in
præsenti consuetudine sit cautum generaliter ꝙ in
differenter possint barenses ad militiam aspirare ea
ratione quia in ipsa ciuitate est generalis & genero
sa nobilitas per istam igitur rationé & per ista uer-
ba restringitur subsequés generalis dispositio nam
12 ut dicit Abba.in.c.proposuit de appe. † ꝙ licitum
est per rationem restringere dispositionem genera-
lem legis licet ratio non sit in lege expressa quanto
magis hoc dicendum est quando ratio est expressa
in dispositione ut est in casu isto uoluit Bal. in au-
tentica ingressi & ibi Iaso.de sac.san. eccle. & Iaso.
in.l.non dubium col.7.C.de legi.Et si secus intel-
ligeretur sequeretur absurdum ꝙ quælibet uilis ꝑ-
13 sona barensis posset ad militiam aspirare † semper
n.statuta sunt interpretanda ut minus q̃ possint le
dat ius commune.l seruí uostri C.de noxa.c. cum
dilectus de consu.dixi supra in proemio ẽt si opor-

teret uerba impropriari,ſecundum Anto.de but.in
d.c.cum dilectus tanto magis quia hic uerba non
impropriant ut illud uerbum quicunq intelligitur
14 de nobilibus † ut relatio referatur ad proxima ut
referri debet l.ſi idem cum eodem.§.i.& ibi glo. &
docto.ff de iuri.om.iudi.ſatis .n.offenderetur ius ci-
uile ſi uiles perſone admicterentur quæ ab eo ſunt
exploſe.d.l.nequis ex ultimis cum aliis ſupra allega
tis:Non obſtant illa uerba que ſequuntur ibi nec
quæritur quo patre uel matre &c. nam ut dixi eſt
cautum per conſtitutionem regis Rogerii q ii tan
tum poſſint aſpirare qui ſint de genere militum ex
parte patris unde ſimplices nobiles non poterant
decorari tali cingulo attēta igitur generoſitate no
bilitatis bari fuit indultum ut poſſint omnes no-
biles etiam ſi non ſint de genere militum aſpirare.
15 †℄ Et nota q milites dicūtur pluribus modis uno
modo prout dicuntur equites non dicti ab equita
tu ſed ab equitate quia eorum offitium eſt equita-
tem & ius tueri ut erant equites Romani·l.i. C. de
eque.digni.lib.12.& Bar.in repet.eiuſdem iaſo.in
l.ſi quis in conſcribendo.C.de pact.Et hoc modo
credo dicuntur cauallieri uulgariter loquendo &
hoc agnomen uidetur conuenire ſolum magnati-
bus & titulatis qui habent uaſallos inter quos poſ
ſint ius & equitatem tueri uocantur.n.iſti feudata
rii milites ut patet in.c.i.&.c.de conſti.feu.do.lo.
tha.Imper.unde iſti magnates cum iurant ſub fide
uulgariter dicunt ad ſe de cauallero quod iuramē
tum non conuenit priuato nobili ſed bene dicunt
ſimpliciter ad ſe de gentilhom. Poſſunt etiam du-
ces armorum uocari equites.l 1.& 2. C.de offi.ma
gi.mili ut ſunt colonelli & capitanei & caporales.
d.l.C.de eque.digni & hoc modo ſumpta militia
dicitur dignitas & etiam ſi capiatur in genere quia
accipiendo in genere continet etiam magiſtrum
militum & omnes Dicuntur etiam milites ſimpli-
ces milites & ii non dicuntur eſſe in dignitate ut
dicit glo.in.d.l.i.per Bar.& docto.in proœmio. C.
& per cano.in.c.quanto de magi.Iaſo.in.d.l.ſi quis
in conſcribendo Affli. in.d.conſtitu. q plurimum
& in conſtitutione proſequentes † Et iſti non præ-
16 feruntur doctoribus imo doctores præferuntur i-
17 ſtis † nam doctores dicuntur eſſe in dignitate.d. c.
quanto de magi.& docto.in locis ſupra allegatis p
Cy.in.l.prouidendum C.de poſtula.& non ſolum
ſunt in dignitate ſed dicuntur nobiles & præferun
tur nobili de genere ſecundum Cy. & Sal. in d. l.
properandum Alex.in conſi.209.& in conſi.213.
in 6.lib.quod etiam procedit in doctore medicine
& in doctore artium ut dixit Bar.in l.omnes.C.d
decu.lib.x ubi Bar.pprie loquitur in doctore me-
dicine & uoluit Alex.in conſi 94.in.2.lib. & ratio
18 eſt in promptu † quia homo magis laudandus eſt de
eo quod propria probitate & laborem quæſiuit q
de eo quod relictum fuit a ſuis conceſſoribus ut di
cit glo.in.l ſi quid bello C.de capti.& poſt limi.re-
uer.Et Ouidius in perſona ulixis in.13.lib . Me-
thamo.Et genus & proauos & quæ non fecimus
ipſi:uix ea noſtra uoco.Et q doctor preferatur mi
liti firmat Alex.in.l.centurio col.2. ff. de uulga. et
pupi.quod putat ipſe quando doctor eſt excellens
et ualde diſciplinatus ſecus in doctorellis quia pa-
rum meruerunt fallit niſi miles eſſet ad latus prin-
cipis ſecundum Ange.in.l.i.ff.de teſta.mili.et etiā
ſi doctor excellens eſſet ad latus principis præfere-
19 retur militi ibi exiſtenti ut ibi per Alex.†Et licet o-
lim ut quis gauderet priuilegiis militū opus erat
habere illa ſex requiſita de quibus per glo.in.l.pen.
ff.ex.qui.ca.maio.tamen hodie nō obſeruatur ſed
loco illorum inſigniuntur aliis inſigniis ut dicit
Cy.in.l.i.C.de iur.et fac.ingno.nam prince-
ps quando facit militem ponit galeā in capite cin-
git enſem et ponit torquem in collo. et alius miles
calciat calcaria de aurata in pedibus licet dicat
Bal.in.d.l.penul.q de calcaribus non reperitur
in iure et iſta noua inſignia ſucceſſerunt loco uete-
rum inſignorum ut dicit Bal.in.l.i in fi.C.q bon.
cede.poſ.& habetur per Affli.in conſtitu.regni pre
dicta col.8.tamen audiui q quando Imperator fa
cit milites tangit caput militis cum uno ſtocho di
cēs facio te militem & ſic ſolitos facere alios reges.
20 †℄ Quæro an milites noſtri temporis gaudeant
priuilegiis qbus olim gaudebant ueri milites Alex
in.d.l.centurio col.4.per ſex argumenta & multas
autoritates doctorum quas allegat cōcludit q nō
tamen dicit q hoc fallit niſi ſubeſſet ratio & cauſa
per quam a iure fuiſſet conceſſum aliquid priuile-
gium militibus allegat tex.in.l.i.ff.de bon. poſ. ex
teſta.mili.& in.l fi.ff.de teſta.mili.nam licet ordo
& ſolemnitas in aſumptione militie etiam defierit
tamen effectus remanet.l.decreto.C.ex quib.ca.in-
fa.irrog.l.actio ff.de nego.geſt.l.ordo.ff.de pub.iu
di.& dum Alex.dixit ut in apulia uoluit intellige-
re de toto regno Neapolitano quia plerumq do-
ctores extra regnum uocant regnum neapolitanū
Regnum apuleæ & Regem apuleæ ut eſt uidere p
Bal in Rub.C.unde legi.& bene dixit Alex.nam in
hoc regno ſunt plures duces & comites qui habent
comitiuas ordinarias militum deſcriptorum qui
ſemper ſtant parati pro ſeruitio regio & credo q
21 ſunt in numero quatuorcentum.†℄ Sed occurrit
mihi quæſtio. Ecce q Sereniſſimus Rex Poloniæ
habet in ſeruitio Sereniſſime Bone Sfortie Regine
Poloniæ ſue matris aliquos nobiles italos fecit ali
quem de prædictis nobilibus militem utrum iſte
talis in regno Neapolitano ſit miles & gaudeat pri
uilegiis militum uidetur q non nam licet Rex in
regno ſuo habeat omnia regalia & ſuppremam po
teſtatem ut dixit Bal in.l i.ff.de orig iur. Inno. in.
22 c cū p.tabellio de fid.inſtru † Et hoc procederet ēt
ſi cognoſceret regnum in feudum ut dixit idē Bal.
in Rub.ff.ueter.& dicitur habere rempublicā Ro-
23 manorum ſecūdum Bal.in.l 3.C.de trebel.†& Rex
in ſuo Regno equiparatur Imperatori ut per Io.
And.in addi.ad ſpecu.in tit.de inſtru.edit.§.porro
non tamen eſt Imperator ut dicit Bal.in.c.i.§. præ
24 terea ſi inter circa fi.de proh.feu.alie.per Feder.† nā
ſi Deus unum angulum mundi eximeret a ſua po
teſtate in illo angulo non eſſet alius Deus quia u-
nus eſt Deus & unum eſt imperium.l.is.§.proinde
ff.de orig.iur.& ibi dicit Bal.q Rex in ſuo regno
eſt Deus corporalis & Imperator eſt Deus corpo-
ralis in toto mundo & dicitur lex animata ut per
Bal.in autentica hoc amplius.C. de fideico. Alex.
in conſi.1.col.7.lib.5.uoluit glo.Andr.in præ-
ludi.conſtitu.regni. et multa circa hoc allegat Af-
25 flic.in ſuis præludiis in.q.1.† Imo Rex qui nō eſt
per elect.

per elec. in regno habet maiorem potestatem quia transmictit regnum ad heredem.c. licet de uot. & per Andre.de iser.in.c.i.de uasa.de crep. etat.& per
26 Bal.in consi.276.in tertio libro & ibi dicit † quod Christus uoluit dici Rex & non Imperator adde Boeri.in decisi.178.& Andre.de yser.in.c.i.§.ualua
27 sores col.2.qui feu.da.pos.† deci.in.l.i.ff.de offi.eiu. & in Rubri.ff.de iuri.om.iudi.col.2.Multa de Rege uide per doctum Cagnolum in.l.ii.ff. de origi. iuri.nume.220.ubi late de magistratibus tamen ista suprema potestas cohartantur regno & intra fines sui regni unde uidetur quod facta per eum extra
28 suum regnum non forciantur effectum & uirest uidemus enim quod notarius creatus ab uno Rege uel ab una republica non potest conficere Instrumẽtum in regno alterius regis ut firmat Andre.de yser. in.c.i.in uerbo ad iustitiam expediendam & ibi late per Affli.quæ sin.rega.& per Paul. de Castr. in consi.227.in secundo libro nisi fuerint creati ab Imperatore uel Papa ut per specu.in titulo de Instru. edit.§.restat uersi.sed quid potest & in uersi. quid de his & habetur in.d.c.cum.P.Tabellio quod ultimum non habet locum in regno Neapolitano
29 † quia etiam notarii creati ab Imperatore uel Papa non possunt conficere instrumenta in rebus profanis ut habetur in constitu in locis demonii & ibi Affli.& Andre de yser.in constitu. instrumẽtorum Robur.in.x.&.xi.colum.& per eundem Affli. in decisi.247.sic etiam est statutum in regno Franciæ ut scribit Boeri. In decisi.241. ubi late in materia
30 † sic etiam unus Rex non potest legitimare aliquẽ de non suo regno quia legitimatio competit suppremo principi.§.fin.in aut.qui.mo na effi.su.unde reges recognoscentes superiorem non habent hanc potestatem secundum Ioan.Fab.in.§. fin.Institut.de nupt Iaso.in.l.Gallus.§.nunc de lege uel lea in.fin.
31 ff.de liber & posthu. † quilibet Rex qui habet suppremam potestatem in suo regno hoc facere potest non tamen extra suum regnum quia extra territoriũ ius dicenti non paretur impune.l.fin.ff.de iur. om.iudi.c.ut animarũ de constitu. libro sexto & de hoc habetur per docto.in.c.cum per uenerabilẽ
32 qui fili.si.legi. † & Imperator tanquam Imperator non potest legitimare in regno Neapolitano in successionibus quia ut dicit And.de yser.in preludiis feudorum regnum hoc est exemptum ab Imperatore uide Affli in decisi.128.Imperator & habens potestatem ab eo ut puta comes palatinus non potest legitimare in terris ecclesiæ ut per Bal. post Iaco. butri.in l.i.C.de iur.aur.anu.& idem Bal.in.l.eam quam.C.de fideico.pet. de ancha.in.consi.3r. & hanc dicit esse comunem opinionem Alex.in consi.67.in primo libro nec Papa in terris imperii quo ad successionem secundum Bar.in.l.cunctos populos in.7.q.C.de sum.Trini.& fidei.catho.& in autentica ex complexu.C.de incest.nup firmat Alex. in.d.consi.67.Iaso.in consi.70.in tertio libro dixit † comitem palatinum ab Imperatore creatum non
33 posse legitimare in terris uenetorum refert Boeri.in d.decisi.242.adde quod hoc procedit ne dum ratione territorii sed etiam ratione persone ut consuluit deci. in consi. 150. dubitatur principaliter &c. ubi
34 consuluit † Imperatorem etiam in terris suis non
35 posse legitimare clericum † illud autem quod dictum est Imperatorem uel ab eo potestatem habentem non posse legitimare in terris ecclesiæ & alterius regis de facto non recognoscentis superiorem notabiliter limita non procedere quando ad instantiam partis fieret legitimatio quia tunc non consideratur preiuditium alterius & sic non requiritur causæ cognitio nam pater posset proicere bona sua in mari ut dicit Bal.in proemio.C.colum.penul. Paul.de Castr.in suis consiliis quę refert Philip.deci.in consi.55.columna quarta uersiculo tertio nõ obstat & in consi.307.uide etiam per socci.in consi.
36 47. † ista limitatio quod Imperator uel ab eo potestatem habens possit legitimare in terris ecclesiæ uel alterius regis quando fit ad instantiam patris &c. debet intelligi quando legitimatio est facta circa personam subditam si persona non esset subdita quæ legitimatur non ualeret etiam si fieret ad patris uel alterius de cuius hereditate agitur instantiam ita consuluit Petr.Philip. Cornel.in.consi.9. col.3.lib.4. hoc etiam tenet Philip.deci. in.d.consi.150.colum.penul.& cum annis preteritis uidissem unam amplissimam legitimationem factam in personam unius ciuis Barensis in ciuitate Venetiarum a quodam potestatem habente ab Imperatore licet asserebatur quod in dicta legitimatione interuenerat consensus patrui adhuc per predicta ego dicebam quod cum ille comes palatinus creatus ab Imperatore nõ posset legitimare in regno ut supra dixi nec habeat personas regni subiectas quia regnum est exemptum ab Imperio ut per Andr.in
37 loco supra allegato & dixi in proemio † Imo qui est Imperator nõ potest esse Rex regni Neapolitani secundum inuestituram quæ datur a sede apostolica ut per Affli.in proemio cõstitutionũ.§. nos itaq; in primo nota.unde ille comes habens potestatẽ ab Imperatore ut Imperatore non poterat legitimare Barensem non subditum Imperio & maxime in terris Venetorũ ut consuluit Ias.in.d.consi.70.& Boeri.in.d.decisi.242.stante etiam quod minime apparebat legitimationem fuisse factam ad instantiam patrui & sic estimabam dictam legitimationẽ nullius momenti redeũdo ad questionem dico quod multa allegari possunt quæ non possunt fieri per Reges extra territorium.In cõtrarium uidetur facere dictum Bar.in.l.i.C.de agri & cen lib.11.ubi dicit quod rex habens potestatem creandi milites potest eos creare extra suum regnum cum sit uoluntariæ iurisditionis in hoc articulo mihi uidetur sic posse dici q; aut querimus aut iste creatus miles a rege Poloniæ sit uerus miles & dico quod sic quia cum Rex in suo regno existens fecerit ipsum militem quod poterat cum in suo regno habebat suppremam potestatem dicitur illa dignitas & qualitas affixa in corpore illius sicut caracther baptismatis.l.sticchus. ff.de pecu.no.in.l.3.ff.pro socci. nam tam.ex parte concedentis quam ex parte eius cui fuit dignitas concessa extrema sunt habilia. Si uero quærimus an iste miles extra regnum Poloniæ possit

exercere actus militares & dicerem quod non fine promissu domini regni hoc persuadetur optimo exemplo uidemus enim quod notarii creati extra regnum Neapolitanum sunt uere notarii ubiq; locorum etiam in ipso regno † nam instrā confecta ab ipsis notariis in loco & territorio ubi sunt legiti
38 me creati si producuntur in ipso regno & ubique locorum probant & fidem faciunt nam semper uidemus quod quando in regno producuntur instrumenta confecta a notariis Venetis in dominio uenetorum a notariis apostolicis in terris ecclesiæ ab Imperialibus notariis confectis in terris Imperii probant in hoc regno constito tamen illos esse notarios ut per affli. in decisi. 271. late per Hypo. de Marsi. in. l. si quis ne questio. ff. de questio. tamen in ipso regno instrumenta conficere non possunt hoc aperte probant do. de rota in decisi. 291. quæ incipit instrumenta confecta in nouis feli. & docto. in d. c. cum P. Tabellio col penu uersi. xii. queritur, qui multa ad hoc allegat uide quæ late dixi infra in titulo de fid. instru. in. §. cōtingit si non esse uere notarius utique instrumenta confecta ab eo fidem nō facerent sic in hac q Miles creatus a rege Poloniæ est miles uere cum sit creatus a potestatem habente & ubique locorum tamen sine promissu domini alterius loci in eo loco actus militares exercere non potest dixi sine permissu quia cum permissu posset † sicut dicimus de notario creato extra regnum qui in regno cum permissu regis posset con
39 ficere instrumenta in regno ut est tex. in longobarda in l. fin de scabi. & cance. ibi nisi per licentiam ipsius comitis & ita firmat Andre. de iset. in. d. uersi. ad iustitiam expediendam & in. c. uni. §. scriba de prohi. feu. ali. per fede. sicut est dare de presbitero unius diocesis qui est presbiter in uniuerso orbe & gaudet priuilegiis concernentibus eius personam ut puta priuilegium. c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. & habet caracterem affixum in suis ossibus tamen ipse presbiter extra diocesim sui episcopi non potest facere actum pertinentem ad suum ordinem sine permissu ordinarii illius loci concludo igitur quod talis miles ubique locorum est uere miles & gauderet potest omnibus priuilegiis respicientibus eius personam circa dignitatem ratione caracteris impressi non tamen potest exercere actus militares extra locum illius regis qui eum creauit & hoc est magni effectus nam ponamus quod extaret statutum quod qui offenderit militem puniatur in centum certe offendens talem incideret in pœnam qa uere est miles & si secus diceretur & presbiter ordinatus in aliena diocesi alibi existens posset uerberari sine pœna. d. c. si quis suadente quod non est dicendum & si aliquis diceret quod ista procederent absque dubio quando Rex Poloniæ faceret polonum militem Rex Galliæ gallum & sic de singulis nam & isti ubique locorum essent ueri milites secus autem quando dignitas confertur non subdito nam dico quod hoc non est in consideratione quia tam extremum a quo confertur illa dignitas scilicet Rex quam extremum ad quem confertur sunt habilia quia Rex in suo regno potest & italus tanquam homo est habilis ad recipiendum † nam
40 homo unius regni potest prorogare iurisditionem contentiosam in alio regno ut habetur in. l. si per errorem & in. l. si conuenit. ff. de iuri. om. iudi. & ibi per docto. tanto fortius uolūtariam iurisditionem non obstat quod dictum est de legitimatione nam cum in legitimatione requiratur causę cognitio ut in. d. c. cum per uenerabilem ibi diuersis causis inspectis &c. & ibi Abba. & doctor. Iaso. in. l gallus. §. & quid si tantum col. 13. uersi. præterea & tertio &c. ut suum effectum ubi locorū portigatur opus est quod fiat a suo iudice qui potest cognoscere nam qui non est suus iudex non habet causæ cognitionē quando actus fit iuridice extendit effectum suum ubique † uidemus in contentiosa iurisditione nam
41 si aliquis esset damnatus ex delicto pro quo bona uenirent publicanda si a competenti iudice talis cōdemnatio extendit uires suas etiam extra territorium ius dicentis nam si haberet damnatus bona puta extra regnum damnatis essent confiscata illi fisco ubi sunt sita ut per Bal. & Imol. in. l. ex facto. ff. de here. Institu. per. Bar. in. l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fid. catho Ange. de aret. in tracta. malefi. in uerbo & bona publicanus uersi. quero bona. & ibi Augusti. arimi Alexand. in consi. 31. lib. I. per Affli. in decisi. 262 in fi. † uidemus etiam quod
42 decretum iudicis per quod interdicta est administratio a'icui tanquam prodigo extenditur ad bona ubique sita. l. is cui bonis. ff de uerbo signi. iuncta l. Iulianus. ff. de cura. furi similiter decretum iudicis super alienatione rerum inmobilium extenditur extra territorium. l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. eo ratio preteritorum est quia actus fuerunt legitime facti a suo iudice & cum causę cognitione & cum sint legitime facti extendunt effectus suos ubique locorum sic quando legitimatio est facta a suo iudice & domino cum causæ cognitione quia ubique intelligitur legitimatus & quia hæc causæ cognitio fieri non potest ab eo qui non est suus iudex merito legitimare non potest alius Rex & dominus qui non habet personam subiectam secus est in conferendam militiam qui cum sit actus uoluntariæ iurisditionis & nulla requiritur causæ cognitio potest a quocunq; rege qui talem potestatem habeat fieri & si potest fieri extra suum regnum ut dixit Bar. in. d. l. i. C. de agri. & censi. lib. xi. potest etiam fieri in persona non subditam sicut dixi q; quādo in legitimatione non requiritur causæ cognitio potest fieri a papa uel imperatore extra terris Imperii & ecclesiæ quod non procederet in regno ut supra dixi considera † ℂ Quid in doctore doctora-
43 to ab aliquo collegio non aprobato nisi a suo rege ut puta in Gallia & in Hispania utrum in regno haberent potestatem legendi glosandi & aduocandi & similia faciendi uidetur dicendum eo modo quod licet sit uere doctor quia iam recepit illam dignitatem tamen non posset exercere actus doctorales in Regno in quo non habet potestatem ille Rex a quo recepit potestatē illud collegiū in quo fuit doctoratus sicut supra dictum fuit de notario & propter hoc dicebat Nicolaus de Nea-

po. in. l.

44 po.in.l.sed reprobari.ff.de execu.tuto. † quod Archiepiscopus Capuanus Reexaminabat omnes doctores doctoratos in alio collegio Neapclim ue- nientes tamen hoc procedit in doctoribus mediocris scientiæ secus si notū eēt esse hominē eminētis scientiæ ut dicit Bal.in.d.§ sed reprobari per illum tex. ibi ualde tamen disciplinatos Alexand.in.l.cū quid.ff si cer.peta.asfli.in constitu. regnis quisquis in.3.lib.Quid enim si collegium esset aprobatum a Papa uel imperatore qui habere uidentur potestatem in toto orbe tamen cum regnum sit exemptū ab imperio ut sæpe dixi & maximæ in proemio ui detur quod doctorati in collegio aprobato ab Imperatore non posfint exercere actus doctorales in regno tamen hodie non obseruatur illud quod faciebat Archiepiscopus Capuanus sed passim admittuntur omnes tam doctorati in collegio Neapolitano quam ubique locorum & maxime Romæ

45 † ubi doctorantur cum forcina eo modo scilicet quia scripta priuilegia aliqua deauratis tonsis aliqua argenteis aliqua Rubri aliqua nigri atramenti descriptis in quadam aula pendent ab alta doctorādus eligit quod uult forcina deponitur soluta pecunia consignatur & doctoratus euadit de hoc enim nihil præter auditum habeo hoc bene scio quod ex urbe uidi breue apostolicum in quo mandabatur tribus doctoribus prouinciæ nostræ Bari inter quos fuit Magnificus q. Anghilibertus de opulo ut doctorarent Magnificum & Reuerendum.q.Antonium de Saracenis de Iuuenatio qui doctoratus fuit in somnio & pro certo dictus Reuerendus Antonius Archidiaconus erat homo eminentis scientiæ ut est no

46 torium † ℭ In terris generalis & generosa nobilitas pro certo in dicta ciuitate semper fuit & dei gratia est magna nobilitas antiquissimarum familiarum quæ contraxerunt plerunque affinitatem & pleruque contrahunt cum nobilibus familiis sedilium capuanæ nidi & aliorum porticum & sedilium inclitæ ciuitatis Neapolis & ego memini cōtractus cum familia buzutorum piscitellorum carazalorum zurlorum siripandorum pignatellorum & carrafarū,& aliorum ut est notorium sunt etiam & in ipsa ciuitate quam multæ honestissimæ familiæ de populo literis moribus & diuitiis ornate quæ

47 nobiliter uiuunt † possumq; audacter dicere actenta excellentia ciuitatis Bari preponendas esse nobilibus aliarum terrarum & castrorum prouintiæ ꝑeo ut dicit glos.& ibi Barth.in.l i.C. de Aleatoribus.

48 prima lib.xi. † & in tantum abundat honestissimis ciuibus q in regimine uniuersitatis cum sint quindecim decuriones de populo nullus eligitur qui actem mechanicam exerceat sed omnes sunt uiri literati honestissimi & nobiliter uiuentes. Vincentius Maxilla.

I N T E R milites & ceteros ciues nostros nulla unquam differentia fuit sed seruata generis & uita distantia equales fuerunt & in omnibus indiscreti excipitur tamen q a seruiciis galearum excusantur.

1 V E R O qui dicantur milites dixi supra in.§.proximo utrū appellatione militis ueniat doctor ex quo ipse quoq; militat.l.aduocati.C.de aduo.diuer.iudi. cum sumus in statutis in quibus uerba proprie capiuntur.l.quicquid. ff. de uerbor. obligat. cum simi. non ueniret tamen doctor est in dignitate in qua non est simplex miles ut dixi supra.§.proximo & etiam do

2 ctor in medicina est in dignitate ut ibi dixi † caue tamen ne cedas quod doctor in artibus & medicina sit equalis in dignitate cum doctore legum ut solent aliqui uulgares quærere qui existimant quod medici curant corpora & iurisconsulti bona & non considerant ultra memini apud Cornelium agrippam in libro quem scribit de uanitate scientiarum in capitulo.83.de medicina in genere legisse quod cum pretor quidam super hoc interrogaretur antequam responsum daret quæsiuit dum latro ad supplicium ducitur quis precedat latro uel carnifex fuit responsum latronem precedere respondit precedat ergo iurista & subsequatur medicus Boeri.tamen in.q.23.in nume.60.refert etiam ipse hoc idem sed non pretorem ut agrippa ait sed quemdam Bastianum hiscidio fatuum coram duce mediolani hoc decidisse super hoc ne uidear iudex in causa ꝓpria licet sit questio indubitabilis de qua per doct. in.c.clerici de iudici.Remotis quibuscunque decoerum autoritatibus solum rationibus naturalibus & dictis imperatorum inherēdo breuibus dicam dicant quæso quod est subiectum medicorum circa operationem certe est medicina & subiectum medicinæ est corpus humanum & non uersantur circa uniuersalia sed solum circa particularia indiuidua ut puta in curando Titium gaium uel semproniunı ab hoc uel illo morbo, At subiectum iurisconsultorum est iustitia & ius ac equitas & iustitiæ ac iuris subiectum est uniuersa res publica humana ad reformandum mores hominum ad recte uiuendum & ad tribuendum unicuique ius suum ut dicit Imperator in.§.fin.in proemio institutionum & in titulo de iustit.& iur.§. iurisprecepta per ipsos doctores tota humana res publica gubernatur nam per leges & legum ministros malefici multa exilio fustibus infamia gladio & igne puniuntur totus mundus utique ruerit nisi essent leges quæ calumniatiuum iniquitates expellunt honesta enim iubent prohibent contraria liberant pauperes a potente pupillis & uiduis sunt adiutrices & humiliant calumniatorem ut dixit Propheta in psalmo.71. Quanto igitur iustitia quæ est omnium uirtutum princeps & quæ de cœlo prospexit ut dixit propheta psal.84.dignior est medicina & quāto mores & animæ hominū sunt digniores corporibus tāto iurisconsulti sunt digniores medicis. Duæ.n.sūt res ꝑ quas mūdus regit̃ & gubernat̃ le.

ges scilicet & arma ut dixit Iustinianus Imperator in constitut. de Iustinia. Codi. emen. ubi dicit hæc. Quia summa reipublicæ tuitio de stirpe duarum rerum armorum atque legum ueniens uim suam exinde muniens felix Romanorum genus omnibus anteponi nationibus tã preteritis efficit tporibus quam deo propitio efficiet in æternum istorum enim alterum alterius auxilio semper eguit & tam militaris res legibus in tuto posita est quam ipse leges armorum ptesidio seruate sunt. Et Imperat. non potest esse Imperat. nisi habeat hæc duo scilicet leges & arma ut per leges tempore pacis possit recte gubernare rempublicam & tempore belli per arma ut ipsemet Iustinianus Imperat. dixit in proemio institutionum in prin. nulla natio nullus populus potest uiuere sine legibus statutis moribus & consuetudinibus imo lattones in siluis habent iura & leges inter eos quia habent caporalem qui diuidit latrocinia & dat iura con latronibus similiter & paritate in mari alias sese inter se ipsos occiderent & licet ista sit uirtus iustitiæ & iuris tamen attribuitur ministris eius quia parum esset esse iura nisi essent qui iura redere possent. l. ii. §. post originem. ff. de origi. iuri. Præterea queso consideremus exercitium utriusq; officium medici seruile est quia uocatus mercede uadit ad domum infirmorum cuiusque sit qualitatis accedens per inspectionem urinæ uel per tactum pulsi morbum speculator, Multotiens stercora an flegmam uel coleram admixtam habeant intuetur tota eius intentio uel per uomitum uel per sudorem aut per secessum aut per uenas morbum expellere adhibendo pillulas potiones clisteria flobothomias & similia unde dicit Cornelius agrippa c. 83. de medicina operatrice quod ex hoc a magnatum conuiuiis medici expellebantur at iurisconsulti officium uersatur ut dixi circa regimen reipublicæ nam aut exercet magistratum & hoc casu populos dominatur gubernat regit iubet Imperat. mandat moderatur uetat prohibet distribuit iudicat & compescit & similia si uero est aduocatus dirimit ambigua facta causarum dirigit causas gubernat subleuat pupillos uiduas & miseros oppressos defendit innocentes calũnias depellit & pro ignorantibus ius suum postulare suffragatur unde Imperat. in. d. l. aduocati dicit quod aduocati militant & non minus prouident humano generi quam si clipeis & thoracibus patriam defenderent dicant mihi queso quid essent magnates duces & reges mundi & principes nisi haberent penes se ipsos iurisconsultos & legum ministros qui iura populis sub principils nomine dicunt utique essent marmoreæ statuæ & sicut homines picti in muro doctores legum antistites dicuntur. l. i. C. de decret. decuri. libro. decimo. dicuntur etiam sacerdotes. l. i. ff. de iustit. & iut. ibi nos sacerdotes appellat dicuntur etiam dii ut habetur per prophetam spalmo. 81. ibi ego dixi Dii estis loquitur enim de iudicibus mundi nec obstat quod medici curane corpora quæ si non essent nihil in mundo esset nego hoc eorum asumptum quia solus Deus sanat langores multi homines in mundo non infirmatur multi solo naturæ beneficio sanantur dicuntur adiutores naturæ plerunque interfectores chirurgici etiam & obstetrices sanant corpora ergo dici possent in dignitate ciuitates non possunt stare sine iurisperito. d. §. post originem. tamen possunt stare sine medico legitur apud Plinium libro. xxix. Romanos annis sexcentum medicis carere uoluisse quibus iterum receptis rem in deterius dari inuenire & dicit strabo libro sexto quibus plures supetessent medici eis per multas fuisse egritudines propterea Socrates ut Plato scribit uetuit ne medici in ciuitate multiplicarentur. Et si medici quandoque sanant corpora iurisconsulti tegunt protegunt & tuentur semper quot homines a manibus crudelium iudicum aduocatorum beneficio liberãtur & ego sine iactantia dictum uelim quod & notorium est memini ultra uiginti homines inquisitos & accusatos a morte liberasse sequendo leges & dicta doctorum non ctrdo peccasse & si in eo peccaui ille qui latroni in cruce pendenti qui publicano & Mariæ Magdalenæ peccata dimisit propter nomen suum huic & omnibus aliis peccatis meis dignetur ignoscere. Non enim medici dicuntur proprie doctores sed dicuntur magistri & in pluribus celeberrimis locis Italiæ & in urbe Roma non uulgari dicto mishere sed magistro ur magistre Petrus Magister Paulus &c. nuncupantur hoc epitheton mishere componitur ex duobus dictionibus scilicet ex mis & ex here & sonat mei patrone quod solum conuenit aduocatis nam & ipsi sunt patroni causarum ars enim illorum in magisterio consistit sunt enim artiste teste eorum hipocrate in aphorismo primo ibi ars uero longa. Imõ dico quod hodie nobiles uerecundantur studere in medicina & tamen in legibus student homines de generosa prosapie & de stirpe magnatum doctorantur & exercent officium doctoris ut notorium est multa quidem de uilitate medicorum dicit agrippa in d. c. 83. tamẽ medici & si non propter eorum artem propter necessitatem ut dicitur in ecclesiastico. c. 38. In princip. honorandi sunt eos Deus creauit altissimus. Nec uelim quod existimes pretorem illum fru Bastianum hiscido uetum dixisse dum latronem uocat iurisconsultum & carnificem medicum nam non omnes iuriste lattones sunt nec omnes medici carnifices qa non ex scientia sed ex malis moribus causatur iuristam latronem esse aut medicum carnificem & no ta quia dicam unam uetam rationem extractam abusu astrologiæ quę poterit tibi in palatiis magna cum inter loquendum de seruire certum est secundum astrologos quod † omnes scientiæ & artes attri
3 buuntur Mercurio qui habet hanc proprietatẽ nã si iungitur bonis planetis ut puta Ioui soli & Veneri ipse efficit bonus, si uero iũgitur malis ut puta Saturno uel Marti efficitur malus ita quod est bonus cum bonis malus cum mãlis iuxta illud prophetæ psal. 17. cum Sancto Sanctus eris & cum uiro Innocente Innocens eris & cum electo electus eris & cum puerso peruerteris imo nõ solũ cũ bonis planetis efficitur bonus & cũ malis malus sed etiã auget bonitatẽ uel malignitatem planetæ cui iũgitur. Sic ẽt scientiæ & artes si sunt iunctæ corpori benigno & placido ac bono sunt bonę & augẽt bonitatẽ illius corporis

corporis si iunguntur corpori maligno peruerso & male conscientiato sunt male & augent malignitatem illius maligni corporis unde uidemus perexperiétiam quod si leges sunt iunctæ alicui maligno & peruerso corpori sunt gladius in manu furentis hinc falsæ & uenales sententiæ hinc falsæ aduocationes hinc mala consilia principibus ad populorũ pernitiem data & cõtra istos malos aduocatos multa pulcra dixit zasius in.d.§. post originem & ibi etiam bellissime per Cagno. Medicina in homine malo causat ueneficia mulierum abortus & mille mala theologia in corpore malo causat hereses ambitiones & similia, Artes si sunt bonis corporibus iũctæ sunt bene exercitate si malis corporibus male & sophistæ exercentur, fateor etiam quod ingnorantia scientiarum est causa multorum damnorum etiam in corpore bono est quia Mercurius in tali casu non est bene coniunctus cum homine sed hæc missa sint ¶ Secundum istam consuetudinem nulla erat differentia inter milites nobiles & populares ciuitatis quo ad subeunda munera ipsius ciuitatis excepto quod milites excusabantur ab exercitio galearum nam ut supra in principio huius tituli patet licet ciuitas erat inmunis ab omnibus muneribus & oneribus non tamen erat inmunis a seruitio galearũ & ab hoc seruitio milites erãt exẽpti ut hic & infra in.§.a seruitio ¶ In tex. ibi equales dic respectu subeundorũ munerorum non autem circa alia quia seruari debet distantia generis & uite ut hic dicitur & in quantum dicitur ꝙ in omnibus uiuebant indeserti poterat hoc esse tẽpore quo fuit conditũ presens statutũ sed ego audiui a senioribus ꝙ non sunt multi anni ꝙ nobiles uiuebant penitus seperatia populo & faciebant duas uniuersitates seperatim hodie etiam sunt duæ partes in unũ tamẽ congregare nam ad regimẽ ciuitatis singulis annis in die Sancti Bartholomei Apostoli octauo Klẽdas Septembris eliguntur duo sindici unus de nobilibus & unus de populo triginta decuriones quindecim de nobilibus & quindecim de populo & isti omnes faciunt uniuersitatem primo in regimine loquuntur omnes quindecim nobiles secũdo loco loquuntur ipsi de populo prefectus uigilũ uno anno est de nobilibus in alio est de populo, sunt octo catapani quorum quatuor duo de nobilibus & duo de populo presunt in officio a Klendis Settembris usq; ad Sanctã Pasca a pascate usq; ad finem Augusti sunt alii quatuor duo de nobilibus & duo de populo in omnibus officiis populus habet equales uoces & personas cum nobilibus preter quã in iudicatu baiulationis in eo nobilitas habet duos iudices populus unũ & habere de tribus iudicibus duos de nobilibus non est parua prerogatiua nobiliũ qa isti iudices penes baiulos non sunt sicut assessores penes capitaneum sed habent equalem iurisditionẽ cũ baiulis ita ꝙ baiuli non possunt sententiare nec aliquid exequi sine interuentu ipsorũ & si secus fieret acta non ualerent ita afili. in cõsti. regni cũ noua in.3.nu. Fiunt duo libri aprecii seu extimi in uno describuntur bona omnia nobilium in alia bona populariũ semper enim prestatur dignior locus in stando soluendo & eundo nobilibus quod conuenit iu-

4 ri & ... uitati ¶ Sed hic occurrit mihi questio quæ
fuit in facto & quæ poterit plerunq; occurrere tam
in parte nobilium quam in parte popularium erant
electi in uno anno quindecim decuriones pro parte
nobilium ut moris est inter ques erat unus doctor
in utroq; iure nobilis genere quia aliter non fuisset
admissus in uniuersitate nobilium & erat iuuenis
pretendebat habere primum locum & uocem in cõ
cilio ex aduerso senes graues dicebant ipsos preferẽ
dos querebatur quid iuris doctus & elegans iuue-
nis fortiter allegabat se esse preferendum his ratio-
nibus primo enim in sui fauorem aducebat tex. in.
l..i.ff.de Alb.scriben. taliter inducendo dicitur ibi
quod decuriones sic oportet etiam scriptos in Alb.
ut precipitur lege municipali.i.consuetudine & ces-
sante lege debene inspici dignitates in ciuitate Bari
non est certa consuetudo in hoc silicet quando con-
currunt doctores merito debet actendi dignitas nul
5 li dubium est † quod doctor dicitur constitutus in
dignitate.c. quanto de magi.& ibi docto. Bar. in pri
ma constitutio. C. in.3.col. uersi quero circa hoc A-
lexand. in consi.94. libro primo & in consi.209.& cõ
si.213. in sexto libro & dicit Ioan. de ana. in.d.c. quã
to quod hæc est comunis opinio cum dignitas ista
doctoralis sit in me quæ non est in uobis senibus
sum preferendus † secundo quando in aliquo ho-
6 mine concurrunt duæ qualitates prefertur habenti
unam nam si unus est doctor in utroq; iure prefer-
tur illi qui est doctor in uno ut puta in legibus uel
in iure canonum ut dicunt Ioan. Andre. Abba.&
docto. in c. clerici de iudi. † hinc est quod si sunt duo
7 episcopi quorum unus est doctor prefertur episco-
po non doctori etiam si non doctor fuisset primo lo
co promotus ad episcopatum ita gemi. in.c. Isiado-
rus per glo. ibi.16. distincti. Bal.& Franc. de aret. in.
l. nemini per illum tex. C. de aduo. diue. iudi. feli. in
Rubri. de maio.& obbe. col.i. sed in me dicebat ille
doctor concurrunt duæ qualitates quia sum nobi-
lis sicut & uos senes itẽ concurrit dignitas doctora
lis quæ non est in uobis merito sum preferendus
tertio arguendo dicebat in concilio tractatur de re-
8 gimine uniuersitatis & partis reipublicæ † nam de
curiones proprie dicuntur procuratores reipubli-
cæ. l. procuratores. C. de decuri. libro decimo sed ip
sa respublica & partes eius sunt date doctoribus gu
bernandæ propter iuris peritiam ut dicit Imperat.
in.§.fi. in proemio instit. ibi naturam rempublicam
in partibus eius uobis credendis gubernari &c. qua
re preferri debet doctor idiotæ in ipso concilio ubi
tractatur de regimine partis reipublicæ nec facien-
da est uis de senectute & ætate nam scientia facit
9 precedere etatem † quia si sunt duo doctores unus
iuuenis excellens in scientia & alter senex non ita ex
cellens debet preferri iuuenis excellens ut uoluit gl.
in.§. ordinationem in uerbo tempus in aut. de mo
na. quæ glo. optime probat iuncto tex.& ibi Ange.
& plene per Alexand. in. l. cum quid. ff. si cert. peta.
& ibi Iaso.& doct. in.d.c. clerici si propter excessum
scientiæ doctor iuuenis prefertur doctori seni for-
tius dicendum est quod preferatur senibus idiotis
in quibus non consideratur excessus in plus
& minus & dicit glos. in. d. c. Isidiodorus

10 † quod non attenditur prioritas temporis ſed auto
ritas per quam glo. dicit domi. in.c. epũs col.i.17.
diſtin. quod ſi unus canonicus eſt maior altero no
bilitate uitę uel ſcientia quod preſertur illi qui pri
11 mo fuit receptus † Item in collegiis conciliis & ſi
milibus non conſideratur antiquitas ętatis ſed ille
preſertur qui primo in loco fuit aſſumptus unde
Sanctus Iacobus minor licet fuiſſet maior ętate
Sancto Iacobo maiori quia fuit receptus in apoſto
latu poſt. ideo fuit dictus minor ut dixit Iacob. de
uora. archiep. Ianu. in ſuo feſtiuo in legenda eiuſ
dem Sancti Iacobi refert affli. in deciſi.i. circa.fi. cõ
tra hunc nobilem doctorem inſurrexit aduocatus
ſenum & dicebat Imõ. ſenes preferendos allegabat
primo text. in. l. ſemper. ff. de iur. Inmu. ubi iuriſ
conſultus dicit quod in ciuitate Romana ſemper
12 † ſenectus uenerabilis fuit & idem honor tribue
batur ſenibus qui & magiſtratibus ſed & magiſtra
13 tus ſunt omnino preferendi quia & † patet obedie
filio exiſtenti in magiſtratu. l. ille a quo. §. fi. cum. l.
ſequent. ff. ad Trebe. quare &c. ſecundo allegabat in
argumentum tex. in. d. l. cum quid per quem tex.
14 communiter dicunt docto. ibi † ſenes preferendos iu
uenibus tertio aducebatur tex. in. l fin. C. de Tiro.
lib. duodecimo in quo expreſſe dicitur quod Tiro
nes debent ſedere in poſteriori loco & non in excel
ſiori in tali enim exercitio decurionum tu iuuenis
reſpectu iſtorum uenerabilium ſenum es tiro qua
re &c. 4. allegabat tex. in. d l. i. de Abba. ſcribe. pon
derando illum in uerbo antiquisſimus ubi data pa
ritate antiquisſimus preſertur. 5. aducebatur tex. in.
c. ſtatuimus lxi. diſtin. ubi dicitur quod eſt inconue
niens & abſurdum ꝙ noui. i. iuniores preferantur.
15 Sexto loco dicebatur † ꝙ ad officium Retoris ſpe
ctat conuocare concilium. l. ii. C. de decuri. lib. x. &
tamen in eius abſentia antiquior de concilio poteſt
hoc facere tanquam dignior in ipſo concilio ſecun
dum Bar. in. d. l. i. per illum tex. de Alb. Scrib. &
Imo. in. c. i. de maio. & obbe. Item aducebat tex. in.
l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. ſecundo
16 per quem tex. dicit ibi Bar. † ꝙ quando ſunt plu
res domini unius caſtri uel loci claues debent eſſe
penes natu maiorem & hoc dicunt docto. in l. pro
curator. C. de eden. facit enim illud dictum in eccle
ſiaſtico loquere maior natu tex. enim decet primũ
uerbum ut dicit Bal. in. l. obſeruare. §. antequam.
ff. de penu. lega. & dicit Vergilius in buccolicis tu
17 maior tibi me equum parere menalca † aduceba
tur enim dictum ariſtotalis ſecundo politicorum
relatum ab Alber. de roſat. in ſuo ditionario in uer
bo ſenex natura quidem humano generi dedit hos
ſeniores alios iuniores quorum quidem primos
principari ſecundos ſubici decet item qui maior eta
te preſumitur preſtantior maturitate ſenſus. c. niſi
18 pridem §. alia uero cauſa de renu. † item ſenex pre
ſumitur rerum experientia doctior & propterea
ſapientior. c ſciendum. 26. q. 4. hęc ille aduocatus ſe
num dixerat pro formanda opinione ſenum qua ta
liter formata reſpondebat ad argumenta in contra
rium aducta & primo dicebat non obſtare tex. in.
d. l. i. de Alb. ſcrib. quia dum dicitur ibi quod ſunt
inſpiciende dignitates loquitur de dignitatibus cũ
adminiſtratione nam exemplificat ibi de officio
duumuiratus non autem loquitur de dignita
te ſine adminiſtratione imo ille tex. facit pro ſeni
bus ibi antiquisſimus quiſq; prior non obſtat ſecun
da ratio dum dicebatur quod in doctore concurrũt
duæ qualitates ſcilicet nobilitas generis & digni
tas doctoralis quia etiã in ſenibus concurrunt duæ
qualitates ſcilicet nobilitas & ſenectus quæ eſt ue
nerabilis d. l. ſemper & in ſimilibus ut puta in con
ciliis magis attenditur ſenectus in qua preſumitur
maturitas. intellectus & rerum experientia ut di
ctum eſt quam doctrina & dum dicitur quod do
ctor in utroq; iure precedit doctorem in uno gradu
tantum & quod epiſcopus doctor precedit epiſco
pum non doctorem predicta poſſent intelligi data
paritate etatis uel quando tractatur de prelatione
actus pertinentis ad illum gradum ut puta in ar
guendo in allegando ſed quando ſumus in actu in
differenti ut in concilio quod poteſt fieri ſine docto
19 ribus † quia etiam expertes literarum poſſunt etiã
decuriones. l. expertes. C. de decuri. lib. x. non atten
ditur talis dignitas & ꝙ hoc ſit uerum dicebat ille
20 uerſutus aduocatus ſenum ego habeo † ꝙ ſi epiſco
pus alicuius loci eſt canonicus in alia eccleſia & in
teruenit in capitulo tanquam canonicus non de
bet precedere in ſedendo & uotando canonicos an
teriores ita dicit glo. in. c. a collatione de appe. in. 6.
& ibi docto. & phi. deci. in conſi. 61. in prin. & uica
rius epiſcopi quando in capitulo interuenit ut ca
nonicus debet ſedere in ſuo loco tanquam canoni
cus & non in loco uicarii ut per feli. in d. Rub. de
maio. & obbe. Et tamen epiſcopus uel eius uicarius
habet duas qualitates quia eſt epiſcopus & canoni
cus uel canonicus & uicarius cũ itaq; tu iuuenis
interuenis in concilio tanquam decurio licet. ſit do
ctor non debet antecedere antiquiores decuriones,
facit in terminis deciſio Ludo. Roma. in. l. ſi uiro.
21 §. de uiro. ff. ſolu. matrimo. ubi dicit † quod digni
tas non pertinens ad collegium non inducit muta
tionem loci in collegio ut etiã per Abba. in. c. audi
tis de elet. feli. in. d. Rub. de maio. & obed. & in. c.
in literis de proba. deci. in. c. ſignificatum de pre
ben. barba. in conſi. 5. in ſecundo libro non obſtat,
dum dicebatur quod doctoribus eſt conceſſum rẽ
publicam gubernare. d. §. fi. in procemi. Inſtitu. & in
regimine uniuerſitatis tractatur de gubernatione
rei publicę in parte & quia decuriones ſunt procu
ratores reipublicæ &c. nam reſpondeo quod Impe
rat. in. d. §. fi. ſub quadam ſpe. premii allicit iuuenes
ad ſtudendum ſed non diſpoſitiue concedit docto
ribus gubernationem reipublicæ uel ſi promictit,
utiq; circa adminiſtrationem iuſtitiæ & deciſiones
cauſarum per legitimos legum tramites conceſſa
& permiſſa intelligitur non autem circa guberna
tionem quæ fit per decuriones nam ut dictum
eſt decuriones poſſunt eſſe illicterati. d. l. expertes.
& ibi Bar. & dicit tex. in. §. ſufficit. ff. de excu. tuto.
22 † quod imperiti literarũ poſſunt ad adminiſtratio
nem negotiorum ſufficere imo magiſtratus poteſt
eſſe idiota ut eſt glo. ſingu. ſecundum Alex. ibi in.
l. ex hoc edicto & ibi docto. ff. quod quiſ. iuri.
minime etiam obſtat quod dicebatur quod doctor
iuuenis

iuuenis excellens præfertur doctori antiquo non
excellenti ut plene per Alex.in.d.l.cum quid forti-
or doctor debet præferri idiota nam parcat mihi
memoria tanti uiri tex.iuncta glo.in.d.§.ordinatio
nem non hoc probat nec facit in argumentum qa
ibi dicitur q quando tractatur de electione abba-
tis Reuerendissimus episcopus nõ debet eligere pri
mum secũdum tertium uel quartum per ordinem
si non sunt idonei sed debet uidere quis est magis
idoneus ad offitium & etiam eligere iuuenem si est
aliquis idoneor quia tempus non est omnino spet
nendum concordat cum tex.in.l.ut gradatim.§.fi.
ff.de mune.& hono.& dicit glo.in.d.§.ordinatio-
nem in uerbo tempus nota argumentum pro no-
uis doctoribus & nihil aliud dicit illa glo. uoluit
igitur illa glo.ibi q ille tex.est argumẽtum pro no
uis doctoribus ut magis ipsi noui doctores excellẽ
tes eligantur pro lectura pro iudice uel aduocato.
q̃ doctores senes non excellentes sicut magis debet
eligi monacus iuuenis idoneus q̃ senex non idone-
us in abbatem quia in prædictis uersatur ingeniũ
non autem illa gl.loquitur q doctor iuuenis excel
lens præferatur in sedendo uel uotãdo quia in hoc
magis attenditur etas & temporis prioritas q̃ do-
ctrina ut dicit Bar.in.l.i.de obsequi.& in.d.l.fi.de
tiro.Nec uerum credo q doctor iuuenis excellens
23 præferatur doctori seni non ita excellenti † nã suf-
ficit q senex fuerit bonus doctor nam q reperia-
tur iuuenis magis bonus non ex hoc præferri de-
bet hoc probat tex.in.l.cum quidam in prin.la.ii.
& in.l.cum pater.§.rogo.ff.de lega.2.fateor tamẽ
q doctorello de sorcina de quo dixi supra in.§.in
ciuitate nostra in hoc titu.circa fi.iuuenis doctor
excellens est præferendus licet doctorellus sit anno
rum centum.Cum isti doctore de sorcina nihil me-
rent & si dixeris hoc dixit Alex.de imo.doctor au-
reus ego dico q in hoc casu non est deferẽdum sue
autoritati quia si tex.& gl.per quos mouetur hoc
non dicunt minime etiam probat suum dictum
24 † nam doctoris autoritas est probabilis nõ neces-
25 saria ut dicit glo.in.l.i.C.de legi.† & semper dictũ
doctoris debet intelligi secundum legem quam al
legat ut dicit Bar.in.l.non solũ.§.liberationis uer-
ba.ff.de libe.lega.& idem Bar.in l.cum quidam ff.
de hi.qui.ut indi.io.And.in.c.nuntius de testi.fals.
in.l.si ex cautiõe col.x.C.de no.num.pec.ipse Alex.
26 in consi.45.lib.† Præterea Alex.fecit hoc argumẽ-
tum animo se tunc temporis propter magnam cõ
tentionem quam habuerat cum domino Bartho-
lomeo cepolla & si diceres omnes doctores sequun
tur illud dictum Alex.dicam prout dixit phil.dec.
in consi.499.in causa que paepagnani &c.col.3.
27 † plerumq doctores nostri non præscrutantur ra-
tiones & imitantur aues quæ quando una uolat
omnes aliæ sequũtur est forsan præclusa uia mihi
speculandi no ne imperator in.l.i.§.sed neq.C.de
28 uet.iur.enu.dicit † q potest unius forsan & deterio
ris sententia & multos maiores aliqua in parte su-
perare circa ultimam rationem allegatam dum di
cebatur non esse attendendam etatem sed tempus
quo quis ingreditur sicut de sancto Iacobo dictũ
est hoc dicebat aduocatus senum retorquetur cõ-
tra te quia isti senes tempore quo tu eras in cunis
fuerãt de numero decurionum & cum hec dixisset
tacuit. Doctor iuuenis cũ intentis auribus omnia
percepisset data uice respondendi in hæc uerba pro
rupit q argumenta sua non fuerant aliquo modo
soluta & q iura & rationes allegata pro senibus nõ
militabant & in quantum primo loco pro parte
cõtraria respõdebatur ad tex.in.d.l.i.de al.b.scrib.
q iurisconsultus ibi loquitur de dignitate cũ ad-
ministratiõe quia exemplificabat de duumuirato
ista respõsio nõ est bona quia iurisconsultus in prin
cipio legis loqitur gñaliter đ dignitate gñaliter de
bet itelligi uulgata.l.de pcio.ff.de publ.nec obstat
29 q exẽplibcat de duumuirato † nã exẽpla nõ restrin
gunt regulam.l.danni infecti stipulatio.§.fi.ff.de
dam.infec.l.i.§.labeo.ff.de aqu.quot.& estiu. Nõ
obstat responsio ad secundam rationem q in seni-
bus considerantur duæ etiam qualitates silicet no
bilitas & senectus quia senectus non est dignitas &
licet sit uenerabilis respectu iuuentutis tamen non
est talis quæ possit præponderari dignitati docto
30 rali † quæ facit non nobilem nobilem.d.l.pro-
uidendum & ibi Cy.& Iali.Non obstat q tertio lo
co dicebatur q Imperator in.d.§.fi.in proemio in
stitu.sub spe præmii allicit iuuenes ad studendum
& non dispositiue promictit reipublice gubernati-
onem & si promictit debet intelligi circa iustitiæ
administrationem & causarum decisionem non
autem intelligit circa gubernationem decurionum
circa uniuersitatem nam & ii possunt esse illictera-
ti d.l.expertes Nam fateor q decuriones possunt
etiã illicterati tamen comodius respublica guber-
natur a uiris literatis & maxime a iurisconsultis q
sciunt iustum & equum & iniustum.§.iurisprude
tia insti.de iusti.& iur.unde cum plus sciant sunt
magis apti ad gubernandum & propterea præpo-
31 nendi unde dicitur Platonem dixisse † optimam ẽe
illam rempublicam quæ a philosophis gubernat
uel ab his qui a philosophis gubernantur accipiẽ-
do philosophos pro uiris literatis & iurepertis q-
bus præcipue hoc incumbit & cum sit nobis do-
ctoribus tradita respublica gubernanda non ma-
gis de ea gubernatione intelligitur quæ circa cau-
sarum decisionem uersatur q̃ que circa ipsam rem
32 publicam moderandam & disponendam consistit
cum generaliter loquatur † Nec me mouet id quod
dictum est q episcopus unius loci si est canonicus
in aliqua ecclesia in capitulo non debet præcedere
anteriores canonicos ut per glo.in.d.c.a collatio-
ne quia ibi id quod dicitur q non præcedit anteri
ores intelligitur non de anterioribus etate sed de
anterioribus in tempore asumptionis in loco nam
si duo uno & eodem tempore essẽt asumpti in uno
capitulo tãq̃ canonici & ambo essent nobiles qua-
rum unus esset episcopus uel doctor præferretur
in sedendo uel uotãdo per ea quæ supra dicta sunt
ratio eius quod dixit glo.potest esse quia cum ca-
nonicus primo asumptus acquisiuit stallũ in cho-
ro & uocem in capitulo non debet quod acquisi-
uit sibi eripi sine eius facto.l.id quod nostrum.ff.
33 de regu.iur.Et in tantum hoc est uerum † q si ali-
quis esset expulsus a collegio itaq locus eius esset
alteri acquisitus si expulsus restitueretur non re-
cuperaret locum alteri acquisitum & debet sedere
posterior pro ut reperitur tempore restitutionis ita
Bar.in.l.ii.C.de decuri.& dicit ita fuisse practicatũ

bononie tempore tomes de pepulis in quibusdam
doctoribus expulsis a collegio restitutis deinde per
legatum ecclesiæ & hoc dicit idem Bar. in. l. i. C. de
hi. qui in exi. dat. su. lib. x. refert Iaso. i. l. filio quem
pater col. 4. ff. de lib. & posthu. hoc probatur in. l.
fi. & ibi docto. C. de sent. pass. quod sane intelligen-
dum est quando alteri acquisitio facta esset ipso iu
re ex deportatione uel ex expulsione restituti alias
recuperaret locum ut bene per Iaso. in. l. inius. §. li.
beros in. 3. nota. ff. de iniu. uoca. Item & quando
restitutus esset sententia tamen iniuste expulsus de
quo est uidere docto. maxime deci. in. d. c. clerici di
cebat doctor iuuenis hoc non est dicendum in ca-
su nostro quia uno & eodem tempore fuimus oes
decuriones creati a concilio generali: quimo cō
tra illam glo. in. c. a collatione facit dictum domi.
de san. gemi. supra allegatum in. c. episcopus col. i.
34 17. distin. ubi dicit † q̄ si unus canonicus est ma-
ior altero nobilitate uel scientia præfertur illi qui
primo fuit receptus quod firmat feli. in. d. Rub. de
maio. & obbe. Imo Io. monta. in suo tracta. de au-
to. magn. conci. contradicit dicte glo. & dicit q̄ e-
piscopus propter dignitatem debet sedere in secun
do loco. Non obstat etiam quod dicebatur aduer-
sus argumentum meum q̄ doctor iuuenis excellēs
præfertur doctori seni non ita excellenti fortius i-
diote dicendo q̄ glo. in. d. §. ordinarionem nō me-
ret ad hoc allegari imo meret nam electio illa tra-
ctanda inter monachos eiusdem professionis & or
dinis non obstante q̄ alii monachi essent tempore
anteriores prefertur iuuenis data in eo maiori ido
neitate & cum comuniter doctores hoc ita dicant
35 † non debes initi sapientie tuæ contra tot legū uer
tices. c. ne initaris de constitu. uides quem te facis
Ad id quod ultimo loco circa responsionem meo
rum argumentorum dicebatur q̄ licet uerum ēet
quod prioritas non cōsideratur respectu ætatis sed
respectu temporis assumptionis in officio & q̄ hoc
faceret pro senibus contra me quia quando ego e-
ram in cunis ipsi erāt de numero decurionum ual-
de miror de tali retorquutione quia si officium de-
curionatus una uice alicui conferretur sicut con-
fertur canonicatus uel similis dignitas aut offici-
um & cōtinuaretur fuisset bona retorquutio. Sed
quando decuriones fiunt & mutantur singulis an
nis licet idem hō sepius eligatur in uno quoq̄ āno
36 dicitur nouus decurio † argumento. l. scire debe-
mus in prin. ff. de uer. obliga. Et propterea cum in
hoc anno fuimus uno & eodem tempore electi in-
ter me & senes non consideratur prioritas & poste
rioritas in electione & per hæc sunt bene euacuate
responsiones tuæ contra argumenta mea quæ re-
manent ualida. Venio nunc dicebat doctor iuue-
nis ad responsionem contra argumenta per te adu
cta pro senibus & in quantū primo allegabas tex.
in. l. semper ff. de iur. immu. dicendo q̄ senectus sem
per uenerabilis fuit & idem honor senibus tribue-
batur qui & magistratus parcat mihi Magnificen
tia uestra non bene dixit quia in illo tex. est præ-
positio pene dicitur ibi q̄ maiores nostri pene eun
dem honorem senibus tribuebant qui & magistra
37 tibus † dictio quasi & pene quæ idē important sunt
note impropprietatis. l. ii. §. fi. ff de vi. & vi. arma. l.
si ante & ibi Bar. ff. solu. matri. Nec nego q̄ senē-
ctus respectu iuuentutis non sit ueneranda sed qñ
in iuuene est dignitas illa dignitas facit illum præ-
ferre non obstant alia iura per te aducta silicet tex.
in. d. l. cum quid & in. d. l. fi. de tiro. & in. d. c. statui
mus & in. d. §. pater cum similibus quæ aduci pos-
sent quia loquuntur simpliciter quando concur-
rent iuuenes cum senibus & omnes sunt eiusdem
conditionis & dignitatis tunc equum & iustum ē
senes esse præferendos sed si iuuenes cum senibus se
habent ut excedentes & excessa ut puta q̄ senes ex-
cedant iuuenes etate & iuuenes excedant senes in
dignitate debet considerari quis dicitur excessus
quis. n. præferret senem plebeum iuueni magnifico
& nobili quis præferret etiam senem nobilem iu-
ueni excellenti certe nullus nulli dubium est q̄ do-
38 ctoralis dignitas ē magna dignitas † quia doctor
propter eius scientiam dicitur aureus & si habet e-
loquentiam dicitur argenteus secundum Alber. de
rosa. in. l. ii. uersi. post hos. ff. de origi. iuri. per text.
in. c. legimus. xxxvii. distin. & archi. in. c. qui secun
dum. 2 3. q. 4 lingua eius uocatur argentea ut di-
cit Nico. de lira in lib. Esaie. c. i. & doct. in hoc mū-
do sunt sicut stellæ in firmamento celi. c. si. de ma-
gi. Similiter non obstant dicta in ecclesiastico & p
Vergilium & illud dictum philosophi secundo po
liticorum quia intelliguntur data paritate in omni
bus aliis tunc si est solum excessus in uno solo ut i
39 etate præfertur † uam ut honor debeatur a mino-
re maiori istud a natura & a iure gentium proce-
dit ut dicunt Rai. & Ange. in. l. sed si hac. §. sed si
40 perperam. ff. de iniu. uoca † & ordo naturalis est ut
minor seruiat maiori. c. est ordo. 3 3. q. 5. ad id
quod ultimo loco dicebas q̄ in senibus præsumi-
tur maturitas sensus & præsumitur doctus rerum
experientia per iura per te ellegata dico q̄ argumē
tum præsumptiue quæ præsumptio non est iuris
& de iure & talis præsumptio in senibus potest esse
uera & nō uera quot quot sunt senes quos scimus
& cognouimus etiam nobiles qui sunt ebetis in-
genii & ut ita dicam timpani & bufi. qui sunt simi
41 les eccho † quibus puer sciatus debet anteponi etiā
si senex esset Rex ut dicitur in lib. ecclesiastices. c. 4.
melior. n. est puer pauper & sapiens rege sene & stul
to qui nescit prouidere in posterum: Sed io me qui
sum doctor approbatus: a collegio & quotidie i stu.
diis uersor est uera maturitas sensus est uera scien-
42 tia † ubi habemus ueritatem non est recurrendum
ad coniecturas & præsumptiones uulgata. l. conti
nuus. §. cum ita. ff. de uerb. oblig. an nescis † q̄ quā-
to iuniores tanto perspicatiores sumus ut dicit gl.
in. l. gallus in prin. ff. de lib. & posth. facit tex. in. l.
præcipiunt. ff. de edil. edic. his dictis tacuit alter ad
uocatus qui & ipse quoq̄ iuuenis erat licet pro se-
nibus perorabat cum singula benedicta ab aduer-
sario considerabat nam doctus & ingeniosus erat
deliberauit insistere circa intellectum. d. l. i. de Alb.
scrib. & deinde fingere uenire ad aliqua quæ uide-
bantur insolubilia tamen uenire ad aliqua uerba
faceta & mordentia ut aduersarius ira commotus
ipse quoq̄ prorumperet ad iniurias ut cogeretur iu-
dex finem dicendi ut ricq̄ imponere ista sunt quædā
disputandi dogmata & hoc fit ut saltim a uulgo
ignorari possit quis eorum uictor euaserit hæc
solēt facere uersuti disputantes qñ habent durum
aduersarium

aduerſarium & cauſam non bonam: nam ſi habẽt
cauſam bonam uel mollem aduerſarium licet cau
ſa ſit mala ſi ipſe doctus eſt facit uidere album pro
43 nigro & demoſtrat ueſſicas pro linternis † & dicit
glo. in. l. quod ſi nolit. §. mancipium in uerbo adi-
buit. ff. de edil. edic. ꝙ bonus aduocatus facit cau-
ſam malam bonam & dicit glo. in. l. ab anaſtaſio
C. mand. ꝙ aduocati omnia mala mouerũt unde
taliter exorditus eſt magnifice doctor licet dicta p
uos apud uulgares qui garrulatiõibus ut pluribus
applaudent uideantur habere colorem tamẽ apud
peritos non habent nec colorem nec ſaporem & in
dictis ueſtris a planta pedis uſque ad uerticem capi-
tis non eſt ſanitas. Et cum hæc dicebat uoluebat
caput uerſus aſtantes ſubridendo interdum uulga
riter loquẽdo ut a plebe intelligi potuiſſet oſtẽdẽs
paruipẽdere aduerſarium hec quidem geſta igenio
ſe lector ex te facile conſiderare poteris maxime ſi
diſputandi precepta docueris. Dico igitur dicebat
ſenum aduocatus ꝙ in quantum conatus fueris re
plicare reſpõſioni mee ad tex. in. d. l. i. de albo. ſcrib.
unde pendent leges & proſere quia ille tex. eſt qui
44 loquitur in terminis † Et ubi habemus caſus legis
non importat inſiſtere in aliis garrulationibus uul
gata. l. ancille. C. de furt. Vide quid dicis reſpondet
alter bis dixiſti garrulatiões ſi maledictis finem nõ
facis dicam quod audiuiſſe te penitebit dixit & al-
ter ſubridendo uide quid agis ſa bello pian piano
ad ſangue frido ueritas odium parit non burla-
re del uero ſi ueritatem dico uobis quare non cre-
ditis mihi. Or uenio ad rumbum dixiſti ꝙ tex. in
d. l. i. loquitur generaliter de omni dignitate & ꝙ
illud exemplum de duumuirato non reſtringit re-
gulam ego dico ꝙ ille tex. non poteſt intelligi de ſi-
mili dignitate doctorali ponderãdo illum hoc mo
do dicitur ibi ꝙ ſunt ſpectande dignitates ut ſcri-
batur primo loco qui maximo honore in muni-
cipio functus eſt ut puta ſi habuit officium duum-
uiratus ſi hic honor præcellat erant. n. duum uiri
ut placuit Alciato lib. diſputationum. c. 5. qui de
putabantur ad locandum publica & qui reipubli-
ce curam gerebãt ut ſunt ſindici hodierno tempo-
re deinde ii qui eorum ſecundo honore in republi-
ca functi ſunt põdera quæſo tex. in illis uerbis fun
ctus eſt & functi ſunt Nã fungor eſt uerbum quod
importat actum prout conſideratur in fieri ſilicet
in gerendo duumuirati officium ſiue dicamus offi
tium ſindici uel ſimilis hoc proprie dicitur fungi
honore in republica & in his loquitur ille text. Ex
hac tua dignitate doctorali quo munere fungeris
in republica certe nullo & quia in illo text. dicitur
quod ille qui antiquiſſimus prior tali honore fun
ctus eſt in republica debet præponi in albo iſti ma-
gnifici ſenes qui tot annis retro tot & tãta officia
exercere et tot honoribus functi ſunt ante te quia
fuerũt ſindici præfecti uigilum et alia officia geſ-
ſerunt præferri debent or Reſponde huic argumẽ
to quia deinde ueniam ad ſolutionem ceterarum
philaſteriarũ tuarum. dixit alter dicas omnia quæ
dicturus es diſputantium more quia gratia Dei
non ſum adeo imbecillis memorie ut oĩbus reſpõ
dere non uakã et omnia bene et diſtincte replicare
45 O. O. bona memoria uincis pro certo memoria
gallum qui repetit cãtum momento imemor ante
cecinisse et linceum quẽ Lupum Ceruium dicunt
qui dũ cibo ueſcitur momẽto diſtraitur caput ſor
te uoluendo ſtatim inmemor fit cibi & nouum ſa
mellicus quærit. Si ita uales memoria quare non
reſpondiſti ad illud quod ego dixi ꝙ ſpectat ad ſe-
niorem abſente rectore conuocare ec neſſiun Re-
ſpondit doctor iuuenis o miràda nouitas acon o-
dare parumper de memoria tua non faciam inquit
alter non. n. legiſti apud Mathæum. c. 25. de fatuis
uirginibus quæ dixerunt ſapientibus date nobis
de oleo ueſtro nam reſponderunt prudẽtes nequaq̃
ne forte non ſufficiat nobis & uobis ite ad uenden
tes & emite uobis. Ergo fatuus ſum ego tu uero ſa
piens ait iuuenis reſpondit aduocatus ſenum tu di
46 cis hoc † ſed ſi gratum erit ſingulare memorie re-
medium tradam dic quæſo dicebat alter dicam
47 bona iudicis uenia annuit iudex. † Si quod indiſci
plinatum erit uerbum parcendum eſt nã & a Ma-
gnifico & Reuerendo domino Seuero de petrutiis
V. I. D. præceptore meo in Anno. 1520. ſalerni
habui dicas quæſo dicas quaſo dicebant omnes
tunc in uulgari eloquio ut ab omnibus intellige-
retur cum maturitate quadam dixit ſingulare me
morie remediũ eſt hauere le braci e rotte & le ſcar
pe ſane Riſerunt omnes itaque magis cacchinnari q̃
ridere uidebantur facto demũ ſilentio dixit & alter
48 † doce nos parabolam hanc libenter ait qui ſeden-
do aſſidue ſtudet continuo ſeſſu bracas terit & ſo-
49 leas conſeruat † oportet igitur ſemper ſtudere ut
memoriã adipiſcas. Sed reuertamur Reſponde Re
ſponde. Poſtquã alias dicturus non es Reſponderã
inquit & alter tu dicis præponendos eſſe illos qui
aliquo honore functi ſunt in republica ut puta ꝙ
fuerant duũuiri ſindici & his ſimilibus ponderan-
do illa uerba poſita in. d. l. i. functus eſt & functi ſunt
cum uerbum fungor importat actũ prout eſt in
fieri & cũ iſti ſenis tot & tantis officiis ante me &
meũ doctoratũ functi ſunt merito præferri debẽt
cũ in. d. tex dicatur ꝙ ille qui antiquiſſimus prior
tali honore functus eſt in republica præponi debet
in albo & quod ex dignitate doctorali nullo quis
50 dicitur fungi munere in republica † Reſpondeo ꝙ
doctores ſunt aduocati & militare dicuntur & pu
gnant pro humano genere & non minus defendũt
patriã q̃ hii qui clipeis & thoracibus defendunt ut
l. aduocati. C. de adu. diuer. iudi. ergo illa dignitas
continet actũ fauorabilẽ pro republica conſiderã-
do prout eſt i fieri Nec obſtat ꝙ predicti ſenes an-
te me ſunt functi aliquo munere potius q̃ honore
in republica quia poſito ꝙ fuiſſet honor ex ſuper-
uenienti noua & maiori dignitate in alio debent
cedere ut probat tex. in. l. ii. C. ut digni. ord. ſerue.
51 lib. 12. in quo Imperator † mandat habentes ma
iores dignitates præponendos non habentibus ita
maiores & nulla ibi fit mentio ætatis & tẽporis nec
uera uidetur declaratio Alciati de officio duũuira
tus nam aliter declarant Iaſo. & Cagno. in. l. i. ff. ſi
qui. iuſdi. non obtemp. & idẽ Cagno. in. l. ii. nume.
429. ff. de origi. iuri. Dixiſti dicebat alter ſed nõ be-
ne nec ad rũbum Dixiſti ꝙ doctor eſt aduocatus
qui præbet patrocinũ pro republica quod conſi-
ſtit in fieri dicas mihi tex. in l. aduocati nonne loq-
tur de aduocatis matriculatis quibus de publico
ſoluebatur ſalariũ Præterea quid cõmune habet

dignitas doctoralis in abstracto cum officio aduo catiõis & cum aduocato nempe illud quod uulgo
§ 2 dicitur la luna co li gābari sunt.n.diuersat & ex diuersis nō sit illatio papinianus exuli. ff. de mino. l.fi.ff.de calu.cum sini.nam non omnis doctor est aduocatus & non omnis aduocatus Doctor est nonne dixi uobis auctore Ludo.Roma.in.d.§.de uiro q̃ dignitas non pertinens ad collegiū non inducit mutationē loci in collegio in ordine decurionum quid facit doctoralis dignitas Nec Iaso.etiam Cagno.dissentiunt declarationi Alciati si recte uidentur. Ad tex.in.l.ii.C.ut digni.ord.serue.o bone uir debuisti allegare text.l.i.co. titulo ubi dici-
§ 3 tur q̃ †q usurpat locū alienū dicitur sacrilegus tu tentas usurpare locū senū ergo & tu es sacrilegus. Responde realiter dicit alter ad tex.l.ii. mitte has nugas: non ego dico hoc textus dicit q̃ tu.es sacrilegus asserebat aduocatum senum ita commotus doctor iuuenis dixit tu es temerarius & parua mercede contra te ipsum & oēs doctores allegas quasi te ipsum precium participando uendis & quia ad manus ueniebāt & de comedia facta erat tragedia iudex silētium indixit quamuis quisq̃ ipsorum conabatur uel conari fingebat ultra in disputatione procedere tunc iudex illud peculiare Vergilianum expressit. Sat prata biberunt & utrula tu dignus & hic. ad prædicta uide quæ concinne dixit Ioffred. in sua paraphrasi feudali in.c.omnes si de feu.defu.mil li.in quõe illa an marchio nouiter assumptus i collaterali conc lio sit præferendus regentibus antea agregatis memini q̃ hæc quæstio magis ex usu q̃ de iure fuerit decisa quia fuit dictum q̃ in sedilib⁹ Neapoli senes præferuntur doctoribus iuuenibus & etiam in ciuitate bari hoc audiui & uidi obseruatum sed ut præcedat senex doctorem existimarē hoc uerū esse quando excessus ætatis esset talis ut senex posset esse pater doctoris quando haberet forte annos quinq̃ uel decem aliter forte esset dicendum Nam ponamus q̃ unus nobilis ē doctor & homo sexaginta annorum & sic senex & alter nobilis idiota annorum septuaginta quia ambo sūt nobiles
§ 4 ambo senes & licet idiota sit plus senex i hoc † plus & minus non facit diuersam speciem.l.fi.ff.de fun. instru.sufficit q̃ aliquis sit in tali qualitate licet alius reperiatur magis perfectus in illa qualitate.d.l. cum quidam la.ii.& ibi nota &.d.l. cum pater. §. rogo.ff.de lega.2.in hoc multa ueniunt consideranda Mores diuicie āntiquior nobilitas Autoritas hominis extimatio ingenium & multa quæ ut dicit iurisconsultus in.l.quo tutiore.§.i.ff.re. rat.hab.
§ 5 †hæc quidem magis intellectu percipi possunt q̃ eloquutione exprimi iuxta etiam illud Francisci Petrarche exprimer non si po ma ben si intende unde doctores maxime deci.in.d.c.clerici dicūt q̃ in huiusmodi prælationibus potius est deferendū consuetudini q̃ dignitati uel excellentie scientiarum
§ 6 †Pro declaratione huius.q.quæro quo tēpore quis dicatur senex.Tu potius iurista recurreres ad glo. magistram in proemio in.6.& ad Io.Andr.ibi & in.c.i.de celebra.missa.Ego dico q̃ glo. non bene dicit dum uult hominem quinquaginta annorum dici senem quia secundum astralogos qui in hoc rationabiliter secundum astra que corpora nostra regunt procedunt senectus uenit inchoante Anno quinquagesimo septimo nam planete septem temporum domini greci chronocatores uocāt quisq̃ ipsorum in corpora nostra partem temporis assumunt luna prima per quatuor annos dominatur quo tempore puer infans dicitur et abundat humiditatibus sicut luna:hoc excesso tempore dominatur Mercurius per Annos decem.i.usq̃ ad decimum quartū complerum quod tempus pueritia dicitur et quia Mercurius præstat ingenio hoc tēpore pueri ualde adiscunt:superuenit in dominio Venus adolosceotiam afferēs quæ per octo dominatur Annos et hoc tēpore delectatur homo gaudet uestibus indulget ueneri: a principio uigesimi tertii anni incipit dominari sol & per annos decē & nouem.i.usq̃ ad principium quadragesimi secundi anni & hoc tempore homo iuuenis dicitur & sicut sol uiget & calet ita homo in tali tempore uiget ac honores & magistratus quærit qui soli dātur: Superuenit mars qui a quadragesimo secundo per alios quindecim regnat annos silicet usq̃ ad principium anni quinquagesimi septimi & hoc tēpus uirilis etas dicitur i hoc tempore homo audet magna agredi: ab anno quinquagesimo septimo usq̃ ad annum sexaginta octo.i.per annos duodecim Iuppiter regnat & infra hoc tempus homo dicitur ēe in senectute & sicut Iuppiter religiōe preest homo in hoc tempore sequitur religionem: a sexagesimo nono anno per annos.30.regnat Saturnus & dicitur etas decrepita & terminatur in nonagesimo octauo āno & quia Saturno attribuitur pax & quies homo in hac etate dicitur pacificus & qetus nam caret uiribus iuxta dictum prophete psalmo.89.quem superuenit mansuetudo & corripiemur est etiam tristis & melanconicus sicut Saturnus.Et si homo plus uiueret iterum rediret ad lunam. Vnde secundum astrologos homo non dicitur senex nisi ab anno quinquagesimo septimo & si es infra istam etatem corā mulieribus pugna uiriliter & dicas q̃ non es senex: si uero fueris inquisitus & contra te erunt inditia ut effugias torturā ut in terminis quibus loquitur Grama. in decisi. 24.adhereas glo.& Io.Andre.& dicas in quinquagesimo anno te esse senem certe non potest in hoc dari certa etas nam dolor labor indigentia uictus mala cōplexio accelerant senectutem e contra gaudium ocium diuitie & bona complexio retardant senectutem.Vincentius Maxilla.

CATAPANVM autem iudicem extraneū nec habere consueuimus nec debemus.

IN ciuitate bari hoc offitium fuerat magnum ut audiui a quodam nobili nonageriatio.q.Ioāne de effrem qui dicebat audiuisse a suis maioribus qui asserebant audiuisse ab aliis eorum maioribus & prædicti Catapani redebant ius & dicebatur curia Catapanorum & ostendebat ille senex locū curie ex auditu & erat prope castrum ante stabulum curie hodie Catapani in ciuitate bari sunt ii qui dāt assisiam rebus uenalibus in urbe erat magnū

offitiū

offitium & dicebantur ediles curules eliguntur in ciuitate bari modo & forma ut dixi supra. §. proximo.

Seruitio galearum nullus ciuis nec incola barensis excipitur nec etiam affidatus siue indigena nisi sit miles aut iudex siue notarius qui a ceteris in hac parte excipiuntur dumtaxat & iure vtuntur singulari.

1 IN tex. ibi idigena &c. † indigena dicitur qui est
oriundus de loco: a seruitio galearum nullus ex
cipitur nisi tres persone tantum miles ut hic & dic
tum est supra in. §. proximo Iudex & notarius ut
hic † Et nota q iudex olim dicebatur doctor legũ
2 & sic accipitur hic & est uidere in ipsa ciuitate ba
ri in multis epithaphiis & illi qui compilauerunt
presentia statuta dicebantur iudex Andreas qui fe
cit haec statuta usq ad titulum de regu. iuri. inclu
siue & ab inde fuerunt statuta compilata a iudice
spacro de iudice spacro probatur infra ibi incipit
iudex sparrus &c. de iudice Andrea non potui quic
quam inuenire sed ita audiui a maioribus creden
dum est q haec uox est uera quia fuit dictũ sic sem
per. Notarius erat olim ab hoc seruitio inmunis si
cut miles & iudex † & hoc quia creabantur homi
3 nes bone conditionis & non uiles & mazares ut fit
hodie contra constitutionem regni quae incipit cõ
stitutione praesenti & fuerat bene statutum per il
lam constitutionem quia omnes contractus &
ultimae uoluntates & sic omnia quasi mundi urgẽ
tia negotia reponuntur in corũ fide & propterea d
berent esse homines bene nati & homines nõ uiles
quia uilis homo de facili corrumpitur † unde testes
4 uiles repulsantur. l. 3. in prin. ff. de test. Nec obstat
si diceretur q non possunt committere falsitates
quia stipulantur cum interuentu iudicis & testiũ
in regno qui debent se subscribere iuxta constitu
tionem regni instrumentorũ robor. quia dico q
cum hodie ut plurimum non curant contrahẽtes
statim reapsum facere instrumẽta † & memoria ho
5 minum maxime in factis alienis sit labilis. l. pere
gre. ff. de acqui. poss. l. fi. ff. pro su. possẽt notarii ad
dere & minuere in prothocollis etiam in praesentia
testium malus notarius potest pro uno uerbo alio
uerbo uti q secundum iuris dispositionem multũ
importaret. Et q peius hodie creantur certi nota
rii qui uix sciunt bene legere & scribere & faciunt
quosdam caracthares inlegibiles solum manda
uerunt memorie certas notas instrumentorũ que
sunt magis in usu quas habuerunt a formulariis
uel a bonis notariis & certum prooemium testa
menti & cũ illis paucis notis & minutis toto tẽ
pore uitae eorũ exercent officium & extra illas ni
hil sciunt quas si forte ammiserint uel a memoria
fluxerint omnis eorum scientia uadit & peius non
intelligunt illas notas quas habent in memoria
unde bene dixit Cy. & post eũ Bal. in. l. fi. ubi bona
6 glo. C. de fideiuss. † q notarii ut plurimũ sunt sicut
pica & psitacus qui exprimunt uerba humana &
nesciunt quid dicunt et idem Cy. & Bal. in. l. iam
hoc iure. ff. de uulga. & pupi. dicunt q isti notarii
assimilantur cantoribus qui cantant per practicã
et non per artem uoluit Imo. in. l. Lucius ff. de uulg.
et. pupi. et in. c. Rainuntius de testa. Alex. in consi.
208. lib. 6. et est bona additio ad Dy. in regu. nõ
est sine culpa in. 6. Asserit notarius in instrumento
talis renuntiauit beneficio uelleani epistole Diui
Adriani authentiche praesente. l. sancimus. C. de fi
deiu. l. ii. C. de resci. uendi. exceptioni cedendarum
et similibus et nihil sciunt de praedictis imo ut plu
rimũ uerba inconuenientia et clausulas non neces
sarias dicunt et scribũt ut puta in fideiussione alii
cuius debiti ponunt renunciationẽm. d. l. sancimus
et multa alia quae uix exprimi possunt et hoc quia
non intelligunt quid dicunt sicut rusticus cum di
cit pater noster causantur ex hoc tot et tãti errores
propter ipsorum unde bene dixit Bal. in consi. 5. in
2. lib. de quo meminit Geama. in decis. 34. in prin.
7 † q imperitia notariorũ destruit Mundũ et po
nit conscientias uirorũ in magno discrimine. de
quibus sunt causa illi qui dant priuilegia ipsis no
tariis sine aliquo examine ut fieri deberet ut late
firmat Affli. in constitu. Regni in locis demanii
& ego uidi plures & plures q mittũtur priuilegia
usq ad domum notarii forsan confisus prothono
tarius aut uice prothonotarius de approbatione fa
cta ab aliquo malo & subornato iudice loci par
8 tant mihi ipsi tenentur ad interesse & non sunt li
beri a iudicio dei tnõ ne sanctius est paucos bonos
q̃ multos & malos habere in ministros. c. cum sit ars
de etat & quali & dicit tex. in. §. multitudo in au
thentico de refere q multitudo numerosa nihil ha
9 bet honestum † homines nobiles subtraxerũt se
10 ab hoc officio quia uile est offitium nota in. l. uni
uersis. C. de decuri. lib. x. & ibi Io. de plat. nisi tean
sear in speciale nomen maioris officii ut puta q di
catur notarius principis ut. l. i. C. de manda. prin.
Bal. in. l. cassius. ff. de sena. Bar. & Alex. in addi. ad
eum in. l. ca. ff. ad leg. Iuli. Repet. Ange. de aret. in. §.
serui. insti. de iur. perso. Oldea. in consi. 75. Ange. i
consi. 284. & aliqua oide per Nico. Boeri in de
11 cisi. 222. † ☞ Sed quaeritur isti notarii plerumq
faciunt contractus inter diuersos contrahentes &
apponunt renunciationes quas ut dixi ingnorant
& dicunt certiorasse contrahentes an talis renun
tiatio praesumatur breuiter dicas q si certum est
ipsos notarios esse ingnorãtes itaq interrogati ne
sciunt respondere ut puta nesciunt quae sit uelleani
dispositio quae sit cedendarum exceptio & similia
tunc cum ipsi hoc nesciunt dicendum est impossi
bile fuisse contrahentes certiorasse de eo quod ipsi
ingnorabant & renuntiatio non tenet ita Albe. de
rosa. in. l. fi. C. ad uelle. & ibi dicit q ita fuit pronũ
tiatum uoluit Cepol. in tracta. caute. in nu. 196.
notarius, sceipsit Affli. in. d. constitu. in locis dema
nii col. fi. & hoc uoluit Deci. in. l. i col. 4. ff. si cert.
peta. & Ripa ibi & in. l. centurio col. 26. ff. de uulg.
& pupi. & est uoluit Fely. in. c. si diligenti col 4. de
for. compe. licet Rapha fulgo. in. d. l. fi. teneat con
12 tra Alber. ea ratione † quia tempore contractus no
tarius potuit scire & deinde ingnorare lapsu me
morie. d. l. peregre mihi non placet ista rõ Rapha.

quia cum notarius continue uerfetur in iftis ftipu-
13 lationibus † per continuum exercitium præfumi-
tur firmius fcire.l.legatis.§.ornatricibus.ff.d lega.
3.tario fulgo.haberet forte locum quãdo pro una
uice tantum notarius feciffet inftrumentum cum
tali renuntiatione & deinde per multum temporis
non exercuiffet offitium in fimilibus poterit etiam
dictum fulgo.feruire ad euitandum falfitatem. Re
perio etiam q Alex.in.l.fciendum de uer. obli. im-
pugnat dictum Alberi.allegando doctrinam Bar.
14 in.l.fiquis in graui.ff.ad filla. qui uult † q fi teftis
depofuit unum & deinde in mortis articulo dicit
falfum depofuiffe non ftatur huic ultimo dicto in
præiuditium primi fimiliter fi iudex in mortis ar-
ticulo declarat falfam fententiã in aliqua caufa tu
liffe non creditur ita & in hoc articulo non eft cre-
dendum notatio fi dixerit ingnotare Mihi uidetur
q Alex.non bene impugnat Alber. per doctrinam
Bar.quia non eft mirum q non credatur tefti de-
ponenti in mortis articulo cõtrariũ eius quod pri
mo depofuerat cum iuramento in iudicio quia ut
habetur per Bar.& docto.in.l.eos per illum tex. ff.
15 de falfi.† fi teftis dicit unum in iuditio & aliud ex-
tra iuditium creditur primo dicto glo. Abba.Feli.
& docto.in.c.cum tua de tefti.Immo.in.c. præterea
eo.tit.& nõ obftat q dixerit in mortis articulo nã
ut dicit Bal.in tit.de pac.conftan.in uerbo. lex.nõ
16 omnis moriens eft Ioannes Baptifta † Similiter &
de iudice poftquam proprio ore iudicauit & fenté-
tia fecit tranfitum in rem iudicatam non eft retra
ctanda ex dicto morientis fed in notario qui in ui-
ta dicit ingnorare quod primo teftatus eft in fcri-
ptis eft diuerfa ratio quia habet præfumptioné cõ
17 tra fe tnam quis prefumitur fcire quod primo fci-
ebat argumento eorum quæ not.in.l.fiue poffide-
tis.C.de proba.Præterea ingnorantia literarum &
peritia nõ poteft diffimulari in uniuerfalibus ficut
in una re particulari & de facili cum examinatur
poteft cognofci fi fciuit & fi modo ingnorat q pri
mo potuit fciuri nec præfumitur q qs uellet fuam
ingnorantiam profiteri ipfemet Alex.in.d.l.fi. fequ-
tur dictum Alber.& in.d.l.fciendum dicit fatis no
tandum Hiero.Cagno.in.d l.i.fi cer.pet.& in.l. li-
brarius.ff.de reg.iur.fequitur opi.Alex.in.d.l. fcien
dum contra decium afferendo illam effe commu-
nem ea ratione quia ex affertione notarii fuit ac-
quifitũ ius parti cui iuri deinde dictus notarius re
fpondendo nefcire non potuit præiudicare ego di-
co q hoc procederet quando effemus in aliquo no
tario docto ut fubiiciam infra circa opi.fede. de
fen.in confi. 199. aut in notario de quo effet du-
bium fi fciret uel non fciret fecus aut quãdo fumus
in aliquo notario groffo et materiali cuius ingno
rãtia cognofcitur uifu uerbo et opere prout eft. q.
ante formata nam tunc cum fumus certi non eft
opus incertis coniecturis uulgata.l. continuus. §.
cum ita de uerb.olig.hunc articulum fuiffe exami
natũ fatis diffufe per Hippoly. de Marfi.in.l.i.col.
6.et.7. ff.de fideiiu.quem certe ante non uideram
et firmat opi. Alber.pro ut et ego et multa fuo mo
re efudit et in quantum ex doctrina Bar. in. d. l. fi
quis in graui dictum eft q non creditur tefti uel iu
dici in mortis articulo afferenti dixiffe falfum uel
18 protuliffe falfam fententiam † iftud debet intelligi
quo ad præiuditium tertii cui fuit ius quæfitum
ex prima depofitione uel ex fententia fed bene cre-
ditur cõtra eos ita q paffus damnum poffet cõtra
eum uel eius heredes agere ad intereffe: fimiliter fi
effent duo uel plures iudices qui in unamet caufa
iudicaffent et omnes confiterentur falfam fenten-
tiam protuliffe hoc cafu crederetur ne dum cõtra
eos fed etiam contra illum in fauorem cuius fenten
tia fuiffet prolata ita nota limitat Ange.illud dic-
tum in.l.errore in lectu.peru.C.de teftam.quod ta
men non haberet locum in pluribus teftibus uide
ad prædicta omnia Iafo.in.l.iusiurandum la.ii.§.
procurator col.8. ff.de iur.iur. Aut notarius eft
doctus ut puta quia habet peritiam eorum que ad
eius offitium pertinent ut dicit Bar.in.l.3.C.de ra-
bu.lib.10. Abb.in.c.ficut ne cler.uel mona. Et in
hoc eft uarietas inter doctores nam fede.de fen. in
19 confi. 199. quædam domina margarita etc. † te-
net q nõ creditur notario quia uidetur teftis in fa-
cto proprio cõtra tex.in.l.nullus.ff.de tefti.et. l. in
omnibus.C.eo.et hoc uoluit Ant.de but.in.c.quo
niam contra de proba.Abba.in.c.cum caufam de
tefti.Ludo Rom.in.d.l.fciendum Iafo.in.l.fanum
C.de tranfa.& idem Iafo.in.l.fi duo patroni.§. idẽ
Iulianus col.3.de iur.iur.inclinat in hanc partem
contrarium: tenet Alber.de rola.in.l fi.§.fimiles ad
uellea. Ange.in.d.l.fciendum Io.de Imo.in. c. cum
contingat col.fi.de iur.iur.Cepo.in caute. 197. &
ibi dicit hanc effe communem opinionem & refpõ
det ad rationem fede.dum dicit q non debet credi
alicui in facto proprio quia hoc eft uerum quãdo
refultat eius utilitas fecus eft quãdo alteri refultat
comodum fed uidetur q ifta refponfio Cepolle nõ
quadrat nam licet non refultet fibi comodum ta-
men ipfi notario refultaret uerecundia uel honor
quo cafu etiam non creditur ut per Io.And.in ad-
di.ad fpecu.in tit.de tefti.§.i.uerfi. fed pone & iaf.
in.d.l.fanum & fecundum opi.Feder. tranfit Alex.
in confi. 141. col.fi.lib. 1. & in confi. 85. in fi.ubi
dicit q ubiq fcribentes fequuntur dictum Federi.
in.2.lib & idem Alex.in confi. 191. in.6. lib.ubi
multa allegat & fic ut uides doctores in hoc articu
lo diffentiunt & licet plures doctores fint pro op.
Fede.& maioris autoritatis itaq hec opinio tamq
comunis effet fequenda tamen in uia difputatiua
tenetem contra communem dico q pro opinione
Alberi.facit dictum Bar. in. l.Theopompus. ff. de
dor.prælega.ubi dicit q fi reperitur fcriptum per
notarium q talis teftis iurauit tali die quod ftatur
20 dicto notarii † quia actus qui potuit interuenire eo
tempore præfumitur interueniffe.l.i.C.de fid.inft.
& iur.aft.lib.x.& hoc dictum aprobat Io.per.Fer-
ra.in fua prect.papi. in for. iurame. tefti. uidemus
etiam quod fi i lapide marmorio reperitur fcriptũ
aliquid quod contineat enuntiationem poffibilem
quod creditur fecundum Bar.& docto.in.l.monu
mentorum.C.de relig.& fump.fune.& per eũdem
Bar. Alex.& fcriben.in.l.i.ff.fi cert.pet & docto. in
c.cum caufam de probat.Alex.in confi.90.col.4.
in.6.lib.fi notarius eft peritus in arte fua & ifte a-
ctus renuntiationis potuit eo tempore interueniffe
21 præfumitur quod interuenerit † item quilibet pre-
fumitur bonus maxime fidelis in arte fua.l.nõ oĩs
§.a Barbaris.ff.d re mil.l.merito.ff.pro foci.& hoc
fuadet

suadet autoritas notariatus.c.ad audientiam de re-
scrip.affli.in decisi xix.facit etiam quod cũ hæc uer
ba renuntiationis reperiantur in instrumento presu
22 muntur uera † qa pro instrumento insurgunt duæ
presumptiones ꝙ sint uera in eo contenta & ꝙ sit sol
lenne ut per gl.& doct.in l post diuisioné.C.de iur.
& fac.ingno dixit Bal.in.c.1.§.si instrumétũ de not.
feud.Alex in consi.73.col.fi.& in cõsi. 2; col.an.pe.
lib.i.Maria.Socci.consi.12.col.fi.non obstat ratio fe
derici ꝙ notario potest résultare comodũ uerecun-
dia aut honor nam dico a simili illud quod dicitur
23 ꝙ testi cui potest resultare comodũ uel incomodũ
non creditur ut per Bar. in.l aufferre ff.de iur. fi.
hoc non habet locum in his testibus qui sunt depu-
tati ad illud of cium ut puta reperiuntur Vectores
& carrerii ordinarii & similes deputati ad aliquid
officium ego uolo probare misisse tot salinas olei
uel uini tot currus frumenti & uolo probare per ip
sos Vectores licet uideantur deponere in causa in
qua eis possit resultare comodũ & incomodũ tñ ꝓ
bant ita Io.pet.de ferra.in.d.practi.papi.in forma
oppo.con.teste.post publi.in uersi.in facto eorũ pro
prio in si ita ad propopositũ cũ notarius sit deputa
tus ad cõficiéda instrã debet in omnibus ei credi li-
cet possit ei comodũ uel honor resultari nec pr di-
24 ctis obstaret † ꝙ notario nõ credit asserẽti sibi iudi
cẽ cõmisissẽ testiũ examinationẽ ut ꝑ hosti. Abb &
docto.in.c.quoniã cõtra de pba.late.affli.in decisi.
317.nã ideo nõ creditur qa de cõmissione alius nota
rius oportuerat rogari ut ibi per affli itẽ hoc depé-
debat a iudice & sic ꝑsona extrinseca secus aũt in cer
cioratione q̃ depẽdebat ab ipso solo notario & hæc
opĩo procederet in regno Neapolitano in quo nõ loq
r notarius solus in instrõ sed loquũtur iudex ad cõ
tract⁹ notarius & testes simul nã dr̃ in instrõ nos ta
les dicim⁹ & testamur &c uñ cũ sint plures q̃ loquũ
25 r debet eis credi † accedit ẽt ꝙ cũ notarius presumit
rogatus ut apponat oẽs clausulas necessarias & cõ-
suetas ut ꝑ doct.in.l.fi C.de fideiu.ꝑ il ũ tex.& hu-
iusmodi renunciationẽ sunt solite apponi in instru-
mẽtis cũ habeat hãc presũptionẽ ꝑ se & ipse sit do-
ctus ita ꝙ potuit cerciorare presumitur cerciorasse
cũ sit actus q̃ eo tp̃e potuit interuenire & ꝑ hæc rece
derẽ ab opi.fede & adhererẽ opi.alberi.Ange.Io. de
Imo.& cepo.sed hæc questio hodie uĩ seruire de uẽ
to qa oẽs notarii in quolibet instrõ faciunt cõtrahẽ
26 tes iurare † & uirtute iuramẽti dr̃ de oĩbus cerciora-
ta ut est tex in.c ex rescripto de iur.iur & ibi docto.
& in iure ciuili est tex.in.l.cũ pater.§.filius matrẽ.
ff.de leg.ii.late habetur ꝑ Ale.in cõsi.27.in. .lib nec
habilitario uel absolutio ꝓficeret qa huiusmodi so-
lũ ꝓficiunt ad effectũ agẽdi uel excipiendi stãte me
tu dolo uel lesione enormissima ut post ea his ꝓba
tis obtinere possit ut ꝑ Pau.de Cast.in cõsi.259 in.2.
lib.& ꝑ feli in.c.i.de iur.iur.affli.in decisi.32:.col.fi.
sed circa predicta nihil ꝓficiunt nã statim ꝙ iuratũ
est iuramẽtũ traxit secũ effectũ ut uirtute ipsius iu-
27 ramenti dicatur cercioratus † nã iurando uidetur co
gitare de oĩ remedio q̃d sibi cõperere potuisset ut ꝑ
Alex.in d consi.27.& doct in.d.c.ex rescripto teti-
gi supra de absolutiõe seu habilitatione &c. † quero
28 an ex absolutione rescindatur contractus facias diffe
rẽtiã inter contractum qui erat ipso iure nullus ut
puta contractus metu extortus uel dolo ex proposi-
to & inter contractum qui nõ erat ipso iure nullus
ueniebat tamen anullandus & rescindendus ex ali-
quo legis remedio ut remedio.l ii.C.de res i. uẽdi.
si contractus erat ipso iure nullus quia substineba
tur solo uinculo iuramenti data absolutione con-
tractus est rescisus si uero contractus erat aliquid
ut puta in casu lesionis & hoc casu absolutio nõ re-
scindit contractũ ita concinne Abb.in.c.cũ cõtingat
col.9.uersi.sed ultra predicta de iur.iur.allegat con
si.Ange.quod incipit domina Caterina & est in nu.
360.sequitur socci.in consi.115.col fi.in.1.lib. & cir-
ca predicta uide plenissime dicta per Cagno.in re-
peti l ii.C.de resci.uen.nume.96.& infra ubi etiam
tenet ꝙ data enormissima lesione in pũcto iuris nõ
requiritur absolutio sicut quando iuramentum es-
set dolo exactum & ibi quid in muliere & rustico
29 iurante † & quando sumus in iuramento habito su
per cõtractu ipso iure nullo episcopus potest ipsum
relaxare & potest dari ab episcopo habilitario si ue-
ro sumus in contractu initio cũ lesione in hoc repe-
rio plures & plures doctores tenentes inferiorem a
papa non posse absoluere aut habilitare ut per In-
no.in.d.c.cum contingat & ibi Imo & ibi Imo. allé
gat Raimun.in sua summa de dispen.& Inno in c.
uenerabilem de elect & hoc tenet Alexad. in consi.
66.in.6.lib pet.Philip. Cornel. in.71.in.3.lib. socci.
in d.consi.115.col.1.fely.tamen in.c i.col.6.uersicu.
sed aduerte diligenter &c de iur.iur.tenet contrariũ
tamen comunis opinio uidetur in cõtrariũ & cũ re
diissem ex polonia barũ in anno 1549.inueni ibi ma
gnificũ prosperũ de rainaldis de nuceria paganorũ
generalem auditorem status bari coram quo uerte-
batur causa inter dominã Dianorã de recupero &
procuratorẽ illorũ de balzeris pro qua dianora ego
allegaueram fuit super hoc inter nos aliqua discussio
quæ in causa ipsa uertebatur suo acutissimo inge-
nio & profunda memoria multas difficultates pro
ponebat est n. uir perspicacis ingenii & magne me-
moriæ nimirum patrem habuit dominũ Sebastia-
nũ de rainaldis etate sua iureconsultũ clarissimum
30 unde fuerũt uires in semine amborum † & licet quã
do petatur absolutio & relaxatio a iuramẽto requira
r partis citatio ut tenet feli. in.c preterea col 9.uer
si.2.limita de sponsa.tñ qñ petitur habilitatio solũ
ad effectũ agẽdi uel excipiẽdi hoc casũ nõ requirit par
tis citatio ita oldra.in.consi.120.ad duplicem finẽ
&c. nam eo casu habilitario predicta non trahit ali
quid de iure partis sed habetur loco uenie petire ut
in exemplo de libero qui petit ueniam a pretore uo
candi in ius patronum.l.quique.§ i ff.de iniu. uo-
ca.uoluit hoc etiam Ioan Andr.in Rubri.in titulo
de iur.iurand. in addit magna in fin. ad specu.
& de predicto consi oldra.meminit Pet.de anchar.
in consi.118. in quæstione & Paul.de Castr in con
si.117.primum quesitum.colum.4 & Affli.in de-
cisi.220.asserit hanc esse comunem opinionem licet
Loffred in consi 1:.teneat contrariũ sed hoc fuit cõ
sulẽdo nõ credo in iudicãdo hoc dixisset.& in qua
tenus supra dixi ꝙ notarius presumit rogatus ut ap
ponat oẽs clausulas necessarias qualiter hoc intel-

ligatur ultra doct.in.d.l.fi.uide Alex.in consi.28.in. 3 2.lib.& per grama.in decisi.62.test sermo de notaris grossis quid si notarius faciendo testamētū uolens dicere titius reliquit centū meuio suo filio iure insti tutionis dixit iure substitutionis uel restitutionis utrum ualeat dispositio dic q̄ sic ut dicit Bal.in.l.si cū ante.C.de dona.an.nupt.& per eundē Bal.in.l. Imper.l.i.ff.de stat.homi.& in.l.pen.C. de ꝓcura; & de notario q scripsit q̄ talis substituit talē ꝓcura torē cū debuisset dicere cōstituit uide Alex.in.l.siqs mihi bona.§.sed qd si mādauit.ff.de acq·here.Iaso. in aut.nouissima.col.8.C.de inoffi testā.Vin. Max.

ILITES nostri ad exercitum sine cōmeatu uel stipendio non uocantur.

1 COmmeatus † accipitur pro licentia q̄ dat dux belli alicui militi eundi usq; ad prescriptum diē de quo loquitur tex.in.l.q cōme.ff.de re. mili. & in.l relegati in fi ff.de peni.& ibi glosella quę di cit cōmeatū eundi alibi remeatū reuertēdi domū. aliquando accipitur pro cibariis ad alimoniā exercitus unde salustius si vicerimus omnia nobis tuta erunt cōmeatus abunde &c.& cicero ꝑ lege manilia iā & cōmeatu & publico & priuato prohibemur. aliquando pro transitu multitudinis ut apud apuleum lib 6.sed cuneatim stipato commeatu difficultatem transibimus.in tex.ibi uel stipēdio quod est iustum ut ait apostolus prima ad corinti.quis militat suis stipendiis unquam.

EQVE a comitibus neq; a iustitiariis neq; a quo libet magistratu a ciuitate nostra aliquis Barensis extrahitur & inuitus ad alia loca ducitur iudicandus : sed intra patriā coram iudice debet conueniri pariter & cō uinci ut & ciuitati honor debitus reseruetur & ciuis & ius ciuile non possit per ignorantiam offendi.

1 HÆC cōsuetudo † est conformis cum iure ciuili ut patet.C.ubi de crim.agi opor. cum pluribus titulis sequentibus tamen hæc consuetudo censetur cassata per constitutionem regni quæ incipit priuilegia in tit.de priu.& eo. irrita. ut patet ibi in tex.per glo And.& affli.hodie tamē in regno est pragmatica regis ferdinandi primi quæ incipit Illustrissimo huius regni &c.sub data puteolis pri mo Ianu iiii.1488 per quam mandatur q̄ nullus extrahatur pro primis causis extra proprium incolatum ad instantiam etiā cuius uis etiam priuilegia2 te personæ & pro secundis extra prouinciā † ¶ Sed quero an partes possent de eorum consensu litigare coram iudice nō suo sine consensu sui iudicis hanc. q.examinat Bar. & post eum Alex.Iaso.& communiter docto.in.l.i.§.& post operis.ff.de no oper.nunt. & faciunt primo regulam q̄ de consensu partiū potest prorogari iurisdictio & non requiritur consen3 sus sui iudicis quia secundum Bar. nō reperitur in iure q̄ requiratur consensus iudicis preterq̄ in clerico ut in.c Romana.in prin.de for. comp. in.6. in aliis remanet firma regula probatur ex.l.ii.ff.de iudi.hæc regula recipit quatuor limitationes prima ut non procedat in clerico quæ sui ratio habetur per 4 Alex.& Iaso.in.d.§.& post operis † secunda limitatio est in feudatariis qui non possunt litigare de feudis quæ recognoscūt ab aliquo domino nisi corā illo pro qua Bar.allegat glo.in.c.imperialē.§.præterea de probi.feud alie.per fede.quā limitationē sequuntur docto in.d.§.& post operis And.de iser.& alua.in.d.§.præterea sed hæc limitatio sublimitatur non procedere in feudo franco ut uoluit Bal.in l.i.C.si a no.compe.iudi.& cum hac limitatione trāsit Iacob.in sua inuestit.feuda in uerbo & dicti uasalli col.11 uersi.dubitatur etiam; uer um. Fran.de aret.in.c.ceterum de iudi.impugnat dictum Bal. sed do.Phil deci.sedere distinctionis in. d.c. ceterū concordat opiniones & comunis opi.uidetur cum Bal.ut in feudo omnino franco & respectu inuestiture possit prorogari iurisdictio quod firmat curti.in suo tracta.feuda.in tertia part.in.q.5.in.fi. sublimitatur etiam ut non procedat quando dominus consentit sed utrum requiratur expressu. consensus uel sufficiat etiam tacitus late est uidere per curti in.d.q & ad preterita uide cumulata per grama.in decisi.103.nu 133.& infra tertia fallētia illius primæ regulæ est quando iudex ultra iurisdictionē haberet supra uasallum aliquam qualitatem quarta limitatio est in his quæ sunt reseruata principi ut in legitimatione & similibus ut in.c.per uenerabilem.§.insuper qui fili.su.legi.& ibi docto.& de hoc est uidere docto.in.d.c.ceterum de iudi &.in.c.pa5 storalis de offi ordin 2.ubi plene ꝑ feli.† ¶ Sed quero ecce q̄ in regno sunt nonnulli barones qui habēt amplissima priuilegia dictantia q̄ uasalli eorum non possint conueniri coram quouis tribunali etiā regio nec ratione contractus nec ratione delicti pro quacunq; causa cum clausula abdicatiua & decreti modo quidam uasallus unius Baronis habentis talia priuilegia contraxit cum aliquo extra proprium locum & cum iuramento renunciauit priuilegio fori imo promisit quod possit conueniri coram quocunq; iudice & loco fuit conuentus coram alio iudice ratione dicti contractus queritur si stante dicta promissione maxime iurata possit declinare forum uidetur dicendum quod aut iste conuentus fuit conuentus in loco contrarius quia ibi fuit repertus quod non possit declinare.l.heres absens.§.1.& ibi glos.Bar.& docto.ff. de iudi. similiter etiam si ibi non fuisset repertus si citaretur a iudice loci contractus uidetur quod deberet remicti per gl.singu. in.l.i.in uerbo pro non dato ibi tu potes attentare &c.ff.si quis in iu.uo non iert quæ glo.uult q̄ debet remicti ut ibi comuniter per docto.excepto Ange.ut ibi per Alex.& Iaso si uero esset conuentus extra locum originis domicilii uel contractus tunc si est presens uidetur similiter dicendum quod non

possit

posſit declinare ex quo promiſit quod posſit conue
niri in quocunque loco & etiam ſi non fuiſſet pre-
ſens & citaretur a iudice extra locum originis do-
micilii uel contractus propter dictam promisſioné
iuratam ut posſit conueniri in quocunq; loco alias
6 dicta promisſio eſſet ſuperflua & nihil ſeruiret † &
in contractibus quodlibet minimum uerbum non
debet eſſe ſine uirtute aliquid operandi.c.ſi papa de
priui.libro ſexto Bal.in Rubr.C.de contrah.empt.
col.9.Alexand.in conſi.xi col.3.in ſecundo libro &
idem in conſi.118.col.3.in quinto libro glo.in.c.ſoli
te de maio & obedi.in uerbo tamquam ſed in hoc
ultimo contrarium uidetur de iure cum qui regu-
lariter conueniri debet coram iudice ſuo non obſtat
illa promisſio quia debet intelligi ſi ibi inueniatur
7 † quia in contractibus non habet locum remisſio.d.
§.contrahentes niſi promisſio fuiſſet ſatis ampla ut
puta quod promiſiſſet ſtare iuri in omni foro & co
ram omni iudice ſiue ibi reperiatur ſiue non & tali
caſu uidetur quod non posſit ſibi opitulari priuile
gium ſui domini quia quatenus dictum priuilegiū
8 reſpicit fauorem ipſius uaſalli † potuit renuntiari
dicto fauori ex priuilegio.l.ſiquis in conſcribendo.
C.de pact.immo tale priuilegium eſt perſonale &
eſt domini & ſi dominus non contradicit tenetur
comparere uirtute promisſionis ſi dominus contra
diceret poſſet auocare ſuum uaſallum alibi citatū
uirtute dicti priuilegii ſed ulterius cogitanti uide-
tur mihi quod ea que ſupra dixi precederent in ua-
ſallo illius domini qui non haberet tale priuile-
gium quia tunc poſſet prorogare iuriſdictionem al
terius iudicis ſine cōſenſu ſui domini quia ut ſupra
dictum eſt non requiritur conſenſus domini ſed ſtā
te tali priuilegio ſū in opinione q̄ ēt ipſe uaſallus
non obſtante promisſione a ſe facta cum iuramento
q̄ adhuc non tenetur ſtare iuri corā alio iudice mo
ueor primo q̄ ſtante dicta clauſula abdicatiua &
decreti in priuilegio ſui domini q̄ oēs alii iudices nō
posſint de uaſallis dicti domini cognoſcere & ſint
incōpetentes & priuate perſonæ & quicquid fece-
rint ſit irritum & inane ſtāte tali priuilegio oēs alii
iudices reduntur perſonæ priuate reſpectu uaſallo
rum dicti domini & ſunt penitus incōpetentes ita
ut per ipſos uaſallos ipſa iuriſdictio prorogari non
9 posſit † nā principes limitando iuriſdictioné in cer
tis perſonis & cauſis non habet locum prorogatio
etiam de uoluntate partiū aut.habita.C.ne fili.pro
pat & ibi Bal.& Ange.in.l.teſtaméta.C.de teſtam.
Iaſo.in.l.non dubium in.8.num.ff.de legi.non po-
tuit iſte uaſallus facere pactum renūtiationis & da
re iuriſdictionem ſupra ſe illis iudicibus a quibus
10 abdicata fuerat † quia pacto priuatorum iuriſdi-
11 ctio non datur.l.priuatorū.C.de iuri.om.iudi. † &
iudices in tantū ſunt iudices in quantū a lege ſtatu
to conſuetudine uel conceſſione ſunt iudices ut di-
cit Bal.in aut caſſa.C.de ſa.ſan.eccle.& in aut. ſta-
tuimus.C.de epi.& cleri.Phil.deci.in conſi.3. unde
cum non habeant iuriſdictioné non poſſunt ſe con
tra dictū uaſallum intromictere & contra uolunta-
12 tem principis abdicantis a ſe iuriſdictioné † & dicta
clauſula abdicatiua cū clauſula decreti eſt tante po-
tentię ut cauſa iudicetur ac ſi eſſet cauſa clericalis ut
dicit capiti.in deciſi.122.& de hoc habetur p eūdé ca
piti.in deciſi.9 ubi ēt dicit q̄ dicta clauſula decreti
afficit ingnorātes ita q̄ ēt ſi nō allegeť acta ſunt nul
la ut p doct.in.d.c.ceterū p Abb.& feli.in.c.audita
de reſti.ſpoli.p Iaſ.in.l pacta quæ cōtra.C.de pact.
ubi dixit q̄ ſtante clauſula decreti cōſenſus partiū
in cōtrariū nihil operatur nō obſtat illa p̄miſſio iu
rata de ſtādo iuri corā omni iudice q̄a uaſallus Ba-
ronis priuilegiati ut ſupra poterit dicere coram ille
corā quo cōuētus eſt dñe pondera illud uerbū iudi
ce q̄a ego p̄miſi ſtare iuri corā oī iudice iudex eſt q
habet iuriſdictioné actu & habitu uel ſaltim habitu
ſed quoniā princeps reſpectu mei abdicauit abs te
iuriſdictioné cū cl'a decreti ita q̄ nō es iudex & ſic
mea p̄misſio de ſtādo iuri corā iudice nō pōt uerifi
cari in p̄ſona tua q̄a reſpectu mei es priuata p̄ſona
13 & nō iudex † & ſic mihi non obſtat ſacramētū q̄a iu
ramētū intelligitur ſecundū cōtractū & promisſio-
né.l ſi.ff.q ſatiſd coga.l.ſi C.de no nu.pecu. & cū
in te quātū ad me nō ſit p̄rogabilis iuriſdictio ac ſi
eſſé clericus.c.ſi diligēti de ſor.cōp p̄rogatio a me
fieri nō potuit q̄a q̄ nullū eſt p̄rogari nō pōt argo.l.
14 nā & ſi.§.poſt defectū.ff.de iniu.rup.& irri.teſta. † &
priuatio preſupponit habitū.l.decé.ff.de uer.ob.§.
ſeruus inſti.de cap dim.cōcludo igiť q̄ ēt uaſallus
talis dñi habentis tale amplū priuilegiū nō obſtāte
ſua promisſione iurata poterit allegare & p̄ducere
priuilegiū dñi & declinare forū de dño non eſt du-
15 biū. † ℭ Quero utrū dñs posſit p̄hibere uaſallū ne
accedat ad officiales regios pari.de pute.in ſuo tra-
cta.ſindi.in uerbo an baro teneatur &c.dicit q̄ ſi ba
ro habet merū Imperiū pōt p̄hibere multa ad hoc
allegat hoc dictū pari.refert & ſequitur Nico.Boe-
ri.in deciſi.114.ubi ēt allegat Io.fab.hoc dicēté in.l.
i.C.de offi.preſec.urb.aduerte q̄a hoc p̄cederet qñ
uaſallus uellet cōuenire aliū uaſallū ſui dñi corā iu
dice regio puta in magna curia uel in ſacro regio cō
cilio tūc baro hñs merū imperiū pōt p̄hibere uaſal-
lū ne uadat ad iudicē regiū in preiuditiū ſuę iuriſdi
ctionis immo poteſt precipere ſub iuramēto fideli
tatis ne accedat ita dixit afflic.in.c.i.§ fi.col.6. de
p̄hib.feu.ali.p federi.ſed ſi uaſallus uult cōqueri de
dño uel de officialibus ſuis uel uult appellare in
caſu in quē dñs non hť primas uel ſcđas appellatio
nes in hoc caſu non pōt prohibere imo prohibendo
tenetur crimine leſe Maieſt.ut dixit Luca.de penu.
in.l.i.in.fi.C.ut nem.ad ſu.par.p tex.in.l.4.ff.ad le-
ge.Iul.Maie.ibi is cuius dolo, opera factum eſt ut
rex extere nationis Pop.Rom.nō obediat uide capi
16 ti.in deciſi.130.col.4.nu. c. † ℭ Quid n.ſi rex cōceſ-
ſit baroni priuilegiū in uaſallos cū clauſula abdica
tiua & decreti deinde ipſe rex uel eius locumtenens
gñalis uellet cognoſcere cōtra uaſallū illius baronis
uel procedere in aliqua cauſa quæ ex priuilegio ſpe
ctaret ad baroné utrū poſſet dicas q̄ ſic per tex.in.c.
dudū de prebē.in.6.p quē tex.p̄bať q̄ ſēp penes cō
cedenté remanet maior p̄tatās uide grama.in uoto.
28.& in cōſi 6.in fi.& in deciſi.30.rō eſt q̄a ſuppre-
ma iura regalia nō pñt a dignitate regia ſeperari nec
alienari.c.intellecto de iur.iur.ubi docto.& dicit ibi
Bal.q̄ iſte ſuppreme iuriſdictiones sūt ſacrū ſacro-
rū ita q̄ nō sūt uenalia ad q̄ ē uideť ſely.in.c.ad au

dicentiam col.ii.de prescrip.& per ripam primo libro responsorum.c.1.Abba in.c accedentes de prescrip.& in.c.puenit de inmu.eccle dixi supra in hoc tit.in prin.col.penu. ¶ Quero est iu tex in particulari in certo genere personaru puta datus est consul mercatoribus alicuius nationis aliqs ex dictis mercatoribus est uocatus in ius coram ordinario loci
17 utrum posset declinare forum & petere q remictatur ad consulem suum iudicem † breuiter dicas q sunt in piciendã priuilegia cõsulis & uidere si iurisdictio fuit d ita cumulatiuo uel priuatiue si ad certas causas uel ad omnes de quo per Bar. in.l.i.§. si quis hoc interdicto.ff.de itin.actuq priua & per Ange.in.d.l.testamẽta Alex in.l.restituta ff.ad Trebe. Fran.de aret.in cõsi 102 spectabilis domine & Phil. deci.in consi.3.ubi multa bona dicit in dubio autẽ cumulatiue & non priuatiue intelligitur iurisdictio concessa uoluit Ludo.Rom.cõsi.393 feli.post Anto. de burt.in.d.c ceterum & aliquid per capiti in.d. de
18 cisi.9.& per grama.in d.decisi.30.;¶ Quero de.q. que fuit in facto bari fuit lata sententia a Magnifico consule mediolanensis nactionis cõtra unũ mercatorẽ q appellauit ad Auditorẽ Serenis.Reginæ Polonie utilis domine ciuitatis bari opponebatur debuisse appellari ad officiales regios & cũ ego essem tunc tpis aduocatus curie & fiscalis fidici pòt in statu ille requisiuit me ut defenderẽ causam ne uiderer deficere in officio licet aliter sentiebã disputãdo dicebã q auditor Serenis.Reginæ erat iudex appellationis in.d.causa allegabã hãc rõne certũ est q dicta Serenis.Regina in d ciuitate bari erat sicut erat prefectus in urbe.l.i.§ cũ urbe.ff.de offi.prefec urb.cũ de omnibus criminibus cognoscebat in absentia Imperatoris ut late declarat Cagno.in.l ii nu.41c.ff. de orig.iuri.q latenus Imp & Rex egni per suũ priuilegiũ cõcessũ consuli abdicauit de ordinaria iurisdictione dictæ Serenissimæ reginæ primas causas dictorũ mercatorũ quæ causæ ex ui ordinariæ iurisdictionis spectassent ad dictã Reginã rõne territorii, non tamẽ censetur abdicasse in causis appellationũ
19 † q illud priuilegiũ cũ tractatur de preiudicio tercii strictè intelligitur & pue cantat in primis causis tantum ut p. g.o.& docto in l.fi.de constitu. prin. & in.c.ex tuarum de auro & usu pall.c.olim de uerb. signi.ponamus dicebam quod unus mercator committeret delictum de quo non posset consul uirtute sui priuilegii cognoscere quia esset casus exceptus certe de tali delicto cognosceret officialis Serenissimæ Reginæ ratione loci.aut.qua in prouincia.C. ubi de crim.ag opor cum in tali casu nõ dicitur ab dicata iurisdictio pari modo cum iurisdictio in ciuilibus sit abdicata in primis causis tantum non de-
20 bet extendi ad causas appellationis † præterea cum omnis iurisdictio fluat a principe & ipse solus est qui dat iurisdictiones ut dicit Bal.in.c.i de allodi. quilibet Baro in statu suo representat ipsum principem sunt enim isti uocati in partem sollicitudinis & Rex in uniuersali cura & plenitudine potestatis † nã Res d u ditur ut melius culriuetur & Re-
21 garur.l.gaius.§.titius.ff.de lega ii & hoc argumento utitur Alexan.in sua disputatione que incipit Sigismundus uersi.de iure uero canonico quo pœna

col.i.pro hoc etiam Alexand.allegat.tex.in c multum.3.q.6 &.·.q.6.c.de cetero.c.quiescit & c.bonorem de Auto.& usu.pa.sunt enim isti domini in dominiis suis sicut presides unde si appelletur ad eo; adhuc dicitur appellari ad regem & ad officialem regis quia ut dictum est representat regem in statu suo sed in contrarium est ueritas quia ut dicit Bal. in.c.i.§.ad hoc col. .de pac.iura.firma.quem refert Affli.in constitu.regni ea quæ ad decus & capi.in
22 .d. decisi.9.& gramma. in decisi. .6. † quod omnis iurisdictio fluit a principe & refluit ad principem sicut flumina fluunt a mare & refluunt ad mare fluit a principe per concessionem refluit ad principem per appellationem & querelas unde eum iurisdictio fluxit in consulem per concessionem regis
23 debet ad eundem refluere per appellationem † præterea ille dicitur iudex appellationis qui est superior iudicantis sed consul ut consul in exercitio suæ iurisdictionis non est subiectus utili domino ciuitatis Bari cum consulatum & iurisdictionem recognoscat a rege Merito Rex & eius officiales sunt iudices appellationis probat tex.in.l.precipimus. C.
24 de appella.ubi dicunt Bal & sal † quod si in una causa iudicat simul iudex ecclesiasticus & secularis cum maius dignum trahat ad se minus dignũ appellatur ad superiorem iudicis ecclesiastici tenet Alexand.in consi..2 .& in consi. 83 in secundo libro Iaso.in.l.Imperium col.7 ff de iur.om.iudi ad cognoscendum quis sit iudex appellationis non sunt in consideratione personæ litigantes sed solum persona iudicis a quo appellatur ut eius superior fit iudex appellationis ut dicit Affli.in decisi.fi.præterea tex.in.l.i ff qui & q uo appell.fi expresse dicit quod a iudice dato appellatur ad eum qui ipsum dedit cum uterque tam Baro quam consul habeãt
25 iurisdictionem † uidetur quod par in parem non habeat Imperium.l. ille a quo.§. tempestiuum.ff.
26 ad Trebel. † præterea sola magna curia uicariæ cognoscit de excessibus officialium si derelinquerint in officio & exercitio dicti officii ut patet in ritu magnæ curiæ uicariæ qui incipit item quod curia ipsa in titulo de iuri & cogni.magn curi.ui.& sic ipsa curia tamquam uicaria principis debet cognoscere & est iudex appellationis non obstat ratio in contrarium adducta nam semper principalis intentio attendirur & non quod uenit in consequentia.l.nõ omnis ff.si cert.peta principale intentum principis fuit in concedendo iurisdictionem consuli & non fuit in abdicando iurisdictionem ab utili domino ciuitatis maxime quia iurisdictio concessa consuli extenditur per totum regnum & non cohartatur respectu territorii ciuitatis in qua fuit iudicatum & utilis dominus ciuitatis non habet iurisdictionẽ in mercatores exteros ratione originis uel domicilii in ipsos ut in uasallos sed tantummodo haberet in eos ratione contractus uel delicti unde si numquam contraherent uel delinquerent non essent sub sua iurisdictione quæ quidem non sunt in consideratione antequam casus occurrat sed solum ipsa concessio quæ non infert preiuditium baroni cum dicatur concessa ante contractum non obstat q barones representãt principẽ in statu suo

nam

nã respondeo q licet barones habuerint iurisdictio
nem a principe tamen habuerunt eã mediante feu-
27 do †qa iurisdictio coheret territorio ita q in eorum
persona est iurisdictio ordinaria perpetua & utilis
& non delegata ut per Affli.in preludi.constitu.in.
28 q.6.†& sunt ad instar procuratorum in rem suam.l.
actor.ff.de procura.& non representant principẽ in
illa suprema & directa potestate prout representa
tur a magna curia.vicariæ a sacro regio consilio &
a prorege generali sed in causis iuxta eorum priui
29 legiũ in partẽ sollicitudinis ut supra dixi.†¶ Quę-
ro de.q.quę omni anno occurrit in terris baronum
habentium secundas causas, sindicatur offitialis sin
dicatores proferunt decretum uel sententiam in ca
su quo licet appellare appellatur quis erit iudex ap
pellationis Auditor baronis uel iudex regius, unde
tue dicendum q sit auditor baronis nam una cum
sindicatoribus ad sindicandum officialem ueterem
interuenit capitaneus successor ut habetur in con-
sti.regni Volumus Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.
in.1.q.per.tex in.l.pars literarum.ff.de iudi.& per
pari.de pute.in tract.sindi.uersi.iudices ad sindicã
dũ &c.clarũ est q capitaneus est dignior sindicato
ribus & maior cũ in illo loco habeat merũ & mix
tũ imperiũ unde debet appellari ad superiorẽ capi
30 tanei †nam si in una & eadẽ causa iudicane iudex ec
clesiasticus & iudex secularis appellatur ad supe-
riorẽ ecclesiasticũ qa maius dignũ trahit ad se mi-
nus dignũ ut dicit Bal.& sali in.l.precipimus.C.
de appe.Alex.in con.131.Ias in.l.imperiũ col.3.ff.de
iuri.om.iudi.ita in hoc casu debet appellari ad supe
riorẽ capitanei qui est auditor baronis ad hoc facit
31 quia sindicatores sunt uasalli baronis †item capita
neus dicitur ciuis loci ubi officiũ gerit.l.ciues.C.de
inco.lib.xi.unde debet appellari ad superiorẽ predi
ctorũ sindicatorũ qui est auditor. Præterea officia-
lis sindicatur de gestis per eũ ratione officii puta de
sententiis male latis de baractariis & similibus ut
dicit Bal.in.d.§.pficisci in.q.ii.auditor baronis du-
rante officio per uiam appellationis & grauaminis
poterat cognoscere de predictis quare est dicendum
q non possit cognoscere finito officio. Præterea si
capitaneus deliquit in officio deliquit in terra baro
nis unde ibi stare debet in iuditio tã pro primis q̃
secundis causis iuxta priuilegiũ baronis.d.l.pars li
terarũ & aut.qua in prouincia.C.ubi de crim.agi.
opor.& si cognoscunt de ipso sindicatu sindicato-
res in primis causis per regias pragmaticas & est de
rogatũ in hoc successori in partẽ quia poterat so-
lus cognoscere.d.l.pars literarũ &.d.constitu uolu
mus non uidetur derogatũ in causa appellationis
audientiæ ipsius baronis ut cognoscat de re gesta in
suo territorio & ab eo qui erat ciuis loci.d.l.ciues
nam ex priuilegio dato uniuersitatibus de eligẽdo
sindicatores ad sindicãdũ officialẽ in primis causis
32 non uidetur derogatũ baroni in secundis causis †nã
cũ tractatur de preiuditio tertii beneficia principiũ
stricte intelliguntur.l.fi.de consti.prin & ibi docto.
sed cõtrariũ credo uerũ inspecta maxime Regia pra
gmatica quę incipit Regię dignitati nã ex dicta pra
gmatica.datur potestas & modus sindicãdi officia-
les sindicatoribus eligendis p uniuersitates locorũ

33 †& isti sindicatores cũ nõ habeãt iurisdictionẽ co-
herentẽ territorio & ordinariã cẽsentur iudices de-
legati & ita uoluit Bar in.l.i.C.ubi & apu.que. &
Iaso.in.l.more col.7.nu.50.ff.de iur.om.iudi.& sic
censentur iudices delegati a rege ad ipsum igitur re
gẽ & suos officiales appellari debet.d.l.i.ff.qui &
34 a quo appe.si.†præterea omnis iurisdictio fluit &
refluit a principe & ad principẽ ut per Bal.in.d.c.
1.§.ad hoc col.3.de pac.iura.firm.& dixi in pxi-
ma precedẽti q certũ est q iurisdictio q̃ habent sin-
dicatores in causa sindicatus fluxit a rege per cõces
sionẽ factã in.d prag.ergo ad eũdẽ refluere uel & p
appellationẽ ut dicit ibi Bal.& sic debet appellari
ad ipsum regẽ & suos officiales & maxime ad ma
gnã curiã uicariæ quæ cognoscit de excessibus offi-
cialiũ p titũ allegatũ supra in pxima precedẽti.q.&
p consti.regni quę incipit magnæ curiæ &c.ubi di-
cit And.de yser.q illa cõstitutio loquitur tã de offi
cialibus existẽtibus in officio q̃ de ammotis ab offi
cio refert & sequitur pari.de pute.in.d.uersi.iudi-
ces ad iudicãdũ,& reiẽta hac opinione potest respõ
deri ad contraria & primo nõ obstat q in sindicatu
interuenit nouus capitaneus nã potest dici q ex.d.
prag.regiæ dignitati sit derogatũ.d.cõstitutioni uo
lumus qa in d.prag uerbũ nullũ de capitaneo &
successore & tota cognitio uidetur data sindicatori
bus & posito q deberet interuenire successor in
officio una cũ sindicatoribus certũ est q ipse succes
sor in causa sindicatus nõ iudicat solus ex suo consi
lio uel sui assessoris sed de cõsilio consultoris eligẽ
di p sindicatores ut in d prag & non redit ius in
bãco solito & in loco maiorũ ita q non ut iudicare
ut capitaneus ex iurisdictionẽ q̃ habet a barone sed
potius ex potestate sibi concessa ex illa cõstitutione
35 regni uolumus †qñ aliquid additur uel diminuit
alicui rei nõ dr̃ eadẽ res quæ fuerat.l.ius aũt ciuile.
ff.de iusti & iur nõ obstat tex.in.d.l.pars litterarũ
nã.d.lex nã põt intelligi de his quę sunt gesta ex cã
officii qa cũ precessor & successor sit unũ & idem
tribuna.l.gponebat.ff.de iudi.si successor uellet
cognoscere an predecessor male uel bene iudicauit
utiq idẽ tribunal cognosceret his in eadẽ causa & p
certo in multis locis uidi q solũ sindicatores proce
dunt, nõ obstat q sindicatores sunt uasalli baronis
nã ipsi iudicant uti sindicatores & iudices dati a re-
ge & nõ ut uasalli qa tamq̃ uasalli nullã haberent
iurisdictionẽ minime ẽt obstat q ipse capitaneus q
sindicatur sindicatur de gestis in loco & territorio
baronis in quo ipse erat ciuis tpe quo ea gessit nam
36 ad hoc respõdet †q in appellationibus ad cognoscẽ
dũ qs est iudex cõpetẽs appellationis nõ sunt in cõ
sideratione causæ de q̃bus appellatur nec personæ
litigãtiũ sed solũ cõsideratur persona iudicis a quo
appellatur qa ad suũ superiorẽ appellari debet ut
dixit Affli.in.d.decisi.si & dixi in proxima prece-
denti.q.unde ad superiorẽ sindicatorum est appel-
landum, non obstat q in ultimo loco dicebatur q
ex priuilegio concesso uniuersitatibus de eligendo
sindicatores in primis causis sindicatus contra.d.l.
pars litterarum non censetur derogatum priuile-
gio baronis circa appellationẽ nã dico q imo cense
37 tur derogatũ †quia cum rex in certis causis ut puta

in causis sindicatus & in certo genere personarum
ut puta in personis officialium concessit iurisditio
nem alicui uel aliquibus in tali casu ab omnibus
aliis uidetur iurisdictio abdicata ita quod minime
potest in casibus illis fieri prorogatio ita Bal.in.d.
Aut.habita.C.ne fil.pro pat. & Ange.in.d.l. testa-
menta & Bal.in d.l.non dubium & cum iurisdi-
ctio fuerit per regem abdicata in primis causis sindi
catus & contra ipsos officiales & sic in certo genere
personarum & causarum a baronibus & eorum of
ficialibus dando illam sindicatoribus censetur etiã
abdicata in causis appellationis nam ut est dictum
a sindicatoribus debet appellari ad eum a quo flu
xit iurisdictio in ipsos sindicatores & ad eum qui
eos dedit hæc fuit opinio mea & credo non errare
uidi plerunq; amore uel timore in aliquibus locis
a decreto sindicatorum appellari ad auditorem ba
38 ronis & credo nulliter † ℭ An autem a sentẽtia sin
dicatorum liceat appellare Bal.in.d.§. proficisci di
cit quod non & ita etiam tenet pari. de pute. in.d.
uerbo appellatio. & de hoc in regno habemus capi
tulum quod incipit uulgaris famæ quod capitulũ
licet uideatur extinctum cum fuerit factum ad be
neplacitum regis condentis.c.si gratiosæ de prebẽ.
in sexto.tamen ut dicit pari.in.d.uerbo appellatio
semper fuit obseruatum & ita nos uidemus potest
tamen interponi appellatio non tamen retardatur
exequutio rei iudicatæ nisi essemus in actibus in re
perabilibus quia tunc impeditur exequutio hanc
fallentiam & alias uidere poteris per pari.de pute.
in.d. uerbo appellatio & per scribentes in.d.§.pro-
39 ficisci † ℭ Quero quid si unus consul mercatorũ
delinqueret extra exercitium officii utrũ possit pu
niri per iudicem loci in quo delictũ commisit hæc
quæstio fuit in ciuitate Bari dum in anno 1547.in-
quireretur ab officialibus Serenissimæ Reginæ
Poloniæ honorabilis Bernardus figlioli uenetus
mercatorum magnificæ nationis uenetæ in regno
de illatione uulneris nam & ipse declinabat forum
& pro certo in sui fauorem uidebatur facere illud
uulgare par.in parem non habet Imperium.d.§.
tempestiuum & ritus iam dictus.Sed cum de pre-
dicto casu esset consulta dicta Serenissima Regina
ego existens Poloniæ auditor collateralis suæ Maie
statis consultus super hoc dixi quod officiales suæ
Maiestatis erant iudices competentes cum ipsa Re
gina haberet Maius Imperium quam cõsul qui ha-
bebat simplicem iurisdictionem in certum genus
personarum scilicet in mercatores & per hoc allega
bam Luca.de pen.in.l.ii.col.ii.C.de exacto. & ex-
40 equ.lib.xii. † ubi dicit q; si unus ex dominis unius
Castri qui haberet merũ Imperium & alter non,acẽ
cepisset e in custodiam Castrũ tẽpore belli potest il-
lud Imperium exercere in alium dominũ delinquẽ
tẽ & pp hoc fuit decisum in sacro regio concilio in
causa quæ uertebatur inter Magnificum Marcum
Antonium Filiomarinũ qui habebat iurisdictionẽ
criminalẽ in terra rutiliani & regalem ecclesiam San
cti Nicolai Barensis quæ est utilis domina dictę ter
ræ & habet iurisdictionem ciuilem q; si capitaneus
ecclesiæ delinquisset extra exercitium officii q; po-
tuisset puniri a capitaneo dicti Marci Antonii tanq̃
ab eo qui habet maius Imperium de hac decisione
loquitur est capiti.in decisi 27.in secundo dubio &
41 ibi dicit sic fuisse decisum † quando autem essent
duo domini qui haberent equalem iurisdictionẽ
in eodem Castro tunc unus non potest puniri ab
alio ita firmat guil.de cun.& post eum Bar. in.l.fi.
ff.de re.diui.ea ratione quia par.in parem non ha-
habet imperium Bal in.l.certa §.duobus.ff.de le-
ga.i Pau.de Castr.in.l.est receptum.ff.de iur. om.
iudi.Abb.in.c.prudentiam de offi.de lega.& idem
capiti.in.d.decisi.sed domini de rota in decisi. 245.
in antiquis dixerunt contrarium quod unus potest
puniri ab alio & pro certo miror quod non faciunt
mentionem de Guil.de cun. & de aliis qui tenent
contrarium unde propter autoritatem Guil. Bar.
& aliorum & propter eorum bonas rationes rece-
dendum est a dicta decisione dominorum de rota
non obstant allegata in contrarium nam licet par.
in parem non habeat imperium tamen in hoc casu
non erat parilitas quia Serenissima Regina habe-
bat maius imperium. Minime etiã obstat ritus præ-
dictus magnæ curiæ quia ut sonant uerba dicti ri-
tus dispositio ipsius procedit quando officialis de-
linquit in exercitio offitii & non aliter & ita intel-
42 ligit dictum ritum capitius in.d.decisi.27. † ℭ Sed
quero de pulcra.q.in qua plures dicerent contrariũ
sunt duo officiales in una terra quorum unus ha-
bet criminalem iurisdictionem & alter ciuilem si-
cut in terra rutiliani uel gripta liarum modo famu
lus capitanei ciuilis iurisdictionis committit deli-
ctum cuius cognitio non spectabat ad suum patro
num erat tamen delictum commissum in excessu
officii dicti famuli queritur quis est iudex compe
tens & utrum puniri possit ab eo capitaneo qui ha
bet ciuilem cuius erat famulus diceret quis quod
debet puniri a capitaneo qui habet criminalem nã
si capitaneus ciuilis nõ habet iurisdictionem crimi
nalem quomodo potest inferre pœnam criminalẽ
& supra est decisum quod officialis ciuilis potest
puniri ab officiali criminali quanto magis potest
& debet puniri suus famulus in contrarium fuit
decisum in ciuitate Bononiæ in quo est capitaneus
qui cognoscebat de ciuilibus & potestas q; preerat
criminali iurisdictioni & cum famulus capitanei
commisisset delictum pro quo ueniebat imponen-
da pœna sanguinis q̃ nõ poterat capitaneus impo-
nere potestatas uolebat eũ punire capitaneus pre-
tendebat ad eum spectare refert alberi.de rosa in l.
siquis forte.§ si quos comitum.ff.de peni.per illũ
tex.fuisse decisum in fauorem capitanei sed certe
ille tex.licet probet quod quis potest punire comi
tes suos & seruitores ac etiã seruos tamen ille pro-
consul habebat imperium puniendi tamen alberi.
ita dicit fuisse decisum & subdit quod hoc etiam
procedit quando famulus seruiens delinquisset in-
tuitu officii sibi commissi & in hoc potest conside
rari ratio quia capitaneo cui fuit data iurisdictio li
43 cet ciuilis † uidetur ei concessum omne totum per
quod ipsa iurisdictio exerceri potest.l.i.ff.de iuri.
om.iud.si famulus delinqueret in offitio sibi iniun
cto & ipse capitaneus eum punire non posset utiq;
uideretur quod non comode posset suam iurisdi-
ctionem

ctionem exercere. Sed potest dici q tex in.d.§.si qu
os comitem probet nam rō dubitandi in illo text.
est q cum illi comites & seruitores erant de famo-
lia sua non poterat de eis cognoscere.l.qui iurisdi-
ctioni.ff.de iuri.om.iudi. Et uidetur posse proba-
ri ex sextu.in.l.nulli.C.quo.appe.non recipi.
44 † ubi probatur potestatem posse punire suum
assessorem & notarium & ibi Bart. & Ange. idem
Ange.sali.Alex.& Iaso in.d.l.qui iurisditioni pro
certo casus dubitabilis est cum semper is qui punit
iurisditionem habet tamen dictum Alberi. de ro-
sa.refert & sequitur Nicola.Boert.in decisi. 9. ubi
multa optima suo more cumulat ¶ istud statu-
tum posset etiam habere locum in criminalibus
45 † sed in delictis non habet locum remissio de gene-
rali consuetudine ut per Bar.& Alex. in.l. sepulcri
uiolati.ff.de sepul.uiola. Sed hoc sane intelligendū
est quando esset causa in diuersis locis habentibus
diuersos principes ita q unus nō subsit alteri & ita
intelligitur idquod dicitur q in delictis non habet
locum remissio ut per Bal.in.l.requirendum.C.de
seru.fugi.Ange.in.l.heres absens.ff.de iudi.quādo
autem sub uno principe essent diuersa loca ab uno
ad alterum fit remissio de hoc per Socci.in tracta.
fallentiarum in Regu.335.& quando fit remis-
sio iudex qui remisit debet se bene informare an
remissus sit culpabilis ut per Ange.in authenti
ca si uero.C.de adult.Bartho.cepo.in consi.58.et
de plene per Feli.in.c.licet ratione colu.4.de for.
compe.& plenissime per Nicol.Boeri.in decisi.29.
Vincentius Maxilla.

VICVNQVE Barum habitaturus ingre-
ditur & in eo domicilium &
suarum fortunarū summam
habere disponit statim Ba-
rensis efficitur & uiuit nobiscum nostro iu
re & consuetudine iudicandus.

1 QVAMQVAM † ciuis quis efficia-
tur altero de quatuor modis scilicet origine
adoptiōe manumissione & electiōe siue allectiōe ab
alliciendo quia ciuis cum blanditiis & allectamen-
tis capitur.l.ciues.C.de inco.lib.x.l.i.ff.ad muni.
2 † quia ex sola habitatione licet longa quis non effi-
3 citur ciuis.l.si in patria.C.de incol. † & maxime si
summam fortunarum suarum ibi collocauit.d.l.
4 ciues &.l.filios.C.de muni.& origi.lib.x. † tamen
secundum dispositionem præsentis statuti ex sola
habitatione cum collatione suorum bonorum ef-
ficitur ciuis barensis. In ciuitate quoque Neapolis
uirtute pragmatice regis Ferdinandi primi sub da
ta Neapoli die quarto Iunii.13.klen.1479. quæ
incipit pateat uniuersis eo ipso q quis ducit uxorē
Neapolitanam uel edificat ibi habitando efficitur
5 ciuis † in decreto autem ciuilitatis cum quis in ci-
uem assumitur continetur q uniatur & agregetur
ciuitati & ciuibus ad idem ius ordiendi & participā
di in principatu iudicatiuo & consiliatiuo ad mu-
nera & ad honores & talis acceptio fit cum decla-

ratione & consensu ciuium inde dicitur ciuis ale-
ctione quia cum delectatione accipitur ut quis fiat
ciuis quæ requirantur uide Abba. in proœmio de-
cretalium & in.c.quod clericis & in.c.ex parte de
for.compe.luca de pen.in d.l.incola & in.d.l.ciues
& Ange.in consi.27. in dubio si quis habitauerit
in loco præsumitur incola iuribus supra allegatis
& est optima glo.in.c.significauit de parro.& in.c.
6 nullus de tempo.ordi.quæ uult † q ibi quis dicit
incola & habere domicilium ubi maiorem partem
rerum suarum habet & conuersatur assidue & dies
festos colit est glo.& ibi Bar.in.l.i.§.habitare ff.d
hi.qui edere.uel esud.glos.in cleme.causam in uer-
bo communites de elect.Pau.de cast.in.l.ii. col.1.
7 C.de iuri.om.iud. † ¶ In tex.ibi Barensis efficitur
&c. non autem de baro quia aliud est esse de baro
aliud est esse barensem quia de baro importat ori-
ginem ut est tex in.l.i.in fi.ff.de tuto.& cura.dat.
ab hi.ibi eiusdem prouincie domicilium habent
&c.& per illum tex.dixit Alex.in.Rub.ff.solu.ma.
col.2.q aliud importat dicere salis de perusio &
perusinum inducēs ad quæstionem de represaliis
concessis cōtra homines de perusio. Sed certe ista
est quædam differentia uerbalis & multa iura pro
bant contrariū ut.l.sed reprobari §.amplius uersi.
apud comanenses.i.de comanea.ff. de excu. tuto.
& in.l.i.ff.ad munici.ubi campanus idem impor-
tat q de campania a Bar.in.l.i.C.de moni.& origi.
lib.x.c.cum.m.Ferrariensis de consti. & ibi Ripa
sed circa effectum et substantiam ciuilitatis idem
importat esse ciuem originarium et esse ciuem ex
electione quia in honoribus et oneribus habens et
8 habere debent prærogatiuas † Sed quidam uolga-
res existimant & credunt esse quid magnū ducere
originem et faciunt magnam differentiam inter ci
uem originarium et allectum et hoc est quia non
habent iuris peritiam: et non legerunt dicant
mihi quæso nunquis ciuitas sit patria quæ idem
est.l.3.& ibi Bar.& Bal.C.de natu.liber.& in.l.si
patria & ibi Bal.C.de incol.parturit suos ciues si-
cus mater parturit filios certe non siue igitur quis
nascatur i aliquo loco siue ibi se collocet idem est
uellē scire si est aliqua differentia inter arbores spō-
te natas in aliquo horto seu pomario & inter arbo
res plantatas uel insertas in:o si uerū dicamus me-
liores sunt arbores plantate & inserte quia fuerunt
electe tanq̄ bone & ad propositum aducam good
dixit Siluius Poeta qui postea effectus summus pō
tifex papa pius dictus fuit scribens ad Lucretiam
9 Senensem in personam euriali tq magis ciuis dici-
tur is qui electione est ciuis q̄ qui ortu nam q quis
nascatur in aliquo loco sors & fortuna est q quis
uadat ad habitandum electione & consilio fit ma-
gis igitur laudanda sunt quæ consilio q̄ quæ sorte
10 eueniunt † Christus Dominus Noster in Bethlem
natus quia nazareth habitauit nazarenus dictus fu
11 it Mathe.c.2. † non semper natiuitas facit ciuem
nā si quis nascatur in patria unde mater habet ori
ginem si ibi non habitauit sed in patris patria uel
alibi non est ciuis illius loci.d.l.filios.Et ne uidear
prædicta affirmare sine legibus & autoritatibus
12 † aduco ad hoc consilium Bar.quod digito ligan-
dum est in nu.62. incipiens punctus talis est ubi di-
cit ista formalia uerba quidam est effectus ciuis a-

liculos ciuitatis per statutū uel reformationem quæritur an dicatur uere ciuis an improprie & ficte &
13 dicit sciendum esse † q aliquem esse ciuem non est actus naturalis sed ciuilis q apparet primo ex ipso nomine quia ciuis secūdo quia de iure naturali nō erat ciuitas & nascendo non nascebatur ciuis. Itē constitutio iuris ciuilis facit aliquem ciuē uel origine uel propter dignitatem: uel propter adoptionem ut.d.l.ciues.C.de incol.lib.x.unde non est dicendum q quidam sunt ciues naturaliter & quidā ciues ciuiliter imodo omnes sunt ciues ciuiliter ali
14 quis origine aliquis ex aliqua causa † unde si ciuitas facit statutum q quicunq haber in ea domū sit ciuis uere erit ciuis ut.l.edificia & ibi nota.& in l.prouinciales de uerb.signi.& in.l.urbe Romana ff.de statu.homi.& uere & proprie ciuis est quicunq recipitur ut munera subeat hec sunt uerba Bar. in.d.consi.Iaso.in.l.si quis pro emptore col.5 6.ff. de usuca.refert & ponit consiliū hoc Bar.de uerbo ad uerbum & dicit q circa hunc articulum nihil posīt melius ad propositū aduci & bene dicit bar. q esse ciuem alicuius loci est actus ciuilis & nō naturalis quia de iure naturæ non erant ciuitates & terræ sed homines ut ciuiliter uiuerent eas sibi cōstituerunt Imo etiam dico q nec sunt de iure gen
15 tium † quia non omnes gentes & populi habent ciuitates terras castra & loca nam sunt multi populi qui discurrunt more animalium & quum consumunt herbas & bona unius loci cum eorum animalibus transeunt ad alium locum sicut uidetur i egiptiacis & cingaris sicq audio de aliqua parte Tartarorum & muscouitarum si essent de iure gentium omnes populi nullo excepto ciuitatibus uterentur.l.ex hoc iure cum seq.ff.de iust.& iur.Ad p̄dicta optime facit quod dixit Bal.in tit.de pac.cōsta.in prin.col.3 uersi.quæro nunquit ciuitas du
16 rans &c.† ubi uult q si in una ciuitate essent tantum ciues aduenticii & nullus originarius adhuc diceretur eadem ciuitas quę olim fuit aducit bona lura facit tex.in.l.proponebatur.ff.de iudi.ex quo colligitur q nulla est differētia inter ciues origina
17 rios & allectos † Nam q una res possit fieri multis modis si fiat uno de prædictis modis & non alio idem est uidemus q legitimatio fit multis modis ut puta per subsequens matrimonium per dacrionem curie per rescriptum principis ut in authentico qui mod.natura.effi.lu.si unus naturalis legitimetur per subsequens matrimonium & alter naturalis per rescriptū principis ita ē legitimus unus sicut & alter quia cum omnes isti sint actus ciuiles unusquisq ipsorum actuū operatur eundem effectū. Sic etiam datio libertatis fit multis modis insti.qui modi.manu.proce.siue quis manumictatur ex testamento siue per epistolam siue uindicta eadem est libertas cum omnes isti actus ciuiles unusquisq ipsorū operetur eundē effectū ita ad propositū cum origo adoptio manumissio & allectio sint omnes isti quatuor actus ciuiles tendentes ad idē illū met effectū quē facit origo facit & allectio
18 † nā cū habemus effectū de aliqua re non curamus de modo.l.mulier in prin.ff.ad trebe l.3.& ibi gl. & Bal.C.de inst.& subst.cū concord.in glo. quid pluris habent ciues originarii in ciuitate q̄ & allecti originarius habet personam in ciuitate habet

19 uxorē filios domū agros hæc omnia potest ibi habere allectus & oēs laborant in eadē naui iā in secunda q̄ in aduersa fortuna † ciuitas est sicut uinea Christi de qua tantū participat qui uenit summo mane ad laborandū q̄ ille qui uenit in sero ut habetur Mathe.c.xx.salustius dicitur fuisse de antiquissima stirpe Romanorū non auditur fuisse cōsulē Tullius arpinas in urbe cōsulatū adeptus fuit Cato uticensis inter romanos maximus habebat fateor tamen q Originarius poterit habere plures agnatos cognatos & affines in ciuitate sed hoc nō facit ad ciuilitatem nam potest etiam esse q unus sit originarius & habuerit a mille annis maiores i ciuitate & q modo careat consanguineis propterea desinant uulgares & elati animo originarii dicere maior nobis debetur authoritas in ciuitate q̄ nouis ciuibus quia tot maiores nostri in ea fuerūt ubi sunt maiores in puluere ex puluere colligas maioris quoq allectorū terra tegit presētia curamus & non qui nō sunt quia quod fuit & non ē pro nihilo habetur ubicunq homo nascitur in mundo nascitur in una terra sub uno coelo & eodem aere circūuoluitur mundus est uniformis & ab uno radiatur sole unde bene Horatius uenusinus ūde domina berardina de Simmeone mr̄ mea bonæ memoriæ fuiṡ dicebat omne solum forti patria est pi scibus æquor &c.hoc autem quod dixi q ciues noui gaudent hisdē immunitatibus & honoribus sicut originarii habet locum quando ciuilitas confertur altero de illis quatuor modis silicet origine manumissione adoptione & allectione & reducun
20 tur ad simul habitandum † Sed quando una ciuitas facit reformationem uel priuilegium q una alia ciuitas uel terra & ciues illius habeantur pro ciuibus illius ciuitatis ut puta si ciuitas Bari faceret reformationem q ciues terræ medunii habeātur pro ciuibus barensibus nam hoc casu meduni
21 enses non essent ueri ciues sed ficti † nam aliud est esse tale & haberi pro tale ut late Bar.& Docto. in d.l.si quis pro emptore & hoc dixit Pau.de cast.in consi.209.circa primū notandū est &c.colu.fi.in 2.lib.ubi dixit q ciuis ex priuilegio non est uere
22 sed ficte ciuis † Ex quo sequitur q isti tales ciues ex reformatione uel priuilegio solū gaudent immunitatibus illis quæ cōpetunt illi ciuitati in qua habētur pro ciuibus de iure comuni non autē illis cōpeterent immunitates quæ debentur ex aliquo priuilegio ut in exemplo dicto de ciu bus meduniensibus habitis pro barenfibus nam medunienses gaudetent immunitatibus quibus gaudet ciuitas Bari de iure comuni non autē immunitates & gratias quas ciuitas bari haberet ex indulgentia & priuilegio principis ut in exemplo si Rex concessisset priuilegiū q barenses sint immunes io duganis & fūdicis regiis certe hoc priuilegiū non competeret meduniensibus licet ex reformatione fuerint habiti p ciuibus barenfibus ista est sollennis doctrina Bart. in.l.si maritus.ff.de adul.habetur per Sali.in.l.ciues.C.de appel.ratio est quia licet medonienses haberentur ut ciues barenses tamen sunt ficti ciues & quem si ipsi quoq consequerentur inmunitatem doganerii & fundicherii sentirent dānum † unde
23 priuilegiū principis extēderet de casu uero ad casum fictū in præiuditiū tercii & late interpretaretē

contra

contra iuris dispositionem.l.si ff.de consti. prin.c.
ex tuarum de auto.& usu.pall.c.olim de uer signi.
bene censerentur comunicata ut dictum est ea qui
bus gaudent ciues barenses de iure communi & de p
se i bonis ipsius ciuitatis quia ista comunicare po-
tuit & non illa q ex priuilegio habet & in his ter-
minis loquitur Pau de cast.in.d.consi.209.nam
hæc dicitur quedā dispensatio ad ciuilitatem.quis
dicatur ciuis & quot modis quis possit effici est ple
24 ne uidere per Boeri.in decisi.260.† Nec uelim q
aliqui existiment q ea quæ supra dixi in mei fauo-
rem dixerim quia non originarius barensis sed ab
arella Lucaniæ quæ terra antiqua magna & cum
titu. marchionatus est unde in armis & literis flu-
xere præclarissimi uiri & sunt fere anni centum q
inde fuit quidam Iannolella qui pro duce genera-
li in exercitu Venetorū contra teucros fuit & mul
ti & multi alii est quoq nobilibus & egregiis uiris
q pluribus hodie etiam dotata Nam benignitate
omnium barensiū a primo die quo barū ueni non
aliter habitus sui q si ibi natus fuissem ego.n.a pu-
eritia annorū ætatis fere duodecim originalem pa-
triam reliqui & a Magnifico Domino Guilielmo
artium & medicinæ Doctore Eximio patre meo
cuius anima requiescat in pace in ea etate Neapo-
lim missus fui ibiq per Annos quatuor Gramati-
ce & literis Humanitatis ut dicitur uocaui demū
in Anno.1518.in eadem ciuitate a Magnificis
Dominis Scipione Capetio & Ioanne Baptista mā
so.V.I.Doctoribus lecturas institutionum audi
ui deinde in Anno.1519.Salernum ueni in quo
per Annos tres Clarissimum & Subtilissimum iu-
reconsultum Ioannem Nicolaum de Vicariis in se
ro audiui in mane uero in dicto Anno.1519.In-
signem dominum Robertum Marantam audiui
in aliis duobus sequentibus Annis Magnificum &
Reuerendum Dominum Seuerum de Petruriis in
præceptorem habui.Superueniente morte paterna
quia eramus quinq fratres & duæ sorores tunc i-
nupte ex substantia quæ mihi in hereditate pater-
na contigebat maxime quia inmobilia anteq soro
res nuberent & dotarentur uendi ex ossu paterno
non poterant studium prosequi et perficere mini-
me poteram Neapolim tāde ueni et quod proprio
sumptu facere non poteram propriis laboribus fa-
uente altissimo perfeci multorum tamē nobilium
et præsertim Magnifici et generosi Hieronymi brā
ce auxilio et fauore suffultus lecturam primi libri
institutionum æræ Cæsareo explanaui et in anno
1524.in almo studio Neapolitano Rector fui et
functo rectoratus officio in die quarto Maii.1525.
uiua uoce doctoratus gradū accepi puncta fuerunt
hæc tex in.l.si.ff.de noxa l.si mulier. C. ad uelle. c.
2.de cleri.coniuga.c.episcopus.12.q.2.hæc q-
dem testari poterunt Magnificus Dominus Gual-
terius de casamaxima de Baro iurisconsultus Cla-
rissimus et Magnificus Dominus Marcus Antoni
us Carrectonus uiri nobiles genere et morum qui
erant in studio contemporanei mei credo adhuc
eos meminisse quando alter eorum legebat unam
columnam Bar.uel alterius doctoris puntatim ta
men et pedetentim et statim lecta ego de uerbo ad
uerbum nulla prætermissa silaba memoriæ recita-
bam et quandoq ducentum et plura uaria homi-
num et rerum nomina ab eis scripta et una uice di
cta replicabam. Dum legebam ne dum glosas et
doctorum Theoricas uerum & omnes leges in eis
allegatas de uerbo ad uerbum recitabā & per Men
sem & ultra retinebam hæc quidem non sub mo-
dio facta sunt ideo dico nam uiuunt q plurimi qui
a me hæc facta uiderunt ubi illa sunt tempora ubi
corporis illa & intellectus agilitas in paulatim q-
dem deficiunt & ad nihilum in dies ueniunt iuxta
illud prophete psalm 89. Mane sicut herba tran-
seat: Mane floreat:& transeat uespere decidat indu
rat & arescat & psal.38.uerū tamen uniuersa uani
tas omnis homo uiuens uerum tamen in imagine
pertransit homo &c.Sed cōsolemur cum Paulo ut
scribit in secunda:capi.5.ad corinthi.scimus.n q
si terrestis domus nostra huius habitationis dissol
uatur edificationem & Deo habemus domum nō
manu factam eternam in cœlis. decreuerā Neapo
li permanere superueniente peste recedere coactus
fui.ueni tranum pro iudice & assessore & cum qui
dam Magnificus Berardinus Scinphilus.V.I.D.
de Oliueto esset in ciuitate Bari & in toto statu Se
renissime Reginæ Poloniæ auditor generalis rēq
astrictioni uinculo affinitatis iunctus cum Magni-
fico Domino Aurelio Maxilla artium & medicine
Doctore fratre meo aliqualemq mei notitiam ha
beret persuasit ut Bari uxorem ducerē & quia sic e-
rat in fatis die.23.Aprilis.1527.contraxi matri
moniū cum nobili Tarentia Philipputia filia no-
tari Francisci Iacobi qui licet urgente tunc necessi
tate notarius fuisset erat tamen nobilis de nobili
& antiquissima familia ut est notorū a qua uxore
licet quatuor susceperim filiū & filias una tantū
superē quæ Iulia nominatur. Mortua uerū si dicta
nobili tarentia in die.26.Decembris.1534.steti
per aliquo Annos celebs tandem in die.9.Marcii.
1539.cū essē Annorū.39.& Mensiū quatuor &
dierū decē & octo qa ut i scriptis paternis reperi ego
Vincentius natus fui in die.22.in octaua hora no
ctis quæ fuerat hora Veneris in octauo gradu scor
pionis ascendente leone sed ut calculaui credo po-
tius ascendente cancro Luna habebat decē & otio
& erat in medio tauri & geminorū in Anno.1499.
in dicto die.9.Marcii.1539.contraxi iterū Ma
trimoniū cum Magnifica Domina Antonia Ven-
tura etatis tunc Annorū decem & nouē que ex par
te patris ducit originē a Baronibus palmarici de
prouincia terre idrunti cū Magnificus.q.Spinetta
Vētura auus paternus prædicte Domine Antonie
meæ uxoris uir satis spectate uitæ fuerat filius se-
cundo genitus baronis palmarici ex parte matris ē
de maxima antiqua prosapia nā Magnifica Do-
mina Catharina Zurla mater dicte meæ uxoris ē
de illa antiquissima prosapia Zurlorū de sedili Ca
puano de Neapoli unde tot milites tot barones co
mites & titulati fluxere ex ea usq modo sex suscepi
filios duos masculos & quatuor filias primo geni
tus Fabius dictus me existente Poloniæ in etate an
norū sex & dierū 22.nō sine gemito & dolore pa-
ternū in cœlū ascendit sit benedictus Deus ipse de-
dit ipse abstulit sit benedictū nomen eius in secula.
Ab idibus Ianuarii Anni.1528.semper steti bari
patrocinando prætereq in Anno.1530.qui fui gu
bernator in ciuitate cupersani cū eo tempore Bari

erat pestis ualida et in Anno. 1538. fui gubernator In ciuitate Rossani demptis his duobus annis semper fui Bari patrocinãdo & ex ipso patrocinio & aduocationis munere usq; ad diē quintum Nouembris. 1545. secundū cōmunem cursum quo die discessi a baro uocatus ad seruitia Serenissimæ Regine Poloniæ superlucratus fueram in pecunia numerata ducatos quatuor mille quatuor centū sexaginta quatuor tarenos tres & gr̄ duo ut patet ex quinterno in quo fideliter scripsi & quotidie scribo quicquid superlucratus fui & lucror usq; ad minimū obolū non tamen cōnumeratis muneribus Et si quis dixerit domine adhuc indiges non uerecundor dicere q̄ pauper barū ueni & semper habui Magnā familiam et expense fuerunt excessiue non poterā tantum superlucrari quantū expense asorbebant & si quid deerat uolui. facere massariā sequens consiliū practice papiensis in forma libellorū contra plures reos debendi ad finē ubi dicit attende tu iurista qui de sola arte scientiæ uis uiuere quid moneat moralis ille philosophus exemplo antiquorū Romanorū quū doctus erat quisq; prudentissimus maxime negotiosus erat & nemo ingeniū sinè corpore exercebat itaq; mihi ait crede ne attendas ad nudā scientiā si laicus es quia uiues in miseria & paupertate sed uelis negociari & mercari per te q̄ per alios & confirmare uitā tuā cum gestis prudentum antiquorū. non aduertēs q̄ omnia nomina terminata ī ria sicut est massaria sunt mala & non memor usitati adagii quod dicitur sa lar te tua & non aduertens che lhomo non deui contractari con li soi p̄posui in dicta massaria seu cāpo Gulielmū Maxillā filiū. 9. dicti Magnifici Domini Aurelii Maxille mei fratris qui homo dānificauit me in spatio Annorū trium in ducatis mille & plus ut est notorium deus sibi retribuat possum dicere quod dixit propheta psal. 40. Etenim homo pacis meæ in quo speraui &c. Omnia tradidi Christo meo me filios filias & bona faciat ut libet suæ diuine Maiestati nec cogitaui nec cogitabo de crastino ut obediā ipso Christo meo iuxta eius præceptum Mathe. c. 6. Luce. c. 12. in. 1. Epist. Petri. c. 5. & iuxta illud prophete psal. 54. ibi iacta super dominum curā tuā & ipse te enutriret non dabit in eternum fluctuationem iusto. Post duos fere annos qb⁹ barum ueni examinatis Magnificis Marco Antonio Rogadeo Antonio de Guardia artiū & medicinæ doctore Reuerendo præposito Iuuenariensi Domino Iulio Padulo & certis aliis nobilib⁹ uiris corā excellenti & Magnifico. q. Ludouico Aliphio tunc tēporis locum tenente generale dictæ Serenissime Reginæ qui oēs bene nouerant originē meā & parentum meorum gratia & humanitate eiusdem domini & omnium nobilium ciuitatis assumptus & allectus fui in ciuem & in numero nobilium sit laus honor & gloria Deo Optimo Maximo. Vincentius Maxilla.

Clientulis nostris & mercennariis & ceteris qui nobiscum remanserint seruituri siue Gratis: siue conducti nulla vnq̄ affidatura requiritur.

1 CLIENS aliquando dicitur debitor ut est tex. iuncta glo in uerbo a cliente. C de noua. quandoq; dicitur is cui præstamus patrociniū ut nota. in. d. glo. hic potest accipi pro seruitore & sic pro debitore seruitiorum. In tex. ibi affidatura &c. Affidatura ē quasi fideiussio dicta a fide quæ præstatur de seruiendo.

ONOMACHIAM .i. Duellum tamq̄ odiosam nostris moribus reprobatur: & hoc tam ex consuetudine q̄ ex principum priuilegiis concessum sollemniter obtinemus: ferre ignitì aque feruentis vel frigide aut quidlibet iudicium quod vulgo paribole nuncupatur a nostris ciuibus penitus exulauit.

1 LICET sint multi qui dixerunt duellum eē permissum de iure Romano ut nota. glo. in §. per contrarium in uerbo per duellionis per iura ibi allegata insti. de here. quæ ab. inte. dese. tamen non est uerum quia dicta iura loquuntur quando non odio peruenitur ad duellum sed gratia exercitii & uirtutis ut dicit gl. in. l. qua actiōe. §. si quis
2 in collutactione. ff. ad leg. acqui. † De iure longobardo in multis casibus permictebatur & præsertim in casu mortis furtiue quæ per uenenum uel alio modo illata est ut. l. i. & l. si. de homi. libe. homi. in longob. & declarat Carolus in. d. l. si. Item in causa depositi negati ut in. l. si quis per se ipsum in tit. qu. qui. se desen. deb. in longo. Item in terminis l. si quis alium & in. l. si quis amodo eo. tit. Item de iure longobardo permictebatur quādo aliquis uocat puellam uel mulierem liberam stringā uel fornicariam. l. ii. de iniu. muli. in longob. Et licet per istud ius monomachia permictebatur tamē idem ius dicit ipsam impiam ut in. d. l. i. de mono. ibi sed propter consuetudinem gentis nostræ longobardorum legem impiam uetare nō possimus in alio etiam casu duellum permictebatur de illo iure affinino silicet quando litigantes producebant testes si ipsi testes fuissent ad inuicem contrarii tunc iudex eligebat duos silicet unum ab una parte & alium ex alia parte & isti duo pugnabant non cum armis sed cum scutis & fustibus & illi qui fuerat uictus amputabatur manus dextera & ceteri sui cōtestes se componebant & duæ partes de compositione habebat pars contra quam deposuerant & tertia curia hoc probatur in. l. si duo testimonia & in. l. si quis cum altero & licet hæc dispositio uidetur derisione digna si bene consideretur erat bona quia in cōflictu testium necesse est ut una pars falsum deponat testes scientes tunc temporis tale periculum esse subituros non ita de facili ut hodie fit
8 deponebant erat tamen quædam Dei tentatio hodie in conflictu testium quando testes non repulsantur iudex considerat numerū ipsorum testium

consíderat

consideraт qui testes uerisimiliora deponant conditionem & dignitatem testium .l.3.§.tu magis.ff. de testi. Et in possessorio iudicio qui deponant de antiquiori possessiõe uel si ex una parte est titulus possessionis ut nota in.l.licet causam & ibi docto. maxime Fely. & Phil.deci. quando autem prædicta non extarent & esset omnino paritas iudex pos
4 set adherere illi parti cui uoluerit † nã & iudex potest recedere a dictis testium ut singu. per Bar. in. l. lutius.ff.de infami.dixi infra in.§.creditor in.titu.
5 de pigno. † Sed hoc non procederet in Criminalibus quia licet digniores testes deponerent contra reum & minus digni pro reo creditur testibus deponentibus pro reo hoc dicit glo.sing.in c clerici. 8 1.distin.& dictam glo.multum commendat Abba.in.c.ex literis de probat.& ibi late per Feli colu. 2.uersi.ultimo nota Bal in.l.data opera col 2 .C. qui accu.no.pos.& dictam glo phil.decio. extollit ad astra in.d.c.ex literis dicens q etiam testimonium mulierum in tali casu præfertur testimonio uirorum & illam glo. dixit singu. Ludo.Ro.in.l.1.& in.l.in illa.ff.de uet bo.oblig.de qua etiam per Abba in.c.ad nostram de probat.& in c.in nostra de testi & est optima addicio do And Barb. ad Abb. in.c.forus de uerb signi.& dictam gl.allegaui pluries & pluries in causis criminalibus Superueniт de inde constitutio Imperatoris Federici in Regno q incipit monomachiam & per eam in duobus casibus permittebatur silicet in morte furtiua & in crimine lese Maiestatis præcedentibus tamen indiciis Dũ mõ non fuerit intentatũ iudiciũ iudiciale uel si fuerat intentatũ fuerat ,ptestatũ tñ hodie omnia hæc sunt sublata ut dicit ibi Andr de yser. de iure etiam canonico est sublatum duellum.c.monomachiam 2.q 4.&.c.1.&.2.de cleri.pugna in duel. & in toto titulo de purga. uulga. Sed hodie culpa principium & magnatũ pro qualiber minima re non solũ inter milites & nobiles sed etiam inter plebeos uenitur ad duellũ dixi culpa principũ quia cõcedunt cãpum & quia non puniunt duellantes & ipsi tenentur Deo immo ipsi Magnates & aliqui et priuati profitentur scire soluere nodos & difficultates in duellis & cartellis ut ita dicam & per quandã practicã sicut cantores qui cantant per practicã & non per artem ut dixi supra de notariis in hoc titulo in.§. a seruitio galeatũ loquuntur sed uelint & nolint indigent opera iurisconsultorũ quia leges sunt ille quæ omnia declarant & quibus omnia declarantur. In tex ibi ferri igniti &c. de huiusmodi iudiciis est facta mentio in.c.fi.de purga. uulga & in.c.mennã & in c.consuluit 2.q 4. dicitur ibi q hæc facta sunt fabricante diabolo & inuidia cora.
6 in.c.1.de purga.uulga † Et de hoc est alia constitutio in regno quæ incipit leges in titu. de legib.pari. subla. & dicebantur leges paribiles quia apparere demostrabant Innocentiam siue nocentiã ut dicit ibi And.de yser.unde adhuc hodie uulgares quando uolunt se excusare de aliqua re dicũt io ndi mectteria le mano al foco io ndi iurarìa supra una balestra parata & similia & nota quia ad huiusmodi iudicia paribilia ueniebant serui et uiles persone et impotentes quæ non poterant committere duellũ ut dicitur in.d l.fi.in lõgobarda et ut deueniri posset quis ad duellũ quoq; erãnt necessaria quæ po-

nit Bal in.l.cũ filios.§.fi.ff.de lega.2 .et colligit Affli.in.d. constitut.monomachiam colu.prima. Vincentius Maulla.

DE TESTIBVS RVBRICA.

ISTA Rubrica sic continuari potest dictum est supra de priuilegiis ciuitatis extra iuditiũ nũc uero de priuilegiis uel de iure quodã singulari quo utimur in iudiciis. Vel dic tractandũ erat de iudiciis Et quoniã ad iudicia peruenitur mediantibus testibus instrumentis iuramento calunie et dilationibus ideo de his tamq̃ præambulis dixit et primo de testi.sic fecit Iustinianus nã præmisit titulũ de eden. priusq̃ peruenisset ad titulũ de iudiciis ut dixit glo. in Rub. C.de eden.

HODIE nostro iure neque quantitas neque contractus ultra unciam unam in ciuitate nostra distinguitur nisi interuenerint instrumenta & in rationibus nauium aut mercatorum.

CIRCA intelligentiam præsentis consuetudinis dicã Deo dante infra eo.tit.in.§.licet ut ue uocis ubi textus diffusic loquitur.

SINE iureiurando nullus testis admictitur & si plecare curiæ honore præfulgeat.

CONCORDAT cum iure.C.l iusiurandi C de testi.de iure digestorum † hoc non erat
1 cautum ut declarat Bar.in commentario ad repromendum in uerbo & figura nisi in casu l.Theopõpus.ff.de dot.prælega.ultra ius C q in teste requiratur iuramentum est cautum iure canonum c.itẽ iusiurandi.4.q 3 c hortamur 3 q.9.c. tuis q̃
2 stionibus de testi.† & in tantum hoc est q papa nõ potest dispensare q testes in proferendo testimonio non habeat iurare ita Feli in.c.cor.stitutus col.8. in secunda fall.de rescrip.allegat hoc dixisse Augustinum de Anchona in lib.de potestate ecclesiæ.q.
3 55.in ultimo articulo † Nec etiam potest fieri statutum & factum non ualeret q testes nõ habeant iurare nam tale statutum induceret facultaté peccandi quo casu non ualeret.l.conuenire.ff.de pac. dota.l.uni §.sed ne.ibi ne iurandi detur occasio.C. de lati.liber.tolle.& hoc firmat Afflic. in præludiis constitu regni in.q.12.conclusi.6.uersi tertium exemplum † statutum uero q non teneatur partes
4 ad uidendum iuramenta testium ualeret ut ibi per Affli.Istam conclusionem q in teste requiratur iu-

ramentũ limita primo non procedere quando par
tes de comuni consensu remicterent iuramentum
quia hoc possunt facere ut uoluit glo. Bar. Bald. &
Pau. de cast. in. d. l. iusiurandi & glo. in. l. i. §. senten
tia. ff. de feri. & in. l. ii. §. sed quia ueremur. C. de iu
ra. calon. & est tex clarus. in. d. c tuis quaestionibus
5 & ibi docto. † hinc inoleuit practica in iudiciis cũ
litigantes desiderant accellerare iudicium conten-
tantur q̃ testes habeantur pro citatis & iuratis nã
hoc etiam procedit in criminalibus quia reus põt
habere testes pro citatis iuratis & repetitis & hoc
solent facere rei & aduocati ipsorum ut possint ha-
bere copiam repertorum ante formationem exce-
ptionum ut firmat Hanibal de caua in suo comen
tario super pragmatica inoleuit in secunda cart. &
capiti. in decisi. 74. hoc autem quod dixi q̃ par-
tes possunt remictere iuramentum testibus non p
cedit quando tractaretur iuditium de dissoluendo
matrimonio in quo opus esset testes procedere hoc
uoluit glo. in. d. c. tuis quaestionibus & ibi Abb. &
specu. in titu. de test. §. si. uersi. Et nota q̃ non ualet
Alberi. de rosa. & Iaso. in. d. l. i. de feri. & Iaso. in. l. re
prehendenda. C. de insti. & substi. secus autem quã
do tractaretur de contrahendo matrimonio ut in
6 locis praedictis per docto. † Item limita non proce-
re quando iudex uellet q̃ testes iurarent quia non
obstante remissione partium tenerentur iurare ita
specu. in loco supra allegato & est de mente glo. in
d. c. tuis & uoluit Bal. in. d. l. i. Et licet Abb. in. d. c.
tuis & Iaso. in. d. l. i. sint in opinione q̃ quando cau
sa est mere priuata consensum iudicis non esset ne
cessarium tamen ego puto q̃ opinio ipsorum pro-
cederet q̃ non requiritur expressus iudicis consen-
sus sed sufficit tacitus secus autem quãdo iudex nõ
obstãte remissione partium ex causa ut puta q̃ du-
bitaret de fide testium uellet dare iuramẽtum quia
tenerentur iurare quia probationes fiunt iudici. l.
quinquaginta. ff. de probat. tum etiam ad euitan-
7 dum falsum testimonium. † Secundo limita primũ
dictum nam licet uerũ sit q̃ testis debet iurare quã
do deponit tamen quando declarat dictum suum
non tenetur iurare ut per Bar. in. l. heres palam. §. si
quid. ff. de testa. Bal. in authentica sed hodie C. de
iure dot. Bal. & Saly. in l. fi. C. de testi. Ale. in. l. qui
bone. §. si quis stipulatus de dam. infec. Nec etiam
in tali casu requiritur citatio partis ut per Bal. i. d.
authentica sed hodie late per Hippoly. de Marsi. in
l. i. §. si quis ultro. ff. de quaestio. † Tertio limita di
8 ctam conclusionem non procedere in iudice uel ar
bitro habente potestatem de facto procedendi & d
iure sententiandi quia isti possunt credere testibus
nõ iuratis istud fuit dictum multũ singolare Bal.
in c. consanguinei ad fi. de re. iudi. quod sequitur
Iaso. in Repet. l. admonendi col. 75. nu. 226. ff. de
iureiur. & ibi dicit q̃ de hoc dicto nunq̃ obliuiscca
ris quia quotidianum est & sequitur Hippoly. in
singu. 434. unde cum in regno stante pragm. o-
dia litium in qua datur potestas arbitris proce-
dendi de facto & sententiandi de iure possent ipsi
arbitri non praestare iuramentum testibus istud
dictum est magnum tamen ipsum non credo uerũ
nec credo ueram rationem Bal. dum dicit in. d. c.
consanguinei iuramentum in teste esse de ordine
iudicii & non de substantia quia si esset de ordine

papa posset tollere iuramentum testibus & tamen
supra dictum est papam non posse hinc est q̃ ut di
ctum est non ualet statutum ut non praestetur iu-
ramentum si hoc non potest facere statutum quo
modo dicendum est partes tacite potuisse hoc arbi
tro cõcedere in sententiãdo tolleret ius partis quia
ut testes iurent inductum est partis fauore ex quo
debet citari ad uidendum iuramentum. l. si quan-
do. C. de test. c. in nomine domini extra eo. tit. cre-
do q̃ si arbiter haberet potestatẽ procedendi & sen
tentiandi de iure & de facto ita q̃ esset arbitrator
potius q̃ arbiter posset admictere testes nõ iuratos
ex ui potestatis sibi attribute de facto in proceden-
do et sentẽtiando uidemus q̃ in casibus in quibus
proceditur summarie de plano & sine figura iudi-
cii testes debent iurare ut per Bar. ad reprimẽdum
9 in. d. uerbo & figura † Credo etiam q̃ in terminis
dicti Bal. si arbiter uel iudex sentẽtiaret non ex hoc
sententia diceretur nulla quia iudex potest moueri
ad sententiandum etiam ex aliqua confexione fa-
cta coram se uiua uoce & non scripta in actis ut di
cit Bal. in. l. quotiens. §. i. ff. de probat. & idem Bal.
in. l. i. col. i. de uiu. liber. apu. consi. C. Alex. in. l. ait
praetor. §. i. col. 3. ff. de re. iud Feli. in. c. cum uene-
rabilis. col. 15. de excep. Affli. in decisi. 28. quali-
ter hoc procedat dixi infra in tit. de fid. instru. §. cũ
durante fortius moueri poterit ex dictis testium re
ceptorum sine iuramento tamen si a dicta sentẽtia
infra tempus debitum appellaretur & non praesta-
retur iuramentum testibus q̃ rescindi posset ex ca-
pite iniustitie quia testes non iurati non probant
& propterea Bal. in. d. c. consanguinei loquitur cũ
ministerio dicẽs q̃ arbiter poterit plene credere nã
ut dicit Bar. in. l. furius. ff. de infam. iudex ex causa
potest non adhibere fidem testibus receptis dixi su
pra in. §. proximo & dicam in. §. creditor infra de
pigno. si potest non adhibere fidem testibus rite re-
ceptis poterit quoq̃ adhibere fidem non rite rece-
ptis cum contrariorum eadem sit disciplina. §. i. in
sti. de iure. cum simi. licet. n. propter authoritatem
Bal. & aliorum qui eum sequuntur dictum non sit
10 spernendum tamen non transit sine dubio. † Quar
to limita dictam conclusionẽ q̃ licet testes non iu
rati non probent tamen quando sunt testes in ma
gna dignitate constituti ut si esset episcopus uel
cardinalis licet non deposuerint iurati tamen in-
ducunt presumptionem & coadiuuant alios testes
productos glo est in. c. cum olim essemus de priui.
quam ibi butri. reputat singu. & ibi Abba. colu. 2.
& de ea meminit Alex. in consi. 150. lib. 2. plene per
Iaso. in repet d l. admonendi col. 75. & Hippoly.
singu. 606. Et licet inducant praesumptionem ta
11 men non plene probant † quia Religiosis episco-
pis & etiam cardinalibus testibus non creditur si-
ne iuramento ut late per docto. in. d. c. tuis & phil.
deci. in consi. 93. & in consi. 402. col. fi. isti tamẽ
episcopi & cardinales licet teneantur quando depo
nunt iurare tamen non coguntur iurare tactis scri
pturis sed in pectore ut in. c. fi. de iur. calo. et. c. fran
gitur. xi. q. i. et habetur in authentica si iudex et ibi
per Docto. C. de Epi. et cleri. tamen iudices imperi
ti et magistri actorum propter eorum imperitiam
etiam simplicibus clericis praestant iuramentum
in pectore quod nullo modo ualet cautela est ut

iterum

iterum iurent tactis scripturis nam semper & in
quacunq; parte iudicii si reperitur testis non iura-
tus poterit ante conclusionem in causa iurare &
etiam in casu in quo non esset pars citata ut per fe-
ly.in.d.c in Nomine Domini in fi.ubi allegat deci
sionem dominorum de rota & ad predicta uide ca-
piti.in decisi.35.& licet ut supra dixi episcopi & Car
dinales non iurant tactis scripturis sed in pectore
hoc non habet locum in curia Romana quia tunc
tenentur iurare tactis scripturis ratio est quia papa
potest dispensare supra ius positiuum quia est su-
pra ipsum ius ita domini de rota in decisi.818. inci-
12 pi.sciendum est &c in antiquis † an si testis non iura
tus deponit falsum debeat puniri de falso uide Ias.
13 in.d.l.admonendi colum.7.† adde etiam pro am-
pliatione Regule quod ne dum testes sed etiam pe-
riti in arte ut sunt medici & obstretices & similes
quando deponunt debent iurare ut dixit Ange. in.
d.l.iusiurādi & Pau.de Castr.in l.de pupillo.§.q
opus.ff.de oper.no.nunti. tex in l. hac edictali §.
his illud.C.de secu nupt.l.comparationes.C.de
fid.instru similiter si committitur aliquid conscien
tiæ alicuius debet iurare & si statutum diceret sim
pliciter quod de damno dato stetur dicto damnum
passi debet intelligi cum iuramento de quibus om
nibus uide Iaso in d.§.qui opus & per feli.in.c.si-
gnificasti lo.t.de homi.Maria socci.in.c.qualiter &
quando lo 2.de accu Bartholo.socci.in consi.96.in.
4.libr. Et circa hoc nota unum quod dixit Hypoli.
de marsi.in sua auctolda in.§.diligenter colum.9.
ubi dixit quod in tantum est uerum quod testis de
14 bet iurare & si non iurat non creditur † quod si so-
cius criminis in casibus in quibus potest interroga
ri de socio iuxta no.in.l.fi.C.de accusa & in.l.quo-
niam liberi.C.de testi torqueretur pro manifestan
dis sociis nam si non torqueretur dictum eius non
faceret fidem ut tenet fulgo.in consi 173.& Andr de
isec.in constitu.regni si damna clamdestina sit ante
torturam non fuerit sibi delatum iuramentum de
dicendo ueritatem in tortura licet in tortura nomi-
nauerit aliquem in socium dictum eius non faceret
fidem & dicit Hypol.quod in hoc debent aduerte-
re iudices ut anteq̄ ligetur detur sibi iuramentum
quia sola tortura non sufficeret & istud dictum Hy
poli.refert & sequitur nigre de campanea in suis cō
mentariis in capitulis regni in.c.frequens sed con-
tra istud dictum occurrit unum & uidetur quod
ista practica ne dum sit necessaria uerum etiam fru
stratoria. Nam aut ille qui interrogatur interroga-
tur tamquam testis in uim testimonii aut interro-
gatur ut reus iuxta distinctionem Abba in.c.1.col.
2.de confes.si interrogatur ut reus iudicis officio nō
requiritur iuramentum cum iuramentum requira
tur in teste & ipse habet solum Deum ultorem.l.i.
C.de iue.iur.si uero interrogetur in uim testimonii
& ut testis contra alios ponamus q̄ socio criminis
fuerat delatum iuramentum de ueritate dicenda in
ipsa tortura iuxta practicam Hypoli.iurat tamquā
testis in caput alterius interrogatur a principio &
ut solent facere isti ribaldi a principio torture negāt
distinctū uel si non negāt commissum a se dicūt ne
minem fuisse socium & a notorio scribitur hæc ne-
gatio demum post aliquos ictus corde nominat ali
quem uidetur uarius & periurus cum primo nega
uerit secundo affirmauerit unde socius nominatus
poterit dicere iste est uarius & periurus nam cum
a principio iurauerit dicere ueritatem primo nega-
uit non commisisse delictum nec scire quis commi
serit in primo dicto est standū & nō secundo in quo
uariauit maxime quia ad id uidetur inductus con
tinuo dolore tormentorū & eo dolore recessisse a re
ligione iuramenti & eius quod primo cū iuramēto
affirmauit nec dicendū est q̄ est standū huic ultimo
dicto cū tortura ut per Bar in l.eos.ff.de fals.Abba.
& docto.in.c.cum in tua de testi. Bal.in.l.3.C.de
adul.Pet.Philip.Corn.in consi.58.in.1.lib.& Barth.
cepo.in consi.60.col.fi.dico q̄ in casu isto utrunq;
dictum fuit cū iuramento & tortura posset aliquis
subtilis dicere ex quo quando quis interrogatur de
sociis non potest in specie interrogari de titio uel ga
yo sed in genere quis fuit eius socius ut.l.i.§.q que-
stionem.ff de quæstio.nominando post negationē
aliquem in specie de quo non fuisset interrogatus
nisi in genere non uidetur periurus ad hoc responde
tur quod eo ipso quod quis interrogatur in genere
de sociis si primo dixit nescire & deinde nominat ali
quem est uarius & periurus quia ex prima negatio
ne excludit omnes preterea uidetur practica illa fru
stratoria quia ut plurimum quādo quis torquetur
& nominat aliquem in socium illi socii non sunt pre
sentes & si uocentur non fuerunt presentes in dela-
tione iuramēti in casu in quo interrogatur in uim
testimonii & sic ei non noceret.d.c in Nomine
Domini preterea ego intrepide dico quod quando
testis torquetur non requiritur ut iuret dicere ueri-
tatem in tortura quia tortura adhibetur ut dolore
& cruciatu corporis dicat ueritatem eius quod an-
te cū iuramē o mētitus est nā casu quo iudex infert
torturam uidetur non confidere de religione iura-
menti quia si confideret non adhiberet tormenta di
co ego quod iuramentum in teste requiritur quan-
do extra torturā deponit & non quando in tortura
unde iudices solēt dicere nequitis ribalde negas tor-
tura facit tibi dicere uerum inuenio quod Mateu.
Anto.blan.in reperi l.fi.ff de questio.sub tracta.de
indi.homi.& tortu.in nu 383. impugnat hoc dictū
Hypo uī forte melius esset deferre statim post tor
turā q̄a licet testis debeat iurare tū qn̄ iurat in cōti
nēti ualet eius depositio ut p Bal in.d.l iusiurandi
feli in c.de testi col 4. & Hypoli.in consi.ultim.
col.pen.licet istud nō trāseat sine dubio ut dicā in-
fra.in hoc tit.in.§.testes prius in uno casu pōt esse q̄
Hypo.bn̄ dicat & q̄ eius practica sit necessaria qn̄
aliqs examinatus sine tortura simpliciter cōfexus ē
in caput suū & aliorū q̄a ut dictū in caput aliorū nō
faceret fidē sine tortura tūc cautela est ut uocet no-
minatus & facta a frōtatione si nominatus negat eo
cāu reus d' eo p̄nte torqueri delato prius iuramēto
cū hoc cāu examinat in tortura ut testis & in hoc
casu bn̄ dicit Hypo.qn̄ aūt reus negauerit si contra
ipsum laborarent inditia & iudex uellet ipsum tor
quere quia hoc casu torquetur ut reus & interro-
gatur ut reus non debet ante deferri iuramentum
15 quia ut dixi esset frustratorium † & no. quod ego

modo dicam & liga ad manum tuam quia pluries
habui in facto & attulit mihi honorem Ad hoc ut
dictũ socii faciat inditiũ cõtra sociũ quatuor reqrũt
copulatiue primũ igitur requisitũ est ut delictũ sit
tale super quo quis posit interrogari de socio p ea.
q nu.in.d.l.fi.C. de accusa. & in.d l.quoniã liberi
16 & in c.1.& ibi Abb.& doct.de confe. †Sed hic aduer
te q3 Iaco de bel. in sua pract quæstionũ & Bar. in
tract.de questio.col 4.Gãdi in Rub.de male. coge.
per inquisi uersi.sed hodie &c & alberi.in.l.ea qui
dem uersi.de consuetudine tamen.C.de accu. dicũt
q hodie in Italia de generali consuetudine in omni
delicto socius criminis interrogat de socio.sed Mar
cus Blancus Patauinus quẽ supra citaui in d. sua
repet.d.l.fi.intelligit hoc procedere qñ pcederetur
p inquisitioné & hoc dixit in nu.374.mouetur quia
omnia quæ geruntur per iudicẽ pcedendo super ac
cusationem fiunt ad instantiam accusatoris & tortu
ra non potest inferri nisi instante accusatore glo in.
l.quicunq; in uerbo oportet.C.de seru.fugi. & esset
graue accusatori q plures persone interponerentur
in eo iudicio. Iste rationes non placent,nam licet ue
rum sit q iudex non põt stante accusatore assumere
partes accusatoris hoc intelligitur contra accusatũ
tantum unde si iudex pro purganda prouincia ut
tenetur.l.congruit.ff.de offi.presc.uellet cõtra alios
procedere & incohare inquisitionem ex interroga-
tione facienda ab accusato torto non uideo cur pro
17 hiberi posit stante dicta generali consuetudine ma
xime quia iudex in criminalibus ubi agitur de pu-
blica utilitate potest impartire officium suum etiã
non petitum ut dixit Bar.in.l.4.§.hoc causat iudi-
cium in.2.oppo.ff.de dam infe.per tex.in.d.l.con-
gruit & in.l.siquis in hoc genus.C.de epi. & cleri.
& ibi docto.& maxime per ripam immo si aduersa
rius promisisset non excipere contra aliquem iudex
potest ex officio ratione publice utilitatis repellere
illum contra quem excipi poterat ut ibi per Bar uo
18 luit ripa.in.l.4.§.cato nu. 2.de uerb obl.† & in om
nibus his que sunt notorie consuetudinis iudex po
test supplere ex suo officio quia consuetudo est ius
non scriptum.§.ex non scripto insti.de iur. na. gen.
& ciui uoluit Bar.in.l.ornamentorum ff de aur.&
arge.lega ripa.in.d.§.hoc autem iuditium nu.24.
stante tali notoria consuetudine in Italia q in omni
delicto socius criminis posit de socio interrogari
ut dicunt predicti doct iudex ex suo officio etiam
in casu quo pcederetur per accusationem debet in
tortura interrogare de sociis nam in hoc casu non
suppleret in facto sed in iure quia consuetudo quæ
est ius non scriptum ut dictum est ita dictat non ob
stat q iudex debet procedere ad torturam instante
accusatore ut dicit Blancus nam concedo a princi-
pio sed postquam ex instantia accusatoris reus pen
det in tortura cur debet iudex prohiberi interroga-
re ipsum reum de consociis ut purgetur prouincia
& locus malis hominibus d.l.congruit & ut deli-
cta in utilitatem reipublice puniãtur.l ita uulnera
tus.ff ad leg.acqui.nec obstat quod idem blancus
dicebat q grauaretur accusans ex interuentu plurĩ
personarum in eo iudicio ego pro certo non uideo
in quo grauetur accusans ex interrogatione tali nã
posito q interrogatus nominaret alios utiq; ipse ac
cusans non teneretur nominatis nec de calunia nec
etiam ad expensas quia posito q peteret etiam pro
cedi contra illos & succumberet illa nominatio fa-
cta a torto prestaret sibi iustam causam sue petitio-
nis & sic non teneretur de calunia nec ad expensas
imo uidetur q non solum non grauatur sed ẽt hoc
redundat sibi in utile ut delictum magis manifeste
tur & ut omnes complices puniantur nec est incon
ueniens ex eodem delicto contra unum procedere
per accusationem & contra alios ex officio nã quot
sunt malefici tot possunt formari processus & instã
tie maxime si ex diuersis causis procederetur pro eo
dem delicto ut puta contra titium de mandato con
tra gaium de occiso & contra sempronium de auxi-
lio argu.l.scire debemus.ff.de uerb.obli.non obstat
etiã responsio blanci ad.l.fi.C.de male.& mathem.
nec iura allegata per eum aliquid probant quia li
cet in illis casibus procedebatur per inquisitionem
tamen eramus in casibus in quibus socius poterat
interrogari de socio etiam non stante allegata con-
suetudine & sic non curatur an procedebatur per in
quisitionem uel per accusationem doctores quos su
pra retuli afferentes de tali consuetudine simplici-
ter dicunt generalem consuetudinem esse in Italia
q in omni delicto socius criminis interrogetur de
sociis si nos uelimus restringere consuetudinem ta-
lem in casu solo quo procederetur per inquisitionẽ
utiq; esset magna restrictio imo consuetudo debet
esse generalis & qui secus diceret deberet contrariũ
probare scilicet illam extare solum in casu quando
procederetur per inquisitionem concludo igitur cõ
tra blancum quod stante dicta consuetudine iudex
tenetur sequi dictam consuetudinem tamquam ius
non scriptum etiam si procedit per accusationem
per rationes supra deductas cum satis friuole sint
19 rationes blanci iudicio meo. † Secundum requisi-
tum ut dictum socii faciat iudicium contra socium
est ut is qui deponit contra socium illud quod de-
ponit deponat cum tortura alias eius dictum non
noceret socio nominato ita fulgo.in.d.consi.173.&
ante eum And de yser.in.d.constitu si damna clã-
destina & Thom grama.in uoto.xxi.col.1.& an in
hoc casu debet acriter torqueri nominans uel leui
ter crederem hoc spectare ad iudicis arbitrium in-
specta qualitate persone ac etiam inspectis aliis cir
20 cumstantiis.† Tertium requisitum est quod contra
nominatum concurrant alia adminicula & conie-
cture alias dictum socii de per se nullum faceret in-
ditium ita saly.in.d.l.fin. Alexand in. consi. 122 in
fi & in consi.89.col.pen.in quarto libro Phil. deci.
in consi.134.col.1.& hoc etiam procedit in crimine
lese maiestatis quia si non sunt aliqua adminicula
dictum socii non facit inditium ita afflic.in.d.consti
tu.si damna clamdestina col.14.& dicit ita uidisse
conclusum in contingentia facti per multos sapien
tes in dicto crimine lese maiestatis uoluit Hypol.de
marsi.in.l.1.§.diuus Antonius de quæstio.& Tho.
grama.in.d consi.21.colum.3.& in consi.38.colum.
1.Plus dixit Andr.de iser. in dicta constitutione si
damna clamdestina quod etiam si essent plures con-
fitentes contra socium in tormentis in casibus etiã
exceptuatus

exceptuatis si alia non concurrant adminicula non facit inditium refert & sequitur Thom. grama. in consi.61.col.1.& plenius in cōsi.66.sed aduerte quia si bene ponderetur And. ibi dicit contrarium nam dicit q̄ si sint plures tunc depositio plurium facit inditium ut detur copia defendendi & licet ante dicat q̄ etiam si essent plures non ualebit debet intelligi quando essent plures testes deponentes contra rium non facerent fidem contra gayum nominatū
81 a titio † nam in regno confessio trium latronum separatim facta ita q̄ unus nesciat de confessionem alterius probat contra quartum latronem ut meminit ibi And.& est capitulum regni quod incipit constitutionem diue memorie quod fuit factum a rege Carolo secundo & limitat constitutionem factam a Carolo primo quæ incipit frequens & inefrenata natura in d.consti.Caroli primi solum cautum erat ut confessio trium latronum contra aliū faciat tantam fidem quantum depositio duorum ꝓbatorū uirorum dummodo fiat in tormētis & secrete ut unus nesciat confessionem alterius Carolus secundus in.d.c.constitutionem uult q̄ hoc procedat quando is qui nominatur sit leuis & infamata persona contra autem hominem bone uite facerent inditiū. Quartum & ultimum requisitum est q̄ is qui in tormentis nominat aliquem in socium delicti q̄ retro acto tempore ipse non fuerit persona male uite fame & conditionis qui si fuisset talis nullum faceret inditium ad hoc allegatur dictum Ange. in.l. qui iuditio in fi.ff de accusa. ubi ualuit q̄ licet ex forma statuti sit standum dicto accusatoris cum iuramento hoc debet intelligi dummodo accusator ipse non sit infamis & de hoc consuluit Hypol. de marsi. in consi.74.col.4.in.1.lib.& grama. in consi. 3?.col.?.& in consi.61.col.2. & in consi.70.col.3.& idem grama. in decisi.28.& in hac materia uide pari. de pute. in tracta. sindi in uerbo tortura uersi. an confessio sociorum bene uerum infamatus contra infamatum faceret inditium ut per Iono & Bal. in d.c.1.de confes. Vincentius Maxilla.

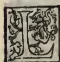
ESTIS clericus contra laicum in criminalibus & ciuilibus iure ciuili nostre ciuitatis sine omni exceptione repellitur.

ISTE tex. fuit sumptus ex iure longobardo ut patet in.l.constitutum & in.l.fi.de testi. in longobar. †& non debet intelligi ita indistincte & simpliciter ut loquitur sed secundum prædictas leges
1 nam tex. in.d.l. constitutum loquitur in criminalibus ibi dū dicitur † q̄ curia dicitur a cruore & imolatione simulacrorum & in hoc non est dubium
2
3 † q̄ clerici in causis criminalibus nō possunt esse testes ēt cum licentia sui episcopi q̄ essent irregulares deponendo contra quando causa esset talis in qua ueniret infligēda pœna sanguinis.c.ii.& ibi gl. & doct. maxime Phil. Franc de homi. in.6. & quatenus in hac consuetudine dicitur q̄ ēt in ciuilibus non admictitur depositio clerici debet intelligi iuxta dispositionem.d.l. fi. in longob. de testi. scilicet quādo nullæ idoneæ seculares personæ uiderint aut audierint tunc enim non repellitur & sic quādo po
4 tuit haberi secularium tq̄n uero nō potuit aliter res probari indefectum ne ueritas occultetur admictū tur clerici.l.quoniam.C.de here. hodie autē in causis in quibus pœna sanguinis nō infligitur indistincte examinantur & probatur in.c. testimoniū.11.q. 1.& in.c.quacunq.14 q.2.quæ duo capitula fuerūt
1 extracta a dicto iure longobardo ut patet in.d.l.fi.
5 †Quid enim si clericus in causa ciuili sine licentia sui superioris se examinaret utrum ualeret eius depositio dic q̄ sic ut habetur per Abb. & doct. in.c.1.de iura.calu.Fran.de aret. in consi.140.col.11.sed contra hunc tex. facit regula prima infra in tit. de
2 regu.iur. ubi dicitur q̄ presbiteri admictuntur in testes & licet ibi quædam glosella dicat q̄ hoc procederet quando deponeret contra alium clericum uel q̄ hæc consuetudo loquitur de clericis & regula illa de presbiteris uel q̄ ista cōsuetudo tamq̄ primo posita sit emendata ego non teneo hoc quia nō præsumitur q̄ statuentes uoluissent se emendare in eodem uolumine arg.l.ned ad ea.ff.de condi.& demo. secunda responsio est magis congrua quia non omnis clericus est presbiter sed magis mihi placet ut dicamus q̄ ista consuetudo loquitur de testimonio quod fit in iuditio & illa prima regula loquit de testimonio quod præstatur extra iuditium ut in testamentis & in contractibus uel possumus dicere q̄ ista consuetudo loquitur quādo sunt alii idonei seculares qui uiderint uel audierint ut supra dixi regula illa procedit quando nullus interuenit laicus qui deponere posset ne ueritas & facultas probationum occultetur.

XTRANEUS testis contra ciues nullatenus audiatur qui autem Bari domiciliū habent extranei non censentur.

HÆC †cōsuetudo etiam sumpsit originem a iure longobardo ut patet in.l.si quis cum altero circa fi. ibi testes uero de qualibet causa non aliū quæratur nisi de illo comitatu &c. cum distinctione ut ibi de testi. in longob. & in.l.ii eo tit. ibi q̄ de ipso pago & non de altero testes eligantur nisi forte extra comitatum longius sit causa querenda & quā do esset in uiridi obseruantia deberet intelligi secundum dictas leges concordant eum tex. infra in tit. aduer. baren.& concordat cū alia consuetudine infra in tit. aduer. baren. extrane non audi. in prin. & ibi dicam.

ICET secūdum leges numerus testiū multifarie spargatur nostra tamen consuetudine in omni casu duo testes sufficiunt & duorū numero pluralis eloquutio continetur preter instantia quæ legitimum numerum desiderat.

1 IBI multifariæ † nam in testamento requiruntur septem l. hac consultissima. C. de testa. in testamento ceci octo. l. hac consultissima. C. qui testa. face po. in testamento rustici in rure quinq; l. fi. C. de testa. in codicillis quinq; l. fi. C. de codici. in casu aut sed nouo iure. C. sicerte. peta. requiruntur quinq; in casu l. testium. C. de testi requiruntur quinq; in casu l. scripturas & aut. ibi positæ. C. qui potio. in pign habe. requiruntur tres in casu etiã requiruntur quindecim ut. l. quicunq; C. de proxim.
2 sac. scri. lib. xi. † nota etiam alium casum notabilem si unus habet presumptionem iuris pro se & aliquis uellet probare contrarium non posset probare nisi per tres testes idoneos uel saltim duos multum excellentes istud fuit dictum specu. in titulo de probat. §. fi in ultimo num. quod Iaso. in. l. sciendũ. col. ff. de uerb. obli. dicit esse stupendum & est notabile quia multotiens in practica cõtingere posset & ideo dicunt docto ut glo Bal Paul. de Castr. &
3 Fran. de aret. in. l. transactionem. C. de transac. † q̄ quando contractus est celebratus in presentia propinquorum quæ in dubio excludit metum. d. l. trãsactionem q̄ in hoc casu ad probandum metum nõ sufficerent duo testes ad probandum metum tenet etiam Hypol. de marsi in singu. 258. sed aduerte q̄ hoc procederet quãdo allegaretur metus adhibitus in confectione contractus secus autem quando metus precessit contractum ut in exemplo si mulier secreto uerberabatur a marito ut faceret contractum nam si mulier tempore contractus in presentia propinquorum tacuit excusatur a timore preterito qui presumitur durare Bar in. l. ob turpem ff. de cõdic. ob turp. ca. pulcre. pet. phil corne. in consi. 40. col. 2. in secundo libro & Phil. deci. in consi. 219. late per Boerium in deci. 100. & in deci. 0. & memini hæc latius deduxisse in quibusdam meis allegationibus factis in fauorem nobilis di. more de recupero de barro contra procuratorem illorum de belzeris de germania in qua causa obtinui † adde etiam quod quã-
4 do esse mus in metu a sibi eo tempore contractus si is qui metum adhibuit erat talis q̄ etiam consanguineis contrahentis potterat metum adhibere presentia propinquorum non releuat ita Ange in cõsi. 215. tenet Iaso in d. l. transactionem & Boeri ubi supra
5 pri & Hypoli. in singu. 673 † ubi etiam dicit q̄ si in contractu interuenit enormissima lesio nõ releuat presentia propinquiorum quæ omnia no. ad limitationem. d. l. transactionem hodie ista cõsuetudo est emendata non solum contraria consuetudine sed etiam per constitu. regni instrumentorum robur quæ uult q̄ si contractus excedit libram anri debet interuenire tres testes infra sufficiunt duo & in omnibus aliis casibus obseruatur ius Romanum. ¶ In tex. in causa depositi &c. hoc fuit tractum ex iure longobardo ut patet in l. si duo de testi. in longob. & no Caro in l. i. qua deuer legu. homi re. sua. ubi dicit de iure longobardo ualere testamentum corã duobus testibus In tex. ibi in stantia &c. accipitur p̄ pacto inter contrahentes habito in quo debent interesse tres testes ut in. l. si quis ammodo de. debi. & gua li. in longob. unde uulgariter deci. solet. hai fatto la stantia hai stanciato.

TESTES prius dicere debent & postmodum iurare nec diuiditur nisi opinio eorum labem pudoris cõtrahere presumatur.

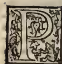
ISTA consuetudo q̄ testes prius habeãt dicere & postea iurare fuit extracta a iure longo-
1 bardo † ut patet in. l. ii. de testi. in longob. & ibi no. Caro. & in. l. ut testes. eo. tit. & no. quia ista est una
2 de differentiis inter ius romanũ & longobardũ † nã de iure romano testes debent primo iurare & deinde deponere l. iusiurandi. C. de iur. iur. & ibi Bal. & est tex. in. c. imprimis. 2. q. 5. & c. hortamur. 2. q. 9.
3 † nã quando testis primo deponit & postea iurat est suspectũ eius testimoniũ quia presumitur q̄ timore infamie & erubescentiæ non diceret contrarium eius quod primo deposuerat non iuratus ut dicit Sali. in. d. l. iusiurandi & Abb in. c. de testi. & ibi feli. in 3 col. de testi. ubi dicit hoc uoluisse Io. And. in regula non est sine culpa de regu. iur. in. 6. in mercuri. & hoc procedit et si testis in cõtinenti iurasset post depositionẽ quia adhuc militaret ratio Sali. tamẽ feli. refert aliquos tenere q̄ possit in continenti iurare fran. de aret. in. d. c. de testi. quem refert etiã feli. tedere distinctionis concordas opiniones dicendo q̄ si testis qui primo deposuit si ipse incontinenti iurat sponte nullo alio exigente iuramentum & tunc ualet eius depositio aut iurauit requisitus & tunc non ualeret ratione iam dicta mihi uidetur q̄ opinio Bal. in. d. l. iusiurandi dicentis q̄ ualet depositio si incõtinenti iurat etiam q̄ non sponte iurauerit tenet & ualet nam testis uocatus ad deponendum si nõ est plusquã insanus bene scit q̄ iudex habet sibi prestare iuramentũ cũ hoc sit cautũ in iure & est de generali cõsuetudine sciens hoc non est presumendũ q̄ uoluerit falsum dicere quia idẽ timor Dei est si ante iurauerit quã si postea credo equidẽ q̄ si aliquis nõ ea intẽtione fuisset interrogatus quasi deponere uellet & multa dixisset si postea prestaretur iuramẽtũ q̄ in tali casu haberet locum opinio Sali. quia taliter interrogatus credens forte non se subiturũ iuramẽtum aliqua dixisset non uera & deinde erubesceret reuocare. Vincentius Maxilla.

SI in producendis testibus alia productio non fuerit reseruata tacite ei renunciasse uidetur nisi forte ubi testificata didicerit & alterius pro-
ductionis non fecerit mentionem, ad tamẽ 1
to usus possit testes alios redimere & falsitatem aliquam subornare.

CIRCA predicta est uidere tex. & doct. in aut atqui semel C. de probat. & in. c. fraternitatis de testi. p̄ gl. And. & affli in cõsti. regni in pecuniariis & habemus regias pragmaticas de mõ procede. in cau. ciui. & presens statutum non seruatur.

Post

POST assignationem
testium cum eis actor & acto
ris aduocatus consiliari non
debet ne eos forte uideantur
instruere si contra factum
fuerit ut pote suspectus penitus expellitur.

CIRCA dispositioné presentis consuetu
nis faciunt notata per Io. And. in. c. i. de cõse.
1 lib. 6. † ubi dicit ꝙ aduocatus non debet instruere
suum clientem seu elientulũ qualiter ultra respon
dere ut puta si sic dixeris perdes causam & nõ di
cit si dixeris sic perdes animam unde aduocati sint
cauti qui si uiderint aduersarium aduocatũ instruẽ
tem testes uel partem aduersam uirtute presentis cõ
suetudinis repellere ipsos testes & no. quia dicitur
in tex. instruere quod uerbum importat malũ qua
si imponere quid dicere habeãt nam si pars uel eius
aduocatus non instruit sed interrogat palam quid
ipse testis sciat de tali re hoc fieri potest & dum tex.
dicit consiliari intellige in secreto quia tunc est pre
sumptio instructionis & habet locum quod dicitur
in tex.

SI, is contra quem testes pro
ducendi sunt fuerit conmi
natus ut eis minantem fauo
rem ostenderit & probatum
fuerit cogitur eos sine aliqua
prescriptione recipere.

NOTA contra brauos qui testibus minantur.

LICET uiue uocis te
stimonio sit red ndum ta
men interdum fides testium
minus sufficienter iudica
tur utpote si dos pe atur: si
morgicap. traditum dicatur: aut mesium
obligatum: si de proprietate urbanorum
prediorum uel Rusticorum in iudicio di
sceptatur: si de emancipatione dubitetur:
si mutui quantitas unam untiam excedat:
si compositio nonigentorum solidorum po
stuletur: si ex testamento agatur in his casi
bus quilibet testis expellitur.

1 LICET † inspecto iure comuni parẽ uim ha
beant testes & instrumenta. l. in exercẽdis. C. de
fid. instru nisi in certis casibus qui no. in. c. i de cen
2 si. in. 6. † tamen secundum presentem consuetudi
nem in aliquibus casibus non potest fieri probatio
per testes & primo in casu petitionis dotis ut hic &
in. §. moribus receptum est infra in tit. de iure. doti.
secundo in causa morgicap & mesii ut hic & in. §.
in matrimoniis infra de dona. inte. uim. & uxo. ter
tio in casu petitionis urbanorum prediorum re
spectu proprietatis nõ autem possessionis ut hic &
infra in quibus casi test. non admit. Quarto circa ꝓ
bationẽ emancipationis ut hic & infra in tit. de emã
cip. Quinto si mutui quantitas unã untiã excedat
ut hic & habetur supra in prin. huius titul. unde in
fra in titulo si de restitu re. de po. como in. § 2. sexto
si compositio noningentorum solidorum postule
tur ut hic & infra in. d. tit. in quibus ca. test. non ad
mit. septimo si ex testamento agitur ut hic & infra
in titulo si ex testa. aga. octauo in rationibus nauiũ
& mercatorum ut in prin huius titul. in omnibus
istis casibus non admictitur probatio per testes sed
3 debet fieri per instrumentum † & nota quędam uer
ba magistralia Bal. in. l. debitores. C. de fid. instru.
ubi dicit ꝙ instrumentum potest esse de essentia rei
probande altero de tribus modis primo si ex con
uentione partium ut. l. contractus. C. de fid. instru.
secundo ex dispositione iuris. l. i. C. de iur. emphi.
cum no. in. d. c. i. de censi. in. 6. 3 per statutum & con
4 suetudinem secundum quę uerba Bal. † patet ꝙ ua
let statutum ꝙ debitum non possit probari per te
stes sed per instrumentum ut est per presens statu
tum circa quod dicas ꝙ aut statutum uult ꝙ in cer
tis causis non possit fieri probatio per testes sed per
instrumentum ut in hac consuetudine & ualet & te
net quia uidimus ꝙ lex ciuilis in multis casibus hoc
statuit ut. l. generaliter. C. de no. num. pecu. & in
aut. sed nouo iure. C. si cert. peta. & in multis casi
bus no in. d. c. i. de censi. si enim hoc potest fieri per
legem potest etiam fieri per statutum. l. de quibus.
ff. de legi. l. non impossibile. ff de pac. Bar. in. l. om
nes populi in. 3. q ff. de iusti. & iur. item potest fieri
per pactum ut habetur in. d. l contractus specu. in
titulo de probat. §. si uersi. sed pone ꝙ instrumento
debiti & docto. in. c. si diligenti de for comp. ergo
etiam fieri potest per statutum quia statutum nihil
aliud est nisi pactum ciuium ut per glo. in Rub. C.
de decret. decu lib. x. habetur per Bar in. d. l. om
nes populi & in. d. l. non impossibile & probatur in
. l. fi. in fi C. de fideico. & ꝙ ualeat tale statutum fir
mat Bar. Alexand. Iaso & comuniter doct. in. l. cer
ti condi. tio §. quoniam. ff si cer. peta. Anto. de but.
in. c. 2. de proba. & ibi docto. Alexand. in consi. 36.
5 & in consi. o libro quinto † statutum enim potest
facere quod illa quę esset plena probatio non pro
bet ut per specu. in titulo de probati. §. uidendum
uersi. sed procurator socci. in consi. 49. colum. 2. in
tertio libro aut. enim fieret statutum generale quod
omnis probatio in quacunq; causa non possit fieri
per testes & hoc casu statutum non ualet quia esset
contra publicam utilitatem l. quoniam. C de here.
l. generaliter in prin. C. de iur. iur. quia publice in
terest ne probationes angustentur & hãc distinctio
nem facit affli. in preludiis constitu. regni. in. 12. q.
uersicu. sextũ exemplũ ad hoc facit notabile dictũ
Bal. in l. uni col 6. C. de confe. quod refert Abb. pro
6 singulare in c bonę de postu. prelato. † ꝙ non ualet
statutũ dictans ꝙ credatur in oĩ causa libro mer
catorum sed bene ualeret si diceret in certa causa tã
tum & in certa quantitate alias statutum esset indiffe
rens & indescretum de quo uide per Iaso. in repet.
l. admonendi col. 44. nu. 121. 122. 123. de iur. iur. & ff.

te hac consuetudine si actor uel reus offerret iudici
probationes paratus per testes in promptu.si iudex
denegaret recipere non possit haberi recursus ad su
periores uel ad iudicem ecclesiasticum & non dice-
retur denegare iustitiam ita notanter dixit Ange.in.
l.i.§.pueritiam ff de postu. sequitur Phil. deci. in
consi.11.col.2 ad hoc facit solemnis doctrina Iaco.
butri quã ibi sequitur Bal.in aut.C.de sac.san.eccl.
& clarius idem Bal.in aut.statuimus.C.de epi. &
cleri.& Phil deci.in consi.8.in prin.ꝙ stante statu-
to si clericus declinaret forum potestatis posset im-
pune offendi & ꝙ de tali iniuria potestas nullã ha-
beat cognitionem ponamus ꝙ clericus declinauit fo
rum & fuit offensus & conqueritur de iniuria corã
potestate & potestas non reddit ius utrum dicatur
facere iniustitiam dicunt predicti docto.ꝙ nõ quia
cum per statutum detur iurisdictio limitata non di
citur iniustitiam facere si obseruat statutum ita &
in hoc casu si iudex denegat recipere testes non dici
tur iniustitiam facere maxime si iurauit seruare sta-
tuta.& nota ꝙ hæc consuetudo habet locum nedũ
in actore sed etiam in reo ut firmat Alex.in.d.cõsi.
36.non obstante l.fauorabiliores.ff.de regu.iur.quia
ut dicit Alex.illa lex loquitur circa finalia iudicii
non autem circa media & sic circa probationes ut no.
in c.cum ad sedem de resti.spoli.& Phil.deci.in.d.
7 consi.11.tadde etiam ꝙ in terminis huius consuetu
dinis potest argui a paritate & a maioritate ratio-
nis nam si solutio dotis nõ potest probari per testes
minime & ipsa dos & sic ipsum debitum ita pet.de
ancha.in consi.351.in ciuitate regia Neapolis est ẽt
talis consuetudo quod incipit dos & quarta in tit.
de iur.quat.ubi dicitur ꝙ dos & quarta peti nõ põt
absq; instrõ dotali & hoc depẽdet ex dispositione iu
ris longobardi ut per Caro.in l.i.de hi.quæ a uir in
mulidan.& in.l.fi.de hi.quæ sin.uolu.mund.in lõ
gob & nota ꝙ illa consuetudo neapolitana loquit
circa petitionẽ ut nõ possit dos peti absq; instrõ non
aũt loqt circa ꝓbationẽ & est plus nam ponamus
questionẽ q̃ ibi format napodanus ꝙ a marito dos
fuerat legata uxori in certa quantitate dicit ipse ꝙ
non potest probari p testes quia cõsuetudo dicit ꝙ
nõ possit peti & ex ipso instrõ oritur & fundatur ius
agendi unde dato ꝙ probetur non tñ peti potest &
hoc affirmat affli. in decisi.332.Grabiel copularius
ista consuetudo barensis uidetur similis illi consue
tudini neapolitane dũ hic dicitur illa uerba utpote
si dos petatur &c sed dicas ꝙ est diuersa nã consue-
tudo neapolitana expresse dicit ꝙ dos & quarta pe
ti non põt absq; instrõ & sic omnino negat potentiã
agendi per negatiuã positã ante illud uerbũ põt iu
8 xta glo.Ioa.And in regu.prima de regu.iuri in.6.&
ibi Phil.fran.l.non potest.ff.de furt.sed.ista cõsuetu
do non dicit ꝙ non possit peti sed solũ dicit ꝙ licet
credendũ sit testibus tñ in casibus enumeratis in ip
so statuto qlibet testis repellitur & sic negat ꝓbatio
nẽ & non petitionẽ & hoc clarius ꝓbatur ex tex.al-
terius statuti positi infra in tit.de iur doti.ꝙ incipit
moribus receptũ est ubi loqtur solũ de ꝓbatione &
cũ illa consuetudo neapolitana uult ꝙ dos nõ pos
sit peti absq; instrõ ut ꝙ erronea fuerit opi. grama.
q̃ ponit in sua decisi.92.in.1.dubio uidelicet ꝙ illa

consuetudo non uendicet sibi locũ qñ mulier pete-
ret assecurationẽ iuxta tex.in.l.si constante.ff. solu.
matri.&.l.ubi adhuc.C.de iur.doti.licet ipse dicat
ꝙ alii domini de concilio fuerunt in contraria opi-
nione & bene nã magis fauẽdũ est mulieri solu.ma
tri.repetenti dotẽ.l.i.ff.solu.mat.q̃ si in uita mariti
uellet petere & sic maior rõ est ut in assecuratione
requiratur instrũm q̃ in repetitione & ut supra dixi
in tali & simili statuto potest argui nedũ a maiorita
te rationis sed ẽt a paritate ut dicit pet.de ancha.in.
9 d.consi.351.t& stante tali statuto doct.in.d.§.quẽ &
in.c.sicut de probati & maxime fely.& Phil.deci.
10 dant multas limitationes t& presertim statutũ non
haberet locũ qñ qs uellet ꝓbare per quinq; testes cũ
talis numerus testiũ habetur loco instrumenti.l. te
stiũ.C.de testi.similiter non haberet locũ quãdo qs
haberet ꝓ se multũ legales nã pp legalitatẽ testiũ re
ceditur a regulis iuris comunis ut dicit Bal.in.c.iu
rauit de probat.& hoc firmãt Anto.de but.& doct.
in.d.c.sicut faciũt ad hoc cumulata per hipoli. de
marsi.in.l.i.§.ad questionẽ & in.§.siquis ultro.ff.
de questio.ubi multa cumulat circa legalitatẽ & ex
cellentiã testiũ ut ex ea recedatur a regulis & statu-
tis facit illud dictũ specu in tit.de ꝓbar.§ fi.in ulti.
nu.quod deduxi supra in.§.licet secundũ leges in
11 hoc tit.& uide ẽt fran.de aret.in.d §.quoniã tñc li-
mitatur hoc statutum non habere locũ qñ instrũm
uel scriptura per quod poterat fieri probatio fuisset
deperditũ nã tunc ualeret probatio per testes ut di
cunt doct.in.d.§.quoniã & in.d.c.sicut & in tali ca
su debent tria de necessitate ꝓbari primo actũ fuis-
se factum secundo scripturam de eo confectam ter-
tio eam casu deperditam ita fely. & Phil. deci. in.
d.c.sicut sed si aliquis nõ posset probare actum sed
uellet ꝓbare scripturã & tenorẽ scripturæ adhuc ad
mitteretur sed hoc quasi impossibile reputatur qa
q uult probare tenorẽ scripture deperdite multa
ꝓbare habet de quibus remicto me ad plene dictã p
feli.in.c.sicut col.2.de re.iudi.Phil.deci.in consi.82.
& per affli.in decisi.274.& in decisi.302.& nota ꝙ sa
li.in.l ii.C.de iur.emphi.dicit ꝙ in tali casu testes
non debent esse minus q̃ quinq; ꝙ an sit uerũ uide
ibi Ias.col.44.uersi.in eadẽ gl.& e cõtra saly.facit ẽt
quia ut supra dictũ est productio quinq; testiũ habe
tur pro instrõ & si requirerentur quinq; testes ꝓdi-
12 tio scripture nihil operaretur. ¶ Quid aũt si ad ꝓ
bãdũ contra tenorẽ statuti requirentis instrũm pro
duceret scripturã priuatã & cũ ea testes utrũ admi-
cteretur Bal.in d.§.quoniã circa fi.tenet ꝙ sic qa est
mixta ꝓbatio quæ non reicitur a statuto.l siquis ex
argentariis.§.fi ff de eden.sequitur ibi Alex.& Iaso.
& deci.in.d c.sicut istud tamen debet sane intelligi
quãdo illa scriptura priuata faceret de per se aliqua
lẽ fidẽ secus si esset nuda quia non posset nã de faci
li possit fieri fraus ita Alex.in.d.consi.36.& deci.in.
d.c.sicut & idẽ deci.in d.cõsi.11.col.2.ubi ẽt dicit ꝙ
dictũ bal.in.d.§.quoniã est intelligẽdũ in ꝓbatione
mixta quæ altera parte nõ preualeret sed in testibus
probatio mixta prepõderaret si scriptura eẽt nuda
nã tunc idẽ iudicandũ esset ac si testibus simpliciter
probatio facta fuisset arg.l. quæritur.ff de statu.
homi.no.in.l.ii.ff.de uer.ob.quod est bene notãdũ
item

13 † Item dixit Iac. but. & post eũ Bar. in d. §. quoniã q̃ stante tali statuto potest contractus probari p instrumentũ & quantitas per testes ut in exemplo tu promisisti resarcire omne damnum datũ abs te uel causa tui ratione dicti dãni pero deinde ate cẽtum produco instrumentum in quo promisisti resarcire damnũ tamen uolo liquidare quãtitatem damni per testes tu oppooni q̃ non potest fieri obstante statuto dicunt Doct. post glo. in d. §. quoniã q̃ ex quo iste est casus mixtus q̃ põt ista quantitas probari & hoc comuniter sequuntur Doct. hoc autẽ habet locum quando testes producerentur contra illũ qui contraxit & cũ quo fit factum instrumentum secus si contra tertiũ nam tunc nõ posset ita Alex. in consi. 88. lib. 3. quem refert & sequitur Iaso. in d. § quoniã & aduerte tu barensis quia hoc quod dicunt Docto. q̃ contractus põt probari per instrumentũ & quantitas per Testes non habet locum in ciuitate Bari in casibus in q̃bus præsens consuetudo obseruatur uidelicet in dote & morgicap. quia consuetudo hoc expresse prohibet ut patet in prin. huius tituli ibi neq̃ quãtitas neq̃ contractus & ista cõsuetudo & illa moribus receptũ est infra de iur. doti. recipiunt interpretationẽ ab illo quia ut plures dixi unũ statutum recipit interpretationem ab alio statuto magis q̃ a iure comuni uide quæ dixi in proæmio & ad hoc subnecti potest quæstio polita per neapoda. in d. cõsuetu. Neapolitana dos & quãta tutrũ
14 stante illa consuetudine per quam dos peti nõ põt absq̃ instrumento si tñe qui prætendit dotes postquã non potest agere actione personali cum non habeat instrumentũ possit agere hipotecaria & p̃bare per testes obligationẽ bonorum & inherere iuri hipotece concludit q̃ non quia pactum adiectũ debitum uidetur etiam adiecti i hipotece. l. sol uitur. §. & natura. ff. qui. mo. pig uel Hippol solo. unde cũ quis contrahit secundũ consuetudinem Neapolitanam uel barensem sicut ex ea consuetudine non potest probari dos & ipsum debitũ ita ẽ ex dicta consuetudine secundum quã contractũ ẽ circa debitum principale non potest probari hipoteca quia uidetur & est adiecta ipsi hipotece nã & ius quod est in principali ẽ in accessorio l. si ut certa. §. usq̃ adeo. ff. como. & in hac opinione residet Neapo. Et credo q̃ bene dicti nã agens hipoteca-
15 ria pro dote dicitur ipsam dotem petere † ℂ Sed quid si fuisset facta probatio per testes tacente aduersario & non oppo ente de statuto omnes Docto. in d. §. quoniã tenent q̃ ualet excepto Franc. de arer. qui ibi duabus rationibus contrariat tamen deinde respõdet dictis rationibus & adheret comuni opi. quã etiam firmat phil. deci. in d. §. sicut faciunt cumulata per Iaso in d. l. admonendi col. 7. & infra uoluit Bartho. cepo. in suo tracta. cautelarũ in nu. 253. in secunda limita & hoc ĩtelligeretur quando facta publicatione & uisis testibus tacuisset opponere de statuto uel a prin. sciens nõ se protestasset limitatur etiã statutum hoc quando constaret per confexionem aduersarii nã tunc non opus esset producere instrumentum ita
16 Bal. in d. authentica sed nouo iure. † ℂ Sed hic q̃ritur ecce q̃ admictitur probatio per cõfexionem aduersarii ponatur q̃ confexio non fuit in iudicio sed extra præsẽte parte & sic uolo probare istã confexionem per testes utrũ sim admictendus uidetur dicendum q̃ sic quia consuetudo loquitur q̃ dos non possit probari per testes & sic loquitur de contractu immediato nos autem loquimur de probanda confexione per quã probatur ipse contractus ad hoc facit quod nota Bal. in l. 1. C. pro quib. ca. ser. ubi dicit q̃ non dicitur probare dictum qui probat inditia facit quod dicunt Doc. maxime Iaso in l. ii. §. fi. ff. si cer. pet. q̃ qui probat confexionem mutui non probat mutuũ uerum ad hoc etiã facit dictum Saly. in l. sancim us. §. fi.
17 C. de dona. ubi dicit q̃ stante huiusmodi statuto possum probare per testes contractũ non ad effectũ probationis principalis sed ut per dictã probationẽ cogar aduersariũ meum ad faciendum instrumentum & istud dictũ Salr. sequitur crepo. in d. caute. nu. 257. in princ. contrarium expresse tenet Pe. de ancha. in consi. 350. & sequitur phil. deci. in d. c. sicut & ante eum ibi Fely. & respondet deciu. ad aducta in contrarium & maxime ad dictum sali. eum impugnando & dictum sali. impugnat etiam Iaso. in d. § quoniã nisi esset authoritas tantorum Doctorum cõtra istum tenerẽ quia confessio est quid d uersum a cõtractu per ea quæ supra allegata sunt Et confessio est plusq̃ instrumentum ut late probat Iaso. per quatuor n tdia in l. cum te transgisse colu. 1. C. de transa. cogita.
18 † ℂ Quid. n. si pars procuraret q̃ testes reciperentur offitio iudicis deci. in d. c. sicut tenet qd potest Ego dubito in hoc quia iudex non potest in partire offitiũ nisi petatur. l. 4. §. hoc autẽ. ff. de dam. infec. ondr dixit Bar. in d. l. admonendi col. penu. quod si iudex uidẽs probationes dubias nõ potest ex suo officio deferre iuramentum suppletorium nisi fuerit petitum & hoc firmat ibi Iaso. in Repe. car. antepenu. Capiti in decisi. 35. in princ. unde minime i hoc casu posset impartire officium suũ sponte pars hoc petere non potest obstante consu
19 etudine quare &c. cogita. † ℂ Sed ponamus q̃ cõtractus dotis morgicap. uel mesfii uel emancipationis in quibus hæc consuetudo etiam loquitur fuit factus sine scriptura uel scriptura est de perdita fuit tamen iuratum ego non uolo probare contractum sed iuramentum utrũ sim debeo admictẽ uidetur dicendum q̃ non nam ea ratione quo non admictor ad probandum confexionem ut p Pet. de Anch. in d. consi. 350. Fel. & Deci. in d. c. sicut ea etiam ratione non sim admictendus & p̃bandum iuramentum promissorium cõtrarium tenent Feli & Deci. in d. c. sicut ea tamẽ omia ubi interuenit iuramentum attenditur ius diuinum & hoc maxime procederet in curia ecclesiastica.
20 † Ad hoc facit quia stante tali statuto potest pars per denũtiationem euangelicam facere ne aduersarius lucretur cum aliena iactura probationem per testes ita tenet Anto. de but. in c. Ioannes heremita col. 5. de fid. instru. & Decio. in d. c sicut.
21 † ℂ Sed quæritur utrum hæc consuetudo habere locum in causis in quibus proceditur summarie simpliciter & de plano Io. de ana. in consi. 55. & phil. deci. in d. c. sicut tenent q̃ non si dictum eorum esset uerum cum in regno omnes causæ possunt præsens consuetudo & post consuetudinem

ciuitatis Neapolis sint facte summarie per prag.
primam de modo procede. in ca. ciui. & per capi-
tulum detestantes ista omnia essent emendata di-
cas q per dictam pragmaticam & per dictum ca-
pitolum detestantes non sunt sub late probatiões
sed solom sollennitates libellorum & apices iuris
circa modum procedendi non autem circa pro-
bationes quia etiá in causis summariis debet ple-
ne de ueritate liquere ut dicit Bal. in. l. necquicquá
§. de plano. ff. de offi. procon per tex. in. l. hæc aũc
§. i. ff. ex qui. ca in pos. ea. per Bar. in commentario
ad reprimendum in uerbo denuntiationem circa
medium & habetur de intellectu d. c. detestantes
per pari. de pot. io tract. sind in uerbo senteñtia uer
si. utrum per plures colúnas Et hoc maxime quia
hæc consuetudo ut dicunt Docto in d. c. sicut cõ
cernit publicá utilitatem ne cõmittatur falsitas.
22 † ℂ Verum sit aliquid remedium ultra prædicta
docto. dicunt q sic nam potest solui deinde repe-
tere ut dixit Alber. de rosa. post Vber. de bobio in
l. in contractibus col fi C. de no nume. pecu. & te-
net phil. deci. in. d. c sicut dicimos etiá q deberur
potest soluere usuras & repetere. c. debitores de iu
re. iura. Ego nũq facere hanc stultitiam de soluen
do quia multa accidere possunt ut eam non capi-
as dicit iuris consultos in. l. naturalem. §. i. ff. de ac
qui. re. domi. sed potius recurrerem ad denutiatio
nem euangelicam & alia si quæ essent remedia.
23 † ℂ Quæro utrum hæc consuetodo habet locũ
in clericis Feli. in. d. c. sicut tenet q non ligat cleri-
cos cum respiciat decisoria causarum & uoluit ab
ba. in. c. quod clericis de for. compe. Alex. in. con-
si. 2 10. colu. fi. & per totum in. 2. lib. Socci. in cõ
si. 2 7 1. col. fi. lib. primo & in consi 49. col. 2. in
3. lib. & idem Socci. in. d §. quoniá Hipp de mar-
si. in. l. i. §. si quis ultro de quæstio. Sed neapod. in
proe. consuetu. ciui. Neapol. in. §. præfatis autem
consuetudinibus col. 2. uersi. patet ergo dicit q si
ecclesia uel clericus succedit in dotibus uel quarta
q oportet pbare per instrumentum iuxta dictam
consuetudinem dos & quarta ratio quæ mouet
ipsum potuit esse quia succedendo ut heres uide-
tur representare personam defunti ut in aothenti-
24 co de iur. ioc. a mori. præst. † Si ista cõsuetudo re-
spicit decisoria uidetur q non bene dicat napod.
quia non tangit ecclesiam & clericos ná siue agat
ex persona propria pota q ipse fuerit dotans &
repetat siue petat tamq̃ heres q non tenetur hoc
statuto quia mutatione persone mutator rei qua-
litas nam si clericus succedit ad bona secularis si-
ue etiam titulo singulari dicta bona ulterios non
sont subiecta dispositioni laicali quando obliga-
tio erat personalis ut in exemplo collectarum que
imponontur personis propter res ut dicit Bart. in
l. rescripto. §. fi. ff. de mune. & hono. Abba. & doct.
in. c si. de ui. & hon. cleri. Res sumit conditionem
a persona. l. i. C. de impo. luc. reb. descri. lib. x. glo.
in. l. si. C de inoffi. testa. per quæ dixit And. de iser.
in. c. i. in tit. quæ sin. Rega. in uerbo & plaostorũ
& nauium q si bona clericorum ueniunt in pos-
se laicorum tenentur soluere collectas & sic e con-
tra & hoc nisi a uenditore uel testatore esset impo
situm onus soluendi collectas quia eo casu cleri-
cus uel ecclesia succedens uel emens teneretur ad
solutionem collectarum ita pet. de anch. in consi.
25 2 17. Ioffred. in consi. 3. † Ad hoc etiam facere ui
detur q exceptio quæ coheret personæ cedentis
non transit ad cessionarium ut per Bar. in. l. si ter-
tios §. si quis prius ff. de aq. plu. arce. Bald. in. l. per
diuersas. C. mand. & in. l. si cum dotem. §. si pater
ff. mand. Bar. in. l. apud celsum. §. apud Iulianum
ff. de dol. excep. Bal. & Ange. in. l. si quis rem. ff. de
procurat. per quæ dixit Affsic. in decisi. 7 4. fuisse
conclusum in concilio q si aliquis extra ciuitaté
Neapolis cessit alicui Neapolitano aliquod credi-
tum q Neapolitanus poterit citare debitorem q
ueniat in iudicio Neapolim uirtute priuilegiorũ
qui trahunt & non trahunt Neapolitani non ob-
stante q cedens non habebat tale priuilegium &
hoc quia res mutatur mutatione persone sic in ca
su isto licet ille cui ecclesia uel clericus successit nõ
potuisset probare per testes obstáte statuto quod
ipsum ligabat tamen cum res deuenit ad clericos
q statutum non habet locum quia res deuenit ad
casum in quo testes poterant recipi. nisi dicamus
q illa exceptio statuti est realis & coheret facto &
clericus succedens succedit cum illa qualitate co-
gita dicit tamen Iaso. in. d. §. quoniam io nu. 3 0.
q hoc statutum procederet in principali contra-
cto secus in accessoriis uid: & nota quæ supra di-
cta sunt quia ut dixi hæc consuetudo in pluribus
eius capitibus est in uiridi obseruátia quia etiam
multi casus in eo contenti sunt ex dispositione eti
am iuris comunis ut nota. in. d. c. i. de censi. in. 6.
26 † sed quæro utrum assensus regius qui præstatur
super alienatione rei feudalis possit probari per te-
stes uide Affsic. in decisi. 3 9 8. & latissime per Iof-
fred. 3 in sua paraphra. feud. io. c. i. de prohib. feu.
alie. per Lota. hoc posui. quia non repitur notatũ
in. d. c. i. de censi. & quid de gratia principis utrum
sit probáda per scripturam uide Affsi. in deci. 319.
col. fi. Vincentius Marilla

AVALLENSES licet Bari domicilium habeant contra ciues nostros nõ audiuntur nisi in instrumentis de more subscripserint cõtra ipsos autem nec in scripeis nec sine scriptis aliquis Barensis admittitur.

ERANT Rauallenses in ciuitate Bari & ut dicitur fama fuerunt expulsi a ciuitate exeat quædam ecclesia prope plateam quæ hodie etiam dicitur san pietro de li rauallisi est satis pulcrũ edificium.

N Maleficiis nullus testis cogitur nisi rogatus & ita demum infraganti maleficio præce rogantis non renuerit.

NON obseruatur præsens statutum.

DE

DE FIDE INSTRVMENTORVM RVBRICA.

STA Rubrica sic continuatur nam supra dictum est de testibus & sic de probatione uiue uocis sequebatur uidere de fide instrumentorum & sic de probatione uocis mortue sic fecit Imperator in C. cum post titulum de testibus posuit titulum de fid. instru. Cõtrarius ordo fuit seruatus in compilatione digestorum cum prius præcedat titulus de fid. instru. & deinde subsequitur titulus d testi. sed potest dici ꝙ iurisconsulti tamq̃ pleni scientia habuerunt respectum ad id quod est maius nam ut dicit glo. in Rub. ff. de fid. instru. ualidior
1 est probatio quæ fit per scripturam † sed in contrarium facit tex. in §. si uero in authẽtico de fid. instru. ibi existimamus ea que a uiua dicuntur uoce & cum iure iurãdo hæc digniora fide q̃ scriptura: ipsam licet ad hoc responderi potest ꝙ loqui-
2 tur ibi Imperator de priuata scriptura † potest etiam dici ꝙ appellatione instrumenti uenit etiam probatio quæ fit per testes. l. i. ff. de fid. instru. & dicit
3 in prin. in hoc titulo † sed hæc non faciunt ad utilitatem relinquenda sunt his qui uana nominum uocabula amplectuntur. l. penu. C. de consti. pec. nam siue præcedat siue subsequatur titulus de fid. instru. nihil ad rombum.

VENERANDA uetustas statuit que se totam præbuit equitati vt fides instrumentorum adeo firma & inuiolabilis perseueret ut in ea nullum probationis genus ualeat demoliri: viue ergo voci, vox mortua & testibus instrumenta sine exceptione aliqua præferuntur.

NOTA ꝙ instrumentum præfertur probationi testium & non immerito † quia pro in
1 strumento publico semper præsumitur donec cõtrarium non apparet. l. cum præcibus. C. de probat. & ibi Docto. glo. in l. quamuis. C. si qui. alte. uel sib. & est bonus tex. in c. ad audientiam de præ
2 scrip. & dicit Bal. in l. Imperator la. 1. col. 2. † ꝙ instrumentum est ueritas apparens & probatio pbata & non probanda ideoq; non indiget discussione ubi fit ueritas notoria & idem Bal. in c. cor
3 suluit de offi. delega. dicit † ꝙ probatio instrumenti est probatio probata in qua non timetur subor
4 natio † item quæcumq; uerba in instrumento descripta præsumuntur a partibus prolata ita Bal. in l. i. C. de pri. doti. & Lud. Ro. in consi. 179.
5 † & dicit Bal. in c. 1. §. si instrumentum de no. feud. ꝙ due præsumptiones insurgunt ex instrumẽto una ꝙ sit uerum altera ꝙ sit sollẽne uoluit Mari. Socci. in cons. 12. circa fi. Alex. in cõsi. 73. col.
fi. & in consi. 125. col. penu. lib. 1. Iaso. in l. post diuisionem in prin. C. de iur. & fac. ingno. & in l.
6 iurisgentium. §. quod fere. ff. de pact. † instrumentum in iudicio productum inducit notorium ut plene per affli. in consti. regni exceptiones colu. 5.
7 † dicitur n. euidentissime constare quando per instrumentum constat. c. licet causam uersi. ex præ
8 missis & ibi Anto. de but. de probat. † & in quantum supra dictum est ꝙ præsumitur pro instrumẽto est uerum nisi appareat aliqua rasura & suspitio falsitatis uel sit productum ab aliqua persona quæ esset solita falsificare ut dicit Bar. in l. 1. C. de iur. calu. & hoc si rasura non sit in loco suspecto & substantiali uel de ea non sit facta mentio a no-
9 tario. c. ex literis ubi per Docto. de fid. instr. † & dicit Bal. in c. i. de feu. dat. in. vi. deg. con. ꝙ quale ẽ instrumentum in prima sui figura tale præsumitur esse in sui essentia allegat. d. l. cum præcibus. † ¶ In tex. ibi nullum probationis genus ualeat demoliri. &c. i. rumpi uidetur colligi ex hoc tex. ꝙ contra instrumentum non admittitur probatio per testes quæ de iure comuni fieri potest tam per testes descriptos in instrumento ꝙ per non descriptos ut per Bar. & docto. in l. in exercendis. C. de
10 fid. instru. & per Fely. in c. cum Ioannes heremita de fid. instru. † sed dicas ꝙ istud intelligitur de probatione de directo contraria ut puta ꝙ quis uellet probare non uera contenta in instrumento nam ita intelligitur statutum ut in simili declarat Gemi. in c. si lis in. 3. colu. de here. in. 6. sed alia probatio admittitur ut puta ꝙ uellet probare instru-
11 mentum falsum † nam licet in casu. l. antique. C. ad uelle. & l. fi. C. arbi. tute. instrumentum non recipit probationes in contrarium intelligitur de directa probatione secus autem si uellet impugnare de falso ut per inno. in. d. c. cum Ioannes similiter etiam si uellet opponere contra sollemnitatem instrumenti secundum inno. but. & Fely. in. d. c. cũ Ioannes plene per Iaso. in. d. §. quod fere quem oĩs no uide sic etiam si uellet probare simulationem & licet glo. Bar. in. l. generaliter. C. de no. num. pecu. circa ipsam simulationem contrarium sentiat quam opinionem ante eo tenuit inno. in d. c. cum Ioannes contrarium in simulatione tenuit Fely. in
11 simulatiõe ibi & allegat multas cotas. † ¶ Quid dicendum esset si quis uellet probare soluisse pecuniam contentã in instrumento utrum stante hac consuetudine posset dic ꝙ sic quia non est probatio contra instrumentum immo est approbare instrumenti scilicet uera esse contenta in instrumento sed soluisse contentum io eo. l. si quidem. C. de excep. probatio de directo contraria quæ recitur
4 est quando aliquis uellet probare non sic esse prout in instrumento dicitur & hec consuetudo concordat cum iure longobardo ut in l. si quis commutauerit in fi. de cuit. in longob. ibi nam unde cartulas faciunt sic debet esse sicut in ipsis cartulis
15 legitur † quæ autem requiruntur de essentia instrumenti sm ius cõne hæc requiruntur Anni imperii, consulis. Annus currens: inditio, mensis & dies & narratio facti & hæc probantur in authentico ut præpo. no. impe. & dicit ibi glo. ꝙ de consuetudine debet precedere inuocatio diuini nominis alias non ualeret de quo uide per gl. in l. generali. C.

de tabu.lib.x.uide Socci.in consi.2.lib.3.sed secundum iura regni Neapolitani requiruntur etiã hæc alia silicet q̃ sit scriptum i cartha pergamena litera legibili ut in constitutione regni consuetudinem quam olim & q̃ interueniat iudex ad contractus & duo testes ad minus omni exceptione maiores si summa contenta in instrumento est infra libram auri si est ultra libram debent interuenire ad minus tres testes & tam iudex q̃ testes debent se subscribere propria manu in ipso instrumento ut dictat constitutio regni instrumentorũ Robur & ibi glo.And.de yser.& afflic.& hoc non erat de iure comuni ut habetur in dicto Authentico & in.c.cum p.Tabellio de fid.instru.ubi per abba.& Docto.requiritur etiam q̃ notarius describat nomina iudicis & testium & apponat signũ suum uoluit Pet.phil.Corne.in consi.118.colu.2.in litera.d.in quarto lib Requiritur etiam descriptio loci celebrati contractus ut per gl.& Bart in.d.l.generali & per Pet.phil.corn.in.consi.216 in quarto lib.uide ad plenum per affli.in constit.batulos omnes col.5.&.6.ubi ponit omnia requisita ad ualiditatem instrumenti in regno.
Vincentius Maxilla.

IVRE nostro nulla pactio contra instrumentum obiecta suscipitur nisi alio instrumento fuerit aprobata repellitur.n.Testium fides vbi scriptura sollemnis apparet: Sed si de aliquibus pactis in iudicio disceptetur nullatenus ad negantis recurritur sacramentum.

NOTA ex hoc tex.q̃ non solum non admictitur probatio de directo contraria cõtra instrumentum sed etiam pacta adherentia instrumento non possunt infringi per testes nisi cõtrario instrumento.

INSTRVMENTA ab extraneis cõfecta aduersus barenses nullius esse momenti iuris nostri dictat disciplina nisi in matrimoniis quorum fauor exuberat: Et in his quę matrimoniis sunt annexa ut in dote in meffio & in murcincapite quibus ꝑpter coherentiam matrimonii prerogatiua succurritur: sed si notarius ciuis est licet testes exteri uel e conuerso testes indigene notarius exterus huiusmodi Instrumenta nec extranea nec in vtilia reputantur.

IN tex.ibi ab extraneis confecta &c.intellige a notario & testibus extraneis ut in litera dicitur & hoc debet intelligi quando cõtractus & stipulatio fuit confecta inter ipsos barenses & in ipsa ciuitate bari quia in tali casu esset magna suspitio si notarius & testes omnes essent exteri unde consuetudo hæc est rationabilis sed quando barensis reperitur extra ipsam ciuitatem bari in quouis loco & ibi per instrumẽtum se obligaret tale instrumentum ualeret contra barensem conuentum alias consuetudo esset irrationabilis: & tolleret
1 omnem iuris dispositionem in hoc †cum instru-
menta confecta a potestatem habentibus confici-
endi ea ubiq; probant ut per do.de rota.in decis.
291.& dixi supra in.§.in ciuitate in tit.de inmu.
2 no.ciui.† Et nota q̃ dicunt Docto.q̃ ualidom est
hoc statutum ut in terminis dixit Ange.in consi.
194.uisis processibus &c.& Fulg.in cõsi.151.
Egregius miles col.penu.quos refert phil.deci.in
consi.17.in prin.in tantum q̃ si in ipsa ciuitate
bari inter barenses esset confectum instrumẽtum
a notario extero iudice & testibus exteris non ua
leret cum consuetudo procedat anullando per illa
3 uerba nullius esse momenti † que uerba inducunt
nullitatem actus ipso iure ut per Bart.& Ange.in
authentica sacramenta puberum.C.si adue.uend.
est tex.in.l.filiusfami.§.diui.ff.de lega.1.& ibi Ia
so.col.i.in secunda lect.& idem Iaso.in.l.de pupil
lo.§.si quis forte.ff.de nou.ope.nunti. Si autem
consuetudo non procederet annullando & fieret
instrumentum a notario extero cum interuentu
Exterorum testium ualeret ut dixit Bar.& Ange.
in.l.uniuersos.C.de decuri.lib.x.& consuluit phil.
deci.in.d.consi.17.Sed quo modo põt hæc con-
suetudo derogare probationi resultanti ex instru-
mento confecto a notario creato a rege cum po-
testate conficiendi instrumenta in toto ipso regno
certe uidetur q̃ hoc non possit & ad hoc faciũt di
cta per phil.deci.in.d.consi.17.in secundo respõ
so ubi uoluit non ualere statutum castilionis quo
cauetur q̃ nullus notarius forensis possit confice-
re instrumenta in ipsa terra in præiuditium statu
ti ciuitatis Florentiæ in quo districtu est opidum
castiglionis sed dico q̃ ista cõsuetudo ualet & nõ
sumus in terminis in quibus consuluit phil.deci.
quia ut ipse præsupponit erat reformatio in ipso
oppido q̃ statuta Castiglionis ipso iure non uale-
rent contra honorem comunis Florentiæ. Præte
rea cũ præsentes consuetudines fuerint a rege Ro
gerio & successiue ab aliis regibus confirmate esto
q̃ notarius creatus a rege possit conficere instru-
menta in toto regno per præsentem consuetudi-
4 nem non ualeret instrumentum † quia generi per
speciem derogatur etiam in legibus.l.sancio legũ.
ff.de pen.& in.c.1.de consti.lib.6.& tex.in.c.gene-
ri de reg.iur.in.6.& hoc in terminis declarat ibi
Dy.in col.fi.ubi dicit q̃ per legem generalem nõ
derogatur specialibus statutis locorum nisi in ip-
sa lege fieret expressa mentio statuti dixi supra in
procemio Præterea consuetudo non prohibet sim
pliciter notarium exterum conficere instrumenta
in ipsa ciuitate sed ita demum quando cum eo iu-
dex & testes sunt exteri sed quando adhibet testes
ciues nõ prohibet potest pacto ciuiũ quod pactũ

est

est statutum ut nota. in Rub. de decre. decuri. C. lib. x. derogari uel consuetudine ista etiam potuit iuri comuni i hoc derogari. l. de quibus. ff de legi. cum simi. stante maxime iuxta ratione scilicet fraudis suspitio. & ualidum est hoc statutum ut supra
5 dixi. † ℂ Sed quæritur ecce q presens consuetudo annullat instrumentum confectum a notario iudice & testibus exteris utrum dicatur etiam obligatio & contractus annullatus Bal. in. l. seruum filii. §. cum qui cirographum. ff. de lega. 1. dicit q si statutum annullat instrumentum intelligitur etiam annullare substantiam instrumēti & ipsam obligationem adeo q si pars uellet probare contractum per testes nō posset hoc etiam uoluit ipse Bal. in. l. huiusmodi. §. si ita eo. tit. de lega. 1. & flori. in. d. §. cum qui ciropraphum & Ludo. Roma. in consi. 57. Sed in contrarium est comunis opinio Doct. nam imo Raph. cum. pau. de cast. Alex. Fran. de aret. & Ias. in. d. §. cum qui cirographum
6 tenent optimis rationibus † q stante huiusmodi statuto poterit pars probare contractum per Testes quia aliud est instrumentum aliud cōtractus & uerba statuti debent proprie intelligi. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exerci. cum simi. & cum sit cōtra ius & odiosum debet restringi maxime quia statutum operatur circa ānullationem instrumenti nō debet extendi uide Iaso. in. d. §. cū qui & hanc opinionem etiam sequutus fuit phil. deci. in. d. consi. 17. in fi. unde in terminis huius tex. cōtractus & obligatio poterit probari per testes hoc intellige ī casibus in quibus non requiritur scriptura de essentia qui nota. in. c. 1. de cens. in. 6. & dixi supra in titu. de testi. §. licet uiue uocis & pro certo ista cōsuetudo est utilis ad euitandum fraudes & cum essem aduocatus fiscalis in ducatu bari memini de quodam casu qui tunc tēporis euenit in terra pali Prætendebatur q quidam Dominicus de Siphando & Leo de Alexandro de dicta terra habentes unam eorum auunculam siue materteram nomine anastasiam quæ habebat aliqua bona dicebatur q accessissent in ciuitatem Botōti & ibi in domibus Magnifici Domini Federici Scarasci I. V. I. D. Eximii ignorante prædicto Magnifico Federico cum iudice notario & testibus dicte ciuitatis Botonti supposita alia muliere loco dicte anastasie quam predicti iudex notarius & testes nō nouerant dicta mulier fecit contractum donationis interuiuos prædictorum bonorum dictis Dominico & Leoni & post certum tempus demostrauerunt dictum istrumētum: Et illa anastasia statim accusauit ipsos de falso & fuit fabricatus magnus processus & ego protegendo dictam causam in fauorem curie taliter protegi q fuit decretum ut torquerentur & hoc audito non sine sciētia Capitanei fugierunt a carcere & iuerunt ad Serenissimam Reginam Poloniæ utilem dominam dicte terre in regno Poloniæ in quo dictus Dominicus tāq̄ hortulanus adhuc persistit si in terra pali fuisset hæc consuetudo instrumentum non ualuisset quia in ipsa terra erant multi notarii & non post multos annos similis casus interuenit in ciuitate Bari de quadam donatione facta in ciuitate Trani
7 taceo ex causa personas. † ℂ In tex. ibi & his q matrimoniis sunt annexa &. c. hoc est de iure comuni ut idem iudicetur de mensio & morgicap. q de dote quia omnia priuilegia dotis sunt comunicata quarte. l. fi. & in authētica sed iam necesse. C.
8 de dona. in nup. affli. in decisi. 154. † ℂ Sed quero ponamus q consuetudo simpliciter dixisset q instrumenta a notario extraneo confecta non probent & non exceptuaret causam dotis utrum talis consuetudo haberet locum in causa dotis uidetur dicendum q non ex hoc probatur ex dicto Saly. in. l. fi. C. de iur. doti. ubi dixit q statutum generaliter disponens q instrumenta publica non probet nisi fuerint registrata in memorialibus tale statutum non habet locum in instrumentis dotalibus fauore dotium hoc dictum in pluribus locis refert & sequitur Iaso. in. l. quod dicitur col. 1. ff. de uer. obli. & ibi allegat Bal. in consi. 259. in. 3. lib. ubi Bal. uult † q lex bene a zenone & l. omnes
9 C. de qua. prescrip. quæ generaliter loquuntur nō habent locum in preiudiciū rei dotalis & ipse Ias. pro hoc allegat sollem. tex. in. l. promittendo in prin. ff. de iur. doti. idem Ias. in. l. 1. in. 3. nota. ff. sol. mat. & in. l. si constante col. 31. nu. 208. per dictum illud saly. dicit contra Bar & cōmunem opinionem q mulier potest agere contra tertium non ex
10 cusso marito † cum beneficium excussionis fuit inductum de iure nouissimo authenticorum. §. sed neq in authentico de fideiu. unde cum dispositio d. authentice loquatur generaliter dicit Ias. q nō se extendit ad causam dotis sed seruatur ius antiquum. l. ubi adhuc. C. de iur. doti. ubi conceditur mulieri ante excussionem mariti agere contra tertios possessores Sed phil. deci. in consi. 5. & in cōs. 301. in causa quæ Ferrarie & in. c. sedes col. 6. de rescrip. dicit q illud dictum Saly. nō debet sic large interpretari nam sali. in casu suo bene loquitur si extaret statutum generale q instrumenta insinuentur siue registrentur non debet insinuari instrumenta dotalia ratio est quia de iure comuni erat prouisum in specie q instrumenta dotalia non insinuentur. l. fi. C. de iur. doti. & sic saly. restringit statutum ad ius cōmune secus autem esset quādo nō reperiretur priuilegiata causa dotalis quia tūc statutum haberet locum ut dicit ipse deci. in. d. consi. 5. & in consi. 301. in causa quæ Ferrarie &. c. & ibi in fine asserit iudicatum esse secūdum suam opinionem & idem deci. hoc dixit. in. l. 1. ff. d. reg. iur. licet opinio phil. deci. uidetur rationabilis quam amplectitur Ripa in. d. l. 1. col. 4. solu. mat. & in. l. fi. C. de dona. reuo. in. q. 51. in comunis opinio doctorum large interpretatur illud dictum saly. nam ultra Iaso. in locis supra allegatis hoc idē uoluit Socci. in consi. 46. col. 6. uers. cōfirmatur quia statutum &c. & in cōsi. 76. in. 4. lib. & bal. noue. in suo tracta. de dote. in. 6. part. in priui. 47. & priui. 48. & Anton. de san. in tractat. de pigno. in prima parte octauæ partis principalis in 9. fallen. sequitur dictum sali. & optime facit consi. Bal. supra allegatum per Iaso. unde secundum cōmunem opinionem ēt si in hac consuetudine non esset facta mentio de dote intelligeretur causa dotis excepta.

Vincen. Maxilla.

EGALIS ciuitas nostra liberalibus: exculta doctrinis sẽper multos habuit literatos qui in instrumentis subscribere didicerunt si quando ergo propter negligẽtiam notarii testes inueniantur indocti & scribere nescientes venerandę crucis signacula reuerenda subnectente.

NOTA ex hac consuetudine ꝙ in ciuitate
Bari ante constitutionem Regni instrumẽ
torum robur erat statutum ꝙ testes se ꝓpria ma
nu subscriberent quod non erat de iure comuni
ut declarauit supra in prin. huius titu. nam hæc cõ
1 suetudo fuit condita ante constitutiones regni † &
secundum d. constitutionem regni instrumento
rum robur quando potest haberi copia testium q
sciant scribere non adhibentur inliterati & instru
mentum non ualeret ut declarat ibi affli. col. pen.
in casu uero quo non possit haberi ualeret cum si
2 gno crucis † quod signum loco subscriptionis ob
tineret ut per gio. And. de yser. ibi per tex. in. l. fi. §.
3 fin autem dubius C. de iur. de lib. † Et si testis esset
adeo grossus ut nesciret facere crucem alius potest
portare manum bene uerum hoc deberet probari
ut dixit Luca. de pen. in. l. nulli. §. omnia. C. de nu
mera. lib. xii. refert affli. in. d. constitu. in tex. ibi si
ex negligentia notarii &c. si testes inliterati essent
rogati ex negligentia notarii ualeret instrumentũ
cum signo crucis testium secundum hac cõsuetu
dinem licet de iure regni non subsisteret & stante
copia literatorum in ciuitate Bari hæc consuetu
do censetur in hoc emendata per dictam constitu
tionem & quando essemus in loco ubi non est co
pia literatorum postq̃ testis fecit signũ crucis no
tarius debet scribere iuxta signum crucis sua ma
nu sub hac forma uidelicet hoc est signum crucis
factum manu Yannis paputi de cogliano: scribe
4 re nescientis † Aduerte tamen quia quando uale
ret instrumentum subscriptum cum signo crucis
in tantum ualeret in quantum uiuerent testes &
non ultra h. c in ciuitate bari ut est tex. infra in ti.
aduer. baren. extra. no. adm. in. §. sed si per manus.

NECESSITAS nõ habet legem nec laqueis subiacet regularum si quando ergo cõtingerit propter longas uel maximas peregrinationes quas ciues nostri facere consueuerunt: Si uelit aliquis uel cõtractum aliquem in absentia celebrare & copiam tabellionis non habuerit. Poterit aliquis priuatus idoneus tantum quod uidit inscribere & erit ibi ꝓ necessitate notarius duobus aliis se subscribentibus hæc si interuenerint scriptura illa licet priuata cum effectu ualebit nisi contraria fuerit publico instrumento.

LICET in hac consuetudine nihil dicitur
de testamẽto tamen potest extendi ad testamẽ
1 tum † cum ualidum sit argumentum a contracti
bus ad ultimas uoluntates. l. seruum filii. §. cum q
cirographum & l. quæ delegato. ff. de lega. 1. un
de si aliquis reperiretur in aliquo loco in quo non
possit haberi copia notarii & aliquis idoneus pri
uatus faceret testamẽtum haberetur loco notarii
sed credo oporteret facere examinare testes iuxta
cautelam traditam per Affli. in constit. instrumẽ
torum Robor col. pe. quãdo testamentum esset fa
ctum a notario apostolico est uerum ꝙ si aliquis
reperiretur in aliquo loco posset testari secundum
2 formam & modum illius loci † quia actus sumit
uires a loco in quo est factus & ille locus attendi
secundum Io. And. in addi. ad specu. in titu. de fid.
instru. §. nunc dicendum uersi. quid si producens
in addi. Magna in fi. & dicam in. §. sequenti & hoc
habui in facto in testamento facto per quendam
nobilem clericum Federicum de admirantis de ba
ro qui in Anchona fecerat testamentum cum tri
bus testibus hoc quod dictum est ꝙ testamentum
sortitur uires loci in quo factum est non haberet
locum quando esset factum in loco infideliũ pu
3 ta in Alexãdria de egypto † cum illi sint hostes Ro
mani imperii ut dixit Bar. in. l. q a latron. bꝰ in fi.
ff. de test. ubi dicit ꝙ testamentũ legatorũ uel ãba
sciatorũ Pape uel imperatoris factũ apud hostes sm
mores & cõsuetudines illorũ nõ ualet qa cõsuetu
do illorũ est nulla sed debebat testar. secũdum ius
cõe & secundũ mores patriæ ipsorũ & licet Bald.
in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. dicat ꝙ ipse con
suluit in facto super quodam testamento cuiusdã
mercatoris Anchonitani condito in Barbaria in
terris Soldani ꝙ ualeret factum coram duobus te
stibus quia usus fuisset iure gẽtium. c. cum ões &
c. Relatum de testa. tamen idem Bal. in. l. ii. C. quẽ
ad. testa aperi. intelligit decisionem suam in. d. l. ex
hoc iure gentium quando illi Barbari ubi esset
factum testamentum non fuissent hostes populi
Romani alias tenet dictum Bar. in. d. l. qui a latro
nibus refert & sequitur Ias. in. d. l. ex hoc iure col.
4 fi. † ¶ Quid de testamento confecto tempore pe
stis hæc quæstio indiget decisione Cesarea & ultra
Docto. in. l. fi. C. de testa. sunt infinita consilia do
ctorum ad inuicem cõtraria mihi semper placuit
illa distinctio an pestis non erat in loco satis uali
da ita ꝙ homines adhuc stabant in loco & non fu
giebant & hoc casu debent interuenire septem te
stes aut locus erat adeo contagione affectus ꝙ ho
mines fugiebant & penitus relinquebãt locum &
in hoc casu posset dici ualere testamẽtum cum mi
nori numero septem testium secundum opi. b. l. i.
d. l. fi. hec distinctio ponitur per Io. Fran. de santo
narzano dictus de ripa in suo tractatu de peste in
secunda part. secunde part. prin. refert & sequitur
Nico. Boeri. in decisi. 2 2 8. in qua de hac materia
latissime

latissime loquitur placet & mihi distinctio Christo fori porci in. §.i. institu. de testa quam etiam refert & amplectitur boeri in.d decisi. 223. & ante eum di ctus Ioan. Fran. de ripa. quod si testamentum est fa ctum ab eo qui reperitur contactus morbo pestife ro ad quem ut comuniter fieri solet homines non accedunt nec aproximantur ualeat cum minori numero septem testium uide boeri. in.d. decisi. 228.
5 † ¶ Sed ponamus quod quis tempore ualidissime pestis uel contactus morbo testatus est cum mino ri numero septem testium quo casu ualeret secundū distinctiones iā traditas deinde testator supuixerit per multos annos ita quod potuisset sollenniter te stari & non aliter testatus est & moritur utrum ua leat dictum testamentum uidetur dicendum quod
6 nō † nam habemus quod permictitur romipeti testa ri coram duobus testibus si in itinere infirmatur & non potuit solenniter testari ut dixit Ange. in. §. qd autem in aut. de no. alie. Alex in. l. scrineatius. C. de testa. mil. & in.d l. fi. Pau. de Castr. in. l. nutritori bus C. comu. de succe. tamen si superuixit & potuit deinde testari illud testamentum factum in peregri natione non ualeret ita Pau. de Castr. in. d. l. nutrito ribus & Iaso. in. d. l. fi. ita dicendum esset in casu no stro, tamen incontrarium consuluit pet. Phil. Corn. in consi. 57 in quarto libro refert & sequitur boeri. in d. decisi. 228. aut limitatio data in romipeta non est uera aut consilium Corn. est falsum quia non da tur diuersa ratio in uno casu quam in alio diceretur quod si actus fuit perfectus uno tempore debet per fectio illa durare sicut dicimus quod tractu tempo ris non conualescunt quæ ad initio non subsistunt.
7 l. quæ ab initio. ff. de regu. iur. ita est contra † eum contrariorum eadem sit disciplina institu de tute. in prin cum simi. & tempus non est modus inducen de uel tollende obligationis. l. obligationum fere. §. placet. ff. de act. & obliga. in contrarium facit ratio l. ad gere. §. quamuis. ff. de iur. patro. &c. cessante
8 de appell. magna est autoritas comes † ¶ Quero utrum ualeat statutū quod dat robur priuate scri pture dicas quod potest fieri per statutum ut creda tur priuate scripture ut uoluerunt Ioan. And Abb. & docto in c. . de consu. Abb. in. c. de probat. Ma ria. socci. in consi. 23. col. si. & socci. filius in cōsi. 10. in. tertio libro beneuenum si fieret talis scriptura se cundum modum & formam presentis consuetudi nis opus esset quod teste recognosceret eorum scri pta ut bene declarat Maria socci. in consi. 33. col. 2. est in consi. 41. col. 5. Vincentius Maxilla.

ONTINGIT aliquando frequentius nota rium mori & plures contra ctus reperiuntur in sceda quos scribere notarius non potuit uel neglexerit de natura barensi con suetudine supplicantibus his quorum inter est iudex iubere poterit per alium notariū scriptum reconciliationis inscribi quod ita erit ualidum tamquam si esset a primo tabel lione confectum idem est si notarius uiuat testes autem mortui sunt: uel omnes mortui notarius similiter & testes his enim pereun tibus publica fides non perit.

HÆC consuetudo est in uiridi obseruantia in ciuitate bari ut semper ego audiui & uidi & debent barenses semper se manu tenere in quasi possessione huius obseruantiæ & consuetudinis qa affert magnam utilitatem ciuibus circa reasum prio
1 nes instrumentorum † nam secundum dispositionē constitutionis regni baiulos omnes. §. ceterum sine licentia regia & decreto non potest reasumi instru mentū a prothocollo notarii mortui si ad minus non superuiuunt duo de testibus qui fuerunt roga ti in contractu uel iudex & unus testis uel quod al tim superuiuat notarius & unus testis & licet hoc ultimum non dicat litera illius constitutionis tamē sacrum regium concilium ita decreuit ut ibi dicit af fli. col 22. uersiculo tertio quero nam in tali casu no tarius fungitur uice duarum personarum scilicet
2 notarii & unius testis. l. domitius. ff. de testa. uirtu te istius cōsuetudinis reasumitur etiam mortuis om nibus scilicet iudice notario & testibus & contines
2 dispositionem iuris comunis † quia de iure com uni a sceda & prothocollo notarii mortui si sunt mor tui omnes testes potest reasumi instrumentum per alium notarium ut in. c. cum P. Tabellio de fid. in strum. & ibi docto autoritate tamen iudicis ordina rii & hoc uoluerunt Cy. & alber. de rosa. in. l. con tractus. C. de fid. instru. qn sumus in his contracti bus qui non requirunt de sui essentia scripturā iux ta no in. c. 1. de censi lib. 6. & aduerte quia ad hoc ut
3 iudex possit interponere hoc decretū † & anteq̄ fiat reasumptio opus est q̄ multa interueniant aliqua posuit Abb in. d. c. cū P. Tabellio & aff i. in decisi. 60. & idem affli. in. d. consti. baiulos ponit. 12 requisita primum requisitum q̄ hoc fiat ad instantiam illo rū quorū interest & q̄ doceatur de hoc & ista con suetudo hoc dictat ibi supplicantibus his quorum interest &c. secūdo requiritur q̄ interueniat citatio eorū quorū interest 3. requiritur q̄ asumatur p aliū notariū 4. reqrirur q̄ notarius mortuus a cuius sce da reasumitur fuerit hō integre uite fame & opinio nis 5. requiritur q̄ illa sceda seu prothocollum fue rit scriptum una cum subscriptione iudicis & testiū manu predicti mortui notarii uel si manu aliena q̄ fuerit saltim subscriptio ipsius notarii faciens fi dem qualiter ipse fuit rogatus de illo contractu 6. requiritur q̄ si uiuunt testes & iudex quod citentur & examinentur cum iuramento si interuenerunt in stipulatione predicti contractus & cum uiuture hu ius cō suetudinis pōt reasumi mortuis iudice & te stibus istud requisitum est superfluum in ciuitate bari 7. requiritur q̄ notarius q reasumit nihil ad dat uel minuat sed illam rogationem scribat de uer bo ad uerbū prout iacet in prothocollo 8. requ ri tur q̄ cōstet illū pthocollū fuisse scriptū uel saltim

subscriptum manu illius notarii mortui & super
hoc possunt examinari alii notarii & iudices loci q
habent notam manum illius notarii. .requiritur ꝙ
ille qui interuenit ꝑ iudice si uiuat se subscribat sed
si mortuus est ꝙ alius iudex loco sui se subscribat.
10.requiritur quod priusquam rea umatur & inter
ponatur decretum super reasumptionem quod con
stet de morte notarii qui prothocollum scripsit. 1.
quod iudex his omnibus peractis interponat suum
decretū.1: & ultimo quod notarius qui reasumit
habeat reasumere instrumentum cum omnibus re-
quisitis ad substantiam instrumenti in cartha mem
brana quod scribat & subscribat manu propria &
interponat suum signum cum insertione decreti iu-
dicis & quoniam ista requisita sunt plene discussa
& examinata per affli.in.d.constitutio.baiulos non
curaui aliter hic referre sufficit quod simpliciter
fuerint enarrata ad hoc ut qui non habeat opera af-
fli.sciant practicantes qualiter debeat fieri reasum-
4 ptio in regno † & est sciendum quod sceda & pro-
thocollum notarii mortui debet esse in forma pro-
thocolli & scede scilicet quod contineat annos Do-
mini diem & mensem celebrati contractu cum de-
scriptione iudicis & testium qui interuenerūt nam
si esset quædam abreuiatura non posset fieri talis
reasumptio ut firmat albe de rosa.in.d.l. cōtractus
& Bal.in Rubr.C.de fid.instru col.13.debet esse no
ta in mundum redacta uoluit Alexand.in cōsi.4.
in primo libro & affli in.d.constitutio baiulos col.
5 13. † & in quantum supra in secūdo requisitum fuit
dictum ꝙ citentur ii quorum interest hoc proce-
dit de iure ut firmant communiter doct.in.c. alber.de
testi.& dixit affli in.d.consti col.17.uersi.tertiū re-
quisitum tamen in ciuitate bari quando reasumi-
tur instrumentum uirtute presentis consuetudi-
nis hoc non fit & de iure non ualeret tale instru-
mentum quia interesse pretendentes forsan multa
possent opponere contra prothocollū uel contra ui
tā mortui notarii qui scripsit nisi barenses se funda
rent in antiquissima consuetudine tanti tēporis ꝙ
non extarēt memoria hominū in contrarium.s. ꝙ
semper a dicto tēpore instrumenta fuerunt reasum
pta non citatis quorū interest quæ uetustissima con
suetudo ualeret ut firmat in specie affl.ic.in.d. con
sti.sed laudo ut hactenus fiat dicta citatio quia si ip
sa instrumenta producerentur extra ipsam ciuitatē
non constito quod est talis consuetudo reasumen-
di instrumenta sine citatione partis aduerse in ipsa
ciuitate dicto quod uirtute presentis consuetudinis
possit reasumi mortuis iudice notario & testibus ta
men non ualeret eo fortius quia si talis citatio fieri
debet in casu quo uiuunt duo testes de his qui fue-
runt rogati uel iudex & unus testis tanto magis fie
ri debet in casu presentis consuetudinis mortuis
6 omnibus † ℭ Sed quero ecce quod presens consue
tudo est expresse contra dictam constitutionem re-
gni baiulos omnes & in procemio dictarum consti-
tutionum sunt cassate omnes consuetudines aduer
santes dictis constitutionibus utrum etiam sit cassa
ta hæc consuetudo hanc quæstionem examinaui su
pra in procemio & ibi concludo quod non est cas-
sata & ad ea quæ ibi dixi me remitto quibus addo

quod est considerandum quod ista est conformis
cum iure comuni & dicta constitutio contra ius co-
mune tanto fortius usus contra dictam constitutio-
nem a tanto tempore ꝙ non est memoria in contra
7 rium potuit derogare dicte constitutioni † cū res de
facili reducitur ad sui naturam.l.si unius.§.pactus
ne peteret.ff.de pact.c.ab exordio & ibi glo.35. di-
stin.ad quod facit quod licet in correptoriis etiam
ex maioritate rationis non sit licita extensio ut no.
in aut.quas actiones.C.de sac.san eccl.& in.l si ue-
ro.§.de uiro ff.solu.matri.l precipimus in fi. & ibi
Bar.C.de appel. tamen quando res reducitur ad
ius comune est licita etiam in correptoriis extensio
glo.est no. in.c.statutum in uerbo numerandum
de preben.in.6.Anto de butri in.c.olim tibi per il-
lum tex.de uerbo.signi.& Alexand.in.l.si constante
in principio.ff.soluto matrimonio unde dixit Bar.
in.l.omnes populi.ff. de iust & iur. in.3.q.prin.
quod si superior confirmauit aliqua statuta condi-
ta ab aliquo populo quæ essent contra ius co-
mune licet talis populus non posset tollere statuta
sine consensu superioris tamen si uellet se reduce-
re ad ius comune posset sine superioris consensu tol
lere ad quæ uide quæ dixit Iaso.in.d.§. pactus ne pe
teret colum.2.uide quæ dixi in procemio circa hāc.
8 q. † ℭ Sed quero de quotidiana q.ponamus quod
est reasumptum instrumentum uirtute presentis
consuetudinis mortuo iudice notario & testibus &
est productum extra ciuitatem bari ut puta Neapo
li in sacro regio concilio utrum probet breuiter di-
co ex quo ista consuetudo est conformis cum iure
comuni & a tanto tempore quod non est memoria
hominum in contrarium semper fuit in uiridi ob-
seruantia & potuit derogare dicte constitutioni ba
iulos ut supra declaraui & magis ample in proce-
mio si in reasumptione fuerint obseruata omnia re
quisita ut supra dixi quod probat ubiq; locorum.
hoc probatur ex dicto Anto.de but in.c. .de fid.in
9 stru. † ubi dixit quod stante statuto quod credatur
priuate scripture prout est Venetiis quod si priuata
scriptura facta Venetiis producatur in alio loco
quod probat allegat test.in.l.1.C.de eman. libe. &
in.c cum dilectus de fid. instrum. hoc uoluit ante
eum Ioan.Andr in addi. ad specu.in titulo de in-
strum.edic.§.nunc dicendum in addi. magna quæ
incipit priuatorum circa fi. ubi dicit quod stante cō
suetudine uel statuto quod priuate scripture detur
fides dabitur fides ubicunque iudicium agitabitur
hoc expresse dixerunt Bal.& sali.in.l.si non specia-
li per illum tex.C.de testa. ubi dicunt quod scri-
ptura facta in loco secundum priuilegium loci
probat ubique ad hoc allegat tex.in.l.2.C.quemad.
testa.aperi hoc etiam dixit Bal.in.l.exemplo.C de
probat.ubi dixit quod consuetudo quæ dat Ro
bur probatorium priuate scripture facit quod il-
lud Robur probandi ualet nonsolum intra ter-
ritorium sed etiam extra.d.l. si non speciali facit
etiam dictum eiusdem Bal.in.l.2.C.de constituto.
pecu.ubi dixit quod si sit statutum in curia merca-
torum quod scripture mercatoris adhibeatur fides
ꝙ illud statutū ꝙ ad effectū ꝓbationis debet seruari
in omni foro.glo.in.l.ex ca.ff.de postu.hoc uoluit

Bar.&

Bar. & Ange. in. d. l. si non speciali ubi dicunt quod
testamentum factum secundum mortem alicuius
patrie probat ubicunq; fuerit productum ratio est
quia in respicientibus decisionem litis iudex debet
seruare statutum loci in quo celebratus est contra-
ctus & non loci iudicii secundum Bar. in. l. cũctos
populos. C. de sum. trinita. & fid. catho. & ibi doct.
maxime Ias. col. 5. ad titulo. facit l. in hac & ibi Bal.
in. 1. nume. & in. l. data. in fi. C. de dona. ubi actus q
sortitur effectum in uno loco ex statuto illius loci
habet effectum ubiq; & per hoc no. Bal. ad propo-
situm quod testamentum conditum a forense Ve-
netiis cum duobus testibus habebit effectum ubi-
que ne dum quo ad probationem sed etiam bono-
rum alibi sitorum de quo per Bar. & doct. in d. l. cũ
tos populos & per Iaso. in. d. l. si non speciali & in.
l. admonendi in lectu. 1. colum. 1. & in. d. l. cuntos
populos & Canoni. in. d. c. cum dilectus & affli. in
d. constitutio. instrumentorum robur colum. 6. q.
9. facit quod dicunt do. de rota in decisi. 191 uide
quæ dixi in. §. in ciuitate nostra supra in titulo de Im
10 mu. no. ciui. † istud autem quod dictum est quod
scriptura priuata factã in loco in quo facit fidem fa
ciat fidem ubique locorum procedit quo ad subdi
tos tam ad subditos naturales quam ad subditos
effectos ratione contractus uel quacunq; ex causa
ita Bal. in. d. l. exemplo & est bona limitatio quam
sequitur Iaso. in. d. l. si. non speciali ad hoc facit di-
ctum Bal. in. d. c. cum dilectus ubi dixit quod stan
te statuto quod credatur scripturis mercatorum de
bet intelligi de scripturis confectis per mercatores
in loco statuti & non extra & ille scripture ubiq; p
bare refert Iaso. in. d. l. cuntos populos col. 5. feli. in.
c cum P. tabellio in 12. q. in. fi. col. quod quando
scriptura sortitur uirtutem solum a speciali consue
tudine alicuius loci licet illa scriptura probet ubi-
cunq; producatur debet intelligi inter subditos il-
lius loci & non ad alios quia cõsuetudo non ligat
exteros ut per Bar. in. d. l. exemplo Bal. in. d. l. exem
plo ut supra dixi extendit etiam ad subditos ratio-
ne contractus & ex quacunq; causa unde instrumen
tum reasumptum secundum formam presentis cõ-
suetudinis probabit solum inter subditos ac etiam
inter contrahentes exteri si cõtrahunt in ciuitate nã
contrahendo in ipsa ciuitate se obligant ad obseruã
tiam statutorum disponentium quo ad illum nego
tium unde concludo quod tale instrumentum fa-
ceret fidem ubiq; locorum etiam in sacro concilio
sed est bene aduertendum quod producens tale in
strumentum extra ciuitatem debet producere una
cum consuetudine in scriptis & allegare consuetu-
dinem esse in obseruantia nam presumitur ¶ Certũ
scripta dispositione presentis consuetudinis ut su
pra dixi instrumenta non possunt reasumi nisi ser-
uatis his quæ supra deduxi † Nũc quero in terminis
11 iuris regni utrũ mortuis iudice notario & testibus
Vice Rex generalis in regno posit prestare licẽtiã
reasumẽdi instrumentũ dicas q nõ q constitutio in
strumentorum robur dicitur ius comune in regno
ut dicit And. de iser. in consti. consuetudinẽ unde di
spensare contra dictã constitutionẽ esset dispensare
12 contra ius comune † & hoc non potest uicerex quia
dispensatio contra ius cõe est de reseruatis principi
ut no. in. c. 1. de consti. & in. c. quę ecclesiarũ & ibi do
cto. eo. tit. solus princeps est qui est supra legẽ & qui
põt tollere legẽ. l. si quis in principio. ff. de lega. 3. l.
digna uox. C. de legi. in dubio uicerengi & locũtenen
ti generali nõ cẽsentur cõcessa ea quæ sunt ipsi prin
cipi reseruata & hoc tenet insignis doctor Ioffred. in
consi. 30. incipiente sit dubiũ sed pulcrũ est dubiũ si
uertitur causa inter regnicolã & hominẽ extra re-
gnũ puta romanũ & regnicola impetrat a principe
& rege regni potestatẽ assumendi instrumentũ a p
thocollo notarii mortui mortuis iudice & testibus
ut possit uti dicto instrumento cõtra romanũ utrũ
possit rex dispensare contra dictã constitutionẽ ui-
13 detur dicendũ q sic † q a nemo põt imponere sibi le-
gẽ ut ab ea recedere non possit. d. l. si quis in princi-
pio & d. l. digna uox certũ est q rex regni fecit illã
constitutionem unde ipse rex potest et tollere in to
tum fortius in certo casu dispensare & dicunt do-
cto. in. d. c. 1. & c. quæ ecclesiarum & est glo. in. c. de-
cet de regu. iur. in. 6. nu. in. c. quia plerunq; de inmu.
eccle. lib. 6. Ange. in. l. antiocensiũ. ff. de priui. credi.
& tanto fortius quia dispensando contra dictam cõ
stitutionem Rex reducit se & conformat cum dispo
sitione iuris comunis per quam poterat reasumi d.
c. cum P. Tabellio & quando Rex tollit legem con
tra uel preter ius comune bene facit confirmando
se cum dicto iure comuni ut per per. de ancha. in. c.
cum aliquibus de rescrip. lib. 6. tamen do. sigism.
de Ioffredo in. d. consi. xxx. tenet quod Rex contra
non subditum nõ potest quia in casibus in quibus
princeps potest derogare iuri alterius requiritur q
is cui preiudicatur sit ei subiectus ut no. Inno. in. c.
nouit de iudi. & in. c. 1. de pba. Imo. in clem. 1. ut lit.
pen. Inno. in. c. in nostra de iniu. & dam. dat. Anto.
de bu. in c. constitutus de reli. domi. & ibi Abba.
Socci. in consi. 144. in secundo libro in hoc casu secũ
dum Ioffred. si Rex dispensaret tolleret iuri quesito
14 ex illa constitutione pro opinione Ioffredi facit † q a
princeps non potest uti plenitudine potestatis con
tra non subditũ & in causa non subditi ut dicunt
Abb. & fran. de aret. in. c. cũ nobis de testi. & retenta
opinione Ioffredi posset responderi ad incontrariũ
aducta q procederent qñ princeps dispensaret inter
subditos. Non obstat q in ipsa dispensatione reduci
tur ad ius cõe nã ex quo p mortẽ notarii iudicis &
testiũ acquisitũ fuerat ius Romano ut instrũm non
posset ulterius reasumi non potuit Rex tollere hoc
ius quesitum non subdito sine facto illius. l. id quod
nostrum. ff. de regu. iur. nõ enim habetur respectus
q est lex priuata regni & q potest a rege tolli sed ha
betur respectus ad ius quesitum tertio quia de eo
tractatur licet posset dici q princeps utitur iure suo
& non debet considerari q in consequentiam tollit
ius tertii argo. l. 1. §. denunciari ff. de uen. inspi. maxi
me quia nõ tollit ius cõe sed suum ius priuatũ a se
15 datum considera ¶ Quero in terminis iuris regni
quid in instrumẽto dotali utrum mortuis iudice &
testibus reasumi possit dic in hoc extare pragma-
ticam regine Ioanne secunde quæ uult q si uiuat so
lus notarius possit reasumi & de hoc est uidere per
afflic. in. d. cõsti. baiulos col. 15. & col. 22 sed utrum

illa pragmatica habeat locũ mortua muliere in he
redibus eiuſdem petentibus capiti.in compidio ſuo
deciſionum ſacri regii conſilii in deciſi.29.in fi. uide
tur dicere quod non habeat locum & loquitur in
cauſa cuiu'dam pitri Antonii Toragles qui pete-
bat dotes cuiuſdam ſue amite tamen ceſar de perri-
nis doctor Neapolitanus quem ego noui in qua-
dam ſua additione magna quam fecit in conſtitu-
tione inſtrumentorum robur dicit quod ipſe uidit
in eadem cauſa pitri Antoni Toragles inſtrumen-
tum reaſumptum uirtute decreti regii referente cau
ſa Magnifico Domino Ioanne Martiale regio con
ſiliario & exiſtẽte ſecretario Anibale ſamatio & in
hac opinione quod poſſit reaſumi eſt affli.in d con
ſtitutio.baiulos colum.15.& idem capitius refert
quod decreto ſacri regii conſilii fuit in cauſa dotis
reaſumptum inſtrumentum mortuis notorio iudi-
ce & teſtibus ut ipſe dicit in deciſi.171.quod nota
quia cum ſit decretum regium habet uim ſententie.
l.ſi.C.de legi.eſt beneuerum quod in omni caſu de
16 bet haberi † recurſus ad regem quia hæc fiunt cum
cauſæ cognitione nam non omnes notarii ſunt eiuſ
dem fidei & legalitatis & cum pars ſit citanda in
una cauſa poteſt allegari unum quod non poteſt al
legari in alia non ſequitur fuit ſic decretum per ſa-
crum regium concilium in cauſa andrielle cocozo
la ut per capi.in.d.deciſi.171.ergo idem eſt faciendũ
in alia cauſa dotali nam in alia forte notarius erat
unus ribaldus quod fieri non debet & propterea eſt
habendus ſemper recurſus ad ſacrum regium con-
ſilium non autem in ciuitate bari propter iſtam cõ-
ſuetudinem & aduertant barenſes hinc in antea ut
ſeruent in reaſumptione ea quæ requiruntur & mi
ror quomodo hæc reaſumptio ſeu reconciliatio
fiat per baiu'os & iudices baiulorum ex quo litera
preſentis conſuetudinis dicit iudex iubere poterit
hoc potuit cauſari quia tempore antiquisſimo &
eo tempore.quo preſentes conſuetudines erant in
ſuo maximo uigore baiuli locorum erant iudices
ordinarii colligitur ex dicta conſtitutione baiulos
omnes & deinde de tempore in tempus uſq; ad ho-
diernum diem ſic fuit obſeruatum ego tamen ſem-
per haberem recurſum ad ordinarium ℭ In tex.
ibi iubet poterit &c. uerbum poteſt non importat
neceſſitatem l ob'eruare.ff.de o ſi procon. Bar. &
docto in.l.creditores.C.de pign. & propterea iu-
dex poterit ſi ſibi uidebitur hoc negare cauſa exiſten
te ut puta quia dubitaretur de fide mortui notarii
17 uel eſſe aliqua ſuſpitio † ℭ Nota etiam alium ca-
ſum in quo poterit in regno fieri reaſumptio extra
terminos.d conſtitutio baiulos ſcilicet quando pro
prothocollo & ſceda notarii mortui concurrerent
multe coniecture de quo uide affli. in.d. conſtituti.
18 baiulos colum. xx. &. xxi & in deciſi. 48. † eſſet
aliud remedium quia poſſet pars aduerſa co-
gi ad faciendum inſtrũmẽtum de nouo
ut dicitur in.d.conſtitu.baiulos.§.
ceterum Vincentius Ma-
xilla.

MNIS debiti cau-
tio ſolet & debet infra uicen
nium renouari ſed ſi renoua-
ta non fuerit uiribus & auto
ritate carebit ſemel enim re
nouata ab aliquo. xx. annorum uires aſu-
mit fit autem renouatio per iudicem in iu-
dicio reſidentem ad preces creditoris de-
bitore per mandatorem requiſitio & non
inuento.

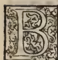
HVNC tex, intellige ut infra in titulo. de
1 cauti.reno. † quando inſtrumentum eſt anti
quum poteſt peti q renouetur ut dicit Alex.in.l.ſi.
conſtante & ibi Iaſo.col. 2.ſolu matri. crediderunt
ſtatuentes q qui habet inſtrumentum & non petie
rit creditum per.xx.annos q ideo non petiit quia nõ
debebatur petendo renouari.perpetuatur actio ſed.
hæc preſcriptio uicennalis eſt emẽdata ut dicam in
fra in titulo de preſcrip.ubi eſt ſimile ſtatutum.

I modica ſumma ſit admi-
ctitur inſtrumentum publi-
cum uno teſte ſubſcriptum &
cum eo notarius in uicem
teſtis aſumitur modicam au
tem ſummam uſque ad duas untias optima
interpres conſuetudo decreuit.

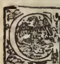
HÆC tcõſuetudo eſt utilis quia per conſti
1 tutionem inſtrumentorum Robur cautum
eſt quod ſi fit inſtrumentum & eſt ſumma infra li
bram auri debet continere ſubſcriptionem duorũ
teſtium ultra notarium & iudicem plerunque ex
cauſa mortis euenit quod non reperitur niſi unus
teſtis ſuperuiuens ſi ſumma eſſet infra duas un-
tias ſecundum hanc conſuetudinem poteſt reaſu-
2 mi & ualeret & eſt rationabile † nam in ore duo-
rum uel trium &c.l.ubi numerus.ff de teſti.nota-
rius eſt pro teſte.l.dominicus labeo.ff de teſta uide
infra in titulo quod temp. preſta. ad obliga.in.§.
ſed ſi inſtrumenti & infra in titulo aduer. baren.
3 ext.no.aud.§.1.† & cum barenſes ſemper fuerint
uſi diſpoſitione preſentis conſuetudinis a tanto tẽ-
pore quod non eſt memoria in contrarium non in
telligitur emendata per.d.conſtitutio.inſtrumento
rum Robur ut dixi ſupra in.§.contingit & late ſu-
4 pra in procemio † & non ex hac cõſuetudine quod
licet de iure communi non requiritur in inſtrumen
to ſubſcriptio teſtium ut per Alexand.in.l iurigen-
tium.§ quod fere.ff de pact & affli.in conſti-
tutio.baiulos tamen per hanc conſuetu-
dinem factam ante illam conſti-
tutionem inſtrumentorum
robur fuit inductũ &
patet ſupra in §.
legalis. Vin
centius Maxilla.

Breuia

REVIA crediti a tabellione facta & in sceda signata si dicantur deperdita non solent de consuetudine renouari nisi forte ante tempus solutionis ea creditor perdiderit & statim clamauerit & inueniatur in possessione pignorum hanc autem consuetudinem ipsa ratio equitatis admisit aliorum autem contractuum instrumenta si is qui ea perdiderit sit in possessione rerum & iurauerit q̃ perdidisset instrumentum cōsueuimus per iudicem renouari presente aduersa parte & pro ut poterit renitente.

HANC consuetudinem intellige pro ut infra in titulo de cauti. teno. nam ibi magis aperte loquitur.

VM durante figura iudicii in medium fuerint instrumenta producta consuetudo nostra est ut aduerse parti ex eis copia fiat nec dici aut consulis aliqua fiat celatio experta.n. fides nostra omnem suspitionem exuperat.

HÆC consuetudo uenit correctiue ad ius
1 comune † quia ex dispositiōe iuris comunis
editio copie instrumenti debet fieri sine die & con-
sule.l.i.§.edictiones.ff.de eden. fallit in aliquibus
casibus ut per glo. ibi Bat. Alex. Iaso. & docto. dicit
tamen Io.pet.de ferraria.in sua practi.papi. in for-
ma peten. copi inst.in uersi cum anno mense &c.
quod de iure municipali in multis ciuitatibus cau-
tum est quod edictio cum die mense anno consule
&c. & infra subdit quod ipse semper fuit in opinio
2 ne quod iurisconsultus in hoc errauit † & ob hoc ani
maduertētes legislatores quod in aliquibus potuis
sent errare constituerunt quod quelibet ciuitas pos
set sibi leges condere prout melius sibi uiderit expe
dire ut in.l.omnes populi.ff.de inst & iur §.cōstat.
insti.de iur natu.gen.& ciui.& propterea bene pro
3 uidit in hoc ciuitas bari mihi † uidetur quod ista cō
suetudo ducat originem a iure longobardo cum in
eo iure in titulo.de scrip.sin men.& di.l.i. sit cautū
quod scripta edantur cum mense & die mēsis alias
4 nullum habeant uigorē † secundum comunem pra
cticam hodie si instrumenta presentantur in termi-
no dato ad probandum facta publicatione pars ad-
uersa potest recipere copiam omnium tam testimo
niorum quam instrumentorum absq; aliqua dimi-
5 nutione pro ut sunt ipsa instrumenta presentata † si
uero ipsa instrumenta presentātur post terminum
& post publicationem quod potest fieri usq; ad con
clusionem exclusiue.c.cum dilectus de fid. instr. Io.
And. in clem. sæpe de uerbo. signi. Bar. in.l. admo-
nēdi & ibi Alex. & Iaso. in prima lectu. col.9. & .10.
de iur. iur. Bar. in.l. mancipiorum.ff. de opti. lega
& est optima decisi. do. de rota in num.146. in anti-
quis Alex. in consi 44. col.3. licet ritus magne curie
uicarie hoc non admictat ut patet in ritu qui inci-
pit item quod post terminum cum duobus ritibus
sequentibus in titulo de presen. scriptu. tamen non
uidi quod dicti ritus obseruētur quia etiā post pu-
blicationem presentatur imo in hoc seruatur regia
pragmatica cursu dilationum tamquam ius nouis
simum quę uult scripturas posse presentari per dies
quatuor utiles post publicationem si non fuerit pe
tita repulsa alias presentantur post publicationem
factam in ipsa repulsa ut habetur in.d. Regia prag-
6 matica † & hoc casu debet pars citari alias non ua
leret presentatio per tex in.c.cathre.3.q.9.l iudices
& ibi. Bal. C. de fid. instru. Ange. Alexand. & Ias. in.
l. properandum §. sin autem reus. C. de iudi. plus
dico quod etiam si instrumenta presentarentur in-
tra terminum adhuc pars est citanda quia sicut nō
ualet productio testium infra terminum parte non
citata l. si quando. C. de testi. c. in Nomine Domini
eo. titulo ita non ualet presentatio scripturarum ut
dicit Alexand. in.d.§. sin autem reus & ad hoc alle-
gatur solennis doctrina Bar. in commentario ad re-
primendum in uerbo plano ubi etiam dixit quod
est danda copia parti cum termino ad impugnan-
dum nam illa productio quæ fit infra terminum
non citata parte sortitur solum effectum compari-
tionis & non probationis ut ibi dicit Bat. & idem
Bar in.l item illa.ff.de con pecu. Hypoli. de marsi-
7 lia in singu.8. † hoc recipit limitationem non pro-
cedere si productio scripturarū fieret in ultima die
termini quia tunc ultima dies interpellatur pro ho
mine secundum Bar. in.d.l. itē illa.ff. de con. pecu.
Alexand. & Iaso in.l. qui ante Klendas.ff. de uerbo.
obligat. & Iaso. in.d.§. sin autem reus nam etiam &
testes possunt examinari non citata parte in ultima
die termini ut per docto. in locis supra allegatis
8 † bene uerum si instrumentum esset productum in
processu & remaneret in processu & de eo pars ad-
uersa haberet scientiam est ac si ipsa pars fuisset cita
ta hoc fuit dictum ualde notandum Bal in.d.l. si
quando. C. de testi. quod Iaso ponit pro tertia limi
9 tatione in.d.§. sin autem reus † hoc autem quod di
ctum est quando producuntur instrumēta infra ter
minum debet pars citari non procedit in regno nā
non opus est citatione per ritum magne curie ui-
carie qui incipit item seruat ipsa curia in titulo de
10 presen. scriptu. † Post conclusum in causa nullo pa
cto admictitur productio scripturarum quia con-
clusio claudit os & habetur pro renuntiatione secū
dum glo. in.§. quem uero multi in aut. de testi. & in.
c cum dilectus de fid. instru. habetur late. per Iaso.
in.d.l. admonendi colum.22. in prima lectu. nisi es-
sent instrumēta de nouo reperta ut ibi p Bar. Alex.
& Ias. tñ. inoleuit mos q facta cōclusione datur bre
uis terminus ad pducēdū scripturas & iuriū allega
tiones tūc quo ad illū actū nō habet p concluso &
in regno potest admicti. ex quo p dispositionē ritus
magne curie uicarie q incipit itē seruat dicta curia

non concedere &c. in titulo. de repul. & impu. testi.
& scriptu. non impugnantur scripture sed solum p
11 mictitur † accusatio de falso si daretur terminus ad
impugnandum illa conclusio quo ad illum actum
esset frustratoria quia omnia possent dextrui & in
quantum est dictum ꝙ conclusio claudit os est ue-
rum si fieri de consensu partium si uero iudex ipse
faceret conclusionem si deinde admicteret ium re-
uocaretur conclusio ut est decisio rote in titulo de
re. permu. nu. 14. sed ut dixi hoc procederet si non es
set facta de consensu partium nam tunc iudex nec
tacite nec expresse sine cōsensu partis cui est ius ac
quisitum reuocare potest ad predicta uide late per
12 ripam in. l. quod iussit col. x. ff de re iudi. † ℂ Sed
pone ꝙ aliquis dato termino in causa ad probandū
produxit copiam instrumenti & post conclusum in
causa produxit originale utrū dicatur fund ita eius
intentio uidetur ꝙ non quia copia non probat cum
non habeat formam instrumenti aut. siquis in ali-
quo documento. C. de eden. & originale fuit produ
ctum post conclusum in causa & sic in terminis in
quibus non potuit presentari quia facta conclusio-
ne causa habetur ac si esset sententiata quare &c. cō
trarium dicas nam sufficit in termino productam
esse copiam si post terminum producatur origina-
le qa trahitur ad diē p ducte copie ita singulariter
Bal. in. c. 1. de fid instr. p tex. in l. si donare. §. si spon
sus. ff de dona. inte. uit & uxo meminit feli in. c. li-
cet causam col. x. de probat. refert Hypo. de marsi.
13 in singu. 113. quod nota † scias ēt ꝙ licet quis fuerit ex
clusus a productione scripturarū pp cōclusionē in
causa tñ in causa appellationis poterit p ducere ip-
sas scripturas secundū Pau. de Cast. in. d l. admonē-
di & Ias. ibi col. 22. rō est qa appellatio reducit cau-
sam in termini in quibus erat tpe litis cōtestate &
suspendit de iure canonico. c. pastoralis de sen. & re
iudi. de iure aūt ciuili extinguit l. 1. in. fi. ff. ad turpi.
& hac de causa exceptiones dilatorie in causa appel
lationis opponi non possunt qa debent opponi ante
litē cōtestatā. l. ita demū C de p:cura. & appellatio
non extenditur ad ea quæ ante litē contestatā fieri
14 debebāt uide capiti. decisi. 28. † ℂ Non ommictā in
materia ista productionis scripturarū unū qd est no
tā dignū ecce occurrit pluries maxime in rusticis q
faciunt in causis pcuratores ignorātes sine cōsilio
aduocati producūt libellū & una cū libello presen-
tant instrumentū credentes causam accellerare pce-
ditur deinde ad pponendū exceptiones dilatorias
& demū ad litis cōtestationē siue ad dationē termi-
ni in locis & causis summariis in quibus ex alia le-
ge uel statuto aut pragmatica lis nō contestatur de
necessitate secūdū Bar. in. l nulla. & in. l. nihil. C. de
pcura & dato tertio non curant ulterius pducere
instrumentū credentes sufficere fuisse pductū una
cū libello utrū possit obtinere dicas ꝙ non ita sin-
gulariter dixit Anto de but. in. c. 1. de probati. & sic
fuisse conclusum per federi. de sen. in quodā suo cō
silio refert & sequtur Alex. in cōsi. 3. col. 2. in. 2. lib. rō
est qa probationes debent fieri post litis contestatio
nē & iudex non pōt peruertere hunc ordinē ut di-
cunt predicti doct. sed crederē ꝙ in regno in quo p-
ceditur sola facti ueritate inspecta & sine figura iu-
dicii per capitulū detestantes & p regiā pragmaticā
dispendia litiū ꝙ hoc dictū non militaret nā in tali
15 casu non requiritur litis contestatio † & ualent pba-
tiones facte sine dilatione ut declarat Bar. in. d. com
mētario ad reprimendū in uerbo & figura Io. And.
in clem. sepe de uer. sign. pari. de put. in tract. sindi.
in uerbo sententia uersi. utrū satis est ꝙ in ipso pces
16 su appareat de ueritate † nam iudex pōt moueri ad
iudicandū ēt ex aliqua confessione facta corā se ui-
ua uoce & non scripta in actis ut dixit Bal. in. l. 1.
C. de uind liber. apu. confi. Alex. in. l. ait pretor. §.
1. col. 3. ff. de re iudi. & in. l. ex diuerso. §. si in iuditio
col. 4 ff. solu matr. feli. in c uenerabilis col. 15. de ex
cept. affli in decisi. 2?. Hypo. de marsi. in singu. 166.
17 multo fortius ex instrō reperto in pcessu † qa in cau
sis summariis in quibus pceditur sine figura iudicii
& sola facti ueritate inspecta pōt pcedi manu regia
secundū Bar. ad reprimēdū in uerbo & uidebit &
18 Bal. in. l. nemo. C. de senten. † item in tali casu iudex
pōt credere pbationi solū psuasiue nō cōcludēti se-
cundū Bal in. l. solet ad fi. C. de testa. qd dictū p sin
gu. refert fran. de aret. in confi. 84. col. pen. Ias. in. l.
19 certi condictio. §. nūmos col. 5. ff. si cer. peta. † itē li-
cet de iure sententia debeat eē conformis libello. l.
ut fundus. ff comu. diui. l. fi. C. de fideico. liber. c. li-
cet heli de simo & agens ex una causa & probans
de alia non pōt obtinere. l. qui habebat. ff de instit.
tamen in causis summariis in quibus pceditur sola
facti ueritate inspecta agens ex una causa & pbans
ex alia debet obtinere ut dicit Alex. in. l. si ita stipula
tus. §. grisogonus. ff. de uer. ob. & ex predictis cōclu
do ꝙ in regno licet producatur instrumentū ante
litis contestationē una cū libello ꝙ pōt obtinere ma
xime quia scriptura reperitur in processu & semp
loquitur l. arriani C. de here. facit dictum Bal. in.
d. l. si quando relatum a Ias. in. d. l. pperandum. §.
sin autem reus quod supra retuli illud dictum pro
cedere in curia ecclesiastica in qua in causis pfanis
omnino requiritur litis contestatio & preditur or-
20 dinarie. † Nota tamen uerum in digito & nūquam
obliuiscaris ꝙ etiam si essemus in causis in quibus
proceditur seruata iuris solennitate ut puta quod
esset causa profana quæ uerteretur coram iudice ec
clesiastico si esset causa uiduarū posset ferri sentētia
ex probatis licet non deductis ita dixit socci. in. con
si. 11 in. fi in. 3. lib. & credo quod sic dicendum esset
in causa pupilli & aliarū miserabilium personarum
cum sit eadem ratio & isti equiperantur l. 1. C. quā-
21 do imp. inte. uidu. † & in quantū allegaui supra di-
ctum Bal. in. l. 1 C. de uind. liber. apu. confi. quod
iudex potest moueri ad iudicandū ex aliqua confes
sione facta coram se non in actis scripta licet hoc di
ctum sequatur a clarissimis doctoribus ut supra di
22 xi tamē de eo pluries dubitaui ex illa ratione † ꝙ iu
dici non creditur nisi quatenus ex actis appareat. c.
quoniā contra de probati. & dicit Pau. de Cast. in. l.
1. §. editiones. ff. de eden. † ꝙ siquis nō uult pducere
23 instrūm in iuditio ex aliqua causa sed illud ostēdit
iudici in cambera iudex non debet pmoueri ex illo
instrō. qa de eo non cōstat sibi ut iudici. sed p dicto
Bal. facit gl. in. l. quotiens. §. fi. in uerbo heredē. ff. de
pbat. uide. Ias. in. d. §. edictiōes col. fi. sed p cōcordia
intelligo

stelligo dictū Bal.respectu nullitatis sñtiæ q si iu
dex motus est ex aliqua confessione facta coram se
& non redacta in actis ex hoc sententia nō est nul
la & ad hoc allegat Afflic.dictum Bal.in.d.decisi.
2 8. sed bene credo q sententia est iniusta & pote
rit ab ea appellari cum non constet ex processu:si
24 cut dicimus t q si iudex protulit sententiam non
uisis probationibus non ex hoc sententia dicitur
nulla ratio est quia ualet sententia etiam si nulla
probatio facta esset ita Bal.in.l.ii.C.de eden.& in
l.ab ea.C.quo.& qn.iud.Pau.de cast.in.l.properā
dum.§.& si quidem & ibi Iaso.in.3.col.C.de iud.
Et id quod dicit Bart.in.l.prolatam.C.de senten.
quem Docto. Communiter sequuntur q sententia
prolata non uisis actis est nulla intelligitur de ac
tis substantialibus qui nota.in.d.l.prolatam ut p
25 Iaso.in.d.§.& si quidem.t ¶ Dicitur hic in tex.q
debet fieri copia instrumentorum productorum
in iuditio parti aduerse sed quæro cuius expensis
dicas q si instrumenta sunt producta post litis cō
testationem & quando incipiunt tractari merita
causæ in uim probationis satis ē q producens det
potestatem aduersario copiandi & non debet ipse
producens soluere per ea quæ dixit Bar.& Ang.in
l.ait prætor.§.defendi.ff.ex q.ca.in poss.ea.& hoc
procedit etiam in instrumento procuratorio sec⁹
autem si præsentetur instrumentum procuratori
um alicuius absentis uel aliud instrumentum cir
ca legitimationem personarum ut per Bar.& An
ge.in.d.§.defendi & Fran.de aret.in.§.aristo.ff.de
26 acqui.here.t Sed uolo q notes unum perpetuo li
cet.n.uerum sit per ea quæ modo dixi q procura
tor producens instrumentum procurationis ali
cuius abscentis tenetur dare copiā aduersario suis
expensis tamē hoc fallit in omnibus illis personis
quæ non possunt litigare de per se & sunt coactæ
litigare per procuratores ut sunt uniuersitates col
legia & pupilli nam si isti mittūt procuratores cū
mandato procuratorio ipse procurator in hoc ca
su non tenetur dare copiam mandati procurato
rii aduersario suis expensis hoc dixit Albert.de ro
sa.in.d.§.defendi quem ibi sequitur Ange.& repe
rio q ante eos hoc dixit Iaco.de are.in quoda suo
paruo tracta.de expensis & memini q dum uerte
batur quæstio sindicatus Magnifici Iacobi de Bo
logna in ciuitate Botonti ubi uenerat Magnific⁹
Hieronymus Albertinus.V.I.D Clarissimus tūc
temporis auditor prouinciarum modo benemeri
tus regens pro regno Neapolitano apud inuictissi
mum nostrum Imperatorem & ego ibi essem tāq
aduocatus pro Serenissima Regina Poloniæ pete
batur copia mandati procuratorii dari a dicta Se
renissima Regina opposui non debere dari quia &
si dicta Serenissima Regina fuisset in regno adhuc
non potuerat litigare in persona licet Magnificus
Federicus scarascius aduocatus partis aduerse cō
trarium asserebat ex illo dicto Alberi.obtinui de
cretum in fauorem. Quando uero instrumēta p
ducuntur ante litis contestationem uel cum
libello relatiue unde Bar.& do
cto.in.l.edita.C.
de eden.
Vincentius Maxilla.

DE IVRE IVRAN-DO CALVNIE RVBRICA.

OLENS tractare de iudi-
ciis dixit de testibus & hdc instru-
mētorum uerum quia in iudiciis
iurat dr calunia uel nō ideo sub-
nectit de iur.iura.calunie.

ICET secūdum leges
iusiurandum calunie omni-
bus imponatur tamen in cō
trarium omnibus & in omni
bus casibus in nostra ciuita-
te remittitur: Præterq̄ in falso ubi in falsi
crimine de calunia quis iurat certius iu-
r.r potest autem quodlibet. Instrumētum
de falso redargui nisi fuerit iudicis subscri-
ptione vallarum.

1 VTRVM ualeat hæc consuetudo remit
tens iuramentum calunie And.de yser.in p
æmio constitutionum regni in x.col tenet q non
2 ualet tquia ut iuretur de calunia est inductum ob
publicam utilitatē.l.ii.§.sed quia ueremus.C.eo.
& de hoc uidetur text.in.c.cæterum de iur.calu.
nam induceret litigantem ad delinquendum quo
casu statutum non ualeret ut ibi And.per text.in
l.conuenire.ff.de pact.dota. Potest attētari q ista
3 consuetudo ualeat nam nulli dubium est t q prin
ceps potest remittere hoc iuramentum ut dicit gl.
in.d.§.sed quia ueremur Ale.in.l.si quis in iuditio
ff.si qui caut.Abb.in.d.c.cæterum Affli.in prælu
diis constitu.in.xii.q.col.3.uers. Sexta conclusio
4 hoc potest facere lex t quia lex remittit hoc iura-
mentum parenti & patrono litigāti cum filio uel
liberto iusiurandum ad pecunias §.quis iusiuran
dum.ff.de iur.iura.Item remittitur domino liti-
ganti cum uasallo & uasallis litigantibus cum do
mino.c.i.§.quibusdam de consu.re.feu.nota Bal.
in c.i.§.finautem de contro.inuest.si lex mortua &
princeps lex animata remittit potest hoc deduci p
5 statutum t nam lex permittit populo ut sibi statu
ta & consuetudines facere possint.l.omnes populi
ff.de iustit.& iur.l.de quibus.ff.de legi. Eo fortius
quia hec consuetudines fuerunt confirmate ex cer
ta sciētia per regem ut habetur supra in proæmio
censetur statutum regium nam confirmatio fuit
ex causa specifica dicitur & nominatur a cōfirmā
te iuxta doctri.Bal.in.l.ex placito.C.de permuta.
& dixi supra in proemio si est statutum regium er
go ualet quia rex potuit remittere.d.§.sed quia ue
remur & ibi nota.Non obstat tex.in.d.§.ceterum
6 quia loquitur de consuetudine que non excederat
memoriam hominium. Videmus etiam q tacite
ommitti potest ut in.d.l.i.& ibi Bar.& doct. Non
obstat q hoc iuramentum respicit publicam uti
litatem nam & si per uniuersitatē Bari huic publi
cæ utilitati derogari nō potuit statutum concedo

tamen potuit per Regem confirmantem & nō cō tinet publicam utilitatem principaliter sed secundario nam principalis utilitas respicit litigantem
7 secundario respicit uniuersum † & certū est q̄ quā do res secundario respicit publicam utilitatem q̄ ei potest renuntiari ut per Bar. & Docto. in. l. si qs pro eo. ff. de fideiu. Socci. in consi. 77. col. penul. & si. ubi multa exempla subnectit libr. i. Non ob. stat tex. in. d. l. conuenire allegata per And. de yser. quia illa habet locum quādo certum esset q̄ inde sequeretur delictum secus autem quando essemus in dubio & non præsumitur q̄ quis uelit uti calunnia argumento. l. meiito ff. pro soci. Sed certe ad
11 prædicta omnia potest responderi q̄ si lex remittit parenti & patrono est cum causa quia propter reuerentiam personarum & non est credendum q̄ pater aduersus filium uel patronus aduersus liber tum uelit uti calunia item si uasalli non iurant de calunia quando litigant cum domino est q̄ domino cū iurauerunt fidelitatem domino sub iuramento fidelitatis continetur hoc nec dominus tenetur iu-
8 rare de calunia † quia ut dicit affflic. in. d. q. xii. Imperator Federicus apud rō caliā dimisit ego dico q̄ si Imperator hoc fecit fuit ex causa propter reuerētiam persone quia dominus respectu uasalli equiperatur patrono respectu liberti ut dicit Andr. de
12 ysert. in. c. i. in prin. qui. mod feu. ammic. sine causa princeps nō potest facere legem uel rescriptum qđ induceret peccatum secundum Iaco. butri & saly. in. l. castigati col. i. de adul. dixi supra in proæmio & dicā in titu. si mul. muli. affe. intro. si lex. ud princeps facit facit cum causa unde statutum non potest hoc facere indifferenter & sine causa & sufficit
13 q̄ statutum possit inuitare homines ad delinquē dum ut non ualeat. d. l. conuenire unde non esset recedendum ab opinione Andre. quia pro sua opi
9 nione est tex in. d. c. cæterum † hodie autem ut dicit Bal in. l. post. C. de euic. istud iuramentum nō
14 existimatur pro uno obolo & est uerum quia non obstante q̄ præstatur litigantes non cessant caluniate. Sed posito q̄ ista consuetudo ualeret uidere tur emendata per constitutionem regni lite legitime contestata ubi dicit q̄ irremissibiliter facta litis contestatio e hoc iuramētum debet subsequi.
10 † ℂ Quid si causa esset summaria ut sunt omnes
15 in regno per capitulum detestantes & per regiam pragm. primam dispendia litium de modo proce. in cau. ciui. & mixtis utrum in his causis censetur sub latum hoc iuramentum dicunt q̄ sic & allegatur in hoc dictum Anto. de bot. in. c. ii. in. 3. nota. de iura. calu. sequitur Alex. in consi. 6. in. 3. libro & Fely. in. c. i. col. 15. de consti. Et licet Franc. de aret. in. c. dilecti de iudi. impugnet hoc dictum tamen phil. deci. sequitur dictum Anto. & in. c. quoniam contra de proba. Iaso. in. l. iusticia col. i ff. de iust. & iur. infideliter refert Anto. & comunis opi. uidetur cum Anto. quam opi. firmat Marcu. Anto. blan. in suo Tracta. quē facit super statuto Patauino de comprom. faci. inter coniu. in prima. q. pri. In uerbo sola facti ueritate īspecta sed mihi ui detur q̄ in puncto iuris ucrior sit opinio aretini qa uidemus q̄ ex uerbis illis sine strepitu & figura iudicii non excluditur hoc iuramentum calumnie ut est tex. in clem. sepe de uer. signi. & ibi Io. Andr. Bar. in cōmentatio ad reprimendum in uerbo & figura quia ut iuretur uidetur introductum iure diuino & etiam tempore mosis ut ibi dicit Bart. p tex. in. c. & si christus de iur. iur. & exo. c. 22. Mini me ēt uidetur sublatum ex illo uerbo sola facti ue ritate inspecta nā magis inspicitur ueritas ubi interuenit iuramentum remouens calunias q̄ si non interuenit maxime si requiritur unde in teste idto præstatur iuramētum ueritatis ut timore dei magis uelit testis ueritatem deponere. l. iusiurandi. C. de testi. & d. c. & si christus. comunis opinio uidet̄ cum Anto. quæ deseruitet in regno stantibus. d. c. detestantes & d. pragm. dispendia. † ℂ Et nota qđ istum iuramētum calunie uidetur cautum omni iure nam debetur de iure digestorum ut paret in d. §. qui iusiurandum licet in digestis non reperiatur proprius titulus tamen in pluribus locis digestorum reperitur hoc iuramentum qui nota in. d. §. iusiurandum Item de iure. C. ut. d. l. ii. & toto titulo eo. Item de iure canonico ut c. cum causam eo. tit. & in. d. c. cæterum & c. dudum de elect. liē de iure longobardo ut in tit. de aduo. & uicedo. l. quoniam alias incipit herricus diuina pietate &c. quæ est lex si. item de iure constitutionum regni ut in. d. constitu. lite legitime contestata † Et licet expresse hoc iuramentū remitti non possit tamen tacite ommitti potest quod licet fuisset dubium de iure. C. ut nota. in. d. §. sed quia uteremur tamen per tex. in. c. i. eo. tit. libro sexto hoc est clarum unde si tacite esset ommissum ualet inditiū Et nota q̄ licet ex dispositione. d. c. i. sit inductū q̄ tale iuramentum possit præstari in quacunq; parte iudicii tamen per dictam constitu. regni uidetur q̄ sit p̄standum statim lite contestata sed certe licet illa constitutio hoc uelit non tamen negat q̄ si tunc non fuerit præstitum non possit præstari in quacunq; parte iudicii dū modo non sit conclusum. † ℂ Quid autem contineat hoc iuramentum dic secundum specu. in titu. de iura. calu. §. nunc dicamus in prin q̄ primo actor credat se iusta petere & non caluniose secundo q̄ super omnibus de q̄bus interrogabitur respondebit ueritatem tertio q̄ non utetur falsa probatione quarto q̄ non corrumpet iudicem neq; tabellionem quinto q̄ non petet calūniosam dilationē quæ omnia præter primum conueniunt etiam reo. † Istud iuramentum non solum præstatur principali sed etiam procuratori in persona propria uerum in animam constituentis ut per Bart. in. d. l. ii. §. si. Vincentius Maxilla.

DE DILATIONIBVS RVBRICA.

VISO de iuramento calunie qđ præstatur lite contestata quia ipsa lite contestata datur dilatio ideo subnectitur præsens Rubrica de dilationibus Et quoniam plures sunt species dilationū ideo dixit in plurali de dilationibus.

Dila-

1 †DILATIONVM aliquę legales
aliquę uero iudicis legalium aliquę dãtur
a lege in quibus non requiritur iudicis ministeriũ
expressum nec tacitum ut in exẽplo dilationis in=
stantie. l. properandum C. de iud. dilationis ad ap
pellandum aut. hodie. C. de appel. ad prosequendã
appellationem authentica ei qui. C. de tempo. ap=
pe. ad conficiendom inuentarium. l. fi. C. de iur. de
lib. & similes aliquę uero dantur a lege sed requiri=
tur iudicis ministerium expressum ut est quando
lex mandat statui terminum a iudice ut in aut. of
feratur. C. de liti. conte. & potest exẽplificari in ter
minis prag. regni comparente reo. quandoq; req=
ritur tacitum iudicis ministerium ut quãdo lex.
post causam incohatã statuit terminum ut. l. ita d
mum. C. de procura. l. peremptorias. C. de except.
Ita Bart. & Docto. in. l qui pro tribunali. ff. de re.
iudi. Dilationum uero iudicis tres sunt species nã
quædam dicitur dilatio expectatoria quæ secun=
dum consuetudinem in principio indutie uocan=
tur quædam probatoria & quædam incitatoria
2 ad agendum uel quid aliud faciendum †expecta=
toria dilatio est illa que datur citato ad comparẽ=
dum & pendente dilatione predicta officium iudi
cis conquiescit l siue pars. C. de dilat. Et ut huius=
modi dilatio sit peremptoria opus est q; dicatur in
datione ipsius alias requiruntur tres citationes. l.
ad peremptoria. ff. de iudi. l. tres denũciationes C.
quo. & quando iude. authentica qui semel C. eod.
titu. hodie etiam in regno secundum cõmuné ob
seruantiam dilatio quæ dator reo ad comparen=
dum non est peremptoria nam si reus non compa
ret in die contento in citatione expectatur per tri=
duum & triduo elaxo efficitur contumax & illud
est ultimum peremptorium de quo uide ritũ ma=
gne curie uicarie qui incipit Item seruat curia in
primis citationibus & uide constitutionem regni
in ciuibus & ibi And. de ysre. & Afflic. in quarto
not. Et licet ista prima dilatio nõ sit peremptoria.
3 †¶ Tamen fallit quando iudex uiua uoce iudicia
liter moneret ita Bar. in. l. ii C. quo. & qn. Iud. & fe
4 ly. in. c. licet causam col. 2. de probat. †Item fal=
lit quando essemus in aliqua alia dilatione expe=
ctatoria quæ insurgeret post litem cõtestatam nã
tunc esset peremptoria etiam si non dicatur cum
omnis terminus assignatus in medio dicitur per=
emptorius secundum Bal. in. d. c. licet causam &
5 Feli. ibi colo. 2. & habetur in dicto titu. †¶ Dila=
tio probatoria est illa quæ facta litis contestatio=
ne uel actu qui habetur per ipsa litis contestatio=
ne datur ad probandum & ista est peremptoria se
cundum Bar. in. l. i. C. de dila. & in. d. l. ii. Ale. in. l.
6. in. 1. nota. ff. de feri. Abba. & Feli. in. d. c. licet
causam & in. c. pastoralis de except. Iaso. in. d. l. 6.
ubi ponit. plures ampliationes & limitationes.
6 †Et circa istam dilationem aduertendom quan=
do aliquando simpliciter datur ad probandũ ali=
quando ad probandum & probatum habendum
primo casu sufficit q; testes citentur & iurent in=
tra terminum nam possunt deinde post terminũ
examinari quia eorum depositio referetur ad tẽ
pus iuramenti ita speco. in tit. de test. §. qualiter &
Iaco. But. in l. si quando. C. de testi. & Bar. in. l. dã=
ni. §. sabini. ff. d dam. infe. & doct. ibi And. de yser.

& Affli. in. d. constitu. lite legitime contestata col.
5. Ludo. Roma. consi. 443. col. 2. Abba. in. d. c.
licet causam col. 2. uersi. ulterius quæritur & ibi
phil. deci col. x. Et nota q; debet constare q; testes
iurauerunt in tempore saltim q; ita asserat notari
us ut infra dicam nam si hoc non constat est præ
sumendum q; iurauerint tempore depositionis on
de resultat q; si reperiatur examinati post terminũ
7 non ualet eorum depositio † quia probatio facta
post terminum nullam probationem facit nec in
ditium ut dixit Bal. in. l. ii. uersi. 13. quæro. C. de
epi. audi. quem sequitur phil deci. in. d. c. licet cau=
sam col 4. uers. quarto not. & hoc maxime si pars
opponit & q; citatio facta parti ad uidendum iu=
ramenta testium fuerit facta eo modo quo cõmu
niter fieri solet ouidelicet q; infra dictum terminum
compareat ad uidendum iuramẽta testium nam
semper pars poterit dicere q; ipse institit infra di=
ctum terminum ut uideret iuramenta testium &
cum sint examinati extra terminum reperiuntur
examinati eo non citato ad uidendum eorum iu=
ramentum nam citato illa fuit circũducta & pro=
pterea examinatio fuit clandestina & sic nulla. d. l.
si quando &. c. in nomine domini de test. & de hoc
est sollennis doctrina Bar. in. l. aut qui aliter & ibi
Alexãn addi ff. que ui. aut Cla. & est uerum nam
quæ sit ratio q; in ultima die termini possunt te=
stes examinari parte non citata ut dicit Bart. in. l.
Item illa. ff. de uerb. oblig. & Docto. & Iaso. in. l. q
ante Klendas eo. tito. ratio est quia dilatio est per=
emptoria & ille ultimus dies dicitur peremptorius
ergo elaxo illo die ut ualeat probatio debet pars i=
terum citari ad uidendum iuramentum nam ut
supra dixi iuramentum debet prestari infra termi
num & hoc quando citato est facta sub forma p=
dicta nota hæc quia poteris destruere multos pro
8 cessos. †¶ Quid autem si reperiatur scriptum q;
talis testis iurauit in termino uel tali die iuridico
& reperitur examinatus extra terminum uel in die
festiuo utrum stetur dicto notarii Bart. in. l. Teo=
pompus. ff. de dot. prælega. per illum tex. determi=
nat q; sic quia actus qui potuit interuenire eo tẽ=
pore præsumitur interuenisse. l. i. C. de fid. instru.
& iur. ast. lib. x. & hoc uoluit Io. Pet. Ferrar. in sua
practi. papien in forma uia. testi uide Ias. in. l. sci=
9 endum col. 5. ff. de uerb. obli. †¶ Quando uero
dilatio datur ad probandum & probatum haben
dum opus est q; testes non solum iurent sed etiam
examinatur infra dictum terminom secundũ spe=
cu. in titu. de dila. §. i. uersi. quid si. & Bart. in. d. §.
sabini Abba. & Feli. in d. c. licet causam Gemi. &
Cardi. in c. pia de excep. lib. 6. & Socci. in cõsi. 47.
in quarto libro & ibi est uidere an iudex. parte nõ
citata possit dictum terminum prorogare Nec hoc
casu sufficit q; pars se excusauerit q; fecit quicquid
11 potuit nisi appareat de protestatiõe etiam si testes
recusauerint se examinare absq; rationabili causa
quia imputaretur iudici qui eos non multauit ui=
de Io. Pet. Ferra. in. d. practi. papi. in for. oppo. cõ.
10 test. post publicationem nu. 17. †utrum aũt post
dictum terminum ad probatum habendum pos=
sit produci instrumentũ phil. deci. in. d. c. licet cau
sam col. xi. tenet q; non Maxime quando esset da=
ta dicta dilatio ad probandum & probatum ha=

11 bendum per omne genus probationis. † ¶ Aduer
te etiam quia licet de iure comuni possunt dari in
eadẽ causa plures dilationes causa cognita. l. ora-
tione §. l. si. & ibi docto. ff. de feri. & in. c. ultra ter-
tiam de testi. tamen in regno unica tantum datur
dilatio ut per constit. regni prædicta lite legitime
contestata habetur & in constit. in pecuniarus &
in eis And. de yser. & Affl. & patet in regia pragma
tica post prædictas & hæc unica dilatio quando
aliter non est a iudice artata ex causa intelligitur
dier tm quindicim si testes examinandi iuxta no-
minationem fuerint infra unam dietam a loco iu
dicii si nulla fuerit facta nominatio est. xx. dierum
12 † & talis dilatio in regno dicitur terminus iuris &
non potest talis terminus excedere terminum triũ
mensium in quacunq; parte regni testes fuerint
nominati nec talis terminus potest prorogari sine
iusta causa uel sine uoluntate partium ut ibi habe
tur credo tamen ꝙ si iudex dederit minorẽ dilatio
nẽ in causa puta octo dierũ ꝙ poterit usq; ad ter-
minũ iuris prorogare quia prorogatio facit esse
eundem terminũ. l. sed si manente. ff. de præca.
¶ An autem dilationes legales possint cohartari
& prorogari a iudice breuiter dicas ꝙ suppremus
iudex sicut est princeps potest quia omnes dilatio
nes sunt in manu sua. c. ex ore de hi. quæ fi. a præl.
& ibi Pet. de Anch. & Imo. inferiores iudices si est
dilatio quæ non requirit iudicis ministerium sed
simpliciter a iure datur ut in exemplo dilatiõis in
stantie de qua in. l. properandum. C. de iudi. dila-
tio ad appellandũ uel ad prosequẽdum appellatio
nem dilatio ad conficiendum inuentarium l. si. C.
de iur. deli. & similes dilationes non possunt iudi-
ces prorogare nec cohartare si uero dilationes le-
gales requirunt ministerium iudicis tunc pos-
sunt ita Docto. comuniter in. d. l. qui pro tribuna
li. ff. de re. iudi. & ibi post Iaso. uide Ripã qui late
materiã absoluit per conclusiones ãpliationes &
limitationes & uide cano. in. c. 1. & in. c. præterea d
13 dilati. † ¶ Vtrum autẽ Elaxo termino si sumus
re integra & ius aduersarii non est factum deteri-
14 us possint testes Examinari † Circa hoc aduocati
statim currunt ad doctrinam Ang. in l. quamdiu
la. 2. ff. de acqui. here. ubi dicit ꝙ possunt nisi fue-
rit declaratum non esse audiendum uel ꝙ in prefi
xione termini elaxt fuerit facta cõminatio ꝙ ela-
xo termino de cetero non audiatur & licet Ange.
loquatur de termino dato ad agẽdum tamẽ Ang.
de aret. in Rub. institu. de excep. colu. 18. extendit
dictam docto. Ange. de perusio siue sumus in tert.
dato ad agendum uel accusandum siue ad propo
nendum exceptionem siue ad probandum siue ad
aliud faciendum & dicit ibi ꝙ causidicus debet eẽ
cautus ꝙ elaxo tert. faciat declarare nõ esse audiẽ-
dum alias semper poterit audiri ista opi. uidetur
probari per tex in. l. mancipiorum. ff. de opti. lega.
& in. c. si tibi de præben. lib. 6. tamen de rigore iu
ris opi. contraria est uerior ut late hoc examinat
Feli. post. Anto. de but. & Imo. in. d. c. licet causam
col. 15. ubi respondet ad dicta iura. l. mancipiorũ
&. c. si tibi post terminom nullam facit probatio-
nem nec etiam inditium ut dixit Bal. in. d. l. si. C. d
epi. audi. & phil. dec. in. d. c. licet causam hoc idem
concludit glo. in. d. constitu. regni in pecuniarus

ubi plene examinat hoc licet gl. ibi dicat ꝙ iudex
de equitate quando uidet ꝙ pars non maliciose pe
tat & ꝙ mora modica intercessit post terminum
& testes sunt in promptu nec sit facta publicatio
ꝙ inuita & contradicente altera parte potest & i-
dem concludit ibi And. de yser. & Affli. hoc etiam
15 sentit capitt. in decisi. 90. & dicit † ꝙ in sacro con
cilio est stilus ꝙ recipiuntur testes infra tempus re
cipiendi copiam processus statutum a regia prag-
matica quod est octo dierum facta publicatione
quod nota quia talis stilus est pro lege argumẽto
§. si. insti. de satisda. dixi supra in proœmio.
16 † ¶ Quando autem dicatur ius aduersarii factũ
deterius non credas hoc fieri ex solo lapsu termi-
ni sed aliud opus est ut declarat Alex. in l. si insulã
col. 3 ff. de uer. obli. & sentit Capit. in. d. deci. 90.
Quãdo autem res dicatur integra dic ꝙ in regno
res dicitur integra usq; ad publicationem ut dicit
glo. in. d. consti. in pecuniarus & Affli. in. d. consti.
lite legitime contestata col. 5. † ¶ Illud autem est
17 sciendum ꝙ dilatio quæ datur ad probandum ex
ceptiones dilatorias debet esse unica ut uoluit Io.
Andre in addi ad specu. in titu. de teste. §. qualiter
uersi. sed cum super Anto. de but. & Imo. in. d. c. ul
tra tertiam Abba. & Fely. ibi aliter uidetur cõclu-
dere & idem Feli. in. d. c. fraternitatis de testi. Affli.
in consti. Regni exceptiones in. 2. not. colu. 4. ui-
detur sequi opi. Abba. sed Affli. tempore quo scri-
psit nõ uidit pragmaticam comparente reo & uo-
luit Capiti. in decisi. 13. & in decisi. 83. & ibi di-
cit ꝙ infra dictam dilationes testes debent se exa-
minari & non sufficit iurasse in termino unde cũ
in regno dentur quinq; dies ad probandum exce-
ptiones dilatorias impedientes litis ingressum ut
in. d. prag. Comparente Reo debet opponẽs infra
dictos quinq; dies probare alias censetur reserua-
18 ra ad merita. † Quid. n. si elaxo dicto tertio pars ue
lit incontinenti probare exceptionem oppositam
Fely. in. c. ex parte lo. 2. de offi. delega. in. 7. fall.
uidetur dicere ꝙ possit & in. c. exceptionem de ex-
cep. sed in contrarium est uerum quia. d. pragm. re
19 seruauit ad merita † Et nota quia dicta dilatio gn
que dierum nõ curreret si fierent inter partes hinc
inde replicationes ꝙ non deberet præstari uel ex a-
liqua causa. d. c. pia. l. contra maiores & ibi Ias. C.
20 de inoff. testa. Capit. in decisi. 83. † ¶ Similiter ẽe
dilatio quæ datur pro primo uel secũdo benefitio
debet esse unica & probationes debent fieri infra
ipsam dilationem ut de hoc est ritus magne curie
uicarie in tit. de mod. proce. & de proce. cau. qui
incipit Item ꝙ in causis in quibus petuntur bene-
ficia & in. d. titu. dicitur ꝙ dilatio quæ datur pro
benefitio debet esse medietas primi termini licet
hoc non procederet quando iusta causa ex postu-
laret maiorem dilationem ut per Affli. in decisio.
21 124. † Similiter etiam datur unica dilatio & pro
bationes deberent fieri infra eandem quando su-
mus in dilatione repulse cum sit odiosa ut est als
us ritus qui incipit Item seruat ipsa curia cum pe
22 titur &c. † quia in odiosis nõ datur restitutio. l. au
xiliom. ff. de mino. & uoluit Andr. de yser. in con-
stitu. regni obscuritatem uide Capit. in decis. 62.
23 & in decisi. 157. † ubi dicit sacrum concilium d
creuisse ꝙ repulsa non conceditur elaxa dilatione

data

data pro ea etiam si fuisset petitum benefitium re-
stitutionis in integrum sed in eadem decisione in
alia cá idē conciliū ex noua cá aliter decreuit uide
ibi Capiti. adde q Nico. Boeri. in decisi. 2 4 5. nu.
7. dicit q curia sui loci consueuit recipere testes in
repulsa testium quando minor non repulsādo am
mitteret causam & pro certo ista uidetur bona li-
mitatio: et an peti possit in causa appellationis ut
24 de Affli. in decisi. 2 6 6. † ℭ Quid autem in crimi
nalibus utrum dentur plures dilationes dic q de
iure comuni dantur plures dilationes ut in. d. l. fi.
de feri. & ad defensam semper post publicatum &
etiam post cōclusum possunt testes examinari ut
plene dixit Feli. in. c. cum clamor de testi. & Affli.
in constitu. regni terminum col. a. uersi. se aro que
ro Hippol. de marsi. l 1. §. si quis ultra col. 2. ff. de
quæstio. tñ in regno etiā i criminalibus unica tan
tum datur dilatio ut in. d. constit. lite legitime cō-
testata quæ etiam habet locum in criminalibus
ut dicit Capi. in decisi. 8 1. & in fine dictæ decisi. in
ducit notabilem practicam in criminalibus ad e-
uitandum ne dentur plures dilationes quæ de iu-
re regni dari non possunt & ut rei non pereant in
defensi q sine aliqua dilatione admittūtur ad pin-
guius & uberius se defendendum & ita dicit eē ob
seruantiam magne curie uicarie & sic etiam fuisse
decretum in concilio quod nota. tu assessor dicet
aliquis quid refert ista obseruantia magne curie
nam siue detur de nouo terminus siue recipiantur
testes sine dilatione idem uidetur nihil refert quid
ex equipollentibus fiat. l. 3. C. de insti. & subsli. cū
ibi nota. Dicas q multum refert nam magna cu-
ria obseruat ius regni in non dando aliam dilatio
nem & facit q rei non pereant in defensi recipien-
do testes Item data dilatione secunda reus peteret
& tertiam opus esset noua publicatione & multa
25 alia † Adde etiam circa materiam dilationis q oīs
dilatio in regno quæ datur uni ex litigantibus est
comunis etiam aduersario & hoc ē de iure comu-
ni. l. petende. C. de tempo. in integ. resti. pete. & ibi
Cy. & Bar. Alber. de rosa. Bal. Paul. de cast. Alex. &
Jaso. in. d. l. fi. de feri. & hoc etiam procedit in cau-
sa restitutionis in integrum nam si minor peteret
benefitium restitutionis in integrum ad pinguius
probandum & haberet dilationem talis dilatio es-
set comunis cum aduersario etiam maiore ut di-
xit Affli. in decisi 8 9. sed aduerte in hoc ne erres
quia tunc demum in hoc caso dilatio est comunis
quando minor peteret benefitium super positis
uel super positis & nouis ponendis simul uel tertio
si peteret benefitium super nouis tātum & illa no-
ua essent de directo contraria primis quia in his
tribus casibus dilatio est comunis sed quando mi
nor peteret benefitium super nouis tantum & de-
duceret noua tota quæ non essent cōtraria primis
hoc casu dilatio nō est comunis & aduersarius nō
potest uti tali dilatione ita Affli. in. d. decisi. 8 9. in
fi. & Capit. in decisi. 1 7 0. & ad hoc tu uide pulcrū
& plenum consilium subtilis Socci. in nu. 1 1 0. in
cipi. insignis Doctor in quarto libro & mitror q
Affli. & Capiti. non allegant dictum consiliū sed
26 forte non uiderant † Datur alia & secunda nota-
bilis limitatio silicet quando minor est lesus dolo
aduersarii tunc aduersarius non utitur dicta dila

tione ut per Bart. Paul. de castr. Ludo. Roma. &
Alex. in. l. 1. §. nuntiatio. ff. de nou. ope. nunti. & po
27 nit Affli. in decisi. 2 2 0. in fi. † ℭ Sed quæro inci
denter de pulcra quæstione si duo uel plures con-
sortes litis quorum unus est minor si iste minor
petit benefitium restitutionis in integrum ad pin-
guius probandum utrum prosit & litis consorti-
bus glo. in. l. uni. C. si in una ea. ca. testi. posu. dicit
q quando sumus in indiuiduis compertit & litis
consortibus & licet Cy. Albe. de rosa. Gui. de suz.
& Pau. de cast. ibi dicant contra dictam glo. tamē
sacrum concilium decreuit secundum dictam. gl.
Et hoc per doctrinam Bal. in. l. 3. §. sed utrum in
fi. ff. de mino. ut per Affli. in decisi. 2 1 3. ubi mul
ta ad hoc allegat & Clarius uide per eundem Affl.
in constitu. regni obscuritatem in 1 4. q. & uide p
Iaso. qui hoc tenet in. l. si mater circa finem. C. de
28 inoffi. testa. † Et utrum hipoteca & ius hipotece di
catur diuiduum uel indiuiduum i utroq loco su
pra allegato Affli. distinguit an res possideantur p
consortes eiusdem litis pro comuni & indiuiso &
tunc ius & actio sunt indiuidua & benefitium cō
petens minori competit omnibus si uero res hipo
tecatæ possidētur pro diuiso licet ius sit indiuiduū
tamen actio est diuidua & tali casu non competit
sed hoc procedit quando esset fauor alius consorti
29 bus † Sed si plures conuenti hipotecaria unus il-
lorum esset alterius fori puta clericus refert Capi.
in decisi. 1 7 3 q quo ad hunc casum sacrum con
cilium semper habuit causam hipotecariam pro
diuidua & sic remittit clericum suo iudici hoc cre
do procederet quando possiderent res hipotecatas
pro diuiso secus si pro comuni & indiuiso per ea
quæ dicta sunt supra & ad hoc probādum aduco
etiam quæ habentur per Bart. Bald. & Clarius per
30 Ange in. l. si pretor. ff. de iudici. † ubi dicunt q si-
cut diuiditur actio quando ē diuisibilis ita etiam
diuiditur instantia & si actio & ius quod intenta-
tur est indiuisibile etiam instantia est indiuisibilis
cum ergo ius hipotece est indiuisibile eo cāu quo
litis consortes possiderēt pro comuni & indiuiso
ita ut oculo corporali non posset demostrari por-
tio alicuius. l. meuius. §. duorum. ff. de lega. 2. uti
que in tali casu omnes consortes deberent conue-
31 niri coram iudice ecclesiastico tcum maius dignū
trahat ad se minus dignum ut est glo. in. c. iriunio
77. dist in. c. 1. de cōse. eccl. uel. alta. in. 6. not. Bal.
in. l. 11. in. prin. in primo not. per illū tex. C. comu.
de leg. & hoc per tex. in. l. si cōmunem. ff. quemad.
32 ser. ammi. † de dote cuius legis est uidere amplē. p
Feli. in. c. 1. de prescrip & per Ias. in. l emancipati C.
de colla. & propterea debemus intelligere id quod
dicit Capiti. in. d. decisi. 1 7 3. procedere quando
possiderent pro indiuiso alias esset diuidere ius in-
diuiduum & instantiam indiuiduam & esset con-
tra tex. in. d. l. si cōmunem nisi diceremus q sacrū
concilium habet instantiam hipotece ad hoc solū
effectum pro diuidua ne cogeretur ratione conne
xitatis totam causam remittere & circa materiā
benefitiorum & restitutionis in integrum uide in
fra in titulo de mino. ubi dixi aliqua notatu di-
33 gna & non omnibus nota. † Quero de utili & pul
cra. q. pater litigabat coram iudice seculari inco-
hata instantia moritur unus ex heredibus est cle-

ricus an iſte clericus tenetur proſequi inſtantiam
defuncti hæc.q.eſt diſputabilis & longa indigeret
pagina nam multi Docto.tenent ꝙ ſic ut per Bal.
in.l.quidam exiſtimauerunt.ff.ſi cer.pet.& in.l.i.
C.ſi pen.app.mar.inte.Ang.& Pau.de caſt.in.l.he
res abſens in prin.ff.ſolo.matri.Roma.in.l.ſi con
ſtante.§.ſi.ſol.mat.Imo.in.l.ſi eum hominem.ff.
de fideiu Alex.in addi.ad Bar.in.l.i.ff.de iud. Bar
ba.in.c.quia R.de iudi.ſed in contrarium eſt co-
munis opi.ut per butri.Abb.Fely.& deci.in.d.c.
quia R.& idem deci.in conſi.700. Et hanc partē
firmat Cagno.in.l.ii.in.q.92.nu.249.C.de pac.
int.emp.& uen.ubi pleniſſime examinat hunc ar-
ticulum & retenta hac comuni opi.quando remit
teretur clericus in tali caſu tenet ibi Cagno.ꝙ nō
opus eſt incohare nouum proceſſum contra cleri-
cum ut tenet Feli.in.d.c.quia R.col 3.ſed ꝙ caoſa
debet remitti in ſtatu in quo reperitur & mouetur
34 bonis rationibus quas uide. † ¶ Non ommittam
etiam in hac materia dilationum ꝙ quando ali-
quis ex litigatoribus haberet teſtes extra regnum
& ultra mare ꝙ poſſet petere dilatiōem de qua in
tex.l.i.C.de dilati.nam lex illa noneſt correcta in
regno cum ibi dicitur ꝙ ſi teſtes ſunt in prouincia
ubi lis uertitur datur dilatio trium mēſium & ſic
eſt cautum in regno per dictam prag.poſt prædi-
ctas ubi dicitur ꝙ in quacunq; parte regni dilatio
non debet excedere ſpatium trium menſium con-
35 ſideratione habita † ꝙ totum regnum habetur ꝑ
una prouincia ut dicit Luca.de pen.in.l.i.C.de di
ſcur.lib x.Affli.in.deciſi.109.& in deciſi.404.&
hoc procedit tam in materia præſcriptionis q̄ in
omni alia materia ut dicit idem Affli.in conſtit.
regni conſuetudinem in ſecundo not.in titu.de ꝑ-
ſcrip. Si uero teſtis eſſent in continentibus prouin
tiis ut puta ſi eſſent in marca anchonitana que eſt
iuxta aprutium uel in Romagna quæ ſimiliter ē
prouincia quæ adheret regno tunc dilatio erit ſex
menſium. Si uero fuerit ultra mare erit nouē mē-
ſium etiam ſi eſſet locus uicinus ratio eſt quia ma
re nauigatur & non poteſt quis ſuo modo uti dili
36 gentia ſicut quando poteſt ire per terram † bene
uerum in regno ad euitandum fraudes quæ ſolēt
fieri ab his qui ſolent petere huiuſmodi dilationes
ad dilatandum iuditium ſunt emanate plures pro
uiſiones nam in hoc fuit primo prouiſum per ritū
magne curie uicarie in titu.de teſti.qui incipit itē
niſi eſſent teſtes extra regnum &c.qui ritus uult ꝙ
quando petitur dilatio extra regnum debet petēs
iurare ꝙ hoc nō facit animo caluniandi & debet
deponere pecuniam neceſſariam per examinatio-
ne & ſi is qui petit dilationem ſiue procurator ſiue
principalis infra conſtitutum tempus non fecerit
examinare ipſo iure incidit in penam quinquagin
ta florenorum & debet condenari parti leſe ad ex-
pēſas uerum quia prouiſio dicti ritus loquebatur
ſolum quando petebatur dilatio extra regnū non
autem quando petebatur longior dilatio infra re
gnum ideo ſuperuenit dicta prag. Poſt prædictas
quæ uult ꝙ ſi caluinoſe petitur maior dilatio & te
ſtes non fuerint examinati petēs debet plecti pena
duarum untiarum ſine ullo proceſſu & iſto pena
hodie eſt in uſu cum petitur maior dilatio iſtra re
gnum cum per ſequentes pragmaticas tantum eſt
prouiſum quando petitur dilatio ultra mare & ex
37 tra regnum † onde per generalem prouiſionem ali
arum pragmaticarum non eſt ſubiata iſta ſpecia-
lis prouiſio.l.præcipimus in ſi.C.de appella.l.ſan-
cimus in ſi.C.de fideiu.Eſt & alia prag.quæ inci-
pit ſi quis petierit dilationem ultra marinam Re-
pulſam ſiue beneſitium eisq; uſus non fuerit uni-
us untie pena multetur & procurator qui ſine ſpe
ciali mandato illas petierit debet ſoluere dupplica
tā penā. Et iſta prag.hodie ſeruit in eo quod loqui
tur de repulſa & beneſitio in eo uero ꝙ prouidet
circa dilationem ultra mare ſeruatur alia prag.re
gis catholici que incipit aliam ſimiliter occaſionē
&c.quæ uult ꝙ ſi quis petierit dilatiōem ultra ma
rinam uel extra regnum & obtiuuerit debet pro
unoquoq; menſe impartite dilationis depoſitare
ducatos quindecim & ſi deinde dicta dilatione u-
ſus nō fuerit nec probationes aliquas fecerit in no
minatis locis uel ipſorum aliqoo multat̄ ammiſ-
ſione pecunie depoſitate pro medietate applican-
da parti aduerſe una cum expenſis uiatici pro alia
medietate curie ubi caoſa agitatur & uult ꝙ dicta
pena nō poſſit per partem & curiā remitti & ꝙ re-
maneant in ſuo robore omnes alie pragmatice de
ſuper late & omnes ritus magne curie uicarie.
38 † ¶ Sed quæro otrum in regno poſſet iudex ſuſpi
cans aliquem calumioſe petere talem dilationem
cogere partem petentem ad ſatiſdationem de eun
do uel mittendo ad locum ubi examinatio eſt fa-
cienda iuxta diſpoſitionem.c conſtitutus & quod
ibi no.glo.Abb.& Docto.de fideiiu.uel poſſet di-
cere iudex ego volo expectare hic teſtes deponas pe
cuniam pro expenſis iuxta tex.& glo.in.c.ſtatutū
§.ſi.de reſcrip.lib.6.habetur per Alex.& Iaſo.in.l.
i.col.pen.ff ſi qui.iuſdi.non obtem.& eſt optima
additio Aud.Barba ad Bal.in.l.iudices.C.de fid.
inſtr.& in.d.c.conſtitutus teneretur ꝙ non ex quo
iudices in regno in hoc habent ſpeciales prouiſio
nes & propterea poſſet is qui petet dicere ego uolo
uti beneſitio regie pragmatice ſed certe ſi iudex ha
bet preſumptionem cōtra teſtes & cauſa eſſet ma-
gna poſſet dicere ego uolo ꝙ ueniāt teſtes hoc uo-
luit Abb.in.c.cū cauſam col.pen de teſti.& Imo.
in.l.ſi quis ex ſignatoribus.ff.quemad.teſta aper.
Sed quando iudex hoc faceret ad inſtantiam par-
tis aduerſe teſtes debent uenire expenſis partis pe-
tentis ſi non ſunt ſenes uel ualitudinarii ita dicit
Capiti.fuiſſe deciſum in ſacro regio cōcilio ut ha
39 betur per eum in deciſi.90. † ¶ Q uero aliquis ac
cepit dilationem magnam & depoſuit pecuniam
iuxta prag.ſupradictam tamen non plene proba-
uit ſed per unum teſtem otrum euitet pœnam dic
ꝙ ſic ita Fely.in.c.i.de offi.deleg.& Cagn.in.d.l.i.
40 col.2. † ¶ Quid.n.ſi dilatione data inciderent
ferie que abſorberent maiorem partem dilationis
dic ut habetur per docto.in.l.ſiue pars.§.i.C.de di
41 lat.& per Affli.in.d.conſti.lite legitime col.4. † &
nota ꝙ pendente dilatione offitium iudicis cōqui
eſcit quod qualiter intelligatur uide lapum in ſua
allega.82.ubi notabiliter dicit ꝙ conquieſcit cir
ca ea quæ impedirent turbarent uel implicarent
actum comprehenſum in dilatione ſed nō alia ex-
tranea unde ſi iudex aſſignaret terminum partibꝰ
ad probandum & dilatione pendente altera par-

tium aliquid actentauerit in præiuditium litis uel alterius partis nulli dubium est q pendente dilatio ne iudex poterit impartire offitium suum circa reuocationem actentatorum pendente dilatione Adde aliam notabilem limitationem nam licet sit uerum q pendente dilatione iudicis offitium conquiescit est uerum nisi fuerit finita causa per quam data fuit dilatio ut in exemplo iudex dedit terminū die rum trium ad contradicēdum uel respondēdum po sitioībus ille comparuit primo die licet adhuc durret de termino non prohibetur iudex ultra procede re ita Bar.in.l.a filia.§.alunno per illum tex. ff. ad trebe.& in.l.si qs heres & in.d.l.siue pars & per Iaso.in.l.3.col.5.C de iur.emphi.& Bar.& Ias.in.l.ii. col.fi.ff.de re.iudi.& ibi Ias.ponit sex fallentias ad d.l.siue pars & hec sufficiant in materia dilationis ꝓ batorie in qua multa habes notatu digna in practi-
42 ca † ℭ Est & alia dilatio que dicitur incitatoria & dicitur illa de qua in.l.titia.ff.de accu.& in.l.si ea. C.qui.accu.no pos.& in.l.diffamari.C.de ingenu. manu.& in.d.l.si mancipiorum ff. de opt. lega. de qua dilatione habetur per Ange.in.d.l.quamdiu.ff. de acqui.here.70 per Ange.de aret.insti.de exce.col. 17.&.18. laté per Feli.in.c.ex literis de constit.& talis dilatio potest etiam dari in criminalibus ut per Ange.de aret in tractat.melefi.in uerbo nec non ad
43 querelam & ibi Augu arim † Et in terminis dilatio nis predicte incitatorie an debet adhiri iudex citati Afflit.in decisi.264.& in decisi.68 dicit q sic & ita dicit fuisse iudicatum in concilio at Capiti.in decis. 18.aliter uidetur dicere opi.Affli.refert & sequitur deci.in consi.cccclxxxvii.& in consi.686.& Pari. in c.presentia col x.de proba.contrarium opin. tenuit Alex.in consi.103.in lib.5.& Socci.con.94.lib iii.& Deci in e.e.i.de proba.& hanc esse comunem opinionem firmat Cagno in Repiti.d l.deffamari ea ratio ne quia diffamatus non est uolūtarius actor ut per Parisi.in con.lxxx & uoluit Feli.in.e. si quis contra col.i.de fer.compet.Et nota quia oportet q anteq̄ iudex statuat talem terminum q sibi cōstet de dif
44 famatione ut probant dicta iura † & utrum requiratur bina monitio uel sufficiat una Ange.in.§.fiqs autem in a ithentico de here.& falci.tenet q requiri tur bina & ita dicit Ange.de aret.insti.de excepti. in Rub.ut supra & Feli.in c penu.col.iii.de iudi. Iaso. in.l.fi.ff.de feri.& in.l ii.C.de eden.sed Lud.Rom. in.d.l.quamdiu tenet q sufficit una que istarum sit uera examinat Affli.in.d decisi 264.& dicit ibi q sa crum concilium statuit secundam dilationem sequendo opi.Ang.Capitius magis diffuse examinat hunc articulum in decisi.205,& concludit q in puncto iuris uerior est opin.Ludou.Roma. dicit tamen sacrum concilium etiam in illa causa fuisse sequtū opin.Ange ipse uerō Capiti.dicit q in aliis causis occurrentibus iudicaret secundum qualitatem personarum certe uerior uidetur opin.Ludo.& deberet sequi in regno stante maxime litera Regis Roberti de qua meminit Affli.in d deci.264.que uidetur habere uim legis & cum opinione Ludou transit Cagno in.d.Repetitione d l.diffamari ubi plene hoc examinat tamen ut uides sacrum concilium bis decreuit secundum Ange.& uidetur comunis opin. de

qua & per Iaso.in.l.remque nobis.ff de acqui.pos.
45 se.† Nota etiam in hac materia text.in.l.fi contendat . ff. de fideiu.secundum Pau.de cast.ibi.ubi si reus habet exceptionem contra actorem & actor differt agere ut forte moriantur testes ut non possit per reum probari ipsa exceptio poterit reus petere q declaretur sibi exceptionem competere & hoc per imploratū offitium iudicis secūdum Pau. ibi. Vincentius Maxilla.

INDutias post editam acti onem octo dierum nostra curia consueuit si quartam par tem vnius vntie aut ampli us quantitas contineat acti onis.

HÆC dilatio de qua in text.intelligitur de
1 dilatione expectatoria † quia illa est que pri ma occurrit in iudicio & hoc est emendatum per constitu.regni dilationes quæ uult q statim oblato libello reus debet respondere & ut declarat ibi glo. Illud uerbum statim intelligitur infra triduū
2 † hodie autem per regiam pragmaticam comparente reo est aliter prouisum quia oblato libello reus infra tres dies debet respondere preponendo mediante iuramento exceptiones impedientes litis ingressum si quas habet & debet illas probare infra quinque dies inmediate sequentes dixi supra in Rubr. Et factis probationibus iudex debet declarare super his infra alios qu que dies.

REVS conuentus in iu dicio nulla fideiussione gra uatur sed fidei sue commi ctitur nisi aliqua persona sit contumax & effrenis & hoc ad officium pertinet iudicantis.

I

QVIA post editam actionem ante litis con
testationem reus solet præstare fideiussioné
de stando iuri ideo hic fuit inserta præsens consue-
tudo per quá cauetur quòd in Ciuitate Bari reus
nó grauatur fideiussione de stando iuri nisi quando
1 quis fuerit contumax uel persona effrenis †& nota.
quia ista consuetudo debet intelligi in casu quando
reus nó possideret bona inmobilia quia si possideret
etiá inspecto iure cói nó teneretur. l. sciendú in prin.
2 ff. qui satisd. coga. † possessio. n. rerú inmobiliú loco
fideiussionis habetur. l. de bonis. §. de pupillo in fi.
ff. de carbo. edic. Et sic statutú nihil operaretur ut a
liquid operetur oportet ut dicamus q loqtur in ca-
su in quo reus nó possidet inmobilia. † ¶ In tex. ibi
3 sed fidei sue committitur &c. scias tamen q licet per
præsenté cósuetudiné remittatur satisdatio tamé te
netur cauere sub obligatione bonorú. l. filio in. fi. ff.
ut lega. no. caue. l. oés & ibi Bal. C. de epi. & cleri. la
te per Alex. in. l. i. ff. qui satisda. coga. & ibi Ias. Alex.
& Ias. in. d. l. sciendú immo uoluit Pau. de cast. in. d.
l. i. q in tali casu reus debet se obligare ad certá pená
per nota. in. l. nisi §. quáuis ff si cu. plu. per leg. falc.
quod improbat Alex. & Ias. ibi † Adde q in casu quo
4 præstáda eét fideiussio de iuditio sisti debet peti usq
ad litis contestationem l. i. C. de satisda. tamé in re-
gno pót peti infra tres dies post litis contestationem
quia infra dictú tépus dicitur fieri in cótinéti hoc ha
betur in constit. dilationis & ibi Afflic. in. 10. nota.
5 † ¶ In tex. ibi cótumax & effrenis &c. Effrenis dici
tur quasi sine freno ut sunt homines fugaces & uaga
6 búdi. † Cótumatia est táte importátie q si aliqs possi
deret bona inmobilia licet ex hoc non teneretur ad
talé satisdationé d. l. sciendú cú simi. tamé stante có
tumatia teneretur ita Bar. in. l. hæc auté in prin ff. ex
qui. ca. in pos. ea & uoluit Fran. de are. in cósi. 135. cla
7 rissime dñe &c. † unde si aliqs ex sua cótumatia pas-
sus est primú decretú ita q aduersarius é positus in
possessioné ex primo decreto licet uellet purgare có
tumatiá & licet possideret alia bona inmobilia te-
neretur tamé satisdare de iudicio sisti ita uoluit gl.
no. in. §. si uero & quidé iurét in authéntico de exib.
re. Bar. in. d. l. hæc auté Alber. de rosa. Alex. & Ias. in
8 d. l. sciendú † Ité contumacia operatur etiam alium
malú effectum q licet quis sit tutus priuilegio ali-
cuius fori & habeat declinatoriam tamen si citatus
est cótumax licet deinde uelit purgare contumaciá
tamen non admictitur ulterius ad declinatoriá fori
hoc dixit sing. Ang. in. l. cuqui. ff. de priu. credi. per
tex. in. l de die. §. plane. ff. qui satisd. coga. ad hoc ui-
de Hippoly. de marsi in sing 227. & uide Affli. in de
cisi. 133. † ¶ Quero de casu quem habui in facto có
9 tra quendá mercatoré francigenam coram Magnifi
co domino Bartholomeo de beneuento cú quo for-
tuna iocauit tempore quo fuerat auditor in prouin
tiis & fuit magister meus in feudis utrum contu-
max ultra satisdatióem de iuditio sisti possit etiam
astringi ad satisdationem de iudicato soluendo ui-
10 detur dicendum q non † quia ad hanc fideiussioné
de iudicato soluendo tenentur illi qui rem alienā de
fendunt. l. qui proprio. §. qui alium. ff. de procu. l.
exigendi & ibi nota. C. eo. conuentus autem nomi-
ne proprio non tenetur. §. sed hodie insti. de satisda.

& ab ista satisdatione possessio inmobiliú & digni-
tas non releuat l. minor. §. fi. cum. ll. sequen ff. de p
11 cura. † in hac. q. Dominus Io. Bap. Cacialup. in tra-
cta. suo de susp. debi. in. q. 9. concludit q si concur-
rant requisita cótra debitorem ut possit capi tamq̃
suspectus de fuga q ne dum tenetur ad fideiussio-
nem de iudicio sisti sed etiam ad illam de iudicato
soluendo & hoc uoluit Pau. de cast. in. l. nec impu-
beres. §. qui qui in ins. ff de in iu. uoca. & ita fuit de-
cisum in sacro regio concilio ut refert Affli in deci-
si. 170. in fi. hoc uoluit etiam idem Pau. de castr. in. l.
grece. §. & post. ff. de fideiu. & est bona addi. Tho.
dipplo. ad Alex. in. d. §. qui in ius non obstat tex. in
d. §. sed hodie quia loquitur simpliciter & non in
debitore suspecto & contumace nam ex tali suspiti-
one grauatur ut etiam teneatur ad dictam fideiussio
nem de iudicato soluendo. Sed dicet aliquis ad qd
opus est de fideiussione de iudicato soluendo non
ne cautum est actori per illam de iuditio sisti dic q
melius est habere fideiussores de soluendo nam po
sito q quis sisteret iuri & eét unus pauper aliud nó
posses nisi ipsum carcerare & forte propter pauper
tatem staret mille annis in carceribus item resultat
12 alia utilitas † quia fideiussio de iudicio sisti expirat
statim lata sententia unde si per inaduertentiam p
fereretur sententia absente reo & deinde reus aufu-
gisset fideiussor non tenetur lata sententia hoc pro-
bat tex. in. l. grece. §. & post litem & ibi Bar. & scri-
13 ben. Sed illa de iudicato soluendo non expirat tun-
de cautela est actori qui habet reum obligatum sub
fideiussione de iudicio sisti q petat anteq̃ proferatur
sententia q reus præsentetur. Et in quátum dictum
est q defendens rem alienam tenetur satisdare de iu
14 dicato soluendo † hoc procedit etiam si esset coniun
tissima persona quæ defenderet. l filiusfa. & ibi do-
15 cto. ff. qui satisda. coga. † Sed hoc non procederet in
in procuratore absentis qui fuisset releuatus a do-
mino ab onere satisdádi per tex. in. §. si uero aliquis
insti. de satisda. hinc est q in oleuit practica illa no-
tariorum qua utútur in mandatis procuratoriis di
cendo hæc uerba releuans ipsum procuratorem ab
16 onere satisdandi † sed aduerte quia hæc clausula in
mandato procuratorio ita demú releuat ipsum p-
curatorem quando esset certum dominum posside
re inmobilia & quádo possideret in loco iudicii uel
salti in loco ubi esset idé dñium & sub uno præside
& dño ita doc. maxime Alc. & Ias. in. d. l. filiusfa. &
17 Bar. in rub. ff iudi. sol. † ¶ Sed pone q uenit manda
tú ab aliquo loco regni cú clausula predicta certú é
q cú totú regnum sit sub uno rege q possessio imo
biliú releuaret ut tenet Bar. in. d. l. sciendú. §. i. & do.
ibi & hoc si eét certú dñum posside re inmobilia sed
si esset incertú quo usq constaret debet procurator
satisdare de iudicato soluédo ita fuit decisum in sa-
cro regio cócilio ut dicit Affl. in decis. 109. Scias ta-
men q licet stante clausula predicta in mandato p
curatorio & quando certú est dominú possidere re-
leuetur procurator ab onere satisdandi de iudicato
soluédo tamen ét in tali casu ipse pcurator debet ca
uere sua hipoteca bonorú de iudicato soluendo ita
Bar. i. d. rub. iud. sol. & Frá. de are. i. d. cósi. 135. q oia
nota bñ in practica quia quotidie occurrunt. V. M.

Inducie

N D V C I E preparatorie quæ cum instrumentorum vel testium vel alicuius probationis partibus indulgetur trium dierum spatium non excedunt nisi vrgentissima causa flagitauerit vt is terminus producatur veluti si instrumenta vel testes in aliis locis esse dicantur tunc.n.iurato primum ꝙ frustratorium effugium non prætendat arbitrio iudicis dilatio competens indulgetur & hoc si tempore guadie fuerit protestatū & si in die tertio vel aliquo alio qui probationi fuerit destinatus probatum nō fuerit quod infertur causa ammittitur si ꝑ guadiam fuerit inguadiatum sine guadia autem probatio promissa & diem præterit constitutum etiam impune differtur vt autem probatio in guadiata triduo non peruimatur de tempore guadie protestari oportet vt ei liceat testes & notarium conuenire si per se fidem prohibere noluerint veritati nisi memoria iudicis requirat tunc .n.quia iudicem nec veritatem suspicamur nec credimus celaturum nullatenus ei super iudicem quærelam requiratur nec per id spatium produtionis indulgetur.

PRO intelligentia presentis tex.est uidere tex. infra in titu.quod temp.præsta.ad proba.produc.quod incipir cum dubie sed quia nec istud nec illud obseruatur ideo nolui terere rempus in eo.

VTORE laudato trium dierum dimetisitas ad eum producēdum adhibetur quo transacto causa ammittitur: & tempore guadie vt guarentem possit conuenire fuerit protestatus.

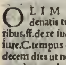
QVIA propter laudationem autoris solet dari dilatio ideo in hac consuetudine dicitur que dilatio dari debet cum laudatur autor & dicit ꝙ datur tēpus dierum triū hoc sane intellige quando ē presens autor. Sed regia pragmatica quæ incipit dubitationem &c.uult ꝙ quando autor est præsens in loco iudicii per laudationem autoris non retardatur iudicium quia infra tempus quod datur reo ad respondendum libello potest certiorati ipse
autor si uero autor est absens a loco iudicii debet cōcedi competens dilatio & interim est supersedendū
1 †. ℭ In tex.ibi nisi tempore guadie &c.† guadia ꝓ
2 prie dicitur cum quis per stipulatiōem & fidē obligatur & promittit aliquid facere uel dare & est uerbum longobardū ut habetur in.l.siquis alii guadiā & in.l.quicunq; liber hō in tit.de debi.& guadimo. & not.azo.in summ.de religio.§.accedamus unde usq; hodie notarii in eorum stipulationibus & instrumentis dicere solent promisit per guadiam & stipulationem & quando quis ducit uxorem per uerba de præsenti dici solet in uulgari baue in guadiato a principio ergo credebam quod hoc intēdebat illud uerbū guadiato.i.allegrato a guadio gaudis sed diligentius intuēs uidi ꝙ litera.v.precedit literam.a.&
3 potius dicit guai q̄ gaudium † stipulatio est uerbum iuris ciuilis & dicitur a stipulo quod est firmum secundum ueteres insti.de uer.obli.in prin.pro certo si ille tex.non esset dicerem ꝙ stipulatio dicitur a stipe quod est pecunia unde dicitur stipendium secundum Calepinū qui alios in hūc allegat quia frequēter pecunia in ipsa promissione & stipulatiōe deducitur. ℭ Dicitur in hoc tex.ꝙ si infra triduum non laudatur autor ꝙ causa amittitur uult dicere ꝙ nō habet reus regressum contra suum autorem nisi tēpore guadie.i stipulationis fuerit protestatus ipse stipulans ut possit conuenire guatentem.i.promissorem & obligatum † nam licet de iure comuni uenditor tenetur de euictione etiam si non fuerit dictū l.ii.&.l non dubitatur.C.eo.tit&.l.in uenditiōe.ff.eo.tamen si post condenationem uel prope denuntiauerit nihil agit.l.si rem.§.fi.ff.eod.tamen si tempore obligationis & instrumenti est pactuitum ꝙ in quacunq; parte iudicii possit fieri denuntiatio istud pactum.operatur ut etiam prope condenatiōnē fie-
5 ri posset † nam etiam potest ex pacto remitti.l.herēnius in prin.ff.eo.& inde sumpta est practica notariorum qui in instrumentis dicunt ꝙ in quacūq; ꝑte iudicii fieri possit immo ex pacto denuntiandi necessitate remissa, Et sic dicitur in presenti consuetudine ꝙ quando stipulās protestatus est cōtra permittētē ꝙ possit ipsū cōuenire in quacūq; parte iudicii poterit etiam elaxo triduo de quo in hoc tex.causa tūc
6 non ammittitur.† ℭ Sed pone ꝙ tempore stipulationis denuntiatio nō est remissa ex pacto sed ꝓmissor euictionis iurauit.Deinde scit litem mora utrū ex sola sciētia nulla sibi facta denūciatione teneatur cōparere & nō cōparēdo teneatur Io.And.Ant.d bu
7 tr.& Imo.i.c.breui de iur.iur.† dixerunt ꝙ uasallus & alius qui cum iuramento promisit defensionē si scit defensionis necessitatē inminere ad eam tenetur absq; denuntiatione propter fomentum iuramenti & hoc firmat Barba.in terminis nostris in.c.fi.de empti.& uendi.& ascribit sibi hanc limitationem sed Alexa.in.l.ii.§.fi.ff.solut.matri.ponit eandem limitationem & dicit esse suam isti duo fuerunt cōtemporanei unus subtraxit ab alio quidam Andre. de falco apostillator ad Abba.in quadam sua add. ad Abba.in.c si uenditori de empt.& uendi.est in eadem opin.Pro hac opinione Capir.in decisi.106. allegat Iaso.in.d.§.fi.& Vincent.Hercul.tamen disputando pace tantorum legum uerticum in con

trarium uidetur ueritas nam Bart.in.l.emptor.C.
de euic. Expresse dicit q quando uenditor scit li-
tem motam q adhuc est ei denuntiandum ad hoc
8 ut teneatur de ipsa euictiōe† quia illa regula q cer-
tus nō debet cerciorari.l.i.in.fi.ff.de acti.emp. pce-
dit in his quæ nudā denuntiationē requirūt & non
quando opus est ut inuitetur ad aliqd faciendū fili
cet q ueniat ad defendendum q liti assistat & ex-
pensas subministret nam potest esse q emptor nolit
q uenditor ueniat ad defendendum ut puta q tan
tum confidat in se q nolit ab eo defendi hoc etiam
dicit Idem Bart.in.l.denuntiasse.§.quid ergo.ff.de
9 adul.& Abba.in.d.c.fi.uenditori † nam debet mitti
ipsi autori copia libelli & omnium actitorum & nō
sufficit simplex citatio ut per Bar.in.l.empti.C.de
euic.& Clarius in.l.non solum. §. morte & ibi per
Alex.col.x.uersi.circa uero tertiam &c. licet Ange. i
d.l.emptor & Lud.Rom.in.d.§.morte dicat q pra
ctica Bar.non obseruatur quia sufficit q solum cite
tur iussu iudicis sed Iaso in.d.§.morte col.13. dicit
practicam Bar.esse necessariam per tex in.c.causam
& ibi cardi.de elec.uoluit Ang.de aret.in.§. actionū
col.xi.insti.de actio.phil.deci.in consi.74.col.1.ubi
plura ad hoc allegat & dicit pro practica Bart esse
communem opi.& hoc uoluit Fely.in.c.cum. M.
Ferrariensis de constitu & ibi Ripa.nu.166.ubi me
minit de dicta fallentia tamen an sit uera remittit se
ad dicta per Alex.in.l.quod te.ff.si cer.peta.de quo
infra.non obstat quod dicunt Io.And.butr.& Imo.
in d.c.breui nam in casu illo nuda denuntiatio suf-
ficiebat & tunc habet locum regula illa certioratus
&c.at in casu isto non requirebatur nuda denuntia-
tio quia autor incertus erat an emptor confidebat
10 in propriis iuribus ita uel ne.† Nec iuramentum de
bet plus operari quia semper regulatur secundum
naturam actus.l.fi.C.de no num.pecu Ias.in.l.si cō
uenit.ff.solu.matri.iuramentum non auget obliga
tionem sed solum addit uinculum religionis secun
dum Oldra.in consi.238.late de hoc dixi infra in ti-
tu.de mino.nu.19.unde cum autor debet laudari se
cundum formam de qua per Bar.in.d.l. empti. &
& in.d.l.denuntiasse sic debet fieri si interuenerit iu
ramentum uel non interuenerit cum iuramentum
non alterat actum ut supra & uoluit phil.dec.in cō
si.408.& in cons.536.nam illa ratio de qua per Bar.
in.d.l.emptor & in.d.l.denuntiasse quam comuni-
ter aprobant doct.uidelicet quia autor erat incertus
an emptor confidebat &c.ita uendicat sibi locum si
euictio fuit promissa simpliciter siue cum iuramen
11 to † cum eadem si ratio in utroq; idem ius statui
debet.l.a titio.ff.de uerb.obli.l.illud ff.ad leg.aqui
li.cum simi.in uasallo qui scit necessitatem domi-
ni sufficit nuda scientia at in autore non sic quia li-
cet sciret litem motam nō per hoc scit necessitatem
iminere nam forte emptor confisus de suis iuribus
nō curat & floccipendit litem motam & hoc sentit
Bar.in.d.l.emptor subtiliter ipsum intelligendo &
in hac opinione est Alexa.in.l.quod te ff.si cert.pe-
ta.ubi magis accurate disputat hunc articulum &
Iaso.ibi Socci & Hercul.dum ibi Hercula. dicat q
cautius esset ad euitandas opiniones q fiat denū-
tiatio non obstant opiniones Doctorum in con-
trarium aductas nam omnes mouentur ex dicto
prædictorum Io.Andr. butr.& Imo: in.d.c.breui
quod dictum non facit in hoc casu quia in uasallo
requirebatur nuda scientia & tunc ex stimulo iu-
ramenti debebat insurgere ad defensionem domi-
ni sed in hoc casu non sufficit nuda scientia unde
requiritur denuntiatio ut uidetur comunis opinio
doctorum ut supra dixi nam iuramentum non po-
test operari effectum denuntiationis cum ipsa de-
nuntiatio debeat fieri sub certa forma silicet q ue-
niat ad defendendum & ad assistendū liti & ad sub-
ministrandum expensas & ista forma nō potest sup
12 pleri ui iuramenti † semper.n.q denuntiatio est fa-
cienda sollenniter ipsa denuntiatio habet in se for-
mam & in tali casu debet fieri & non sufficit scien-
tia ita Bal.in.l.post perfectam de peri & como.re.
uen.& ante Bal.hoc dixit Dy.in regula eū qui cer-
tus in fi.de regu.iur.in.6.& uide apostillatorem ad
Dy.ibi.Et propterea tu non confidare in solo iura-
mento ne te decipiat Anibal.cauensis qui hoc refert
in.d.pragmatica dubitatiouem qui est simplex in
hoc articulo relator & non discutit.Reperio etiam
q cum hac opi.transit Ripa in.d.l.ii.§.fi.col.4. per
rationes per me supra allegatas item dat aliam solu
tionem ad tex.in.c.licet si de feu.sue.contr.per quā
mouentur Anto.& Imo.in.d.c.breui q ille tex. loq
tur quando dominus est constitutus in magno peri
culo ex quo datur intelligi regulariter esse contrari-
um ut dicit ibi Socci.deinde Ripa dicit esse consi-
derandum si dici posset q si uēditor simpliciter iu-
rauit non procedat dictum butri.& Imo.si uero iu-
raucrit suscipere defensionem q̄ primum fuerit lis
mota ut tunc procedat mihi uidetur q ista distintio
sit nulla quia ut dictum est iuramentum non auget
obligationem ut tenet ipsemet Ripa ibi.† ¶ QVæro
utrum emptor possit agere contra autorem auto-
ris dimisso primo autore diceres q non per tex.cla-
rum in.l.si res.ff.de euic.oportet.n.q ad hoc ut age
re possit cedantur sibi actiones & hoc est uerum sed
aduerte quia si emptor habet instrumentum uen-
ditionis & in eo instrumento ut comuniter fieri so-
let uenditor cessit omnia iura & actiones & fecit ip
sum procuratorem in rem suam potest de directo a
gere contra autorem autoris dimisso medio sine ali
qua noua cessione dictum est aureum Bal.in.l.i.in
13 fi.C.de iur.doti.refert Ange.in.d l.si res. † ¶ Sed
quæro quid si laudatur clericus in autorē utrum
teneatur defendere coram iudice seculari comunis o
pinio doctorum est q sic ut hoc per octo rationes
firmat Socci.in consi.91.col.penu & fi.in tertio lib.
& ibi respondet ad omnia quæ in contrarium alle-
gantur & hanc etiam opi.firmat phil.deci.in.l.uen
ditor.ff.de iudi & dicit esse cōmunem opi.& hanc
opi.firmat Boeri.in decisi.69.in nu.27.& infra sed
Anto.Capici.in decisi.197.dicit q in sacro concilio
seruatur q remittitur clericus laudatus in autorem
& proceditur contra emptorem & sic sacrum con-
cilium uidetur aprobare glo.in.c.clericus nullum
11.q.i.specul.in titu.de primo decre.§. restat uersic.
quia si clericus & opi.Ange.& Pau.de cast.in.d.l.uē
ditor & Imo.in.l.nō solū.§.quod uulgo.ff.de usuc.
non uidi obseruari quod capiti.dicit imo comuni-

ter tenetur quod clericus tenetur defendere coram iudice conuenti ut late per aret. in Rub. de excep. Com.in consi.78.in ultimo dubio lib.4.Anto. Burgos in.c.fi.in fi.per 4.col.de emp.& uendi.& per ca goo.in.d.l.uenditor col.4.& ibi dicit de mente burgos ut supra quod non debet in tali casu curari mi bitione iudicis ecclesiastici sub pena excomunicatio nis quod iudex secularis nō procedat in causa cum non habeat iurisdictionem ab illo secundum Bal. in.l.fi.C.quomo.& quando iude.Alex.in addi. ad Bar.in.l.iudicium soluitur.ff.de iudi.socci.in.d.cō. 91.in fi.& in consi.93.in fi.lib.3. Si uerū esset quod
15 dixit capiti.tutrum eerere curie regni sic tenerentue facere uidetur quod sic per tex.in.§.fi.insti. de satisda.credo si sacrum concilium sic decretando am plexum fuisset opinionem unā inter uarias doctorum opiniones illud decretum haberetur pro lege ut per Bal.in.l fi.C.de legi. Sed si fine decreto remi
16 ctit non esset recedendum a comuni opinione ;uide quæ dixi supra in procemio nu.139. aduerte tamen quod licet sequendo comunem opinionem clericus autor laudatus debet defendere reum conuentum coram iudice seculari tamen quādo est nominatus in iudicio iuxta eā quæ habentur in.l.2.C.ub.in re. act.& ibi Bar.& docto.& per Abba.& docto.in.c. quoniam frequenter col.penu.& fi.ut lit.no.contesta.tunc clericus ueniens in iuditio potest declinare forum ut firmat Ioan.And.in.d.c.quoniam frequēter & comuniter scriben.quia sunt diuersi casus ꝙ clericus laudetur in autorem & quod sit nominatus in dominum rei petite nam in primo casu conuentus laudans clericum in autorem habet ius in re secundo casu nominans non habet ius sed illud ius dicit esse penes nominatum ideo nominatus potest ex sua persona declinare forum uide socc.in.d. consi.91.col.pen.uersi.confirmatur septimo &c.&
17 ista denominatio debet fieri ante litem contestatā
18 ut per affli.in decisi.126.†scias tamen quod huiusmodi nominatio non potest fieri in iudicio unde ui uide
19 de affii.in decisi.17.1& no.quod sunt multi casus in quibus etiam non denunciatus tenetue defendere quos uide per Alex.in.d.§.morte & per eūdem
20 in.d.l.1.§ fi.solu.mat.†adde alium casum quando res esset euicta per hypothecariam nam tunc petest agi ex capite quod res non fuit libere tradita & nō ex capite euictionis.l.si tibi libera.C.de eui. Alex. in
21 consi.67.lib.3. docto in.l.expredis.C.de euic. †& no.cautelam traditam per.Bal.& Ange.in.l.si rē.C. eo.titulo sed ea non utaris nisi ad uerum & ad bonum . Econtra autem est dare casum quod autoe laudatus etiam facta sibi denuntiatione non tenea tur puta si ipse reus conuētus noluit comparere & fuit contumax ita singulariter Bal.in.l.i.colum.3. uersiculo ultimo opponitur.C.de peri.& como.re. uend.& per Phil.deci.iu consi.74. ubi multa pulcra in materia & per eandem deci.in consi.102. pec totum & cum hæc componerem in die. 19. iulii anni 1546.cracouiē in hora prima noctis uenit magister Nicolaus Antonius de Bernardinis e baro & nunciauit mihi qualiter Magnifica Antonia Ventura uxor mea carissima quam grauidam reliqueram bari peperit filium in die 2 Iunii hora nona qui in sacro fonte baptismatis fuit nominatis Nicolaus Antonius & hoc etiam literis suis significabat dicta Magnifica Antonia mihi sit laus honor & gloria Deo Optimo Maximo & in omnibus fiat uoluntas eius qui sit benedictus in secula seculorū amen. hoc nouum mitigauit acerbissimum dolorem con ceptum de morte primogeniti fabii benedicti qui anno.6.etatis ad superos ascendit prout amare intel lexeram in die 14. Maii eiusdem anni secūdum mul titudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tue domine letificauerunt animam meam psalm.93.Vincentius maxilla.

POST sentētiam octo dierum spatium condēnatus habebit intra quod iudi catum soluere compellitur.

1 OLIM †de iure digestorum dabatur con denatis tempus duorum mensium.l.debito ribus.ff.de re iudi.l.debitori.ff.de iudi & ibi no. de iure.C.tempus erat quatuor mensium hodie sunt decem dies ut no.in.d.l.debitori ita quod est tempus datum ad appellandum per presentem consue tudinem sunt octo dies & hoc quando acquieuit sententiæ alias esset minor dilatio quæ daretur ad soluendum quam ad appellandum quod esse non debet.

DE IVDICIIS. RVBRICA.

VISVM est supra de his quæ in iudicio requiruntur nunc uidendum est de ipsis iudiciis.

IVDICIO cepto in utranq; partem iudex medius debet habere ante oculos ueritatem & serena fronte partes inspicere allegata studiosius audire & postmodum cum sapiētibus consilio habito consideratam ferre sententiam per partes & capitula iudicare non debet.

1 IVDICIVM †sic dicitur ceptum cum lis est contestata.l.amplius.ff. de re. ra. ha.&
2 lite contestata †iudex debet esse medius & non debet inclinare ad aliquam partium quia in principio litis fauendum est actori in medio utrique in fine uero fauendū est reo ut no.in.c.ad sedē de resti. spo li.& propterea dixit ꝙ acepto iudicio.i.in mediterate iudicii quod est lite iam contestata iudex debet esse medius in tex.ibi ante oculos hæc uerba fuerūt

sumpta ex tex. l. quod si ephesi. ff. de eo qu. cer. loc.
3 l. placuerit. C. de iudi. † & tunc equitatem ante oculos habere debet qn equitas esset scripta & cōcurreret cum rigore iuris alias preferretur rigor ut per glo. & doct. in d. l. placuit eano. in c. si de transa. fely. & deci. in c. ex parte de offi. delega. plene Phil. deci in regula in omnibus. ff. de regu. iur hoc fallit in iudeo cui rigor seruari debet etiam scripta equitate seclusa secundum glo. fingu in c. 2. de iude. unde ex illo glo. infert. Iaso. in. l. & si post tres. ff. si qui. cau
4 ti. ꝙ tex quo more purgatio fundatur super equita
5 te. l. si seruum §. sequitur. ff. de uerb. obliga. ꝙ iudeus non pot st moram purgare & dicit hoc esse nouum dictum suum uide feli. in. d. c. r. ubi arguit cōtra illam glo. duobus modis dicit tamen fely. ꝙ secundum illam glo in facto fuit consuleum & ipsemet Iaso. in. l si insulā ff. de uerbo. obli. ubi examinat dictam glo. refert feli. in. d c. 2. in tex. ibi studio
6 sius audire &c † iudex debet cunta rimari & ordinē rerum plena inquisitione discutere interrogandi respondendi obiiciendiq prebita pacientia ab eo. &c.
7 c. iudicantem x. ex q. 5. † sententia enim cum magno consiletu est ferenda. l. fi. C. comi. uel epist. ut no. in Rubr. eiusdem tituli in tex ibi cōsideratam &c. sententia dicitur proferri considerata quando iudex cōpilato processu discutit & ruminat omnia contenta in ipso processu & eam profert cum cause cognitio
8 ne. † quia sententia lata non uisis actis est nulla ut per bar in. l. ptolatam. C. de sent. de quo per laso in l. nec quicqu im. §. ubi decretum. ff. de offi. procon. & lega intellige tamen de actis substantialibus de quibus in d. l. prolatam ut per laso. in. l. properandum. §. & si quidem C. de iudi. dixi supra in titu. de
9 sid. instru in. § cum duranetimo sententia principis lata sine cause cognitione ē ipso iure nulla clem. pastoralis de re iudi & gl. in. l ii. ff. de legi. fran. de aret. in consi. 65 quod etiam procedit si proceatur contra subditum ue dicit Bal in. l. i. C. quo & qia n do iud. Abb. in. c. cum olim de re iudi. & in. c. i. de ca. pos. & propri. & hoc procedit etiam si eam tulisset de plenitudine potestatis ut ibi per Abb. etiā cū clausula supplentes &c ut uoluit Cardi. in. consi.
10 85 incip. uenerabilis uir in tex. ibi per partes quotiescunq libellus habet plura capita debet super omnibus una sententia iudex iudicare & hoc maxime quando essemus in duplicibus iudiciis l. in hoc iuditio ff. fam herci. uel essemus in arbitriis. l. dicere & l quid tamen & ibi Bar. ff. de arbi. esset enim nulla sententia in hoc casu in aliis casibus sententia
11 non esset nulla † quia quot sunt capitula diuersa in libello tot censentur libelli arg. l. scire debemus ff.
12 de uerb. obl. † & quo iudex debet iudicare super toto & non per capitula uide Bar & doct. in. l si conuenerit. ff. de re iudi. & clarius in. l. si constante. §. fi. & ibi Alex col. 3. ff. solu mat. sententia & decretū non potest pro parte ualere & pro parte non. d. l. in hoc iuditio & l. si non sortem. §. centum. ff de cōd. inde. Bar in l i. C. si adue. re iudi. & hoc maxime qn̄ sumus in indiuiduis uide affli. in consti. obscuritatem in 14. q. & per boeri. in decisi. 143. nu. 6. secus est indiuiduis hinc est ꝙ iudex iudicando super plura capita in uno potest bene in alio iniuste iudicare. l.

quædam mulier. ff. fam herci. l. carmelia pta. ff. de
13 iur. patro. † & nota ex illis duabus legibus quod Paulus iureconsultus super eodem casu sub diuersis uerbis fecit duo responsa quæ modo sunt duæ leges & una ipsarum uid tur superflua contra tex. in. § omnibus in prima consti. C. sed dicas nō superflua propter diuersitatem titulorum in quibus bene uit applicare eandem legem ut. l. ii § si quid autem. C. de uer. iur. enu. sed in titulo de distracti. pigno. ff. bene uidetur una lex superflua nam. l. si & lex arbiter eodem titulo ambo sunt sceuole & continent idem. Vincentius Maxilla.

IN scriptis sententiam recitare non est nostri moris nisi a sententia fuerit appellatū tunc enim scribere cogitur infra quintum decimum diem secundum assisiam iudex cogitur omnia cognitionaliter diffiuire.

1 SENTENTIA † debet proferri in scriptis de iure comuni. l. si C. de sent. ex. peri. reci. & unus de casibus requirens scripturam est ut no in. c. 1. de censi. lib. 6. & idem est ex dispositione iuris constitutionum ut est constitutio quę incipit ab omnibus in titulo de sen. in scrip. fere. & per illam cōstitutionē
2 intelligitur emendata presens consuetudo † hoc tamen intelligendū est dummodo causa non sit breuis & de minimis & inter uiles personas aur. nisi breui. res. C. de sen. ex peri. reci & ibi Bal. glo. And. de iser & plene affli. in. d. consti. ab omnibus & dicitur breuis de iure comu ii infra duos aureos. l. si oleum. §. fi. cum. l. s que. ff. de dol. sed in regno causa dicitur breuis & modica infra duos augustales ut in consti tu. d. lationes augustalis erat quædam moneta aurea ualoris carlenorum quindecim ut declarat
3 aff i. in constitu regni quicunq mulierē † & si tu bene calculabis inuenies quod sunt minus duo augustales quam olim erant duo aurei tempore dico Pauli iureconsulti qui fuit autor. l. sequentis. d. l. si oleum nam tunc temporis septuaginta duo aurei faciebant unam libram auri ut no. glo. in d. l. sequēti & hodie nonaginta sex aurei faciunt librā auri ut declarat glo. in. l fi. ff. de iniu. uoca. & ibi Iaso. & sic hodie aureus est minor quarta parte quam fuerat olim & erat ualoris carolenorum sexdecim ut reperies facto diligenti calculo. Vnde causę quæ uentilantur in istis uillis & casibus inter istos rusticos & uillanos sunt breuiores ut supra dixi & possunt sine scriptis & leuato uelo sententiari
4 † & licet de iure comuni iudex non potest scribere acta in causis sed debet scribere actuarius ut per Inno. in. c. a nobis de testi. & ibi Abba. & est text. in. c. quoniam contra ubi Abba. & fely. in
5 colum. prima & penulti. uersiculo octauo quero † & in regno debet scribere notarius publicus creatus

a rege

a rege ut habetur in constitu. magistri Camararii
& ibi Affli. in xii. nota. obi etiam dicit ꝙ non uale
rent acta etiam si interuenirent duo scriptores nõ
notarii iuxta dispositionem. d. c. quoniam contra
tamen in istis uillis & casallibus iudex potest scri
bere acta & sic potest fungi officio iudicis & magi
stri actorum & hoc dixit Bal. in. d. authentica nisi
breuiores sed Fely. in. d. c. quoniam contra col. 29.
uersi. octauo quæro intelligit quando officialis es
set notarius & est uidere eundem Fely. post Abba.
in. c. i. de libe. obla. & uide Bertha. in suo Reperto.
in uerbo acta iudicis in nu. 25. ubi hoc firmat sed
certe in istis casalibus non semper possunt haberi
notarii pro officialibus & ex antiqua consuetudi
ne ẽt officiales idiote scribunt acta. ¶ Et in quã
5 tum supra dictum est qood in ciuitatibus & lo-
cis non uilibus nõ ualerent acta iudicialia scripta
a duobus scriptoribus non notariis sed opus est ꝙ
sit notarius creatus a rege Robertur maranta ma
gister meus & sototius. q. Magnifici Ioãnis de sim
meone. V. I. D. uenusini auunculi mei in suo au-
reo speculo in decimo actu col. 6. uersi. secundo li
6 mita t&c. limitabat hoc non procedere si ambo li
tigantes producerent iura coram priuato scripto-
re assumpto pro magistro actorum nã ex quo nul
la partium discrepauit censetur aprobata persona
& nõ poterunt acta impugnari ad hoc allegat ra
quæ dicuntur per Iaso. in. l. i. col penu. & fi. ff. de e-
den. non obstat dicit Maran. t ꝙ partes nõ possũt
7 creare notarium nam licet non possunt creare no
tarium tamẽ possunt facere ut credatur scriptore
priuati arg. l. Theopompus. ff. de dot preleg. & ibi
Bar. Niger de campanea in suis comentariis capi-
tulorum regni in c. item ꝙ predicti officiales sub
Rub. ꝙ offi. serui. de perso. impugnat limitatiõem
Marã. per tex. in. d. c. quoniã ꝯtra &. d. const. magi
stri camerarii & per certos ritus & pragmaticas p
eum allegatas: Item ratione ꝙ partes non possunt
conoeniri ot scriptora priuati hominis probet si-
cut scriptora publica quia hoc esset creare illum
notarium qood partes facere non possunt ut per
Inno. in. c. cum p. Tabellio de fid. instru. cum aliis
allegatis per ipsum nigrum Item ꝙ partes nõ pos-
sunt facere quin ordo iudiciarius seruari non de-
beat ut per Alex. in. l. quia eleganter in fi. ff. solut.
matr. Iste rationes nigri non stringunt cõtra ma-
rantam nam. d. c. quoniam contra &. d. consti. ma
gistri Camararii & ritus per eum allegati & prag-
matice licet uelint ꝙ magister actorum debeat eẽ
persona publica hoc debet itelligi de eo magistro
actorom qui publice omnibus seruit nam prædi-
cta iura uolunt ꝙ sit notarius & ꝙ minime duo
scriptores priuati iuxta tex in. d. c. quõ;am possint
loco notarii deseruire publice omnibus ut dicit
Affli. in. d. consti. magistri Camerarii Non tamen
illa iura negant quin a duobus litigantibus possie
conueniri ꝙ credatur priuate persone circa fabri-
cationem unius processus uertentis inter eos t nã
8 potest conueniri ut stetur dicto unius interpretis
l. i. §. fi. ff. de uerb. oblig. & ibi Docto. &. d. l. Theo
pompus Non. n. sentit maranta ꝙ priuata perso-
na possit esse ordinarius magister actorum sed so-
lom dicit ꝙ si partes scienter producunt acta co-
ram priuata persona assumpto a iudice pro magi
stro actorum ex tali productione non possunt im-
pugnare acta illius priuati quia consenserunt taci
9 te ut scripture illius probent sicut. n. t quando ali-
quis producit scripturam tertii ꝯtra non solum cẽ
setur aprobare illam scriptoram sed etiam perso-
nam ipsius tertii ut per Bal. in. l. siquis testibus col.
i. C. de testi. quem refert & sequitur Iaso. in. d. §. e-
ditionis minime & obstat ratio alia nigri de ordi
ne iudiciorum nam ordo iudicii non cõsideratur
circa personam magistri actorum quia si hoc esset
in uillis nõ ualerent acta scripta per officialem ut
dictum est hoc est potius sollennitas q̃ ordo iudicii
de ordine. n. sunt illa quæ notat. in. d. l. prolatam.
Minime etiam obstat tertia sua impugnatio nam
licet pacto partium fieri non possit ut credatur pri
uati scripture sicot publice tamẽ potest fieri ut in
specie credatur inter paciscẽtes tali priuate scriptu
re & aprobare fidem unius priuati ut eius scriptu-
re credatur hoc late examinando tenet Iaso. in re-
pe. l. admonendi col. 40. nu. 96. & infra de iur. iu.
ubi impugnat dictum Inn. facit id quod dixit In-
no. & host. in. c. cum causam de testi. & Inno. in. c.
10 significauit eo. titu Bar. in. l. i. § i. ff. de serui. t ubi cõ
cludunt ꝙ testes non legitime examinati possunt
consensu partiom ualidari & probabũt ita etiam
potest fieri consensu litigantium ut acta scripta a
priuato quo ad ipsos litigantes ualeant nam hoc
casu non est creare notarium quia tunc esset crea-
re notariom quando partes facerent ꝙ indifferẽter
credatur scriptore illios sed quando in specie uo-
lunt tacite uel expresse ꝙ credatur tertio in suis scri
pturis soper tali processu inter eos fabricato non
uideo cur non sit credendom quia ut dicit Iaso.
in. d. l. admonendi ubi supra hoc esset inductum
fauore partium partes possunt huic fauori renun-
11 tiare. l. si quis in conscribendo C. de pact. t bene ue
rum credo ꝙ extra personas litigantium ille pro-
cessus quo ad alios nullam faceret fidem nam esto
ꝙ priuata ꝑsona assumeretur pacto expresso ꝓ ma
gistro actorum iudice consentiente tale pactum
non nocet aliis. l. si onus. §. ante omnia. ff. de pact.
& propterea concludo ꝙ bona ẽ limitatio Marã.
eo modo prout intelligi debet quo ad ipsos litigã-
12 tes & male fuit impugnata a nigro. t ¶ Quate-
nus in tex. dicitur ꝙ de more barensi sententia nõ
proferebatur inscriptis hoc ot dictum reper tur e-
mendatum & in contrarium est consuetudo sunt
tamen de iure comuni aliqui casus in quibus sen-
tentia potest proferri sine scriptis qui nota. per gl.
in. §. per necessitatem in uerbo ex nõ scripto in au-
thentico ut iudi. sin. qnoq; suffra. & in. c. fi. in uer-
bo illustrium de re. iudi. lib. 6. & sententia interlo
quutorie potest etiam esse sine scriptis ut nota. i. l.
si. ff. de app. hoc uerom nisi in ea uerseur magna
cause cognitio ot per Docto. de rota in decisi. 9 i.
in antiquis. Vincentius Maxilla.

E his que in iudiciis dicta
sunt seu attestata dicuntur
actorũ publica fides aut iu-
dicis tenax memoria secun-
dum ꝙ leges præcipiũt ex-

pectatur & si ista defecerint de more nec aliqs testis admittitur nec a negāt iuratur.

IN tex. ibi actorum publica fides &c. hoc est de iure comuni ut. l. II. C. de edeo. l. gesta. C. de re. iu di. In tex. ibi aut iudicis tenax memoria &c. hoc
1 non ita intelligas indifferenter & indistinte inam reprehenditur qui indistinte loquitur ut nota. in
2 l. ti. §. fi. in glo fi. ff. ad leg. Rodi. † nam iudici non creditur nisi quatenus ex actis apparet. c. quoniam contra de proba. sed tu intellige hanc consuetudinem prout loquitur alia consuetudo infra in titu. qual. prob. baiu. fi. admi. quod incipit baiulus ubi dicitur q̄ de his quæ aguntur coram iudice in curia sedente uel si de sententia uel interloquutoria q̄ ratur quamdiu p̄ tribunali steterit creditur de iure uero longobardo creditur iudici ut habetur in l. si quis amodo in titu. de debi. & guadi. & ibi hoc nota. Caro. quæ sit ratio q̄ iudice de iure non creditur est illa quia non potest unus & idem esse iudex & testis ut dixit Bal. in. d. c. quoniam cōtra refert Iaso. in. l. properandum. §. & si quidem col. 2. C. de iudi. In tex. ibi nec a aquis testis admittitur
3 &c. † Nota hoc q̄ in ciuitate bari acta non probantur per testes & loquitur simpliciter de omnibus actis: sed inspecto iure comuni quando sunt acta iudicii que nō requirunt de necessitate scripturam tunc possunt probari per testes ut dicunt Inno. Anto. de but. Abba. & cōmuniter docto. io. d. c. quoniam contra illa uero acta quæ requirunt d̄ necessitate scripturam ut est libellus authentica of feratur. C. de lit. cont. & quæ nota in. l. prolatam C. de sent. hæc acta non possunt probari per testes sed est aduertendum q̄ quando essemus in aliquo loco insigni ubi potest haberi copia notariorum & scriptorum tunc etiam illa acta quæ de necessitate non requirunt scripturam non possunt probari per testes ita nota. dixit Alex. in consi. 74. col. 3. in lib. 1. licet phil. deci. in. d. c quoniam cōtra circa fi. dicat q̄ illa limitatio Alex. non transit sine dubio tamen ipse deci. eam expresse nō impugnat & magna est authoritas Alex. imo ex dispositione d. c. quoniam cuntra quasi nulla sunt acta iudicii quæ ibi non enumerentur & uult ibi tex q̄ omnia
4 illa acta sunt annotanda per tabellionem † & in quantum supra dictum est q̄ acta que de sui essentia requirunt scripturam non possunt probari per testes hoc fallit quando acta illa essent deperdita ut puta est deperditus libellus uel sententia q̄ erant in processu in tali casu posset probari per testes nam potest probari q̄ in tali processu erat libellus uel fuerat prolata sententia que erat in ipso processu & probare tenorem ita Bar. in. l. ne in arbitris. C. de arbi. Feli. & phil. deci. in d. c. quoniam, cōtra col. fi. & licet hec cōsuetudo nō admittat p̄bationem testium circa acta tamē in caso ammissionis posset ut supra nam ut dicunt docto qui supra in tali casu non dicuntur probari acta sed probatur scriptura actorum & requiritur q̄ probetur
5 tenor † qui qualiter probari possit uide per phil. deci. in consi. 82. & per Fely. in. c. sicut colu. 2. de re. iudi. per Afflic. in decisi. 274. & in deci. 50. Vincenti⁹ Maxilla

I persona principalis vel aduocatus aliquam allegationem in iuditio fuerit protestatus causā prosequi de consuetudine cohercetur ut sententia non per partes sed simul & plenius instructa feratur.

INTELLIGE hoc quando non maliciose petitur dilatio ad allegandum † nam iu
1 dex nedum potest calunioso excipientem non audire & ante per transire sed etiam potest ueram & efficacem exceptionē reicere quando opinatur suisse oppositam causa morāde litis & in iudicio sum mario sufficit leuis præsumptio in ordinario tamen requiritur uehemens opinio indubio autem
2 præsumitur q̄ iudex ex causa reiicit exceptionem ita Inno. & Anton. de but. in. c. post electionem de conce. præbe. Alex. in consi. 65. in libr. 1. quando esset iusta causa ut puta per absentiam aduocati debet dari terminus & interim supersedeti & secundum consti. Regni uniuersos datur tempus dierū duorum hodie datur iudicis arbitrio.
Vincentius Maxilla.

SI Procuratore uel mundualdo agente de mandato domini vel domine dubitetur solus appari tor quem nos mandatorem appellamus ad eum vel eam dirigatur & ei fidem adhibere consueuimus.

1 ISTVD procederet in causis minimis & in ista duos augustales quæ sine scriptis uideri debēt alias requiritur q̄ probetur de mandato imo plus dico q̄ licet in multis cadat præsumptio ex cursu decennii uel. 30. annorum q̄ interuenit ut habetur per Docto. in. l. sciendum. ff de urrb. obl. & in. l. si certis annis ubi Iaso. C de pac. & in. d. c. sicut ubi late Feli. de re. iudi. & in pluribus aliis lo
2 cis † tamen ex tali cursu non præsumitur mandatum ut per Docto. in locis prædictis & dixit Bal. & post eum Saly. in. l. 1. C. de reb. ali. no. ali. & in. l. si. C. si ex fal. instru. uide Affli. in decisi. 345. circa medium & in decisi. 368. & hoc etiam per mil
3 le annos. † Quid. n. si aliquis ageret præsente principali uidente & tacente dic q̄ hoc casu presumitur mādatum uide capo. I. c. ex parte decani de rescrip. Alex. i. l. sege col. 19. & per plures colūnas ff. de re. iudi. & in consi. 1. col. fi. i secūdo libro &
4 per Afflic. i decisi. 308. † Similiter etiam traditio scripturarum indubio iducit mādatum. c. cotam ubi glo. ne Feli. & in. l. meuia. ff. solu. matri
ubi apparitor itelligitur nūtius siue iuratus. Vincent. Maxilla.

DE

DE PIGNORIBVS RVBRICA.

ISO de his quæ in iuditio agũtur nunc de his quæ extra iuditium.

1 QVATVOR sunt pignorum genera quoddam dicitur pignus cõuentionale qđ
fit consensu obligantis.ff.&.C.de pigno. per
totum quoddam prætorium & de hoc loquitur
tex.in.l.non mirum ff.de pigno.& tot.titul.C. de
2 pign.præt †& istud differt pluribus modis a con-
uentionali ut nota.glo.in.l.i.ff de pign.acti.& po
test proprie illud dici cum in contumaciam debi-
toris quis ponitur in possessionem bonorum ipsi-
us debitoris contumacis ut habetur in toto titul.
C.de bon.auto.iudi.possi.& in authentica ibi po-
sita & in.c.quoniam frequenter & ibi Abba.& do
cto.ut lit.no contest.quoddam uero est pignus iu
diciale & hoc cum fit exequutio rei iudicatæ.l.a di
uo pio.§.in uenditione.ff.de re.iudi.& §. pignora
&.§.si post aditum in ea.lege.& hoc quando fit ex
3 equutio super re non debita uel obligata † nam si
ego egissem hipotecaria super re mihi obligata &
obtinerem decretum in mei fauorem & uirtute il-
lius decreti fieret exequutio super illa re tũc illa ex-
equutio non diceretur pignus iudiciale sed ꝓpter
priorem obligationem & hipotecã dicitur pignus
conuentionale ut dixit Bar.in Repet.l. creditores
circa 6.C.de pigno.& late Anto.nagu.de Fano in
celebri tracta.de pigno.in.i.mẽbro vi part.princ.
& circa hoc multi errant & præsertim in ciuitate
rauenatii dextrussisse multas exequutiões & uẽditi
ões factas q creditores facta exequutione sup Re
sibi obligata faciebãt uendere in publicis subasta-
tionibus & ipsimet per suppositam personam eme
bant illud pignus conuẽtionale & nihil faciebant
per tex.in.l.& qui sub imagine C.de distra.pigno.
4 † Quid differat pignus iudiciale a prætorio decla
rat Alex.in.d.§.pignora & late habetur per Nagu.
5 in.d.tracta.in.ii.part.ii.mẽbri test & aliud pignus
quod legale dicitur & hoc quando ex aliquo con
tractu nascitur tacita hipoteca ex dispositione iu-
ris iuxta tex.in.§.seruiana insti.de actio l.item qa
ff.de pact.& habetur toto titulo.ff.&. C. in quib.
6 ca.pign.taci.cõtrah.†Et nota ꝙ licet inter pignus
& hipotecam non sit differentia nisi in sono uocis
ut dicit iureconsultus in.l.res hipotece.§.fi.ff.de pi
gno.tamen proprie loquendo pignus dare illud ꝓ
prie quod transit per manus debitoris ad manus
creditoris cõsistens in re mobili.hipoteca uero di-
citur illud quod uerbo & cõsensu obligatur & re-
manet in posse debitoris l.si rem §.i.uers ꝓprie.
ff.de pign acti.d.§.Item seruiana uers.inter pign⁹
& ut dixi pignus consistit in mobilibus & dicitur
a pugno.l.plebs.§.pignus.ff.de uer.signi.Est uerũ
ꝙ multotiens pignus capitur pro hipoteca ut pa-
tet in to.titu.ff &.C.de pigno.& in aliis titulis se-
quentibus eiusdem tractatus & uidetur pignus ge
nus & hipoteca species quia non omne pignus hi-
poteca sed bene omnis hipoteca pignus sed in hoc
titulo loquitur de pignore consistẽti in re mobili.

EBITOR qui pignoribus profitetur se creditoribus cedere de nostra cõsuetudine liberatur hoc nisi scriptura conditione aliqua astringat tunc.n.conditio debiti superest & post pignoris cessionem propter speciale pactum & verba obligationis instrumẽti serie comprehensa.

QVIDAM nimis auarus homo a quo
uix poterat unus obolus a manibus percipi
fuit usus hoc statuto contra me nam cum
fuissem suus aduocatus in quadã parua causa pro
n iũt quator ducatos pro honorario ego q bene
ab experto sciebam mores hominis requirebam ut
obligaret ius ipse statim accepto anulo ex digito di
xit accipe hunc anulum loco pignoris & hoc co-
ram testibus asseruit uidebatur mihi ꝙ anulus e-
rat maioris ualoris accepi cum fuisset obtentum
i causa & fuissem ab expertis certior factus ꝙ anu
lus nõ ualebat ducatis duobus pluries petii ut da
ret ducatos quatuor ille dabat mihi uerba tandẽ
uno die ridendo dixit domine cedo tibi pignus ꝓ
debito dicebam pignus est ualoris minus ducato
1 rum duorum uolo reliquum quia sic iuris.l.credi
tor la.ii.& ibi Bar.& docto.ff.ii.cer.peta.l.i. C. de
de pigno.l.qualitum.§.fi.ff.de distra.pign.ille bo
2 nus uir allegauit cõsuetudinem hanc ego tacui &
quoniã semper patrocinando mei moris fuit uir-
tute dei nunq; uocare in ius pro honorario aliquem
nec quemq̃ indebite uexare & rarissime composui
cirnrulos sed quicquid dabatur accipiebam & si-
ne iactantia dico multotiens siquid a rusticis da-
batur quod superfluum esset restituebam non ali-
ter curaui agere contra hominem illum quia po-
teram agere ex dolo & cepi deinde iocare secum &
quia benigne agebam cum clientulis nõ ex aliqua
doctrina quia in me nulla est possum dicere gra-
tia dei prout dixit Cicero in diuinatione in uerrẽ:
Ego.n.in forẽsibus causis ita uersatus sum ꝙ nul
li aut pauci huiusmodi etatis mee plures causas de
fenderint dico in partibus apuleæ & consimilis cõ
suetudo est infra in titu.si debi.pign.ced. quali. li-
3 be.quod incipit debitorem.† Et simile statuto utũ
tur domini Veneti nam glo.in.d.l. creditor & in
d.l.i.dcit ꝙ Veneti non seruãt dictas leges:sed cir-
4 cunscripto hac consuetudine † limitantur dicte le
ges non habere locum in feneratoribus feneranti
bus sub pignore quales sunt iudei quia si pignus
non ualet tantum quantum est creditum sibi im-
putetur & hoc uoluit Ange.in.d.l.i.et Alex.in.d.l.
creditor licet Bal.ibi uideatur tenere contra tamẽ
equior uidetur opi.Ange. in odium feneratorum
et cum eo transit Iaso.in.d.l creditor. Sed hoc dic
tum Ange et præsens consuetudo recipiunt limi-
tationẽ quando dolus interuenisset ut puta ꝙ ali-

quis dedit anulum eris in pignus creditori et affir
mabat esse de auro uel cratetam alchimie et dixit
de puro argento uel quid simile quia in tali casu est
fet error in qualitate et non in ualore.l.si id quod
ff.de uetb.obli.l.i.ff.de pign.acti.ista consuetudo
procedit quando est error in ualore et non in qua
litate Item præsens consuetudo non habet locum
quando aliter esset conuentum ut hic in tex.

IGNORARE sine instrumento non licere clamat consuetudinis interdictum qui contra fecerit octogilt in cōdenatione damnando exceptis inuectis & illatis propē sionibus dum tamen conductor inhabitet: Pro terratico autem etiam sine instrumento iure licito pignoratur dummodo in area sit frumentum licet aliena vel in alieno sit area: Pro furnatico tantum in furno pignorare permittitur quia huiusmodi clibanarii credere non consueuerunt. Molēdinarii etiā in molendino & extra & vbicunq; pignorant cōfidenter quia frequentius & confidentius credunt.

PIGNORARE est exequutionem
1 facere propria aotoritate ut habetur in.l.i.cū
tribus sequen.in tit.de debi.& guadi.in longob.et
pro intelligentia præsentis cōsuetudinis & totius
tituli uide infra alium titulum de pign.& ibi Cla
2 rius loqoitur † in tex.ibi octogild est uerbum lon
gobardum & significat inanum nam qui aliquē
propria autoritate pignorauerit debet redere no
num & tenetur furti ut habetur.l.ii.&.iii.& in l.
si qois caballum in tito.de furt.in longob.& in. l.
si quis debitum fecerit in titu de debi.& guadi. in
tex.in prin.dum dicitor sine instrumento datur in
telligi q si creditor habet debitorem uel bona sua
obligata per instrumentum q possit propria auto
ritate exeqoi qood est cōtra.tex.in.l.extat.ff. quo.
3 met.ca.& in.l.si quis in tantam.C.unde ui † intel
lige sane nam hoc intelligitur sine cohercione per
sone & sine uiolentia super bonis uel q in istrumē
to erat data potestas capiendi & uendendi iuxta
l.creditores ubi Bar.& docto.C.de pigno. Et hoc
declaratur expsse infra in alio titulo de alie. pign.
in.§.incipiente si instrumēto. † In tex.ibi.Exceptis
4 inu[?]tis &c.nam in his de iure contrahitor tacita
hipoteca.l.ii.ff.in quib.ca.pign.taci.contrah.l.itē
quia.ff.de pact.§.Item seruiana insti.de actio. in
tellige tamen dum modo illa sint illata animo ut
ibi sint durante conditione.l.debitor.ff.de pigno.
glo.& docto.in.d.l.item quia & de materia ibi ui
de maxime per Iaso.& in. d. §. seruiana ubi etiam
Ange.de aret. Et utrū bona inqoilini qui conduf
sit ab inquilino sint obligata Ludo.Rom.in sing.
85.dicit q non per tex.in.l.si in lege.§. colonus.
ff.loca.& uide ibi B rr.uide Nagu.in.d.Tracta. in
5 ii.par.in quatro membro uersi.amplia secūdo † &
utrum bona minoris sint obligata uide Iaso.in.d.
l.Item quia & ibi multas fallentias intex. ibi pro
terratico de hoc probat tex.in.l.in prediis in prin.
6 ff.in quib.ca.pig taci.contrah.† & dicit Bal. in.l.
edem col.i.C.loca.q etiam fructus ex fundo col
lectos ad huc tamen intra fundum existentes po
test dominus loco pignoris retinere ne colonus in
de asporter hoc tamen intelligitur de fructibus na
turalibus nō autem de industrialibus ut declarat
Bar.in.l.assiduis.C.qui porio.in pign.habe.& Ias.
in.d.l.item quia col.8. & secundum hoc granum
& ordeum & similia sunt fructus industriales uide
tur q non bene fuit prouisum per præsentem con
suetudinem circa terraticum dicas q sic ē scriptū
debet seruare.l.prospexit.ff.qui & a quib.maxime
7 quia conuenit equitati † Quid de oliuis Bar.in. l.
si eius.ff de uend.dicit esse fructum industrialem
credo oleum esse fructum industrialem & non oli
ua quia cum industria extrahitur ab oliua sed oli
ue nascuntur naturaliter & uidi in Calabria in ci
uitate Rossani q nec arantur nec mundantur cir
ca intelligentiam præsentis consuetudinis uide in
fra in alio titulo de pignor. in princ. ubi Clarius
loquitur.

ROPOSITO auorum nostrorum veneranda decreuit autoritas: quæ tota viscera debent equitati vt cuiuscūq; generis pignus in bonis debitoris manens nullo tempore transectetur inhumanum est pauperes homines quorum pignora detinentur in breui spatio res suas perdere & dispendio rei familiaris affligi.

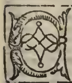
PRO intelligentia præsentis text.est uidere tex in.l.si quis fideiussorem & in.l.si quis mis sum & in.l.si quis seruum aut ancillam in titul.de debi.& goad.in longob.in quibus habetur q si qs acceperit in pignus ācillam uel seruum boors; aut caballos domitos & debitor pulsatus neglexerit p duodecim dies recolligere soluendo debitum tunc potest uti pignore creditor sicut re propria & pōt repignorare ut sit ipsum pignus in triplum quantum est debitum & si per. xxx.dies neglexerit debitor recolligere amittit pignora hoc ultra alpes citra alpes uero habebat sexaginta dies & ipse qui pignorauit potest causam ipsam agere et procurare.i.poterit agere cōtra debitorem ad debitum nō obstante q ammisit pignus ita dictat illud ius asininum sed ex præsenti consuetudine fuit emendatū nam etiā si fuisset requisitus non amittit quod intellige ut in alio titu.de alie. pigno, incipiente si instrumento tamen hodie nec hæc nec illa obseruatur sed ius cōmune in hoc.

Moribus

ORIBVS receptum est ab eo qui pignora possidet de quantitate sortis tantummodo fidem iudicis faciendam: de vsuris autem quia eas decreti pagina detestatur & actio & actionis probatio ex longeuis temporibus expirauit de ceteris autem .i. de vsu pignoris & tempore luitionis & pactis vendendi & aliis quæ pignoribus cedunt non creditur creditori sed legitime probationi relinquitur.

DATVR fides creditori tantum de quantitate pecunie mutuate sed de aliis pactis & conditionibus non creditur opus est q probet legitime in ciuitate Neapolis est consimilis consuetudo in titulo de pign quod incipit si quis aliquam rem sed ibi uult q creditor habeat iurare & q possit iurare usq ad quantitatem pignoris & eius ualoris & ita debet intelligi iste text. q habeat iurare quia cum iuramento fit iudici fides de eo uero q creditur usq ad ualorem pignoris hic Bart non e curandum cum si creditor iurauerit ultra debitor potest cedere pignori ut dicitur in principio huius tituli uide constitutionem regni quæstiones iurisperitorum in tit. de Fide nob. & ingno.

REDITOR qui pignora furto ammisit ab eorum restitutione & pignoratitiæ actionis laqueis liberatur licet ei debitum auferatur; Parte autem pignorum ammissa pro parte debitum retinetur constare autem debet de furto qd tantum sufficit si clamauerit ut cum hac præsumptione subeat iusiurandum e conuerso autem amisso Pignore debitum retinetur.

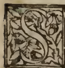
1 IN tex. ibi pignoratitie actionis laqueis &c. l. di
recte qua tenetur creditor hoc ideo quia non te
netur de leuissima culpa & leui. l. si cum uenderet
§. fi. cum. l. sequenti. ff. de pigno. l. si creditor. C. de
pign. acti. §. creditor & ibi nota. insti. qui. mod. re.
contrah. obli. directa pignoratitia competit debi
tori contra creditorem & in quibus conueniant
cum hipotecario & in quibus differant est glo. sol
lennis in proœmio digestorum in uerbo easdem ubi
Bar. ad quam semper recurritur in hoc Pau de ca.
& scribe. in Rub. C. de pigno. acti. Iaso. in. §. actio
num insti. de actio Cagno. in. d proœmio digesto
rum non tenetur hic creditor quia non tenebatur
2 de leuissima culpa † Raro. n. potest fieri furtum si
ne leuissima culpa ut dixit glo. sing. in. §. præterea
insti. qui. mod. re contrah obli. quam dixit sing.
Saly. in. l. quæ fortuitis. C. de pign. acti. & Alex. in
consi. 50. lib. 1. & est bonus tex. in. l. cum duobus.
§. damna. ff. pro soci. & ibi Bar. licet glo. uideatur
contrarium ibi dicere per tex in. l. eum. §. idem seri
bit. ff. de furt. licet possit respondere q ille tex. loqui
3 tur de leui culpa & non de leuissima † incendium
etiam plerumq culpa inhabitantium fit l. iii. §. i.
ff. de offi. præfe. uigi. l. uendita. ff. de peri. & com o.
4 re. uendi. Alex. in. d. consi. 50. † unde illi qui non te
nentur de leuissima culpa non tenentur de tali in
cendio ut firmat Iaso. in d. l. si quis ex argentariis
quam legit in § prætor ait qui est. §. fi. illiu. l. præ
tor. ait. ff. de eden. per. d. glo. singu. in. d. §. præterea
5 & Io. de ana. in consi. 71. dicit nota. † q non se sufi
cit in casu in quo debet probari culpa probare in
genere nisi probetur de culpa certi & indubitati ho
minis & hoc uoluit saly. in d. l. quæ fortuitis & Ia
6 so in. d. §. prætor ait col. fi. † Aduerte tamen q licet
stante leuissima culpa quis non tenetur de incen
dio hoc debet intelligi respectu pene sed quantum
ad emendam damni tenetur uide Grama. in decis.
3. ubi ad hoc multa allegat & multa dicit in ma
teria loquendo de furto datur casus in quo potest
committi furtum sine etiam leuissima culpa ut si
uxor dato opio marito rem bene ab eo custoditam
7 furto subtraheret ut nota. in d. §. damna. † De ca
sibus fortuitis ut de latrocinüs & similibus credi
tor non tenetur ut. d. §. fi. & d. §. creditor & hoc ni
si culpa præcederet casum. l. in rebus in prin. uersi.
alioquin. ff. como. & §. item is insti quib. mod. re
cõtrahi. obli. in tex. ibi licet et debitum auferatur
&c. istud statutum est satis iniquum & contra di
spositionem iuris communis nam creditor qui exa
ctam diligentiam præbuit si ammisit pignus libera
tur a laqueis pignoratitiæ actionis directe & tamen
8 non prohibetur petere creditũ. d. §. creditor † fur
tum. n. si contingit fieri culpa leuissima etiam in
teruenientе computatur inter casus fortuitos ut
dixit Ang. de are. in. d. §. creditor per not. in l. nau
ta. ff. nau caup. & stabu. & q non teneatur de iure
comuni creditor ammisso pignore furto firmat
Abba. in consi. 189. incipi. illud de iure &c. habe
tur per docto in d. l. si quis ex argentariis & Ias. in
9 d. §. prætor ait sed sic statutum scriptum est † quod
quamuis durum seruandu. l. prospexit. ff. qui. & a
quib. & processit hæc dura dispositio a iure longo
bardo quia creditor eo iure tenetur etiam de leuis
sima culpa ut in. l. nulli. de debi & guadi. uide con
similem consuetudinem infra in titulo si de restit.
re. depo como. uel pigno. circa fi. ista consuetudo
uidetur esse media inter ius romanum & longo
10 bardum † nam iure Romano creditor propter fur
tum liberatur pignoratitia ut supra dixi & in hoc
concordat ista consuetudo sed in quantũ ius Ro
manum uult quod creditor possit petere sibi debi
tum hoc negat consuetudo & coheret iuri longo
bardo quo iure creditor tenetur de omni culpa etiam
leuissima in tex. ibi constare debet de ipso furto i
11 stud est regulare † nam quando dicitur commissũ
aliquod delictum anteq iudex inquirat de ipso de
licto debet de eo cõstare. l. i. §. illud. ff. ad sillani. &
in. l. si quando. C. un. ui. & ibi Ias. de specie de furto

dixit Ange.de are in tracta.malefi. uerbo q fama
publica uersi.zii.tu iudex & ibi august. arimi. in
add. Et per Pari.de pue.in tracta.find.in uerbo cō
fexio Feli.in.c.auditis de prescrip.Hipol.de marsi.
in l.i.col.i.ff.de quæsti.ubi allegat plures concor-
dantes ad hoc in cautum hoc est uerum q dicunt
docto prædicti q si quis cōfiteretur homicidium
uel furtum non posset condennari nisi constaret d
corpore mortuo uel de re furto subtracta bene ue-
rū hoc falleret i hominibus diffamatis & famosis-
simis latronibus qui actenta eorum pessima con-
ditione uerisimiliter potuissēt talia patrare ita no-
tanter Ang.in.l.i.ff.de confe.refert Iaso.in.l.iusiu-
randum.§ procurator col.7. nu.2 3.ff.de iur iu.
In tex.ibi si clamauerit &c.hoc est contra disposi-
tionem iuris quia manifestissimis probationibus
12 constare debet.d.l.si creditor.C.de pign.acti.un-
de in terminis dixit specu.In tit.de pigno.in prin.
q per acclamationes factas de nocte uicinis suc-
currite succurrite uel quid simile non pbatur fur-
tum quia possent fieri fraudes & illud dictum re-
fert Iaso.in d §.prætor ait col.3. de rden & dicit
esse notandum & alibi non reperiri tales.n. accla-
mationes solum facerent inditium ut probat tex.
in.l.i.§ potuisse.ff.ad silla.& ibi Bal.& Affli. in cō
sti.regni in quæstionibus circa fi.ubi glo.& Andr.
de isre.& Affli.in constitu.capitalem penam.Et li-
cet præsens consuetu.uult q sufficiat clamor cum
13 iure iurando † tamen hoc erit in posse iudicis
nam si ipse iudex uiderit hominem male uite & fa
me qui clamauerit & uellet iurare posset ipse iudex
non admittere ipsum maxime non stantibus ali-
14 quibus aliis indiciis † uidemus etiam q in iuramē
to necessario de quo in.l admonendi.ff de iur iu.
& in.l.bonefidei C eo non defertur.infami usura
rio iudeo & uili persone ut per Bart.in.d.l.admo-
nendi col.fi.& Cy. in.d.l.bonefidei & Bal in.l.qui
accusare.C.de eden.Iaso.in.Repe d.l. admonendi
15 col.9 8.in.36.fall.† Nam uidemus q iudex pōt
non adhibere fidem testibus qui plene secundum
eorum uerba probarent & iudicare cōtra dictum
eorum ut singulariter dixit Bar.in.l.lurius ff.de in
fam.& ibi Bal.phil.deci.in consi.4 6 3. col.fi. Hip
pol.de marsil in.l.i §.si quis ultro nū. 40.ff de que
stio.debet tamen hoc casu iudex exprimere causas
in sententia quare non credit testibus ut dicūt do-
ctores prædicti alias teneretur in sindicatu quanto
fortius poterit non admittere hominem male fa-
16 me & non bone uite ad hoc iuramentum † E cō-
tra iudex potest adhibere fidem testibus singulari-
bus propter magnam fidem & legalitatem ipsorū
ut singulariter dixit Pau.de cast.in.d.l.lurius in re
collectis florentinis & in.d.l.admonēdi quem ibi
sequitur Io Bap Caccialup.& Socci.in consi.2.62.
col.4.in lib.ii.Fran.bru in tracta.de indi.& tort.
car.i.Feli.in.c.quia uerisimile de præsump.phil.de
17 ci.in.d.consi.4 6 3.† Quinimmo iudex maior po
test dispensare cum teste criminoso ut ei credatur
secundum Imo.in c.cum te de re.iudi.& ibi doct.
Fran.de are.in.c.i.de acc.Hippol.in.d.§.si quis ul
tro & hoc maxime in locis in quibus proceditur
sola facti ueritate inspecta ut in regno quia tunc
iudex potest admittere probationes non conclu-
dentes ut dixit Fran.de are.in consi.8 4.phil deci.
18 in consi.5 95. Grama.in decisi.9 2.in fi. † fateor
tamen q si essemus in homine bone fame & non
esset causa in contrarium q iudex tenetur deferre
alias possit appellari sicut dicimus de iuramento
suppletorio ut.d.l.admonendi & ibi Bar.col.fi. &
Cano.in.c.fi.eo.tit. Et sic etiam in iuramento in
litem ut per Fulgo.& Alex in.l.nummis & in.l.ut
dicamus.§.deferre & ibi etiam Angel.ff.de iura. in
lit. Iaso. in Reperi. d. l. admonendi colum. 9.
19 † ℭ Sed quæro ecce consuetudo dictat q stetur
sacramento creditoris cum acclamatione præce-
dente & sic iurauit utrum debitor possit probare
contrarium dic q sic nam etiam quando statutū
uult q stetur dicto alicuius potest probari contra-
rium ut dixit Bal.in.l.qui bona.§.quedā ubi Imo.
& plene Alex.& post eum Iaso.ff.de dam.infec.la-
te per Fely.in.c.proposuisti col.i.&.ii.de probati.
Barba.uero in apostillis suis ad Abba.in.d.c.p
posuisti quem meminit do.Scipi.Iannatius in ad-
di.ad neapod.in tit.u.de pigno.in cōsuetudine nea
20 politana † si creditor dicit q intelligitur de proba
tione quæ oculis prospicitur sed docto.qui supra
loquūtur simpliciter & facit text in.d.l uideamus
§.fi.licet ibi sit iuramentum affectionis et non de
21 ueritate ut hic † hoc tamen singulariter limita nō
habere locum quando iuramentum esset præstitū
parte petente per tex.et quæ ibi nota.in.l.non erit
§.dato.ff.de iur.iur.et idem esset si esset præstitum
parte præsente et tacente ut per calde.in.c.statutū
§.cum uero de rescrip.in.6. et ibi Gemi.uide Feli.
in.d.c.proposuisti col.3.de iure Romano requirū
tur ut dixi manifeste probationes non autem ma-
nifestissime quia ille requiruntur ad conuincendū
al quem de delicto.l.fi.C.de probat.Sed ad probā-
dum delictum esse factum sufficiunt probationes
22 manifeste et hoc dicit glo.in.d.l.si creditor. † Sed
ecce dictum est q creditor qui ammisit pignus nō
tenetur ex causa quia nō tenetur de leuissima cul-
pa sed de leui quis ergo tenetur probare non fuisse
adhibitam leuem culpam hæc quæstio formatur
per glo.in.d.l.si creditor in uerbo perdidisse et ibi
dicit uerbum horatii adhuc sub iudice lis ē tamē
de mente sua et glosatorum omium excepto Bul-
ga.concludit q debitor habet probare culpam le-
uem adhibitam per iura et rationes ut ibi sed Sal.
ibi dat nota.lim rationem dicens q aut creditor
probat ammissionem pignoris factā esse casu for-
tuito q generaliter committi solet absq culpa et
tunc sufficit probare solum casum ut puta quia p
bauit incursum latronum uel quid simile aut su-
mus in his casibus qui committi solent plerunq
cum culpa ut est furtum et incendium et hoc casu
ipse creditor habet probare non adhibuisse culpā
saltim leuem dicet quomodo hæc negatiua pote-
rit probari.Dico q probando fecisse diligentiam
solitam et quam in rebus suis solitus est adhibere
probatur illa negatiua concordat hæc consuetu-
do cum alia posita sub Rub.si de testi.re.de-
po.conto.uel pigno.quod incipit si res
deposita post medium. Vincen-
tius Maxilla.

DE DISTRACHITIONE PIGNORVM. RVBRICA.

ISVM est supra de pignor. Verum quia pignora uel ex pacto uel aliter uenduntur & distrahuntur ideo dicit de distra. pigno.

I quando de pignoribus fuerit dubitatum & qui debitor dicitur rem suam neget obnoxiam si alius asseuerat obnoxiam in hac parte latius succedit officium vt si persona eius qui dicitur creditor suspecta sit vt non videatur eum verisimile credidisse fide sua non sufficiente quam suspictionis macula decolorat legitimis probationibus oneratur.

PRO intelligentia præsentis consuetudinis uide omnino aliá consuetudinem quæ est infra i titulo de pigno.in.§.sed si pignus quod magis clare loquitur nam ibi fit distinctio q; si una persona é honestior altera iuramentú debet illi deferri & hoc probat glo.in authentico de nupti.§ si uero pecuniam in uerbo iurando & ibi Ange.quando utraq; est persona honesta iuramentum defertur illi soli qui tenet rem in suo posse nisi dicantur esse instrumenta nam tali casu standum est instrumento & neutri deferendum est.

IGNORA conuentionalia nunq̃ vendi cõsueuerunt sicut boni & equi disciplina describit: Pacto autem interueniente iudicis authoritate venditio facienda est siue scriptis siue sine scriptis fuerit obligatum: In ceteris autem pignoribus quę permissu debitoris fiunt vel alias creditoris authoritate iure licito tamen post triginta dies venditio consueta permittitur & vt generalius loquamur vbicunq; & quomodocunque secundum leges pignora transactantur vendi poterunt creditoris authoritate & nostræ consuetudinis æquitate.

DICITVR in tex.q; pignora conuentionalia nunq̃ uendi consueuerunt intellige quádo nõ fuit factum pactum de uẽdendo & túc siue scriptis siue sine scriptis fuerit pignus obligatum uenditio est facienda autoritate iudicis hoc tñ quod hic dicitur uidetur contra bonum & æquum quia non ualet conuentio ut pignus non possit uendi.l.si conuenerit la.i.ff.de pign.actio.& ibi hoc dicit glo.& do.et.esset n.contra publicam utilitatem quia indigentes non inuenirent pecunias sub pignore & dicit ibi Saly.q; iuri uendendi pignus non potest renuntiari per tex.in.l.ius publicum.ff.de pact.sequitur Ang. de are.in.§.i.col.fi.inst.quib.ali.lice.unde non debet ualere consuetudo quæ nihil aliud est nisi pactum ciuium ut dixi supra in prohemio.† Et nota q; licet

1 creditor non cogatur uendere pignus conuentionale.l.quamuis de pign.acti.tenetur tamen ostendere ad instantiam debitoris uolenti emere ab ipso debitore præstita satisdatione ut in.d.l.quam.uis & declarat Alex.in.l.adiuo pio.§.sed & illud.ff de re.iudi.Si autem creditor uellet uendere & debitor non contentaretur potest hoc creditor elaxo tempore cõuento a iudice impetrare & est iuris.l.creditor la.2. C.de distra pigno.† In tex.ibi in ceteris &c.dicas in

2 ceteris pignoribus conuentionalibus etiá in quibus data esset potestas uendendi & in ceteris pignoribus prætoriis uel iudicialibus de his post triginta dies uẽditio fieri potest ut hic dicitur & nota.q; iste tex.non contrariatur cum tex.in.§ pio proposito supra tit. proximo ubi dicitur q; cuiuscunq; generis sit pignus nullo unq̃ tempore trásectatur nam per illum tex. tollitur dispositio iuris lógobardi quod uolebat ut elaxis duodecim dieb⁹ amitteretur & debitor urgebatur ad solutionem debiti ut ibi dixi sed hic dicitur q in pignoribus in quibus est pactum de uendendo uel in aliis pignoribus silicet prætoriis & iudicialibus permittitur uenditio & statuens tradit regulá generalem dicens q; in quibuscunq; casibus leges longobardæ permittunt transactationem de iure isto consuetudinario permittitur uenditio transactatio et ut dixi in.d.§.pio proposito quando creditor utebatur re pignorata post duodecim dies & post.xxx.efficiebatur dominus.Vincẽtius Maxilla.

DE PENIS IN CONTRACTIBVS APPOSITIS. RVBRICA.

VISO de instrumentis & contractibus pignorum,uerum quia in his quinq; apponuntur penæ ideo de his dicit.

VIA proniores sumus ad absoluendum q̃ ad condennandum benigna prouisione decreuit antiquorum veneranda canicies vt obligationes penales nullas pariant actiões sed tãq̃ inanes & supervacuæ iudicentur nisi forte quis per statutam conuenientiam consuetudinis nostræ beneficium vel beniuolentiam abdicauit: frustra. n. beneficium iuris ciuilis postulat quo se fecit indignum & nisi in messio ut p iusto tuina cõtistatio

præcessit ex more quo casu fauore matrimonii pene odium tolleratur,& nisi in sententia arbitri,ubi propter litis odium,penalis obligatio tamq̃ minus odiosa suscipitur.

IN princincipo tex.ibi quia proniores facit tex.i l.absentem.ff.de pen.In tex ibi nullas pariant actiones &c.& sic in ciuitate Bari obligationes penales nõ pariunt actiones intellige tu respectu ipsius penæ non autem respectu rei promissæ in obligatio
1 ne,quia tantum reicitur pena †obligatio n parit actionem sicut mater filiam l.licet.§.ea obligatio.ff.
2 de actio.& obliga.nota insti.de obliga.in prin. † de iure quotiens pena est adiecta obligationi quantitatis præsumitur adiecta in fraudem usurarum l.cũ allegas & ibi glo.cum docto.C.de usur.gl.& Bar. in.l.Iulianus.§ idem papinianus.ff.de acti.emp.& hoc siue sit adiecta a solito senerari siue,a,non solito ut firmat Alex.in.l.stipulatio ista.§.alteri in.:.colu. ff.d.de uer.obli.& per eundem Alex.in cons.4.cũ duobus sequentibus in.4.lib.cum limitatiõe de qua per Bar & Ange.in.l.qui res.§.qui stipulatur ff. de sol.posset etiam limitari secundo mõ ex dictis Alc. in.l.stipulationum alię.§.fi.ff.de u r obl.sed qñ pe
3 na esset adiecta in fauorem utriusq̃ cõtrahentis †tertia limitatio est quando esset promissa cũ iuramẽto ita inuenio dixisse Ludo.Roma.in consi.510. incipiente quo ad primum col.42 .Fran.de aret.in.l.rogasti.§.si tibi ff.si cer.peta & bene nam si uirtute iuramenti cogitur debitor soluere expressas usuras c. debitores de iur.iur.fortius astringi debet ad penã quæ præsumitur adiecta in fraudem usurarum &
4 sic usuram præsumptam † An autem pena peti posset in foro conscientiæ Socci.io consi.174.col.i.libro 2.tenet q̃ non quia continet meram duriciem l.seruus.ff de ser.expor.& de hoc est glo.sing se: undum eum in.c.fraternitas 12.q.2.quam refert Abba.in.c. dilecti de arbi & per Feli.habetur in.c i car.penul. de constit.& per phil.deci.in l.quod a quoquam.ff. de regu.iur.aduerte quia feli.in.c.l.in.Vi limi de cõsti.limitat dictam glo.in.d.c.fraterni ut non habeat locum quando pena imponitur ipso iure uide Parpa.in.l.si quis maior.C.de tran.& ibi Cagno.num.
5 160.& deci.in.d.c.i qui aprobant dictam glo.†Quã do autem pena adiicitur obligationi facti uel speciei tunc numq̃ præsumitur adiecta in fraudem usurarum.l.Iulius.ff.de act.emp.& firmat Bar.in.d.§. idem papinianus Alexa.in. d.§. alteri Abba. & Ca-
6 non. in . d . c. dilecti † & in casu quo istæ penæ peti possunt quid dicendum quando esset plus interesse q̃ summa penæ uerum actor possit pretermittere penam & petere interesse dic q̃ sic ut per Affli. in decisi.234.sed est aduertendum q̃ istæ penæ non
7 debentur nisi quatenus cum interesse concurrũt ut uoluit Io de lign in.d c eum dilecti & Io.de ana.in c.si.de usu.& lau.Rodul.in.c. consuluit de usur. q.

67.& Alex.in consi.51.in.4.lib.Et nos regnicolę in hoc habemus stilum sacri regii consilii ut numq̃ pena adiecta tam obligationi quãtitatis q̃ facti & speciei exigatur nisi quatenus cum interesse concurrat ut per Affli.in decisi.34.quædam mulier.& hoc etiam respectu partis,sed quando in instrumentis & obligationibus est adiecta pena & notarius stipulatur eam pro medietate parti & pro medietate curiæ ut cõmuniter stipulari solet curia pro medietate sua exigit penam instrumentorum & obligationum ad
8 rationem tarenorum trium pro untia † Et ita semper obseruat Magna curia uicariæ, Et ista obseruatia magnæ curiæ obseruatur per totum regnum de qua meminit Pari. de puteu.in tractat. sindi.
9 in uerbo compositio † Et ut hæc poena exigi possit a curia opus q̃ accusetur de quo uide per Afflic. in decisi.3.Et obligatus liberatur ab ista poena si in ultimo peremptorio comparet cum sacculo paratus & soluit creditori licet stipulatio fuerit commissa & elapsus terminus contentus in solutione ut dictat ritus magnæ curiæ uicariæ in tit.de instr.& co.
10 præsen.† At in ciuitate Bari talis pena instrumentorum & obligationum numq̃ fuit exacta uirtute presentis consuetudinis & priuilegiorum † Istud autem
11 quod hic dicitur q̃ penę in contractibus sunt uacuę & inanes non habet locum in messio & lucro basature quod messium constituitur pro osculo nam ille qui se obligauit ad messium uel heres eius sub pena ter requisitus & conuictus de ipsis requisitionibus tenetur ad ipsam penam ut dicitur i hoc tex. & melius declaratur per aliam consuetudinem positam infra in titulo de reg.iur,& incipit de messio
12 † Item non habet locum in laudis arbitrorum quia pena apposita in compromisso exigitur sunt tres alii casus in quibus debetur pena q̃ ponuntur in alia consuetudine posita infra in titu.de regu.iur. quod incip.& pena non petitur silicet, inter ecclesiam de uicaria & in emptitiis inter ecclesias de pena apposita in contractu inter ecclesiam celebrato q̃ debeatur pena ratio potest esse quia non præsumitur q̃ ecclesia uelit apponere penam in fraudem usurarũ de uicaria intellige.l.de permutationibus,Et in quãtum supra dixi q̃ pena contenta in cõpromisso peti potest hoc etiam ẽ de iure communi.l.celsus &. l. cũ penam.ff.de arbi.Alex.in.d.l. stipulationum is. fi. ubi recedit ubi opi Bar.quam posuit in.l.cum proponas.C.de dol & non attẽditur utrum intersit uel nõ intersit aduersario.d.l.cum penam nam debetur ratione comtemptus arbitr.l.litigatores in princ.& l si quis rem.ff.de arbi.nec etiam distinguitur an sit adiecta facto uel quãtitati ut p Alex in d.§.fi.& hoc uoluerunt Saly.& Fulgo. in . l . promissis. C. de transa. Et cum ista pena compromissi non sit subrogata loco interesse sed ex causa comtẽptus teneo q̃ stilus sacri regii consilii non habet locum in pena
13 † multum prædictis obstat tex.in.c.suam de peni. Sed Imo.ibi & Abba.in.d c.dilecti dicunt illud capitulum procedere in clericis secus in laicis Bar. uero in.l.ii.§.cato & in l.iii.§.fi.ff.de uerbo.oblig.dicit q̃ text.in.d.c.suam procedit de ęquitate canonica, secus est de iure ciuili & hoc non placet Iason.ut

ipse

ipse dicit in.d.§.cato col. t 7.nu.40. & dat alium in tellectum ad.d.c.suam & dicit q ideo non debetur ibi pena quia concurrunt quinq; in contrarium primum quia i laudo arbitri erat apposita pena nimis excessiua secundum pars sortis soluta excedebat ; ce nam, tertium solutio quasi fuerat completa, quartū loquitur de personis ecclesiasticis, quintū qa pars ppter moram non soluentis totum non fuerat dannum passa, ita Iaso.ibi Reperio q Maria.Soce.in cō si. 5.lib.1.diffuse loquitur super intellectu illius tex. & ponit nouum intellectum & dicit q episcopus il le de quo in tex.ideo preiudicauit sibi ad penā quia exegit infra terminum maiorem partem debiti q re cipere tenebatur unde preiudicauit sibi in pena & hunc intellectum multum defendit in.d.suo consi. 13.& in.d.c.suam & iste intellectus Maria.potest ad di.ad intellectum Iaso.licet prior fuerit ipsius Maria.& cum isto intellectu Maria.transit Cagn. in.d. l.si quis maior nu.155.late de hoc per Alciatum in.l. 4.§.cato nu.146.de uer.obli.Et nota hæc pro intel-

14 lectu.d.c.suam quia forte nō inuenies alibi.† In tex. ibi nisi renuntiauerit &c.quilibet potest renuntiare iuri pro se introducto l.pactum inter heredem ff.de pact.l.si quis in conscribendo .C.eo tit.&.l.si quis in conscribendo.C.de epi.& cleri.Et nota q licet gs uirtute huius consuetudinis non possit petere penā tamen potent agere ad interesse, nam ubi utrumq; peti posset est in electione actoris agere ad penā uel

15 ad interesse † nam per stipulationem penalē non sit nouatio interesse quod per prius erat in obligatione ut per Bar.& Alex maxime Iaso.in.l.si ff. si qui. in iu.uoca.no.ier.Et propter hoc ego semper iudicaui pro re uacua & superflua id quod dicunt Doctο.& Affli.in.d decisi.131.q pena potest peti quatenus eum interesse concurrit ad quid petere penam uel partem eius loco interesse si potest ipsum interesse principaliter peticum in utroq; casu oporteret liquidare interesse, & si diceretur pena est promissa in instrumento & cum iuramento, Ego dico q de stilo omnium notariorum etiam interesse stipulatur in instrumento & cum iuramento dum dicunt illa uerba eum damnis expensis & interesse eo fortius q petitio penæ uidetur odiosa unde melius est iuditio meo petere i teresse quando in instrumento est pro missum q ipsam penā quia ut dictum est in quauis ipsarum petitione requiritur liquidatio.

Vincentius Maxilla.

DE IVRE PROTHOMISEOS. RVBRICA.

VIA frequentius tractatus de hoc iure in iudiciis, ideo dicit.

VDVM proximis cō sortibus de bono publico licet non de æquo consuetudo inoleuit que quodam honestatis colore velatur, & quā legimus a græcorum prudentia deriuatā non.n. potest quisq licet rei suæ, dominus sit res suas passim, & sine distinctione distrahere propter ius prothomiseos quod in pdiis in vicem seruitutis inheret, ne forte in ducantur inimici, inter domesticos parietes, & viscera vicinorum: ius prothomiseos in prædiis rusticis obtinet, & vrbanis, nec ad mobilia trahitur, nisi ad naues, quæ q̄si domorum vice funguntur.

CIRCA materiam presentis tituli non oportet multa uerba facere, nam de ea scripsere famosissimi uiri quorū ego fimbrias calciamentorum soluere non essem dignus, & inter cæteros illustris doctor Bal.de perusio, Antonius capurius de milsi cro Neapolitanus in consuetudinibus inclytæ ciuitatis Neapolis & nouissime Matheus de Afflictis sol lenem super hoc tractatum explicauit ego.n. aliqua circa textus intelligentiam & pro ut opus erit incidentes aliquid attingam, ne prætermictas uidere,

1 quia uidisse non displicuerit † istud ius prothomiseos, uidetur omni iure introductum, & primo de iure diuino ut habetur hieremie.c.32. ibi ecce ananiel filius sellum patruelis tuus ueniret ad rem dicens eme agrum meum tibi enim competit ex propinquitate ut emas & Ruth c.4.dicitur q mos erat an tiquis in Israel emendi potestatem habere iure propinquitatis, quod poterat cedi alio propinquo, Nec obstat quod dicitur Ysaie c.5.in prin Ve uobis qui coniungitis domum ad domum & agrum agro eo pulatis, nam hoc procedit quando non iuste coniungitur per potentiam & dolum expellendo uicinos fecus si fit ad requisitionē ueditoris, quia tunc non

2 fit sibi iniuria † secundo istud ius aprobatur a iure canonico, ut habetur in.c.constitutus de in integ.rest.

3 † Et licet dicatur q istud ius reprobatur a iure ciui li per tex.in.l.dudum.C.de contrah emp.mihi uidetur q si bene ponderetur ratio illius tex.non simpliciter reprobatur, nam ea ratione imperator ibi re probat legem illam antiquam, quia dictabat q inuiti cogebantur uendere propinquis & consortibus, ibi dum dicit, ut homines de rebus suis facere aliquid cogantur inuiti, Et forsan lex illa antiqua

4 erat nimis generalis & nullos casus excipiebat † sed i cōsti.sācimus Imperator Federicus excepit aliquos casus, ex quibus tollitur illud inuitū uoluit.n. q si proximus uel uicinus atroces iniurias uel manus impias ueditori, uel eius familiæ intulerit, uel ipsius substantiæ grauem iacturam molitus fuerit, Vel contra uitam nixus sit, Vel etiam ei

pecuniarium dannum intulerit, q tali casu sine uo-
luntate uenditoris non habeat ius prothomiscos, re
motis istis causis, exquibus causatur inimicitia non
ne esset quid impium & in rationabile, rem quã qs
habet uenalem uendere potius, extraneo quam suo
consanguineo & uicino quæ res forte fuit comunis
aui uel proaui & maiorũ, & forte sunt arma & insi
5 gnia comunia † est lucubre, q alii extraneo uenda-
tur. l lexq. C. de admi. tuto. & est bonus tex. in. l. si
in emptionem. ff de mino Ex hac. n. rerum affectio
ne q fuerũt maiorũ iterfectus fuit naboth. iussu vsa
bel uxoris ahab. Regis sammariæ qui naboth. cum
haberet uineam prope domum regis, petiit Rex ut
eam sibi uenderet aut permutaret. respondit naboth
seruet me dñus, ne dẽ tibi hereditatem presentiũ na
torũ, & eũ hac de causa rex mestus eẽt & suæ uxori
Renuntiasset, illam iussit satrapis & pceribus regni
ut nabot interficerẽt & interfectus fuit ut habetur, 3
Regum. c. xxi. non ne melius est, q res q̃ uendere qs
6 uult, q uendat uicino tantum, q̃ extraneo ttenemur
n. magis uicinis q̃ extraneis Præcepit. n dñus Deus,
ut siquis non haberet numerum personarum in do-
mo propria quæ sufficerent ad uescendum agnum,
q assumeret uicinum suum, qui iuntus eẽt domui
suæ ut patet Exod. c. 12. & dicitur libro prouerbio-
rum. c. xxvii. melius est uicinus iuxta q̃ frater pro-
cul licet. n grauetur, iu hoc uenditor q non possit
uendere in requisito proximo seu consorte, tamen
nõ grauatur in præcio, quia si proximus uel uicinus
non uult dare tantum quantũ alter extraneus uult
dare sine fraude, non tenetur ei uendere, unde uide-
tur mihi q attenta ratione illius legis, dudum nõ
simpliciter dannetur hoc ius, immo ex illa Lex fina
libus uerbis eiusdem aprobatur talis cõsuetudo, ibi
nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere p-
7 hibuerit, † nam hæc uerba Bal intelligit hoc modo ui
delicet nisi lex specialis constitutio loci uel munici-
pale statutum prohibuerit allegat Bald. tex in. d c.
constitutus. Item illa lex antiqua reprobata per di-
ctam l. dudum omnino prohibebat uendere extra-
8 neo † sed secundum constitu sancimus & secundum
istas consuetudines uenditor potest uendere & tran
sfert dominium in emptorem ut dicit Affli. in d. cõ
sti. sancimus in prin. in. 9. nota & in. §. ut infra tri-
ginta in. 1 o. nota licet hoc non teneo p uero, quia
infra in §. ius prothomiseos in donationibus teneo
q in terminis. d. constitu. sancimus non transfertur
dominium in emptorem non uicinum, nõ facta de-
nunciatione & ibi uidere poteris hanc. q. per me exa
minatam contra Affl unde non resultat illa iniuria
de qua in. d. l. dudum quia in terminis. d. constitu-
tionis & istarum consuetudinum (ut dixi.) uendi-
tor potest ad implere uolũtatem & desiderium suũ
& uendere, cui uult, & nihil ad se si eripiatur a ma-
nibus emptoris, Ergo non est uerum q simpli-
citer per illam. l. dudum dannetur hoc ius protho-
miseos, quia in terminis. d. constitutionis quæ exce-
ptuas causas inimicitiæ, ũde possit causari inuitum
& contraria uenditoris uoluntas, & per quam non
precise prohibetur uendere non loquitur. d. l. dudũ
9 † Et nota. q quatuor modis potest dici istud ius pro
thomiseos silicet consanguinitatis comunionis seu
societatis, uicinitatis, & cohabitatiõis de illo primo
10 loquitur Hyeremias in. d. c. 32. & Ruth. c. 4 † comu-
nionis nam qui habent res comunes tenetur magis
uendere socio q̃ alteri, nam nullus magis uicinus q̃
qui rem cõmunem habet maxime si est comunio p
indiuiso. l. menius. §. duorum. ff. de lega. a. Vicinita
tis solæ sine comunione est illa de qua in. d. constit.
sancimus & loquuntur presentes consuetudines ui
cino. n. non solum prouidet illa lex. Imperialis sed
11 etiam ius gentium † nam si flumen relicto antiquo
alueo facit alium alueum alueus relictus acrescit ui
cino & dicitur acquisitio per alluuionem que est de
iure gentium. l. adeo § præterea ff. de aequi re. do-
12 mi. § per aluuionem insti de re d. ui. † & secundum
hoc uicinus proprie dicitur qui immediate & iuxta
possidet nullo intermedio. l. 4. §. hoc iudicium. ff. fi
ni regu. nam uicinus potest quis multis modis intel
ligi ut per doct in. l. si tertius. ff. de aq plu. arce. & l.
i. § hoc autem. ff. ad silla. & in. l. 4. §. si tam uicinũ
13 ff de dam. infe. & in. l si uicinis de nupt. † cohabita-
tionis de isto iure prothomiseos cohabitationis non
loquitur. d. constitu. sancimus sed loquitur tex. in. l.
14 uni. C. no. lice. habi. metroco. lib. xi. † Et nota, q tam
ex dispositione. d. constitu. q̃ præsentium consuetu-
dinum numq̃ habet locum ius congrui nisi concur
rat uicinitas rei, nam ex sola consanguinitate & co-
15 habitatione non competit † quando autem cum ui
cinitate concurrit consanguinitas tunc consangui-
neus prefertur uicino tantum & similiter in ciuita-
te is qui habet cohabitationem & uicinitatem præ-
fertur in hoc iure ei qui solum habet uicinitatem &
ad intellectum huius tex uide quæ dixi in §. ius p-
thomiseos in donationibus col. fi. uide Neapoda. in
consuetudinibus ciuitatis Neapolis in tit. de iur. cõ-
gru. in prin. Vincentius Maxilla.

OST venditionem factam ius vicinitatis inter p̃sentes & scientes quadrimestre tempore limitatur inter ignorantes autem vel absentes vsq ad annale tempus producitur, & ab hac præscriptione non absentia non dignitas non rusticitas nec ætas pupillaris excipitur: ius soli. i. prothemisis, quia odiosum ẽ & contra naturalem æquitatem litis contestatione non perpetuatur, nisi ad alium spatium quadrimestre, vnde anteq̃ litis interruptio fiat, oportet ad judicem ire pecuniã offerre oblatam consignare & deponere nec in vsus suos conuertere & emptori per exequutorem a iudice nuntiare.

DIffert aũt p̃ns cõsuetudo a cõst. illa sãcimus, nã ibi datur principalibus ad soluendum iustum precium tempus dierum trigin ta per hanc datur tẽ pus quadrimestre post uenditionem factam, hoc tamen intellige, quando non fuit facta requisitio, quia tunc datur terminus dierum octo, ut infra in §. uendi-

§.uenditor simul.Sed illi.xxx.dies non dantur post
uenditionem,sed post requisitiõem tempus autem
quadrimestre fluxit a lege greca ut dicitur in.d.con
2 stitu.sancimus prope finẽ iuxta causa absentes mi-
nores deportati & in exilium missi per eorum tu-
tores curatores procuratores habent quatuor men-
ses ad soluendum iustum precium,& si non soluũt
predicti exules minores & absentes possũt agere cõ-
tra ipsos tutores curatores & procuratores ad inter
esse,ut dicit ibi tex.et iste est uerus intellectus illius
tex.& ita eum intelligit,ibi Bal.dum dicit,ꝙ si mi-
nor non habet tutorem & curatorem de hoc danno
habebit recursum contra magistratum,qui non pro
uidit ei de tutore uel curatore,Et ita intelligit An-
to.capu.ibi,& ex hoc patet ꝙ errauit Affli.in intel-
lectu illius tex.dum uult ꝙ elapsis quatuor mensi-
bus emendatio danni fit uenditori per tutores cura
tores uel procuratores ad expẽsas,si quas fecit & ad
interesse quod passus est propter retardatam uendi-
tionem,nam tex.in.d.constitu non loquitur de tali
interesse reficiendo emptori sed de interesse pupilli
uel absentis ex non emptione facta ab ipso tutore cu
3 ratore uel procuratore † sicut dicimus ꝙ quando
minores litigant & lapsa est instantia datur recursus
contra tutores uel curatores,Et in defectum quan-
do predicti non sunt soluendo minores restituũtur
in integrum.l.properandum.§.si C.de iudi.secun-
dum presentem consuetudinem ingnorantes & ab
sentes habent tempus annale quo elapso non datur
aliqua restitutio ut dicitur hic in tex.& Clarius in-
fra in alio titulo de iure prothomi.in.§.sed quoniã
inter presentes tamen per principem potest concedi
restitutio in hoc ut per Inno & Docto. in.c.consti-
tutus de in inte.restitu.uide Boeri.in decisi.140. Et
de insufflatione spiritus uitæ respectu instantie uide
eundem Boeri in decisi.147.Capi in decisi.165. ubi
querit an se pluries per.tuitur instãtia insufflari pos
4 sit uide & Grama.in decisi 69.† Sed quæritur istud
quadrimestre de quo in hac consuetudine & in. d.
constitu.sancimus quando incipit Bal.Ant capu.&
Affli.ibi dicunt a die scientię & bene †nam etiam ea
quæ sunt inducta ad rigorem iuris conseruandum,
6 ut est appellatio currit a die scientiæ †& ista scien-
tia debet esse perfecta ut puta ꝙ sciat sententiam la
tam & tenorem eius,& non sufficit scientia in con-
fuso ut nota in.c concertationi de app.lib.6. uoluit
Alex.in consi.114 col.2.lib.i.& Affli.in.d.constitu §.
ut infra triginta & nos barẽses de hoc habemus tex.
expressum,ꝙ tempus quatuor mẽsium currit a die
scientiæ ut dicitur in d §.sed quoniam inter & uult
7 ibi text.† ꝙ si dubitetur de scientia uel ingnorantia
statur iuramento illius,qui dicit ingnorare, ratio ẽ
quia ingnorantia præsumitur.l.uerius.ff.de proba.
& cum habeat præsumptionem iuris pro se statur
suo iuramento,Et tunc si iurauerit ingnorasse ha-
bet spatium Anni ac si fuisset absens . Sed pone ꝙ
quidam fuit presens elapsis quatuor mensibus sta-
tim uult recuperare rem uenditam opponitur ei ꝙ
est elapsum tempus cum fuerit præsens ille repli-
cat ingnorasse uenditionem & iurat debet restitui
8 ut dicitur in.d.§.sed quoniam † quæro ad quãtum
tempus debet restitui diceres forsan ꝙ debet restitui

ad annum,ut ibi dicitur pro certo mihi uidetur ꝙ
hoc esset inconueniens ꝙ iste haberet octo alios mẽ-
ses,cum illud tẽpu quadrimestre curiat a die scien
tiæ si statim elapsis quatuor mensibus habuit scien
tiam debet habere solum quatuor menses alies si-
cut dicitur hic in tex.ꝙ per litis contestationem non
perpetuatur nisi ad aliud quadrimestre, illud uero
quod dicitur in.d.§.sed quoniam ꝙ datur benefitiũ
anni debet intelligi in casu,quando uenerit prope fi
nem anni elapsis octo mensibus,ut puta uenerit in
nono decimo undecimo mense tunc usꝗ ad finem
anni terminatur, alias sequeretur absurdum (ut di
xi) & ex illo tex.§.sed quoniam & ex isto datur a-
perte intelligi.ꝙ annus iste currit etiam ingnoran-
ti,nam in hoc tex dicitur expresse ibi inter ingnorã-
tes & absentes ponderando illud & uidetur ualde
durum ꝙ hæc præscriptio annalis currat contra in
9 gnorantem,& non detur eidem restitutio † nam ex
capite ingnorantiæ datur restitutio aduersus pręscri
ptionem.xxx annorum cum titulo & bona fide, ut
dixit Bar.in.l.i.§.si quis autem.ff.de itin.actuꝗ pri
ua.& in.l.cum filius.§.cum in hac.ff.de uerb.obli.
Alex.ibi hãc esse communem opi asserit imo etiam
aduersus præscriptionem.40.Annorum datur resti-
tutio ex capite ingnorãtię ut late deduxit Affl.in de
ci.37.& i deci.319.& ibi adducit plures cotas & dicit
sic fuisse decisũ ĩ cõsilio licet plures doctores ĩ hoc ꝯ
trarium affirmant & præsertim phil.deci.in con.29.
& Socci.ante in consi.2.col.4.in.2. libro & in consi.
194.in.4.lib.Iaso.in consi.209.in lib.2.Socci.iunior
in consi.54.&. 46.in lib.i.sed comunis opi est in cõ
trarium ut detur ut per Ias.in.l.ii.circa fi.C.de iur.
emphi Deci in con.xxxvi.col.fi.Feli.in.c. uigilanti
de præscri.& ibi Parisi.Balbu.in tract.præscrip.car.
63.col.3.ubi dicit dari etiam contra præscriptionem
centenariam & late per Cagno.in repeti.l. ii. C. de
pac.in empto.nu 219.addunt ꝙ talis restitutio peta
tur infra quadriẽniũ & Nico.Boer.in decisi. 39. ubi
plenissime hoc discutit tenet ꝙ etiam in pręscriptio
ne. x x x x . Annorum datur restitutio , dicit bene
ꝙ illa datur infra quadriennium non autem post.
Ratio ꝙ in terminis huius consuetudinis post an-
num non detur restitutio potest esse,quia cum iste
talis uenit contra naturalem æquitatem & contra
ius ciuile.d.l.dudum satis est ꝙ habeat ãnum, quia
ipse Annus est loco restitutionis,cum tempus sit qua
tuor mensium. Præterea ut dicitur hic in text.& in
d.l.dudum istud ꝙ aliquis admictatur ad petendũ,
hoc ius est iniuriosum & odiosum, & aliquis non
debet admitti elapso termino per uiam restitutio-
nis in integrum ad petendum aliquid lucrum de-
10 latum ex statuto † quia etiam si lucrum odiosum
defereretur ex dispositione legali ad id,quis nõ ad-
mictitur per uiam restitutionis in integrum.l auxi-
lium in princ.cum ibi nota. ff.de mino.nota. spe-
cul.in titulo de restitut.in integ . § . si quis autem
uersic. sed pone glos. in clem. 2. de procurat.& be-
ne per Alexa. in consi. lxv . colu.3 uersi decimo qa
non potest &c. libro.6.quod cons.est dupplicatum
11 in eo libr. in num.cxviiii.† Et hac ratione actenta
posset actentari ꝙ etiam in terminis . d. constitut.
sancimus elapsis quatuor mensibus de quibus non

detur restitutio absentibus & minoribus habentibus tutores & procuratores cum possent habere recursum contra prædictos.l.properandū.§.fi.C.de iudi.& daretur restitutio ad lucrum odiosum delatū ab illa constitutione contra dispositionem iuris cōmunis.d.l.dudum si uoluisset legis lator dixisset ommisit ergo noluit.c.intercorporalia de transl pte
12 lat. † Et nota quia istud tempus quatuor mensium habet locum solum in prædiis rusticis secus in domo urbana & que est intra ciuitatem ut dicitur in alio titulo iudicis sparri de iur protho.in.§.at si domo rum & quia ibi non dicitur aliquid de tempore circa uenditionem domorum stari debet diuæ constitutioni sancimus cum sit lex imperialis & genera-
13 licet postea lata .l.& posteriores de legi.† In text. ibi non perpetuatur licet.n.præscriptiones perpetuantur litis contestatione.l.i.C.de prescrip.long.tēpo. l.fi.C.de prescrip.30.uel.40.Ann.tamen propter odium istius iuris litis contestatio perpetuat solum ad aliud quia frum stre & concordat cum.§.& licet, infra in alio ritu.de iur.protho.In tex.ibi oblata cō-
14 signatione licet.n ut dicit Pau.de cast.in l.Iulianus, §.offerri ff.de acti em.sufficit q in iuditio fiat uerbalis oblatio tamen uirtute præsentis statuti debet fieri realis oblatio & depositū & sic obseruatur Bari,hoc autem quod dixi in iudicio sufficere oblationem uerbalem habet locum, quando fit ante litis contestationem ut per Boeri.in decisi.122. Et nota q non sufficit q aliquis conqueratur extra iuditium, Et dicat q ipse intendit habere illam rem uēditam ratione iuris prothomiseos,quod sufficeret de iure comuni.l.fi.& ibi g'o.in uerbo conquestus & Bar.
15 ibi.C.si mai.fac alie † tamen secundum hanc consuetudinem opus est q interruptio fiat coram iudice infra dictum quadrimestre ut supra dicitur in illo alio titu.iudicis sparri de iur.protho in d.§.& licet. Vincentius Maxilla.

COLONVS

creditor fructuarius emphiteota seu donatarius non habent ius vicinitatis, quia proprietati dominium inheret. Item nec ecclesia.nec fiscus licet aliis multis priuilegiis releuetur.

1 QVID si inquilino attenta ratione huius tex. idem dicendum.l.illud.ff.ad leg.aequi.La ratio de uer.obli.cum simi.Et nota quia in eo q per istam consuetudinem est cautū in colono creditore & fructuario ē bene & rationabile cautum,cum isti non habent aliquod ius in re & in proprietate & sic concludit Neapoda in consuetu.Neapoli.de iur.con gru.in uerbo aliter & Afflit in d.tracta.col.13.sed in
2 emphiteota non est bene cautum †quia emphiteota habet utile dominium.§.adeo insti loca.& Neapo. & Affli.in locis prædictis cōcludunt emphiteotam habere ius congrui,Et hoc etiam concludit caputus

ibi uerbo habeat,sed ita cautum est in hac consuetu
3 dine † Et nota q uulgares homines barenses dicunt q illi,qui habent domos uel fundos,qui sunt rediti tias annui census non habent ius congrui Et hoc dictum ita uulgare habuit ortum ab ista consuetudine dum hic dicitur q emphiteota non habet ius cōgrui,& non faciunt differentiam inter censum censuale & cēsum emphiteoticum Et errāt quia statutum solum loquitur de censu emphiteotico tō ē,
4 quia emphiteota habet solum utile dominium †sed censuarius habet utile & directum.c.constitutus de
5 religi.domi.† hinc est q si censuarius staret per mille annos ut ita dicam in non soluendo tamen ex nō solutione census non ammittit rem secus in emphiteota priuati,quia non soluendo per triennium & ē phiteota ecclesiæ per biennium amictit rem.l.ii.C.
6 de iur.emphi.c.potuit loca & ibi docto.† Et propterea reprehenditur Ange.de aret.dum dixit in.d.§. adeo q censuarius non potest alienare rem in qua ē census in requisito domino cui debetur cēsus & alienando cadit a re censuali equiperādo ista duo a pari procedere non soluere,& alienare inrequisito domino secundum Alex.in consi.166.in quatto lib.& est uidere per Affli in decisi.129.per phil.deci.in cōsi 164.per Capiti.in decisi.103.col.fi.& in decisi.196.
7 † Et quod dictum est de emphiteota idem dicendū esset de superficiario de quo est cautum in alio tit.infra de iur.prothomi.in.§.superficiarii.In tex.ibi seu donatarius & hoc intellige re non dum tradita uel
8 re uel ficta per precarium seu cōstitutum †nam non facta traditione non est dominus l.numq.ff.de acqui.re.domi.l.traditionibus.C.de pact.dicitur hic q creditor nō habet ius prothomiseos,& bene quia dominium rei pignoratæ est penes debitorem.l.i.&
9 ii.& l.pignus.C.de pigno.actio cum simi.: ¶ Sed pone q aliquis habet in specie obligatum unum domum uel unum fundum pro tanto prætio quanti ualet quæritur utrum habeat hoc ius uidetur dicēdum q sic per tex.in.l.qui habebat.ff.de leg.3.& ibi
10 Bat & Alex.in addi.refert Nico.de Neap.dicens stante statuto q forensis non possit emere domum non potest in pignus accipere pro equiualenti pecunia nam censetur dominus,& ibi Alex.multa allegat uoluit etiam Bar.in.l.in quorum.ff.de pignor.
11 † unde dicunt Albe.Bal.Imo.Alex.& Iaso.in.l.sic dum.§.possessor ff.qui satisd.coga.q creditor qui habet fundum pignoratum pro tanto quanti ualet releuatur ab onere satisdandi de iudicio sisti ad hoc faciunt dicta & cumulata per Alex.& Iaso.in.l.i.§. per seruū corporaliter.ff.de acq poss & p Ant.nag. in suo tract de pign.in.3.pat.in.i.mēbro in.9 q.ubi ad hoc adducit sex illationes sed oēs sunt Alc.& Iaso. uidetur mihi q nō cōpetat huic creditori ius qa ueri est eū non eē dñum rei habet solū hipotecā & nō
12 dñiū & licet possideret pignus nō possideret iure dominii sed iure crediti † & nemo pōt mutare sibi cām possessionis.l.3.§.fi.ff.de acqu pos.certū est q si res
13 illa pignorata periret nō periret periculo creditoris, sed domini.d l.pignus.† Item fructus rei pignoratæ nō cedūt creditori.d.l.i.& ii.C.de pigno.actio.non obstat text.in.d.l.qui habebat quia ibi erat in casu quo debitor oīo cessabat & dispetabatur de luitione & in

& in hoc casu concurro cum opinione cõtraria se cus quando esset aliqua spes reluendi ut si fuisset pignorata pro quanto ualet nam homo emeret rem propriam ex affectione plus etiã q̃ ualet arg.l cum lex. C. de admi.tuto non obstat dictum Nico. de Neapo. quia illud est ne fiat fraus contra statutum

14 †Minime etiam obstat quod dicebatur de fideiussione a qua releuatur Creditor q tale pignus habet nam hoc est quia satisdatio datur ob timorem fugæ sicut.n.cessat sospitio in eo qui est dominus rei immobilis ita etiam cessat in eo qui habet super illa

15 re tantum quantum ipsa res ualet† Et pro ista conclusione mea facit tex.in.l 1.&.l fi.C de pact.pign. in quibus reprobatur pactum legis commissoriæ nam si ego obligo aliquam rem puta pro centum cum pacto q si intra Klendas augusti non soluam res sit inempta pro creditore nõ ualet hoc pactũ & elapso termino ad hoc creditor & in aut itẽ nulla communitas.C.de epis.& cle.non acquirit dominiũ si non acquirit dominium stante pacto fortius nõ acquirit nullo stante pacto sed solum est precium equiualens rei,& licet dixi non ualere tale pactum in pignoribus tamen ualeret si fieret hoc modo do tibi talem rem in pignus pro centum & si klendis augusti non restituo centum sit tibi emptam pro precio extimando tex.est singu.in.l. fundus.4.fi.ff. de pign.facta tunc extimatione censetur dominus

16 † in tex.ibi nec ecclesia nec fiscus &c/Dum loquitur de ecclesia sunt considerandi tres casus, primus quando ecclesia uellet uti iure congrui & auocare ab emptore rem emptam,secundus casus si ecclesia emat utrum ab ea possit res peti, Tertius casus est quid si ecclesia uendidit rem suam alicui non coniuncto,si uicinus possit petere Circa primum & secundum casum dicas q ecclesia non agit nec conuenitur iure congrui ita habetur in d.constitu.fancimus & ita ibi declarat Anto.capu.in uerbo ecclesia & affli.ibi.in.§.6.colũ 4. Neapoda in consuetudinibus Neapo.in consuetud.ecclesia in titu. de iur.congrui & licet in alio titu.iudi.sparti infra de iur.protho in.§. ecclesia dicatur q ecclesia emens conuenitur iure cõgrui & posset in fauorem dictæ consuetudinis allegari id quod dicit bald.in consi. suo quod est insertum in uolumi.consiliorum pet.

17 de ancha in num.9.ubi dicit † q ualet prohibitio laycorum q bona non acquirantur ecclesiæ quando sit principaliter ut bona conseruentur inter ciues quod refert Phil.Deci.in consi.293 col fi.tamen quia dictum statutum est contra tex.d.l dudum & quia facit expressam mentionem de ecclesia non ualet.c.ecclesia sanctæ mariæ & ibi glo. & docto.de const.& in autentica cassa. C.eccl. sacr. san.unde in primis duobus casibus cõcludendum ẽ q ecclesia non agit nec conuenitur iure congrui,

18 in tertio casu uidetur dicendum † idem nam non ualet statutum laycorum per quod ecclesia prohibetur,c.quæ ecclesiarum de constitu.de iure comuni ecclesia potest uendere cui uult et reprobatur lex in contrarium:d.l.dudum ergo per statutum hoc induci non potest,esset.n. contra libertatem ecclesiasticam in contrarium facit doctrina Bald. in .l.

19 placet.C.de sac.san.eccle. † ubi dicit q si res quæ est in extimo communis peruenier ad ecclesiam, q ecclesia nõ tenetur ad collectas nisi ad retroinductas.

20 & hoc per glo.in.l.incola.C.ad muni.lib x. & ibi fran.de aret.& Iaso.& sic contra † quia mutatione personæ mutatur conditio rei & res fuꝛ̃ mit conditionem a persona & non e contra.l c. C. de imp. de lucra.ca.describ.lib.11. & per illum tex. dixit and.de iser.in titu quæ sin Rega in uerbo & piscatorum col.ii.q laycus tenens rem ab ecclesia tenetur ad solutionem collectarum Alex.in consi.101. lib. 1.dixi supra in Titu.de sa san.ecclesiæ.§ a decimis ad propositum cum res uenditur ab ecclesia

21 & peruenit ad emptorem mutat conditionem & subiicitur lege imperiali uel statuto † ad hoc facit alia doctrina Bal.in d. Autentica cassa uersi quintoquero dicit statutum ubi tenet q stante statuto q instrumenta non insinuata infra tres menses nõ ualeant si heres laicus clerici nõ insinuat infra tres menses q non ualet quia commicit in statutum, cui submissus est sic in casu nostro eo ipso q res peruenit ab ecclesia ad laicum emptorem, ipse emptor tenetur ad obseruantiam statuti, maxime quia ut dixi supra in preci. huius tituli non prohibetur uẽditio sed res auocatur ab emptore & ecclesia uẽdendo expleuit uoluntatem suam & usa est sua libertate & non fuit in damno:quia emptori non tenetur de euictione nec ad aliquid, & q emptor ab ecclesia teneatur hoc iure sit mat Neapo.in.d.consuetu si ecclesia si in urbe emat in fi. non obstante in contrarium adducta.quia statutum nõ ligat ecclesiam,quia uẽdidit cui uult sed auocat ab emptore

22 † ¶Sed quid de clerico emente utrum gaudeat priuilegio ecclesiæ ut non teneatur iure congrui affli. in.d constitu.fancimus uariauit,nam in prima parte col.4.uersi,item quæro an si cleric et concludit. q tenetur Sed in.§ fi.col. 4. uersi sed quid si clericus emit &c. concludit totum contrarium unde

23 redditur iste articulus dubius † Dominus Robertus maranta uenusinus qui amabat me uti filium cum fueram eius discipulus tum etiam quia magnifica.q. Domina Elisabet secunda uice ioanna dicta maranta soror eius erat uxor Magnifici.q. Domini ioannis de Simeone V.I.D.auunculi mei examinat hunc articulum in quibusdam suis disputationibus in octaua disputatione pro & contra latissime & subtiliter arguit & concludit q Clericus tenetur & in hac opinione fuit Ante.cap. in.d constitu. fancimus in uerbo ecclesia & Neap. in.d.consuetudine,si ecclesia & ista opi. est cõis & rationabilis,sed procederet in terminis.d constitu. fancimus que est lex Imperialis que ligat Clericos † cum non loquatur in materia spirituali nec contradicit iuri Canonico immo concordat.d.c constitutus de in integ.resti.quo casu seruanda est etiã

24 in foro ecclesiastico ut per glo.& Abb.in.c.i.de no. ope.nu.per legistas in.l.priuilegia C.de sa.san.eccl.

25 feli.in.c.in causis in.2.not de testi. † Sed quid dicendũ in hac ciuitate bari ubi uiuitur presentibus consuetudinibus quæ fuerunt compilatæ longe ante Impatorẽ Federicum qui promulgauit illam constitutionem & uidetur dicendum q Clericus hoc iure non tenetur si emit restituere rem a se emptam

26 uicino† quia Clerici non ligantur consuetudinibus & statutis laycorum.c.quod Clerici de for.comp. & ibi abb.& in.d.c.ecclesiæ sanctæ mariæ col.pen.

27 † q statutum laicorum licet generale non extendi.

tur ad Clericos.c.a nobis de sen.exco.c. ut anima
rum de constitu.in.6. maxime quia hec consuetu.
do est præiudicialis, nam Clericus prohibetur eme
re & si emit res aufertur a suo poss. & contra dispo
28 sitionem iuris ciuilis.d.l.dudum † sicut.n.plebesci
tum ante legem hortensiam non ligabat patritios
.§.plebescitum insti.de iur na.gen.& ciui. sic statu
ta laycorum non ligant clericos dicitur.n. tale sta
tutum cōtra libertatem ecclesiasticam, nam ut de.
clarat Anto.de but. in. c. cumana per illum tex.
tū. de elec.refert & sequitur Alex.in consi.2 10 in.2
lib.et in consi.2 1 1.sequen.& phil.deci.in.d.c.ec.
29 clesia sanctæ mariæ col.1.†illa statuta dicuntur cō
tra libertatem ecclesiasticam per que clerici priuan
tur his que eis competunt iure comuni uel per que
clerici redduntur timidiores sed hoc casu clerici
priuantur commodo iuris comunis.d.l.dudū im.
mo priuantur commodo iuris gētium quia acqui
sitio p emptionē est de iure gentiū l.ex hoc iure.ff.
30 de iusti.& iur.§.p traditionē insti.de re.diui † & nō
tantum dicitur contra libertatem ecclesiasticam
quando tollitur id quod est de iure comuni, sed ēt
si tollitur id quod est de iure speciali ut puta priui.
legium, ut dicit Bar. in. l. cunctos populos & Alex.
31 in.d.consi.2 1 1 † Cum facilius tolluntur ea que in
re speciali q̄ ea que iure comuni conceduntur.l. eius
§.militia.ff.de testa mili.merito non ualet. Præte.
rea ista consuetudo ne dum uidetur contra liberta
tem ecclesiasticam sed etiam iniuriosa & inanis ob
seruantia ut d.l.dudum & in.l.1.C.comu.diui.pro
batur & ibi hoc expresse dicit Bal. q̄ uenditio ua.
32 let facta requisito consorte † Præterea statutum q̄
directe uel indirecte prohibet rem uendi certis per
sonis non comprehendit clericos.c.fi.& ibi abb.de
uit.& hone.Cleri.fely.in.d.c.ecclesia sanctæ mariæ
in 9.q.col 40.alex.in dictis consiliis.2 10.& 2 11.
nec est dicendum q̄ ista consuetudo sit fauorabilis
& rationabilis ne inimici forsan extranei inducan
tur &c. quia fauor & ratio est secundum quid &
non simpliciter nam si est rationabilis respectu ui
cini non est rationabilis respectu emptoris & uen
33 ditoris † uidemus etiam q̄ statuta de compromis
sis faciendis inter coniunctos est simpliciter & omni
ex parte fauorabile ue cessent odia & tamen Cleri.
cus uigore talis statuti non cogitur ad compromi
ctendum ut firmat Alex.in.d consi.2 10. & Socci.
in consi.7 1.col.3.& philinus in.d.c.ecclesiæ san.
34 ctæ mariæ col.5 2.uersi.quarto scias † & maxime
quando non alteraretur ex compromisso decisio
ut ibi per feli.deci.licet capiti.in decisi.66.dicat sa
crum concilium decreuisse causam compromitten
dam ex quo alterabatur decisio et exequutio deci
sionis eo fortius q̄ ista consuetudo respicit deciso.
ria & non ordinatoria quo casu comunis opi. do.
ctorum est q̄ non ligantur clerici ut per Abba. &
docto in.d.c. quod clericis † Præterea statuta que
35 sunt cohartatiua uel preceptiua personarum non
ligant clericos etiam si eēnt in eorum fauorem ut
per gemi.in.c.fi.de off.de lega.in 6 capu.in allega.
100.& per docto.in.d. c. ecclesia sanctæ mariæ &
Alex.in.d.consi.1 10.ista consuetudo est cohartati
36 ua quia cohartat emptorem ad restituendum qua
re dicendum est non ligare clericos † Nec predictis
obstaret q̄ clerici ligantur lege de conficiendo in

uentario.l.fi.C.de iure delib.&.l.quotiens.C.de re.
uendi.habet etiam locum contra clericos ut dici
37 tur ibi per docto maxime Iaso.† & q̄ clerici ligan.
tur uicio litigiosi ut per abb.in.d.c.ecclesiæ sanctæ
mariæ col. 5. nam respondetur hoc esse quia ille
sunt leges imperiales que ligant etiam clericos quā
do nō contradicunt iuri canonico ut nota in.d.c.
primo. de nou. ope. nun. at nos sumus in statuto
potest dari alia responsio & primo ad. d. l.fi.C. de
iur. deli. nam ideo clericus ligatur illa lege †
38 quia ut heres exigatur ultra uires hereditarias uide
tur contra conscientiam unde clericus exigendo
heredem ultra uires hereditarias committeret pec
catum propterea debet stari dispositioni.d.l.fi. ad.
.l.quotiens potest responderi q̄ non est mirum si li
39 gatur illa lege nam lex illa oritur naturaliter ut nā
licet aliquis uendiderit aliquam rem si non tradi.
derit per solum contractum non transtulit domi.
nium opus est q̄ interueniat actus naturalis scilicet
traditio.l.nunq̄.ff.de acqui.re.domi. l.traditioni.
bus.C.de pact.§.per traditionem insti.de re.diui.&
propterea si res uendita primo clerico si secūdo uē.
datur & tradatur iste cui fuit tradita acquirit do.
minium & clericus non potest uenire contra factū
naturale q̄ clericus liget litigiosos hoc est æquū
ne locupletetur cū aliena iactura.l.nam.ff.de cōd.
inde. Non obstat si diceretur consuetudo est facta
pro bono publico ut dicitur in principio huius ti.
tuli nam ut dicunt doct.in.d.c.ecclesia sanctæ ma
riæ & presertim phil.deci.& ante eum fely.in.8.qd
40 non sufficit iusta causa statuti sed etiam requiritur
autoritas statuentis certum est barenses non po
tuisse condere statuta in preiuditium clericorū qd
dicendum & dicerem q̄ etiam in hac ciuitate Bari
in qua uiuitur presentibus cōsuetudinibus & non
d.l.sancimus nisi in omissis in statuto adhuc di
co clericum ementem teneri ad restitutionem rei
41 emptæ uicino. nam hæ consuetudines † ut latius
dixi in prohemio sunt potius statuta regia & cum
non sit in causa spirituali nec contradicat iuri ca.
42 nonico uti lex regia uidetur q̄ ligat clericos † Præ
terea talis consuetudo approbatur a iure canoni.
co.d.c.constitutus & ibi papa mandat q̄ obserue.
tur.d.consuetudo unde hæc cōsuetudo dictat idē
43 quod & ius canonicum † & quando statutum cō
tinet idem quod ius commune est iuxta glo.nota
44 in.c.1.& ibi docto.de consti.in.6.c. pastoralis de
fid.instru.Bar.in.l.1.ff.ad lege falci.& ibi alex. ubi
per plures columnas hoc disputat & ponit aliquas
45 fallentias † sic etiam lex noua disponens idē quod
lex antiqua dicitur ius antiquum.l.absentem et ibi
bal.C.de accu.& est tex.in.l.gallus.§.si ius & ibi
Iaso.in.3.nota.ff.de libe.& posthu. unde cum ista
consuetudo contineat eadem consuetudinem quā
continet d.c.conquestus idem iudicatur de eo in ta
li casu, quod de iure canonico & sicut clerici ligan
tur dicto capitulo ita etiam ligantur hac consue.
tudine cum contineat idem eadem ratione potest
dici q̄ est unum & idem cum.d.constitutione san.
cimus immo attenta ratione predicta.d.constitu.
continet ius ciuile antiquum de quo meminit. d.
46 l.dudum & potest dici renouatum † Præterea hec
consuetudo est rationabilis ut dicit Bal.in.d.l.du.
dum & in.l.1.C.comu.diui.Alex.in consi. 52. in
lib.1.

lib. 1. phil. deci. in consi. 88. & quando statutum est rationabile & non est factum principaliter in odium clericorum dato quod in consequentiam sentirent aliquod incommodum non est in consideratione & debet seruari etiam contra clericos. c. si de immu. eccle. lib. 6. Praeterea considero in terminis huius consuetudinis circumscripta constitutione illa, quod non transferetur dominium in emptorem, nam di-
47 cuntur in principio huius tituli haec uerba non n. potest quispiam licet rei suae &c. quotiens negati ua praecedit uerbum potest inducit impossibilitatem actus glo. est singu. in. c. 1. de regu. iur. in. 6. de qua per Bar. in. l. 1. C. de iniu. rup. & test. testa. & in . l. de his. C. de transla. Bal. in. l. gallus in prin. & ibi
48 Iaso. col. 4 ubi infert ad multa notatu digna † immo etiam dictum uerbum non potest negat potentiam & reddit actum factum in contrarium nullum ut dicit Bal. in. l. fi. C. de fideico. & in d. l. 1 ff. de iniu. rup. & irri. testa. Iasi. in. l 1 ff de uer. obli. cum ergo in statuto dicantur illa uerba quod non potest quispiam licet sit dominus rei suae passim res suas distribuere consuetudo negat potentiam alienandi in extra neum & reddit actum nullum, unde emptio facta a clerico esset nulla & uide omnino quae dicam infra in. §. ius prothomiseos in donationibus. item ad praedicta adducitur auctoritas cy. & Bal. in. l. ne quis. C. de her. insti. & nea; o. in. d. consue. si ecclesia & praedicti Anto. capu in. d. constit. sancimus in qua
49 praeclara scripsit & pro certo teneo † quod quicquid di xit affli. in d. tract. ab eo surripuit de uerbo ad uerbum, nam solum sunt transmutata aliqua & omnia dicta per capuum dicuntur per affli. & fuit iste ea prius longe antequam afflictus parcat mihi memoria Affli. dico quod omnes isti concludunt quod tale statutum ligat clericos & retenta hac opinione non obstant in contrarium adducta & primo. d. §. plebescitum nam licet statutum laicorum ex defectu potestatis statuentium non liget clericos tamen quia est ap probatum a iure canonico ligat sicut lata lege hor tensia plebescita ligabant patritios sic approbata consuetudine a iure canonico ligat Clericos maxi me quia rationabile & transiuit in antiquissimam consuetudinem, Non obstat quod dicebatur quod est contra libertatem ecclesiasticam, quia tollit id quod dabatur Clericis a iure comuni & a. d. l. dudum, & quod clerici ex eo efficiuntur timidiores, nam codem modo respondetur quia stante. d. c. constitutus illud est ius comune sublata. d. l. dudum maxime quia hoc erat de iure diuino d c. 32. hyeremiae & d. c. 4. Ruth. Non obstat illud quod dicebatur quod statutum prohibens uendi directe uel indirecte certis personis non comprehendit clericos hoc procedit ex eo quod Clerici omnino sunt in danno, quia non
50 possunt consequi ullo modo rem illam † stante statuto prohibitorio ut puta si diceret statutum non uendantur bona non subditis & non alibi stantibus in extimo comuni hoc casu tale statutum non ligaret clericos, quia esset expresse contra libertatem ecclesiasticam. nam nullo tempore clerici possunt emere, sed quando statutum prohibet non indifferenter, sed in certo casu intuitu aliquarum personarum ut in casu huius statuti ga fit intuitu uicinorum certe com-
51 prehendit clericos sicut dicitur † quod stante statuto quod mater non possit alienare bona extra filios hoc statutum ualet & comprehendit clericos in prohibitione, quia si Clericus emeret a matre non ualeret emptio ut dicit feli in. d c. ecclesia sanctae ma-
52 riae. col. 40 & ibi phil. dici. col. penu. † & non tantum quando intuitu certarum personarum sed etiam si fieret ex aliqua probabili causa ut puta quod statutum prohiberet uendi arma in non subditum uel quod bona in confinibus non alienentur exteris ne contin gat fines territorii uariari tale statutum licet in cosequentiam afficeret incommodum clericis comprehendit ipsos clericos ut dicit ibi phil. deci. Eo fortius quod haec consuetudo potest afferre commodum ipsis Clericis quia poterunt eo uti contra emerites
53 bona iuxta eorum bona † & quando statutum est tale quod potest afferre commodum & incommodum non dicitur preiudiciale ut est tex. in. d. c. 1. de no. ope. nunti & in. d. c. ecclesia sanctae mariae col. 7. & ibi feli. col 25. non obstat quod dicebatur de statuto quod causae compromictantur quod non ligat clericos nam hoc est falsum quado ex tali statuto non alteretur decisio causae ut concludit dec. in. d. c. ecclesia sanctae mariae & capiti. in. d. decisi. 66. non obstat dum dicebatur quod quando statuta sunt cohortatiua & praeceptiua non ligant clericos etiam si essent in eorum fauorem dico quod hoc procederet simpliciter quando statutum non fieret intuitu aliorum & pro bono publico ut in exemplo si extaret statutum quod non subditi non admictatur ad emptionem armorum uel bonorum quae sunt in confinibus ut per Phil. deci. in. d. c. ecclesia sanctae mariae col. penu. & hoc per tex. in. l. uni. C. non lice. habi. met. lib. 1 c. & in. l. fi. C de con. emp. Bar. in con. 30. feli. in. c. cum causa de re. iudi. Dec. in con. 619. & 647. & con 661. & ad materiam an clerici ligentur statuto laycorum prohibente uendi. bona exteris plenissime uide per Ripa. in suo 2. Responso lib. 1 & per haec concludo clericum tamen teneri ad restitutionem rei emptae uicino etiam in terminis praesentis consuetudinis quia fit intuitu certarum personarum. 1. uicinorum ne extranei intrent in uiscera eorum & sic iusta et honesta ratione. Vincentius Maxilla

IVS prothomiseos fines territorii non excedit nec ad agros alicuius ciuitatis extenditur licet sint limites in ciuitate coniuncti.

DIXI supra in principio huius tituli quod ius prothomiseos est quadruplex consanguinitatis communionis uicinitatis & cohabitationis & quod istud ius cohabitationis inspecta illa constitutione sancimus non habet locum sed inspecta consuetudine Barensi uidetur quod habeat & probatur in isto. § nam uult tex. quod ius prothomiseos fines territorii non excedat & sic si ciuis botontinus uel alterius loci uellet recuperare fundum uenditum ab aliquo Barensi alicui Barensi, quod esset iuxta fundum ipsius botontini, si esset in confinibus territorii, ut puta quod limites qui erant inter fundum uenditum & fundum botontinum

essent etiam diuisorii agrorum Barensis & botontini non posset ne contingat fines territorii uariari, & ne bona perueniant ad exteros, qui nō soluūt
1 collectas in ciuitate † & est rationabile statutum ut per Alex. in consi. 116. in. 5. lib. & phil. deci. in. c. ecclesia sanctæ mariæ col. penu. de constitu. & dixi supra in proximo. §. in fi. Sed dicas q tunc haberet locum ius prothomiseos cohabitationis, quando ciues barenses fuissent prohibiti uendere exteris prout dicitur in. l. unic. C non lice. habitā metroco lib. xi. qui erant prohibiti uendere exteris & solum poterant uendere cohabitantibus non est bona cōsequentia exterus non potest habere ius Prothomiseos ad recuperandum rem uenditam in cōfinibus iuxta fundum suum ergo prohibetur emere in ciuitate Bari, qui a poterit emere. rem que sit intra terri
2 torium & non in confinibus † utrum ista consuetudo ualeat ut astringat forenses ad non petendū ius congrui licet iuxta fines agri uidetur q nō q a statuta non ligant forenses ut late per Bar. & doct. in. l. omnes populi. ff. de legi. tam poterit dicere botontinus, ego habeo ius prothomiseos uirtute. d. constitu. sancimus que est lex generalis in regno statutum tuum non artat me & non potest tollere id quod mihi concessum est a lege generali. Pro certo si istæ consuetudines non haberent regiam confirmationem esset difficile excludere exterum ab hoc iure, nam esset necesse probare, q cum pluries euenisset casus exteri fuerunt prohibiti & q ipsi acqe-
3 uerunt prohibitioni † quia sic ius prohibendi acqritur per ea que habentur in. c. ecclesia sutrina & ibi abb. de cau. pos. & propri. & in. c. si eo. titulo. Bal. in . l. ii. C. de seru. per iaso. in Reperti. l. quo minus col. 7. ff. de flumi & est decisi. Affl. nu. 67. & in num. 388. Vincentius Maxilla.

Si a confinibus utentibus iure suo fuerit reuocata uenditio & emptor qui ad emptionem incautus accessit in decimam partē litis sportularum nomine comdepnatur & si cautum fuerit ei a prothomissariis defensum iri nō nisi ad solam decimam partem natura cautionis extenditur nisi expresse ad totam litis extimationem & inter esse solidum securitatis intercesserit.

IN tex. ibi incautus tunc dicitur incautus & sine cautela accedere quando non perquisiuit an ui-
1 cinus uoluerit rem † in tex. ibi in decimam partem
2 litis † ista decima pars litis erat loco expensarū ut in. §. ad excludendis in Autentico de litigio. & in Autentica generaliter. C. de epi. & cleri. in tex. ibi & si cautum fuerit &c. † nam uenditor non tenetur
3 de euictione, quia lex & statutum est q operatur euictionem & emptor sciebat uel scire debebat uicinum habere ius congrui. l. q te. ff si cert peta. unde sibi imputandum est sicut ille qui scienter emit
4 rem alienam. l. si fundum. C. de euic. † Item euictio causatur post ipsum contractum non ex causa precedente contractum, unde non tenetur. l. 3. ff. de euic. & firmat affli. in. d. constitu. sancimus in §. ut
5 infra xxx. in fi. q. Sed † quero nunquid iste uēditor tenetur ad inter esse ultra expensas dico q si in ciuitate Bari uiueretur secundum dispositionem constitutionis sancimus per quam uenditor tenetur certiorare uicinos non esset dubium q uenditor teneretur non facta dicta denūtiatione ad quā tenebatur & emptor emendo habuerat iustam causam credendi q ipse uenditor adimpleuisset legis
6 preceptum in denuntiando uicinis † cum quilibet presumitur fecisse id quod lex iubet. l. cum quidā. ff. de acqui. here. Bar. in. l. heredes mei. §. cum ita. ff.
7 ad trebe bal. in. l. precibus col. 13. C. de imp. & ali. substi. fran. de aret. in. l. ii. ff. de uulg. & pupi. † Sed in ciuitate bari non est cautum q uenditor habeat requirere uicinos unde emptor debet esse cautus & ipse perquirere si uicini intendunt emere & propterea dicitur in hoc tex. illud uerbum incautus non obstat tex. infra. §. uenditor nam per illum tex. nō necessitatur uēditor ad denuntiādum quia utitur
8 uerbo poterit dum dicitur suos confinales poterit iudiciario ordine conuenire † uerbum potest non importat necessitatem ut nota. in l. creditores & ibi bar. & docto. C. de pigno. & propterea non tenetur ad expensas uēditor Vincentius maxilla.

Venditor simul atq; de præcio conuenerit arris tantum acceptis confinales suos poterit iudiciario ordine conuenire vt a contractu emptionis vel cedant si maluerint vel accedant: illi autem uocati ad iudicem incontinenti debent ius quod habent de more remictere hac conditione suspensi vt infra octo dies quæsita pecunia ius suum possint si maluerint exercere & extraneis emptoribus anteferri.

1 EO. n. ipso q conuentum est de certo precio dicitur perfecta uenditio † quia res & certum precium perficiunt uenditionem. §. pretium insti. de emp. & uendi quare post perfectam uenditionem & post acquisitum ius emptori uenditor potest in iudicio conuenire confinales ut cedant uel accedāt ad uenditionem non ne debet hæc conuentio fieri
2 re integra dic q cum ministerio loquitur nam dicit arris tantum acceptis † quia licet datio arrarū sit argumentum uenditionis contractæ ut insti. de emp. & uendi. in prin. l. quod sæpe in prin. ff. ex eo tamen datis artis cadit penitentia, quia uterq; potest penitere de contractu & eo casu emptor perdit arras si ex parte sua cadit penitentia, si uero ex parte uenditoris reddit dupplicatas arras ut dicit
3 tex. in. §. i. insti. de emp. & uendi † utrum autem ultra perditionem arrarum teneatur ad interesse gl. in. d. l. sæpe format. q. & non soluit sed in contingetia facti uidi obseruatum q etiam tenetur ad in-

tereſſe & fuit contra uniuerſitatem ciuitatis Bari
in fauorem notarii Michaelis de lauello qui nota-
rius tpe urgentis careſtiæ credo in anno. 1533.
uendiderat certos currus frumenti magnificæ uni
uerſitati ciuitatis Bari acceptis arris quos deinde
ciuitas recuſauit, quia ſuperuenerat abundantia il
le ultra arras quas acceperat petiit intereſſe, quia
erat frumentum diminutum in precio fuit conclu
ſum q uniuerſitas tenebatur per ea que dicunt gl.
cy.& bal.in.l.contractus.C.de.fid.inſtru.& hoc fir
mat Alex.in.l.ſi cum dotem col.i.ff. ſol. mat. qui
multa ad hoc allegat & concludit q ultra arras te
netur ad intereſſe ueniens de iure communi.& quia
adhuc cadit penitentia & poteſt recedi a cõtractu
poteſt fieri talis requiſitio & debet intelligi re non
tradita ut expreſſe dicitur in.§. ſi. in alio titulo iu-
dicis ſparri infra de iur.prothomi. & dicitur facta
traditio etiam per precarium & conſtitutum.l.in-
terdum &.l.quod meo.ff.de acqui.poſſ.Sed contra
hunc tex.uidetur tex.in. §. poſt uenditionem ubi
ſciens habet quadrimeſtre & tamen dicitur hic q
infra octo dies debet exercere ius ſuum dicas q il-
lud procedit quando fuit ſciens ſine requiſitione
4 tex.iſte procedit facta requiſitione in iudicio † ¶ In
tex.ibi quesita pecunia &c. quero quanta erit iſta
pecunia dicas quãtum extraneus emptor ſine frau
de obtulerit, quia illud ẽ iuſtum precium cum res
tanti ualet quanti uendi poteſt intellige ſcienti cõ
ditionem rei.l.precia rerum & ibi Ang.ff.ad leg fal
5 ci.† Sed quid erit ſi extraneus offerret exceſſiuum
precium utrum coniunctus teneatur dare tantum
dem aff.in.d.conſtitu.ſancimus non format hãc
.q.ſed bene diſcurrit unde colligitur iuſtum preci
um ſed bal.in propriis terminis ibi format.q. & di
cit q debet dari tantum quantum ab extraneo in
uenitur ſine fraude iſta. q. plenius examinatur per
docto.in.l.qui Romæ.§.coheredes.ff.de uer.obli.
& Iaſo. ibi relatis opinionibus concludit q ante
aliquis tenetur uendere ex precedenti obligatione
uel ex ſtatuto alicui ut puta conſorti & tunc uera
eſt opinio ange.in.d.§.coheredes ut non attenda-
tur quantum aliquis offert ſed uerum precium rei
quod ex redditu & ex multis percipi poteſt aut.u.
ſtatutum artat aliquem ad uendendum potius
uni q̃ alteri & tunc uera ſit opinio Ioann.and.quã
poſuit in addi.ad ſpecu.in titulo de empt. & uen-
di.in. §. nunc uidendum reſtat uerſiculo. Sed
pone & ita uoluit Bald. in dicta.l.ii.pau.de Caſt.
Imo.Alex.fran.de aret.in.d.§.coheredes & ſecundũ
hanc diſtintionem uidetur ex quo conſuetudo nõ
artat ad uendendum ſed in caſu quo quis uult uẽ-
dere q teneatur potius uendere uicino q̃ extraneo
uidetur q iuſtum precium ſit q ex redito & ex aliis
colligi poteſt iuxta opi.ange.Sed in terminis.d.cõ
ſtitutionis uidetur contrarium nam ibi legiſlator
non ſolum dixit illa uerba uidelicet ut infra. 30.
dies ſoluendo iuſtum precium &c. Sed etiam ad
maiorem declarationem dixit alia uerba uidelicet
aut quãtum uerus emptor ſine fraude dederit per
que ultima uerba datur intelligi q ceſſante frau
de inter emptorem & uenditorem uicinus debet
dare quantum offertur ab emptore etiam ſi ſit pre
cium exceſſiuum & hoc uidetur firmare Boeri. in
deciſi.76.nu.8.allegat tex.in.l.debet & ibi cepo.

de edil.edic.& in.l.illud.§.i.eo. titu.uide bal. in.l.
ad officium.C.commu.utri.iudi.& in.l.ii.C.de co-
mu.re.alie.fely.in.c.que eccleſiarum col.xxi.de con
ſtitu.hypo.de marſi.in.l.i.§.cum quidam de ſcr-
re.ff.de queſtio & ſaly.in.d.l.dudum Areti.in.c.cũ
cauſa col.iii.de teſti.ſabia.in trac.de te p.8 uend.
in.3.q.prin,in.20.q.Iaco.de ſan.g eo in trac.ſeu.
in uerbo & cum pacto de non alienando. Cagno.
6 in.l.ii.in fi.C.de reſci.uend.† Q uæro ſi uenditor ue
didit rem pro certo precio & addidit in inſtrumen
to q illud qd plus ualeret donauit emptori utrũ
ſi proximior uult rem ratione uicinitatis illa dona
tio ſit pars precii ad hoc uide duas aureas deciſio-
nes Boeri. qui colligit opinionem ſcribentium in
nu.142.& 143. Sed quid dicendum in terminis
preſentis conſuetudinis dicas q tenetur dare tantũ
quantum ſine fraude offertur ab extraneo emptore
re nam dicitur hic in tex.illud uerbum queſita pe-
cunia quæſitam pecuniam dicit quam pactus fuit
emptor dare uenditori quando conuentum fuit de
pretio & quando datæ fuerunt arræ & clarius hoc
probatur ex.d.§.ſi.infra in alio titulo iudicis ſpar-
ri de iur.prothom.in ſi.ibi facta mentio a uendito-
re preſtito uenditionem ſine dolo tanto precio ce-
lebrata &c.Ecce q non quæritur de iuſto uel non
iuſto precio & nota ex iſto tex. q ſtatur iuramen-
to uenditoris circa probationem fraudis non adhi
7 bite uel adhibite † Sed utrum uicinus poterit pro-
bare contrarium dicas q ſic ac etiam iudex poterit
non ſtare & etiam denegare iuramentum nam di
cit bal.in.l qui bona §.quedam.ff.de dam. infe.
q ſtante ſtatuto q de aliqua re credatur iuramen-
to aſſerentis ſi iudex uiderit caluniam iurantis po
terit recedere & quod deficit per ſtatutum poteſt
ſuppleri per iudicis æquitatem immo poteſt peti ſi
exceſſiue iuratum eſt q reducatur ad arbitrium bo
ni uiri de hoc plene per Imo.& Alex.in.d.§. quãdã
& per ſely.in.c.propoſuiſti col.i &.ii.de probat.ut
de quo dixi ſupra in.§. creditor qui pignora in tit.
de pigno.Et nota differentiam inter hanc conſue
tudinem &. d. conſtitutionem ſancimus nam hic
poſt denuntiationem datur tempus octo dierum
8 ibi poſt.30.dies † ¶ Q uæro utrum iſtud ius con
grui poſſit cedi extraneo per.& bal.in.d.l. ad offi-
cium dicunt q non & hoc firmat Ludou.Rom. in
conſi.484.ſed Pau.de caſt.in conſi.primo in .ii.
lib.limitat hoc niſi cedens eſſet ſolus conſors & ui
cinus, quia tunc cum nulli fiat preiudicium po-
teſt cedi quam limitationem tenet & refert Iaſo. in
.l.i.§.uſufructuarius col.3.ff de.nou.ope. nun. &
ad predicta uide Boeri in deciſi. 139. mihi uide-
tur q in terminis conſuetudinis Barenſis limitatio
pau.de caſt.non procedat nam ratio quare uicinus
poteſt retractare uenditionem eſt ne inducantur
inimici inter domeſticos parietes ut habet in prin.
huius tituli hæc ratio non uendicat ſibi in extra-
neo ceſſionario niſi poſſet dici q eo caſu quando
ius congrui competit uni tãtum q ille diceret ego
uolo q ceſſionarius meus habeat hanc rem poti-
uſq̃ alius extraneus inducatur inter domeſticos pa
rietes ſed in hoc ipſe poſſet emere & rem emptam
illi cui cedere uolebat uendere ſed q ceſſionarius
agat utili actione tanq̃ procurator in rem ſuam
iuxta.l.actor & ibi docto.ff.de procura. obſtat ra-

tio antedicta. maxime quia ius congrui competit ratio fundi uel rei coniunctionis ut est declaratum supra in prin. huius tituli ex sola cessione iuris sine fundo non potest aquiri ius congrui. Et ita teneo. Vincentius maxilla.

QVI a tribus partibus uenditum predium in vicinitate coniungit: ex modica saltim particula superat aliū vel alios adiacentes licet predium venalitium ex maiori videatur tangere quantitate.

1 HOC processit ex lege græca ut dicitur in .d. constitutione sancimus prope finem & infra in alio titulo iudicis sparti de iur. protho. in prin. dicitur idem quod hic dicitur.

VI limites habent eos qui parietibus iunguntur exclu dunt proximior. n. est limitata vicinitas q̄ mediantis pa rietis distincta partitio.

1 SED hic queritur utrum procedat in eo qui habet maceriem in suo fundo ut excludatur ab eo qui tantum limites habet uidetur q̄ non : ā uerba statuti stricte intelligunt. l. 3. § hæc uerba ff. quod quis. iur. l. quicquid astringendæ. ff de uerb. obli. † Sed de stricta significatione uocabuli paries

2 siue murus intelligitur cum cemento. l. fi. & ibi nota. ff. fini. regu. & differt a maceria quæ dicitur paries sine cemento ut. d. l. fi. & in. l. si precario. ff. co. mu. predi. in contrarium facit tex. in. l. quantum ad iuris. § paries. ff. de uer. signi. ubi quantum ad largam significationem iuris paries est siue murus siue materia est hæc larga iuris significatio non ex cluditur a statuto licet improprietas excludatur & ex hoc apparet q̄ quandoq̄ nocet habere fundum undiq̄ muratum sed cum casus accideret

3 anteq̄ alter conuicinus in iudicio peteret totū † cau cela esset destruere maceriem nam quilibet potest acquirere sibi modum agendi & melius est hoc facere anteq̄ uicinus uendat & quod hic dicitur de limitibus idem est si haberet canale quod nos dicimus fossatum ut infra in alio titulo. §. cumq̄ de dumibus. Vincentius maxilla.

VI castrum habet in domibus cum qui pariete mediante secernitur antecedit, quia vna domus videtur & vicinitas indiscreta.

HOC etiam fuerat cautum in lege græca ut patet in. d. constitu. sancimus in. fi. castrū pro prie dicitur quod nos dicimus tabulatum quod solet fieri inter cohabitantes ac seorsum habitent in aliqua domo que iuit uel est communis & uide in fra in. d. alio titulo in. §. cumq̄ de domibus.

IVS Prothomiseos in donationibus quæ ex mera animi liberalitate procedunt exulauit cum talia merita non præcesserint vicinorum

1 NOTA q̄ hoc ius prothomiseos non habet locum in donationibus ratio est. quia qui donat magis diligit donatarium q̄ uicinum immo magis prospicit donatario q̄ sibi. §. alie institu. de donat. † Secus autem in uenditione nam prætium

2 quod habet ab uno potest habere ab alio & idem est donationes plerunq̄ fiunt ob merita. l. aequilius regulus. ff. de dona. l. nec adiecie. ff. pro Soci. †

3 Sed quæro de illa uulgata & quotidiana. q. de qua credo q̄ non est doctor nec doctorellus in mū do qui nō sit de ea milies consultus quidam emit fundum uel domum coniunctum siue comunciā fundo uel domui Titii facta emptione eodem die uel paulo post donauit Sempronio utrum Sempronius donatarius possit conueniri iure congrui hec questio dubitationem habet & non modicam nā Neapoda. in titu. de iure congrui in principio in uerbo possidet tenet q̄ non datur contra donatarium possidentem & hoc idem tenet affli. in. d. con

4 sti. sancimus. in. §. licet. in. 6. nota. col. 3. † ea ratione quia hoc ius dirigeretur contra possessorem qui possideret titulo donationis in quo non habet locum ius congrui nisi res fuisset donata tempore quo fuisset litigiosa ut ibi per affli. in hac opinione fuit Anto. caput. in comento suo. d. constitutionis in uerbo simulate † & propter autoritatē Nea

5 pod. sacrum regium concilium sic iudicauit absol uendo quemdam Franciscum Marascam qui tenebat ex titulo donationis ab emptore refert affli. in decis 338. quibus autoritatibus committuntur quotidie & ab emptoribus & ab aduocatis peccata & fraudes ac periuria contra dispositionem. di. constitu. sancimus fingendo donationes hanc eandem questionē subtiliter & copiose examinat do. Rober. Maran in suis disputationibus disputatio ne nona & facit quatuor conclusiones, prima conclusio est quando aliquis emit & statim facta emptione uel eodem contextu uel eodem die donat. & in hac conclusione concludit donatarium posse

6 conueniri & teneri ad restitutionem † nam ex breuitate tpis præsumitur fraus'. c. officii & ibi abb. in. 3. nota. de elect. & quest habentur per Bar. in. l. si uen: ti. § fi. per illum tex. ff de priui credi. per. phil. corn. in consi. 227. col. in. 3. lib. & per. de aneh. in consi. 160. col. 2. & in consi. 257. colu. 2. & hæc

7 conclusio Maran. uidetur bona † quia non præsumitur quis in continenti mutasse opinionem. l. nā ad ea. ff. de condi. & dmo. sicut in simili dixit. phi. deci in consi. 14. col. fi. & prenominati doctores Neapoda. affli. & caput. ponunt exemplum de eo qui hodie emit & possedit, & cras donauit & sic nō incon

8 in continenti uel eodem die dicit etiam Maran. q hoc casu haberet locum actio rescissoria ex edicto illo quæ in fraud.credi.§. Item si quis in fraudem insti.de actio.& cum alienatio fit in specie etiã non facta discussione fit reuocatio secundum Bal.in rubr de his quæ in frau.credi.& Iaso.in d §.Item si qs colu..4.uersic.secũdo principaliter dicit etiam Bar.
9 in l.uii.§.opus.ff.de ali iudi.mut.ca.fact.† q si conueniendus petitione hereditatis alienauit anteq̃ esset conuentus & sic abstulit actionem actori teneatur actione in factum ex illo edicto & sic dicẽdum esset in emptore qui alienat ne conueniatur iure cõ
10 grui.† Secunda conclusio Maran. est quando donatio est facta persone coniuncte.l.data & ibi Bal.C. de dona.& Iaso.in.§.Item si quis in fraudem insti.de actio.col.7. & licet dicat q sola coniungio sanguinis non differentiæ per ea quæ dixit Bar. in. l. post contractũ.ff.de dona.sed est quin habent aliter con iectura ut puta q donans remanserit in possessionẽ rei.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui.mod.pig.uel Hy-
11 pol.solua † Immo non sit etiam non concurrente a lia coniectura sed donatio fieret personæ comprehensæ præsumitur in fraudem quando tendere potest in præiudicium tertii ut est hoc casu ita allegãtur dixit Pau.de castr.in consi.2 ,alias est in num.193.inci pi.Super isto puncto occurrunt tria uidenda &c. in secundo libro quod consilium Affli.allegat in deci si 3?c. colu.penu.licet allegat in num.6. Tertia cõ clusio Maran. est quando essemus in permutatione & permutatio esset facta cum aliqua re mercantili quæ deinde uenderetur ab ipso permutante quo ca su dixit q cum iste secundus contractus sed etiam si primus contractus esset taliter factus haberet locũ
12 ius congrui † ad hoc allegat text. quem dicit ab alio non ponderatum in.l. sed Iulianus.§.mutui datio. ff. ad macedo.melior facit tex.in l. t. C. de rer. permu.quem dixit singu Ange. in.l. sciendum. §.
13 deinde ff.de edil edic.† Quarta conclusio eiusdem Maran. est quando quis emit q post uenditionem ex interuallo uere & sine fraude donat uel permutat uerum donatarius uel is qui ex permutatiõe rem retinet possit conueniri,a,uicino hoc iure & q teneatur restituere & in hac conclusione concludit etiam q tenetur & pro hac parte facit sex argumenta primum est q per uenditionem factam fuit acqui
14 situm ius uicino † quod ius sine facto eiusdem ab eo auelli non potuit.l.id quod nostrum ff.de regu.
15 iur.† Secundum q nemo potest plus iuris in alium transferre quam ipse habet. l.nemo.ff.de reg.iur. Emptor.n.emendo acquisiuit dominium reuocabile,quia ipse tenebatur restituere ergo non potuit
16 transferre dominium irreuocabile. † Tertium quã do ex facto alterius mihi acquiritur ius possum eo iure uti cõtra quamlibet personam inuitæ eo a quo acquisiui.l si post mortem §. fi. ff. de bono. poss. contribu sed cum ex facto emptoris sit acquisitum ius uicino ergo hoc iure poterit ipse uicinus uti cõ
17 tra donatarium † Quarto adducitur dictum Alex. in addi. ad Bart.in.l.ii.§.fi. ff.de actio. empti. ubi Alexa dicit q si statutum ciuitatis dictat q locator non possit alienare nisi prius requisito conductore si contingat eum alienare nulla facta requisitione conductoris ex tali alienatione non transit dominium ex quo est facta contra legis prohibitionem &
18 Alexa. ibi allegat aliquas cotas.† Quintum argumentum est q fraudibus est obuiandum.l.in fundo ff de re. uendi.cum aliis adductis per eum. Sexto & ultimo allegat tex. in.l.1.§.respo.C.de imp.l.uc. descript. libro. x. & dicit ibi uideri casum ad decisionem presentis.q.nam ibi fit differentia inter rem alienatam titulo lucratiuo & titulo oneroso in titulo.n.lucratiuo præstatur onus siliquarum reo autem in oneroso sed subdit casum in.d.§.resque, Pone q res fuit primo alienata titulo lucratiuo & sic fuit affecta onere deinde is qui eam habuit alteri uendidit titulo oneroso an emptor teneatur ad onus & concludit q sic idem est e contra ut ibi subdit ergo idem in casu nostro ius congrui habet locum in titulo oneroso statim n. q res uendita fuit annectitur sibi onus iuris congrui, unde quamuis
19 postea alii donentur transit cum onere suo † quia iste posterior euentus reformari debet ad primum titulum sicut.n.ibi licet emptor non teneatur ex persona sua ad onus tamen quando emit, a, donatario tenetur ex persona sui authoris qui fuit emptor & pro hac opi. Idem Maran. allegat tex. in.l.si. §. i.
20 ff.ad uelle.† ut ibi licet alias bonæ fidei emptor non tenetur ad fructus tamen si emit ab eo qui tenebatur ipse etiam tenetur ne fit melioris conditionis quam author suus. Ad corroborationem etiam allegat q tertio hereditatis non datur contra titu lo possidentem. l. regulariter. ff. de peti. here. l. he-
21 reditatis.C.eod.titulo † Et tamen quando titulus habetur ab eo qui poterat conueniri petitione hereditatis datur illa l.art.in. l. cogi.ff. de peti. here. & Bar in.l.si rem & pretium.ff eo. titu & ibi Pau. de castr. sic in casu nostro licet contra donatarium non detur tamen quia habuit causam ab emptore qui poterat conueniri & tenebatur hoc iure debet etiam dari contra ipsum donatarium ne sit melioris conditionis ipse quam author suus & tenendo hanc opinionem Respondet ad rationes pro parte contraria adductas & ad primam rationem dicit quod dato q sit actio in rem scriptam tamen cum lex inducit uinculum ante donationem transiuit in donatarium cum onere suo. d §. resque & .d.l. fina. §. t. ad uelle.non obstat quod dicit Neapodan. in loco quo supra, quod non datur contra singularem successorem nam loquitur inspecta consuetudine Neapolitana & sic ipse Neapodan. & Afflic. decidunt inspecta dicta consuetudine & dicit quod tota uis est ad respondendum rationi prædictorum dum dicunt quod donatarius non tenetur quia ipse possidet titulo donationis & possidentes eod. titulo non tenentur nec potest haberi recursus contra emptorem quia hæc Est actio in rem scripta, Et datur contra possessorem, eatenus tenebatur emptor, quatenus

quatenus durauit sua possessio circa hoc Marant.
respondet bene rationibus per eum aductis pro eer
to subtiliter secundum preclare ingenium quod ha
buerat. Sed iudicio meo tota hæc questio dependet
ex illa questione an dominium rei uenditæ fuit in
emptorem translatum quia si fuit translatum do-
minium donando donatarius esset securus quia cū
posideret titulo donationis quo casu iure congrui
conueniri non posset, retineret dominium quod ab
emptore fuisset consequutus Nec est facienda uis
ā dominiū fuerat reuocabile uel inreuocabile, quia
si anteq̄ ab eo essent reuocatum potuerat in alium
transferre & facile esset acomodare responsa ad di-
cta in hoc per Maran. Sed ego teneo eandem opinio
nem silicet ꝙ donatarius tenetur restituere rem sibi
donatam uere & sine fraude uicino Et moueor uni-
co & solo fundamento uidelicet ꝙ inspecta disposi-
tione d. constitutionis sancimus nullum dominiū
fuit translatum in emptorem ut infra luce meridia
na clarius demostrabo & licet Affli. in. d. constitu. in
§. i. in nota. nono format. q. utrum non requisitis ui
cinis transferatur dominium in emptorem & arguē
do. dicat ꝙ uidetur prima facie ꝙ non transferatur
22 † quia prohibitio legis testatoris & contrahentium e
quiperantur. l. non est possibile &. l. pactum. ff. de
pact. l. non est mirum. ff. de pigno. actio. l i C. com.
de lega. l. fi. C. de here. uel actio. uendi. si ergo testa-
tor prohibet alienationem non tenet alienatio & nō
transfertur dominium authentica res q. C. comu. d
lega. sic est dicendum in prohibitione legis in cōtra-
rium concludit & respondet ad hoc argumētum ꝙ
non est uerum ꝙ Bal. in. d. l. ea lege. C. de pact. inter
23 emp. & uend. † quia tunc non tenet alienatio quādo
in prohibitione esset apposita pena & res prohibita
alienari esset obligata allegat Andre. de isernia. in
.c. i. §. sed nec alios quæ si. prim. ca. bene. amic. Itē
dicit non transferri dominium nisi pactum ne alie-
netur esset appositum in uim modi uel conditionis
per. l. 2. & 3. C. de condi que sub. mod. Item dicit nō
transire quando expresse diceretur ne dominiū tran
siret in emptorem. l. i. in glo. ff. de don. & his relatis
per multa uerba concludit in effectu ꝙ cum hec ees
sent in. d. constitu. ꝙ bene transfertur dominium in
emptorem & ad hoc demostrandum dicit ꝙ proba
tur in. d constit. in. §. infra in tex. ubi actio dirigitur
contra emptorem uult inferre ꝙ igitur intelligitur
actio contra emptorem, quia acquisiuit dominium
24 pace tanti uiri in hoc articulo non bene dixit † dico
ꝙ in terminis d. constit. sancimus nullo pacto tran-
sfertur dominium in emptorem extraneum qui e-
mit non seruata forma a uenditore denuntiationis
de qua in. d. constitu. nam ibi post illa uerba uideli-
cet sancimus amodo in ante ea &c. paulo post infra
dicuntur hec formalia uerba uidelicet non aliter cō
cedimus eas alienare nisi prius denūtietur illis quos
uocamus &c. per hec uerba colligitur expressa legis
25 ꝓhibitio † tūc sic quotienscūq̄ lex prohibet contra-
ctum fieri licet non procedat ultra annullando ta-
men actus est nullus hoc probatur in. l. non dubi-
um. C. de legi. ponderando illum textu. in duo-
bus locis primo ibi quod fieri non uult tantum pro
hibisse sufficiat & ibi dum dixit nec specialiter dixe
rit inutile esse debere &c. hoc dixit expresse Bart.
ibi in secundo notabi. Et dicit Bald. ibi in quarto
26 nota. ibi esse text. meliorem de iure † ꝙ lex prohi-
bitiua simpliciter loquens semper intelligitur ha-
bere clausulam derogatoriam & annullatiuam ac-
tus, unde non est necesse ꝙ lex ultra aonullet quia
prohibendo satis dicitur annullare uoluit Fulgo.
& Paul. de castr. ibi & Iaso. ibidem colu. quarta in
octauo notab. Et circa hoc uide omnino Alex. qui
bene examinat huc articulum in. l. prima colum. 2.
ff. de liber. & posthu. Et per hæc bene dixit idem
Alexa. in. d. addi. ad Bart. in. l. ii. §. fi. ff. de acti.
27 empt. † ꝙ si statutum ciuitatis dictat ꝙ locator nō
possit alienare nisi prius requisito conductore si cō
tingat eum alienare nulla facta requisitione condu
ctori ex tali alienatione non transit dominium ex
quo est facta contra legis prohibitionem, Et ista
Alexan. est in terminis, & licet aliquis posset dice-
re ꝙ ista procederent de plano quando illa consti-
tutio ultra non procederet & staret in finibus pro-
28 hibitionis † Sed quoniam procedit ultra dando a-
ctionem uicino contra emptores ex hoc uidetur trā
slatum dominium & hoc uidetur dicere Bar. in. d.
l. non dubium colu. quarta per text. in. l. i. §. bidu-
um. ff. quando appe. si. & Iaso. ibi in octauo. no-
tab. in tertio. fall. ubi ad hoc plura iura allegat &
per hæc Maran. in. d. sua nona disputa. recedit āb
illo dicto Alexan. in addi. de prælata. ad quod eti-
am allegat Bart. in. l. i. §. si uir. ff. de acqui. pos.
parcat mihi memoria tanti uiri dicant uiuentes do
ctores in quo loco. d. constitut. colligitur ꝙ dicta
constitu. exeat fines & terminos prohibitionis &
procedat ultra confirmando actum ut dicit Bart.
& Docto. predicti sequuntur respondent forte ꝙ in
illo loco dum dicit & extraneos emptores omni-
modo expellere ecce qualiter debet haberi regres-
sus contra emptores & ita illum text. ponderauit
Afflic. in. d. notab. nono nihil boni dicunt immo
ille text. facit pro me ponderando illa duo uerba
29 silicet omnimodo expellere † uerbum expello nō
importat agere non importat in iudicio conueni-
re importat factum cum uiolentia nam dicitur ex-
pello quasi extra pellere hoc ꝓbat tex. in. l. si de fun
do proprietarium. ff. de vi. & ui. arma. & declarat
Iaso in. l. clam posidere colu. quarta. ff. de acqui.
30 poss. † & etiam ponderando illā dictionem omni-
modo quæ debet intelligi plene & cum effectu ut
per glo. in cleme. i. in uerbo omnimoda de for. cō-
pe. & Abba. in. c. conquestus eod. titulo. Item di-
cta dictio excludit restitutionem in integrum ut
c. si quis præbiter vii. q. i. & ibi Gemi. Iason. in
l. liber homo in princ. ff. de uerb. oblig. Et posi-
to quod in. d. constitu esset appositum uerbum a-
gat prout nullo modo tale uel simile uerbum re-
peritur deberet intelligi pro auocanda possessio-
ne & non pro auocando dominio seu rectius lo-
quendo pro auocanda detentatione non obstat tex.
in. d. §. biduum quia iurisconsultus dando ibi re-
medium appellationis aduersus sententiā sub con-
ditione dictā expresse ap ꝓbat actū & sic rńdetur ad
omnia

omnia alia iura aducta per Bar.& Iaso.in.d.3. fall.
in.d. constitut. sancimus uerbum nullum de acti-
one uel ꝙ ultra procedat dādo aliqđ remediū circa
confirmationem actus uenditionis solum dat reme
dium expulsionis & deiectionis ut dixi. Secundo ad
confirmationem predictorum dico & in hoc quæso
ꝙ tu subtilis & ponderatiue consideres dico ꝙ ex te
nore dictæ constitu. ultra prohibitionem in ea con-
tentam per quam non transfertur dominium ut su
pra dixi, Ego dico posse ex uerbis eiusdem constitu.
colligi expresse ꝙ dominium non transfertur in em
ptorem & pondero illa uerba quæ sunt in §.ideoq;
dicitur ibi ꝙ si uenditor ad excludendum uicinum
in ueritate uolebat uēdere & fingebat donare ꝙ hoc
casu potest ab eo & ab emptore.i. simulato donata-
rio exigi iuramentum si est contractus ueręꝗ donatio
nis & si iurauerit & deinde fuerit detecta fraus uen
ditor perdit rem & emptor preciū & applicatur fi-
sco pondera ista uerba si fuisset translatum domini
um in illum uerum emptorem licet fictum donata
rium legislator dixisset ꝙ emptor perdit rem & pre
cium recuperaretur a uenditore sed quia dominium
non transfertur ideo legislator dixit ꝙ uenditor am
mictit rem & emptor precium si dominium fuisset
translatum utiq; uenditor non posset ammictere rē
quia desiisset, a suo dominio & nemo potest ammit
31 tere id quod non habet cum priuatio presupportat
habitum. l.decem.ff.de uer.obli.§.seruus inst.de ca
pi.dimi.cum simi. Item in eodem.§.dicitur ꝙ si an
te iuramentum fecerint fraudem.i.in ueritate uendi
derit & simulauerit donasse ꝙ hoc casu uenditio est
irrita & uenditor cogetur uendere illis qui habēt ius
prothomiseos si dominium fuisset translatum in ē
ptorē cogeretur emptor uendere sed quia nō fuit trā
slatum idem legislator dixit ꝙ cogitur uenditor uē
dere & dicit ibi text. ꝙ uenditio est irrita ergo ex ea
tamꝗ irrita nullum transfertur dominium diceret
aliquis subtilis aduerte quia istæ ponderationes ni-
hil faciunt, nam hoc causatur ex fraude commissa
cum fingebat donare id quod uendebat ad exclu-
dendum uicinum nam si uendidisset palam & sine
32 simulatione utiq; transtulisset dominium †unde qui
potuit noluit quod uoluit ad implere nequit. l mul
tum interest. C.si qui.alt.uel si.potuit.n publice uē
dere & noluit quod uoluit secrete & simulate facere
adimplere nequiuit dico ꝙ nulla differentia ē in uē
ditione facta palam & in uenditione secreto modo
facta sub aliquo uelamento, nam non attenditur si-
33 mulatio & uelamentum †quia plus ualet quod agi
tur ꝗ quod simulate cōcipitur. l.ii.&.3.C.plu.ual.
quod agi. in utraq; uenditione uel ꝙ fuerit palā uel
ꝙ fuerit facta sub uelamine donationis interueniūt
eadem substantialia contractus silicet consensus res
& certum precium unde sicut dicitur in uenditione
facta sub uelamine donationis hoc idem est dicendū
in donatione facta palam & si bene consideres sem-
per legislator utitur uerbo uenditor uerbo emptor
uerbo uenditio & nullam facit mentionem de do-
natione cum fuerit nulla & uult quod ipse uendi-
tor perdat rem uel in secundo casu ꝙ cogatur uen-
dere habentibus ius prothomiseos & ꝙ emptor am
mictat precium fateor tamen quod propter periu-
rium & fraudem commissam in primo casu tam
uenditor ꝗ emptor substinent penam de qua in. d.
constitut. Tertio ad demostrandum ꝙ dominium
non transfertur in extraneum emptorem non facta
denuntiatione uicino Ego adduco glos.& aureā do
ctrinam Bar.in.l uniuersa. C.de preci.impe.offe.di-
cit glo.& Clarius Bart. ibi distinguendo ꝙ ommis-
sio sollemnitatis que debet interuenire ante actum
34 uel in ipso actu uiciat actum ipso iure. †Si uero sol-
lemnitas poterat interuenire post actū eius ommis-
sio non uiciat actum ipso iure sed in effectu, nam
poterit deinde interuenire exēpla in utroq; casu po-
nit Bar. tunc sic ista sollemnitas denuntiationis se-
cundum tenorem dictæ constitutionis debebat in
teruenire ante actum. i. antequam fieret uenditio ut
patet in.d.constitu. dum ibi dicitur non aliter conce
dimus alienare nisi prius denuntietur &c. ergo eius
ommissio uiciat actum uenditionis ipso iure hoc eti
am uoluit idem Bar.in.l.si ita quis permiserit.§.ea
lege ff.de uer.obli.& in.l.cum lex.ff.de fideiu.& in
l.his consequenter.§.i.ff.fam.herci.& in.l.a.& ibi e-
tiam imo.ff.de testam. Abba.in.c.2.de testi.cum a-
liis citatis per Iaso.in.d.l uniuersa colu 3.uersic.ca-
35 pio. glo.in uerbo præbeatur &c.† Quarto ad hoc
idem probandum adduco ꝙ licet uerbum pōt non
importat necessitatem. l.obseruare in prin. ff.de of-
fi.procon.& lega.l.creditores & ibi Bar.& Doctor.
C.de pigno. tamen si præcedat negatiua uniuersa-
lis negat potentiam & reddit actum in contrarium
factum nullum secundum glo. Io. Andre. in.c.i.de
regu.iur.in.6.Bar.& Doctor.in.l.gallus in princ.ff.
de libe.& posthu. sic etiam est dicendum in uerbo
concedimus cui si preponatur negatiua ut in tex.d.
constitu. dum in ea dicitur ibi non concedimus &c.
negat & reddit actum nullum & ad hoc bene facit
id quod dixit Bar.in.d.l.cum lex in fi.de fideiu. ubi
dixit ꝙ in tali casu lex prohibet exequutionem con
36 tractus.i.dominii translationem.†Quinto pondero
tex.in.d.constitu. ibi dum dicitur non aliter conce-
dimus nisi prius &c. hæc uerba non aliter inducunt
formam ita Bar.in.l.de his.ff de transac.& in.l.fi.
per illum tex.C.de uendi.re.ciui.lib.xi. hoc uoluit
Phil deci.in.consi.528.in fi. ubi ad hoc allegat mul-
ta alia iura & ꝙ hee uerba nō aliter ꝙ inducant for
mam late ē uidere per Nic.Boer.in decisi.ccxxxxiii.
37 num. 11. unde si hæc uerba inducunt formam †a-
ctus factus nō seruata forma ē nullus ut dicit phil.
deci. in.d consi.528. allegat Bal.in.d.l.humanum
colu.1. Pet. de ancha.in consi.35. Bald.in consi.xi.
colu.fi lib.primo & in con.314. & in consi.116.in se
cundo libro & de hoc est tex.in.l.cum hii.§.si præ-
tor.ff.de transa.& ibi Bar.& Docto.maxime Iaso. †
l. uniuersis.C.de preci.impe.offe.& est tex. in.c.cū
38 dilecta de rescrip.† Et illud uerbum non aliter est
multū prægnans, adeo ꝙ nō patitur dispōnem ipsā
recipe aliū intellectū uel modificationē sepatā a uer
bis ut per glo.in.l.si quidem.C.de exce quā ibi bal.
dicit non esse alibi de qua per Socci.in cons.251. col.
4.libro.2.& ad corroborationem predictorū adduco
tex in.d.l.fi.C.de uen.re.ciui libr.xi. qui tex. conclu
dit hoc ꝙ dicta uerba non aliter posita in .d. consti
tut ibi nō aliter concedimus alienare &c. sunt tantæ

potentiæ ꝙ impediunt translationem dominiũ, nã
in.d.l.fi.dicuntur eadem uerba non aliter ibi non
aliter nisi imperiali authoritate uendãtur &c.& ut
dicunt ibi docto.si aliter uendantur res ciuitatis uẽ
ditio est ipso iure nulla & reuocatur res cum fructi-
bus ut ibi dicit glo.Ex quo patet ꝙ in terminis illi-
us legis non erat translatum dominium,quia em-
ptor fecisset fructus suos & non possẽt res ab eo em
ptęauocari sic in casu nostro cum legislator dicat in
d.constit.non aliter concedimus alienare nisi prius
requisito uicino &c.alienatio aliter facta est ipso iu
39 re nulla ut probat tex.in.d.l.fi.†Sexto facit quando
lex uel statutum aliquid noui inducit cum aliqui-
bus modificationibus quicquid ibi exprimitur ha-
betur pro forma ut dixit pet.de ancha.in consi.142.
in fi.& phil.deci in.d.consi.528.cum ergo illa con-
stitutio inducat illam denuntiationem faciendam
modo & forma ut ibi merito habetur pro forma stã
tibus etiam dictis uerbis non aliter ut supra dixi &
factum contra formam est ipso iure nullum.d.§. si
pretor & per hæc concludo ꝙ in terminis prædictæ
constitutionis uenditor uendendo rem extraneo nõ
coniuncto non facta denuntiatione ut in.d.constit.
ꝙ uenditio est ipso iure nulla & ex ea non transfer-
tur dominium & cum non transferatur dominium
in emptorem si ipse emptor statim uel ex interuallo
donauerit non transfert dominium in donatarium
cum ipse nullum dominiũ habuerat.d.l nemo plus
iuris fortius dico ꝙ stante prohibitione d. constitu.
uendendi non seruata forma ut dictum est non solũ
in emptorem extraneum non transfertur dominiũ
ut est conclusum †sed nec etiam possessio nõ obstat
40 tex.in d § si uir quem Marã.adducit contra Alexa.
nam in.d.§ si uir contra prohibitioné legis transfer
tur possessio rei donatæ uxori,a marito ideo ẽ quia
ibi non tractatur de preiuditio alicuius tertii tũc.n.
maritus nolendo posside̊re amictit possessionem &
acquiritur uxori secus est quãdo tractatur de inter-
esse tertii ita limitant dictum tex. do de rota in deci
si.423 in antiquis que decisio incipit nunquid mor-
tuo &c.in tit de resti.spoli. & dictam decisi. allegat
Socci.in consi.67.col.fi in.3.lib.licet corrupte eam
alleget & Abba in c.in literis de restitu.spoli. & ge-
mi. in.c.1 ut lit.pen.lib.6.immo dicunt doct. ꝙ in
terminis.d §.si uir illa possessio quæ transfertur de
facto in uxorem caret omni effectu & initis ad mini
culo & dicitur potius detentatio q̃ possessio in ter-
minis.q.nostre tractatur de translatione dominii &
non possessionis & si in donatariũ transfertur pos-
sessio seu detentatio sicut in uxorem in terminis. d.
§.si uir non sine ministerio legislator in. d. constit.
sancimus usus est uerbo expellere a detentatione ut
supra dixi & retenta hac opinione ꝙ non transfertur
dominium in emptorem dico ꝙ non obstante allega
ta in contrarium & dicta per Affl.in.d § i.in nono
nota.in.d.constitu.sancimus ubi tenet contrarium
quia dum ipse dicit authoritate Bal in.l.ea lege.C.
de pact inte.empto.& uendi ꝙ tunc non tenet alie
natio quando in prohibitione esset apposita pena
uel res esset obligata uel esset appositum pactum
ne res alienetur uel expresse esset dictum ne transi-
ret dominium respondeo unico uerbo & dico ꝙ o-
mnia iura & dicta doctorum per quæ mouetur ip-
se Affli.loquuntur in prohibitione hominis in acti-
bus inter uiuos nam certum est ꝙ inter contrahen-
tes non tenet prohibitio alienationis ad effectum ut
non transferatur dominium si res non esset ad hoc
obligata uel factum pactum cum pena. Secus auté
41 est in prohibitione legis†quia ꝓhibitio legis uel sta-
tuti impedit translationem Dominii.l.quædam.ff.
de acqui.re.domi.nota.in.l.ea lege.C.de condi.ob.
ca late per Iaso.in.d.§.ea lege colu.9.numero.37.&
38.& habetur in d.l.non dubium ut dixi supra.in.i.
argu. Non obstat authoritas Neapodani quia lo-
quitur in terminis illius consuetudinis Neapolita-
næ quam commentatus est in qua consuetudine nõ
erat nec est de necessitate ꝙ fiat denuntiatio uicinis
nec aliquid inductum pro forma ut est cautum in
d constitu.sancimus. Minime etiam obstat ꝙ sacrũ
regium concilium iudicauit secundum opinionem
Neapodani quia iudicauit inter ciues Neapolitanos
ut patet in.d.decisi cccxxxviii.q ciues uiuunt secun
dum consuetudinem dictæ ciuitatis Neapolis Nec
42 obstat authoritas predictorum Affl.& caputi †quia
moti fuerunt authoritate Neapodani & debent in-
telligi secundum eius doctrinam doctoris quam al
legat ut per Bar.in.l.non solum.§.liberationis uer-
ba.ff.de liber.lega.credo.n ꝙ quilibet aduocatus in
trepide poterit secundum subtiliter adducta per Ma
ran.& per ea quę pro tenui mea facultate deduxi de
fendere causas uicinorum cõtra istas excogitatas do
nationes & iudex animose iudicare contra istas ma
chinationes & donationes fraudulentas siue in con
tinẽti siue ex interuallo factas,quia ut dixi nullum
in emptorem fuit translatum dominium nec potu-
it ipse donando in donatarium transferre & libera-
43 bit animã suam a peccato†bene uerũ dico ꝙ iste em-
ptor si quatuor mensium spacio a die scie uel anni i
casu abñtię uicinus fuerit negligẽs ad petẽdum hoc
ius uirtute illius tituli emptionis acquirit dñiũ sicut
qlibet usucapiẽs & ꝑscribẽs & sic quod,a,princ ipio
nõ potuit operari contractus & traditio opatur ne-
gligẽtia uicini cũ hoc tẽpus sit prefixũ,a,dicta cõsti-
tutione,& elapso dicto tẽpore acqrit dñium permit
tente ipsa lege in odiũ negligẽtis hæc que dixi habẽt
locũ in locis in quibus uiuitur secundũ dispositioné
d.consti.sancimus sed qd dicendũ in ciuitate bari i
qua uiuit scdm dispositioné pñtis cõsuetudinis nec
requiritur denũtiatio,nec ponitur aliqd pro forma
ut dixi supra i.§.uẽditor simul tñ adhuc dico nõ trã
sferri dñiũ i ẽptoré nec ipso in aliũ donatariũ uel ẽ-
ptoré aut pmutãté trãsferre põt,Põderãdo tex.hui⁹
tit in prin.in duabus partibus in prima ibi dũ dicit
nõ põt quispiã licet dñus rei suę sit res suas distrahe
44 re &c.†nam illa negatiua preposita uerbo potest se-
cundum glo.in.d.c.i de reg.iur.inducit impossibili
tatem actus ut dicit ibi phil.Fran.& dixi supra un-
de dicendo quod non potest distrahere si distrahe-
45 ret actus esset nullus †Et si diceretur quod cum
illa uerba sint narratiua non disponunt & non li-
cet ex eis summere argumentum ut est glos.nota.
in. l. uni. C. qn. no. pet. part. & ibi Docto. & Ia-
son. colum. octaua dico quod licet sint uerba nar-
ratiua tamen narrant hoc fuisse cautũ in lege græca

dum

dum ibi dicitur quã legimus, a grecorum prudentia deriuatã & cõsuetudo tenax quę inoleuit inde ĩ oleuit & ibi erat cautũ dñum nõ posse distrahere res suas passim & sine distinctiõe propter ius ptho
46 miseos trelatũ est in referente. l. asse toto. ff. de here.
47 insti. †Prætereà quãdo intẽtio legalis latoris se fundat super uerbis narratiuis ita iudicatur de illis sicut de uerbis dispositiuis ita Inno. in. c. cum apostolica de hi. que fiu. a prela. Alex. in. l. i. col. x. uersi. tertio fallit. ff. de offi. pi. cu. man. est iurisd. & Ias. in. d. l. uni. unde licet essent uerba narratiua tamen conditor consuetudinum fundauit se in illis uerbis & ꝙ fundat se in illis uerbis colligitur, quia infra subnectit rationem dicendo ideo non potest quisq̃ passim res suas distrahere &c. ne forte inducantur inimici iter domesticos parietes & uiscera uicinorum
48 &c. licet ista uideatur ratio rationis †Secundo pondero illum tex. in alia parte dum ibi dicitur ꝙ ius prothomiseos in prediis in uicem seruitutis inheret si inheret in uicem seruitutis penes quemcunq; uadit cum illa seruitute uadit toto titu. ff. & C. de seruitu. nam sic se habet seruitus ad corpus seu ad indiuiduum sicut qualitas in substantia & sicut signũ factum cum ferro ignito ut declarat Bar. in. l. seruitutes la grande. ff. de seruit. unde emptor donando nihil facit, quia donatarius recipit rem cum illa seruitute quæ statim ꝙ emptor emit fuit affixa in illa re & ꝙ secundum præsentes consuetudines non trãsit dominium in emptorem probatur ex tex. in. §. & cum predicto iure infra in alio tit. de iur. patr. ubi dicitur ꝙ ab emptore non solum auocatur res sed etiã fructus percepti nec etiam ipse emptor recuperat expensas factas in colẽdo & hoc nulla alia ratiõe fuit inductum nisi quia cum non acquisiuit dominium non faciebat fructus suos & inprudens expendebat in fundo alieno. d. l. in fundo. ff. de re. uend. licet. in d. l. in fundo emens fuerat bonę fidei possessor ideo expensas ammictit quia scire debebat rem ad uicinum pertinere uirtute huius consuetudinis de quo non poterat prætendi ignorantia cum sit ius ciuitatis argu. l. leges omnibus. C. de legi. iuxta illud prouerbium chi da lo pane al cane, extraneo perde lo cane & lo pane.

Vincentius Maxilla.

IN PERMVTAtionibus prothomisis tamquàm inefficax reputat̃ cum altera vicinitas rebus capta ta viçartis confinalium iura resoluit.

SICVT in. §. præcedenti dictum est ꝙ in donationibus que fiunt a uero domino rei non habet
1 locum ius congrui ita etiam non habet locum quã do dominus uellet rem suam permutare causa af-
2 fectiõis cũ alia re alterius. †Sed q̃ro pone ꝙ q̃s ꝑmu tat fũdũ cũ fũdo uerũ accepit aliqđ in refusũ mobile qđ iuris circa hoc habemus aliud statutũ infra i. §. & cũ in uẽditiõibus in alio titul. de iur. pat. ubi dicitur hæc uerba & cũ in uẽditionibus sint hæc iura ꝓdita idẽ & in permutationibus est obtentũ cum aliquid mobile permutationis incrementum accesserit. Illa consuetudo loquitur generaliter, unde uidetur ꝙ si ego permutaui fundum meum cum fũdo tuo & accepi puta decem pro refuso quæ eẽnt quid modicum respectu ualoris fundi ꝙ ius prothomiseos habet locum ex quo simpliciter dicit illud uerbum aliquid mobile similiter si accepissem quid mobile ĩ specie unum equum in quo caderet affectio posset dici ꝙ habet locum Ius congrui quid dicendum primam. q. format Bal in. d. constitu. sancimus & dicit esse permutationem Affli. etiam format hanc. q. in
3 eadem constitu. in. §. licet †& distinguit ꝙ aut refusum est plus q̃ species permutata & tunc est emptio aut minor & tunc est permutatio & istud est dictũ Bar. in. l. aristo in prin. ff de don. per tex. in. c. ad quęstionem de re. permu. ubi Io. And. & idem Bar. in. l. si in empti. per. illũ tex. ff. de contrah. emp. & in. l. i. ff. de re. permu uoluit Bal. in. l. i. C. de re. permu. & idem Bal. in preludiis feudorum col. 3. in. q. illa an feudum sit gratia facit tex. in. l. cum quæritur. ff. de statu. hom. firmat Alex. in. l. ii. in prin. col. fi. ff. si cert. peta. & est uidere etiã per Alex. in. l. gallus. §. institu
4 ens col. fi. ff. de lib. & posth. †℃ Sed ponamus ꝙ res quæ permutatur ualet decem & alia decẽ refundantur ita ꝙ est equalitas utrum iudicetur emptio uel permutatio Bal. in loco ubi supra dicit ꝙ est emptio
5 †nam in dubio est iudicandum esse contractum nominatum quia fauorabilior est & pariat actionem ut. ff. de pact. l. iurisgẽtium in prin. Affli. in. d. §. licet refert Ludo. in. d. l. aristo dicẽtem istud dictum Bal. esse falsum quia in dubio debemus dicere esse contractum permutationis per tex. in. l. i. ff. de exer. act. & Ias. in suis preludiis feudorum col. 8. nu. 25. tenet etiam contra Bal. & dicit ꝙ ita in dubio tenent Bar. & Fulgo. ff. de re. permu. & Imo. in. d. l. aristo & idẽ Iaso. hoc tenet in d. l. i. ff. de re. permu. & in quãtum Ludo in. d. l. aristo dicit ꝙ inspicitur quomodo cõtrahentes appellauerunt male dicit uide Affli. ubi supra immo dico ꝙ si precium refusum nõ superat ualorem rei in magna quantitate non dicitur uendicio sed permutatio ut dixit Pau. de cast. in. d. l. aristo uide Boeri. in decisi. 144. ubi late hoc examinat.
6 †℃ QVid. n. si aliquis uolebat uendere rem & emptor dixit nõ habeo pecuniam accipe talẽ rem meã pro centũ & sic dedit rem estimatam utrum erit emptio uel permutatio Bal. in. l. i. C. de re. permu. quem refert Affli. ubi supra dicit ꝙ iste contractus erit medius inter emptionem & permutationem & datur actio ex empto allegat hoc dixisse Iacob. but. ibi & sic uidetur ꝙ sit ẽptio credo tamen ꝙ hoc procederet quando ille qui recepit rem estimatã eã retineret sed si statim ea accepta uenderet uel ꝙ ipsemet qui uendidit inueniret emptorem utiq; censeretur factum in fraudem & hoc uidetur probari ex tex. in. l. Iulianus. §. mutui dationem. ff. ad macedo. licet ille text. loquitur in rebus consistentibus in põdere numero & mẽsura sed in utroq; casu eadẽ

uidetur ratio ex quo idẽ dicendũ uulga.l.illud.ff.
ad leg.acqui cum simi.uide Boeri.in.d.decisi.144.
7 in fi.† ¶ Ecce plerunq; ꝙ aliquis uult emere & emẽ
do dat rem soli & dat unum equum appretiatum
uel unã uestem qui equus uel uestis est maioris pre
cii q̃ res soli certe hoc casu species accessit rei & spe-
ciei unde uidetur ꝙ sit permutatio maxime si ita cõ
trahentes nominauerunt sed inspecto.d.statuto &
eũ in uẽditionibus uidetur dicendũ ꝙ sit emptio nã
interuenit equus qui est qd mobile.l.mouentiũ.ff.
de uer.signi.similiter uestis est quid mobile sed etiã
in terminis illius statuti dico contrarium, nam il-
lud mobile de quo loquitur dictum statutum de-
bet intelligi de eo mobili quod consistit in pondere
numero & mensura.Ponãmus.n.ꝙ quidam nobilis
qui delectatur in equis uidit unum pulcrum equũ
& permutat cum re stabili uel quia est nimis pom-
posus & delectatur inuestibus & permutat cũ una
ueste q̃lificata certe hoc casu cadit affectio ista sunt
iudicanda ex qualitate personarum.l.plenum.§.eq
tii.ff.de usu.& habi.dixi.ex qualitate personarum
8 † nam licet usura cõmictatur proprie in rebus quæ
consistunt in pondere numero & mẽsura in quibus
consistit mutuum.l.ii.§.mutui datio ff si cert.peta.
9 xiiii.q.3.c.usura & c.plerinq; † tamen potest etiã cõ-
micti in speciebus ut puta si aliquis uult mutuare
& dat partem pecuniç item pro residuo dat equum
uestes & similia & ponit eas maiori precio licet e-
quus uel uestis non ueniant appellatione pecuniæ
cum sint species & non consistunt in numero pon-
dere & mensura tamen istæ res in tali casu fungun-
tur uice pecuniæ & presumitur usura ita dixit lau.
de Rodul.in suo tractat.de usu.in.q.63.& ante eum
dixit Bald.in.l. [illegible] allegas C.de usur.& Bar.in
l.cum uir uxori.C.de iur.doti.& ita etiã dixit Ca-
piti.in decisi.17.& ibi refert sacrum concilium de-
creuisse stante tali instrumento licet appareat liqui
dum non potuisse presentari secundum formã ritus
magnæ curiæ uicariæ ex quibus infero ꝙ si aliquis
cõstitutus in necessitate uult uendere aliquam rem
soli & inuenit aliquem hominem male conscientiæ
uel qui timore iuris congrui uel causa lucri facit per
mutationem cum equis,bobus,& pannis, data etiã
aliqua parte pecuniæ,quæ bona ille pauper homo
nullo modo accepisset si non fuisset in necessitate &
statim uendidit ex quo istę res in tali casu fungũtur
uice pecuniæ tenetur iure congrui,quia attendi de-
bet ueritas & non fictio.C.plu.ualr.quod agi.q̃ q̃
simu.concipi.& censenda est potius uenditio q̃ per
mutatio & in quantũ supra dixi ꝙ uolens mutuare
si dat partem pecuniæ & dat equos uel uestes & ali
quas res & facit cumulum mutui ꝙ dicitur com-
mictere usuram credo uerum authoritatibus q̃bus
supra sed si res quæ dantur cum pecunia essent eius
dem precii pro quo dãtur & nulli esset dubium ꝙ
tanti communiter uendi potuissent in hoc casu non te
10 neo ꝙ sit usura † quia usura est quicquid accedit sor
ti.l.rogasti.§ si tibi.ff.s.cert.petat.in hoc casu nihil
accessit sorti,quia res fuerũt date pro eo prætio quo
communiter uendi poterant Doctores qui supra lo-
quuntur qñ res dantur ꝑ maiori precio q̃ ualet &
Capiti.in.d.decisi.175.& in decisi.49.exemplicat in
eo,qui dat res steriles & nomina debitorum iania
quæ non essent soluendo & si accipiens uult uende
re minori prætio sibi imputetur,Nec est creditor ar
guendus,in eo ꝙ non mutuauit solum pecuniam,
nam non semper homines habent pecuniã præma-
nibus. ¶ Et cum sermo est in materia usurarum li
cet uideatur extra materiam presentis.§.quæro de
q.quam non reperies ab alio tactam & in regno ple
runq; euenit Ecce in regno habemus literam regis
Ludouici & Reginæ Iohannæ primæ contra uxu-
rarios que incipit Ludouicus & Iohanna &c. quæ
uult ꝙ si concurrit fama publica contra aliquẽ esse
usurãrium si tres testes fide digni deponant illũ talẽ
exercuisse usuram etiam contra ipsos & sic in facto
proprio non obstante ꝙ deponant in facto proprio
& ꝙ sint singulares habetur ac si esset legitime pro-
batum & ꝙ possit ex depositionibus predictorũ seq
11 condepnatio † & licet istud crimen uideatur ecclesia
sticum & ꝙ layci non possint de eo disponere ut di
cit phil.deci,in consi.170.prope finem tamen multi
Doct.tenent ꝙ ualet tale statutum dicit Alex.in cõ
12 si.54.in.6 lib.† ꝙ ad probandum contractum usura
rium sufficiunt probationes quæ in alia causa non
ẽent sufficientes propter excogitatas calliditates que
in contractibus feneratoriis committuntur secundũ
Io.And.in.c.ex literis de iur.iur.& in.c.2.eo.tit.libr.
6.Pet de ancha.in.c.ad nostram de emp.& uendi.fe
ly.in.c.licet ex quadam col.7.de testi.& est bona ad
di.Anto.de fran.ad Abba in.d.c.licet ex quadam q
incipit utrum usurarius adde etiam ꝙ ad probandã
infamiam resultantem ex crimine usurarum suffici
unt coniecture ita Cepo.in tracta.de simu.contra.
in ultima presu.Rodul.in tracta.de usu.q.33.phil.
13 fran.in.c.i.§.quis uero de usur.in.vi.† Modo euenit
ꝙ quidam secreto exercebat usuras dabat puta decẽ
& faciebat obligare apud acta curiæ uel per instru-
mentum addito iuramento debitorem ad quinde-
cim & ille miser cõfitebatur recepisse quindecim &
hoc fecit cum pluribus debitoribus accusatur usura
rius examinantur isti debitores & unusquisq; depo
nit qualiter ille exercuit in eum usuras sunt tres uel
plures Quæritur utrum isti testes probent iuxta di-
spositionem.d.pragmaticæ Ludouicus & Iohanna
Ego uidi multos insquisitos qui ex talibus probati
onibus de consilio suorum aduocatorum se concor
dauerunt cum curia sed ego intrepide dico ꝙ isti ta
les non probant & in tali casu non habet locum il-
la pragmatica seu litera regis Ludouici & Iohannæ
14 quia ibi dicit ꝙ debent esse fide digni † & ex quo isti
primo iurauerant uera esse in instrumento uel obli
gatione contenta & renuntiauerant exceptioni non
numeratę pecunię & ꝙ deinde deponendo in iudi-
tio cum iuramento cõtrariũ posuerunt se inter duo
iuramenta itaq; sunt periuri secũdum Bar.in.l.eos
de falsi & non solum nõ probãt sed possunt tamq̃
periuri accusari quia unũ predictorum iuramentũ
ẽ falsũ & saltimen ex hac causa efficiũtur,nõ idonei
& fidedigni ut requiritur in.d.pragm.immo si hoc
non esset cautum in.d.pragm adhue intelligeretur
nã stante statuto uel lege ꝙ credatur iuramẽto credi
toris debet intelligi si sit uir legalis & probate fidei
ita Ias.in.l.admonẽdi col.101.de iur.iur.& in.§.sed
istæ

ffle col.19.insti.de acti.que fit rõ ꝙ magis sit credẽdũ ultimæ depositiõi iuratæ ꝗ primę cõfexioni ẽt iuratæ Ego intelligo illã prag.in illis psonis que nõ iurauerãt in cõtrariũ ut puta ꝙ accep.ssẽt mutuũ sub pignore uel sine scriptura iurata †& aduerte ꝙ isti cales principales ꝗ deponerẽt cõtra aliquẽ in eos exercuisse usurã debẽt asserere & cõfirmare ꝙ nõ intẽdũt ex cã predicta mota cõtra dictũ usurariũ cõsequi aliqd cõmodũ nec illud ĩ quo ipsi fuerũt dãnificati ista ẽ sing.doctrina Bal.in.l.dictãtibus.C.de test.Ale.in cõs.72.col.4.in.i.lib.& in cõs.175.col.4.in.2.lib.feli.in.c.personas in fi.de testi.Com.in cõs.34 col.3.in.2.lib.Thom.ferra in caut.40.Ripa lib.2.respõsorũ.c.7.Nollẽ ꝙ tu aduocate ex predictis adiuues usurarios ueros.†Reuertor ad mãm presentis.§.Itẽ si pmutatio fieret cũ rebus que cõsistũt in pondere numero & mensura non solum in ciuitate bari in qua est dicta consuetudo & tum in uenditionibus sed etiam ĩ locis in quibus uiuitur secũdũ.d.cõsti.sancimus haberet locũ ius cõgrui hoc pbat tex.in.d.l.sed Iulianus.§.mutui dationẽ.ff.ad maced.sed aduerte quia hoc pcederet qñ ille qui permutauit rẽ soli cũ dictis rebus statim dictas res uẽderet & ita ibi loqtur tex.ibi ut his distractis fructibus &c.tunc.n.censetur adhibita fraus.Sed si aliquis tẽpore messiũ uel aliquo alio tẽpore permutauit fundũ cũ mille modiis frumenti animo retinẽdi dictũ frumentũ ut postea carius uẽderet uel ut eũ nauigaret tũc si uicinus offerret preciũ illius frumẽti pro ut erat tẽpore receptionis nõ tenetur quia auferret lucrũ & ẽ difficultas iterũ emere & currũt expẽsæ & de momẽto in momẽtum potuisset carior fieri anteꝗ iterũ emeret imo si offerret frumentũ in eadẽ bonitate adhuc extra barũ nõ teneretur, quia eẽt uera permutatio ut probat tex.in l.dedi.ff.de cõdic.ob.ca ad predicta facit tex.sing.in.l i.C.de re.permu.ubi pbatur ꝙ ẽt si res soli quæ erat uenalis permutetur cũ alia re soli cẽsetur uenditio & non permutatio fortius dicendũ ẽ quãdo permutatur cũ re cõsistente in pondere numero uel mensura uide Ange.in.l.sciendũ.§.deinde.ff.de edil.edic.& retẽta opinione ꝙ permutans rẽ soli cũ re consistente in pondere numero uel mensura quæ statim uenderetur ꝙ haberet locum ius congrui potest responderi ad tex.in.l.i ff.de contrah.empt.qui uidetur facere in contrariũ ꝙ non obstat quia in illo tex.non loquitur quãdo permutatur una res soli cũ istis rebus sed quando una species rei mobilis cum alia specie rei mobilis ut puta tuniga cũ toga equus cum boue uinum cum frumento & similia quia in his non potest considerari quæ res est loco præcii & quæ loco rei,Sed quando datur res soli cum re mobili consistenti in numero pondere uel mensura tã coniecturatur quæ ẽ res & quid est loco precii cum ille res recipiant functionem in genere eorũ.d.§.mutui dario sicut & pecunia in ciuitate bari hoc non esset dubium per illam consuetudinem & cũ in uenditionibus ubi uult si accessio est mobile habeat locũ ius congrui tanto fortius quando totum datum esset mobile sed posset figurari casus in quo non haberet locum consuetudo Barensis ponamus ꝙ tempore urgenti charestiæ quam Deus semper auertat habens familiam permutaret domum cum frumento quod non posset ita de facili tunc tpis emi non admicteretur uicinus nisi daret tantundẽ frumẽti licet offerret pretium in maiori quantitate nã hoc casu nulla fit fraus uic no sed fit ex necessitate & ista consuetudo ideo uoluit ꝙ quando accedit qd mobile habeat locum ius congrui quia in tali casu presumitur uenditio & ꝙ sit factum in fraudem iuris congrui Vincentius maailla.

N pignoribus & hypotecis quia locum sibi uicinitas uendicauit ex cõsequẽti uicinitatis effectus qui sicut in uenditionibus diximus certo tẽpore nõ tardatur sed vsq ad tricennium cum aliis prescriptionibus protalantur.

1 Q†VOD cautum est in hac cõsuetudine idem
cautum est in alia consuetudine quod incipit
& que in uenditionibus infra in alio titu.de
iur.prothom.& hoc est speciale in ciuitate Bari ꝙ
in pignoribus & hypotecis habeat locum ius con
2 grui †nam in terminis constitutionis sancimus
de iur.prothom non habet locum,quia etiam non
habet locum in datione insolutum & cum quis po
nitur in possessionem ex primo uel secundo decre
to ut tenet ibi affl.in.§.licet col.5.& 6.† Sed quæ
3 ro utrum habeat locum solum in pignore conuen
tionali uel etiam in omnibus aliis pignoribus, se d
in pretorio & iudiciali de quibus dixi supra in Ru.
de pigno.ex generalitate tex.uidetur ꝙ sic.l. de pre
cio.ff.de publi.ac etiam ex indepnitate rationis qa
sicut creditor conuentionalis intrat in uiscerib
uicinorum ut dicitur in prin.huius tituli ita etiã
& ille qui ex contumatia ponitur in possessionem
ex primo uel secundo decreto & ubi est eadem ra
tio idem ius statui debet.l.illud.ff.ad leg.acquil.cũ
simi.immo magis uidetur habere locum in pigno
re pretorio & iudiciali quia in pretorio res possi
4 detur a creditore † & pignus iudiciale quando uen
ditur iuxta tex.in.l.a diuo pio.§.in uenditione.ff.
de re iudi.licet uendatur ab exequutore curiæ cen
setur factum partis unde ipse debitor censetur uen
dere & tenetur de euictione.l.ob causam.C.de eui.
non obstante ꝙ exequutor curiæ uendit.l.1.& .ii.
C.si in ca.iudi.l.ordo.C.de exequ.Re.iudi.l.pigno
ra.C.de euic.unde si ipse debitor sponte uendidis
set certe haberet locum ius congrui pariformiter
si uendidisset exequutor curiæ quia ut dictum est
ipse debitor censetur uẽdere & in tali casu uicinus
debet exborsare tantum quantum ultimus licita
tor obtulisset sed in pignore pretorio antequã adiu
dicetur ex secondo decreto non posset uicinus quã
5 do creditor incumbit pignori ex primo decreto †
quia illa detentatio fit ut debitor tedio affectus ue
niat soluat siue caueat.l.si cui.ff.ut in poss.lega di
citur potius quedam custodia ꝗ possessio.d.l.si cui
& l.cum legati.ff.ex qui.ca.in.pos.ca habetur in.
l.si finita §.si plures &.§.iulianus &.§.si ante & ibi
per glo.& docto.ff.de dam.infec.unde ipse uicinus
non soluendo non posset priuare detentorem & cu
6 stodem pignoris † & licet dicatur in hoc.§.ꝙ in pi
gnoribus habere locum ius congrui, hoc uerum

quando pignus uel hypoteca uenit in posse creditoris ita loquitur tex. illius consuetudinis & quæ in uenditionibus ibi dum dicitur quandocunq; a possidente creditore &c. unde si creditor non possidet non potest uicinus agere iure congrui quando creditor incumbit pignori utiq; posset † ¶ Sed hic q̃ritur utrum per dationem in solutum quæ fit per
7 iudicem habeat locum ius congrui si daretur res hypotecata non esset dubium hic in ciuitate Bari quia ut dicitur in hoc tex. & in.d.§.& quæ in uenditionibus in pignoribus habet locum ius congrui sed si daretur res non hypotecata quia esset obligatus actione personali & daretur una res soli creditori suo pro eo quod debetur unum habet locum ius congrui hanc.q.format affli.in.d.constitu.sancimus in.d.§.licet col.5.& 6.& concludit q̃ non habet locum licet loquatur in adiudicatione & mouetur ex his quæ dixit barba.in Rub.de reb.eccle.no.alie.per tex. in.l. alienationes & quæ ibi per flori.ff.fam.herci.& dixit uoluisse albe.de rosa.in secunda part.statutorum in.q.ii.& dicit affli.q̃ facit ad id quod dixit Bal.in l.ii.C.de re.permu.q̃ licet debitor non possit aliud pro alio dare credito-
8 ri eo inuito.l.ii.ff.si cer.peta. † tamen iudex potest hoc facere & dicit hoc decidi per specu. in titu. de emp.& uend.propter uocabulorum diuersitatem.
9 l.si idem.C.de iur.codic.† item quia dans per iudicem non dicitur sponte dare argumento.l.rem legatam.ff.de adim.lega.adde q̃ hoc etiã tenet alex. in consi.52.lib.i.& miror q̃ affli.non fuit memor de eo dicant quicquid uelint nec authoritas ipsorum quæ apud me magna est maxime Alexandri nec rationes eorum me mouent dico q̃ etiam in terminis.d.constitu.sancimus habet locum ius congrui in hac adiudicatione & fortius quando fine adiudicatione daretur aliqua res sponte insolutum suo
10 debitori † Moueor quia datio insolutum & ẽptio iudicantur a pari & sunt similia ut est tex.in.l.ii.ff. ex quib.ca.in posi.ea.& in.l.litis.ff.pro emp.l.elegan ter in prin.ff.de pig.acti.unde dicit affli. in decisi. 358. q̃ fuit decisum q̃ sicut potest fieri uenditio
11 rei alienæ ita etiam potest fieri datio in solutum de re aliena quia datio in solutum est emptio & uenditio dictis iuribus ad perfectionem contractus emptionis & uenditionis tria sunt necessaria silicet consensus res & certum precium insti eo. titulo.§. precium in datione insolutum & in adiudicatiõe hæc ẽt requiruntur nã interuenit res quæ datur interuenit preciũ & certũ quia datur pro debito & interuenit consensus debitoris dantis rem insolutum & creditoris accipientis & si in adiudicatione non interuenit cõsensus expressus creditoris tamẽ interuenit tacitus quia factum iudicis censetur factum ipsius debitoris.d.l.ob causam & potest etiam considerari consensus expressus quando a principio se obligauit ut puta q̃ in instrumento promiserit q̃ res possit propria authoritate capi uendi & ad iudicari ut solet in instrumentis apponi † Datio insolu
12 tum quæ fit a parte & adiudicatio quæ fit a iudice iudicantur a pari & in utraq; habet locum dispõ. §.si centum in.l.si non sortem.ff.de cõdi.indeb. ut
13 concludit ibi Iaso.† Præterea ubicunq; habet locũ ratio legis uel statuti habet locum eius dispositio ratio.d.constitu.sancimus & huius consuetudinis barensis est ne extranei emptores & forte inimici ueniant inter domesticos parietes & uiscera uicinorum ut dicitur in prin.huius titu.& quoniam ista ratio uendicat sibi locum in datione insolutum & adiudicatione sicut & in uera uenditione merito statutum uendicat sibi locum & non intelligeret hoc per extensionem sed ex mente statuti & ex eadẽ iuri dispositione nam ubi est eadem ratio idem ius statui debet.l.a titio de uer.obli.cum simi.& illa ratio decidit omnes casus similes ut late per alex. in consi.75 col.1.lib.5.& in consi.36.in.6.lib.& Phil.deci.in consi.184.col.2.& Iaso.in.l.in eum col.2.ff.de imu.uoca dixi plene supra in prohemio attenta igitur ratione.d.constitu.sancimus & huius consuetudinis quando res adiudicatur poterit uicinus dicere ego uolo hanc rem pro quantitate pecuniæ pro qua adiudicatur ne iste ueniat inter domesticos meos parietes. Non obstant allegata in contrarium nam tex.l.alienationes.ff.fam.herci.allegatus per barba.in.d.Rub.de reb.eccle.non
14 obstat † quia alienatio quæ fit ex causa precedente litis contestationem fieri potest non obstante ipsa litis contestatione per quam fieret res litigiosa quia est ex causa preambula sed in casu nostro adiudicatio licet fiat a iudice ex quadam necessitate & ex nõ expressa uoluntate partis tamen quia factum iudicis est factum partis ut dictum est sicut habet locum in datione facta a parte ita debet esse in ea quæ fit a iudice loco partis,nam uis non infertur creditori sed debitori quia sufficit q̃ creditor habeat circa dictum suum non obstat dictum specu.q̃ aliud est emptio aliud datio insolutum.d.l.si idem nam licet diuersio nomine nuncupentur tamen eundem habent effectum quia eadem ratio uendicat sibi locum in utraq; & alex.in.d.consi.52.dicit q̃ iste articulus est dubius in tantum q̃ non uidetur simpliciter affirmare & in terminis statuti alex.forsan non erat ratio de qua in.d.constitu. & in hac cõsue
15 tudine † illa datio quæ fit a debitore creditori nihil differt ab emptione & uenditione ut declarat Iaso.in.l.cetera.§.sed si parauerit col.2.in. 8.nota,ff. de leg.primo.unde concludo contra predictos doctores q̃ tam in datione insolutum quam in adiudicatione habet locum ius congrui etiam in locis ubi utitur secundum dispositionem.d. constitu. sancimus ex rationibus antedictis tu uero sobrius considera & nota q̃ in terminis huius consuetudinis silicet quãdo sumus in pignoribus nõ habere locum tempus quadrimestre & anni ut in hoc tex. sed prescribitur spacio 30.annorum. Vincentius Maxilla.

I duo inter se de vicinitate contendant & predium Pariter ambiãt emptionem Pariter parcientur: si a duabus partibus alter; altera tertia cõfinis appariat per regionem cuiusq; agri ad predium venale succedunt nec cogitur alteruter aut totum emere aut totum respuere cum vterq; in eo ius suum proximitatis exerceat.Sed si a tribus partibus pares sint

quantitate dispares & in his partibus obser
uatur. Vbi autem emptor extraneus inter
cedit tunc vicinus aut totum emere cogi
tur autem totum abdicare: idem & de duo
bus Prediis venditis quorum alterum tan
tum tangit ius soli & conditio vicinalis tūc
.n. aut vtrumq; respuere aut vtrumq; cogi
tur comparare ne forte impediatur venden
tis aut ementis vtilitas, cum nō esset ille for
san nisi vtrūq; venderetur empturus nūquā
nisi emptoris voluntate cum vicinis fieri po
terit & particularis & discreta partitio.

IN tex. ibi alter a tertia uidetur contra tex. supra
in. §. qui a tribus ubi ille qui a tribus partibus
cotigit superat alium uel alios adiacentes dic q;
ibi intelligitur quando unus a tribus alius uero ab
una tantum parte iungitur quæ licet sit maior oi
bus tribus tamen superatur a possessore trium par
tium hic autem loquitur quando unus habebat
tres alter uero duas nam iste quia a duabus parti
bus iungitur nō superatur ab illo qui a tribus par
tibus nec etiam ille qui habet duas partes superat
eum qui habet unam ut dicitur infra in alio titu.
de iur. prothom. in prin. Quandoq; qui habet mi
nimam partem superat omnes ut puta si res fuit de
parentela. idest maiorum tunc si aliquis ex dicta
parentela est uicinus licet pro minima parte exclu
dit omnes alios uicinos & de hoc habemus cōsue
tudinem infra in. d. alio titu. in. §. comq; in hac par
1 te & illa consuetudo est satis æqua † quia in his re
bus quæ fuerunt maiorum cadit affectio. l. si i em
ptione. ff. de mino. l. lex quæ. C. de admi. tuto. dixi
supra in prin. huius tituli & nota quia ibi dicitur
simpliciter de parentela & non exprimit si de agna
tione tantum uel cognatione bene credo q; debet
intelligi q; fuerit alicuius maiorum a quo is q iun
2 gitur habet ortum & descendit † quia si fuerit ali
cuius patrui magni uel auunculi uel alterius cuius
bona non fuissent debita de iure naturæ ipsi conūi
to. l. scripto. § si. ff. un. lib. l. nam & si. ff. de inoffi. te
sta. non deberetur quia deberetur successoribus il
3 lius tantum † est etiam alius casus in quo excludū
tur uicini ab habente minusculam partem ut si res
esset communis pro indiuiso inter meuium & ti
tium licet titius habuerit tertiam quartam uel mi
nimam partem excludit omnes uicinos & de hoc
etiam habemus consuetudinem in. d. alio titu. in.
§. Sed si res & hoc habet in se equitatem & rationē
4 † quia cum res sit communis pro indiuiso in quali
bet minima parte & portiuncula usq; ad minimū
granum & glebam consideratur intellectualiter
portio utriusq;. l. meuius. §. duorum. ff. de lega. ii.
unde succederet inconueniens si uicinus admictere
tur nam opus esset q; uterq; admicteretur sed soci
us & uicinus cum uterq; iungitur & res que erat
pro comuni & in diuiso esset necesse q; diuideretur
inuito socio magis. n. est debita illi qui in quali
bet minima gleba rei habet partem q̄ illi qui ex

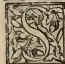
una duabus uel tribus partibus iungitur sicut di
5 cimus † in exemplo si sunt duo uel tres fratres uel
socii qui habent domum uel agrum comunem &
unus istorum habet rem propriam iuncta illi do
mui uel agro q; si fieret diuisio inter eos illa portio
que iungitur illi rei que est alterius debet adiudica
ri illi tantum & in tali casu minor non eligeret ut
in aliquibus partibus obseruatur nec haberet locū
sors ita dixit ange. de perg in. l. non amplius. §. cū
bonorum col. si. ff. de lega, i. & utco. de ubal in ie a
cta. socie. in. 1 1. part. in. 1 2. q. & ita fuit decisum
in sacro regio concilio ut refert capici in decisi. 42.
uide que dixi infra in titu. de indiui. diuiso. & affli.
in. d. constitu. sancimus in prin. in quarto not. in
terminis. d. constitu. etiam tenet q; prefertur con
iūctus sanguine & socius † in tex. ibi per regionem
6 &c. res. n. per partes & regiones diuiditur. l. i. C. fini.
regu. l. pro regione. ff. de acqui. re. domi. l. gaius. §.
titius. ff. de lega ii pro qua parte quis iungitur pro
ea parte suscipit concordat cum. d. constitu sanci
mus ibi dum dicitur unusquisq; secundum portio
nem recipiat &c. & dicit ibi affli. in prin. in ulti. no.
7 † q; debet fieri diuisio rei usq; ad unum palmum si
sunt tot concurrentes & si aliqs de uicinis non pete
ret portio eius per ius acrescendi acquireretur petē
8 tibus. l. i. C. quando no. pet. par. pete. acc. † ¶ Sed
quid dicendum quando uenderetur res que esset in
diuisibilis aff. i. in. d. constitu. sancimus in prin. co l.
penu. & Anto. Capu. ante eum ibi in uerbo unus
quisq; secundum suam &c. dicunt q; competit ei q
pro maiori parte iungitur & si equaliter res iūga
tur sorte dirimatur & si esset res que omnibus de
necessitate seruiret deberet esse pro communi & in
diuiso ita q; non caderet licitatio ut sunt porta &
scalæ per quas habetur ingressus & accessus pluri ū
p tex. in. l. arbor. § de uestibulo & ibi bal. ff. comu.
diui. & hoc etiam ponit capici. in decisi. 63. & dicit
9 ita fuisse decisum in concilio ¶ † Sed pono q; uen
ditur pulcrum palatium quod si diuideretur per
partes deformaretur & ciuitas & substineret & par
ticiparet de deformitate quid esset agendum con
10 currentibus pluribus uicinis dicerem hoc casu tātū
spectat ad decus urbium edificia non luburiri. l.
ait pretor. §. hoc interdictum prohibuerit m. ff. de
11 no oper. † un. l. gemma & ibi nota. ff. ad exhiben. †
unde ex hoc non potest uendicari tignum alienum
iniunctum edibus. l. in rem. §. tignum. ff. de re. uind.
ita etiam non debet diuidi palatium quia ex diui
sione opus esset q destruerentur membra eius & sic
deformaretur ciuitas sed debet adiudicari illi qui
maiorem habet coniunctionem & si essent equa
les digniori & si in omnibus esset equalitas sorte
res dirimenda esset nec etiam esset inconueniens q;
unus ignobilis licet diues esset magis coniunctus
q̄ nobilis cui magis conueniret q; nobilis preferre
retur. In tex. ibi ubi autem emptor extraneus &c.
Nota q; si extraneus emit plures res uno precio tūc
uicinus non potest petere unam rem sibi coniun
ctam & alias respuere sed cogitur aut totum eme
re aut totum abdicare facit q; cū uenditio sit facta
uno precio unica uidetur uenditio. §. precium in
sti. de empt. & uendi. licet uidetur contra text. in. l.
scire debemus. ff. de uer. obli. sed propter unitatem
precii non est contra & hoc fuit equum ne particu

12 lari uenditione uenditor afficiatur incommodo † quia particularis solutio est dam nosa. l. plane. ff. fa mi herci. & forsan non uenderet ita commode plu
13 ribus sicut uni † Item aliquid fit ratione totius quod non fit ratione partis. l. meuio §. in fundo ff. fami. herci. Item ne prior emptor partem tantum coge. retur emptam habere cum alias nisi totum nõ fuis set empturus. l. quod si uno. ff. de in die. adie. l. tutor §. i. ff de mino. l. cum eiusdem. ff. de edil. edic. l. si qs aliam. ff. de solu. Sed in terminis. d. constitu. sanci.
14 mus † & extra barum hoc non haberet locũ. quia uicinus posset accipere rem sibi coniunctam tantũ & ceteras respuere ut firmat bal. in. d. constitu. san cimus & ista consuetudo concordat cum alia in fra in alio titulo de iur. prothomi. in. §. Sed si queq & ex his habes commentatum non hunc titu. lum sed & illum alium de iur. prothom. quod est iu dicis sparri infra positum nam de omnibus que ibi dicuntur in hoc titulo mentionem feci unam. tan tum consuetudo superest ibi de qua hic mentionẽ non feci quod est in. §. si quis rem alicuius a fisco poteris uidere non curaui referre nec aliquid super ea dicere cum rato aut unq̃ eius usus accidere pos sit. Vincentius Maxilla.

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM ET VXOREM ET DE SPONSALIBVS RVBRICA.

ISTA Rubrica non potest com mode continuari ad precedentia quia est tractatus separatus.

SI mariti morte matrimoniũ fuerit dissolutum secundum leges quartam & meffiũ mu lier petere poterit & habere Mulieris autem morte solu to coniugio atrocitas legis benigna inter pretatione nostræ consuetudinis emendata est ut in alterutrius captando pars mulieris habeat optionem: hoc si extranei agant fi lii autem si spõsalitiam donationem matris exquirunt cuiuscunque sit matrimonii contra patrem uel victricum veniunt ad vtrumque cum personam matris & locum tenere filii uideantur.

PRO CLARA intelligentia presentis cõsue tudinis & eorum que sequuntur est sciendum
1 † quod ista quarta de qua in tex. habet nomen ex di spositione iuris longobardi & constituebatur per instrumentum quod dicebatur morcicap. ideo au tem uocatur quarta quia morgincap. non potest esse amplius nisi quarta pars de eius substantia qui ipsum morgincap. dedit ut est tex. in. l. si quis lõgo bardus que est lex. i. in titu. de hi. que a uir. in mul.
2 dan. uel relin. minus autem esse potest † & dicitur morgincap. a morgi. i. mane quia secundo die uo totum in mane constituebatur ut exponit Nico. laus Boeri. in. d. l. i. ego dico quod morgincap. dicitur che mori chi nci incappa o uero amato chi ngi in. cappa & de hac quarta meminit glo. peno. & fi. in. c. i. de inuesti. de reb. ali. fact. in ulibus feudorum
3 † formam autem constituendi hanc quartam po nit glo. in constitu. regni que incipit mulier que dotarium ubi glo. dicit quod secundum ritum longo bardum in sequẽti die nuptiarum debet ire uir ad uxorem ante parentes & amicos & cum scripto hoc instrumento de morgincap. ex inde confecto & dicere uxori per hoc scriptum morgincap. inue
4 stio te de quarta omnium bonorum meorom † & dicit ibi glo quod ex illa traditione instrumenti tran sfertur dominium quartæ in uxorem sine aliqua traditione rerum hoc firmat ibi affli. col. 3. uersi. secunda dubitatio &c. Sicut qñ donatur uel uẽdit aliqđ instrũm alicui⁹ debiti non solũ cẽset donata uel tradita sed etiã id quod continetur. in. d. carta
5 instrumenti l. i. C. de donat. & hoc idem in legato † quia legando Cirographum uel instrumentum intelligitur quis legare contenta in instrumento. l. seruum filii §. eum qui ff. de lega. i. l. qui Cirogra phum uel instrumentum intelligitur quis legare contenta in instrumento. l. seruum filii §. eum qui ff. de lega. i. l. qui cirographum. ff. de lega. 3. l. la beo. ff de pact. Sed in uenditione inspicitur preciũ ponamus quod quidam habet instrumentum in quo continetur creditum ducatorum centum & uen didit alicui pro uno caroleno hoc casu non presu mitur uenditum in dicto contentum instrumen. to hoc probat glo. singu. in. l. i. §. i. ff. de superfi. se
6 cundum ange. fiori. imo. & Iaso. in. d. § eum qui ci rographum † Sic etiam per traditionem instrumẽ ti debiti seu crediti censetur datum mandatum ad agendum ut est glo. singu. in. l. fi. C. de pact. conue. oportet autem ut probetur traditio alias si simpli citer reperiatur penes aliquem non sufficit & maxi me si est persona domestica que potuit surripere ut per Ludo. roma. in consi. 446. per docto. in. d. l. labeo Fely in. c. coram col. 4. de offi. deleg. onde maritus donando uxori instrumentum morgin. cap. censetur donare quartam partem suorũ bono
7 rũ illud quod dicit glo. in. d. constitu. mulier quæ dotariũ † clarius dicit tex. in. d. l. longobardus & di cit ibi tex. quod traditur instrumentũ morgincap. uxo ri ut in futurum pro hac causa periurium non in currat ego intelligo ista uerba quod fit ista traditio quartæ ut uxor non sit periura. i. ne ueniat contra iuramentũ matrimonii in quo promisit alteri non nubere & caste uiuere cũ marito iuxta ritũ ecclesię
8 † unde sequeretur quod si ista talis mulier non serua ret fidẽ marito & concuberet cũ aliis quod amitteret istã quartã & hoc non est dubiũ cũ sit de iure co. mune. l. consensu. C. de repudi. c. plerũque de donat. int uir. & uxo De isto uerbo morgincap. facit men cionem bal. in autentica dos data in lectura anti
9 qua. C. de dona. ante nupt. & ibi dicit † quod est quæ. dã parua donatio forte non uidit tex. in. d. l. longo bardus nam donatio quartæ partis bonorum nõ
10 est parua donatio ista quarta non fuit cognita de iure

iure communi † bene uerum ius commune adinuenit donationem ante nuptias quæ fuit incognita iure digestorum ut dicit tex.in. §. est & aliud institu. de dona. & talis donatio non erat quatta pars sed constituebatur ad libitum & pro modo
11 dotis † & dicit bal.in.d. autentica dos data q͂ præ dicta donatio datur duplici de causa prima est pro securitate dotis secunda causa pro luctorum & pa cti paritate & q͂ detur pro securitate clarius decla rat Neapoda.in Rub. de iur. quar.in consu.ciui.
12 Neapo † & ita demum mulier lucratur hanc donationem si soluit integram dotem & pro ea parte pro qua soluit pro ea lucratur.d. autentica dos data dum modo non possit imputari ipsi mulieri ut puta q͂ maritus dederit dilationem ad soluẽdũ dotem.nam si pendente dilatione morte mariti sol uitur matrimonium mulier petere poterit donationem propter nuptias † quia illa dilatio uidetur
13 adiecta ad commodum mulieris.l.cum tempus.ff. de regu.iur.& ita fuit decisum in consilio ut refert affli.in decisi.2 4 2.& in decisi.3 3 3.uide addi.bar tho.de capua relatam per affli.in.d. decisio.2 4 2. plene hoc prosequitur nico.boeri.in decisio. 2 2.a nu. 1 4.usq; ad num.2 7.uide aliquid per grama. in decisio. 9 7.Sed idem affli.in.d.constitu.mulier quæ dotarium in.ii.col.dicit q͂ hoc non procederet quando dos fuisset promissa ab extraneo & nõ ab ipsa muliere quia tunc dilatio non esset adiecta
14 in utilitatem mulieris † & pacta apposita in dote scilicet circa dilationẽ censentur communicata donationi propter nuptias ut est tex.in autentico de eq. doti.in prin.& dixit bal.in.l.si C.de dona.ante nu pt.& pro hac opi.allegat tex.in. §. fi. in autentico ut exac.instru.dota. Sed uidetur q͂ ille tex.hoc nõ probat solum probat q͂ quando dos est promissa & non soluta q͂ non datur petitio donationis pro pter nuptias & non deciditur ibi casus quando ma ritus contentus fuit de dilatione nam hoc impurã dũ est marito,qui talem dilationem dedit sed q͂ nõ proceda: hoc extraneo promittente dotem tenet idẽ affli.in c.1.§.donare col. 1 2. in titu.qual.oli. feud.pot.ali.Niger de campanea in.c.regni mulier dotarium nu 9 0.habes igitur unam limitationẽ
15 ad.d.autẽtica dos data scilicet quãdo mulier habuit dilationem ad soluendam dotem † est & alia limitatio ut cũ quãdo dos fuisset promissa a patre uel extraneo & maritus fuisset negligens ad exigendũ, nam hoc casu si morte mariti solueretur matrimo nium mulier lucratur donationẽ propter nuptias hoc probat tex.in.l.si extraneus ff.de iur.dots.l.nu pta.§.quotiens & ibi pau.de Cast.&.in.l.si socer.§.
16 iulius.ff.solu. matri. † fallit etiam si maritus fuis set confexus recepisse dotem ac etiam fallit in casu .d.§.fi.in autentico de exac.instru. doti.que omnia refert affli.in.d.constitu.mulier que dotarium &
17 ger.in.d.c.mulier † ℂ Sed quero pone q͂ maritus confexus est dotem recepisse quam in ueritate nõ receperat per aliud instrumentum in continenti factum promisit infra certa tempora dotem uel residuum dotis si ante solutionem moritur maritus utrum mulier possit repetere integrã dotem & quartam pro certo uidetur dicendum q͂ sic quia confessio mar ti fuit sub spe futuræ nume ratio.s.unde illud nomen loco solutionis recepis

se uidetur ita dicit Bal.in.l.penu §.si uir. ff. solut. matri.& ibi pau.de cast.Imo.& alex.ita etiam con suluit abb in consi. 7 3. in secundo lib.& alex. in consi.3 6.in.ii.lib.& in consi. 1 4 8.in.5.lib.& hãc esse comunẽ opinionem asserit Socci. in consi.6 4 col.penu in tertio lib.& cum hac opi.transit Iaso. in.l.legem.C.de pact.licet ibi Bal.contrarium te nuerit & est uidere eundem bal.in.d.in his. §. mulier.ff.solu.matri.ad hoc facit quod dixit Cagno. in.l.ii.nu. 1 9.C.de pac.int.emp. & uend. ubi focmat pulcram.q.de marito qui fecit quietationẽ so cero de dote & incontinenti recepit obligationem de certa summa nã stante statuto q͂ maritus lucretur certam partem dotis solutæ debet lucrari licet dicat Cagno. q͂ multi doctores consuluerũt ante contrariũ moti ea ratione q͂ statutũ loquens de dote soluta non habet locũ in dote promissa seu confessata sed ipse mouetur in contrarium ratione per me supra adducta q͂ maritus accepit illam promissionem loci solutionis allegat etiam ultimo lo co aliã rationẽ quæ in effectu est eadẽ cũ prima.in hoc articulo ego dicerem q͂ si maritus confexus ẽ dotẽ recepisse & deinde dotans incontinenti promisit eandem quantitatem non ex causa dotis sed ex alia causa ut puta mutui uel depositi ut uidi plu ries obseruari & in hoc casu non est dubiũ q͂ uxor potest petere dotem & quartam quia maritus con fexus fuit sub spe illius promissionis mutui uel depositi & illã promissionẽ recepit loco dotis ut habe ret instrumentũ liquidũ ex causa ꝑ priuilegiata sed quando promissio subsequens incontinenti per do tantem est facta etiam ex causa dotis in hoc casu non esset ponere os in cœlum ueniret contra co munẽ opinionẽ supra relatam,nã illa confexio facta per maritũ uidetur facta ad cõmodũ mulieris ut uno instrũ possit demostrare solutionẽ dotiũ ne fiant plures confexiones quando dos promittitur infra diuersa tempora nã ex secundo instiũ promis sionis apparet certe de non solutione dotis essent .n.hoc casu duo instrumenta adinuicẽ contraria quia ex primo appareret integra dotis solutio & ex secundo appareret contrarium q͂ non esset inte gre soluta contineret repugnantia.l.ubi repugnã tia.ff.de regu.iur.quando autẽ secundũ instrumẽ tũ contineret causam mutui uel depositi non tenẽ repugnantia & procederet cõis opinio.d.§.si uir & ibi docto.unde non est conueniens q͂ mulier lucre
18 tur quartam dos.n.debet intelligi cum effectu & non uerbaliter ut per and.de yser.in.c.i.col. 8. de na.suc.feud.immo in istis terminis per.Phil.corn. in consi. 1 4 5.in.ii.lib.consuluit q͂ maritus nõ ob stante confexione prædicta potest petere usuras do tis non solutæ iuxta tex.in.l.si insulam. §. usuras.
19 ff solu.mat.&.c.salubriter de usu. † ℂ Donatio il la propter nuptias non debetur si non est cõstituta uel promissa constitui ut habetur in.d.autẽtica dos data & in.d.constitu. mulier que dotariũ & q͂ sufficiat esse promissam confirmat hic affli. in constitu.regni que incip.licentiam & de iure lõ gobardo affirmat caro.in.l. fi.in titu. de ca quæ si aut.mund ad ui.ambu.uide infra eo ti.in.§. quat ta sed hic in ciuitate bari.non sufficit Morgincap. esse promissum ut habetur infra in titulo soluto matrimonio.§ Morgincap. nisi fuerit his super co.

contestata ut puta q mulier egerit contra uirum
ut constituat sicut promisit quo casu facta conte-
statione in iudicio peti potest ac si esset constitutũ
alias licet sit promissum non possit peti ut ibi ha-
20 betur † & no. tu Barensis & omnes qui uiuunt hoc
iure quia est magna differentia circa modum lo-
crandi inter donationem propter nuptias de qua
supra dixi & istam quartam nam illa nõ lucratur
nisi in casibus supradictis sed istud morgincap &
quarta ꝑcedens a iure longobardo statim q ma-
ritus tradidit instrumentum morgincapitis uxo-
ri & q secundo die uotorũ statuit statim ipsa mu
lier lucratur in bonis uiri quartam partem bo-
norom omnium siue dos soluatur siue non in
tempore ita Cato.in.l.i.in titu.de his q̃ tur in uxo.
dan.longob.& declarat napoda.in.d Rub.de iur.
quae.circa fi. quod perpetuo nota quia multi do-
ctores decipiuntur & ego quandoq; fui deceptus
procedens secundum Regulas iuris Communis
& prout loquũtur docto.in materia donationis
propter nuptias & hoc indubitãter ꝑcederet quã
do morgincap.& quarta esset constituta generali
ter ut solet fieri inter populares si uero esset consti
tuta ad Extalium more nobilium est dubiũ sed
cum subrogetur in locum dicti morgincapitis
de iure longobardo forte idem dicendum habes
igitur quod de iure longobardo dicitur quarta &
morgincap.de iure uero romanorum primo dice
batur donatio ante nuptias deinde ut nomẽ esset
cõsequens ei fuit dicta donatio propter nuptias.
d.§.est & aliud &.l.cum mu te. C. de don.ant.
21 nup. † De iure uero francorum dicitur dotarium
& antiquitus cum quadam solempnitate consti-
tuebatur per Barones istud dotarium quia consti
tuebatur per q̃dam cultrum cum ferro incurua
to circa puntam ad modum putatorii figoratur
quasi diceret q homo est firmus & constans tamẽ
incuruatur & flectitur ad ipsum dotarium cõsti-
tuendũ ut dixit glo.in.d.constitu.mulier quæ do
tarium hodie aliter obseruatur quia constituitur
in aliquibus partibus ante fores ecclesiæ & istud
dotarium constituitur a Baronibus uiuentibus iu
re francorum super feudis & a principio cõstituit
in certa quantitate & non minuitur nec crescit ut
declarat napoda in.d.Rub.de iur. quar. & de illa
solemnitate qua utebatur de iure francorum in cõ
stitutione dotarii uide etiam and.de yser. in.c.i.§.
donare in titu.qual oli feci.pot.alie † in locis in q-
22 bus circa hoc uiuitur iure longobardo ut Bari q̃n
do matrimonium cõtrahitur per uerba de præsen-
ti notarius facta stipulatione matrimonii inter cõ
iuges & præstito iuramento coram iudice & testi-
bus & populo idem notarius accipit plures stipi-
tes cinamomi & accipiendo unum se uoluit erga
maritum & dicit domine petre tu das hanc primã
guadiam dominæ lauræ uxori tuæ per quam pro
mictis secundo die uotorum constituere sibi quar
tam & morgincap. & ille respondit q sic & facta
hac responsione notarius dat illum stipitem cina-
momi uni masculo digniori uel seniori de astanti
bus & ille in signum letitiæ per frustra & minutias
diuidit inter masculos astantes Deinde notarius
accipit alium stipitem cinamomi & facit etiam ul
tro similem interrogationem dicendo domine pe-
tre tu das hanc secundam guadiam dominæ lau-
ræ uxori tuæ per quam promictis &c. & hunc secũ-
dum stipitem dat uni mulieri antiquiori uel di-
gniori & diuiditur inter mulieres astantes & dan-
tur plures stipites Cinamomi ultra libram & mi-
nus prout dignitas & facultates uiri expostulant
& ista proprie est stipulatio promissionis morgin-
cap.tradicta deinde uxore ad domum uiri facta
desponsatione cum sacerdotali benedictione ut as-
solet in die secundo uotorum coram consangui-
neis & amicis uxor interrogatur si est consumatũ
matrimonium per carnis copulam & responden-
te ipsa muliere q sic constituitur per maritũ mor
gincap. Populares constituere solent generaliter in
quarta parte bonorum ut olim iuxtam dispositio
nem præsentium consuetudinum sed nobiles & alii
qui populares diuites & bonæ conditionis qui so-
lent more nobilium se contrahere constituunt ad
extalium in unciis 30.40.50.plus & minus secun
dum quantitatem dotium † in aliquibus locis di-
23 citur terciaria quæ etiam est de iure longobardo
de qua per glo.in.d.c.i.de inue de ri b.alii.fac. & ha
betur per napod.in.d Rub.Solet etiam dici ante-
fatum & istud est certum & non crescit nec decre-
scit & unde dicatur antiphatum uide addi.reim u.
fragner ad decis.37.affli.in.fi utrum quarta no-
bilium que ad extalium constituitur possit com-
parari antefato quia non crescit nec decrescit quo
ad hoc equiperatur antefato circa modum lucran
di & alia credo q non nam licet constituatur ad
extalium tamen stipulatur secundum iura longo
barda sub nomine quartæ & morgincapitis unde
cum subrogetur in locum illius quo ad modum
lucrandi sapit naturam eius in locum cuius subro
gatur.l si onus.§.pactus ne peteret.ff.de pact. So-
let etiam alio uocabulo dici dotalitium ut in.d.c.
plerunq; † ¶ Sed quero quarta fuit promissa con
24 stitui & mulier osculata tantum & moritur ma-
ritus utrum debeatur et napod.in consuetu.i.in tit.
de iur.quar.format hanc.q.& dicit q lucratur pro
medietate allegat tex.in.l.si a sponso.C de don.an.
nup.quasi pro osculo pro medietate fit caro corru
pta iuxta tactus & alloquium tactus post oscula fa
ctum ut no.in l.ait lex.ff.de adol.& dicit ibi napo
da q̃ cum dit q ista si ueritas affli in d.constitu.mu
lier que dotarium uidetur sequi opi.napoda. & di
cit ad prædicta facere ea que dixit Saly.in.l.cũ inte.
C.de don.an nup.sed præsupponit affli. q dos erat
soluta pro medietate sed Napoda. uerbũ nullũ de
hoc sed simpliciter loquitur q pro osculo mulier
lucretur medietatẽ si dos esset soluta pro medieta-
te ut dicit affli.posset hæc opi. sustentari sed in
terminis quibus loquitur napoda.non uideo nã si
maritus promisit constituere in secondo die uoto-
rũ ante q̃ ueniret dies non dicitur fuisse in mora
constituendi & ante constitutionẽ non potest na-
sci actio nã dicit bal.in.l.ubi adhuc.C.de iur. do-
ti.q præposterũ † & impossibile est prius actionẽ e-
25 xerceri q̃ nasci ante diẽ maritus (ut dixi) non fuit
in mora.quia non uenit dies &c. constituere tene-
batur.l.cedere diẽ. ff.de uer.signi.non obstat tex.in
.d.l.si a sponso quia ibi non loquitur de ista quar-
ta nec de donatione propter nuptias sed loquitur
de sponsalitia largitate præterea in terminis. d. l.si
a sponso donatio fuit facta cũ effectu in terminis
.q.nostræ præsupponitur tantũ promissa consti-

tui ut

tui ut per Affli in .d. consti licentiam & napoda. in d. consuetu.d. i. & dixi supra qui ibi præsupponitur q maritus qui promisit constituere habuerit dotes, & q dies constitutionis promissæ fuerat preteritus.

26 ¶ † Est & quedam alia dontio de iure longobardo quæ est in usu in ciuitate Bari & in prouincia que di citur messium alio uocabulo meta quãdoq; dicitur metamephium & est diuersa, a, morgincapite & de isto messio facit mentionem tex. in. l. ii. in. d. titul. de hi que a uir. in muli. dan in longob & poterat con stitui ad certam quantitatem & iudex. i legum do ctor non poterat constituere messiũ nisi usq; ad sum mam solidorum. 40c. alius nobilis usq; ad summã solidorum 300. minus uero constituere poterant & de hac donatione etiam loquitur titulus de sponsa. in longobar. Et ista p̃prie est sponsalitia largitas que datur pro osculo † & hodie inter populares p qua-

27 libet untia dotis intelligitur unus augustalis consti tutus pro me fio sed inter nobiles & honesti simos ac diuites populares tã circa morginca. q̃ circa mes sium propter certas nouas consuetudines in scriptis redactas tam messium q̃ morgincap. constituitur ad certam summã ad extalium & tempore quo fuerũt scriptæ dictæ noue consuetudines fuerant ista duo silicet morgincap & messium constitutum inter no biles ad summã untiarũ. xxx. tãtum ut patet ex te pore dictarum consuetudinum quarum prima est quæ sequitur. Vincentius Maxilla.

PRIMA cõsuetudo nobilium. Si matrimonium sol uetetur morte viri superstite, uxore tam cum filiis quàm si ne filiis ex ipso matrimonio habeat vxor. xxx. vntias pro quarto & messio ad extalium in & super bonis viri.

HODIE inter nobiles solet constitui in maiori & in minori quantitate secundum dignitates & facultates sed si nobilis contraherent constituendo quartam & messium iuxta consuetudines Barenses generaliter intelligerentur constituta in ũtiis xxx. secus autem si populares constituerint generaliter q a refererentur ad antiquas cõsuetudines quæ uolunt q quarta morgincapitis est quarta pars bo

28 norum mariti ut in presenti con'uetudine † & messium ẽ unus augustalis pro qualibet untia dotis ratio diuersificatis inter nobiles & plebeos est quia istæ nouæ consuetudines solum habent locum inter nobiles bene uerum si popularis diues & honestus cõtrahendo generaliter contraheret more nobilium intelligeretur idem ex causa quia referret se ad mores & consuetudines nobiliũ ceteras duas alias nouas consuetudines inferam infra & ceteras referam dante domino in comento consuetudinis dos a pa

29 tre profecta infra de iur. doti. † nec mirctur quis q hæ nouæ consuetudines sint inter nobiles quia con suetudo potest induci in una parte ciuitatis tantum ut per Ias in. l. omnes populi col. 9. ff. de iust & iur. Bar. & post eum Iaso. in. l. de quibus colu. penul. ff. de legi. Sigismu. Ioffred in consi 4:. dixi supra in p hæmio & dicuntur nouæ consuetudines non q sint recenter factæ, nam non est memoria hominum a tempore quo fuerunt factæ sed dicuntur nouæ respe ctu presentium consuetudinũ in tex. ibi mulieris au tem morte &c. dicitur hic q si mulier præmoriatur & super sunt filii tam ex ipso matrimonio q̃ ex alio priori matrimonio possunt petere morginca. i. quar tam & messium, a, patre uel uictrico si uero mulier moriatur sine filiis cum herede extraneo tũc heres extraneus petet unum tantum iste tex. concordat cũ tex. infra eod. ti. §. extincta & infra in tit. Solu mat. in princ. Et licet heres extraneus posset eligere unũ de duobus tamen ita demum poterat eligere messium si uiua muliere pro ipso messio fuisset lis contestata uel fuisset facta pignoratio & si hoc non fuisset subsequutum tantum morgincap. petere poterat ut dicitur in. d. §. extincta & Clarius infra solu. ma.

30 † Pignoratio autẽ non accipitur hic pro repressalea ut accipitur in authentico ut not. si pigno. Sed est nomen longobardum & accipitur pro pignore quod nos uulgo dicimus capturam & tũc facta trina monitione contra debitorem si. hat pignoratio illud qd dicitur in tex q extantibus filiis mulieris tam ex ipso matrimonio q̃ ex priori possunt petere utrumq; est contra dispositionem iuris comunis quia mortua muliere superstite uiro non debetur donatio propter nuptias nec aliqua quarta. l. si liberis &. l. si pater. C. de dona. an nupt. similiter uidetur acerbum & iniquum ut teneatur maritus dare suis priuignis quartum & messium constituta super bonis suis ac etiam heredi extraneo unum ex predictis & propterea in hoc dicta consuetudo fuit emendata alia noua consuetudine cuius uerba sunt ista uidelicet. Vincentius Maxilla.

SI matrimonium solui cõtingerit morte mulieris superstite viro nullis liberis ex ipso matrimonio relictis, uir & sui heredes ad dandũ tradendum & assignandum prædictas vntias triginta pro dicto quarto & messio, nullatenus teneantur, nec bonorum successores mulieris illas petant uel exigant.

ECCE qualiter heredes extranei mulieris non possunt petere unum de predictis quarto & messio iuxta dispositionem presentis consuetudinis eum sic emendata ex presenti noua consuetudine Minime etiam priuigni possũt petere a uictrico uel suis heredibus utrumq; ut dicitur in hoc text. quia est emendatum alia noua consuetudine cuius uerba sunt ista.

M

N omnibus aliis casibus v-
xor & filii eiusdē matrimo-
nii petant & habeāt vntias
triginta pro quarto & mes-
sio supradictis in & super bo
nis uiri.

PONDERANDO illud uerbum eiusdem
matrimonii ueniunt exclusi priuigni & hoc est
rationabile & reducitur ad obseruantiam iuris co-
munis, utrum hæc emendatio extendatur ad popu
lares non contrahentes more nobilium non dicitur
in noua consuetudine quæ loquitur de untiis trigin
ta quæ summa solum, a, nobilibus constituebatur
uidetur ꝙ sit particularis prouisio & in casu magis
urgenti ꝓpter summam maiorem si uoluissent scri-
ptores consuetudinum dixissent non dixerunt non
uoluerunt.c.in et corporalia de transl.epi.haberet ta
men locum in maiori uel minori summa constitu-
ta ab ipsis nobilibus infra uel supra untiarū xxx.&.
saperet eius naturam d.§.pactus ne peteret Quando
uero extarent filii eiusdem matrimonii presens con
suetudo non reperitur emendata ita ꝙ predicti filii
possunt a patre petere utrumq; silicet morgincapi.
& messium uel totam illam summam quæ loco i-
psorum reperitetur ad extrasium cōstitura & in hoc
per statutū derogatur iuri comuni.d.l.si liberis.
31 † ℭ Sed hic queritur Ecce ꝙ filii eiusdem matrimo
nii possint utrumq; petere a patre utrum ista peti-
tio competat mortua muliere si filii masculi essent
minores decem & octo Annorum & feminę duode
cim an uero cum fuerint ī dicta etate uidetur ꝙ pos
sint statim petere nam tam presens consuetudo q̄ il
la que est infra in tit.sol mar.loquuntur simpliciter
& generaliter ꝙ mortua muliere filii petere possunt
a patre ergo generaliter & simpliciter debent intel-
ligi uulgata.l de precio.ff.de publi. in contrarium
facit tex in.l.dos a patre profecta infra de iur.doti.
in uers filiis aut &c.dicitur ibi ꝙ siue dos retineatur
a, patre siue, a maternis parentibus uenientibus fi-
32 liis ad legitimam ætatem debet ipsis restitui † ille a-
blatiuus absolutus uenientibus importat conditio
nem.i.si uenerint uulgata.l.a testatore.ff.de cond.
& demo.l euictis agris.ff.de usut.si diceres illa con
suetudo loqtur in dote nos uero loquimur de quar
to & messio dico ꝙ si dos matris quæ est magis de-
33 bita filiis tcum sit patrimonium ipsius mulieris.l.3.
§ utrum.ff.de min.l pomponius philadelphus.ff.
fam hercis.non potest peti, a, filiis minoribus, a, pos
se patris eam retinentis ut dicitur in d.§.dos, a, pa-
tre fortius dicendum est ꝙ infra dictam ætatem nō
34 possint petere ista lucra maritalia † quæ inspecto iu
re comuni nullo modo poterant filii petere, a, patre
35 premoriente matre ipsorum.d.l si liberis † utrū sta-
tutum debet intelligi per aliud ut dicit Bal.in.l.o-
mnes populi ff de iust.& iur.& i.c.i.de prescri. Ale.
36 in consi.154.in.6.libro † Immo potius unum statu-
tum interpretatur per aliud statutū q̄ a, iure comu-
37 ni † quia in habentibus simbolum facilior est tran-
situs ut dixit pet.de anch in consi. 3.& in cōsi 4?.
phil. deci.in consi.63.& in consi.301.dixi plene supra
in probæmio unde dico ꝙ etiam ista lucra filii non
possent petere nisi cum peruenerint ad ætatē de qua
38 in.d.§.dos a patre. † ℭ Quero utrum mortuo ma
rito mulier possit statim petere morgincap.& messi
um uel debet expectari annus dicas ꝙ cum dos &
donatio propter nuptias procedant a pari authenti
ca æqualitas.C.de pact.conuen.sicut in dote immo
bilia restituuntur statim mobilia uero ad anni circu
lum.l.uni.§.exactio C.de re.uxo.acti.Ita est dicen-
dum in hac quarta nā si debetur super stabilibus sta
tim mulier petere potest immo uēdicare quia ut su
pra dictum est per tradditionem instrumenti mor-
gincapitis sine aliqua tradditione trāsit dominium
in uxorem si uero debetur in rebus mobilibus debet
expectare ānum & ita tenet niger de campanea i.c.
Regni mulier quæ dotarium in nu.4?.Sed certe in
ciuitate Bari uidetur ꝙ statim soluto matrimonio
peti possit siue consistat in mobilibus siue in im mo
bilibus quia dos secundum consuetudines Barenses
etiam in mobilibus constituta restituitur statim non
expectato anni circulo ut patet in consuetudine Ba
rensi quam inserui infra in titulo de iur. doti. in
.§.dos, a, patre circa fin.quæ incipit tertium si ma-
trimonium solueretur morte uiri &c.ūde sicut dos
in mobilibus cōstituta debet solui & restitui statim
mortuo marito ita etiam uidetur de quarta ut ser-
uetur æqualitas & hoc uidetur habere locum inter
nobiles quia illæ consuetudines uendicant sibi locū
inter nobiles sed certe inter populares idem eēt di-
cendum alia ratione quia ut supra dixi statim ꝙ ma
ritus tradidit secundo die uxorum instrumentum
morgincapitis uxori statim uxor acquirit dominiū
quartæ ergo mortuo marito debetur uxori tamq;
dominæ, sed hoc ꝓcederet in bonis stabilibus quia
de iure comuni uxor mortuo marito acquirit domi
nium rerum dotalium omnium.l. in rebus. C. de
iur.dot.& tamen non potest petere mobilia nisi ela
39 pso anno.d.§.exactio. † ℭ Sed quero utrum traddi
to instrumēto morgincapitis mulieri de quarta par
te omnium bonorum intelligatur dicta quarta eti-
am super bonis quesitis per uirum post tradictionē
dicti instrumenti Carolus in.d.l si quis Longobar-
dus format hanc q.& concludit ꝙ sic & dictam cō
clusionem sequitur Affli.in.d constitu.mulier quæ
dotarium col.3.uersi. Tertia dubitatio beneuerum
si maritus in acquisitione dictorum bonorum con-
flauerit es alienum ut puta ꝙ emerit ea habita fide
de precio tenetur mulier ad dictum es alienum pro
quarta parte ut ibi dicit Caro.& bene quia bona di-
cuntur deducta ere alieno.l.subsignatum.§.bona.ff.
40 de uer.signi. † E contra autem si uir tempore consti
tutionis habeat multa bona si deinde alienauit ali-
qd de dictis bōs nō fit ꝑiuditiū ipsi mulieri qa se-
mel fuit acq̄sitū dñium sibi ꝑ tradditionē istrī mor
gincapitis & nō potuit ab ea auelli sine facto suo. l.
id qđ nostrum.ff.de reg.iur.& hoc firmat Carol. in
d.l.si quis longobardus & Affli.in d.constit.muli-
41 er col.si. † & propterea uoluit idem Caro.ꝙ mortuo
marito uxor & eius heredes possunt agere rei uen-
dicatione contra detentores bonorum pro illa quar
ta parte ꝙ etiam affirmat Affli.in d.constitu.mu-
lier col.3.uersi.quarta dubitatio & uidetur mirum

ꝙ

q mulier poſſit agere rei uendicatione cum non fue
rit ſibi facta realis tradditio rei ſine qua non tran-
ſit regulariter dominium.l.numq̃.ff. de acquir. re.
dom.l. tradditionibus.C.de pact.§.per tradditionẽ
inſti. de re diui.niſi dicamus q tradditio illa inſtru
menti habetur pro reali tradditione ut uidetur di-
cere glo.in.d.conſtitu.mulier quæ dotarium ego.di
co q hoc procedit de iure ut ſine actuali tradditio-
ne ſit acqſitum dominium nam ſicut in dote mor-
tuo marito acquiritur dominium uxori ſine aliqua
tradditione.l in rebus.C.de iur.doti uoluit ſpecu.
in titul.de acti.ſeu.peti.in.§.ii.uerſi.alius & Bal. in
d.l.tradditiõibus & in l.i.C.pro dot.& Io.de Imo.
in.l.de diuiſione.ff.ſolu matri.& Iaſo.in.d. l. trad-
ditionibus col.fi.in.13. fall. ita etiam eſt dicendum
42 in iſta quarta & donatione propter nuptias †cum
omnia priuilegia dotis ſunt communicata donatio
ni propter nuptias.d l cum multæ &.l.fi.& authẽ-
tica neceſſe.C.de dona.an nup.& nota.in.l.ubi ad
43 huc.C.de iu.doti.†unde fuit deciſum in ſacro regio
conſilio q ſicut non ualet pactum factum per quod
conditio dotis ſit deterior in præiuditium mulieris
paciſcentis.l.actilicidiis.l de die cum duabus legi-
bus ſequentibus. ff de pact.dota ita etiam non ua-
let ſi fiet in præiuditium donationis propter nupti
as unde ſicut in dote transfertur dominium in mu
lierem ſoluto matrimonio ſine tradditione ſic eſt in
iſto morgincapi. Sed illud argumentum non proce
dit quia ideo ipſo iure ſine aliqua tradditione tran-
ſfertur dominium rerum dotalium in uxorem iux
ta tex.d.l.in rebus quia mulier inſpecta ueritate eti
am cõſtante matrimonio fuerat domina ſed ex ſub-
tilitate legum cenſetur fuiſſe penes maritum ut ibi
dicitur quod non eſt in donatione propter nuptias
dicamus igitur q ex ipſa tradditione inſtrumenti
uoluerunt ſtatuentes & leges Longobardiæ q tran-
ſferatur dominium in ciuitate Bari non poteſt agi
contra tertios poſſeſſores quando maritus eſt ſol-
uendo & ſupſunt bona mariti ut habetur infra hoc
titulo in.§.marito & in.§.ſi matrimonii tempore
quando uero non extarent poſſet agere hæc quæ ſu
pra dicta ſunt procedunt marito uel uxore morien
44 te †ſed quod in caſu quo matrimonium ſolueretur
diuortio in preſenti titulo uerbum nullum ſed bene
habetur infra in titu.ſolu.matri.§.at ſi diuortio &
dicitur ibi quod ſi matrimonium ſoluitur diuortio
tam mulier q̃ eius heredes poſſunt petere dotes mor
gincap.& meffium & debet conſequi ad eius arbi-
trium & reliquum erit in pẽdẽti nam ſi poſt diuor-
tium mulier primo deceſſerit debet eſſe cõtenta de
eo quod habuit & reliquum denegatur heredi ſi ue
ro primo deceſſerit maritus mulier poterit poſtulare
illud quod non elegit & remanſit in pendenti & ſic
habebit utrumq ita eſt cautum in.d §.at ſi diuortio
nec diſtinguit inter diuortium & diuortium nec dẽ
cauſis diuortii & quoniam ego intendo ſuper uno
tãtum titulo commentari ut omnia in unum reda
cta uideantur decreui in materia d §.at ſi diuortio
45 hic aliquod dicere †& dico quod diuortium inter
coniuges proprie dicitur Repudium uero inter ſpõ-
ſos ita nota.in Rub.ff.de repud.& diuor.ſed promi
ſcue utimur.l.inter diuortium.§.i.ff.d uer.ſignifi.&
de iure digeſtorum abſq aliqua cauſa poterat fieri
ſolum accedente uoluntate unius ex coniugibus &
fiebat ſub his uerbis res tuas tibi habeto uel tuas res
tibi agito quando fiebat Repudium inter ſponſos
ſub his uerbis fiebat conditione tua non utor ita ea
46 ius iuriſconſultus io.l.ii.ff.de diuor.& Repu.†&
non poterat fieri niſi adhibitis ſeptem teſtibus ciui-
bus romanis.l.nullum diuortium.ff.eo.titu.ſuper
uenit ius.C.& ex eo iure non poterat fieri diuorti-
um abſq aliqua rõnabili cauſa cauſas autem per
quas fieri poterãt ſũt numerate.in.l.conſenſu.C.de
repud.& iſta diuortia ſeu repudia permiſſa iure di
geſtorum &.C.non ſolum fiebant quo ad thorum
ſed etiam in totum quia unuſquiſq ipſorum pote
47 rat ſe copulare cum alia uel cum alio.†ſuperuenit
ius autenticorum ut habetur in §.quia uero ex con
ſenſu in autentico ut licet.matri.et aui.que eſt inſer
ta in.d.titu.C.de repud.poſt legem ſi conſtante &
incipit hodie & uult quod non poſſit niſi ex cauſa
caſtitatis ut puta quod ipſi uellent ingredi religio-
nem in quo caſu tandos q̃ donatio propter nuptias et
facultates remanet filiis et ſi iterum ſe copulauerint
filii lucrantur bona & ſi filios non habent ſuſcipit
48 fiſcus †de iure uero Canonico diuortium aut fit per
petuo ita quod poſſunt aliud matrimonium contra
49 here aut fit quo ad thorum †perpetuo fit quando
inter coniuges non poteſt eſſe matrimonium ut
puta quod eſſet contractum inter eum qui uouit ca
ſtitatem puta monacum uel diaconum ut habetur
50 in titu.qui cler.uel uoue.†uel ſi quis uiuente pri-
ma ſcienter contraxit cum ſecunda nam non tenet
ſecundum matrimonium to.titul.de eo qui dux.in
51 uxor.qu.poll.per adulter.†Item propter coſanguini-
tatem ſi eſt contractum cum aliqua cum qua non
poterat eſſe matrimonium uel cũ aliqua quam qs
leuauit de ſacro fonte ut habetur in titu.de cogna.
ſpiritu.& hoc eſt cautum de iure ciuili.l.ſi quis alun
52 nam.§.fi.C.de nupt.†Vel quod eſſet frigiditas in
uiro ita ut Coire non poſſet uel quod eſſet male-
ficiatus hoc caſu diſtinguitur aut poterit ſtatim pro
bari aut non ſi ſtatim ſubito diſſoluitur matrimoni-
um alias expectatur triennium & eo lapſo fit iura
mentum adhibita etiam ſeptima manu propinquo
rum ſilicet.quod iurent ſeptem propinqui et fit diſ
ſolutio ut habetur in titu.de frigi.& malefi.c.lau-
dabillem &.c.fi.hoc etiam erat cautum iure.C.l.ſi
cauſis.C.de repud.& licet ibi ponatur tempus bi-
ennii tamen de iure Autenticorum expectatur per
53 triennium autentica ſed hodie ibi poſita †Similiter
etiam in caſu quando unus ex duobus infidelibus
fieret fidelis ſi fidelis non poſſet uiuere ſine peccato
ſeperatur in totum matrimonium ut in.c.quinto
54 de diuor.†Quo ad thorum matrimonium poteſt
ſeperari pluribus ex cauſis ut puta propter adulte-
rium.c.ii.e.ſignificaſti.e.ex his.de diuor.niſi etiam
ipſe uir adulterium commiſerit.d.c.ſignificaſti in
hoc pro certo miror quare de iure canonico pro-
pter adulterium non fit ſeperatio in totum cum ita
uidetur diſpoſitum de iure diuino ueteris & noui te
ſtamenti nam licet primeuo iure & ante legem ſcri
ptam non dabatur diuortium tamen ſuperueniente
moyſe fuit inductum & fiebat in totum ex qualibet

causa ut habetur in c. xxiiii. deutrronom. superue-
nit Christus & adimplendo legem uoluit ex quo
moises ad duritiã cordis iudeorũ pmiserat diuortiũ
uoluit ꝙ ex nulla causa uxor dimictatur quia quos
Deus coniunxit homo non seperat nisi ex causa for
nicationis ut habetur Mathe c.5.&.c. 19 & Clarius
Marci.c.x. per apost i.ad corinti c.7.si Christus ex-
ceptuauit causam fornicationis quare pontifices fe-
cerunt ut non liceret in totum ex causa fornicatiõis
diuertere hoc fuit propter dictum apostoli in.d.c.7.
ubi loquitur generaliter & de mẽte agustini in quo
55 dam suo libello de incestis nuptiis.† Item seperatur
quo ad thorum quando uir uellet trahere uxorem
56 ad malefitium infidelitatis.d.c.2.† uel si alter con-
iugum fuerit machinatus in morte alterius.c i.eod.
57 titu.de diuor.† uel ꝙ ambo cum sint iuuenes ingre
diuntur religionem de comuni consensu uel ꝙ alter
sit senex qui remaneat in seculo ut habetur in.c.ue-
niens & in c.dudum &.c.cum sis de couer.coniu-
58 ga.& in.d.authentica hodie.C de repud.† Item fit se
paratio quo ad thorum in casu quo maritus esset sæ
uus & esset tanta eius sæuitia ꝙ non posset esse con
fultum ipsi mulieri per fideiussionem prestandam
ut est tex.in c.literas in si de resti.spol.& ibi Abb.&
59 nota.in.c.i.ut lit.no cont.† Item fit seperatio quan-
do maritus esset sodomita nam si uxor potest diuer
tere a marito quando maritus committit adulteri-
um multo fortius ex hoc crimine & hoc expresse di
cunt Io cal. Anto de but & Abb.in.c.maritis de ad
ulte. licet aliter uoluerit Inno.in.c.i.de adulte. glo.
& archi.in c.omnes 32.q.7. Et hoc maxime si ipse
uir uellet trahere uxorem suam ad hoc uitiũ c ido-
latria.28.q.i.de quo uide Affli in constitu.regni re-
pudium in tit de repud his igitur premissis in casu
q præmissæ &.d.§ at si diuortio est facienda distin
tio ꝙ aut loquimur in primo diuortio quod fit per
petuo & tunc cum non dicitur matrimonium non
potest esse dos nec donatio ꝓpter nuptias non quar
60 ta non messium nam licet matrimonium possit es
se sine dote tamen dos & donatio propter nuptias
non potest esse sine matrimonio,l.fi.C.de don. an.
61 nup.intellige tamen hæc ut infra dicam † In secũdo
uero diuortio quod fit ad separationem thori est di
stinguẽdum euius causa fit nam si uir dedit causam
ut puta qa ipse est adulter uel sodomita uel insidia
tus est in mortem uxoris est sæuus uel ex alia causa
tunc conuenit iustitiæ & æquitati ꝙ mulier recipiet
dotem quartam & messium & seruetur distinctio
62 de qua in.d.§.at si diuortio † & hoc probatur in.d.l.
cōsensu ut non solum in tali casu posset dotem &
lucra petere sed si uellet etiam expensas petere pos-
set ut per Bal in.l.de alimentis & ibi Iaso.C.de tran
sa.Afflit.in decisi.x.uxor domini cianci & Alexa. in
consi 26.in.6.lib.bene uerum non posset petere dotẽ
& expensas quia si habuisset dotem non deberentur
63 expensæ.c.i.& ibi glo.ut lit.no.conte.† ¶ Sed quid
si maritus sine causa expulit uxorem utrũ tenetur
restituere dotem Alex.in.l.ii.col.2.ff.solu.matr.ui-
detur adherere opi.Io.And.in addi specu.in titu.de
dona.inte.uir.& uxo.§.nunc de dote contra Bal.in
l.fi.C.de sen que si.cer quã.ꝙ non tenetur maritus
64 restituere † Et utrum in tali casu maritus priuetur

lucro proueniente ex pacto uel statuto uide Alexa.
ubi supra qui allegat dictum Bal.i.l.i.§.sed scimus
C.de lati.liber.tolle.qui dicit ꝙ sic sed ibi Alex. nõ
firmat sed in.l.si hostibus.§.fi.col.i.eo.tit.solu.ma.
dicit ꝙ non reperit aut concordantem aut contradi
centem Bal.ideo in iudicando magna eius esset au-
thoritas Ipse tamen reprehendit ea ratione, quia cũ
talis dispositio sit penalis non est facienda extẽsio.c.
odia de regu.iur.in.6.& cum Alex.transit ibi Iason.
65 † Adde etiam ꝙ si maritus non adhibuit medicum
uxori infirmæ unde mortua sit mulier maritus per
dit lucrum quod consequeretur ex morte uxoris ut
tradunt Docto.in.d.l.si ab hostibus.§.fi.hoc notabi
liter limita non procedere quando mulier esset infir
ma morbo incurabili arg.l.an in totum.ff.re.amo-
ta.l.si alius.§.est & alia.ff.quod ui aut Cla.Socc.in
consi.105.colu.fi in.3.libro. Et in hac materia an &
quando maritus priuetur lucro statuti uide omnino
xxxiii. casus quos cumulauit do.Scipio Ianuarius
in addi.suis ad Napod super consuetudinibus Nea
politanis in prohæmio col.9.in addi incipi. An au-
66 tem istud statutum & per Boeri.in decisi.244.† Sed
si ipsa mulier esset causa diuortii ut puta ꝙ ipsa cõ-
miserit adulterium, & in hoc casu nõ habet locum
statutum predictum quia maritus in tali casu pos-
set lucrari dotes & donationem propter nuptias.d.
l.consensu &.d c.plerumq; de don.inte.uir & uxo.
Imo.glo.in.d c.plerunq; in uerbo dotalitium sentit
ꝙ in casu mulier perdit etiam bona paraphrenalia
sed Abba.ibi impugnat.d.gl.quo ad bona paraphre
67 nalia † hoc est uerum nisi ipse maritus posset redar
gui ꝙ cum alia muliere fuerit adulteratus, quia hoc
casu delicta mutua compensatione tolluntur.c. in-
telleximus de adul.&.d.c.significasti & ibi nota.Pa
ul.de cast.in consi.128.incipi hæc mulier non debet
excludi quod sequitur augu.arimi.in addi.ad Ang.
de aret.in tracta.malefi.in uerbo che hai adulterato
la mia donna in addi.incipi.tum autem in hac ma-
teria adde ꝙ Roma.& hoc sequitur Hypo.de marf.
in.l.patre uel marito col.2.ff.de questio.& idẽ Hy-
68 pol.in singu.234.† Item mulier propter suum adul-
terium non perderet dotes quando maritus trad-
didisset eam adulterandam.c.discretione de eo qui
69 cog. consa. su. uxo. † Item si uiolenter fuit adul-
70 terata.l.uim passam.ff.de adulter.† Item si post ad-
ulterium fuerit reconciliata uiro.c.quemadmodũ
de iur.iuran. uide nota in d.c. intelleximus Et in
quantum supra dictum est ꝙ mulier propter adul
terium perdit dotes & donationem propter nupti
as de quo per Iaso. in. d. l. ii. in princ. colu. i i. ff.
71 solut matrim. † hoc etiam procederet ne dum pro
pter adulterium sed etiam ex solo osculo luxurio-
so uel si passa est pone manus ad mammillas ut
dicit Bald. in. c. tue de procura. per tex.in.c.i.§. i.
qui. mod. feu. ammic. cum ista diffamant & la-
cerant matrimonium & hoc dixit Bald. quia e-
rat Diabolicus Peruscinus sed Philip. deciu. qui
erat Longobardus, & fuerat Galliæ in delfinatu,
Vbi licet passim osulari in Rubrica de iudici. o-
ptimis rationibus tenet opinio Baldi, procedere
præsumptiue, sed quando probaretur Adulteri-
um non fuisse sequutum ex solo osculo non putat

uxorem ammittere dotem quia iura loquuntur de
adulterio & cum sint pœnalia non debent extendi &
quia pena priuationis non imponitur nisi sit in iure
expressa glo.in.c.fi.de iur.patro.& ibi Abba.& Bal.
in aut.ex testamento.C.de secu.nupt.& tex.in.l.sed
& si quis.§ diuus.ff.de religi.contra deci.fortiter ar
guit Ripa in d.Rub.& dicit q etiam si probaretur
adulterium non fuisse sequutū ex solo osculo, mu
lier debet perdere dotem, nam si uasallus solum o
sculando dominam perdit fœudum fortius mulier
debet perdere dotem iniuriando uirum, cui magis
est obligata q uasallus domino item mulier si intrat
balneum cum uiris uel ignorante aut inuito uiro
accesserit ad conuiuia uirorum uel ad theatra per
dit dotem.l.fi.C.de repud.fortius si luxuriose pas
sa est osculari arguit etiam ex authoritate Fely.in.c.
preterea col.fi.de testi.& respondet ad dicta per de
ci.q immo iura penalia extēduntur, nam, & causas
in authentico ut cu de appe.Cagno.recipit extensio
nem a simili ut per Alex.& docto.in authentica li
cet.C.de libe.preteri.& in penalibus licita est exten
sio secundum magis cōmunem opi.ut per Iaso.in.l.
fi.ff.de iniu.uoca.Mihi uidetur melior opi deci.q
quod dicitur in.d.l.fi est grauius osculo nam ibi di
citur q luxuriosa libidinis causa intrabat commune
lauacrum & sic arguitur factū & in.l consensu erat
causa scripta in iure & causa seperationis matrimo
nii nō obstat q uasallus perdit feudum si osculatur
dominam nam hoc ē propter iniuriam quam facit
domino a quo feudum habuit & non sunt paria ut
dicit deci.lucrum amictere & dotem propriā perde
re Hiero.gigas in addi.ad deci.sequitur opi deci.&
donatio reuocatur propter iniuriam.l.fi.C.de reuo.
72 dona. † ¶ Sed quero utrum uidua cōmictens adul
terium priuetur dote & actione de dote uide Paul.
de cast.Alex.& docto.in l.sororem C de hi. qui.ut
indi.& in.l fideicomissum.C.de fideico.Iaso.in.d.
l.ii.in prin.Et in hac.q.mihi placet conclusio domi
ni Alex.in.d.l.sororem ut mulier uidua non perdat
dotem per rationem per eum aducatam & facit dic
tum apost.ad Rom c 7.ubi dicit hęc formalia uer
ba.nam quæ sub uiro est mulier uiuente uiro alliga
ta est legi si autem mortuus fuerit uir eius soluta est
a lege uiri sequitur ergo secundum aposto.q cum
mortuo uiro sit soluta,a,lege uiri q non potest dici
adultera & mortui non curant de uxoribus etiam q
sunt in paradiso ut habetur Mathe c.22 ibi non nu
bēt neq; nubētur sed sunt sicut Angeli Dei & de hoc
73 articulo uide plene pBoer.in deci.33.tunū tamē p
petuo oota tu aduocate & alliga ad brachiū tuū q
ad hoc ut mulier priuetur dote pter adulteriū est
necesse q uere pbetur adulteriū & nō per presum
ptiones ita consuluit Pet.de ancha.in consi.409.inci
pi.prolata tanti uiri sententia &c.de hoc dicto miror
quia adulterium non potest pbari nisi per presum
ptiones ut si fuerit solus cum sola in loco secreto &
similia.c.literis fraternitatis de presump.dic q etiā
poterit uere probari ut puta si per fixuram fuerit ui
sa cū adultero in rebus uenereis uel q in absentia ipsi
us mariti reperta est grauida uel q publice habita
bat cum adultero & ex eo filios procreauit ex con
fexione sua & similibus nota q istud consi.anch. sa

est pro opi.decii.q mulier non perdat dotem pro
74 pter osculum ut supra dixi. † ¶ Sed queritur in ci
uitate bari constituitur morgincap.secundo die uo
torum & interrogatur uxor coram amicis & con
sanguineis si fuit consumatum matrimonium per
carnis copulam ipsa respondit q sic cum in ueritate
non esset quia maritus non potuit rumpere claustra
& maritus sciens omnia constituit si deinde maritus
dimiserit eam uel mors alterius intercessisset & cō
staret mulierem esse uirginem utrū debeatur mor
gincap.Dico q si hoc prouenit quia mulier fuisset
adeo arta q preter diuinum miraculum absq; peri
culo corporali habilis reddi non poterat non debe
75 tur † quia cum non habeat instrumentum actum ad
prolem non poterat esse matrimonium inter predi
ctos.c.fraternitatis &.c.literis de frig.& mal.l.que
ritur.§.mulierem ff.de edil edic. Ad hoc faciūt di
cta per Socci.in l.i.col.4.ff.solu.matri.ubi dixit q
mulier quæ habet iter & non uiam non gaudet pri
uilegiis dotis & si maritus constituit fecit quia cre
debat posse in futurū fetas resarare exemplo illius
qui se obligat sub spe futuræ numerationis ioft.de
76 litera.obl. † & illud mendaciū in assentiēdo q ma
trimonium erat consumatū non debet sibi preiudi
care quia id consentit pudore, nam pudor inter iu
uenes maxime reputatur non posse mulierē cogno
scere uel ut dixi fecit sub spē futuræ cognitionis cū
in ueritate deinde reperiatur ex parte sua nō defuis
se non debetur fuit in culpa ipsa mulier quæ se cō
gnoscebat non aptam ad nubendum & nupsit Nec
obstaret si recepisset uir dotē quia non erat uera dos
ubi non poterat esse matrimonium.l.3.ff de iur.do
77 ti.d.l.fi.C.de dona an.nupt. † ¶ Sed quid in casu
si maritus scienter contraxit cum ea uel cognita ue
ritate retinuit uidetur q teneatur dare morgincap.
per tex.in.c.consultationi de frigi.& malefi.nam cō
trahens scienter cum impotenti ad copulam ab ea
non seperatur & ita Abb. summat.d.c.in contrariū
ad huc uidetur, nam ex illo tex colligitur q non te
net matrimoniū dū ibi dicitur q Romana ecclesia
consueuit in consimilibus iudicare ut quos tāq uxo
res habere non possunt habeant ut sorores ergo non
78 est matrimonium si debet habere ut sororem ide es
sentia matrimonii sunt tria fides proles & sacramen
tum.27.q.1.c.omne quæ omnia bene discurrit Nea
pod.in.d.i.consuetudine item illud iudicium eccle
siæ romanæ se habet ad consilium & non ad prece
ptum ut ibi dicit glo si non est matrimonium ergo
79 non dos nec morgincap.ut dixi. † si uero mulier eēt
arta non tamen ita arta ut non potuisset licet cum
difficultate a ualido deflorari iuxta exemplum po
situm in.d.c.fraternitatis in fi.tūc debetur quia ista
poterat eē mater & cū ea poterat eē matrimoniū est
imputandū marito q nō habuit talē uirtutē & suæ
impotentię & affectioni debent addi mille Affli.ut
teneatur soluere & dare morgincapit. uirtus enim
consistit in difficilibus quia intrare per latam por
tam quisque potest quæ ducit ad perditionem o
portet intrare per angustam portam † qui tenetur
80 præstare uiam non tenetur eam purgare sufficit
præstare usum & pacientiam. l. quotiens.ff.de ser
uit. Si uero esset impedimentum ex Parte uiri si

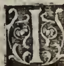
esset impedimentum perpetuum ut puta frigidi-
tas uel mal:fitium & tunc si mulier repudiaret ma
ritum ipsa habebit dotem, & maritus non tenetur
ad donationem propter nuptias ut.d l.in causis ad
hoc facit quod di.unt docto.in.c.quod sedem de
11 frigi.& malefi.†q si uir recte ambularet & iter non
perficeret ut quia haberet uirgam erectam & non
posset emictere sperma non est matrimonium licet
contrarium dixit glo in c hii qui.32.q 7.uide Soc-
12 ci.in d.l.i.col 3.sol mat.† ℂ Sed quid si maritus
in casu quo esset impotēs uellet mictere repudium
inuita uxore glo in.d.l.in causis dicit q si maritus
anteq̄ contraxisset matrimonium non fecerat expe
rimentum q non esset sibi imputandum,quia q uis
non cogitur ad peccandum q potest mictere repu-
dium & cum posset non tenetur ad dictam dona-
13 tionem † quia quod fit iure permictente penam nō
meretur.l graccus C.ad lege.Iuli.de adult. inouit
ergo glo q si maritus fecisset experimentum q in-
uita uxore non posset repudium mictere & tunc cū
mulier contentatur debet ipse stare cum ea iuxta iu
dicium ecclesie d c.consultationi & hæc quæ hic di
xi non sunt contra ea quæ supra dixi in proxima.q.
de eo qui non potuit seras relarare,quia ibi præsup-
pono q non habebat impedimentum coeundi sed
erat ignauus & mollis q solum per latam portam
poterat ingredi & exire.In eo uero quod supra dixi
q in ciuitate Bari interrogatur uxor secundo die uo
torum an matrimonium sit consumatum per car-
nis copulam si mulier responderit q sic q eo casu
constituatur morgincap.pro certo uidetur mala cō
suetudo ut mulier noua ad huiusmodi militiam fa
teatur fuisse carnaliter cognitam ore proprio inani
14 ut fiat lucrum donat onis propter nuptias non cō-
sideratur carnalis copula sed sufficit matrimōium
de præsenti & q fuerit traducta ad domum uiri ut
late per Boeri.in decisi.22.ubi suo more multa cu-
mulat faciunt dicta per Affli.in decisi.6.:in.3.q. tu
uero serua consuetudinem quia non sunt mutanda
quæ certam interpretationem semper habuerunt.
l.minime.ff.de legi. Vincentius Maxilla.

QVARTA traddita
mulieri per suum morgin-
cap.ab omnibus debitis est
immunis cum ad tres partes
hoc redundet nisi tradditi-
ones morgincapitis præcesserit hypoteca
tunc.n.tota res tenetur obnoxia cū sit to-
taliter obligata messium,cum debitorum
mole deprimitur creditoribus pro rata de
biti res comunicat maritales.

SI maritus per tradditionem instrumenti mor-
gincapitis constituit quartā uxori ex quo in
1 instrumento mulier habet expressam hypotecam †
& per tradditionem dicti instrumenti transit domi
nium in uxorē.l i.C.de don & dixi supra in prin.
huius tituli creditores mariti,qui habent persona-
les actiones non possunt habere recursum super di-
cta integra quarta cum totum onus æris alieni re-
dundet ad tres partes & uerius cōtra personam ma
2 riti † nam posterior creditor qui habet hypotecam
prefertur omnibus anterioribus habentibus perso-
nalem l scripturas C.qui poti in pign habe.hoc fal
lit secundum dispositionem presentis cōsuetudinis
ac etiam iuris comunis quando hypoteca creditorū
precessit tradditiōem morgincapitis puta cum in ta
li casu creditores habeant expressam sicut & muli-
3 er & sint potiores in tempore debent esse potiores
4 in iure l potior.ff.qui pot. in pigno habe.† ℂ Sed
quæritur maritus tempore capitulorum matrimo
nialium promisit constituere quartam uxori super
omnibus bonis suis in secundo die uotorū obligan
do omnia bona sua in forma tempore promissionis
puta Kalendis Septembris bona erant libera medio
tēpore obligauit bona sua diuersis creditoribus de-
inde constituit quartam deinde concurrunt mulier
& creditores ad bona mariti utrum mulier prefera
tur uel dicatur posterior creditrix & uidetur dicen-
dum q preferatur, nam & promissio idem operatur
5 quod & constitutio † unde si quis promisit se obli-
gaturum titio ad decem potest conueniri ac si pro-
misisset ut euitet circuitus l dominus testamen-
to ff.de cond.ob.ca & ita tenet Io.And.in addi.ad
specu.in Rub de obli.& sol.col.1.allegat hoc fuis-
se dictū Alb.pale.per tex.in.l.ea ff.de prescrip.uer.
sequitur do Alex.in.l.cum fundi §.ı seruum col 1.
ff.si cer peta & dicit esse perpetuo norandum Iaso.
etiam hoc tenet in.d § seruum pro quo etiam uide
Boeri.in decisio.183.& ibi de mente Franc.cur.iuni.
6 † dicit q promictens facere pactū de retro uendēdo
potest statim cogi ad retrouendendum facit etiam
q paria sunt q dos sit promissa constitui & q sit cō
stituta ut dixit Affli fuisse conclusum in sacto regio
concilio in decisi.61 facit tex.in.l.fin.de hi.quæ fin.
mund.ad mari.ambu.in longob.ibi & ei meta nec
promissa nec data fuerit quasi dicat sufficit messiū
fuisse promissum & ibi hoc firmat expresse carolus
& faciunt dicta per Affli in constitu regni licetiam
ubi firmat sufficere quartam tantum promissam es
se & dixi supra in princ.facit tex.in.l qui balneum
in prin.ff qui poti.in pign habe.ubi si aliquis condu
xit balneum & promercede obligauit mancipium
erotem licet anteq̄ ueniat dies obligationis merce-
dis alii ob creditam pecuniam eundem seruum o-
bligasset in spe tamen adueniente die solutiōis mer
cedis locator balnei est potior per quem tex.& alios
consimiles dixit Io And in addi.ad specu.in tit de
test.§ i.in.fi in addi.quę incipit sed de his testibus
7 &c.† q si aliqui fecerunt pacem & promiserunt sub
obligatione bonorum de se non offendendo & dein
de cum starent in pace obligauerunt diuersis credi-
toribus bona eorum q si deinde aliquis eorum of-
fendit alterum q prior obligatio est potior & nō na
scitur hypoteca & obligatio,a die offensionis quod
certe uidetur mirum quia ante delictum nascitur
8 actio ad penam † sicut etiam dicimus q bona pa-
tris administrātis bōa materna filiorū sūt tacite ob-
ligata

ligata & dicta obligatio non nascitur a die malæ
administrationis sed a die susceptæ administratio
nis.l.cum oportet.§.fi.C.de bon que libe.similiter
etiam dicitur in furore.l.pro officio.C de admi.tu
to. & cura.uide capiti.in decisi 1 2 9.colu.1.unde
Anto.nagu.de fano in tracta.de pigno in secunda
part.in quarto mebro col.2.ad hoc facit tex.in.d.
9 .l.potior.§.1.uersi.uideamus † ubi si aliquis promi
sit sub conditione & obligauit bona sua si penden
te conditione obligauit alii in spem aduenientæ cō
ditione ille prior qui sub conditione suscepit obli
gationem est anterior in hac.q.credo sic esse dicen
dum q si maritus promisit constituere mulieri qr
tam in secundo die uotorum q si medio tempore
obligauit bona alteri q ille alter est anterior credi
tor quia aliud est promictere constituere aliud est
tunc co stituere nam qui promictit aliquid facere
non dicitur tunc facere unde prouerbium uulga.
re promicto promictis sta per promectere & non
dare.l.i.& iaco.butri.& ange.C.de pact.pigno. fa.
ciunt cumulata per Boeri.in.q.3. & per phil.deci.
in.d.§.seruum col.i.licet.n.cessit dies tamen nō ue.
nit secundus dies uotorum unde si non uenit dies
non potest mora imputari marito nec contra eū
est nata actio.l.cedere diem.ff de uer sign. & anteq̄
nascatur actio ipsi mulieri ex constitutione iam bo
na reperiuntur aliis obligata & nata actio hypote
caria aliis & licet mulieri sit nata actio tamen est
nata ex promissione de constituendo & potest age
re ut constituatur contra uirum non autem habet
obligationem aliquam ex constitutione non facta
Non obstant adducta in contrarium & primo q
pacta sunt q quis promiserit se obligaturus ad de
cem titio & tunc se obligare ad decem titio nā hoc
casu tenetur ea ratione ut dicunt predicti docto ut
euitetur circuitus in casu nostro non est sic q a ma
ritus statuit certum diē obligationis scilicet in secū
do die uotorum unde ante diem non erat facta cō
stitutio nec intelligi potest facta at in casu contra.
rio ille sine adiectione diei promisit se obligaturū
ad decem & propter ea ut euitetur circuitus potest
statim cogi ad soluendum decem præterea illud di
ctum Io.and.l.cet cum eo transeant alea.& Iaso ta
men multi preclarissimi uiri non tenent illud pro
uero ut est phil Deci.in.d.§. seruum Carolus Rui.
& and.alciat in Repeti.Rub.ff.de uer.obli.Gauli.
in Repit.eiusdem Rub.& buttice.in Repeti.§. ca.
to.in eo.titu.quos omnes refert gramati. in decisi.
103.nu.188.Non obstant.d.l. balneum & alia
iura allegata p Io.And.in.d. addi. ad specu.in ti.
tu.de testi.nam illi qui se obligauerunt ad inuicem
non offendere uere & cum effectu obligauerunt se
de non offendendo & talis obligatio est similis illi
que fit sub conditione que adueniente conditione
purificatur & fingitur a principio capta.d.l.potior
uersi.uideamus superueniente offensione reuiuiscit
obligatio & respicitur tempus obligationis secus
autem esset quando obligatio fuisset facta sub hac
forma uidelicet promictimus q tali die nos obli.
gabimus de non offendendo ut in. q. nostra quia
maritus promisit q certo die scilicet secundo uoto
rum constituere quartam.Sic etiam potest respon.
deri ad tex.in.d.l.cum oportet.§.fi. Non obstat q
paria sunt q quarta sit constituta,& q sit promissa

constitui,quia hoc haberet locum contra maritū
si promisit constituere & non constituit non autē
hoc debet redundare in odium & damnum credi.
torum qui ante constitutionem habuerunt bona ma
riti obligata licet post promissionem de constituē
do & hoc maxime procedit in ciuitate bari in quo
est expressa consuetudo q morgincap. nō debetur
nisi fuerit constitutum & traditum non obstante
q fuisset promissum ut habetur infra in titu.solu.
10 matri.§.morgincap.& ibi dixi † ℭ in tex.ibi ab om
nibus debitis debet esse immune.uerum morgincap.
erit immunis a dote & a meffio ut primo mulier ex
trahat quartam.i.morgincap. integrū deinde mef
fium & dotem uidetur q sic quia iste tex. loquitur
11 generaliter † ergo generaliter debet intelligi uulga.
l.de precio ff. de publi.& cum dicat ab omnibus
† qui omne dicit nihil excludit.l.iulianus.ff.de leg.
12 iii.in contrarium est ueritas,nam a bonis ante oīa
est excludendum æs alienum & si quid superest di.
cuntur a bona mariti super quibus debetur ipsa
quarta l.subsignatū.§.bona. ff.de uer signi.l.mu.
lier.ff de iur.doti.† & sic ante omnia est extrahen.
13 da dos cum prius precedat hypoteca potis q̄ quar.
tæ & hoc probat tex.infra in.§.si maritum ubi ha
betur q si maritus ex pecunia dotali emerit fundū
in dicto fundo mulier non habet quartam nō ob.
stat q hæc consuetudo loquitur generaliter nam
esto q loquatur generaliter loquitur in bonis ma
riti que supersunt deducta dote tam q̄ hæc alieno
14 † uerba debet intelligi ciuili modo.l.si cui.ff.de ser
ui rusti predi.l.quod dicimus.ff.de solu.locupleta
retur mulier cum iactura mariti si primo detrahe
ret integram quartam & deinde dotes, quia ut di.
ctum est fuit promissa de bonis uiri.Item precessit
hypoteca dotium & intelligitur tam de hypoteca
expressa q̄ de tacita iste tex.intelligitur de actioni.
15 bus personalibus † & actiones personales non se.
quuntur bona l 1.§.si heres ibi neq enim hæris alieni
personalis actio fundum sequitur. ff. ad trebel.&
hoc probat tex.infra in.§.si maritum ubi habetur
q si maritus ex pecunia dotali emerit fundum in.
d.fundo mulier non habet quartam in tex.ibi mef
16 fium cū debitorū molæ † ex hoc tex. colligitur q
mulier pro meffio non est priuilegiata sed concur
rit pro rata ad bona mariti cū aliis creditoribus si
cut in dote quando habet tacitā hypotecā ut infra
de iur.doti in prin hoc intelligo quando meffiū es
set promissū simpliciter uel deberetur nulla prece.
dente hypoteca sed quando confuse ad extrahū esset
promissa certa quantitas pro quarta & meffio ut
fit inter nobiles & in esset expressa hypoteca secus
esset tum ratione adiuncti tum ratione expressæ hy
potecæ quia Bari meffium non habet hypotecam
sicut dos ut de dote suo loco dicetur. Vincentius
Maxilla.

N Matrimoniis que destru
ctionem patriæ præcesserūt
& quarta creditur tradita
& meffium obligatum nec
instrumentorum in hac par-

te suffragiis indigemus quæ fortuitis casi-
bus & generali excidio pdidisse credimus:
Sed tantum de quartæ traditione iuretur
de messio autem si de eius quantitate que-
ratur iudicis taxatione & mulieris vel here
dum iuramento Pro vt cõuenite videbitur
statuitur. Si vero post. patriæ infortunium
matrimonia contracta dicantur sine instru
mentis nec quarta nec messium poterit po
stulari excipitur si de mora lis fuerit conte-
stata & obligatione quæ in messio facta &
morgincapitis quæsita tunc .n. inter moras
iudicii matrimonio dissoluto Quarta peti
poterit ac si traddita cum iuris sollempnita
te fuisset: vbi autem nullum instrumentum
apparet & nulla contestatio litis occurrit ad
solum negantis recurritur iuramentum.

Licet quarta & messium non possit probari nisi
per instrumentum ut in .§. licet lo secundo su
pra de testi & ibi dixi quod a dispositione iuris lõ-
gobardi uenit ut dicit Caro. in l. i. de hi. quæ a uic.
in muli. dan. & in l. fi. de hi que sin. uolu. mund. ta
men quãdo ciuitas fuisset destructa post contractũ
matrimonium si instrumenta quarti & messii non
apparent statur iuramento ipsius mulieris uel here
1 dum & hoc iuris est † nam probata destrutione de
scripturis statur iuramento partis alleganti ipsas
scripturas perdidisse ut per Pau. de cast. in l. sicut in
dignum. C. de fid. instru. firmat affli in decisi. 13.
in secunda presump. & dicunt docto. in l. si quis ex
2 argentariis § prætor ait de eden † & predicta non
solum precedunt quando precessisset generalis de-
structio unius ciuitatis uel loci sed etiam si casus
euenisset in particulari ut si probaretur tumultus
populi & q irruit in domum alicuius uel domum
disrobauerunt ut ibi per alex. & dic r ibi ange. q si
mercator passus est naufragium si allegat perdidis
se librum in mari probato naufragio etiam si non
proberur in naui fuisse librũ censetur probata am-
missio libri † idem si probaretur furtum factum in
3 domo uel incendium nam tunc probato furto uel
incendio presumitur ammissio rei & sufficit iura-
mentum partis quia dispositio. c. si quod mer. ca.
& l. si quando. C. un. ui que iura uolunt † q proba
4 ta uiolentia de rebus subtractis statur iuramento
dammum passi habent locum ne dum in uioletia
expulsiua de qua in dictis iuribus sed etiam in uio
lentia ablatiua compulsiua inquietatiua & turba-
tiua & in omni uiolentia ut firmant ange. Saly. ful
go. Io. Fab & Iaso. in d. l. si quando & quod predi-
cta iura habeant etiam locum in furto express. fir
mat Inno. & hosti in d. c. si quod mer. ca. & alii scri
ben & Iaso. in d. l. si quando col. 8. uersi an autem
ista lex habeat locum in furto &c. & facit in spe di
ctum. pau. de Cast. in d. l. sicut indignum supra re-
latum q probato furto statur iuramento de scri-
pturis & de tenore ipsarum & nota. in l. si de posses

sione. C. de probati. ad predicta facit dictum Bal. in
5 l. i. C. de fid. instru. † ubi dixit q si aliquis produxit
coram iudice instrumentum contra aliquem &
ille lacerauit q statur iuramento producentis de te
nore instrumenti allegat tex in. d. l. si de possessione
& subdit Bal q debet lacerans extraordinem puni
ri secundum Io. and. in c. accepimus de fid. instr. &
ibi hoc etiam nota. abb Idem etiam si non lacera-
ret sed auferret per tex in l. si id quod. §. doli. ff. de
iuri. om. iudi. & est optima addi. ad abb. in d. c. ac-
cepimus ego admicto q lacerans & auferens puni
ri debet sed q stetur iuramento producentis de te
nore tenerem in casu quo lacerarer taliter per mi-
nutias que non possent coniungi & ligi & simili-
ter si intotũ auferret & nunq̃ restitueret Sed si for
te calore iracundiæ quis laceraret in duas uel tres
partes que possent iungi deberent potius iungi &
authoritate iudicis transscribi apud acta q̃ stare
iuramento partis aduerse que forsam peioraret &
idẽ si posset haberi copia ex prothoco lo apud no
6 tarium existente † ¶ Sed quero cõtracta sunt spõ
salia & mulier diu uixit cũ spõso seu marito utrũ
quarta seu morgincap. censetur constitutum. Ca
ro. in d. l. fi. de hi. que si uolu. mund. tenet quod
præsumitur quasi ex diuturnitate tẽporis omnia
presomantur solenniter acta niger de campanea in
c. regni mulier dotarium in nu. 27. reprehendit
7 in hoc Caro † dicendo quod cum ista sit sollenni
tas extrinseca non presumitur. l. sciẽdum & ibi do
8 cto. de uer. obli. & cõstitutio quartæ est facta † q a
omnes contractus sunt facti l. i. consilio in fi ff. de
cura. furi. † & facta cum sint extrinseca non presu-
muntur nisi probẽtur. l. in bello § factæ. ff. de cape.
& postlim. reu. Reprehẽsio nigri nõ uidetur bona
nam licet sit uerum quod contractos sint facti &
facta non præsumũtur hoc intelligi debet nisi cõ
currat Diuturnitas temporis et ita formauit. q. ca
ro quod mulier diu habitauit cum marito † stan-
9 te diuturnitate temporis presumitur cõtractus di
uisionis inter fratres presumitur emancipatio que
omnia sunt contractos ut habetur per docto. in
d. l. sciendum & in. l. si certis annis. C. de pact. ubi
Iaso. Cano. in c. sicut de re iudi. & ut plurimum et
quasi semper in matrimoniis interuenit quartæ
constitutio & id quod sæpius contingit concur
rente diuturnitate temporis presumitur. l. eaq. ff.
10 de Regu iur. dicas quod niger bene dicit quia †
quarta ista que descẽdit a iure longobardo debet
cõstitui cum scriptura ut idem tenet cato. dixit in
d. l. fi. & in. l. i. de hi. que auit. in mul. dan nõ potest
huiusmodi constitutio in quare quiritur sciptura
presumi ex diuturnitate tẽpores nisi doceatur scri
pturam fuisse factam et hoc firmat and de iser. in
c. i. §. donare col. 2 qual feu. ali. pot. alie quia si nõ
admictitur probatio per testes fortius non habe-
ret locum presumptio causata ex tẽpore & litera
presentis consuetudinis solum excipit causam for
11 tuitum † ¶ Sed quod dicendum in casu pestis
generalis cuius causa ut uidetur expellũtur homi-
nes a propriis domibus & mittuntur extra ciuita
tem & aliquando incẽditur domus uidetur quod
non quia uidetur diuersa ratio quia furtum incẽ
dium & similia a casu uel ex aliqoa leuissima
culpa proueniunt & fiunt quodamodo in instãti

saltez

taliter quod omnes qui huiusmodi patiūtur pro pter instans periculum non possunt prouidere ad omnia & saluare omnia bona Sed in peste homo diligens habet tempus ecll gendi res suas & in tuto ponere ita quod scripture possunt conseruari non sic in destructione & saccomāno.sed proceteo in hoc casu uersatur iudicis esf cium & arbitriū nam multotiens euenit quod moriuntur patres fam.& remanent pupilli& minores et mulieres et quandoque plures de eadem domo moriūtur uel peste infirmantur itaquod uicini & maledicti hec ca morti surripiunt bona ueniunt multi casus & multæ difficultates iudex prudens debet cuncta uidere & ex qualitate per onarum que allegant scripturas deperditas ex loco ex tempore & ex
12 aliis † nam certa doctrina in arbitrariis dari non potest.l. aut facta.ff.de peni.tex.in.c.i.in quibus. ca.ſarn autem ibi dum nō memineris causas illas sub aliqua certa regula aut diffinitione rotunda
13 non posse comprehendi † ℂ In tex.ibi in messio que sit ratio quod in mesi o r equiritur taxatio iu dicis & iuramentum & in quarta sufficit iuramē tum ratio est quia quarta est certa & generalis & respicit quartam partem bonorum omnium tra nsiti unde non requiritur alia taxatio,nam in ter minis d.c.si.& d.l.si.quando tunc requiritur taxa tio iudicis cum petitur quantitas,& non certa spe cies uel quota sed quoniam messium fit ad quanti tatem & non ad quotam ideo ultra iuramentum requiritur taxatio iudicis.& dicitur in tex.pro ut conuenire uidebitur.quia non debet.taxari messi um honesti ciuis et rustici equaliter,sic sicuter messi um ciu set nobilis uel iudicis equaliter ut habetur
14 in.l.si de hi.que a uit.in mult.dan.in longobar.† Sicut.n.dotes cassimentue uario modo secūdum facultates & dignitatem cōiugum,l.quero,l. cum post § gener.ff.de iur.dot.per And.de yser.& ibi alii in constitu.regni in aliquibus per socci.in cō. ſi.2 8 8 in si.q.in ii lib.& phil.deci, consi. 2 6. ita uario modo debet estimari messium sequitur ergo q cum hodie i nobilibus & honestis ciuibus tam quarta q etiam messium fit ad Extalium & sic in quantitate & non ad coram semper ultra iuramē tum debet interuenire taxatio iudicis habita con. sideratione ad qualitatem personarum cum pos sit uariari & hoc quando in terminis presentis cō
15 suetudinis scripture dicerentue de perditæ † & no ta quod in casibus in quibus requirūtur hæc duo iuramentum partis & iudicis taxatio ipsa taxatio debet precedere iuramētum sicut dicimus in taxa tione expensarum aut hodie post iusiurandum ali as incipit post iusiurandum alias incipit sed nouo iure. C.de iudici.& ibi docto.& in terminis no. stris habetur per cano.in.d.c.si.bar.saly.& iaso.i. d.l.si quando & post iuramentum potest sequi cō demnatio & hoc expresse est cautum in alia con simili consuetudine infra in titu.solu.matri §.sed si matrimonium ibi dum dicitur mulier uel here des legitime sacramentum prestabunt ad minus tantum esse quantum a iudice est taxatum ecce qualiter taxatio debet precedere iuramentum & hoc est quia sumus in iuramento ueritatis in quo debet precedere taxatio iudicis ut est dictum ne de segatur periurium iurantis secus quando sumus in iuramento affectionis sicut iuramētum in litē quia tunc potest precedere iuramentum nam si de inde iudex taxat nō detegit periurium sed refrenat immoderatam iurantis affectionem ita docto.in. l.uideamus.§ penu.ff.de in in lit.iur. & ibi iaso.in.
16 §.referre col.6.† An autem a tali condempnatione possit appellari uel si per ueras probationes contra rium appareat an possit sententia retractari uide p docto.in.d.c.si.& in.d.l.si quando intex.ibi excipi tur si de mora &c.dato q non fuisset constitutum & traditum morgincap.& mi ssium tamen si mu lier egerit contra uirum & constitit ar & lis est con testata si pendente iudicio dissoluitur matrimoniū poterit messium & quarta postulari quia per litis contestationem perpetuatur actio.In tex. ibi ad so lum negantis &c.quando non apparet instrumen tum de marito onio contracto post destructionē patriæ uidelicet super quarta et messio et lis nō fuit contestata super his tunc statur iuramento negan tis uel eius heredis omnia supradicta intellige quā do non posset apparere de matrice & prothocollo notaru quia semper esset habendus recursus ad di ctum prothocollum si apparere poterit. Vincen tius Maxilla.

IN omni bus rebus in mobili bus,in quibus matrimonii tē pore maritus habuerit vsum fructum,licet Dominus non sit,si tamen dominus esse cre datur,& partem mulieris non certiorauerit mulier & heres eius quartam poterit vendi care.

PRæsens consuetudo concordat cum alia con suetudine infra in titulo qui hab.mo. de Reb. in quib.mari. haber usumfru.quod incipit licet sed ista & illa durior & irrationabilis est ut in rebus a lienis mulier habeat quartam partem sed intelligas hoc quando interuenit dolus mariti qui asserebat omnia iure dominii possidere & hoc suadent illa uerba si tamen dominus esse credatur & partē mu lieris &c.nam mulier tamē decepta ipsa uel eius he redes possent quartam uendicare idem esset si ex presse non asserebat sed tacuit † nam cum erat in fa
1 cto proprio in quo non poterat pretendi ignorā tia.l.si ff.pro su.l plurimum cum ibi no.ff.de iur.&
2 fac.ingno.tacens uidetur esse in dolo † nā qui pos sidet presumptionē habet q sit dominus.l.siue pos sidentis & ibi docto.C.de probat.& nota q hic po nitur uerbum uendicare per quod apparet q mu lier potest capere quartam in bonis alienis & hoc Clarius dicitur in.d.§.licet ubi dicitur q proprie tarius mulrabitur quarta parte rerum quas concessit in usumfructum & istud uidetue pre q dictum ut proprietarius priuetur dominio rerum suarum facto usufructuarii qui non certiorauerit mulierē qui forsan dolo tacuit ut mulier & filii eius post suam mortem habeant illam quartam malitiis rō
3 est indulgendum.l.infundo ff de re uend.† & non potest sine facto proprietarii priuari rius d'ominio
4 .l.id quod nostrum.ff de regu.iur. † & magis est fa uendum proprietario qui Tr.ctat. de damno ui-

tando q̃ mulieri quae tract. de lucro captando. l. fi. C. qui poti. in pigno. habe. circa fi. ibi non. n. pro lucro sortemus &c. nam mortuo marito usufru- ctuario statim consolidatur proprietas cum usu- fructu. §. fi. instit. de usufru. & dominium quod trã sfertur in uxorem per traditionem morgincapi- tis intelligitur super quarta parte bonorum mari-
5 ti in dubio † Cum nemo plus iuris in alium tran-
6 sferre potest q̃ ipse habet. l. nemo. ff. de reg. iuri. † & in dubio quis presumitur disponere de iure suo & non de alieno. l. merito. ff. pro Soci. Posset dici q̧ ista & illa consuetudo in. d. §. licet procederent quã do mulier uiuente marito ex causa posset recupera re quartã ut in terminis l. si constante. ff. solu. ma- trimonio. l. ubi adhuc. C. de iur. doti. quia uiuente marito usufructuario proprietarius nullum pati- tur interesse & post mortem recuperare posset licet iste intellectus sit bonus tamen ut hic dicitur here des uxoris possunt uendicare & sic procedit etiam dissoluto matrimonio ut dicitur etiam in. d. §. li- cet in uerbo mulctabitur potest etiã dici q̧ mulier potest uendicare quartam rerum in quibus mari- tus habet usumfructum. i. respectu dictarum rerum in aliis bonis mariti quo casu esset consultum mulie ri, ex quo nõ fuit certiorata & proprietarius non fraudaretur sua proprietate sed huic intellectui ad- uersatur illud uerbum uendicare positum in hoc tex. & illud quod dicitur in. d. §. licet ubi expresse di- citur q̧ proprietarius mulctatur quarta suarum rerum quas concessit in usumfructum quicquid sit nõ est
7 iusta consuetudo. c. erit lex distin. 4. † Princeps de potestate ordinaria non potest sine causa tollere bo na priuatorum ut per ange. in. l. item uerberatum. ff. de re. uend. & habetur per glo. & docto. in. l. uenia. C. de in ius. uoca. late per Iaso. in. l. Barbarius col. 7. & 8. ff. de offi. pretor. late de hoc dixi infra in titu. de cessi. bo. nu. 45. fortius est dicendum hoc non potuisse fieri per statuentes quando maritus habe- ret alia bona in quibus posset esse consultum huic proprietario fauore donationis propter nuptias q̃ doti pariificatur in priuilegiis. l. fi. & autentica sed tam necesse. C. de dona. an. nup. forsan ualeret hec consuetudo sed adhuc esset iniustã cũ iustior cau- sa esset ut mulier haberet recursum ad alia bona
8 mariti q̃ proprietarius † & non est fauendũ mulie- ri cum iactura tertii. l. nã natura. ff. de condi. inde-
9 bi. † ¶ Sed pone q̧ maritus non tamq̃ usufructua- rius sed tamq̃ sequester uel ut colonus uel alio mo do possideret bona aliena stabilia & in constitutio ne quartae non certiorauerit mulierẽ utrũ mulier
10 habeat in his quartam † cũ sit eadẽ ratio uidetur q̧ sic uulga. l. illud ad lege. aequil. cũ simi. dic q̧ nõ nam q̧ non ratione sed errore & deinde consuetu dine est introductũ non habet locũ in simi'ibus. l. quod non ratione. ff. de legi. † ¶ Sed dubiũ ẽ quid
11 si maritus incipit possidere legatũ uel hereditatem uel aliqui rẽ ex contractu inter uiuos sub aliqua conditione grauatus de restituendo ut puta si sine liberis moriatur uel sub aliqua conditione & fue- rat expressae prohibita alienatio rei & ante erat cõ stituta quarta uxori simpliciter deinde purificatur conditio itaq̧ tenetur restituere utrum uxor pote- rit quartam super dictis bonis uendicare circa hãc
12 q. distingue † aut. n. prohibitio est facta percontra ctum inter uiuos & tunc non potest alienari etiã

in cãm dotis & donationis propter nuptias quan- do contractus impedit translationẽ dominii quia fuit pactum uallatum cautelis impedientibus alie nationem ita glo. not. in. l. nulla & ibi Cy. & Bal. in. fi. C. de iur. doti. sequitur and. barba. ibi in addi. ad Bal. & alex. in. l. filiusfam. §. diui lo. 2. ff. de lega. 1. & in consi. 103. lib. 3. & Socci. in consi. 75. col 3. uersi. contrarium tamen est uerum lib. 1. Iaso. in autentica Res quae col. 4. in. 5. nota. C. com. de lega. & in col. penu. uersi. 4. limita licet Bal. in. d. l. nulla in lectura antiqua dicit q̧ tenet alienatio sed incidit in penam prohibitionis. l. si quis. §. ea lege.
13 .ff. de uer. obl. † Aut sumus in prohibitione in ul- tima uoluntate & tunc aut prohibitio fuit facta liberis a parentibus puta a patre uel auo, & hoc ca su est uidendum si filius aut nepos habeat alia bo- na non subiecta a restitutioni ex quibus uxor posset habere quartam, & tunc uxor non posset uendica- re quartam super bonis subiectis fideicommisso & prohibitis alienari hoc probat tex. in. d. autentica Resque ibi sed si liberis legitima portio nõ sufficit &c. & ibi per docto. Socci. in tracta. fall. in. 12. Re
14 gu. in. 1. fall. † immo si filius uel nepos ex Rebus su bi ctis restitutioni habuisset tot fructus qui suffi- cerent ad dictam quartam dummodo ipsi fructus extarent non posset uxor uẽdicare quartam super rebus predictis hoc probat tex. in. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebel. & ibi Bar. alex. & Ludo. Roma. in consi. 232. in fi. Iaso. in. d. Autentica res q̧ col. fi. uersi. 12. limita &c. si uero sunt alia bona uel fructus posset hoc casu uxor uendicare quartã
15 superdictis bonis † si prohibitio alienandi est fa- cta extraneo tunc extraneus. non potest obligare dicta bona & per consequens uxor non posset uen- dicare quia dispositio. d. Autentice Resque non ha bet locum in extraneo ut per Bar. & docto. ibi & fran. de aret. in consi. 37. ¶ Sed hic quaero pone q̧ matrimonium fuit contractum post iniunctum fi deicommissum & filius uel nepos constituit quar- tam superdictis bonis, quia alia non habebat utrũ uxor siue eius heredes possint dictam quartam uen
16 dicare uidetur q̧ non † nam dispositio. d. autentice Resque habet locum quando dos uel donatio pro pter nuptias fuit recepta uel constituta in uita pa- tris uel aui qui iniunxit fideicommissum ut dicit ange. in autentico de resti. & ea. q̃ pari. in prin. col. penu. sequitur Iaso. in. d. autentica Resque col. penu. uersi. quinto limita ratio est secundum Iaso.
17 † quia pater quando uiuit tenetur obligare bona pro dote recepta a filio uel pro constitutione quar tae ut nota in. l. si cum dotem. §. transigit diameter. ff. solu. matri. sed Bar. Alex. & docto. ibi uidentur cõ cludere q̧ in locis in quibus constituitur quarta pa ter nõ tenetur se obligare bona pro dote sic firmat Socci. in consi. 76. col. 3. lib. 1. nõ potest esse, quia quarta datur pro securitate dotis ut dixi supra in prin. huius tituli & illa ratio Iaso. cessat post mor- tem patris sed in contrarium est ueritas q̧ immo dispositio. d. autentice Resque habet locum etiam si matrimonium contrahatur post mortem patris uel aui ut firmat alex. in consi. 64. in. 4. lib. & dicit
18 hanc esse communem opinionem & ita etiam con suluit Socci. in consi. 23. in. 3. lib. & Phil. Deci. in consi. 376. & ibi etiam dicit hanc esse communẽ opinionem & ibi respondet ad Iaso. de mente Pau. de Ca.

de Cast. in. d. autentica Resque quia patet in du
bio censetur filium posse facere quod ipse fuisset fa
18 cturus † ¶ Sed queritur ecce ꝙ maritus constitu
it q̃rtam sup re subiecta restitutioni sub aliqua cõ
ditione purificatur conditio inuita mariti,utrum
dicta bona ueniant restituenda, cui debentur du
bium facit ꝙ quarta non debetur,nisi mortuo ma
rito uel eo ad inopiam reducto,& prius uenit dies
fideicommissi q̃ deberetur dicta quarta in contra
rium est uerum,quia per constitutionem morgin-
capitis transiuit dominium in uxorem ut dictum
est supra in prin.huius tituli ergo tamq̃ res uxoris
non debet restitui † Præterea dicunt docto. in. d.
19 autentica Resquæ ꝙ sufficit ꝙ semel Res subiecta
restitutioni fuerit alienata ex causa permissa, nam
si reuertatur ulterius non debetur fideicommissa-
20 rio † unde si filia dotata ex re subiecta fideicommis
so efficeretur in uita patris uidua, & dos rediret
ad patrem grauatum iuxta tex.in.l.dos a patre.C.
solu.matri.deinde ueniret dies uel conditio fideicõ
missi.dos est seruanda filiæ iuxta tex. in autentica
quamuis.C.de re uxo.actio ita glo.& Bar.post an
tiquos docto.& cæteri in,d.autentica Resque qđ
limitatur nisi ista filia uidua esset talis cui non eēt
concedenda dos propter sua demerita ita singula-
riter ange.in.d.autentica Resque circa fi.quod no
ta quia est bona limitatio ad dictam communem
opi.& ad.d.aut.sed quamuis Vincentius Maxilla.

Ro messio sola persona prin
cipalis exquiritur nec ad fi-
deiussores actio inspecta be
nignitatis ratione transfer-
tur.

Videtur ꝙ pro messio non possint dari fideius
sores cum sit pars donatiõis propter nuptias
& sicut pro dote non dantur fideiussores.C.ne fide
iu.dot.dent.Ita & pro donatione propter nuptias
Cum habeant eadem priuilegia.l.fi.& autẽtica sed
iam necesse & in.l.multæ.C.de dona.an.nup.l.
ubi adhuc.C.de iur.doti.& uidetur eadem ratio
1 militare in utraq; sed in contrarium est ueritas tnã
dicit Inno.in.c.per tuas de dona.inte.uir.& uxo.ꝙ
possunt dari fideiussores p donatione propter nu-
ptias & dixit ange.in.l.1.eiusdem titu. nec obstant
in contrarium adducta quia tunc habent eadẽ pri
uilegia quando tractatur de fauore mulieris ut di
cunt dicta iura uult igitur hæc consuetudo ꝙ si
fuerint dati fideiussores pro messio ꝙ in tali casu ex
quiritur sola persona principalis & non fideiusso-
res.Sed quero quando habeat locum dispositio hu
ius consuetudinis cum messium non debetur nisi
dissoluto matrimonio nam durante matrimonio
maritus lucratur fructus quarti & messii autenti-
ca dos data.C.de dona.ante.nup.soluto matrimo
nio nõ est in rerum natura persona principalis dic
2 ꝙ habet locum contra heredes mariti † qui fictiõe
iuris habent eãdem personam cum testatore ut in
autentico de iureiu.a mori.prestit.in prin.unde cũ
hic dicitur sola persona principalis uel heredis qui

3 eius personam representat † uel intelligitur quan-
do mulier uellet recuperare messium in terminis.l.
si constante.ff.solu.matri.l.ubi adhuc.C.de iur.do
ti.Sed posset queri ad quid prestantur isti fideiusso
4 res si contra eos non potest actio dirigi † nam fieri
non debet quod factum non releuat.l. hæc stipula
tio.§.diuus.ff.ut lega.no.caue. l. cogendum. ff. de
procur.Dicas ꝙ dantur ut excusso principali & re
perto non soluendo tunc mulier indefectum agere
posset contra fideiussores.Adhuc uidetur ꝙ nõ pos
5 sit stare † quia de iure debet discuti principalis pri-
moq̃ agatur contra fideiussores autentica presente
.C.de fideiu.non oportebat per statutum prouide
re quod iure communi erat cautum arg.l.uni.C.
de thesa.lib.11.nisi dicamus ꝙ fideiussores renun
tiauerunt.d.autentice presente † uel ꝙ erat notoriũ
6 principale non esse soluendo quo casu non requiri
tur discussio ut per glo.Bar.Alex.& docto.in.l.fi.
ff.si cer.peta.glo.Bar.Ange.& Fran.de Areti.Alex.
Iaso. & cõmuniter docto.in.l.decem de uer.obli.
nota tamen ꝙ stante principali notorie non soluẽ-
do non requiritur discussio † tamen oportet ꝙ pre
7 cedat sententia iudicis de ipsa notorietate ita Bar.
& Alex.in.d.l.decem & Ludo.Roma.in cõsi.211
& est communis opinio bene uerum dicit Alex.in.
d.l.decem ꝙ ad istam sententiam declaratoriam p
uenitur ex sola allegatione notorii & non opus est
mictere exploratores quia notorium releuat ab o-
nere probandi.l.ea quidem.C.de accusa.&nota ꝙ
loquitur solum in messio unde hæc cõsuetudo nõ
haberet locum in morgincapite sequitur ꝙ cũ ho
die comuniter fit ad extaliũ inconsule constituo
morgincapitis & messii ꝙ possit agi contra fideius
sores.Et utrum in tali casu possit dicere.fideiussor
arbitrio iudicis diuidatur quantitas messii a quar
8 ta quando aliud non obstaret forte posset † Sed qđ
posset obstare utputa si renuntiauerit beneficio hu
ius consuetudinis quod potest.l.pactũ.ff.de pact.l.
9 si quis in conscribendo.C.co.†.Sed pone ꝙ fideius
sor non renuntiauit in spetie beneficio presentis cõ
suetudinis nec nominauit consuetudines sed dixit
in genere renuntians omni legum auxilio utrum
intelligatur renuntiasse beneficio huius consuetu-
dinis,dico ꝙ non nam appellatione legum non ue
niunt mores & consuetudines.l. omnes populi. ff.
de rusti.& iur.§.omnes & § constat insti.de iur,na.
10 gen.& ciui.† Sed quid si dixiset omnis iuris auxilio
Bal.dicit in,l.sed siquis.§.quæsitum.ff.si qui.caut.
col.fi.circa fi.ꝙ qui renuntiat iuris benefitio nõ in
telligitur renuntiasse benefitio statuti in contrariũ
est ueritas, quia appellatione iuris uenit statutum
ut late firmat Iaso.in Repet.d.l. omnes populi col.
3.uersi.hinc se offert pulchrum dubium &c. non
oportet rationes & iura que allegat supplantare†
11 sed quid si dixiset iuris communis auxilio nam ap
pelatione iuris communis intelligitur ius ciuile ro
manorum non uenit statutum per ea que dixit Ia-
12 so.ubi supra † Sed quid si fideiussor renuntiasset
omni beneficio quo se tueri possit utrum per hæc
uerba intelligeretur renuntiatum presenti consue-
tudini alberi.de rosa.in.l.Item queritur.§.exercitu
.ff.loca.dicit ꝙ sic de quo dicto uide Iaso.in.l.1.col
penu.uersi.per ista remanet defensata &c.C.de iur.
13 emphi.† Sed quid si fideiussore non renuntiauit sed

iurauit dic q ratione iuramenti cogi possit ut per
Fely.in.c.constitutus col.3.de rescrip.cumulatiue
14 per affli.in decisi.5.& in decisi.111.† Sed quero
pone q fideiussor promisit proprio & principali no
mine & in solidum & renuntiauit benefitio de pri
mo & principali conueniendo autentica presente
ut communiter fieri solet utrum cōuentus ab uxo
re posset se tueri benefitio presentis consuetudinis
uidetur dicendum q sic quia isti uidentur fideiuſ
sores & q unus fideiubeat p alio sicut dicit Bar.in
.l.si constante.§.quotiens.ff.solu.matri.in.q.illa
uidelicet an pro dote possint constitui plures ex
promissores si non possunt date fideiussores.d.ti
tu.ne fideiu.doti.den.† Esset.n.quidam color que
15 situs in fraudem.l.Sed & Iulianos.§.i.ff.ad mace
do.uult tamen Bar.† q pater & filius uel duo fra
16 tr es possunt principaliter promictere & hoc ratio
ne sanguinis & hæc fuit opi.Io.and.in addi.ad spe
cu.in titu.de don.i.inter uir.& uxo.in.§.peou.ga
17 secundum eum sequeretur absurdum † q illod qđ
una uia esset prohibitum per indirectum alia uia
e r micteretur contra iuris regulam q una uia de
regitu.iur lib.6.l.fi.C.si manci.ita ueoda.ne prosti
18 tu.† item lex esset imposita uerbis & non rebus cō
tra.l.ii.in.fi.C.comu.de lega.quia semp tamq̄ duo
rei debendi & nō tamq̄ fideiussores dotium promi
cterent hanc opi.amplexus est Io.de Imo.in.d.l.si
constante col.5.& Pau.de Cast.in.d.§.transgredia
mar & alex.in.d.§.quotiens. Sed in contrarium ē
communis opinio pro qua est tex.in.l.fi.C.de dot.
cau.no.nu me.& ibi hoc firmat Bar. sibi ipsi cōtra
rius Bal.& Saly.idem Bal.& Saly.in.l.ii.C.ne fid.
doti.den.ang.in.l.i.co.ii.& idem ang.in.d.§.quo
tiens & ibi Imo.sibi ipsi contrarius & Ludo.Rom
in.d.l.si constante specu.in.d.titu.de don.int.uir.
& uxo.in.§.penu.uersi.Illud & in.§.fi.uersi.Itē no
ta q alius &c.& hanc opi.tenuit dy.ante alios ut
refert Bar.in.d.§.quotiens & Iaso.in.d.l.si constan
te col.8.dic t hanc esse communem opinionem si
igitur in dote possunt esse ex promissores principa
les fortius in mesfio quia ut supra dixi ut etiam in
donatione propter nuptias possunt dari fideiusso
res & non habet locum titulus ne fide.doti.dent.
C.unde isti tales non censerentur fideiussores post
q̄ se obligassent proprio & principali nomine &
sic tenerentur,nam & si in dotem taliter se obligaſ
sent tenerentur ut supra discussum ē unde esto cau
tus quando accipis pro muliere cautelam,q poti
us fideiussor interueniat ut principalis & q iuret
& renuntiet in forma, Vincentius maxilla.

EXtincta muliere uiro super
stite & actio sponsalitiæ do
nationis extincta est,nisi fi
liis existentibus,qui matris
videntur substinere personā
& nisi pignoratio aut litis precesserit conte
statio:Sed si maritus premoriatur mulieris
actio queritur cum effectu & semel acquisi
ta quandocunq mulier premoriatur ad he
redes illæsa transmictitur licet nulla litis
contestatio nulla pignoratio sit sequuta.

CIRCA intelligentiam huius.§.uide supra eo.
titu.in prin.& que ibi dixi & infra in titu.so.
lu.matri.in prin.& intellige hūc tex.ut ibi dicitur.

MARITO ad inopiā ver
gente ab eo mulier quartam
suam ad suas & suorum ali
monias poterit vēdicare cō
tra emptores autem vel ali
os a marito causam habentes nulla facultas
dabitur actionis pro qua expectandus est
obitus maritalis.

VERGENTE secus autem si sit deductus
ad inopiam quia tūc frustra rēt prouisio hu
ius consuetudinis ut dicit Bal.in.l.ubi adhuc.C.
de iur.doti col.1.nam inanis est actio quam debi
toris excludit inopia.l.nam is nullam.ff.de dol.
ma.† Et nota secundum ange.in d.l.ubi adhuc tri
1 plicē iuris prudentiā in hoc silicet digestorū & secū
dum illam mulier non poterat se assecurare de re
bus dotalibus nisi euidentissime apparebat bona
2 mariti non sufficere pro dotibus.l.si constante.ff.
solu.matri & solum prouidebat circa dotes.Secun
da fuit iurisprudentia.C.d.l.ubi adhuc per quā suf
ficiebat maritum esse deductum ad inopiam licet
hoc non euidentissime constasset. Tertia fuit iuris
prudentia Autenticorum ut in autentico de qual.
doti.§.illud & autentica quod locum.C.de colla.
secundum quā sufficit q uir incipiat male uti sub
stantia sua,presens consuetudo extracta est ex par
te a dictis iuribus in tex.ibi quartam hec consuetu
do loquitur de quarta tantum que potest peti con
dictione d.l.ubi adhuc cum autentica ibi posita &
dicit Neapod.in titu.de iur.quar.in consuetudine
Neapolitana quæ incipit quartam q in omnibus
casibus in quibus dos potest peti constante matri
monio potest etiam peti quarta ut seruetur æquali
tas.Infra uero in titu.de iur.doti.§.soluto matri
monio loquitur de dote in tex.ibi ad suas & suorũ
alimonias &c.hac ratione attenta dixit Bar.in.d.
3 l.si constante † q si mulier propter inopiam mari
ti uult se assecurare super Rebus mariti pro quar
ta & accepit puta fundum in quo aliquis etiam ha
bet hypotecam licet posteriorem q iste posterior
creditor non habet ius offerendi quod haberet ad
uersus alium creditorem anteriorem.l.si.C.si anti
qui.cred.quia mulier poterit replicare ego nolo pe
cuniam sed uolo retinere fundum pro substentatio
ne matrimonii ut tenetur d.l.ubi adhuc & an Bar.
hoc dixit iaco.de are & Cy.in.l.cum tibi.C.qui
poti.in pig.habe & in.d.l.ubi adhuc Io.and.in ad.
di.ad specu.in titu.de dona.inte uir.& uxo.§.for
matis instrumentis uoluit Bal.in.d.l.ubi adhuc &
Pau.de Cast.in.l.ii.in prin.ff solu.matri.Bal.nou.
in suo tracta.doti.in.7.part.in priui.47.Sed con
trariam opinionem q secūdus creditor habeat ius
offerendi tenuit Bal.sibi contrarius in.d.l.si cōstā

te &

te & in.d.authentica quod locum Ange.imo & lu-
do.roma.& Pau.de cast.sibi ipsi contrarius in.d.l.
si constante & hanc opinionem ibi firmat Alex. sed
prima opinio uerior & magis Communis quam se
quutus fuit Fran.de aret.in.d.l.ii.in prin. & secun-
dum eam consuluit Socci.in consi.111.uisa cõsigna
tione dotis in.2.lib & Capiti.sequitur in decisi.41.
in.4.limita.& de hoc habemus decisionem sacri re-
gii concilii relatam per Affli.in decisi.199.ubi refert
his sacrum regium concilium pronuntiasse secũdum
primam opinionem ex quo talis assecuratio non est
4 uera restitutio & per Capiti.in decisi.46.† Secus
quando mulier ageret hypotecaria uel ad iudicatio
ne quia tunc creditor habet ius offerẽdi refert etiam
ibi Afflic. ꝙ fuit iudicatum in contingẽtia facti per
iudices magnæ curiæ uicariæ ꝙ in casu quo mulier
constante matrimonio uellet se assecurare super bo
nis alienatis per uirum anteꝗ̃ uergisset ad inopiam
5 † ꝙ tertius possessor haberet ius offerendi per tex.l.
paulus.§.qui pignus.ff.quib.mo.pig.uel hyp.sol.
& per theoricam Bal.in d.authentica quod locum
ratio est quia possessor habet ius retinendi quod nõ
erat in superiori casu & notã.bene illam decisi.Affl.
tu regnicola quia cum sit sententia regia habetur ꝑ
lege.l.fi.C.de legi.nam decidit controuersias doct.
6 † Plus dixit Pari.de put.in suo tracta.sindi.in uerbo
publicato ꝙ etiam fiscus non habet ius offerẽdi mu
lieri petenti se assecurare,quando ipse fiscus uirtute
7 publicationis uellet bona † Et postꝗ̃ mulier est asse
curata administratio bonorum potest pertinere ad
maritum si dat fideiussionem de non dissipando a-
lias administrantor per ipsam mulierem & si ipsa
esset suspecta committitur alteri qui habet conuer-
tere fructus ad onera matrimonii secundum Inno i
c.per uestras de dona.inte.uir.& uxo ibi Io.Andre.
8 Ange.in d.l.ubi adhuc † utrum autem mulier de
fructibus predictorum bonorum posset alimentare
filios ex alio marito susceptos & filios mariti ex alia
uxore natos ad hoc uide Alex.in d.l.si constante in
9 fi.† Quid si mulier consequeretur ex bonis plures
fructus ꝗ̃ requiruntur ad sustentationem matri-
monii uide Bal.noue in d.tracta de dot.in.7.part.
in penu priui.In tex.ibi contra emptores &c. ratio
est ꝗa illi haberent recursum contra maritum & sic
inquietaretur maritus,unde quando tertii possesso
res non haberent causam,a,marito cum cessat ratio
statuti cessaret statutum:c.cessante de appe l.a dige
re.§.quamuis.ff.de iur.patro.& sic mulier posset a-
10 gere † Quæro in terminis præsentis consuetudinis
utrum pro dote mulier possit petere se assecurari su
per bonis possessis,a,tertiis possessoribus qui non
emissent,a,marito uidetur ꝙ militet eadẽ ratio quę
militat in emptoribus ergo idem ius statuendum est
sec.l.a titio.ff.de uer.obli.cum simi.contrarium dice
11 rem † quia ommissum ẽ,a,statuto ergo relinquitur
in dispositione iuris communis.l.commodissime. ff.
de libe.& post.cum simi.Eo presertim quia est con-
tra ius ut mulieri denegetur accessus super bõis sibi
annoxiis.d.l.ubi adhuc & quando statutum est cor
rectorium iuris ciuilis debet stricte intelligi, & non
trahi ad similia ut nota in authentica quasactiones
& ibi doct.C.de sac.san.eccl.& in.l.precipimus.C.d
app.Et similiter si mulier habuisset bona parafrena
12 lia uel extra dotẽ que diuersa sunt † nã paraphrena-
lia ꝑprie sunt quæ tradũtur uiro ultra dotẽ.l.si ego
§.dotis.ff.de iur.doti. Extra dotẽ proprie dicuntur
quæ deueniunt uxori post contractum matrimoni-
um ex successione uel aliquo mõ de quo in.l.mari-
tus & ibi Bar.& doct.C.de procu Bar.in.l.penu.ff.
ad leg.falc.in tali casu si bona predicta extarẽt uxor
posset uendicare quia dominiũ est suũ & nunꝗ̃ fuit
uiri ut declarat Bar.in locis predictis & est optima
13 decis.Affl.in nu.44.† si uero bona essent consumpta
quia pro bonis predictis mulier, habet bona mariti
obligata ut est tex.in.d.l.ubi adhuc in prin. quẽ Pa.
de cast.in.d.l.si cõstante col i.ad hoc reputat multũ
not & ibi Ias.in prin.poterit etiã agere contra tertios
possessores,quia presenti consuetudine hoc non est
14 prohibitum unde stare nõ prohibetur.d.l.precimus
† ¶ Sed hic quæro de.q.quæ pluries occurrit & eã
pluries habui in facto creditor agit hypotecaria con
tra bona mariti insurgit mulier & petit se assecurari
super predictis bonis iuxta tex d.l.si constante.l.ubi
adhuc uel.d.§.illud utrum posset impedire dictum
creditorẽ uidetur ꝙ sic per tex.in.l a diuo pio.§.si su
15 per rebus.ff de re.iudi.† ubi creditor potest oppone
re de iure suæ hypotecæ contra aliũ creditorẽ & de-
bet summarie cognosci istum articulũ dispũtat Bal.
noue.in.d.suo tract.de dot in.7.part.24 priu.& cõ
cludit mulierẽ posse impedire creditorẽ.Sed contra-
rium tenent Pau.de cast.& Fran de are.in.d.l.ii. in
princ.ff.solu.matrim.allegant consi.Bart.quod ego
nunꝗ̃ potui inuenire dicunt.n ꝙ non potest reppel
lere creditores mariti agentes hypotecaria cõtra bo
na ipsius mariti sed ipsa mulier agens condictione
dictarum legum contra ipsum maritum debet fa-
cere pronuntiare bona prædicta esse in causa asse-
curationis dotium propter inopiam mariti qua ꝑ
nuntiatione facta poterit retinere & excipere & hoc
etiam uoluit idem Paul.de castr.in consi.8.in.2.li-
bro refert & sequitur Soccin in consi.111.in.3.li-
bro Hippoly.de Marsil. in. l. si quis ne quæstionis
colu.2. ff. de quæstio.& in hac opi.uidetur Bal.no-
ue.sibi ipsi contrarius in.d.tracta in.8.part priu.pe
nu. Anto.nagu de fan in tracta.de pigno in.5.par.
in primo membro col.x uersic nono alius effectus
&c. uidetur adherere opi.Bal noue.in.d.7.part. in
priui.18.&.24.uult tamen ꝙ iudex debet permitte
re cognitionem super inopia uiri,& sic dicit intel-
ligendum dictum Pau de castr.& si bene ponderẽ
tur uerba sua non adheret Bal.sed potius Bar.Pau.
& aret.nam illi expresse hoc dicunt ꝙ mulier debet
primo facere declarare super inopia uiri,& deinde
impedire creditores, unde magis, comunis opinio
est cum Bart. Paulu. de castr.& Sequacibus, Ego
crederem in hoc sic posse dici, ꝙ si creditor agit hy
potecariam super bonis mariti, & mulier intenta-
uerit condictionem dictarum legum, & hoc casu
cum sint diuersa iudicia, quia creditores agunt a-
ctione in rem super bonis, & mulier agit condi-
16 ctione legum † quæ est personalis.§. appellamus
autem institu.de action.contra uirum, quod hoc
casu non potest impedire creditores,sed debet per-
sequi iudicium personale contra uirum. Si uero

mulier uidens creditores recurrentes contra bona mariti,ipsa etiam uult super dictis bonis agere mediantibus suis instrumentis continentibus constitutum siue precarium cumulando cum hypotecaria iudicium est,personale & condictione dictarum legum,& potest hoc casu impedire,nam lite contesta ta & dato termino io causa poterit ad merita causæ uenficare inopiam mariti,& tunc iudex poterit uidere cuius iura sunt potiora,d §.si super rebus.l.is a quo.ff.de re.uend.sed hoc etiam procederet in casu quo creditores haberent instrumenta liquida,nā tunc etiam mulier posset impedire per remedium l.fi.C.de acqui pos.de quo per Docto. & maxime Ange.& Alex.in.l.exitus controuersiæ & in.l.inter dum.ff.de acqui.poss.uirtute constituti & precarii. Non obstat si diceretur q eum non sit probata inopia non potest impedire creditores habentes instru
17 menta liq ida † quia pacta exequutiua non possunt exequi non liquidato negotio contra tertium ut ele gantes Franc.de aret.in consi.32.nam dico q prædi cta procedunt quando mulier in instrumento non haberet precarium uel constitutum, & pactum de
18 de capiendo † nam tunc etiam non liquidato negotio porest contra quemcunq; hominem de mundo exequi ut concinne declarat idem Franc de areti. in consi.21 & Socci.in consi.8.col.2 .in.3.lib.& in cōsi.96.in quarto libro Anto de fano in tract.de pign.
19 in quarta parte prio.in.3.&.9.conclusione † Et tanto fortius poterit impedire quando in continenti & de breui negotium poterit liquidari nam paria sunt q negotium sit liquidum & q in breui possit liquidari ad hoc facit dictum Bal.in.l.cum testamento.
20 C.de testa.manu in fi ubi dicit † q instrumenta gua rantigiæ si habent conditionem re uera purificatam sed in iudicio,non dum probatam dicuntur instrumenta pura & non cōditionalia facit etiam dictum Ange.in.l.si § i.ff.de uulga.& pupi.ubi dicit post
21 glo.ibi † q paria sunt q,conditio sit pura uel condi tionalis & condito impleta sit etiam purificata ad quod uide phil.decī.in consi. 36.col.2. uersic. Tertio
22 probatur hoc &c.† Anto.Capiti.in decisi. 47. refert sacrum concilium pronuntiasse compromissum nō fore faciendum uirtute regiæ pragm odia litium in ter agentem ex testamento contra quemdam suum consanguineum licet non fuerit probata mors tamē instrumentum testamenti fuit habitum pro liquido ex quo mors poterat in continenti probari uide Ias. in.l.i.col.3.ff.de eden.cum igitur inopia mariti extat & possit in continenti probari dicendum est in tali casu mulierem posse creditores mariti impedire eo fortius hoc dicendum esset quando notoria esset inopia,quia non oporteret probare sed solum al legare.l.si adulterium cum incestu.§.idem pollioni ff.de adulte.dicta per Bar Pau.de cast.aret.& sequaces procederent quando mulier non agerer cōtra uirum cond tione dictarum legum si constante ubi adhuc & § illud & in hac mea opinione reperio de cisi.Grama.in nu.92.in secundo dubio ubi allegat Anto.de Alex in addi ad Bar.in.d l.si cōstante quē pro certo ante q̄ hæc scripsissem non uideram & nō loquitur ita clare pro ut ego supra explanaui & inquantū supra dictū est q stāte cōstituto uel pcario ī

instrō,& nō liqdato negotio pōt exequi cōtra quēli
23 bet hominē de mūdo † limita non procedere quādo ageretur contra possessorem qui ex iusta causa posset contradicere exequutioni ut puta q haberet aliquam exceptionem peremptoriam ut per Socci. in
24 consi.78 in.3.lib.† Item potest limitari quando præcarium esset extinctum ut puta q precario rogās esset mortuus iuxta tex.in.l.cum precario.§. precarii ff.de precari..c.fi.eo.tit.nam tūc non posset agi con tra tertium non excusso principali ita eleganter tenet Ludo.Roma.in consi.29.in fi.quod dictum sequitur firmia in suo reperto in.3.par.in uerbo precaria uersi.precarium facit uenditorem &c.& Iaso. in.§.Item si quis institu.de acti.Io.Fran.Balbus in re pe.l cælsus col.19.ff de usucapi.Et per hæc in ciuitate botonti in causa uertente inter quemdam Nico laum macteum de monte & nobilem Franc.de labinis obtinui in fauorem dicti Frācisci,sed ualde du bito de hoc dicto Ludou.quia cum a principio uirtute procani sit semel translata possessio in concedentem licet ipse rogans moriatur & ex parte sua sit
25 extinctū precariū † cum nemo post mortem suā potest precario possidere l.quæsitum §.si quis cōductor ff de acqu poss.& iuribus supra allegatis,tamen ex quo sit uirtute possessionis acqsitæ ipsi cōcedēti nō potuit sine facto suo ab eo euelli.l.id qd nostrū.ff. de reg.iu.crederem pro certo q dictū Lud.& sequa tium pcederet qn qs cōstitueret se pcario noīe alterius possidere sub cōditiōe uerificāda post mortē cōstituētis ut ī exēplo aliqs donauit fūdū titio sub cōditione si donās sine liberis decesserit & cōstituit p cario possidere noīe donatarii:Si moriatur sine liberis,tale precarium non ualet,quia est collatum ad tempus in habile ut per Ange.& docto.in.l. quam uis ff.de acqui.pos.& non pōt donatarius uirtute di cti precarii pretēdere possessionem fuisse penes se a die constitutionis ita eleganter dec.in cōsi.cclxvii.& Ripa Responsorum libro.3.Responso xx.quod est
26 ultimum cogita.† ¶ Sed utrum mortuo marito idem esset ut mulier posset uel non posset impedire creditores agentes hypotecaria super bonis,q mariti priusquam ipsa faciat declarare dotes, esse in causa restitutionis per mortem mariti, uidetur q possit repellere & hoc per doctrinam Bart in.l.fi-
27 liofam.la. i. ff. solut. matrim. colu. i. † ubi dicit quod uxor post mortem mariti potest retinere bona mariti pro dotibus suis hoc etiam uoluit Bal. in. l. penult. C. de pignori. actio. Iaso. in. l. si non sortem. §. centum. ff. de condit indebit. si potest, retinere bona mariti propria authoritate pro dotibus & mutare sibi causā possessionis eū primo ea possidebat iure familiaritatis. l qui iure familiari tatis ff. de acquiren. poss. fortius est dicendum quod possit impedire creditores agentes super ipsis bonis loquor de creditoribus habentibus posteriorem hypotecariam , uel anteriorem tacita, nam si haberent anteriorem expressam nec in termi nis huius. q. nec præcedentis posset impedire, Sed aduerte quia Theorica Bart procedit quando ipsa uxor aprehendisset bona antequam hæredes mariti aprehendissent possessionem dictorum bonorū,itaq; ipsa mulier uacuam possessionem intrasset

secus

secus autem si postmodum tunc non potest ppria au thoritate capere bona mariti sed debet conuenire he. redes mariti iuxta tex in.l.dotis actione.C.solu.ma tri.& ibi Bar.Bal.Ang.& Scriben.& hoc dicit Bal. in.l.penu.in prin.ibi uel quia sine uicio uacua pos sessio &c.C.de no.num.pecu.Et Clarius idem Bal. in.l.i.C.de ser.pign.manu uoluit Socci.consi.131. in presenti consultatione lib.i.& phil.deci.in consi. 332.dura ad modum & hæc intelligo nisi mulier ha beret instrumenta cum præcario & potestate capien di ut per Fran.de areti.in.d.consi.21.& Socci.in.d. consi.32.& scias q quando mulier uult retinere bo na mariti iuxta dictum Bar.i.d.l.filiosam.opus est q apparet de declaratione mulieris q uoluerit mu tare causam possessionis ut dicit Socci.in.d.consi. 131.& deci.in.d.consi.232.& idem phil.deci.in cons. 400.uiso eleganti consilio &c.col.2.unde dico q si heredes mariti non aprehendissent bona mulier pos set expellere creditores si autem aprehendissent, & creditores fecissent citare heredes in tali casu per ui am retentionis non posset expellere nisi haberet in strumenta liquida cum precario & potestate capie

28 di ut supra dictum est. ¶ Quæro dicitur hic q cō tra emptores & habentes causam,a,marito uxor nō potest agere sed expectandus est obitus maritalis,ui detur q nec etiam post mortem mariti ut dicitur in fra in.§.si matrimonii ibi post solutum matrimo nium mulier non poterit &c.intellige illum tex. in casu in quo mulier poterit consequi quartam super bonis mariti ¶ Sed quæro maritus est lapsus peni tus facultatibus utrum mulier possit agere contra emptores uel alios habentes causam,a,marito dice res q non per hunc tex.in contrarium est ueritas,qa in hoc tex.non præsupponitur q maritus sit peni tus lapsus facultatibus,quia dicitur marito urgen te per participium presentis temporis quasi dicat si maritus uergit ad inopiam & est in itinere incipien do male uti sua substantia tunc mulier potest se asse curare de sua quarta contra bona mariti & non age re contra habentes causam,a,marito quia presuppo nitur maritum habere bona quæ sufficerēt ad quar tam,Sed si esset penitus lapsus facultatibus potest mulier habere recursum contra emptores & haben

29 tes causam,a,marito sicut iuris.d.l.ubi adhuc istæ casus non est comprehēsus in statuto ergo remanet in dispositione iuris communis.l.si extraneus. ff. de condi.ob.ca.l cum dotem.ff.solu.matri. l.commo dis sime.ff.de libe.& posthu.Et dicit tex.in.c. obertus in fi.de feu.cogni.hæc uerba strenuus igitur iu re peritus ubi casus emergerit qui non sit in consue tudine comprehensus absq calumnia, uti poterit lege scripta & est melior tex.qui ad hoc possit alle gari. Vincentius Maxilla.

PONSALITIA donatio quandocunq pote rit uolente tamen muliere se cundum naturā actionis vel obligationis exquiri, si tamē cum marito cohabitauerit, Sed si destituat virum vel destituatur, a, viro interim ces sat donationis exactio. 1

1 SPONSALITIA donatio proprie intelli gitur illud quod sponsus donat sponsę ante cō tractum matrimonium per uerba de presenti.l.cum te &.l si,a,sponsa.C.de dona.ante nup.Sed hic acci pitur pro meffio sed quomodo exquiri potest duran te matrimonio cum maritus debet sua uita durante illud retinere & fructus lucrare authentica dos da ta.C.de dona.ante nup Ego intelligo hūc tex.q ue niat continuatiue,a,tex § precedentis dicitur supra q uergente marito ad inopiam uxor potest petere quartam & non dicitur ibi de meffio,unde hic dici tur q sponsalitia donatio.i.meffium potest quando cunq exquiri retento eodem themate silicet mari to uergente ad inopiam hoc tamen ē uerum si coha bitauerit uxor cum uiro si uero destituat uirum uel destituatur,a,uiro non potest exquiri & dū in tex. dicitur destituatur,a,uiro debet intelligi cum iusta causa alias sine causa & culpa uiri non debet sibi de

2 negari exactio ¶ Qui immo si uxor recedit a,uiro ex causa ipsius uiri ut puta propter eius sæuitiam.c.ex transmissa &.c.literas de restitu.spoli. uel q retine ret cōcubinam potest ne dum petere dotes & lucra dotalia.c.plerumq de don.inte.uir.& uxo.l. cōsen su.C.de repu.Sed etiam potest petere alimenta,a,ui to habitando scorsum ab eo quando non uellet pe tere dotes & lucra secundū Iaco.de aret.Cy.& Bal. in.l quod in uxorem.C.de nego.gest.& est optima glo & ibi doct.in.c.significasti de diuor.Affli in de cis.x.uxor dñi cianci uide quæ dixi supra in princ.

3 huius tituli. ¶ Q id si mulier fantastica honesta ta men diuertisset sine culpa uiri ab eo deinde mutato consilio uellet reuerti & maritus nollet eam recipe re utrum teneatur ad expensas glo.in.d.c.significa sti tenet q sic. Vincentius Maxilla.

SI matrimonii tempore de bo nis suis, immobilibus maritus vxore non consentiente vendi derit, aut in alium aliquo alie nationis iure transtulerit post solutum ma trimoniū mulier non poterit uendita prę dia iure morgincapitis defalcare sed de ma ritalibus rebus si inueniuntur, vnde possit ei indempnitas reseruari.

ISTE tex.concordat cum tex supra in.§.mari to & quarenus uidetur contra in uersi.ibi post so lutum matrimonium solue ut ibi dixi in tex ibi si i ueniuntur &c.si uero non inueniuntur mulier pote rit agere contra emptores & habentes cām,a,marito solū istę cōsuetudines conseruāt tertios possessores, qñ maritus habet bona tq cōuenit iustuię & æqui tati q prius discutiatur debitor quam perueniatur

ad pignorum possessores authentica hoc si debitor. C. de pigno. dixi supra in. d. §. marito. Et nota. q̄ licet de iure longobardo & presentium consuetudinum transeat dominium quare in uxorem per traditionem morgincapitis ut dixi supra in prin. huius. titu. tamen statuentes uoluerunt si maritus est soluendo & alienauerit aliquid q̄ mulier nō possit agere contra tertios.

VLIER quartam de singulis rebus per minutias poterit vendicare nisi sint res aliquæ quæ non possint diuisioni commode subiacere tunc. n. in vna re integra sibi quarta soluetur.

ISTE tex. concordat cum tex. infra de iudi. di ui. in fi. In tex. ibi commode subiacere &c. ut puta in naui cisterna, columna & in uno magno palatio, quod si diuideretur & formaretur & etiam ciuitas sentiret in commodum ut dixi supra in. §. fi. in titu. de iur prothomi. facit tex. in. l. arbor. §. de uestibulo. ff. comu. diui. facit tex. in. l. lege falcidia & . l. sed si non seruus. ff. ad lege. falcid & uide Capiti. in decisi. 63. uide etiam nigrum. in. c. Regni muliet dotarium num. 39.

DE IVRE DOTIVM.
RVBRICA.

ISVM est supra de quarta, & messio que constituuntur per uirū uxori nunc dicit de iure dotium,
1 que dantur ab uxore uiro † & licet hoc nomen dotis uarias habeat significationes ut per Bal. nou. in suo tract. de dot. in prin. tamen hic accipitur proprie sicut in. ff. & C. eo. ti. Et not. q̄ iste titulus magis conuenit titulo soluto matrimonio q̄ titulo de iur. doti. quia omnia posita in pre:enti titul excepto. §. mulier constante matrimonio loquuntur in materia recuperationis dotium post solutum matrimonium
2 † dos aliquando profectitia aliquando aduentitia ꝓfectitia est illa de qua loquitur tex. in. l. profectitia. ff. de iue. doti. Aduentitia uero quando constituitur ad aliqua persona extranea uel aliunde uenit ut habetur in. d. l. ꝓfectitia & cōmixtim in toto titu. quādo ē de ꝓprio patrimonio mulieris nō dr̄ aduētitia.

OTIS causam præcipuam non esse & cum creditoribus ius commune partiri patrū nostrorū probabilis, scola decreuit siue ergo mulier cum creditoribus siue mulier cū muliere ad mariti bona cōcurrat pro rata debiti rōnabiliter admictitur nec ex tempore nec ex persona aliquod preiuditium cōparatur.

ISTA consuetudo licet uideatur prima fronte dura tamen non sine probabili ratione procedit & nō omnino fauet mulieribus, nec omnino de
1 ferit † Est. n. cautum de iure ciuili in. l. fi. C. qui poti. in pign. hab. q̄ mulier ne dum in personalibus actionibus ut fuerat olim. l. ū. ff. de priui. credi. uenit preferenda omnibus creditoribus uerum etiam, & in hypoteca licet. n. creditores habeant anteriorem hypotecam in bonis mariti tamē mulier licet sit posterior prefertur secus autem quando concurrit cū heredibus primæ uxoris & hoc in dote tantum ut in. d. l. assiduis quæ est fi. Vtrum autem dicta. lege. fi. procedat solum in tacita hypoteca ut mulier præferatur creditoribus anterioribus habentibus tacitā uel q̄ etiam preferatur in habentibus expressam. d. l. fi. non aperit sed comunis opi. doctorū est ut preferatur solum habentibus tacitam ut firmant communiter docto. post glo. in. d. l. fi. & in. §. fuerat inst. de actio. glo. Abba & cano. in. c. ex literis de pigno. Socci. in. l. i. ff solu matr. Bal. noue. in tracta. dot. in x part. Iaso. in d. §. fuerat & in. d. l i. in secunda lect.
2 solu. matr † secundum hanc consuetudinem mulier non habet hoc priuilegium ut preferatur anterioribus creditoribus habentibus tacitam in totum sed solum admictitur pro rata uidebatur durum q̄ mulier quæ erat posterior preferatur anterioribus contra iuris regulam prior tempore potior in iure. l. qui prior. ff. de pigno. unde hanc duritiam seniores, & prisci patres Barenses mitigauerunt & uoluerunt, solum præferri pro rata, unde si bona mariti ualerent mille & haberet creditorem in quingētis uxor de mille que essent in bonis haberet duas partes, & creditor unam & nota quia ex hac consuetudine & ex tex. in. § fi. infra sol. matr. Expresse habetur q̄ mulier in dote non habet tacitam hypotecam & sic nō habet locum dispositio. l. uni. C. de re. uxo. actio. nā si haberet locum mulier si habetet tacitam præferretur creditoribus posterioribus habentibus etiā tacitam nec etiam habet locum. d. l. fin nam. si haberet locum mulier nō pro rata sed in totum prefer retur & filii primæ uxoris preferrentur secūdę uxori & q̄a dos nō habet tacitā hypotecā nec aliqđ priuilegiū ideo siue mulier concurrat cum aliis creditoribus non habentibus expressam siue alia muliere. i. cum filiis, & heredibus primæ uxoris concurrit pro rata debiti & in hoc solum est priuilegiata dos, & propterea consulo ut semper mulieres prouideāt sibi de expressa hypoteca & cum instrumentis con-
3 trabāc. † ℂ Sed postq̄ incidimus in materiam prælationis occurrit pulchra. q. quæ non reperitur in locis uulgaribus pater legauit bertæ filiæ suæ mille ꝓ dote ex hoc legato berta habet tacitam hypotecam super bonis patris quæ regulatur ac si eet actio personalis quæ pro rata datur contra heredes ut. l. i. §. fi. C. com de lga. Demum moritur pater & habebat multos creditores habentes tacitam quæritur modo utrum ista berta filia pro isto legato dotis habens tacitam hypotecam preferatur illis anterioribus creditoribus habētibus ēt tacitā uī dicēdū q̄ sic p. d. l. assiduis, nā sicut mulier ī terminis illius. l. ī recupatiōe dotis prefertur oībus creditoribus ita etiam ista puella ꝓ dotis legato deberet preferri & magis

magis deberet faueri matrimonio contrahendo q̃
dissoluto sed in contrarium est ueritas quia cum.d.
l.fi.sit contra dispositionem iuris.d.l.potior non de
bet trahi in consequentiam & debet intelligi in ter-
minis in quibus loquitur, & magis est fauendum
mulieri dissoluto matrimonio quæ tractat de dan-
no uitando q̃ puellæ quæ tractat de lucro captan-
do.l.fi.C.de acqui.posse.ita decidit Socci. in consi.
269.col.3.in.2.lib.ubi ad hoc allegat consi. Fulgo.
4 † ℭ Dixi supra ꝙ comunis opi.Docto.est ꝙ dispo-
sitio.d.l fi.non habet locum contra creditores ha-
bentibus anteriorem expressam hoc notabiliter li-
mita non habere locum in bonis quesitis a,debito-
re post contractam hypotecam,nam in illis prefere-
retur mulier ex sua tacita hypoteca que extenditur
etiam ad bona futura ut est tex.singu.in.l.hae edi-
ctali.§.omnibus & ibi Bal.ita limitat.d l.fi.Bal.no
ue.in.d.suo tracta.doti.in.10.q.princ.col.2.moue
tur optima simili nam fiscus habens tacitã non præ
fertur habentibus expressam tamen in postea quæsi
tis præfertur tex.est singu.in.l.si is qui & ibi Bar.ff.
de iur.fi.ita dicendum est de muliere que pari pas-
su ambulat cum fisco.l quamuis & ibi nota. C. de
iur.fis.l.dotis,C.de iur.doti.& hanc limitationem
sublimitat idem Bal.noue.non procedere in termi-
nis.l.licet.C.qui poti.in pigno.habe.& in re postea
empta & specialiter obligata per nota.in d l.quam
uis & hæc quæ dixi adde ad.d.l fi.qui forsan scribẽ
tes ibi hoc non dicunt. Vincentius Maxilla.

VLIER licet domina sit dotis uti poterit ab vti, non debet sicut natura obligationis, & pactio dotantis ex postulat in rebus ergo quę vsu consumuntur post mariti mortem tã filiis si hñ q̃ parentibus si filios nõ habeat ad modum fructuariæ debet in idoneam facere cautiõem quæ pro rerum uice seruabitur.

1 DICITVR hic † ꝙ mulier est domina
dotis contra.l.doce ancillam.C.de re.uen.dic
ꝙ hic loquitur dissoluto matrimonio quo casu do-
minium rerum dotalium illico transit in uxorem si-
ne aliqua tradditione contra regulam.l.tradditio-
nibus.C.de pact.§.per tradditionem insti.de re.di-
ui.per tex.in.l.in rebus.C.de iur.doti.secus autem
erat de iure digestorum ut declarat Bar.in.l.mora
& in.l.filiofam.la.2.& Bal.Ange.& docto.ff.solut.
matr.de intellectu.d.l.in rebus est uidere Bal.nou.
in tract.de dot.in.3.q.prin.in priui.6.ubi ponit quin
decim limitationes cum multis declarationibus.
2 † ℭ Sed quæro an constante matrimonio uxor pos
sit dici domina rei dotalis tex.in.d.l.in rebus uide-
tur dicere ꝙ sic dum dicit ꝙ in ueritate est domina
sed legum subtilitate in maritum translatum in hoc
articulo ne uidear idem replicare uide quæ dixi su-
pra in titulo de sac.san.eccle.in §.ecclesias nostras in
illa.q.quis debeat instituí pro Rectore in beneficio
iuris patronatus presentatus,a,uiro uel ab uxore &
est pulcher articulus in quo multi uariant & ibi la-
te dixi an mulier sit domina dotis constante matri-
3 monio † Sed quid de possessiõe utrum dicatur pos-
sessio rerum dotalium penes uxorem uide tex.glo.
& Doctor.in.l.sciendum.§.si fundus.ff.qui satis-
da.coga.In tex ibi uti poterit ab uti non debet &c.
per hæc uerba datur intelligi ꝙ in ciuitate Bari u-
xor soluto matrimonio est usufructuaria dotis,nã
si esset domina,ne dum uti posset sed etiam ab uti
4 † cum quilibet rei suæ est administrator, & arbiter
l.in re mandata.C.manda.etiam abutendo,ut est
5 tex.in.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti.her.iniq
quum est ingenuis hominibus rerum suarum ad
ministrationem auferre.l.non usq; adeo.ff.si qui.a
6 par.fue.manu.† & iustum est unicuiq; sua commi-
ttere.l.nemo exterus.C.de iud.hoc etiam probatur
ex eo quod hic dicitur ꝙ mulier tenetur prestare fi-
deiussionem filiis uel parentibus ad modũ fructua
riæ si.n.esset domina non teneretur ad hanc fideius
sionem & quatenus in tex.dicitur ꝙ sit domina ne-
cessariæ contrarietur litera in se ipsa & ne uideatur
se in continenti corrigere contra tex.in.l.non ad ea.
ff.de cond.& demo.debemus dicere ꝙ illud uerbũ
domina intelligitur respectu iuris naturalis prime-
ui uel iure ciuili.d.l.in rebus ut dicatur domina.i.
7 usufructuaria † sicut dicimus ꝙ si testator relictis
filiis heredibus reliquit uxorem dominam & patro-
nam illa uerba fauore filiorum impropriantur, &
important ꝙ solum mulier habeat alimenta secun-
dum generalem consuetudinem bulgori ut nota in
authentica quod locum.C.si mul.secundo nup.&
ibi Docto.Bar.in.l.titia.§.titia ff.de lega.2.etiam
si fuisset dictum,a,testatore relinquo dominam &
patrõam omnium bonorum mobilium stabilium
& nominum debitorum & ꝙ non teneatur reddere
rationem ut eleganter consuluit Fran.de aret.in cõ-
si.40.dicit tamen ibi aret.ꝙ propter illa uerba mu-
lier habebit pinguia alimenta & propria authorita
8 te percipiet † Quid si mortuis filiis hereditas peruo-
nisset ad extraneus distingue ut per Alex.in cõsi.40.
in.1.lib.fallit etiam quando testator apponeret uer
ba pregnantia per quæ omnino uoluisset uxorem es
se usufructuariam ut late per Socci in consi.1.cum
duobus sequentibus in quarto lib.fallit etiam si in
testamento sunt relicta alimẽta & in codicillis usus
fructus,quia tunc uxor concurreret cum filiis in usu
fructu ut per Alex.in consi.56.in.3.lib.Quid si mari
tus instituisset filios ex alia uxore, & reliquisset u-
xorem dominam, & patronam Franc. Cremo.in
singu.8.uidetur dicere ꝙ sit usufructuaria Rede-
undo igitur ad propositum uidetur ꝙ uxor secun-
dum presentem consuetudinem sit solum usufru-
ctuaria quia admodum fructuariæ cauere debet &
illud uerbum domina accipitur improprie uel di-
camus ut supra dixi ꝙ est domina habito Respectu
ad ius ciuile.d.l.in rebus & hæc uerior non autem
ad hanc consuetudinẽ quia secundum hanc cõsuetu
9 dinẽ ẽ fructuaria tn̄ in tex.ibi sicut nã obligõis &c.sup
ple dotis nam natura obligõis dotis est ut uadat ad
filios mortua muliere secundum opinionẽ Martini
que usu preualet ut no.in.l.dos a patre.C.sol.mat.

& in.l.si post dotem.ff eod.uel si filios non habeat
ad patrem ut in. d. l.dos ad patrem uel ad dotā-
tē etiā extraneū ex pacto & propterea in cōsuetudine
sunt apposita alia uerba & pactio dotantis ex postu
10 lat &c.† quia dos reuertitur ad extraneum dotantē
non ex natura obligationis dotis, qa extraneus sim-
pliciter dando dotem & non stipulādo expresse si-
bi reddi. l.i.§.accedit.C.de re.uxo.acti. Sed reuerti
tur ex pacto & illud pactum solet fieri, ꝙ moriente
muliere sine filiis reuertatur ad dotātem unde cum
ex natura obligationis dotis tum etiam ex pacto ap
pōsito in fauorem existentium liberorum uel dotan
tis dos debet reuerti ad filios uel ad dotantes meri-
to dicitur in hoc tex.ꝙ mulier debet uti & non ab
uti in preiuditium filiorum si extant uel dotantis si
11 non extant filii.† ¶ Sed quæro utrum in terminis
huius literæ mulier possit transire ad secunda uo-
ta & dare dotem dotis nomine secundo uiro ita ꝙ i
ea succedere possent filii etiam secundi matrimonii
uidetur dicendum ꝙ non nam cum teneatur præsta
re de rebus quæ usu consumuntur filiis fideiussio-
nem ad modū fructuariæ uidetur fructuaria quia
fructuarius pro rebus quæ usu consumuntur præ-
stat similem fideiussionem ut toto tit.ff.de usu.ea.
re.quæ usu.consu. §. constituitur institu. de usufr.
12 † & ista fideiussio habetur loco proprietatis ut nota.
glo.fi.in. d. §. constituitur & proptere dicuntur in
tex,illa uerba quæ pro rerum uice seruabitur de a-
liis rebus que usu non consumuntur non oportet &
maxime de stabilibus quia illa ocultari & consumi
non possunt si est fructuaria & filii propretarii ergo
in preiuditium illorum non potest dare & maxime
ut in ea participent filii secundi matrimonii quia di
minueretur de proprietate filiis primi matrimonii,
Nec obstat si diceretur ꝙ filii secūdi matrimonii nō
debent priuari successione materna, cum nō minus
sint filii ipsi q̃ filii primi matrimonii aut saltim non
possint priuari legitima, nam respondetur dato ꝙ
per hāc consuetudinem filii secundi matrimonii pri
uarentur dote materna & portione quę eis continge
ret in dotibus maternis non ex hoc intelliguntur pri
uari successione materna & legitima in eadem suc-
cessione quia potuerunt succedere in aliis bonis mā
13 ternis que haberet extra dotem † & ualet statutum
ut de certis bonis puta de dote non extrahatur legi-
tima ut tenet Bal.in.l.filium quem habentem col.
penu.C.fam.hercis.uersi.sed adhuc quero & ibi ad
hoc allegat tex.in.c.rainuntius in uersi. itaꝙ dedu-
tio de testa.& ibi habetur per scriben. Et hoc etiam
procedit si mulier non haberet aliud nisi dotes nam
sufficit ꝙ statutum loquatur generali & non præci
se & certitudinaliter auferat legitimam & ita firmat
Phil deci.in consi. 19.colu.penu.uersi.secūda quia
14 casu &c.† nam ualet statutum ꝙ maritus secundus
lucretur dotes in preiuditium filiorum primi ma-
trimonii ut uoluit Pau.decast.in.l.i.C.de inoffi.te-
15 sta.† quia per statutum potest in totum tolli legiti
ma ut ibi dicit idem Pau & ante eum Cy.in.l.san-
cimus.C.de nupt Et cumulatiue firmat philippus
deci.in.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.& Boer.in ad
di.ad Dy.in Regula indultum de Regu.iur.in sex-
to licet contrarium dixerit in decisi.185.Et ꝙ ualeat
tale statutum ꝙ maritus lucretur totam dotem in
preiuditium filiorum primi matrimōii firmat phil.
deci.in.d.consi.19.col.i.& penu. Ergo pari ratione
est dicendum per hanc consuetudinē potuisse indu-
ci ꝙ mater non possit in preiuditium filiorum pri-
mi matrimonii dare dotes secūdo uiro maxime ut
in eis habeant succedere filii secundi matrimonii &
pro hac parte facit tex.in.§.marito rebus humanis
infra in hoc titulo summendo argumentum,a,con-
trario sēsu nam ibi dicitur ꝙ si primus maritus mo
ritur sine filiis mulier quæ superuixit poterit cum
sua dote transire ad secūdas nuptias ergo si cū filiis
non poterat transire cum dote. Sed pro certo in con
trarium est ueritas quia per hanc consuetudinē mu
lier non prohibetur transire ad secundas nuptias &
dare secundo uiro dotes suas dotis nomine nam ex
dispositione iuris comunis mulier potest secūdo nu
16 bere & dare suas dotes secundo uiro † nam interest
reipublicæ ut mulier secundo nubat & repleat ciui
17 tatem liberis.l.ii.ff.de iur.doti.l.i.ff.solu.matr.tim
mo apostolus ad timot.capite quinto precipit ut ui
duæ iuuenes nubant dum his uerbis dicit uolo au-
tem iuniores nubere filios procreare matresfamili-
as esse nullam occasionem dare aduersario maledi-
cti gratia & loquitur ibi aposto.de uiduis ut patet
ex uerbis antedictis cum ergo ista mulier nubat se-
quens preceptum apostoli & illud quod iura ciuilia
pro interesse reipublicæ permictunt si dat dotem se
cundo uiro non dicitur abuti sed dicitur uti & san-
ctissime uti quia usus permictitur per hanc consue-
tudinem dum dicit uti poterit &c. si aliter dicere-
mus hæc consuetudo non ualeret quia esset impedi
tiuum matrimonii saltim per indirectum nam non
de facili aut forte nunq̃ uiduæ inuenirent uirum ga
ut ait iuuenalis in.6.satira ueniunt a,dote sagictæ†
18 & hac ratione actenta dicit Phil.deci.in.d.consi.19.
ꝙ ualet statutum Florentiæ ꝙ mulier habens filios
transiens ad secunda uota secundus uir lucretur do
tem ex quo uiduæ non inueniebant uirum Socci.ta
tamen in consi.35.in.4.libro aliter consuluit sed in
terminis Socci.statutum non erat clarum est & alia
ratio quia si maritus secundus esset certus ꝙ filii ex
eo generandi ex dicto matrimonio non possent par
ticipare de dote materna non de facili susciperet ui
19 duam cum filiis in uxorem † Et statutum quod dire
cte uel indirecte impedit matrimonium non ualet.l
cum ita &. l.hoc modo.ff.de cond.& demo. Et in
simili dixit Ludou. Roman. in consi.259. in fin.
de quo est uidere per Alexa. in Rubr. ff. solu.ma
trim. colu. fin. ubi ponit multas remissiones & si-
cut non ualet statutum quod impedit matrimo-
nium ita etiam nec pactum ut ibi per Alex. Item
omnes filii æqualiter succedunt matri cuiuscunq;
20 sint matrimonii † immo mater potest instituere filios
secundi matrimonii.l.si quis prioris.C.de don.an.
nup.relicta tamen legitima filiis primi matrimonii
uoluit Bald.in.d.l.si quis prioris tunc enim acqui-
reretur filiis primi matrimonii quando dotās hoc
expressisset, ut puta quod in constitutione dotis
dedisset dotem pro muliere, & filiis nascituris ex
dicto matrimonio; sed quando dedisset dotem
pro filiis & heredibus eius mulieris omnes filii cō-
plecterentur

plecteretur considero etiam q quando pater uel aliquis dotans dat pro muliere filia sorore uel aliqua dotem pacta conficiuntur inter dotantem & uirum mulieris dato q dotans apponeret tale pa-
21 ctum non noceret mulieri † quia pactum factu cu una persona non nocet alteri .l.si unus.§.ante oia.
22 ff.de pact. †nisi dicamos q dotans potest apponere legem doti in continenti.l.quotiens.ff.solo.matri. & ee't acqoisitum ius filiis primi matrimonii & retenta hac opi.non obstant adducta in contrariu & primo dum dicebatur ex quo tenetur idonee cauere est usufructuaria nam dico q cauet de non abutendo non autem debet cauere de non utendo quia in tali casu consuetudo contineret in se repugnantia quia in prin. dicitur uti poterit ne ergo consuetudo contineat repugnantia est omnio dicendum q illa cautio idonea datur de non abotendo & conseruando in uita semper. n. statuta sunt taliter interpretanda ne contineant inter se repugnantia maxime quando sumus in uno eodemq statuto iuxta tex.in.d.l.non ad ea uoluit Bar.in.l. nam & posteriores.ff.de leg.& in.l. omnes populi in.iii.q.ff.de iusti.& iur.in extrauaganti ad reprimendum in uerbo non obstantibus est text. in.l. .i.C.de inoffi.doti.Socci.in consi.121.colum.2. in primo lib.non obstat etiam dum dicebatur q non ualeret statutum q filii secundi matrimonii non succederent in dotibus maternis quia hoc haberet locum quando ista consuetudo hoc expresse diceret quia eodem modo &c. statutum posset in totum tollere legitimam filiis posset etiam facere ne isti filii ex secundo matrimonio non succederet in dote materna ut supra dictum est sed quoniam ista consuetudo hoc expresse non dictat merito no debet ad hoc trahi & non debet sic intelligi quia intellectus esset contra omnia iura & statutum no debet intelligi ut si contra ius sed inquantum potest debet concordari cum iure communi ut supra dixi non est bona consequentia mulier tenetur prestare fideiussionem filiis de non abutendo bonis dotalibus ergo non potest cum dictis dotibus tra
23 sire ad secunda uota † quia ex affirmatiua in aliqbus non sequitur negatio aliorum que alias de iure concederentur ut probat tex.in Clem.ii. ionta
24 glo.no.in uerbo ipsorum de here. †Et uerba prolata que supponunt aliud nihil disponunt super eo quod supponunt.l.ex facto la.i.ff.de here.insti.ale. in consi.17.col.fi.in.ii.lib.licet. n. dicta fideiussio
25 uidetur presupponere dotem esse filiorum tamen super hoc consuetudo non disponit † et per subauditos intellectus non debemus recedere a regulis iuris communis ut nota.in.c.cupientes.§.20. de elect.lib.6.etiam eodem modo responderetur ad tex in.d.§.marito rebus humanis &c.concludo in hoc articulo q mater transiens ad secunda uota potest dare dotem suam dotis nomine secundo uiro nam in tali casu mulier dicitur concedere usum dotis & q ea mortua succedant filii etiam secundi matrimonii quia in tali casu dicitur uti & non abuti & q dicta fideiussio solum prestatur ne abutatur &
26 hic semper fuit obseruatum in Ciuitate Bari † no sunt mutanda que certam interpretationem semp
27 habuerunt.l minime.ff.de legi. †¶ Sed quero utru mulier transiens ad secunda uota & dans dotem secundo uiro possit facere pactum cum marito delucrando aliquam partem dictae dotis dic q no quia dat solum usum dotis & non potest facere tale pactum quia in tali casu abuteretur dote quod haec consuetudo negat, Item solum permictitur eidem disponere de tertia parte dotium pro anima quando est indura religionis uelamen filiis renitentibus ut habetur infra in titu.quat.muli.ali.per.me.est.§. mulier ergo in aliis casibus prohibetur quia qui in uno permictit in aliis censetur prohibere. l. mari-
28 tus.C.de procura.l.quod labeo.ff.de compe.l.cum ita.§.fi.ff.de condi.& demo. †¶ Sed quero utrum in terminis huius tex.& quando dos datur secundum statuta & consuetudines Ciuitatis Bari utru mulier in ipsa dote habeat filios heredes uel filii habeant dotem ex statuto & mater non possit de ipsa testari, uidetur dicendum q mater possit de ea testari, nam dicitur in hoc tex. q mulier est domina dotis est potest uti si est domina habet effectum dominii quia poterit de sua re facere quicquid uult.l. in re mandata.C.manda.l.non usq.ff.siqui.a paren.fue.manu.cum simi.item hoc probatur in.§. penu.infra.in.d.titu.qual.mul.ali.promi.est. ubi habetur quod si mulier alienauerit et acceperit pro alienatione pecuniam uel lanigit.i.meritum q tali casu nec ipsa mulier nec filii eius possunt uenire co tra alienationem, Item probatur hoc in.§. mulier lo.i.infra eo.titu.qual.mul.ali.ubi habetur q mulier potest uendere uestimenta pannos & huiusmodi res per se & per suppositam personam si. n. haec potest facere per cotractus inter uiuos poterit hoc
29 & facere per testamentum talias esset lex fosia caninia per quam permictebatur alienatio inter uiuos morientibus autem adimabatur unde imperator insti.de leg.in.can.toll.tamq inhumana sublolit & hoc argumento utitur Socci.in consi.9.col.3.uer. si.decimo septimo in lib. i. non obstat consuetudo per quam dicitur q mulier habeat prestare fideiussionem, nam fideiussio prestatur de non abutendo conseruando si aliter intelligeretur cotineret repugnantiam dum in principio dicitur q est domina & uti poterit si intelligeretur q esset usufructuaria simplex corrigeret se ipsum quod non est dicen
30 dum.d.l.non ad ea † & semper sunt interpretanda statuta ut non contineant in se repugnantia ut supra dixi si dicit consuetudo admodum fructuaria caueat non ex hoc est usufructuaria.l.quod nerua ff.de posi. Item non est bona consequentia mulier debet satisdare ad modum fructuariae ergo no po
31 test testari de ipsa dote quia ut supra dixi † ex affirmatiua in aliquibus non sequitur negatio alioru que alias de iure concederentur.d.Clem.ii.& ibi gl. de here.cum ergo testari de iure sit permissum nisi expresse prohibeatur cum sit prohibitorium insti. qui no.est permi.face.testa. Ex illa prestatione fi-
32 deiussionis non sequitur prohibitio testamēti uerba.n.prolata que supponunt aliud nihil disponut super eo quod supponunt,d.l.ex facto & Clem. i.
33 de prebē. † & per hanc regulam domini de rota in decisi.345.incipi.no. q si in procuratorio &c. In antiquis dicunt q si dominus in procuratorio no dedit suo procuratori potestatem substituendi dato q postea in clausula releuationis dixisset haec uerba releuans ipsum procuratorem & substitue-

dum ab eo ab onere satisdandi licet per hæc uerba
34 uideretur data potestas † quia cui conceditur
consequens uidetur concessum antecedens necessa
rium ad illud.l.ad rem mobilem &.l.ad legatum.
ff.de procu.no.in.l.ii.ff.de iuri.om.iudi. tamē nō
intelligitur data dicta potestas substituendi per
regulam.d.l.ex facto & hanc decisi.aprobat gemi.
in.c.i.§.licet de procura.in.6.& alex. in consi.17.
in.2.lib.Dicere ex quo mulier tenetur satisdare de
dote ergo de ea non potest testari esset per subaudi
tum intellectum recedere a dispositione iuris per
quam quilibet potest testari nisi expresse prohibea
tur quod fieri non debet secundum glo. in.c. cupi
entes in.§.quod si per.uigesimo.de elect.in.sexto.so
lum hæc consuetudo operatur ut mulier quæ tāq̄
domina poterat ab uti dote.d.§. consuluit nō pos
sit ab uti & de hoc prestatur fideiussio & per hæc
alias fui.in hac opinione scilicet q mater possit te=
stari de dote tamen rectius intuendo sum in cōtra
ria opinione scilicet q mulier superstitibus filiis uel
parentibus dotantibus non possit de ipsa dote te=
35 stari † & premicto q ualidum est tale statutum q
mulier superstitibus filiis non possit de dote testa=
ri ut in spetie consuluit Pet.de Ancha.in.consi.25.
uidetur prima facie &c.ubi cōcludit q ualet statu
tum q mulier habens filios non possit de dotibus
disponere nec inter uiuos nec in ultima uoluntate
etiam pro anima nisi decem pro centenario & hoc
etiam firmat Gaspa.Calde.in consi.20. incipi. an
si statutum Ciuitatis in titu.de constitu.plene ab.
per optimas rationes in consi.63.incipi. stāte que
dam constitutione sequitur Feli.in. c. ecclesia san=
ctæ Mariæ col.41.& 42.& ibidem per Phil.Deci.
col.penu.de consti.& idem Phil.Deci.in cōsi.361.
col.1.Nec oportet in terminis præsentis consuetu
dinis disputare an procedat in uidua prout late di
sputat Iaso.in.l.i.ff.un.ui.& uxo.& in. l. si quis ita
promiserit.§.ea lege.ff.de uer.obl.& fuit. q. mota
per Pau.de Cast.in Rit.solu.matri.habetur per Ri
pam in.d.Rub.col.fi.quia hæc consuetudo loqui=
tur proprie in uidua tali.n. statutum non impedit
testamenti factionem quia si mulier non poterit te
stari de dote poterit tamen testari de aliis rebus su
36 is † quia prohibitio est incerta re quo casu ualet ut
dixit Bal.in.l.fi.colu.3.uersi.sed pone in quibusdā
est statutum &c.C.de pact.plene alex. & Iaso.in.l.
stipulatio hoc modo concepta.ff.de uerb.obli.col
ligitur .n.expresse ex presenti consuetudine quali=
ter mulier non potest disponere de dote sua nec in
uita nec in morte quia dicitur q licet sit domina in
specto iure ciuili.d. l. in rebus tamen usus tantum
eidem permictitur unde ad modum fructuariæ ca
uere debet & sicut fructuarius non potest dispone
re de re in qua habet usumfructum sed eo mortuo
usufructus consolidatur cum proprietate.§.fi.inst.
de usus.ita mortua muliere dos uadit ad filios ect.
.n.superflua hæc satisdatio si mater posset de ipsā
dote testari.Item dicuntur in presenti tex. illa uer=
37 ba q̄ pro rerū uice seruabitur † quia satisdatio hæc
habetur loco proprietatis & hoc no.glo.fi.in.d.§.
constituitur unde filii censētur esse proprietarii qa
loco proprietatis in uita matris habent satisdatio
nem ea mortua consequūtur res ipsas Præterea in
hoc text. dicitur q idro mater non debet abuti &

debet prestare hanc satisdationem quia hoc expo=
stulat natura obligationis & pactio dotantis,nam
dotes secundum consuetudines barenses dātur pro
muliere & filiis quod hoc sit uerum probatur ex.§.
sequenti ubi habetur q mortua muliere cum filiis
dos pertinet ad filios & sic aprobatur opi.Marti.&
eius consuetudo contra opi.Ioa.& Bulga.quæ est
uerior de iure.Item q mater nō possit testari de do
te probatur in.§.mulier lo.2 . infra in titu.quali.
muli.alie.permi.ubi habetur q mulier non potest
disponere pro anima nisi de quarta parte rerū sua=
rum quando est in casa & est induta religionis ue=
38 lamen † ergo de aliis tribus partibus nihil dispone
re potest.l.maritus.C.de procura.cum no.in. l.cū
prætor in prin.ff.de iudi.Item hæc opi , probatur
in.§.penu.in.d.titu.quali mul.ali.permi.ubi habe
tur q si mulier consenserit uiro alienanti & nihil p
ceperit q post mortem eius filii possunt petere alie
natum si filii uenirent tamq̄ heredes utiq alienatio
a matre facta non posset ab eius heredibus infrin=
gi.l.cum a matre.C.de re.uend.Itē hoc clarius pro
batur infra in titu.de regu.iuri.ubi dicuntur hæc
uerba si aliquis exheres efficitur rerum maternarū
non admictitur ius nec debet intelligi ibi dum di
cit exheres. i .in bonis patris ut dicit quædam an=
tiqua glosella ibi quam habeo ad librum meum,
39 nam in tali casu esset quid in dubitabile † & lex &
statutum non debet esse super indubitabili.l.labeo
.ff.ad Carbo.ex p̄dictis igitur clare apparet q mu
lier non potest disponere de dotibus suis sed in eis
succedunt filii ut filii & non ut heredes matris ex
dispositione consuetudinis ut in simili statuto u o=
luit Bal.in.l.hac edictali.C.de secu.nup.ang.in au
tentico.§.soluto de nupt.Saly.in.l.i.in ultimo no=
ta.C.de inoffi.dona.& retenta hac opi. nō obstāt
in contrarium adducta & primo non obstat q in
presenti consuetudine dicitur q mulier est domina
dotis & si est domina debet habere effectus domi=
nii &c.nam dicitur q erat domina & reputatur do
mina suspecto iure ciuili.d.l.in rebus tantum secū
dum mores barenses non potest disponere sed uti
sicut usufructuariter utitur re in qua habet usum
fructum & sic per consuetudinē artatur & restrin
gitur illud uerbum domina nam subsequētia uer
ba in dicta consuetudine uti poterit & non debet
abuti ueniunt aduersatiue ad illud quod fuerat di
ctum q erat domina non obstat tex.in.§.penu. al
legato ubi habetur q si mulier uendidit accipien=
do prætium uel lantigilt imponit silentium sibi &
heredibus suis nam respondetur q ille tex.loquitur
quando mulier uendidit constante matrimonio
cum marito & quando accipit prætium non dici
40 tur abuti † quia qui habet prætium ipsam rem ha
bere uidetur.l.labeo.ff.de uer.signi. & ibi no. non
obstat q tex.ibi nominat filios heredes nam posi=
to q fuissent matris heredes respectu aliorū bono=
rū in hoc scilicet in dote non sunt heredes dic ut
ibi dixi similiter si mulier alienat propter lantigilt
41 .i.propter meritum non dicitur abuti † nam dona
tio remuneratoria est quædam permutatio ut pro
bat tex.in.d.l.sed si lege.§.cōsuluit ibi uelut genus
quoddam permutationis & ibi Bal. hoc notat de
peti.here.& est merces ut probat tex.in.l. actilicini
42 us regulus.ff.de dona † unde donatio remuneratoria nō

ria nõ, reuocatur natiuitate filiorum iuxta tex.in.l.
si unq̃.C.de dona.ut ibi dicit ange.& alex. in con-
si.2 b.in si.3 .lib.& in consi.40.in 4.lib.Phil.De-
43 ci in consi..o.† Item licet donatio reuoceretur pro
pter ingratitudinem.l.fi.C.de reuo.dona . c. fi. de
dona.tamen donatio remuneratoria non reuoca-
tur tex.est in.l.si pater.§.fi.ff.de dona.& ibi glo. sin
44 gu .† Item donatio inter uirum & uxorem non ua-
let toto titulo.ff.&.C.de dona.inte.ui. & uxo. ta-
men si fit ex remuneratione ualet .l.quod autem.§
45 si uir & uxor.ff.eo.titu.† Item donatio ultra quin
gentos aureos non tenet sine insinuatione.l.sanci-
mus.C.eo titu.tamen si est facta per remuneratio
nem non indiget insinuatiõe dũ modo seruitia fue
rint æqualia ita Bar.& imo.in.d.l. artificinus re-
46 gulus † Item licet donans non teneatur de euictio-
ne maxime quando donatio non inceperit a trad-
ditione tamen in donatione remuneratoria tenet.
tex.est in.l.idemq̃.§.fi.cum.l.seque.ff.mand.uolu
it Bar.in.l.iulianus.§.qui fundũ.ff.de uer. obli. &
47 ibi Iaso.& dicit Raph.cuma.in.d.l.artificinus † q̃
iura loquentia de donatione non habent locũ in
donatione remuneratoria unde non obstante q̃
mulier esset mera fructuaria propter meritum po-
test uiuente maxime marito & consentiente dare
aliquid de sua dote benemerenti, nã in simili uide-
48 mus † q̃ prelati qui non habent nisi usum rerũ ec-
clesiasticorũ ue no.in.c.presenti de offi.ordi. in.6.
tamen causa remunerationis possunt alienare.c.re
latũ &.c.cũ in officiis de testa.Bar.& Pau.de Cast.
in.l.iubemus nulli.C.de sac.san.eccle.& dicit Bar.
in prohemio digestorũ col.fi.& in.l.ambiciosa col.
49 i.ff.de decre.ab ordi.faci.† q̃ prohibita alienari pos
sunt alienari ex causa remunerationis allegat tex.
in.d.l.iubemus de quibus per Iaso.in.l.ex hoc iure
.ff.de iust.& iur.est etiam magna differẽtia quando
uxor alienat constante matrimonio una cũ mari-
50 to † & quando post solutũ matrimoniũ nã licet
consentiat in uenditione mulier tamen eidẽ rema
nent obligata alia bona mariti autẽtica siue a me
C.ad uelle.& si non sunt alia potest habere recursũ
ad illã rẽ in qua consentiit ut per fulgo.in cõs.206.
abb.in consi.8.in.2 .lib.affli.in decisi.3 1 1 .3 1 2
&.3 1 3.unde in tali casu filii non sentirent damnũ
quia semper poterũt recuperare imo ille tex.in.d.§
penu.facit per hac opi.ut supra dixi nã ibi uult tex.
q̃ si solũ mulier cõsentiat & non recipit preciũ fi-
lii post mortẽ matris possunt uendicare ecce quasi
rec non ueniunt ut heredes uniq̃ non possent.d.l.
cũ a matre in casu uero quo mater recipit precium
51 † quia habet precium loco rei. d. l. labeo & filii ex
hoc nõ sentiũt dãpnũ ideo in tali casu accepti præ
cii uenire nõ possunt Præterea ille tex.nõ loquitur
quãdo maritus cũ uxore alienãt res dotales sed lo
quitur quando maritus alienat res proprias in qui
bus uxor habebat quartã & q̃ hoc sit uerũ proba
tur in alia cõsuetudine iudicis sparti infra in titu.
si mul. cõse. ui. alie.incipienti cũ alienãti uiro &c.
nã ex illius cõsuetudinis litera declaratur obscuri-
tas illius tex.§.penu.& sic ex oibus predictis ille tex.
nõ obstat Minime etiã obstat tex.in.d.§.mulier lo
c.ubi habetur q̃ mulier potest uẽdere uestimẽta &
pãnos nã respõdetur q̃ ille tex.nõ aperit an sint bo
na dotalia uel q̃ illud possit facere solutõ matrimo
nio q̃ nõ est dicẽdũ quia de his tenetur prestare sa-
tisdationem ut hic in tex. ne igitur aduersentur hęc
consuetudines ad inuicem est dicẽdũ q̃ illa uesti-
menta non erant dotalia sed forte Paraphernalia
uel extra dotem & q̃ uẽdebat constante matrimo-
nio uel possimus dicere q̃ mulier potest uendere p̃
dicta post prestitam fideiussionem quia filii habe-
bunt ęstimationem dictorũ pannorum & sic nihil
eis nocet uenditio quia illæ sunt res que usu consu
muntur tempore ideo permictitur uenditio & ex
pedit filiis Non obstat quod dictum est consuetu-
dinem istam continere in se repugnãtia si primo di
cit q̃ est domina deinde q̃ est usufructuaria nã di-
co ut supra dixi q̃ cõsuetudo nõ repugnat sibi ipsi
quia si primo dixit q̃ licet sit domina intellige ispe
cto iure ciuili.d.l.in rebus tamen hoc iure consue-
tudinario solũ permictitur usus exemplo usufru-
ctuarii & non abusus qui permicteretur uero do-
mino.d.§.consuluit & hoc modo intelligendo est
uerus intellectus litteræ & nullam continet repu-
gnantia.Non obstat dum dicebatur non est bona
consequentia mulier debet satisdare ergo non po-
test testari quia ex affirmatiua &c. nã immo dico
q̃ est bona consequentia mulier tenetur admodũ
fructuariæ satisdare filiis de dote ergo non potest
ea disponere sicut non potest usufructuarius de re
52 in qua habet usumfructum † qui.n.uult consequẽs
de necessitate præsupponit suũ antecedens .l. illud
ff.de acqui.here.cũ multis simil.allegatis in.l.2 .ff.
de iur.om iudi.uult.n.cõsuetudo dotes conseruari
filiis & q̃ de his satisdetur per matrem ergo per cõ
sequens uult matrem non posse disponere tex. in.
d.Clem. 1 .de here . non sequebatur de necessitate
negatio uidelicet q̃ inquisitor possit commictere
uices ut ibi in glo. at hic sequitur de necessitate q̃a
attando dominium ad usum tantum per cõseq̃ns
de necessitate negat posse disponere in uita & in
morte de proprietate ipsius rei.d.§.fi.institu.de usu
fr.Minime etiam obstat.d.l.ex facto nã ibi erant q̃
dã uerba anuntiatiua conditionaliter prolata quæ
non inducunt dispositionem in id quod supponũt
ut ibi per Bar. At in casu nostro per consuetudinẽ
dispositiue dicitur mulierem esse usufructuariã do
tis & nullus est subauditus intellectus sed Clarus &
apertus & in hac opinione resideo q̃ mulier de do-
te non potest disponere in testamento sortius inter
uiuos sed q̃ uadit ad filios ut filios & non ut filios
& non ut ad heredes ipsius mulieris uirtute presen-
tis consuetudinis & ita uidi iudicatum in Ciuitate
Bari per Magnificũ.q .Pellegrinum de Pellegrinis.
V. I. D. de Barulo uirum peritissimum dũ fuisset
Capitaneus in Ciuitate Bari in causa Francisci An
tonii & fratrum filiorũ Ioannis stuppe solũ permi-
ctitur mulieri disponere de quarta parte p̃ anima
53 in terminis.d §.mulier † ¶ Sed quero mater habet
dotes non potest in preiudicium filiorũ de ipsis dis
ponere quid si filii uel.aliquis ex filiis essent ingrati
uel ingratus utrum potest succedere in dictis doti
bus diceret quis q̃ sic nam si mater est usufructua
ria & filii proprietarii ea mortua consolidatur usu
fructus proprietati.d .§ .fi.insti.de usufruct, & sine
ministerio matris † nec etiam talis usufructus pos-
54 set ab ipsa matre cedi extraneo.d.§.fi.&.l. si usufru
ctus.ff.de iur.doti.si non potest cedi minime pot &

55 ad aliũ transmitti † nam quod non est cessibile nõ
est transmissibile.l.ex pluribus.ff.de admi.tuto.Itẽ
filii hoc consequuntur ex dispositione consuetudi
nis ergo propter ingratitudinem mater non potest
56 priuare filios de eo quod ipsa non habet † priuatio
presupponit habitum.l.decem de uer.oblig.§.ser
57 uus insti.de Capi.dimi.† Sicut dicimus de emphi-
teosi capta pro se & filiis.nam eo casu licet filius re
pudiaret hereditatem adhuc consequeretur emphi
teosim ut firmat Saly.in.l.ii.C.de iur emphi.Bar.
Imo.Alex.& docto in.l.quod dicitur.ff.de uer ob.
li.per Bar.Bal.& Ange.in.l.si tibi.§.pactus.ff.de
pact.Iaso.in.d.l.ii.col.6 S.uersi.tertio querit Saly.
58 timo Saly.in d.l.ii.putat hoc etiam procedere si fi
lius fuisset exheredatus & Iaso.ubi supra & tamen
exheredatio præsupponit ingratitudinem similiter
etiam in fæudo ex pacto & prouidentia q filius cõ
sequitur etiam si non sit heres patris ut per and. de
yser.& Bal.in.c.i.an.agna.hoc probatur aperte in
.l.si arrogator.§.Sed nec impuberi.ff.de adopt.
59 † ubi testator non potest grauare filium impuberẽ
adoptiuũ post pubertatẽ in quarta sibi debita su-
per bonis ipsius patris quia dicta quarta consequi
tur ex prouidentia principali sic etiam deberet dici
in hac.q.eo q filius consequitur dotes ex dispo-
sitione consuetudinis sine aliquo facto mulieris q
60 posset consequi non obstante ingratitudine † Sed
in contrarium est ueritas hoc probatur ex tex.in.
l.ab hostibus.§.si uir.ff.solu.mat.ubi habetur q si
est pactum inter uirum & uxorem de lucranda do
te si ipse uir occiderit uxorem hoc casu non lucra-
tur dotem & hoc procedit etiam stante statuto de
dote lucranda ut declarant ibi docto.dixi supra in
61 titu.de dona.inte.uir.& uxo.† quia uerba statuti
quãuis generalia non extenduntur ad indignos &
odiosos etiam in materia fauorabili ut est tex.in.l.
62 lucius la.ii.§.lucius titius.ff.de lega.2.† nam nemo
debet de suo delicto reportare premium.l.relegato
rum in fi.ff.de relega.l.siue hereditaria in fi.ff.de ne
go.gest.& idem eẽt si maritus non prouideret uxo
ri de alimentis ut per Bal.Rapha.Alex.& Iaso.in.
d.§.si uir nam in tali casu priuatur lucro dotis qđ
deferretur a statuto sic in casu nostro dato q ex di
spositione consuetudinis deberetur dos filiis tamẽ
si sunt ingrati priuantur tali lucro. Præterea si
63 † de quo minus uidetur inesse & inest.ergo &
de quo magis Autentica multo magis.C.de
sac san.eccle.certum est q mulier habet minus
ius in donatione propter nuptias q̃ habet in dote
† quia in dote de iure ciuili est domina.d.l.in rebus
64 & dicitur proprium patrimonium mulieris.l.3.§.
utrum.ff.de mino.l.Pomponius Philadelphus.ff.
fam.herci.& de iure communi mulier soluto ma-
trimonio potest de ea disponere donatio propter
nuptias processit ex substantia uiri & de ea est me-
re usufructuaria in uita.l.feminæ & in autentica
in donatione.C.de secu.nupt.& mulier soluto ma
trimonio de ea non potest disponere quia post eius
mortem debet equaliter diuidi inter liberos auten
tica lucrum hoc.C.de secu.nup.† & tamen si filius
65 est ingratus matri priuatur donatione propter nu
ptias etiam q ad eam uenire potuisset licet non es-
set heres patris & matris ut est tex.in.§.soluto in
autentico de nupt.unde sumpta fuit autentica hc
res.C.de secu.nupt.habetur per affli.in decis.314.
Si ergo filius ingratus priuatur propter ingratitu-
dinem tali lucro in quo mater de iure cõmuni erat
mera usufructuaria stantibus filiis & quod lucrũ
aspectabat ad ipsum filium etiam si non fuisset he
res cum erat profectum ex patris substãtia fortius
debet priuari dote in qua filius in uita matris de iu
re communi nullum ius habebat & inuenio q hãc
.q.decit in terminis consimilis statuti Socci.in cõ
si.116.col.5.in.5.lib.allegat hoc singulariter dixi-
xe ange.in.d.§.soluto ubi hoc dicit & allegat que
in simili dixit Bal.in.l.hac edictali.C.de secu.nup.
& flori.de santo petro in sua sollemni disputatio-
ne que incipit mulier primo uiduata & subdit ibi
Socci.q ita communiter practicatur caueant igi-
tur filii ne sint ingrati matri & non cõfidant in pre
senti consuetudine quia si commiserint aliquã cau
sam ingratitudinis de his que enumerantur in.§.
est & aliud in autentico ut cu de appe.cogno.pote
rint a matre excludi & priuarentur dote non obstã
te q eis a consuetudine deferatur ad allegata pro
parte contraria responderi potest quod ingratitu-
do hoc operatur ut priuentur lucro statuti sicut in
gratitudo operatur ut filii priuentur lucris de qui
66 bus in.d.l.feminæ † & dicit imperator in.d.§.solu
to q ideo hoc fecit ut alios filios corripiat parenti
bus honorare & ad fratrum exẽplum respiciẽte nõ
obstat q filius consequeretur emphiteosim & fæu
dum ex pacto & prouidentia etiam si non esset he
res quia concedo & similiter filii possent consequi
dotes maternas in terminis huius cõsuetudinis ẽt
si non essent heredes ut late supra dixi tamen stante
67 ingratitudine excluduntur † Quin immo etiã quã
do sumus in fæudo quod de iure francorum nadit
ad primogenitum si primogenitus est ingratus pa
tri potest exheredari & priuari fæudo ut a and.de
iser.in.c.i.§.præterea si uasallus que fi.prim.ca.be-
nef.ami.nam ut dicit Andre.fæudum uiuo patre
est filii spe & destinatione & ius primogenituræ ui
uo patre dicitur cõditionale hoc latet prosequitur
insignis doctor sigismud.losired.in consi.primo
44.& hoc etiam tenet Iacobi.in suo tracta.feuda.
in uerbo præsentis & recipientes col.penu.Nã cõ-
suetudo ideo uoluit q filii omnino consequantur
dotem maternam & q de ea mater non possit di-
sponere quia bona parentum iure naturæ ac etiã
ex uoto parentum sunt debita filiis.l.nam & si pa
rentibus ff.de inoffi.testa.l.scripto in fi.ff.un.libe.
sunt.n.filii quasi domini in uita parẽtum.l.in suis.
ff.de libe.& posthu.si.n.sunt ingrati cessat ratio sta
tuti nam ingratitudo facit cessare uotum parentum
68 & facit etiam cessare debitum naturę † quia secun-
dum naturam homo debet obedire parentibus
qui eum genuit.l.ueluti.ff.de iustit.& iur.& hoc
præcepit deus in secunda tabula decalogi ut habe
tur Exodi.c.20.& deutero.c.5.cessante igitur ra-
tione statuti cessat etiam ipsum statutum.l.adige
69 re.§.quamuis.ff.de iur.patro.c.cessante de appe.
† ex predictis colligo aliam conclusionem q licet fi
lius quando est exheres matris debet consequi do-
tes maternas & lucra maritalia ea ratiõe quia hoc
lucrum habet a consuetudine ut probatur in.d.l.
arrogator.§.sed nec impuberi & dixit ange.in.d.§.
soluto & Socci.in.d.consi.116.& consuluit Lu-
do.

do.bolon.in consi. 17.& tenet alber.brunu.in suo
tracta.ꝙ exta.ma.semino. succe.in ultimo arti.in.
8.q.circa fi.& est uidere per Pau.de Cast, in consi.
441.in prima part.& barenses hbeut de hoc con-
suetudinem in titu.de regu.iur.in Regu.penu. ta-
men hoc intelligo quando ipse filius sua sponte fa-
cit se exheredē ut puta quia uidet hereditatem ma-
tris dampnosam, uel ex alia causa repudiat ipsam
hereditatem Sed quando mater ex aliqua iusta ca-
usa ingratitudinis priuat filiū sua hereditate quia
exheredatio est culpa sua non potest cōsequi prece-
pia bona ut probat tex.in.d.autentica he Res & i.
d.§.soluto unde fuit sumpta & ita insimili statuto
dicunt docto.supra alegati non obstat dictum sa
ly.in.d.l.ii C.de iur.emphi.ubi putat filiū ex here-
datum posse succedere in emphiteosi uam nec ipse
nec iaso.ibi in hoc firmant pedes & etiam esset di-
uersa ratio quia emphiteosis non erat de bonis pa
tris sed concedentis non sic in dotibus quia erant
70 de bonis matris † ℭ Sed quero mater uidua de fa
cto alienauit fundum uel domum dotalem & quia
erat diues ultra dotes institiuit filium heredem fili-
us agnouit hereditatem maternam ulr tamen uen
dicare fūdum uel domum dotalem uēditam uitū
posset & si petendo incidit in penam forte a matre
promissam in contractu uenditionis uidetur dicē
dum quod non posit & quod petendo incidit in
71 penam per regulam iuris † quem de euictione tenet
actio eundem agentem repellit exceptio.l.uendicā-
tem.ff.de eui.si ista res fuisset ab alio euicta utiq; fi-
lius tamq̄ heres matris teneretur de euictione ergo
72 agēdo remouetur exceptione est & alia regula † ex
qua persona quis lucrum sentit eius factum presta
re debet,l.ex qua persona.ff.de.reg.iu. faciūt dicta
per Bar.Alberi.de rosa.Ange.Imo.Pau.de castr. &
docto.in.l.cum uir.ff.de usucap.late Boer.in.q.23.
nu.13.usque ad nu.22.preterea hoc probatur ex
tex.in.d.§.penu.quod incipit in quibuscunq; casi-
bus infra in titu.qual.mul.alie.permi.ubi si muli-
er participat de precio rei uenditæ filius non potest
uenire contra in cōtrarium uidetur nam cum istæ
filius habeat dotes ex dispositione consuetudinis,
ut supra dictum est potest uendicare rem dotalem
uenditam tamq̄ suam cum hoc non consequatur,
a.matre ut heres ut firmare uidetur saly. in. l.i. in
ultimo nota.in.q.9. C.de inoffi.dom.Frau. curt.
in consi.i. in fin. ad hoc facit quod supra dictum
est de fæudo debito ex pacto & prouidentia ut per
And.de yser.& Bal.in.d.c.i.an.agna.& per Bald.in
c.hoc quoq; in titu.de succe.feu.Pau.de cast,in cō
si.207.dico dictum Bartho.in.2.lib.Alex.in con
73 si.19.lib.5.† Et cum posit rescindere ipsam uen
ditionem & factum principale non tenetur ad pe-
nam tamq̄ accessorium glo.est singu.in.l.si patro
nus.§.patronum.ff.quæ in frau.patron.& hoc ar-
gumento utitur Socci.in.l.4.§.si is qui duplam.ff.
de uer.obli.Sed dicas ꝙ filius adheundo hereditatē
matris simpliciter teneretur habere ratum factum
74 matris per regulas supradictas accedit † quia ad-
heundo hereditatem dicitur contrahere cum credi
toribus hereditariis seu quasi contrahere.l.apud iu
lianum.§.si.ff.ex quib.ca.in pos.ea.l. ex maleficiis.
§.heres.ff.de acti.& obliga. Quando uero nō sim
pliciter adhibuisset hereditatem sed eam accepisset

cum benefitio legis & inuentarii tunc posset uenire
contra ut.l.fin.§. in computatione ubi doctor. C.
de iur.delibe.plene per philip.decio.in cōsi.183.
in contrarium adducta procederent quando filius
non adhiuisset matris hereditatem tunc spreta he-
reditate posset uendicare rem dotalem uenditam,
a,matre tamq̄ sibi debitam ex consuetudine & nu
ta.tu Barensis quia si per te est addita hereditas si ti
bi uidetur expediens poteris hereditatem additam
repudiare etiam non facto inuentario & uendica-
re bona tibi debita ex dispositione consuetudinis,
ut habetur infra in titulo qual.poss.here.addi. re-
pudi & ibi dicam & non repudiata hereditate non
obstaret tibi regula.d.l.cum,a, matre de cuius in-
tellectu uide docto.in.d.§.in computatione & uid
gram.in decisi.93. ubi ponit quinq; nota.limita-
75 tiones ad.d.l.cum,a,matre.† ℭ Sed quæro utrum
presens consuetudo uendicat sibi locum cum mu-
lier de fructibus perceptis ex re dotali testari uelit
hanc.q.examinaui infra in.§.mulier religionis ue-
lamen in tit.qual.muli.alie.permis.est in.q.si.& ibi
76 uidere poteris.† ℭ Sed quero utrum presens con-
suetudo uendicat sibi locum in omni dote uel tan
tum in dote profectitia pro certo secundum uerba
presentis cōsuetudinis uidetur dicendum ꝙ solum
loquitur de dote profectitia ponderando illa uer-
ba q̄ parentibus si filios non habeat &c. nam cum
astringatur mulier ad satisdandum de restituenda
dote parentibus patri uel auo uidetur ꝙ loquatur
de dote ab illis profecta quam de iure habere debu
erant iuxta ea quæ habentur in.d.l.dos a patre.C.
solu.matri.sed propter pacta quæ solent apponi,a
dotantibus etiam extraneis circa restitutiōem do-
tium dum dicunt si sine filiis moriatur filius uide-
tur ex tali pacto uocatus.l.inter socerum.§.cum i-
ter.ff.de pact.dotali.& sic ꝙ habeat locum etiam
in dote aduentitia nec obstaret ꝙ in litera sit men-
tio parentum quia exempli gratia loquitur uel de
eo quod plerumq; contingit. ℭ Quid.n.si dos es
set relicta mulieri uel ꝓpter eius seruitia ab aliquo
extraneo ut puta ꝙ una regina vel magna domina
reliquisset dotem suæ seruitrici uel aliquo modo si
bi obuenisset nonne esset inciuile & cōtra ius regu
las artare mulieres ad usumfructum tantum de eo
quod laboribus suis acquisiuit & contra regulam
ꝙ quilibet est moderator rei sue.d.l.in re mandata
cum cōcordantiis in dote profectitia uidetur illud
iuricōsentaneum ut dn̄ium mulieris in dote coar-
ceatur ut redeat ad fontem unde exiuit hanc.q; at-
tingit Neapod.in consue.ciui.Neapo.incipi.si qua
moriens tit.de muli.haben.fili.quali.de dot.dispo.
quæ consuetudo uult ꝙ mulier moriens potest di-
sponere de decima parte dotis sibi obuēte ab agna
tis & cognatis si habet filios & tam in colu.i.q̄ in
col.si.concludit ꝙ illa consuetudo loquitur de do
tibus obuenientibus ab agnatis & cognatis ꝓpter
uerba illius consuetudinis & in si.col.dicit ꝙ licet
mulier possit habere bona multiplicis generis ta-
men quia ut plurimum dotes dantur ab agnatis.
& cognatis ne dum intuitu ipsius mulieris sed futu-
rorum filiorum ideo cohartatur quia filii uidetur
consequi ab ipsis agnatis & cognatis mediante eo
rum matre & hoc propter sexus fragilitatem mihi
uidetur ꝙ presens consuetudo uendicat sibi locum

in omni dote & in quibuscunq; rebus ipsius muli-
eris ut probatur expresse i.d.§.mulier religionis ue
lamen ubi dicitur ꝙ mulier inducta religionis ue-
lamen potest disponere p anima de tertia parte re-
rum suarum & sic ex illo tex.dum dicit rerum sua-
77 rum comprehendit non solum dotes † sed omnes
alias res.l.rei appellatione.ff.de uerbo.signi.esset.n.
extranea interpretatio si quis diceret rerum suarũ
i.dotis profectitie melius est.n.interpretari hanc li-
teram q̃ destruere literam illius.§.mulier prohibe-
tur ergo mulier de duabus partibus rerum suarũ
in casu in quo etiam esset inducta uelamen religio
nis ergo cum non fuerit inducta uel non iudicaue
rit pro anima nõ poterit de nulla parte utrum sta-
tutum interpretatur per aliud ut late dixi supra in
prohæmio non obstat ꝙ dicãtur illa uerba uel pa-
78 rentibus † nam ut dixi statuẽtes se retulerunt ad id
quod plurimum accidit.l.nam ad ea. ff.de legi. nã
ut plurimum dotes dantur,a,parentibus uel possi-
mus dicere ꝙ statuẽtes considerantes fragilitatem
sexus mulierum imposuerunt eidem frenum ne ad
eorum libitum disponerent de dotibus & rebus ea
rum sed disponerent iuxta naturam nã de iure na-
turæ & omni iure prima causa est filiorum & libe-
rorum.ff.&.C.un.liber.deinde est causa agnatorũ
& quoniam nullus agnatus est proximior auo &
fratre ideo uoluerunt ꝙ non solum filiis præstetur
hæc satisdatio sed etiam parentibus. Sed posset qs
dicere ꝙ si mulier cogeretur prestare fideiussionem
ad modum fructuarie de omnibus bonis suis con
suetudo non ualeret quia tolleret mulieri testamẽ-
ti factionem.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de
79 uer.obli.† & si diceretur ꝙ poterit testari de usufru
ctu & rebus habitis ab usufructu dico ꝙ secũdum
cõmunem opi. Docto.in.d.l.stipulatio hoc modo
non sufficit reseruatio usufructus quia fructus cõ
sumuntur in uita & post mortem usufructus con
solidatur proprietati.d.§.fi.insti.de usuf. Et hac ea
tione attenta uidetur dicendum ꝙ melius esset in-
telligere hunc tex.in dotibus tantum & nõ de aliis
rebus mulieris aliunde quesitis & ita loqtur in ueri
tate & ꝙ ita intelligatur.d.§.mulier uel potest dici
ꝙ ista consuetudo loquitur de dote & illa in.§.mu
lier generaliter de omni genere bonorum prout ge
neraliter loquitur.l de precio.ff.de publi. Et quate
nus ibi permittitur posse disponere de tertia parte
pro anima non dicitur tollere testamenti factionẽ
80 cũ de ipsa tertia parte disponere posset.† ℂ In text.
ibi in idoneam facere cautionem cautio simplex i-
telligitur sine fideiussione.l.sancimus.C de uerb.si
gni.& per Docto.in.l.diuortio.§.interdum.ff.sol.
matr.sed quando adiicitur illud uerbũ idonea cau
tio intelligitur cũ fideiussione.l.i.§.iuber.ff.de col-
la.dot.per Ange.de arer insti.de eo.cu.lib.no.bon.
aditi.in prin.certe uidetur hoc durum , ut mulier
teneatur prestare idoneam cautionem in dote que
erat in dominio suo nam licet regulariter usufruc
tuarius teneatur satisdare de utendo arbitrio boni
81 † hoc nõ habet locum in eo qui donauit bona sua
reseruato usufructu qa hoc casu sufficit nuda cau-
tio cum obligatione bonorum ita dixit Socci.in.l.
omnes ff.de excep.allegat text in.l.filio.ff.ut lega.
no.caue.ita etiam consuluit Pet.phil.corne.in cõs.
267.in.4.lib.phil.deci.in.l.diuus pius. ff.de reg.
iur.Bal.ante omnes in consi.19. in.5. lib.Boeri.in
decisi.200.in prin.sic deberet dici in matre sed di-
cas ꝙ tex.uult ꝙ idonee caueat & quamuis durum
seruandum est.l.prospexit.ff. qui & a quibu.
82 † ℂ Sed hic queritur utrum quãdo mulier prestat
hanc satisdationem bona quæ hic in text.debeant
æstimari certe si sumus in Vino,Oleo, Frumento,
in pecunia numerata,& in his similibus, quoniam
istæ res usu consumuntur non est dubium , ꝙ pro
istis rebus debet præstari satisdatio de restituendo
precio ipsarum rerum pro vt fuerint estimate nam
loco proprietatis est fideiussio ita probat tex.in.l.si
tibi uini.ff.de usufru.ra.re.& in. d. §. constituitur,
sed dubium est quid de uestimentis,& pãnis,laneis,
uel lineis,quæ solent mulieres habere in dotem , &
mortuis maritis utuntur, Reperio in hoc ꝙ Doc-
tores uariant & Io.Bap.de caccialupis in quodam
consilio quod est insertum in.4.lib.consiliorũ Soc
ci.num.9.incipiente postremo superest dubitatio
&c.examinat hoc & concludit ꝙ quando sumus ĩ
uestibus quæ modico tempore essent duraturæ, &
quæ facili usu consumuntur usufructuarius debet
satisdare sicut satisdatur de Vino,oleo,& similibus
per tex.in.d.§.constituitur unde istæ uestes & pãni
debent estimari & finito usufructu debet reddi esti
matio allegat sede.de seni.consi.46.post Ioannem
pagliarensem & Io.Fab.in.d.§ constituitur Pet. de
peru.Anto.de butr.Imo.in.c.fi.de pign Si uero su
mus in uestibus quæ longo tempore solent durare
ut in scarpicis & quædam uestes preciosæ que raro
utuntur & in certis diebus & in istis uidetur cõtra
rietas nam sede.post Io.pagli.Anto.de butr.& pet.
de peru.in.d.c.fi.& Io.Fab.in.d.§.constituitur ui-
dentur uelle idem quod in uestibus quæ paruo usu
consumuntur sed ut estimentur & prestetur preciũ
proprietario sed cardi.Io.de Imo.& Abba.in. d. c.
fi.sunt in cõtraria opinione ꝙ in hoc debet presta-
ri fideiussio de utendo arbitrio boni uiri & in hac
opi.inclinat caccialup.in.d.consi.quia esset quan-
doq; usufructuario inutile legatum usufructus qd
autem in uasibus argenteis & gemmis quid in ue-
getibus paruis & magnis satis exprimitur i.d.cõsi.
& de isto consilio simpliciter meminit Cagno.in.l.
si.in.q.84.C.de pact.inter emp.& uendi.ubi & al-
legat cons.Alex.58.lib.iii. Mihi autem in hac ma
teria uidetur ꝙ circa ista uestimenta & pannos mu
lier & quilibet usufructuarius non tenetur nisi de
utendo arbitrio boni uiri hoc probat text.in.l. sed
& si quid.§.uestimentorum.ff.de usufru.ubi habe-
tur ꝙ legato usufructu uestimentorum non est sic
sicut quando legatur usufructus quantitatis non
obstat.d.§.constituitur nam solutio datur per gl.
in.d.§.uestimẽtorum dicit ibi glo.ꝙ dispositio. d.
§ procedit quando est legatus usufructus uestimen
torum & uestes tunc temporis fuerunt estimate &
appreciatæ estimando uestes & eas legãdo testator
uidetur reliquisse ꝑprietario estimationẽ sed quan
do legat simpliciter nulla facta estimatione proce-
dit dispositio.d.§.uestimentorum miror ꝙ supra-
dicti legum uertices non meminerint.d.§. uestimẽ
torum & glo.ibi Præterea est magna domina quã
do est legatus usufructus uestimentorum & quan
do uestimenta & panni fuerunt,a principio data ĩ
dotem & ĩ dominium mulieris & ꝙ deinde mulier

tenca.

teneatur restituere filiis, nam tenetur restituere si supersunt deducto usu necessario nonne esset durum φ mulier teneretur præstare hanc fideiusfiorem de restituendo precio itaφ tolleretur usus & tamē tex. iste permictit usum mulieri sed negat abusum concludo igitur φ mulier in terminis huius consuetudinis debet præstare cautionem idoneam de utendo arbitrio boni uiri & non de restituenda æstimatione rerum secus quando mulieri eēt legatus usus fructus, quia tunc seruandum esset pro ut iuris est in tex. ibi q̃ parentibus si filios non habeat &c. ex isto tex. subtiliter colligitur φ si mulier habet dotē profectitiam & uiuit pater φ dos non restituitur patri, si maritus moritur etiam sine filiis sed restituitur ipsi mulieri, quia in ea est usufructuaria sua uita durante & habet prestare satisdationem de ea filiis, uel
8 3 patri ut hic † & sic uidetur φ secundum istas cōsuetudines actio de dote non est comunis patris & filię pro ut est de iure comuni. l. ii. §. φ si in patris. ff. sol. matrim. & Clarius probatur in. §. sequenti V. M.

OS a, patre profecta vel ab alio ad ipsum reddire debet si mulier sine liberis moriatur. Sicut & iura præcipiunt: filiis autem extantibus infra ætatem prædicta dos sub fideiussione reducitur ad dotantem: & ab eo tamdiu custoditur donec ad ætatem cognoscuntur peruenisse legitimam: Interim tamen fructus rerum inmobilium eis lucro cædunt q̃bus dos fuerat ex pactione redhibita, ut filiis nihil exinde ad sustentationē aut alimonias tribuant, nisi dignoscantur fame laborare, nec habeant vnde possint suam inædiam substentare tunc. n. humanitatis ratione licet & ipsum fuerit inhumanum de dotium erunt fructibus nutriendi, ne aut fame mori cogantur, aut cum dedecore mēdicare. Filiis autem ad legitimam ætatem venientibus siue, a, maternis parētibus dos teneatur ipsis erit sine diminutione & alia fideiussione reddenda cum de ea liber sic stilus eis & licitum passim concedatur arbitrium. Filiis etiam vel filiorum filiis, & sic de ceteris mortuis sine iudicatione & alienatione legitimæ ætatis & adhuc conditio redhibitionis extenditur. Cum dos ē filiis assignanda legitimis si de ætate quæratur legitimos dicimus & tenemus masculos postq̃ octauum decimum feminam vero postq̃ duodecimum excesserit annum.

HÆC consuetudo est principalis consuetudo in hoc titulo de iur. doti. & quæ magis practicatur licet in multis per consuetudines etiam in scriptis redactas ei sit derogatum de quibus consuetudinibus infra subiiciam dicitur hic in priu. φ dos, a, patre profecta uel ab alio ad ipsum redire debet si mulier sine liberis moriatur sicut & iura præcipiūt &c. presuppōitur igitur φ si mulier moriatur cum liberis φ dos non debet redire ad patrē uel ad alium & istud est falsum & statuentes errauerunt in iu
1 re dicendo illa uerba sicut iura precipiunt † nam iura uolunt φ mortua filia dotata in matrimonio etiam cum liberis dos debet reuerti ad patrem. l. dos a patre. C. solu. mat secundū opi. Io bulgo Azo. & accursii glosatorum & multorum Bar. & aliorum in
2 l. post dotem. ff solu. matri. † Similiter si extraneus dat dotem pro muliere & stipulatur sibi dotem restitui non uadit ad filios mulieris ea mortua in matrimonio. §. accedit. C. de re uxo. acti. & nota. in. d. l. dos a patre ergo salsam dicunt statuentes. Respondeo saluādo statuētes φ ipsi dicēdo φ dos profectitia debet reuerti ad patrem si mulier sine liberis moriatur ponunt casum minus dubitabilem nam si debet de iure reuerti etiam stantibus liberis minus dubitatur quin restitutio fieri debeat si moriatur sine liberis. Et quatenus ab ista consuetudine aliquis uellet extrahere argumentum, a, contrario sensu prout supra in oppo. est dictum dico φ non debet extrahi tale argumētum silicet dicitur φ dos reuertitur ad patrem si mulier sine liberis moriatur ergo si cum
3 liberis non debet reuerti † nam quando ex argumēto a contrario sensu extracto a statuto resultaret iuris comunis correctio extrahi non debet gl. in. c. i. de eta. & qual. lib. 6. & gl. magna in c. significasti de for. compe. & glo. in clem. i. in uerbo obseruare de sent. exco. Iaco but. Bar. Alex. & docto. in. l. i. ff. de offi. ei. eu est ma. iuri. sed hæc responsio in saluationem sta
4 tuentium non ualet † nā quando statutum in sensu directo nihil potest operari tunc debet extrahi argumentum a contrario sensu & ualet a statuto etiam sit sequeretur iuris communis corretio ne statutum si superfluum colligitur ex glo. in l nulla nisi emerseris iūcta authentica diaconissa. C. de epi. & cler. est originale dictum Bal. in. l. obseruare §. proficisci. in 3. q. ad fi. ff. de offi. procon. & lega. Ludoui. Roma. in. l. si cum dotem in prin solu. matri. & ibi Imo. & Alex. unde Bal. in. l. conuenticulam. C. de ep. & cleri. refert notabilem decisionem Dy. uolnit Dy. φ si statutum dixerit, non extantibus masculis, filiæ fœminæ succedant non obstante, quod sequatur legum correctio. l. maximum uicium. C. de liberi. preter. si extrahatur argumentum a contrario a tali statuto, tamen extrahi debet quia alias statutum nihil oparetur cum in sensu recto nihil induceret & istud dictum sequuntur Fulgo. Pau. de castr. & Alex in. d. l. i. col. 12. Cy. Bal. Ange. & Alex. in. l. si cum dotem. ff. sol matri Fran. de arer in. l qui testamento. § mulier ff de testa Ias. in d. l. i col xi. sic etiam in hoc casu dicendo hæc consuetudo φ dos profecticia debet reuerti ad patrem si mulier sine liberis moriatur istud statutum in sensu recto nihil operaretur & nihilnoui induceret cum hoc sit cautū

de iure comuni.d.l.dos a patre ne igitur dicamus q
sit superfluum debet operari in sensu contrario ex-
trahendo argumentum a contrario sensu uidelicet,
q si moriatur cum liberis non debet reuerti ad pa-
trem ita argumentatur iurisconsultus in.l.inter so-
cerum.§.cum inter patrem.ff.de pac dota.& cum
hoc argumentum extrahi possit ut supra dictum
est statuentes dicendo illa uerba sicut iura praecipi
unt errauerunt in iure quia de iure comuni est cō-
trarium nam siue mulier moriatur cum liberis si-
ue sine liberis dos profecticia debet reuerti ad patrē
5 dico igitur saluando statuentes † q dum dixerunt
illa uerba sicut iura praecipiunt habuerunt respectū
ad opinionem Martini glosatoris quae usu praeua-
let licet contraria opinio in puncto iuris fuisset ue-
rior nam & ipse acursius qui fuit contra opi.Mar
tin.dicit q opi.Martin.usu praeualeat Bar.Bal.An-
ge.& Saly.in.d l.dos a patre dicunt q opin. Mart.
obseruatur de generali consuetudine & Bar.& do-
cto.in.d.l.post dotem dicunt idem Anto.capiti. in
compendio decisionum sacri regii concilii in deci-
si.176.in.2. dubio laborauit in cumulando q plu-
res & plures doctores qui omnes fatentur opinio.
Martini generaliter obseruari & cū ab omnibus di-
catur credendum est quia non est unus aut duo do
ctores qui hoc dicunt unde cum opin.Martin. usu
praeualet est deducta in consuetudinem generalem
& in omni loco dicitur ius commune nō scriptum
§.ex non scripto insti.de iur.na.gen.& ciui.& sic ha
betur de ea sicut de iure comuni explosa interpreta
tione bulgori & aliorū in.d.l.dos a patre unde sin-
gulariter dixit Bal.in.l.ii.in fi.C.de bon. que libet.
q etiam si pater fuerit stipulatus dotem sibi reddi
in omnem casum & euentum dotis restituendae se-
cundum ius commune, q adhuc stantibus liberis
6 non debet reddi † quia consuetudo Martini est ius
commune nam cum dicta consuetudo Martini in-
terpretatur maximum dubiū quod erat in d.l. dos
a patre propter uarias opiniones tantorum uiro-
rum ista interpretatio est unum & idem cum eo qd
interpretatur ut in authentica de fili.an. confec. in-
stru.na.in prin.& licet hoc dictum Bal.impugnetur
ab aliquibus qui fatentur esse mirabile dictum, &
dignum in practica propter authoritatē Bal.tamen
optime saluatur a iaso.in.d.l post dotem colu. an-
tepen.& illud dictum Bal sequitur Maria. Socc. in
consi.9.col.5.uersi qui immo plus uoluit Bal sequi
tur ergo q cum consuetudo martini sit idem q ius
commune interpretatum uel ius commune nō scri
ptum q statuentes bene dixerunt illa uerba sicut &
iura praecipiunt immo potest dici q opi.Martini sit
uerior etiam in puncto iuris q opi.contraria ut per
xx.rationes eam defendit Maria.Socci.in.d.consil.
9.& eam tenent pet.de bellaperti.Saly.& Paul. de
7 cast unde bene loquuti sunt statuentes.† ¶Quero
modo utrum in terminis huius consuetudinis filii
consequantur dotem tamq heredes matris uel ut fi
lii & aduerte quia supra in.§.praecedenti mulier li-
cet domina formaui similem.q.sed longe differt qa
in terminis huius consuetudinis matrimonium dis
solutum per mortem mulieris in terminis illius.q.
matrimonium fuerat dissolutum per mortem uiri
in.q ista proposita uidemus q consuetudo ample-
ctitur opi.marti.& in hoc Bar.in l.in quartam col.
penu.ff.ad lege.falci expresse dicit q dos uenit ad fi
lios non tamq heredes sed ex consuetudine martini
nam cum inspecta mera iuris dispositione dos de-
beat reuerti ad patrem dotātem.d.l.dos a patre con
suetudo aufert istam dotem a patre,& dat filiis,&
cum illa dos non erat filiae nec pertinebat ad filiam
quia ut dictum est omnino pertinebat ad patrē me-
rito filii non ueniunt ad eam tamq heredes matris
sed ex consuetudine hoc idem tenet Bar.in.d.l. post
dotem Ludo Roma.& Paul.de cast.in.l.illam.C.
de colla.& ibi hoc etiam firmat Ale.& hoc uidetur
firmare Capiti.in.d.decisi.176 in secundo dubio ista
8 opinio procederet de plano † Sed dubium facit con
stitutio regni in aliquibus quae uult q filia dotetur
de paragio & excludatur a successiōe & sic dos suc
cedit loco successionis uel legitimae suae ut firmat
Affli.in.d.constitu.col.14.si est sua portio uel legi-
tima competens,ergo filii debent uenire ad eam ut
9 heredes matris cuius est † cum subrogatum sapiat
naturam eius i cuius locum subrogatur.l.si unus.§.
pactus.ff.de pact.& hoc uoluit Bal.in consi.cc viii.i
i.lib.& in.l.fi.col.ii de doti.prō.mi.Iaso.in.d.l.post
dotem col.xvi.Deci.in con cvi & consi.lix. Sed nō
recedas a prima opi.nam.q.nostra est quando mo-
ritur filia uiuente patre tunc consuetudo marti.au
fert dotem a patre mulieris & dat filiis filię & cum
uiuente patre secundum commune opi.de iure de-
beat reuerti ad patrem dotantem eo uiuente nō illū
ius consideratur filię acquisitum in dicta dote & cū
nullum habeat ius non potuit moriendo transmic-
tere ad filios & sic non habent tamq heredes matris
sed ex dicta generali consuetudine non obstat.d.cō-
10 stitu.in aliquibus † quia dispositio.d constitu.habet
locum mortuo patre tunc.n.incipit dos esse loco le
gitime & habetur etiam loco portionis debitę ab in
testato ut excludatur ab hereditate patris uidemus
etiam q inspecto iure comuni dos est loco legitimę
l.quoniam nouella.C.de inoffic.testa & tamen pa-
ter dando dotē potest stipulari soli sibi reddi.l.quo
11 tiens.ff.solu matrim.† hoc ideo est quia non consi-
deratur legitima uiuente patre nam non potuisset
apponere tale grauamen sed consideratur ut dos,
12 Eo autem mortuo consideratur ut legitima † & ad
hoc inuenio q Anto.de butri.in terminis consuluit
in suo consi 1.in casu similis statuti ut est dicta con-
stitutio in aliquibus nam in ciuitate pistorii erat sta
tutum disponens idem quod dicta constitutio ta-
men uoluit Anto.in.d.consi.q si filia est dotata per
patrem & consuente moritur ipsa filia relictis filiis
q non obstante statuto remanet comunitas actionis
inter patrem & filiā & ea mortua debet reuerti ad
patrem & uirtute dicti statuti non censetur appro-
priata filiae quia tunc habuisset uim legitimae quan
do pater moreretur ante filiam cum moderetur ad
instar successionis ab intestato, ut in authenticha
nouissima.C.de inoffic.testam. Item dicit ibi An
ton de butri.q licet dos in legitimam computetur
d.l.quoniam nouella tamen non alteratur conditio
dotis in uita patris filia praemoriente dictum consi-
lium allegat capit.in.d.decisi.176.in.4.col.& mul-

ta

ta alia ad hoc addicit, & cum præsens consuetudo
hoc dictat summendum argumentum a contrario
sensu quod summi potest ut supra dixi est uere di-
cendum q filii non consequuntur dotem tamq̄ he-
redes matris sed ex consuetudine ¶ Sed hic cadit
pulchra.q.dixi in præcedenti.q.q stante consuetudi
ne martini & premoriente muliere uiuo patre cum
filiis q dos aufertur per dictam consuetudinem a
patre mulieris & datur filiis ipsius mulieris, & sic
filii non ueniunt tamq̄ heredes matris ad dotem sed
13 ex consuetudine †ponamus mō q quando pater de-
dit dotem non est stipulatus dotem sibi soli reddi
quod poterat.d.l quotiens nec etiam stipulatus est
sibi & filiæ reddi ita q actio esset comunis.d.§.q
si in patris sed stipulatus est reddi soli filiæ quo ca-
su apropriauit dotem filiæ utrum in tali casu mori
ente filia filii ipsius ueniant ut eius heredes hæc.q.d
ciditur ex dictis Bar.in.d.l.post dotem col.fi.iunctis
his quę dixit in.d.l si cum dotem in prin.ubi expres
se dicit q in tali casu filii ueniunt ut heredes matris
per tex in d.l post dotem secundum sextum intelle
ctum Do. & per tex.in.d.l.si cum dotem in prin &
tex.i.d.l inter socerum §.cum inter patrem hoc fir-
mat Alex.in.d l post dotem col.9.& idem Alex.in
consi.24.in lib i uoluit Bar.in.d.l post dotem in.4.
q.pro quo allegat tex i.d.§.cum inter patrem & di
cit q hoc ist expeditum in iure autenticorum ut in
§.i.in authentico de hece.quæ ab intesta.& uoluit Ia
so in.d.l.post dotem col.xvi & tenet Anto.Capi. in
14 d.deci.176.col.6.uersi.quarta difficultas †& decisio
ista habet in se rationem nam in priori.q. quando
pater simpliciter stipulatus est dotem restitui ideo
filii non ueniunt tāq̄ heredes quia consuetudo mar
tini aufert dotem & actionem de dote ab ipso patre
& dat filiis sed quando pater stipulatus est reddi so-
li filiæ ut in proposita q dos dicitur apropriata ipsi
filiæ & non aufertur a patre cum sibi non compete
bat sed filiæ uirtute stipulationis interpositæ merito
filii cognoscunt a matre & in ea ueniunt tamq̄ here
15 des matris.†¶ Sed quæro pater dedit dotem pro fi-
lia & stipulatus simpliciter dotem restitui quo casu
actio est comunis patris & filiæ d.§ quod si in pa-
tris ut supra dictum est bene uerum pater procura-
uit q filia habeat renuntiare successionem suā por-
tionem & legitimam competentes in bonis suis ut
communiter fieri solet & sic filia contēplatione do-
tis renuntiauit utrum mortua ipsa filia dos remane
at ad eius filios ut ad heredes matris uel uirtute stā
tuti debeatur ipsis filiis uidetur dicendum ex genera
litate huius tex.q ueniat ad filios ut filios & non ut
heredes l.de precio.ff.de publi.in contrarium ē ue-
16 ritas in terminis presentis.q.†nam ex quo pater pro
curauit q filia renūtiaret successioni & legitimæ de
bitis in bonis ipsius & filia renuntiauit resultat eui-
dens coniectura patrem uoluisse q dos illa intelli-
gatur apropriata ipsi filiæ & q sit penes eā loco suc
cessionis & legitime ita consuluit cardina.in quodā
suo consilio ut refert capiti.in.d.deci.176.col.3.uers.
tertia difficultas &c & inuenio q ita concludit Ca-
gno.in repet.l.fi.C.de pact.per tex.in.l.pater filiam
ff.de colla.doti.&.l ex parte.§.intestate.ff fam her
ci.allegat etiam quæ habentur per Iaso.in.d.l. post
dotem col.16.& per deci.in.d.cōsi.99.&.cvi.& hoc
dixi Cagno.ibi numer.102.unde secundum opin.
predictorum etiam in terminis.d.l.dos a patre secū
dum intellectum Bulgo & aliorum quando pater
procurauit ut filia renuntiet & renuntiauit non de-
bet ipsi patri restitui sed filiæ cum censeatur eidem
apropriata & dicunt predicti Docto.q ad iudican-
dum q pater uoluerit dotem filiæ apropriare suffi-
cit illa sola coniectura q procurauerit q filia renun
tiet. Ad prædicta facit quia facta renuntiatione di-
cta dos succedit loco portionis debitæ ab intestato
& legitimæ quibus renuntiauit.d.l.quoniam neuel
17 la †nam & si pater non teneatur dare portionē suc-
cessionis suæ substantiæ uel legitima filiæ uita sua
durante.l.i.§.si impuberi & ibi Bar ff.de colla.bon.
& in authentica si qua mulier.C de sacr.sant.eccles.
Bar Bal.Ange & Imo.in.l.lege cornelia.ff.de uulg.
& pupil.tamen si uult potest preuenire & dare ipso
uiuente pro ut fecit pater adolescētis prodigi. ut ha
betur luce capite.15.uoluit Bal.in.l illud.C.de sac.
sanct eccle.unde cum ex ipsa renuntiatione dicatur
dos loco legitimæ & portionis debitæ ab intestato
mater est uera domina ipsius unde moriendo non
reuertitur ad patrem iuxta tex in.d.l.dos a patre &
sic est dicendum in terminis q nostræ pro certo opi.
cardi.est subtilis & satis equa sed uidetur q in con
trarium posset dici q talis renūtiatio facta a filia pa
tri non potest operari effectum suum nisi in casu
quo pater premoreretur ab intestato sicut operatur
statutum q stantibus masculis filia dotata non suc-
18 cedat †nam tale statutum intelligeretur in causa in
testati & sic ista duo equiperantur q fuerit in loco
tale statutum uel q filia renūtiauerit sed ego habeo
q stante tali statuto non impeditur pater quo mi-
nus agere possit ad dotem mortua filia uirtute sti-
pulationis simpliciter conceptæ ut præsuppositum
est in præsenti.q.ut consuluit Anto de But.in.d.cō-
si.i.Sicut igitur non remouetur comunitas actionis
uirtute statuti excludentis dotatā ab hereditate pa-
tris ab intestato ita etiam non debet remoueri uirtu
te renunciationis quæ operari non potest alium effe-
ctum q̄ statutum predictum.Nec obstat si diceretur
q in renunciatione interuenit factum patris qui p
curauit q filia renunciet secus in statuto & hoc ui-
detur sentire Anto.capiti.in d.decisi.176.in.d.uers.
Tercia difficultas nam dico q hæc uidetur quædā
uerbalis differencia & non in substancia quia in effe
19 ctu statutum operatur idem q & renunciatio †nam
sicut filia quæ renunciauit hereditati paternæ ppter
dotes excluditur a dicta hereditate ita etiam si est ex
clusa a statuto unde præterita non posset dicere te-
stamētum nullum ut per Alex.in consi.47.in.1 lib.
& per Affli.in decisi 158.Et quemadmodum stante
dicto statuto non censetur dos apropriata filiæ ut p
Butr.in.d consi.1.& dixi supra in.q.i ita etiam non
uidetur apropriata in casu renunciationis predictę
dico ad effectum ut pater non possit agere pro recu
peracione dotis quia renunciatio sortitur uires post
20 mortem patris & non in uita ut dictū est †Sed con-
tra hanc meam considerationem posset dari instan-
tia & difficiētia ut argumentum corruat e sicut ur
geri.1.qu.1.Et potest dici quòd licet in utroque

casu dos succedat loco legitimæ & portionis debite
ab intestato tamen in casu statuti prædicti ita demũ
succedit si pater præmoriatur ab intestato & post
mortem patris accipit locum legitimæ, & uiuenti
patre nõ sortitur tale nomen merito si filia moritur
uiuo patre pater non impeditur agere uirtute stipu-
lationis & actionis de dote & ita procedit cõsilium
Anto. de But. Sed quando pater procurauit ꝙ filia
renunciet successioni & renuntiauit censetur in uita
patris dos data pro legitima & hoc sentit capitius ĩ
d. decisi. dum dixit ꝙ interuenit in renuntiatione fa
21 ctum patris facit etiam † quia statutum excluden-
do filias dotatas & si statutum mandaret ut dotarẽ
tur ut in terminis. d. constitut. in aliquibus dicitur
etiam excludere a legitima ut per Bar. Bal. & com-
muniter Docto. in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff.
de libe. & posth. quia statutum potest in totum tol-
lere legitimam dixit Bart. in. l titio. §. titio genero
ff. de condi. & demo. unde in tali casu. dos non con-
sideratur ut legitima ut dixit Socci. in consi. 75. col.
fi. in. iii. lib. Sed quando dos promictitur ut filia re-
nuntiet tunc dos succedit loco legitimæ ut per Soc
22 ci. in. d. consi. † & stante uera opi. cardi. sequitur ma-
gna utilitas in practica nam quando pater stipula-
tus est dotem soli filiæ quo casu actio de dote nõ est
comunis patris & filiæ ut dictum est supra in prox.
procedenti. quæst. & quando pater procurat ut fi-
lia renuntiet hereditati paternæ ut in hac. q. in utro-
que casu dicta dos censetur apropriata ipsi filiæ &
in istis casibus filii agnoscerẽt dotem tamq̃ heredes
matris & non a consuetudine quia ut dixi consuetu
do loquitur in terminis in quibus deberet restitui ip
si patri iuxta tex. in. d. l. dos a patre & si uenirent ut
heredes matris statim deberetur eis restitui; & non
deberet conseruari a patre dotante usq; quo filii ue-
niẽt ad legitimam ætatem ut dicitur in presen-
ti text. quia illa dos debet a patre conseruari quæ
non erat proprie filiæ sed debebat inspecto iure co-
muni reuerti ad ipsum patrem. d. l dos a patre. Re-
sultat etiam alia utilitas quia fructus ĩ istis casibus
non cederent lucro dotantium ut dicitur in hac cõ-
suetudine sed deberentur filiis. Item si isti filii more
rentur ante legitimam ætatem statim mortua ma-
tre cuiuscunq; ætatis transmicterent istam dotem
ad eorum patrem uel proximos in gradu & non spe
ctaret ad dotãtem quia nulla modo haberet locum
23 p̃ns consuetudo. † ¶ Sed quæro quid in casu si pa
ter dat dotem & simpliciter stipulatur reddi secun-
dum consuetudines barenses in casu dissoluti ma-
trimonii ut communiter fieri solet & procurauit ꝙ
filia renuntiaret pro ut renuntiauit utrum hoc casu
filii moriente matre ueniteot ut heredes matris uel
ex consuetudine in hoc casu breuiter dico distinguẽ
do ꝙ aut stipulatio fuit interposita inter socerum &
generum & hoc casu quia pactum factum cum ge-
nero non nocet filiæ. l. si unus. §. ante omnia. ff. de
pact. unde promissio facta a genero non afficit filiã
quæ renuntiando apropriaret sibi dotem & moriẽ-
do filii succederent ei & non ex consuetudine aut in
ista stipulatione interuenit etiam ipsa filio promictẽ
do restitutionem secundum consuetudines barenses
& in hoc casu cum consuetudines uolunt ꝙ moriẽ-
te filia dotata dos reddeat ad patrem filiis infra legi
timam ætatem existentibus & dos debet uenire ad
ipsum nam quamuis ex renuntiatione filia fecisset
sibi dotem propriam tamẽ quia promisit in omnem
casum soluti matrimonii ꝙ dos ueniat ad patrem nã
stipulando secundum consuetudines barenses uide
tur promictere ꝙ dos ea mortua ueniat ad patrem
24 quia sic dicta consuetudo † & relatum est in referẽ-
te. l. asse toto. ff. de here. institu. l si ita scriptum. ff. d
cond & demo. & in terminis dixit Bar. in. l. i. circa
fi. ff. si fami. fur. feci. dica. & in. l. i. ff. de recepto & in
l. qui seruum. §. fi. uersi. sed quæro testator &c. ff. de
25 leg ii. † quod relatio facta ad statutum intelligitur
facta ad omnes qualitates statuti quod sequtur phi.
dec. In consi. xi. col. antepe uersic. comprobatur hoc
uidetur igitur promisisse ꝙ si ipsa moriatur non
obstante renuntiatione ꝙ dos uadat ad patrem
nam quilibet potest renuntiare iuri suo. l. pactum. ff.
26 de pact. l. si quis in conscribendo. C. eotitu. † & ma-
xime si iurauit quia cum tale iuramentum posset
seruari sine interitu salutis eternę debet seruari cum
27 contingat de iur. iur cum simi. † licet hoc raro eue-
niat ꝙ mulier hoc promictat quia huiusmodi sti-
pulationes solent interuenire inter socerum & gene
rum cautela esset ut etiam filia promicteret per ea
28 que supra dixi. † ¶ Quæro de pulchra, & notabili
q. quæ omni die contingit & nullus credo hucusque
in partibus aduertit, pater habet filiam, ex uxore
premortua que filia una cũ fratre uel fratribus suc-
cessit matri ab intestato ponamus ꝙ portio contin-
gentis filiæ in dicta hereditate matris esset summæ
ducatorum quingentorum plus uel minus deinde
pater tradidit illam filiã nuptui & uoluit ex pacto
quod renuntiaret hereditati materne sibi delatæ &
dedit dotem de suo iuxta morem patriæ itaquod
filia renuntiat deinde moritur filia relictis fi-
liis minoribus pater filię repetit dotem a genero uir
tute presentis cõsuetudinis queritur quid iuris pre
29 supposito † quod constitutio regni in aliquibus non
uendicat sibi locum in hereditate materna secun-
30 dum glo. And. de iser & affli. ibi † imo si filia uiuen
te ad huc sua matre propter dotes habitas a patre
renuntiasset successioni future maternæ ad huc pos
set petere legitimam ita fuisse decisum in concilio
refert affli. in deci. 178. in. 2. dubio breuiter dico ꝙ
gener ex persona sua nullam habet contra socerum
Exceptionem Nam cum promisit restituere debet
restituere & cum sint filii heredes matris uel uenien
tes ex consuetudine ipse gener nullum ius habet in
dicta dote bene uerum tamq̃ legitimus administra
tor bonorum filiorum ut. C. de bon. que liber. & ꝓ
suo intereẽ quia usq; ad legitimam ætatem haberet
usum fructum pro ea quantitate que fuisset portio
hereditatis maternę cui mulier renuntiauit posset
retinere l cuidamus, ff d. regu. iur. uel si non posset
retinere astrictus promissione iurata facta solutione
posset repetere pro illa quantitate ita colligitur ex
dictis Pet. phil. corn. in consi. 66. incipi. quaquam in
hac consultatione in 2 dubio & in consi. 174. in 4 lib.
dicit ibi Corne. quod si fuerit relictum aliquod lega
tũ filiæ ab aliquo cõsanguineo & pater cũ tradit nu-
ptui filiã & eã dotat facit q̃d filia renũtiet ꝓdito leg.
propter

propter dotes q tali casu legatum censetur esse inclusum in tali dote, & sic pro quantitate prædicti legati illa dos non erit profectitia, sed aduentitia cum subrogatum, sapiat naturam eius, cuius loco subrogatur.d.§.pactus ne peteret uerisimile.n. est q pater non dedisset tantam dotem si filia non renuntiasset legatum eidem factum & peruentum in posse patris uel prouenientdum uel si non renuntiasset portionem sibi debitam i bonis maternis sed dedisset tanto minus unde in proposita.q.est dicendum q pro quantitate successionis maternæ uel p quantitate legati uel donationis factæ filiæ cui, uel quibus renuntiauit dos non debet uenire penes patrem dotantem quia respectu dictæ quantitatis dos non dicitur profectitia sed aduentitia & ea quātitas debet remanere penes filios mulieris decedentis ui-
31 de Corne.in dictis consiliis ego in tali casu adhiberē cautelam tiam si darem dotem non reciperem renūciationem in mei fauorem sed procurarem q renunciatio fieret in fauorem fratrum ipsius renunciantis ut loquitur Bal.in l.pactū quod dotali.C.de colla. & hoc casu nō prohiberetur pater petere dotes quas
32 dedit de suo.† ℂ Postq̄ loquimur de renuntiatione quæro de nota q.pater traddendo filiam nuptui curauit ut filia renuntiaret sibi bona materna quæ ipsi patri tantum renuntiauit deinde pater moritur relictis filiis ex priori matrimonio fratribus dictæ filię renuntiantis ac etiam filiis ex secunda uxore quęritur modo in illa portione renuntiata utrum succedant moriente patre filii primi matrimonii tantum uel omnes sit differentia an filia simpliciter renuntiauit an uero donauit si donauit hoc casu succedūt omnes tamq̄ in communi patrimonio ita uoluit Ale. in consi.149.lib.7.si uero simpliciter renūciauit tūc pater uidetur potius prouidisse filiis primi matrimonii causa æqualitatis seruādæ q̄ sibi ita Fran.de are. in consi.91. Reperio q Boerius in compēdio suarū aurearum decisionum in decisi.184.ponit.q.in terminis & recitat opiniones & concludit q communis opi.est q omnes filii succedant bene uerum dicit q equior opinio esset q succederent solum filii primi matrimonii & secundum hanc equiorem opinionē dicit bis fuisse sententiatum in sacro burdagalensiū
33 senatu.† ℂ Succedit alia pulcrior & quotidiana. q. consimilis quidam ex prima uxore procreauit duos uel plures filios moritur unus ex filiis pater una cū fratre uel fratribus filii premortui succedunt iuxta tex.in autentica defuncto.C.ad tertuli. in portione maternarum rerum uel aliarum debita illi filio deinde pater accepit secundam uxorem, ex qua etiam procreauit filios deinde moritur pater quæritur an in illa portione quæ obuenit patri ex successione filii in corporata in patrimonio comunis patris utrū in ea succedant omnes filii utriusq matrimonii uel primi tantum uidetur dicendum q omnes quia unicum fuit effectum patrimonium.l.i.§.uetrres & ibi docto.ff.de acqui.posse.l.paulus per procuratorem.ff.de acqui.here.facit quia si filia renūtiauit patri portionem hereditatis paternæ & mortuo patre successit frater si deinde frater moritur non prohibetur sucedere ei soror si nō sunt liberi fratris morientis ex quo nō dicitur succedere in hereditate pa

tris nam per aditionem quam fecit frater fuit factū patrimonium fratris de quo late per Afflic.in.d.cōstitu.in aliquibus col.7.in.9.nota.Sed in contrariū est ueritas quia ex quo pater trāsiuit ad secunda uota penam tenetur restituere filiis primi matrimonii quicquid habuit de benis primæ uxoris sicut tenetur uxor transiens ad secunda uota.l.fœminæ.§.illud.C.de secu.nup.& ibi gl.& ita in hac.q dicit ibi Saly.fuisse de facto consulium quod a probauit maria.Socci.in consi.34.col.2. & Bartholo.Socci.eius filius in consi.163.col.2.lib.2. phil deci.in consi 87. col.2.in consi.396.nam istæ penæ non sunt sublatæ ut per deci.in.d.consi.87.& per Affli in decisi 75.
34 † ℂ Sed ponamus q pater habeat filios ex primo matrimonio mortua prima uxore transiuit ad secūda uota deinde moritur unus ex filiis primi matrimonii utrum in hereditate talis filii mortui sucedat pater una cum filiis primi matrimonii & fratribus defunti iuxta tex.in.d.authentica defunto dicas, q non habet locum dispositio.d authentiche defunto sed solum succedunt fratres uel sorores defunti ita consuluit illustris doctor Oldra.in consi.294. in-
35 cipi.ultra iam dicta Immo uoluit plus † q etiam si super esset sola soror quæ etiam cum iuramento renuntiasset in manibus patris hereditatem fratris exclusio patre succederet soror in hereditate fratris ratio est quia illa renuntiatio solum extēditur ad successionem quæ defertur iure sanguinis & nō ad successionem quæ defertur a lege in penam patris trāseuntis ad secunda uota.d.§.illud ita etiam latissime consuluit phil.deci in consi.130.& in consi.206. & in.d consi.396.& Guid.pape in decisi.228. sed
36 hæc in lucris maritalibus † hæc omnia limita non procedere quando pater transisset ad secunda uota de consensu & uoluntate filiorum ut per phili deci. in.d.consi.206. uide etiam Fran.Cremon. in singu. 74.Cepol in cautel.236.per Affli in decisi.61.&.75. quæ omnia liga ad manum tuam quia sunt quoti-
37 diana & non uulgaria.† ℂ In tex.ibi uel ab alio huc usq dictum est de dote profectitia data,a,patre nūc uenit discutiendum de dote quæ datur ab extraneo puta a fratre uel ab aliquo qui non habet mulierem in potestate.l.uni.§.extraneum C.de re. uxo.actio. & dicitur in hoc tex.q etiam talis dos uenit restituēda illi extraneo dotanti si mulier sine liberis moriatur hoc sane intellige, quando ille extraneus fuerit expresse stipulatus dotem sibi reddi quia extraneus dando dotem & non stipulando expresse sibi reddi censetur donasse mulieri ut in.d.l.uni.§. accedit nam etiam in casu liberorum potest extraneus stipulari dotem sibi redi.d.§.accedit.Intellige etiā quādo extraneus dotat de benis suis ut infra subiiciam.
38 † ℂ Quero filius uel filii masculi successerunt patri in uniuersum patrimonium iuxta constitutio.in aliquibus sæpius allegata cum onere dotandi sororē uel amitam de paragio & sic filius uel nepos dotauit & stipulatus est dotes sibi reddi moritur soror, uel amita dotata relictis filiis minoribus utrum dos debeat restitui huic dotāti custodiēda usq quo filii mulieris sint legitime ętatis ut in hoc tex.ita q uendicet sibi locum dispō presentis cōsuetudines hec.q. decidit p Bal.i.l.fi.col.2.uer.sed pone q statutū &c

C.de doti.promi.ubi dicit ꝙ stante tali statuto fra-
ter dotans sororem tenetur remictere talem stipula
tionem allegat Iaco.de are.hoc dicentem in.l.uxoré
§.pater naturalis.ff.de lega.3.Qui imo etiam si fi-
lia in uita patris esset maritata & dotata & pater es
set stipulatus redi sibi dotes & suis heredib⁹ ꝙ mor
tuo patre si deinde moriatur filia heres tenetur re-
mictere dictam stipulationem hæc quæstio fuit di-
sputata per do. Viarisium doctorem bononiensem,
qui ponit questionem in propriis terminis si pater
dans dotem pro filia stipulatus fuit illam sibi redi
& suis heredibus & postea pater moriatur ab intesta
to relicta ipsa filia & filio masculo qui ex forma sta
tuti solus succedit filia exclusa utrum repetitio do-
tis competat filio heredi uirtute stipulationis pater
næ uel ipsi filiæ & arguit ad partes & similiter con-
cludit ꝙ uiuente patre qui stipulatus est sibi com-
petat restitutio nec consensus filię requiratur.l.quo
tiens.ff solu.matri.Sed patre mortuo repetitio per-
tinet ad ipsam filiam & eius heredes ex quo filia,a,
statuto excluditur & in tali casu est speciale ꝙ actio
ex stipulatu ad heredes non trasmictitur & hanc de
terminationem domini uanusii sequitur Iaco.de ra
ua.pet.de bell.perti.Ricca.malu.& ubal.maleuo. i
d.l.uni.§.uideamus de re.ux.act quos refert ibi Al
beri.de rosa.& hoc etiam tenet Ludo.Roma.& ale.
in.d.l.post dotem & ibi Iaso.col.14.uersi.limita ta-
men quę hic dicuntur per Bar.&c.Et hoc tenet Bal.
noue.in suo tracta.de dot.in.6.part.prin.col.2.uersi.
& predicta conferunt ad statutum &c.Anto. Capi.
in.d decisi.176.in primo dubio col.6.uersic. quinta
difficultas latissime ultra omnes hoc examinat, &
ita concludit per.xx.rationes phil.deci.in consi.106.
39 † hoc idem procederet quando pater in testamento
legasset puta mille filiæ suæ pro dote nam filius he
res uniuersalis exequendo uolũtatem paternam &
dando mille in dotem suæ sorori ex legato paterno
non potest stipulari dictam dotem sibi restitui, & si
stipularetur teneretur remictere quia illud legatũ
omnino spectabat ex testamento paterno ita Bar. in
l.auia col.penu.C.de iur.doti.† iste n.frater uel fra
40 tres adhibiti ad stipulandum censet. ur adhibiti ho
noris causa & tamq̃ ministri mulieris.l.mulier bo-
na.§.fi.ff.de iur.doti glo.& docto in.l.quæ dotis.
ff.solu.matr & propterea tenentur remictere & mu
lier decedens cum liberis in casu primo transmictit
dotes ad suos filios heredes de iure comuni, & non
habet locum dispositio presentis consuetudinis quia
loquitur in casu in quo aliquis dat dotem ex libera-
litate & propria substantia sua & non quando coa-
ctus ex forma statuti ut in hoc regno ex forma.d cô
stitu.In aliquibus uel coactus ex testamento paterno
quia tunc nihil dat de suo & uerba huius consuetu
dinis in prin.hoc probãt expresse ibi dum dicit dos
a patre profecta uel ab alio non dicitur profecta ab
alio extraneo quando ille non dat de substantia sua
& illa dos erat illius mulieris debita ex forma statu
ti pro paragio uel ex legato paterno. Quando fra-
ter dotasset sororem & ultra paragium debitum ip
si sorori per dictam constitutionem in aliquibus de
disset aliquid de suo in eo quod plus dedisset posset
sibi stipulari redi, & similiter si dederit ultra legatũ
paternum. Sic etiam si pater relinquisset filiæ mil-
læ pro dotæ & grauasset filiam de restituendo illa
mille fratribus suis si sine liberis moriatur quatẽus
legatum excederet legitimam filiæ ualeret fideicõ-
missum in eo uero ꝙ esset iuxta legitimam non ua
leret ita Bar.& Docto.in.l.fi.§.filiæ.ff.de lega.2.
41 † ℭ Quomodo cognoscetur quando est datum se-
cundum paragium uel ultra dic ꝙ ad cognoscendũ
paragium sex ueniunt in consideratione quæ colle
xit pet.de ubal.io.c.rainuntius de testam.& quæ re
fert Affl.in.d.constitu.in aliquibus primo ueniunt
in consideratione facultates dotantis.l.cum post.§.
gener.ff.de iur.doti.l.filiæ.ff.de legat.3.& ibi Bald.
secundo consideratur dignitas parentis.d.l filiæ.ter
tio qualitas personæ mulieris.l.quæro.ff.de iur. do
ti.&.d.§.gener &.l.cum ita in fi ff de condi.& de-
mo.quinto numerus liberorum d.l filiæ sexto con-
suetudo patriæ.l.quod si nolit.§. qui assidua.ff. de
edi.edic.And.de iser.in.d.constitut.in aliquibus in
pluribus locis dicit ꝙ in sorore non nupta sunt ista
in consideratione primo ut nubat pari d.l.cum ita
secundo modus facultatum tertio numerus libero-
rum.d.l.quero &.d.§.gener &.d.l.filiæ dicit tamen
And.ꝙ minus legitima arbitrari non potest dos de
paragio sed ultra legitimam bene arbitrari potest ẽ
uidendum si illud dictum And.est uerum ꝙ dos nõ
potest arbitrari minus legitima & in hoc reperio ꝙ
Socci.in consi.285.incipi.circa primam &c.in.q.ii.li
bro.ii.disputat hoc & tenet ꝙ stante tali statuto, ꝙ
dotata non succedat dos potest esse minus legitima
42 mouetur pluribus rationibus & autoritatibus † &
maxime quia statutum remouendo filiam a succes
sione censetur etiam ipsam remouere, a legitima ut
uoluit Bar.Bal Alex.& comuniter Docto.in.l.gal-
lus.§.& quid si tantum.ff.de libe.& posthu.& in-
fra in eo consi.col.x.uersi.primum probatur &c.as
serit ibi Socci.hanc esse communem opi.Si igitur ẽ
remota a legitima dos non debet commẽsurari cum
legitima sed debent attendi dignitas facultas nume
rus liberorum & consuetudo patriæ quia istæ qua
litates faciunt congruam dotem. Aducit etiam ibi
Socci.absurdum si esset aliquis diues sicut Lauren-
tius de medices ego dico sicut Anselmus de grimal
dis Ianuensis patruus q.Reuerẽdissimi Hieronymi
Cardinalis de grimaldis qui fuit perpetuus comen
datarius in archiepiscopatu nostro Barensi qui An-
selmus ut dicitur habebat in bonis decies cẽtena mi
lia ducatorum si habuisset unam filiam & unum fi
lium legitima filiæ fuisset plusq̃ centum sexaginta
millium ducatorum quæ summa esset ultra dotes,
quæ solent regibus constitui.Pluribus aliis rationi-
bus conatur Socci.defendere hanc opinionem con-
suluit etiam phil.deci.in propriis terminis.d.const.
in aliquibus in causa quæ uertebatur in ciuitate aq-
læ ut patet in suo consi.26.in hoc articulo reperio ꝙ
Affli.in compendio decisionum sacri regii concilii i
decisi.160. dicit ꝙ per omnes dominos de concilio
43 fuit conclusum † ꝙ si soror non est maritata paragi
um de quo in.d.constitu.in aliquibus est ultra legi-
timam considerata qualitate coniugum quantitate
patrimonii & numero liberorum.d.l.quæro &.d.l.
filiæ & ibi bar. ego credo ꝙ in hoc primo capite Af-
fli.

ftic.dum dixit ꝙ eſt ultra legitimam uoluit dicere
ꝙ poteſt eſſe ultra legitimam in eo caſu ꝙ ex ſola le
gitima dos non eſſet congrua acɫentis ſupradictis
qualitatibus & conſuetudine patriæ nam ſi legiti-
ma eſſet pinguis ut acɫentis predictis dos eſſet con
44 grua non debet eſſe ultra legitima†Si uero ſoror re
peritur maritata puta propter pulchritudinem uel
ex alia cauſa non erit minus legitima quæ compe-
tebat illi in bonis patris & matris & dicit ibi Affli.
in fi.ꝙ ita uidit poſtea pluries iudicatum per ſacrũ
concilium & iſta deciſio cum ſit ſententia regia fa-
cit ius in regno.l.ſi.C.de leg.& ibi Bal.circa primũ
caput deciſionis ꝙ in non maritata dos poteſt eſſe
ultra legitimam bene uidetur dictum in caſu quo
ſola legitima non eſſet ſufficiens acɫentis qualitati
bus antedictis ſed quando legitima eſſet ſufficiens
dos poteſt eſſe ad inſtar legitimæ.Sed dubitatur in
maritata ut in ſecũdo capite deciſionis utrum poſ-
ſit eſſe minus legitima ponamus ꝙ pater ĩ uita ſua
maritauit filiam & dedit dotem ſecũdum morem
patriæ pro ut ſolet dare inter homines ſimilis con-
ditionis minus tamen, q̃ eſſet legitima competens
predictæ filiæ in bonis ipſius patris uidetur in hoc
caſu dotem,a patre conſtitutam eſſe congruam &
45 non poteſt filia conqueri † quia quando pater do-
tauit filiam non eſt ſibi referenda quæſtio. ꝙ non
competenter dotauit cum ipſe melius q̃ alius ſciat
pro liberis conſilium capere.l.furioſo puberi. ff. de
cura.furi.l.nec in ea.ff.de adulte.ut per Socci.in.d.
conſi.2 8 8.& deci.in.d.conſi.2 6.in uita patris nõ
46 eſt dubium ꝙ iſta filia non poteſt agere †quia inui
ta patris non conſideratur legitima.d.l 1.§.ſi impu
beri.ff.de colla.bon.poſt mortem patris tunc bene
conſideratur legitima.l.cum queritur.C.de inoffi.
teſta.l.ſi.ff.ſi qui.in frau.patro.Sed dubium eſt nũ-
quid mortuo patre iſta mulier poſſit petere uſq; ad
ſupplementũ legitimæ & uidetur ꝙ non primo p̃-
dicta ratione ꝙ non debet aliis uideri incõgruum
quod patri fuit uiſum congruum ſecundo commu-
nis opin.doctorũ eſt quod filia quæ excluditur per
ſtatutum a ſucceſſione propter dotes excluditur ẽt
a,legitima ut per docto.maxime Alex.in.d §.& qd
ſi tantum & hanc eſſe cõmunem opi.aſſerit Socci.
in.d.conſi.2 8 8.col.2.& phil.deci.in.d.conſi.2 6.
unde ſi non competit legitima dos non eſt commẽ
ſuranda cum ipſa legitima & hoc argumento utũ-
tur predicti docto.tertio ſtatutum, et conſtitutio
regni uoluit ꝙ detur paragium ut dicunt Andr.de
iſer.& Affli.per dicta iura.l.filiæ.l quero.l.cum ita
&.d.§.gener & quæ per docto.in dictis iuribus pa
ragium conſideratur reſpectu illorum ſex ſupra di
cta ſi ergo filia fuit ſecundũ conditionem ſuam &
mariti iuxta morẽ patriæ congruenter dotata &
ſic habuit illud quod per ſtatutũ fuerat conceſſum
47 non poteſt ultra quærere tñ per ſtatutũ poteſt ne
dũ minui ſed in totum etiam tolli legitima ut per
dy.in regula indultũ de regu.iur in.6.Bar.in.d.§.
titiogenero eſt bona addi.Boeri.ad Dy. ad d. reg.
ubi citat q̃ plures & plures doctores hoc tenentes li
cet idem Boeri.contrarium dixerit in deciſi.1 8 8.
ſed quando ſtatutum prouidet de dote uel alimen-
tis poteſt in totum tolli ut per ſigiſ loffred.in con-
ſi.1 4.col.5. late per phil.deci.in.l.iura ſanguinis.
ff.de reg.iur.& per Socci.in.d.conſi.2 8 8. col.2. ꝙ

autem poſſit legitima minui concordant doctores
48 omnes quare &c.†Q uarto illa conſtitu.Regni in
aliquibus quæ uult ſorores dotari de paragio fuit
facta in fauorem agnationis ut bona peruenirent ad
maſculos ut propter bona conſeruetur familia, &
agnatio ut dixit Iaco.de are.in quadam ſua diſpu-
tatione quam refert Bar.qui tenet hanc eſſe ratio-
nem in.l.liberorum ff.de uer.ſigni.Io.And.in add.
ad ſpecu.in titu.de ſucce.ab inteſt.Iaco.de are.Alb.
de roſa.Saly.in.l.1.C.de adult.Cy. in.l.publico.C.
de adul.& in.l.1.C.quæ ſi.long.conſue.omnes mo
uentur per tex.in.l.1.§.ſeruus.ff.de uen.inſpi. Alex.
in conſi.2 04.in lib.ii.Maria.Socc.conſi.1.in prin.
Ludo.bolo.in quodam ſuo conſilio inſerto in.iiii.
49 lib.conſiliorum Alex. dicit † ꝙ omnia ſtatuta Ita-
liæ quæ excludunt feminas propter maſculos ſũt
fundata in dicta ratione ut conſeruetur agnatio et
ibi multa, & pulcra ad hoc allegat uoluit Laur.de
palat.de fano in ſuo tracta. ꝙ extantibus maſcu-
lis femi.non ſucce.in prin.Iaſo.in.l.in ius.§.pretor
ait in.5. nota.ff.de in iu.uoca.Socci.in conſi. 9 0.
lib.1.plene per phil.deci.in conſi.3 72. col.2. uerſ.
tamen ſecundum cõmunem opi.&c.& ibi citat q̃
plurimos docto.tenentes hanc eſſe rationem.d.ſta
tuti & ꝙ alia ratio reddi non poteſt & cum ſit uni
ca habetur pro expreſſa ut in propriis terminis. d.
ſtatuti dixit Bal.in.d. l. maximum uitium refert
Maria.Socci.in.d.conſi.1.& phil.deci.in.d. conſil.
3 72. Sed idem Bal.in l.titia §.lutius per illum tex.
ff.de lega.ii.allegat aliam rationem ſilicet quia ma
ſculi maiora onera ſupportant refert Alex.in conſ.
50 8 0.col.2.in lib.1.† tamen comunis opi.ut colligit
deci.illa ut conſeruetur honor & dignitas familiæ
quæ conſeruatur propter opes & perit propter ino
piam ut in authentico de teſti.§.ſancimus.1.3. in
prin.ff.de cuſto.reo.& in authentico de defen.ciui.
in princ.imo egeſtate ſordentibus uita eſt ſupplici
um & mors ſolarium.l.quiſquis.C.ad lege.Iul.ma
ie.& per hæc iura in propriis terminis.d.ſtatuti ita
dixit Alex.in conſi.1 3 4.incipi.animaduertis in.6.
51 lib.† hoc ego dicã tibi unum quod forte ante hac
in iſta materia non fuit allegatum per doct. Dico
ꝙ omnia iſta ſtatuta excludentia feminas dotatas
& dotandas propter maſculos adheret iuri moſai-
co quod ius dedit altiſſimus moiſi ut patet i.c.27.
numeri quando filiæ zelaphead acceſſerunt ante
moiſẽ principes & uniuerſũ cetũ conquerẽtes ꝙ he
reditas patris peruenerat ad patruos ũde moiſes cõ
ſuluit dominum & dominus dedit legem & dixit
ad filios iſrael loquere ſic ſi quiſpiam mortuus fue
rit abſq; filiis maſculis transferetis hereditatem eius
ad filias eius ecce qualiter de lege diuina preferũtur
filii maſculi filiabus & nota ibi ꝙ agnati ſemper p̃
feruntur cognatis nam mandat dominus ibi ꝙ ſi
non fuerint filiæ feminæ ꝙ dos ueniat ad fratres d
cedentis ſi nõ habuerit fratres ꝙ ueniat ad patruos
ſi non fuerint patrui ꝙ ueniat uni propinquiori de
familia & hoc ut bona conſeruentur in tribu & fa
milia & habetur etiam in.c.fin.dicti lib.numeri ꝙ
ſi aliqua mulier habeat hereditatem ꝙ omnino de
tur uni de familia & de tribu ne bona exeant tribũ
& familiam ſequitur ex predictis ꝙ ſi dos ſit minus
legitima dummodo ſit congrua acɫentis predictis
52 conditionibus mulier nõ debet cõqueri.†Q uinto

ad idem quod operatur propositum in proposito, operatur oppositũ in opposito.l.si ex toto in prin. ff.de lega.1.§ut proponis.C.de nupt.c.hospiciolũ. 35. distin.cum simi.si propter dignitatem & con suetudinem patriæ dos potest constitui ultra legitimam quando ipsa legitima non sufficit ut supra dictum est pari modo quando infra legitimam est cõgrua inspectis dictis facultatibus debet iusta reputari & nõ augeri & hoc argumento utitur Socc. in d.consi.2 88.col.8. uersi.confirmatur ista conclusio &c.fixto pro hac opi.facit quod dixit Bald. in authentica res quæ.C.comu.de lega.col.fi.uersi.
53 modo quero & ibi clarius Pau de cast.col.3.† illud quod dixi q ad iudicandum dotem congruam in spicitur tempus cõstitute dotis unde si filia fuit dotata,a,patre cõgruenter inspectis facultatibus tũc temporis si postea sunt autem facultates non possunt petere supplementum nam ea ratione si bona patris post datam dotem essent diminuta filia nõ uellet diminuere de dote ita pari.ratione nõ debet augeri auctis facultatibus leprimo & ulti. p hac opi.quando dos fuisset constituta secundum consuetudinem patriæ inter homines eiusdem conditionis q possit esse infra legitimam consuluit Ale. in consi. 3 3. lib.4.pet.phil.corne.consi. 1 07. incipi.in hac consultatione col.penu.lib.ii.& in con si. 1 6 2. incipi.primo aspectu col.fi.eo.lib.& in cõsi. 1 1 5. incipi.in hac consultatione col.2.lib.3. & in illis refert ita consuluisse una cum Bal.de Bartoli.quem nos Bal.nou. dicimus & hoc uoluit idẽ Bal.in.d.suo tracta.de dot.in.6.part. in.17.priui. col.2.& 3. Affli.in d constitu.in aliquibus in.12. nota.in fi.refert & uidetur aprobare opi.Bal. nou. & ut sæpe dictum est secũdum hanc opi.consuluit Socci.in d.consi.2 88.qui cõsuluit in fortioribus terminis nam non presupponit ibi fuisse dotatam a patre sed consuluit simpliciter q dos potest arbitrari minus legitima & in terminis.d.cõstitu. regni in aliquibus consuluit phil.deci.in.d.consi.26. Et cum annis preteritis quidam nobilis de familia marrochorum de Ciuitate Andriæ qui acceperat in uxorem filiam.q. Magnifici Federici de Thomasinis de eadem ciuitate cum dote ducatorum mille de pecunia cum pater reliquisset hereditatem ualoris ducatorum quadraginta millium & erant filii numero quatuor consuluisset me de supradicta causa propter predicta dubitabam.Sed in contrarium inueni phil.deci.qui in predicto casu contrarium consuluit in consi.2 76. incipi. proponitur, q dominus Iacobus de rubeis &c. & in casu similis statuti uoluit q filia mortuo patre potest petere usq ad supplementum legitimæ nam dicit q communis opi.doctorum est q quãdo filia excluditur
54 a,successione propter masculos quo casu debet dotari etiam si statutum hoc non dictaret secundum Bal.in.l.fi.C.de doti.promi.in tali casu dos nõ debet esse minus legitima dixit Saly. in.d.authentica Resque & secundum hanc opi.consuluit Alr.in cõ si.79. in lib.i.& in consi.7. in.2. lib.Fran.de cur. in consi. 3 8. & consi. 3 9. pet.phil.corne.in consi. 1 98. circa primum &c.lib. 1. & in pluribus aliis consiliis relatis per phil.deci.in.d.consi.2 76. col. ii uersic.secundo competentia dotis &c. ubi etiam allegat q plures alios doctores asserentes hanc esse

communem opi.& hoc idem affirmat idem phil. deci.in consi. 1 8 1.& in consi. 379. incipi.requisitus pro consilio Magnificæ Dominæ Hippolytæ Carraphæ col.penu.& ibi dicit q ab hac opi. non est recedendũ nec consulendo nec iudicando hunc etiam articulum plene examinat Iaso.in.d.authentica nouissima col.penu.& fin.& concludit cũ hac opi.silicet q dos non potest esse minus legitima in dotata & q Alex.in.d.§.& quid si tantum non bene dixit communem opi esse in contrarium quia est opinio ipsius solius Alex.& q ipsemet contrarium consuluit in dictis consiliis.79.&.9.facit quia legitima dicitur portio minuscula ut dicit Boerius in decisi.3.post medium per tex.in.l.si qui in suo.C. de inoffi.testa & cum ista sit comunis opi.apparet q bene decreuit sacrum regium cõsilium ut refert Affli.in.d.decisi.160.dum dixit q in non maritata paragium potest esse ultra legitimam & in maritata non minusq̃ legitima superest responderi ad adducta in contrarium & ad id quod primo loco dicebatur q non debet uideri aliis incongruũ quod patri fuit uisum congruum cum nullus capiat cõ silium melius q̃ pater hoc pcedit in uita patris sed
55 auctis facultatibus potest petere tnam semper res i telligitur rebus sic stãtibus.l.quod seruus.ff.de cõdi.ob ca.& sic respondet deci.in.d.consi.2 76.col. fin.nam patre si in uita dedit talem dotem dedit p ut res tunc exigebat auctis facultatibus res non sũt in eodem statu & euenit casus a quo incipere non poterat Non obstat q dotata exclusa a statuto intelligitur etiam exclusa a legitima secundũ communem opi.ergo dos non est conmensurãda cum legitima huic argumento respondet phil.deci.i.d. consi. 379.col.penu.uersi.ex quibus indubitanter &c.& dicit q talis dos seu augumentum non po
56 test peti ut legitima † quia cum filia excludatur ab intestato non debetur legitima sed ex æquitate arbitrio boni uiri iudicandum est q non habeat minorem dotem q esset legitima Nõ obstat quod tertio loco dicebatur q paragium consideratur actentis illis sex qualitatibus &c.nam dicit phili.deci.in d.consi.2 76. in fi.q procedat uiuo patre & quãdo statutum non excluderet filiã,a,successione onde uideter inconueniens ut saltim non consequatur legitimã ex dicta equitate & arbitrio boni uiri Non obstat quartum argumentũ nã potest respõderi iudicio meo q licet statutũ sit factũ in fauorẽ agnatorũ & magis fauor est quanto minus soror, aufert tamen satis fauor est q filia priuetur portione hereditaria quam consequi de iure comuni poterat.l.maximũ uiciũ.C.de libe.preteri.& cõsequa-
57 tur dotẽ ad mensurã legitimæ † Et non debemus tantũ fauere agnatis ut filiabus sororibus & amitis iniustitia fiat.c ex tenore de sor.cõpe. Ad quintũ argu.Respõderi potest q non est radẽ ratio in proposito sicut in opposito nã licet dos possit esse ultra legitimã est quando actentis requisitis supra enarratis mulier non posset inuenire uirũ cũ dote quæ esset iuxta legitimã unde frater si grauaretur dare ultra legitimã hoc grauamen non est in cõsideratione quando non transcendit portionẽ debitã sorori de iure comuni.d.l.maximũ uiciũ si uero transcederet frater posset dicere ego uolo dare tibi paragiũ sed uolo te admictere ad successionem ac

si esse

58 ſtetiſſes maſculus † quod poteſt ut concludunt glo-
and. de yſer. & affli. in.d. conſtitu. in aliquibus in-
oppoſito ratio & equitas dictat ut dos non ſit mi-
nor legitima ad ſextum argumentum ſimiliter re-
ſpondet deci. in.d. conſi. 276. in fi. & ita etiam po-
teſt reſponderi ad ea quæ in ſeptimo argumento
dicta ſunt quia conſilia prædictorum doctorum
procedunt rebus ſic ſtantibus prout erant in uita
patris pro certo iſte articulus indiget deciſione Ce-
ſarea & principali quia doctores uariant inter ſe
ipſos nam ipſemet decius uariauit in conſi. d. 276.
a conſi. 26. & perpenſis omnibus rationibus ſupra
dictorum doctorum crederem ſic eſſe dicendum ꝙ
in non maritata paragium poteſt eſſe ultra legiti-
mam ut dixit And. de iſer. in.d. conſtitu. in aliqui-
bus & afflic. in.d. deciſi. 160. ſi uero ſumus in ma-
ritata & tunc diſtinguerem aut tempore quo fuit
a patre maritata fuit data dos minor legitima quo
caſu pater doloſe ex propoſito uel re ipſa uerſatus
eſt & in hoc caſu dicerem mortuo patre poſſe age-
re & ita poſſunt procedere dicta per docto. ut ſupra
nam doctores equiuoce uidētur loqui licet. decius
in.d. conſi. 276. non equiuoce dicat ſed ut dixit ali-
ter conſuluit in.d. conſi 26. Si uero pater tempore
quo filiam dotauit aſsignauit dotem competētem
iuxta ſuas facultates & non fraudauit ipſam legiti-
ma & tunc crederem ꝙ procederent dicta. Incon-
trarium ut auctis facultatibus non poſsit petere
nam ſi habuit paragium & fuit ſatisfactum ſta-
tuto quid ultra quærit & in hac opi. fuit Caro.
Rui. in.d.l. gallos. §. & quid ſi tantum col. 58. nam
ſi pater dotando ſemel fuit liberatus ab obligatio-
ne dotandi obligatio extincta reuiuiſci non poteſt
eo præſertim quia aliqua legitima filiæ non debe-
tur ſtante ſtatuto & prædicta regni conſtit. in ali-
quibus ut ſupra ſatis allegatū eſt & ad hoc eſt uide-
re ampliſsime per grama. in deciſi. 57. Incipi. Iaco-
bus Campanarius & in deciſi. 101. Incipi. Magni
fica franceſca caſa noua. Et gaudeo ꝙ inueni illu-
ſtrem Nicolaum Boerium in deciſi. 62. ubi refert
omnes opiniones doctorū & concludit pro ut ſu-
pra dixi ꝙ ſi congrue tempore matrimonii fuit do
tata & non habuit dotem minorem legitima ꝙ ſi
auctæ ſunt facultates in tempore mortis petere non
poteſt & pro certo ante non uiderem & ibi Boer. dat
aliquas ſollēnes limitationes & hoc maxime proce
deret ſi tempore matrimonii filia renuntiaſſet legi-
time & ſupplemento legitime & future ſucceſsioni
ut late per grama. in. dictis deciſionibus circa hoc
bari eſt conſuetudo: ut patet infra in titu. ſi a pare.
59 do. promiſ. & ibi dicam. ¶ † Quid ſi pater habe-
bat filios maſculos puta quatuor & unam filiam,
& dotauit ipſam congruenter habito reſpectu ad
numerum filiorum ſi deinde tres filii ſunt mortui
ita ꝙ ſolum onus remanſit ſi moritur pater poſsit
filia petere ſupplementum incontingentia facti in
ciuitate botonti ſunt plures anni conſului ꝙ ſic
mouebar ex ſuperioribus dictis quia erant aucte
facultates & reperiebatur dotata quantitate minori
legitima & ꝙ tempore renuntiationis non poterat
cogitare de morte fratrum .l. inter ſtipulantem. §.
ſacram ibi cauſam aduerſam ꝙ fortunā &c. ff. de
uerb. obli. Multa ad hoc allegaui & nuper reperio
60 Boerium ita. Tenere in.d. deciſi. 62. col. fi. ¶ † Quo

ro modo dicitur in preſenti conſuetudine ꝙ perue-
nientibus filiis ad etatem legitimam debet a patre
dotāte aſsignari dos ipſis filiis ponamus ꝙ ſumus
in dote data filiæ naturali utrum hoc caſu debeat
retineri perpetuo per dotantem uel eſt facienda re-
ſtitutio filiis peruenientis ad legitimam etatem in hac
q. ego diſtinguo ꝙ aut pater dedit dotem & ſtipu-
latus eſt ſibi & filiæ reſtitui quo caſu actio eſſet co-
ctionis etiam ſi ſimpliciter eſſet ſtipulatus ut ſupra
dictum eſt & hoc caſu licet ſecundū generalem cō-
ſuetudinem matrimonii de qua in princ. ſatis dictū eſt
mortua filia uiuente patre dotante dos debet rema
nere apud filios tamen in hoc caſu non debet rema
nere quia dos data filiæ naturali fuit data loco ali
61 mentorū † ad quæ pater tenebatur ex equitate Ca-
nonica ca. cum haberet de eo qui cogno. ca. qu.
pol. per adul. uoluit Bar. in autentica ex complexu.
C. de inceſt. nup. & hoc ne dum procedit in filia na
turali ſed etiam in ſpuriis ex quolibet coitu natis
ut dotari poſſunt ſecundum phil deci. in conſi 611.
plene per capiti. in deciſi. 164. non enim talis dos
ſuccedit loco legitimæ nec loco portionis debitæ
ab inteſtato quia filiæ naturali hæc non compete-
bant unde mortua ipſa filia ceſſat cauſa alimento
rum. l. cum hi §. ſi uni. ff. de tranſ. l. dominus. §. fi.
ff. de uſuf. Et hoc deciditur ex dicto Bal. in .l. eam
quā col. 3. uer. ſilicet pone dicit decretū. &c. C. de fi-
62 deico. † ubi uult ꝙ ſi pater legat filio ſpurio unum
magnum podere dicit ꝙ legatum ualet uſque ad
modum alimentorū & non ultra & moriente ſpu-
rio non tranſmictit ad ſuus heredes hoc bene dicit
Nico. de ubal. in ſuo tracta. de ſucce. ab inte. in pri
ma part. in .6. col. ubi decidit hunc caſum & uo-
luit abb. in conſi. 50. licet abb. loquatur ibi quan-
do mulier decedit ſine liberis & clarius idem abb.
in conſi. 115. punctus queſtionis in. 2. lib. bal. no-
ue. in tracta. de dot. in. 6. part. prin. in priui. 15.
col. 3. phil. deci. in cōſi. 311. col. fi. & capiti. in de-
ciſi. 181. ſequitur ergo ꝙ mortua filia in caſu quo
taliter eſſet concepta ſtipulatio, ꝙ dos non debet
ire ad filios ſed ad patrem dotantem uel eius here-
des cum ſic habita cauſa alimentorum pro qua da-
ta fuit. Si uero dos fuerit data filiæ naturali uel ſpu
riæ & pater fuiſſet ſtipulatus dotem in caſu in quē
mulier ſine liberis moriretur hoc caſu ex conie-
cturata mente ſtipulantis actum uidetur ut mo-
riente filia cum filiis dos remaneat ad filios. d.l. in-
ter generum. §. cum inter patrem de rei. doti † nam
63 auus nō prohibetur donare nepotibus ex filio uel
filia naturali ut eſt tex. in.l. fi. C. de nato. liber. quia
in nepotibus ceſſat ratio prohibictionis & hoc fir-
mat ibi glo. bar. & bal. bar. in conſi. 118. Incip.
oduinus cornetti licet contrarium conſuluit fulgo.
in ſuo eleganti cōſi. 23. incipi. hencitipeetus in 2.
dubio & non ſolū poteſt donari nepoti ex filio na-
turali ſed etiā ex filio ſpurio ut per glo bar. & bal.
in.d.l. fi. per bar. bal. pao. de caſt. ange. alex. iean. de
aret. ſocci. & iaſo. qui dicit hanc eſſe cōmunem opi.
in.d.l. gallus. §. quid ſi is & plane per pet. phil. cor-
ne. in conſi. 25. lib. 1. Et tanto magis hoc proce-
deret quando pater dotās expreſsiſſet ꝙ dos tran-
ſeat ad filios procreandos ex ſua filia naturali uel
ſpuria ut per capiti. in.d. deciſi. 181. Cōſiderabam
incontingentia facti ſi id quod ſupradictum eſt ꝙ

mortua spuria dotata dos reuerti debet ad dotan-
tem & eius heredes si hoc procederet quando dare-
tur in dotem quid immobile puta fundũ ut in ter-
minis in quibus loquitur Bal. in. d. l. eam quam se-
cus aũt quando daretur mobile puta pecunia nam
hoc casu posset fieri cõputatio ut in. l. si quis argen
tum. §. sin autem ita q dedisset alimenta per annos
quindecim ut in. d. §. sin autẽ & ibi glo. C. de dona.
ut si filia uellet per alimẽtis ducatos. xx. singulis an-
nis & pater daret pro annis. 15. ducatos tricentos
ita q repraesentaret alimenta & hoc uidetur q sen-
tiat Boeri. in decisi. 127. in nu. 7. ubi allegat tex.
in. l. hereditatum. ff. ad lege. falci. faciunt dicta per
alfli. in decisi. 34. Credo q pater posset hoc facere
& dare certam summam pro omnibus alimẽtis to
to tẽpore suæ uitæ ad quæ alimenta tenetur de iu-
re Canonico & in tali casu mulier posset se dotare
de dicta pecunia sed si pater daret dictam pecuniã
pro dote hoc nõ pcederet quia dos datur ut de fru
ctibus eius substentetur onera matrimonii. l. pro
oneribus. C. de iur. doti. & ut remaneat firma &
soluto matrimonio restituatur. l. i. ff. solu. matri. &
d. l. dos a patre & non ut paulatim consumetur.
64 † ¶ Sed quid in casu quando pater barensis daret
dotem pro filia naturali uel spuria & diceret q dat
secundum consuetudines barenses nunquid hoc ca
su dos transiret ad filios filiæ uel mortua ipsa spu-
ria etiam cum filiis dos ueniat ad dotantem & eius
heredes cum cessat causa alimentorum ut dictum
est in hoc casu quia dotans refert se ad consuetudi-
65 nes † & relatum est in referente. l. asse. toto. ff. de here.
insti. Censetur se retulisse ad omnes qualitates con-
suetudinis ut per phil. decio. in consi. xi. dos debet
remanere apud filios elapsa legitima etate ut hic
ex quo tam per hanc consuetudinem q̃ per nouas
consuetudines quas infra ponã dos uadit ad filios
sicut quando pater expresse declararet q dos uadat
ad filios filię spuriæ ualeret. d. l. fi. de natu. libe. & su
pra dixi ita ualet etiam referendo se ad consuetudi
nem ex quo consuetudo uult hoc q uadat ad filios
66 dotate moriente ipsa dotata. † ¶ Quero pater ha
bet filios legitimos & naturales & unam spuriam
natã ex eo uxorato ex muliere alio maritata utrũ
tali spuriæ posset constitui dos sub ea forma ut
transeat ad eius filios dicas † q licet pater nõ prohi
67 betur donare nepotibus ex filia spuria ut dictum
est tamen quando extat legitima soboles non po-
test ita Bar. & Bal. in. d. l. fi. & docto. in. d. § quid si
is & ibi, iaso. col. 4. uersi limita cõmunem cõclu-
sionẽ. &c. per alex. in consi. 74. in. 3. lib. Et propter-
ea cauere iuuenes accipere in uxores istas spurias
stante legitima sobole quia licet in uita ipsius pro
alimentis posset dotes retinere ea mortua etiam cũ
filiis dos reuerteretur ad patrem uel ad eius heredes
68 † Cautela esset q dotetur ab alio q̃. a. patre uel q le
69 gitima soboles contentaretur. † ¶ Sed quero dixi
in proxima. q. q pater non posit donare nepoti ex
spurio quando extat legitima proles ponamus q
pater habuerat unum filium naturalem tantum &
unam filiam mere spuriam & quoniã ex uxore non
procreauerat filios legitimos ut illum filium natura
lem deinde tradidit nuptui illam spuriam utrum
posit in hoc casu paetisci q dos uadat ad filios fi-
liæ spuriæ hanc. q. plene examinat phil. deci. in cõsi.
258. & concludit q minime potest rationes uide
70 ex te ne sim superfluus. ¶ † Quero utrum sicut pa-
ter potest donare nepotibus ex filia naturali uel ex
filia spuria nõ existente legitima sobole ut dictum
posit donare nepotibus ex filia incestuosa uidetur
dicendũ q eodem modo quo auo permittitur do-
nare nepoti ex filia spuria q possit etiam donare ne
poti ex filia incestuosa nam tex. in. d. authentica
ex complexu dicit q nati ex complexu nefario &
incestuoso prohibentur instutui ponderando il-
71 lam dictionem ex † quæ denotat causam immedia
tam. l. non dubium & ibi Bar. C. de legi. itaq ex il-
lo tex. solum prohibitio extenditur ad filios & non
72 ad nepotes & ita loquitur tex. in. d. l fi. † item ratio.
d. l. fi. est ut refrenetur uitium parentũ ista ratio ces
sat in auo respectu nepotis. Item ratio. d. l. fi. est ge-
neralis sicut enim extẽditur in nepote ex spurio ex-
73 tendi debet in nepote ex incestuoso † quia ratio le-
gis quę est generalis non solum habet locum in ca
su speciali de quo loquitur sed ad omnes similes se-
cundum Bart. & Bal. in. l. Regula. §. sed licet. ff. de
74 iur. & fac. ingno. † Preterea q puniatur nepos ex ui
tio aui est iniustum & graue. l. quisquis. C. ad lege.
iuli. Maie. & toto. titu. C. ne fili. pro pat. & maxime
quia istud esset odiũ in rationabile & per ista iaso.
in. d. §. quid si is tenet q auus potest donare nepoti
ex filio incestuoso sed in cõtrarium est decisio Bal.
in. l. incesti p illũ tex. C. de incest. nup. quod uoluit
idẽ Bal. in c. in presentia col. 14. de probati. & eum
sequitur Alex. in. d. §. quid si is & multum extollit,
& iaso. ibi relatis dictis rationibus relinquit cogi-
tandũ itaq non ausus fuit firmare & sequitur etiã
Alex. in consi. 170. Magnificus miles in prin. in. 6.
lib. 2. dictum Bal. sequitur barba. in. d. l. fi. in addi.
ad Bal. & Hipoli. de marsi. in libro singularium in
singu. 143. Et tenendo hanc opi. quam plures se-
quuntur potest responderi ad dicta iaso. q non est
eadem ratio in istis incestuosis sicut in naturalibus
& spuriis quia incestuosi sunt magis degentes q̃
spurii ut patet in. d. l. siquis incesti & in. d. authenti
ca siquis ex complexu & propter hoc est dicendum
q quando pater dotat filiam incestuosam non po-
test apponere pactũ q dos uadat ad filios illius in-
cestuose quia solũ æquitate canonica permictitur
q in uita retineat dotes ex causa alimentorum. d. c.
cum haberent hoc q auus prohibeatur dare nepo
75 ti ex incestuoso † limitatur non procedere quando
daretur ignorantia cõtrahentiũ incestum ut idem
Bal. dixit in ea. l. siquis incesti per tex. in. l. qui con-
tra in eo. titu facit tex. in. c. ii. & c. ex tenore qui fil.
sin. legi. late per phil. deciu. in consi. 153. & 154.
Sed aduerte quia hæc limitatio Bal. non procede-
ret quando fuisset incestus de iur. gent. qui. cõmicti
tur in ascendentibus & descẽdentibus ut dicit tex.
in. l. fi. ff. de rit. nupt. & dicitur etiam nefarius coi-
tus §. ergo insti. de nup. & in authentico de incest.
nup. in prin. Et error iuris gentium non excusat. l.
si adulterium cum incest. §. i. ff. de adulte. Nec ex-
cusaret quando committeretur cum personis pro-
hibitis copulari de iure diuino quæ numerantur
in leuitico. c. 18. numero. in. c. literas de restit. spo-
li. quia ingnorantia iuris diuini neminem excusat
etiam ad euitandas penas ut dixit Cardi. Zabba.
in Clem. i. de consa. & alfi. & tenuit ange. in. d. l. si
a culterium

adulterium cũ incestu.§.1. & in terminis dixit pet.
de ancha. in consi. 391. circa medium & quando
ignorantia excusat incestum & quando nõ & si est
contractus incestus sub colore matrimonii uel nõ
uide plenã distinctionem Bart.in.d.l.si adulterium
cum incestu.§.1 Ange. de aret. in tracta. malefi.in
uerbo che hai adulterato,&c.in uersi.habeas etiam
aduertentiam, &c. Et ibi per augu. arimi. in addi.
76 †℄ Postq̃ est sermo de Incestis nuptiis quero de.q.
quam bis habui in facto quidam accepit in uxo-
rem sororem uxoris suæ præmortuæ & impetra-
uit dispensationem, a, sede apostolica dubitabatur
an illa dispensatio tollit penam confiscationis bo-
norum ut in.d.l.siquis contra.l.siquis incesti & au-
thentica ibi posita incestas uidebatur dicendum q
illa dispensatio non extenditur nisi solum ad uali-
ditatem matrimonii & non tollit ius acquisitum
fisco ut tenet Bal.in.d.authentica ex complexu.pre
terea hoc matrimonium ne dum uidetur prohibi-
tum de iure ciui.l.fratris.C.de incest.nup.sed etiam
de iure diuino ut de hoc uidetur glo. magi.in.c.li-
teras de restitu. spoli. quæ enumerat omnes perso-
nas inter quas est prohibitum matrimoniũ de iu-
re diuino per hos uersus nata soror neptis materte
ra fratris & uxor,& patrui coniux mater priuigna
nouerca uxorisq soror priuigni nata nurusq atq
soror patris coniungi lege uetantur. Ecce qualiter
glo. ibi numerat sororem uxoris si igitur est prohi
bitum lege diuina sequitur q talis dispensatio non
tenet quia ut dicitur in.d.c. literas † papa nõ dispen
77 sat in gradibus diuina lege prohibitis,& si ex aliqua
causa dispensaret adhuc non tolleretur pena incur
sa quia singulariter dixit Io.Andr.in.ca.per uene-
rabilem qui fil.sin. legi. & ibi abb. col.4. & abb.in
d.c.literas col.5.† q quando papa ex aliqua causa
78 necessaria dispensat inter personas diuina lege pro
hibitas dispensatio non trahetur retro & ad tem-
pus quo fuit contractum matrimonium sed ua-
let,a.die dispensationis & sic nõ prout ex tunc sed
pro ut ex nunc & illud dictum sequitur & magni
facit per.de ancha. in consi.409. & feli. in.c. quæ
79 ecclesiarum col 7. de constitu. † hinc est q papa di
spensando super matrimonio incestuoso non legi
timat filios antea procreatos ex illis personis ut te
net Cy.& post eum Bar.in.l.paulus alias.l.eum qui
ff.de statu homi.Bal.in.c.naturales circa fi. in tit.
si de feu.fue.contro.abb.in.c.tanta qui fil.sin. legi.
late per boeri. in decisi 264.ad hoc ut legitimen-
tur oportet q fiat expressa mentio filiorum ante di
spensationem procreatorum quia ut dictum est di
spensatio illa non trahitur retro & non ualet pro
ut ex tunc sed pro ut ex nunc tamen in contigẽtia
facti allegaui & dicebam q ex dispẽsatione aposto
lica ne dum fuerat ualidatum matrimonium sed
etiam fuerant sublatæ pene & dicebam q non est
uerum q tale matrimoniũ fuerat lege diuina pro
hibitum quia aut nos loquimur de personis prohi
bitis se copulari iure diuino ante legem scriptam
& iste erant due tantũ persone scilicet q pater non
poterat accipere filiam in uxorem nec mater filium
in uirum ita glo. & abb. in.d. cap. literas & dicit
ibi abb. q illud dictum prothoplausti propter hoc
relinquat homo patrem & matrem & adherebit
uxori suæ quasi dicat relinquat homo filia patrem

& homo.i.filius relinquet matrem ut non accipiat
in uxorem & adherebit alteri mulieri uxori suæ su
peruenïente demum lege scripta fuerũt excipiuntur
nõnulle aliæ personæ quæ omnes enumerantur in
libro leuitici in capite. 18. & in capi.xx.Inter istas
personas non est enumerata soror uxoris & si dice-
retur q imo est enumerata q ibi dicuntur ista uer
ba sororem uxoris tuæ in pellicatum illius nõ acci
pies nec reuelabis turpitudinem eius adhuc illa ui-
uente dico q ex his uerbis solum prohibetur acci-
pere in uxorẽ soror uxoris tuæ uiuente adhuc uxo
re tua quia in tali causa accipitur in pellicatum.i.
in emulationem non autẽ lex diuina prohibet acci
pere in uxorem sororẽ uxoris præmortuæ nam an
te legem scriptam homo poterat habere duas soro
res in uxores ut legit̃ de Iacob qui habuit lyam.&
rachael sorores gene.c.29.Et in.d.c.18.leuitici al
luditur ad matrimonium Iacob qui ut dictum est
habuit duas uiuentes sorores in uxores quarũ una
alteram perpetuo ob maritum emulabatur unde
hebrei dicunt unam mortuam priusquam Iacob
habitaret in terra Chanaam quod futurum esset
ut lex poneretur de duabus sororibus non ducen-
dis uno & eodem tẽpore & hoc expresse sentit insi-
gnis doctor patritius neapolitanus Sigismun. Los
fredus in illo celeberrimo suo consilio quinquagesi
mo col.x nu.xxvi. quod consilium fecit contra re-
gem britanie qui de facto repudiauit serenissimam
Catharinam de Aragonia auunculam sacratissimi
& inuictissimi nostri Cesaris Caroli quinti de Au-
stria ex eo quia ante fuerat uxor fratris. nã expresse
dicit ibi Loffredus cum una ex humanis erat sub-
tracta poterat altera soror licite in uxorem acci-
pi. Et ego interrogaui aliquos doctos hebreos su-
per hoc qui dixerunt mihi q hodie etiam inter he-
breos obseruatur q una uxore ex sororibus mor-
tua potest altera in matrimonium copulari. Patet
etiam quia in.c.xx.leuitici ubi ponuntur pene con-
trahentium incestum cum illis personis non fit ali-
qua mentio de sorore uxoris non omittam q idem
insignis doctor Loffred. in eodem consilio lucidis-
sime deducit nõ omnia illa precepti leuitici esse pre
cepta moralia legis, & immutabilia nam de men
te diui Thome & Cardi.Gaieta.& aliorũ quos ipse
allegat illud solũ preceptũ est indispensabile scilicet
ne filius matri & filia patri copuletur quia iter eos
est coniunctio sanguinis sine medio sed inter perso
nas inter quas est coniunctio sanguinis sine aliquo
medio ut est inter fratres qui iunguntur medianti
bus parentibus & inter alios magis remotos in tali
caso dicunt q cadit dispensatio conatur etiã subti
lissimis rationibus demostrare ibidem omnia illa
precepta per euangelia fuisse euacuata & solum ec-
clesiasticam prohibitionem extare ita q semper papa
potest tanquam Christi Vicarius huic ecclesiasticæ
prohibitioni dispensare sed esto q predicta ultima
non militarent clarissime apparet in lege ueteri nõ
esse prohibitum accipere in uxorem sororem uxo-
ris præmortuæ q2 ut dixi prohibitio illa erat ne duæ
sorores uiuentes accipiantur cum igitur hoc nõ sit
de iure scripto legis diuinæ sequitur hoc solum esse
prohibitum iure canonico.& ciuili & sic iure posi-
80 tiuo & nulli dubium est † papam posset contra ius
positiuum dispensare nam papa potest facere q ea

quæ sunt facta habeantur pro infectis quo ad effectum ita paul. de Eliaz. in Clemen. uni. de immu. eccle. facit. 25. q. 3. cap. Imperiale. l. non dubiū. C. de legi. c. non solum &c. c. quæ cōtra de regu. iur. in 6. sic econtra potest papa facere non factum haberi pro facto. ca. is qui de sponsa. & non scitum haberi pro scito Clem. uni. in fi. de conce. præben. Et istud ut dixi quo ad effectū non autem quo ad ueritatem & de hoc est glo. in d. Clem. uni. in uerbo pro infectis quam dicit ibi Cardi. in 6. nota. nescire alibi dispensando igitur papa in personis nō diuina lege prohibitis dicitur dispensare super radice matrimonii & cessat pena incesta. nuptiarū ut est punctalis decisio Io. And. in Clem. 1. de consa. & assin in uerbo eos & ibi Io. de imo. col. 2. assi. in titu. quæ sint rega. in uerbo contrahentium incestas nuptias & hoc etiam procedit in terris Imperii ut per Bal. in. l. cunctos populos in x. q. C. de sum. tri. & fid. catho. socci. in consi. 65. in lib. iii. quia ut dictū est in hoc casu dispēsatio retro trahitur & facit ualere matrimonium pro ut ex tunc ac si, a, principio rite & recte factum fuisset licet adhuc uelint docti q in dispensatione facienda est mentio derogationis pen. irrū ut per pau. in d. Clem. uni. de consa. & affi. & Clarius ibi per Cardi. in. q. 9. nam in dubio dispensando dicitur dispēsare circa spiritualia solū et circa matrimoniū & nō circa temporalia ut per glo. & docto. in. d. c. per uenerabilem sed hoc quando dispēsatio esset in casu diuina lege prohibitum secus quando de iure positiuo quia ut dictum est retro trahitur dispēsatio in casibus iure positiuo prohibitis & si retro trahitur habetur ac si, a, principio
81 essent copulati apostolica dispēsatione. † Præterea considerabam in proposito thæmate q posito pena ipso iure irrogaretur per tex. in. d. authentica incestas tamen requirebatur iudicis declaratoria. l. eius qui delaterem & ibi Bar. ff. de iur. fi. c. cum secundum de here. lib. 6. maxime quia ipsa pena nō trahit secum exequutionem sed requirit iudicis ministerium iuxta theoricam Bal. in. l. qui sub conditione. §. si. circa. fi. ff. de condi. insti. & per phil. deci. in consi. 145. col. 3. quæ declaratio fieri non poterat post sequutam dispensationem quia res de qua agerat ad causam permissam a qua pena incipere nō poterat. l. pluribus. §. placet & ibi Bar. ff. de uer. obli. & eo tempore talis declaratio iudicis secularis fieri non poterat quia opus fuisset cognoscere de uiribus matrimonii q iudex secularis non potest nec principaliter nec incidēter facere ut dicit abb. in. c. tua de ordi. cogni. Bart. & docto. in. l. titia. ff. solu. matri. sic concludebam in casu præterito & ad allegata in contrarium respondebam q procederent quando dispensatio fuisset facta in casu diuina lege prohibito & q glo. in. d. c. literas non bene diceret si diceret sororē uxoris mortuā uxore prohibitū esse ducere de iure diuino debet intelligi glo. pro ut
82 loquitur tex. in. d. c. 18. leuitici scilicet ne accipiat ut in pellicatum uxore uiuēte & sorore sua. † Redeundo ad materiā tex. nostri occurrit hic dubitatio an si sacerdos & promotus ad ordines post promotionem susceperit filiam nō dico ex aliqua consanguinea. ut solent plerumque facere isti boni quos nos sacerdotes dicimus: sed ex soluta extranea muliere utrū hæc filia dicatur incestuosa uel spuria & hoc ad effectū si dotaretur, a, patre utrum dos possit ire ad filios filiæ glo. in. l. ii. C. de epi. & Cleri. dicit q filii suscepti post ordines sacros suscepti sunt incestuosi & cum dicta glo. transit ibi Bar. dum dicit uide glo. & nota eam bene & eā sequuntur ibi Bal. Ange. & pau. de cast. & Ange. in. l. & qui uxorem. ff. de adopt. ubi dat remediū q sacerdos habeat adoptare nepotem ex filio suo incestuoso in filium. ut possit ab eo institui sentit in casu cōtrario q tamē incestuosus institui non possit in dictam glo. aprobat Alex. in. l. si gener. ff. de hi. quib. ut indi. in addi. ad Bar. Abb. in ca. innotuit col. 6. de electi. & in. c. cum per uenerabilem col. penu. qui fil. sin. legi. uide tur transire cum dicta glo. licet dicat ipsos adulterinos & opi. glo. uidetur adherere socci. in consi. 65.
83 in 6. in lib. iii. Pro hac glo. facit † quia filius uel filia sacerdotis dicitur persona desacto ut dicit azo in sum. de hi. qui. nota. infamis Bal. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. & in. l. i. C. de iur. aur. anu. hosti. in sum in titu. de fili. presb. in. §. quę in causa Iaso. in. l. fratres circa fi. C. de inoffi. testa. Sed Cy. salt. & fulgo. in. d. l. ii. tenent contra glo. dicentes esse spurios & hoc sentit Bal. in. d. l. siquis incesti allegans Cy. ad hoc & cū hac opi. uidetur transire Alex. in. d. §. quid si is in fi. dum dicit q stante communi opi. q auus posset relinquere nepoti ex filio spurio non putat expediti uti remedio tradito per Ange. in. d. l. & qui uxorem & sic Alex. sentit q filius sacerdotis sit spurius & non incestuosus & sentit hoc abb. in. d. c. cum haberet col. 6. & ita sentit Ripa in. ii. lib. interpretationum in. c. inter ceteras col. 1. de rescrip. Io. de Ana. in. c. significauit de adult. dicit q illa glo. est reprobata, a, iure canonico & q sacerdotes deberent abradere a libro. C. & in. c. ut clericorum de ui. & hone. cleri. cano. communiter damnant dictam glo. doctores sunt uarii reperio q pau. grilandus in suo tracta. de pen. omnisa. col. in ult. q. discurrito circa dictā glo. & concludit q in terris imperii respectu successionis bene dicit dicta glo. & sic in casu isto cum tractatur de acquisitione bonorum & sumus in terris imperii secundum meum sequeretur q non possit dari dicta dos tamen docto. inclinant cōmuniter ut magis dicatur spuria & ita sentio quando mater fuisset soluta quādo uero nata esset ex sacerdote & cōstituto in sacris ordinibus ex muliere alteri nupta tunc omnino esset nefaria & incestuosa ut per Bar. in. l. ii. ff. de accusa. socci. in. d. consi. 65. in 6. & hoc procederet etiam in filiis fratrum & monacorum qui uouerūt expresse castitatem ut sentit grilla. ubi supra ad euitandas opiniones quando casus accideret cautela esset q mulier illa dotetur ab alio q̄, a, patre & q ille stipuletur dotem reddi mulieri in casu dissolutionis matrimonii hęc cautela quam etiā supra dedi est bona sed si discoperiretur esset periculum nam dissoluto matrimonio possit dos auferri, a, fisco, a, manibus heredū mulieris tamē ab indignis nam licet indignus possit capere, a, manibus tertii excepto patre ut uoluit Bart. in. l. qui liberis §. hæc uerba. ff. de uol. & pupi. tamen quando tertius accomodauit tacitam fidem possunt, a, fisco auferri ita Bal. & imo. in. l. si is q ex bonis. ff. de uolga. & pupi. & uoluit socci. in consi. 84. in 4. lib. ubi dat aliam notabilem cautelam scilicet q indignus deferat

deferat se ipsum fisco ex qua delatione cōsequeretur
dimidium bonorum per tex.in.l.senatus.§.senatus
84 ff.de iur.fi.& ibi Dy. & Bar.† ℭ Ecce supra conclu
sum ē, ꝙ pater potest pro filia naturali uel spuria ac
etiam incestuosa dare dotes quæ cedunt loco alimē
torum.d.c.cum haberet.pone ꝙ pater uult dare unā
magnā dotē que inspecta qualitate filiæ excedit mo
dum alimentorum utrum filii legitimi & natura-
les possint petere ꝙ reducatur ad mensurā alimen-
torū uidetur dicendū ꝙ sic per dictum Bal.in.d.l.
eamquam supra relatū quod dictum sequuntur do
85 cto.omnes ut supra dixi † nam filii in uita patris ui-
dentur quasi domini.l.in suis.ff.de liber.& posthu.
l.i.§.largius.ff.de succe.edic.in contrarium est ueri-
tas nam cum quilibet est dominus suæ rei modera-
tor & arbiter.l.in re mandata.C.mand.l.non usque
adeo.ff.de inge.manu.etiam abutendo.l.sed si lege.
§.consuluit.ff.de peti.here.potest ad sui libitum da
re quantum uult de bonis suis, & filii non possunt
contradicere cum pater non potest cogi etiam respe
ctu legitimæ ad dandā ipsam in uita sua secundum
Bar.in authentica si qua mulier.C.de sac.san.eccl.&
Bal.in.l.illud co.titu.Bal.Ange.& Imo.in.l.lex cor
86 nelia.ff.de uulg.& pup.† non n filius in uita patris
habet ius considerabile in bonis paternis secundum
Bar.in.l post emancipationem.§.i.ff.de liber.agno.
87 & per eundem Bar in.l.fi.eo.tit.† & dū mō filius in
stituatur i legitima in residuo pater potest extraneū
heredem instituere nec ei esset necessitas in dicto.resi
duo exheredare.l.papinianus. §. quoniā aūt quarta
&.§.non autem ff.de inoffi testa.l.suus quoq.§. fi.
ff.de her.inst unde si pater in sua uita daret magnā
dotē ultra modū alimētorū filiæ spuriæ uel incestuo
sæ non posset filius contradicere maxime si non frau
daretur in legitima nō obstat dictum Bal in.d.l. eā
quā quia loquitur in legato quod debetur mortuo
patre.q nostra ꝓcedit uiuo patre credo tamen ꝙ in
hoc casu filius iure actionis non posset impedire pa
trē tamen posset pater offitio iudicis impediri ne fa-
ciat,a,lege prohibitum quia prohibitum ē ultra me
tam alimentorum dare spuriis & incestuosis.d.au-
thētica ex complexu maxime in damnum filiorum
legitimorum & naturalium & pro interesse rei pu-
blicæ ne sua re quis male utatur.§ penu.insti.de hi.
88 qui su.su.uel ali.iuri.† ℭ Sed quæro Ecce ꝙ nō po-
test filius in uita patris hoc petere utrum mortuo
patre eo existente hærede hoc posit petere stante ma
trimonio, videtur dicendū ꝙ sic quia cum erat pro-
hibitus,a iure dare ultra modum alimentorum.d.
authentica ex complexu posset filius qui est hæres
petere quod superfluum datum erat per dictā theo
89 ricam Bal.in.d.l.eamquā †Nec obstaret si diceretur
ꝙ cū sit hæres patris non potest uenire cōtra factum
defuncti.l.cū,a matre.C de re.uend.& in authenti-
90 co de iur.iur.a mori.presti.in prin.cum simi.† nam
quando aliquid est factum in fraudem legis & con
tra legē nō dū hæres sed ēt ipsemet q fecit pōt uenire
cōtra factū ꝓpriū.l.quēadmodū.C.de agri.& censi.
lib.xi.glo.nota in.l.iubemus.§.sane in uerbo icono
mus & ibi scrib.C.de sa.san.eccl.Eo fortius hoc ue-
niret dicēdū qn̄ ex tali donatiōe filius reperiretur frau-
91 datus legitima nā tūc posset ēt agere querela inoffi
tiosæ dotis ad rescindēdā dictā dotationē ēt contra
sororē legitimā & nālē ut dicit Pau.de ca.in.l. I. C.
92 de inoffi.dot.† I cōtrariū uidetur nā cū dos fuerit cō
signata marito spuriæ & ipse maritus habebat dictā
dotē titulo oneroso durāte matrimonio non pōt ab
eo auferri tex ē.l fi.§.si a socero.ff.de hi.q fra.credi.
& ibi Bar.& per illū tex.fuit decisū in sacro regio cō
silio ut refert Affl.in deci.86.ꝙ ēt si filius eēt frauda
tus legitima ꝓpter dotē sororis cōstāte matrimonio
nō posset agere querela inoffitiosæ dotis cōtra dictū
Pau.de cas.sed pōt considerari in contrariū nā cū sit
dispositū in iure ꝙ pater nō pōt dare filiæ spuriæ nisi
ꝓ alimentis imo ut tenet Alex in.l.i.col.5.ff.sol.ma
93 tr.† pater nō tenetur ad dotādā filiā spuriā ēt in ter-
ris ecclesiæ per tōnes ut ibi per Alex.hāc iuris presū
ꝓtionē oēs scire debēt & scire presumūtur.l. leges sa
cratissimæ.C.de leg.l in omni parte.ff de iur.& fac.
ingn.cū maritus sciat hoc nō uidetur habere locū di
spō d.§ si a socero quia ille tex.habet locū qn̄ gener
ingnorabat fraudē ad hoc facit qa constitutio dotis
in ex excessu illo nō fuit ualida secundū Bar.in.l. fi.
C.de hi quib.ut indig.ergo nō potest tractu tēporis
conualescere c.nō firmatur de reg.iuri & hoc argu-
mēto utitur Ripa in.l.i.col.14.ff.sol.ma.ubi format
q an pater constāte matrimonio possit repetere exces
94 sum dotis datū spuriæ †nisi dicamus ꝙ ille tex. lo-
quitur in uera fraude & in uero fraudatore quando
gener scit uerā fraudē soceri tenetur reuocatoria ex
illo edicto ponamus ꝙ gener erat exterus & secūdū
eius conditionem dos erat competens , nam multi
pauperes nobiles & honesti uiri propter pauperta-
tem solent accipere huiusmodi spurias, cum bona
dote uel erat fama publica ꝙ socer erat satis diues
& pecuniosus non apari procedunt dolus uerus &
dolus præsumptus.l.non aliter & ibi Docto. de uer.
95 oblig.† Item in arbitrandis alimentis potest qs de-
cipi nam Ego possum arbitrari ꝙ illi mulieri annua
alimenta debent esse quinquaginta alter plus alter
minus non.n.potest dari certus modus alimento-
rum quia uariantur tempora propter charistias fa-
mes & propter bella argumēto.l.prætia rerum. ff.
96 ad lege.falcid.† Item uxor in uno anno poterit esse
sana in alio uel in pluribus annis poterit ægrotari
cui deberentur medicinæ.l.si cum dotem. §. si autē
in sæuissimo.ff.solut matrimo.l.uerbo uictus cum
duabus sequentibus. ff. de uerbo signi habetur per
Docto.in d § sin autem & in.l.quod in uxorem.C.
de nego.gest.in hoc articulo Ripa in loco allegato
dicit ꝙ uerior opinio esset ꝙ pater posset & sic pos-
set etiam eius hæres, & multo fortius , sed ipsemet
Ripa dicit ꝙ magis humana est prima opini. & sic
etiam per ea quæ supra allegaui primam non tan-
97 tum humanam sed ueriorem credo † Dissoluto au
tem matrimonio posset frater legitimus & natura-
lis petere,a,sorore spuria illud quod consequeretur
ex fructibus rerum dotalium ultra legitimum mo
dum alimentorum per dictam doctri.Bal.in d.l.eā
quam & hoc expresse tenet Abba. in d consil.115.
colu.2.in secundo libro & Capiti.in.d.decisio.181.ea
ratione, quia penes mulierem res reperitur titulo
donationis & non titulo oneroso sicut erat penes ui
rum, & donatio spuriæ fieri non poterat . l . I . C.

potest agi a fratribus sororis maritatæ contra mari
tum eorum sororis quærela in officiosæ dotis per
tex.in.d.§.si,a,socero & per ea quæ dixit Affli.in.d.
decisi.36.referendo addi.Anto.de Alex.ad Bar.in.l.
I.C.de inoffic.doti.uidetur transire cum. Paul. de
castr.& Saly. & cum opin. Anto.de Alex.non tamẽ
ipse Grama.uidit dictam decisi. Afflic.nec de ea me
minit tu uero non recedas a decisi.Afflic.nam tex.
in.d.§.si,a,socero nõ potest cauillari cui ibi dicat iu-
risconsultus ꝙ uxor tenetur cauere de restituendo
cum ad eam peruenerit si potuisset reuocari cõstã
te matrimonio non opus esset cautione nec est curã
dum de responsione data per Anton.de Alex.ad di-
ctum Bat.nam decisio relata per Afflic.non funda-
tur in dicto Bar.sed in.d.tex.§.si,a,socero Miror eti
am ꝙ grama.in si.suæ decisio.pro opi.Ant.de Ale.
allegat consi.phil.deci.in numero.26.nam in.d.cõ-
si.uerbum nullum de hoc non sunt omnino reiciẽ-
dæ duæ responsiones datæ per Anto. de Alex. rela-
tas per grama.dum dicit ꝙ.d.tex.si,a,socero proce-
dit in aliis creditoribus non autem in fratribus fra-
udatis legitima & ꝙ quærela fratrum non reuocat
integram dotem sed superfluum in eo quod fratres
erat fraudati certe ut dicit Affl.equior uidetur opi.
Pau.de castr.tamen in puncto iuris ille tex.non po
test cauillari & dicit Anto.de Alex ꝙ sacrum consi-
lium iudicauit contra pau.de castr.forte fuit in ca-
su de quo meminit Affli.& cum peo hac opi fit sen
tentia regia non est ab ea recedendum nam quo ad
98 subditos facit ius.l.si.C.de legi.& ibi Bal.† ¶ Quę
ro dictum est supra ꝙ pater potest dotare filiam na
turalem & spuriam pro modo alimentorum utrũ
mortuo patre ad hoc teneantur heredes patris ui-
detur dicendum ꝙ non quia illa æquitas canonica
de qua in.d c.cum haberet habet locum solũ in pa-
tre nam uidetur etiam,ꝙ pater tenebatur ex natura
ex illo edicto de liberi.agno.& in hac opi. est Saly.
in.d authentica ex complexu sed Abba.in.d.consi.
115.tenet ꝙ heres tenetur ad alimenta , & ad dotes
per tex.in authentica licet & ibi glo.C.de natur.li-
ber.Anto.Capiti in decisi.164.in fi.Resert Ludou.
de sardi.in tracta.de legi.in.xi col.uersi.quarto quę
ritur ubi Ludo.tenet ꝙ heres tenetur quatenus he-
reditas patitur cum sit onus reale ut imponatur ꝑ
modo substantiæ & sequatur rem.C.si.cen.uel reli.
l.i.& cum hac opi.transit capiti.pro certo nõ uideo
ꝙ sit onus reale hoc nam si esset onus reale utiqꝫ pa
ter habens bona teneretur semper alere filios ratione
bonorum & tamen si filius habet unde se alere pa-
ter non tenetur.l si quis,a, liberis. §. idem rescripse-
runt & ibi Bar.ff.de liber agno dicam infra in hoc
§ ¶ Reuertor ad tex Ecce dicitur in tex ꝙ mortua
filia Relictis filiis masculis infra ætatem decem , &
octo annorum ꝙ dos uadit ad dotantem , & ab eo
custoditur quo usqꝫ filii peruenerint ad dictam æta-
tem modo quæritur filia suscepit filium & mortu-
us est deinde moritur mulier relicto nepote ex filio
præmortuo superstite patre mulieris dotãte utrum
dos in hoc casu reuertitur ad patrem dotantem ui-
99 detur ꝙ non †nam uerba statuti sunt stricte itelligẽ-
da.l.quicquid astringẽdæ de uerb.obli.cũ simi.sed
in tex.nostro dicitur ꝙ filiis existentibus &c.appel-
latione filiorum ex propria significatione non ueni-
unt nepotes.§.si quis filiabus inst.qui tuto.test.da.
pos.quare &c.contrarium est uerum nam in tex.no
stro in prin.dicuntur illa uerba si mulier sine liberis
100 moriatur † appellatione liberorum ueniunt nepo-
tes & deinceps alii successores.l.liberorum in prin.
ff.de uer.signi.licet.n.in ii Responso loquatur de fi
101 liis intelligitur etiam de nepotibus † quia una pars
statuti interpretatur ab alia secundum Bar.in.l.præ
tor.§.eritqꝫ differentia.ff.ui bo.rapto.Ang.in.l.utrũ
per illum tex.ff.de peti.here.Socci.in consi.9.in li
bro tertio.phil.deci.in consi.553. & dixi plene supra
in prohemio cum igitur in hoc tex.loquatur & de fi
liis & de liberis datur aperte intelligi ꝙ nõ facit dif-
ferentiam inter nomẽ filiorum & liberorum immo
talis differentia fieri non debet.d.l. liberorum in fi.
non obstat tex in.d.§.qui filiabus nam ibi sumus in
dispositione hominis testantis de presenti qui nõ co
gitauit de nepotibus hic autem sumus in dispositio
ne statuti & uiget eadem ratio de nepote quę in filio
unde uenit appellatione filii ita per Bar.in.d.l.libe-
rosi per Bar.Bal.Ang.& Imo in.d. l.gallus. §. insti-
tuens Ange.de aret.in.d §.si quis filiabus in priuile
giis autem certum est filiorum appellatione non ue-
nire nepotes.l:sed si militis uersic. hoc autem. ff. de
excu.tuto.Alex.in.l.etiam filios.ff solu.matrim.
102 † ¶ Sed quæro mortua est mulier relicto filio infra
ætatem uiuo patre dotante certum est secundum di
spositionem presentis consuetudinis ꝙ dos reditur
dotanti & fuit addita iste filius nupsit & suscepit fili
um in. 15. uel. 16. anno anteq̃ excederet ætatem de
cem, & octo Annorum, ut in hoc tex. moritur reli-
cto filio in infantili ætate & dote adhuc existente pe
nes auum dotantem utrum hoc casu dos ẽ in totum
acquisita auo uel est dicẽdum ꝙ pertineat ad filium
præmortui adolescentis uidetur dicendum ꝙ perti
neat ad dotantem nam ut dicitur in tex.usqꝫ ad deci
mum octauum annum completum dos nõ poterat
peti,a,nepote & dotans facit fructus suos & cũ non
uenerat dies non habebat actionem.l.cedere diem,
103 ff.de uerb.signi.† & si non habebat actionem res non
104 erat in eius bonis.l.rem in bonis.ff.de acqui.re.do.
unde nihil erat quod transmictere potuisset ad suũ
105 heredem † cũ hereditas nihil aliud sit q̃ successio in
uniuersum ius quod defunctus habuit tẽpore mor-
tis.l.hereditas cum ibi nota ff.de regu.iur. & dicit
106 Bart.in. l.uniuersę.C.de legi.† ꝙ campana quando
107 pulsat uult dicere che mal da chi non ha † hereditas
non addita non transmictitur.l uni.§. in nouissimo
C.de cadu.tolle.l.si auia.C.de iur.delib. & hoc ꝑ-
cedit etiam in successionibus pretoriis.l. emancipa-
108 ta.C.qui admi.l 3.§.acqrere.ff.de bono.poss.†prętę
rea si alicui ẽ relictũ fideicõmissũ sub cõditiõe & mo
riatur ille fideicõmissarius ante aduentũ conditio-
nis nõ trãsmicti fideicõmissũ ad suos heredes.l.uni.
§.sinautem.C.de cadu.toll.glo Bar & docto.in.l.
uni.C.de hi.qui an aper.tabu.& in.l.heredes mei.§.
cum ita.ff ad trebe.Sic in casu nostro cum moritur il
le adolescens ante decimum octauum Annum, &
sic anteq̃ incipiat habere actionem non transmictit
109 ad suũ heredem † præterea q̃cq͂d est õmissum in sta
tuto relinquitur i dispositione iuris cõis.l.si cũ dotẽ
in prin.

in prin.ff.solu.matri.l.si extraneus.ff.de condi. ob.
ca.cum simi.dispositio iuris comunis est ꝙ mortua
filia dotata dos uadat ad dotantem etiam super sti
tibus filiis secundum glo & Docto in d.l.dos da-
ta & in.d l.post dotem cum hic casus non reperitur
in præsenti consuetudine remictitur dictæ dispo-
110 sitioni iuris, ut uadat dos ad dotantem † Pro hac
parte facit regula; ꝙ quando aliqua portio defer-
tur alicui iure speciali in eo non habent locum bene
ficia iuris comunis tex.est singu in.l mulieri & titio
ff de condi.& demo cum ergo ad dotes filius non
ueniebat ex dispositione iuris comunis quia ius cō-
mune erat sibi contrarium d.l.dos,a patre sed ue-
niebat uirtute presentis consuetudinis & sic iure spe
ciali non potest habere locum beneficium transmis
111 sionis † quod benefitium est de iure comuni.l.apud
hostes.C.de sui.& legi.& ibi Doctor.& d l.i.C.de
hi.qui an.aper.tabu.Sed in contrarium est ueritas si
supponendo ꝙ opinio Martini usu præualet ut la
te supra dictum est & sic uidemus de facto in toto
regno & in tota italia & sic dicta consuetudo est ius
commune non scriptum d.§.ex non scripto dixi su
pra in princ Dico igitur ꝙ si iste casus est ommissus
in presenti consuetudine relinquitur in dispositio-
ne dictæ consuetudinis & uirtute dictæ consuetu-
dinis dos non debetur dotanti, sed remanet penes
liberos & sic debet uenire ad heredes filii hoc uoluit
Alex in.d l.post dotem colu.x.uersic.Plus dicit mi
rabiliter Bald. &c.uoluit Mari.Socci.in d.consil.
ix.colu v. & ex hoc resultat solutio penultimi argu
menti.Præterea mens statuentium fuit ut dos ueni
ret ad filios eadem ratione & ad nepotes.d.l.libero-
112 rum in fi.† ratio diuersitatis redi non potest.l.a titio
ff.de uerb.obliga cum simi.ergo idem ius & si sta-
tuentes de hoc fuissent rogati idem statuissent unde
habetur ac si statutum esset ut not in l.tale pactum
in fi.ff.de pact.Probatur in hoc tex ibi filiis & filia
rum filiis &c.Præterea dos peruenit ad dotantem
causa custodiæ & non iure dominii ut probatur in
hoc tex.ibi eamdiu ab eo custoditur &c.præstat eti-
am dotans fideiussionem de ea restituenda sicut te
netur restituere nepoti ex filia ita etiam & pronepo
ti nam est de liberi, filiæ ea n.ratione ꝙ iste nepos
præmortuo patre in uita matris succederet in locū
patris decedente deinde matre ut dixi supra in pro-
xima.q.eadem ratione potest petere dotes ab auo
113 materno uidemus etiam † quod filio arrogato debe
tur quarta ex prouidentia legis & constitutionis di-
ui pii l.si arrogator.ff de adopti & tamen si impu
bes moriatur transmictit quartam non agnitam ad
114 suos heredes.d.l.si.arrogator † item stante statuto,
ꝙ extantibus masculus filiæ feminæ non succedant
portionem delatam filio masculo ex dicto statuto
etiam non agnitam transmictit ad suum filium ma
sculum heredem ut late disputando firmat Alex.in
consi.20.lib.i.Item facit quod dixit Alex.per multa
115 iura & rationes in.l si uir.ff.ad lege.falcid.† ꝙ stan
te statuto ꝙ maritus lucretur certam partem dotis
ꝙ illam partem transmictit etiam non agnitam fa
cit quod dixit Bald.in l ii.in ultim q.C.de liberi.
præterit.& Saly.in.l.scimus in princ.C.de inoffic.
116 testam.† ꝙ licet filius nō petierit in uita legitimam
tamen transmictit ad suos heredes & hoc dixit Sa-
ly.in.l.scimus in princi.C.de inoffic.testame.facit
quod dixit idem Saly.in.l.bona damnatorum col.
fi C.de bono.damn.ꝙ illa bona quæ conseruantur
ascendentibus & descendentibus ex dispositione pre
dictæ authentiche transmictuntur etiam non agni-
ta.Præterea in consuetudine excipiuntur duo ca-
117 sus silicet casus alienationis & iudicationis † is.n.
qui decidit instituendo filium heredem dicitur iudi
care §.sui insti.de here.quali.& differentia.d.l.in
suis de liber.& posthum.non obstant allegata in cō
trarium & primo ꝙ dos non erat in bonis illius fi-
lii ante aduentum decimi octaui anni ergo non po-
tuit transmictere quia male dat qui non habet nam
potest responderi ꝙ immo per consuetudinem fue-
rat delata dos sed erat in pendenti penes dotantem
& custodiebatur pro eo usq; quo perueniret ad æta
118 tem si ante moritur relicto proprio filio † qui cense-
tur eadem persona cum patre.C.de imp & ali.sub-
stitu.& quæ ibi per iaso merito trāsmictit nam aut
filius fuit heres matris in dicta dote, & transmictit
ipsam dotem tamq̄ hereditatē suæ matris ad suum
heredem.d.l.uni.de hi.qui an aper.tabu aut conse-
quitur ex beneficio statuti, & similiter transmictit
ut supra dictum est de quarta filii arrogati quæ trā
119 smictitur † & ita Bar.saluando.d.l.si arrogator, a,
predicta oppositione respondet in teperi quam fa-
cit ad dictam legem in.6.Oppo faciendo differen-
tiam an debeatur, ex dispositione testatoris, titulo
uniuersali & procedat Regula.d c.in nouissimo
aut ex dispositione statuti & tunc non procedit &
ita etiam Responderi potest ad id quod dicebatur,
ꝙ fideicommissum conditionale non transmictitur
120 nam hoc est, quia ex uoluntate testatoris † immo
dicunt Doctor.ꝙ si ex coniecturata mente testato-
ris apparet uoluisse fideicommissum transmicti, ꝙ
transmictitur sollemnis doctrina Bald est in.d.l.u-
ni.C.de hi.qui an.aper.tabu.quam refert & sequi-
tur Socci.in d.l.heredes mei.§.cum ita colu.5.& i
consi.6.in.3.libr.& philip.deciu in consi.397.debēt
tamen coniecture capi ex testamento ut ibi per Soc
cin sic etiam in casu nostro ex mente & uerbis con-
suetudinis habetur ꝙ dos non solum uadit ad fili-
os sed etiam ad liberos quia ut supra dixi illa uerba
filiis autem existentibus &c.etiam referuntur ad li-
beros quos in prin.tex cōmemorat merito transmi
ctitur Nec obstat quod dicebatur ꝙ beneficia iuris
comunis non habent locū quādo alicui defertur ali
121 quid de iure speciali.d.l.mulieri & titio † nam id qđ
dicitur in.d.l.procedit quando ille qui succedit de
iure speciali succedebat contra uoluntatem defun-
cti secus si nō contra per tex.in.d l.fi.§.fi.ff.de leg.p̄
sta.& per doc in.d.l mulieri.Itē illa lex ꝓcedit solū
in legatis & nō in hereditatibus uel poterimus ad
casū nostrū applicare responsionē quā facit Bal.ad
dictā opp.factā ad d.l.si arrogator dicit Bal ibi co-
lu.2.in 2.opp ꝙ uirtus stipulationis & cautionis in-
terpositę per arrogatorē facit ut uideatur impuberē
122 arrogatū agnouisse illā quartā † quia in his quæ de-
bentur per uiā contractus non reqritur alia agnitio
l.cū pater.§.matre.ff de leg.ii & per hanc rationem
infert Bal.quod lucrū dotis qđ defertur marito uir-

ture statuti etiam non agnitum transmictitur ad he-
redes, quia debetur ratione præcedentis contractus
sic possimus dicere in præsenti.q.ideo filius moriēs
ante completum decimum octauum annum tran-
smictit dotem existentem penes dotantem ad eius
filium & heredem quia tempore celebrati matrimo
nii dos fuit promissa pro mulitre & liberis eius, &
sic ratione.d.stipulationis transmictitur ex statuto
etiam operante nam quando promictitur secundū
consuetudines barenses intelliguntur promissæ do-
tes p liberis ut supra dixi & in.§.precedenti & hac
ratione attenta possimus dicere q iste nepos mulie
ris etiam si non esset heredes patris cum sit de libe-
ris uocatur consuetudine etiam si non haberet locū
transmissio & sic concludo deberi dotem nepoti.
123 † ℭ Sed quæro ponamus q filius mulieris perue-
nit ad annum quartūdecimum completum in qua
ætate potest facere testamentum.l.qua ætate. ff. de
testa.moriens fecit testamentum & instituit extrane
um heredem utrum dos quæ conseruabatur penes
dotantem debeatur huic heredi extraneo uidetur di
cendum q sic per istū tex.ibi sine iudicatione & alie
natione capie.ido argumētum a contrario sensu nā
iudicare est in testamento disponere c.licet in. fin.&
ibi glo in uerbo iudicare de sepul.in.6.sed contra-
rium est uerum nam consuetudo uult q dos sit pe
nes datantem usque quo filii masculi sint ætatis o-
cto & decem annorum, & q faciat fructus suos &
q super uenientibus filiis ad dictam ætatem eis resti
tuatur unde restitutio fit fauore liberorū si iste mo-
ritur ante ætatem & nullus superest de liberis dos
non debet auelli,a,manibus dotantis cui de iure co
muni competebat d.l. dos, a, patre cessat.n.causa
consuetudinis per quā debuerat fieri restitutio me-
rito cessat eius dispositio.c.cum cessante de appel.
Non obstat istæ tex.ibi sine iudicatione &c. nam lo
quitur de illis filiis qui excesserūt ætatem annorum
decem & octo illi.n.quamuis moriantur post legi-
timam ætatem si non disposuerunt de dote prædi-
124 cta adhuc est dotantis ut infra subiiciam.† ℭ Succes
siue quæro nunquid iste filius uel filia post duode-
cimum annum in muliere uel decimum octauum
in masculo facta restitutione habeāt ab intestato he
redem & uidetur dicendum ex quo illa dos restitu-
ta fuit incorporata in patrimonio filii & est effectū
unum patrimonium cum aliis rebus ipsius filii.l.
sed si plures.§.filio impuberi.ff.de uulga & pupill.
l.per procuratorem alias paulus.ff.de acqui.hered.
q habeat heredem in ipsa dote ab intestato conue-
niens est ut magis succedat huic filio pater eius uel
fratres quam auus maternus authentica defuncto
125 ad tertuli.† & cum dos sit effectum unum patrimo
nium cum aliis rebus non debet diuerso iure censeri
l.nam hoc iure.ff.de uulga & pup.sicut in aliis bo
nis succederent uenientes ab intestato ita etiam & i
ipsa dote Præterea consuetudo dat liberum arbitri-
um & dominium filiis postq̄ excesserint legitimam
ætatem quare &c. Sed secundum præsentem con-
suetudinem in contrarium est ueritas uiuo dotante
nam uadit ad dotantem ut patet ex uerbis illis uide
licet filiis & filiorum filiis & sic de ceteris mortuis
sine iudicatione & alienatione legitimæ ætatis ad-
huc condictio redhibitionis extenditur unde quam
uis filius peruenerit ad legitimam ętatem si in eius
uita non alienauerit per uiam cōtractus inter uiuos
uel non iudicauerit silicet in testamēto & in ultima
126 uoluntate † quia hoc importat illud uerbum iudi-
catione.d.c.licet in fi.l.si quis orthodose ibi secreto
iudicio.C.de here.l.i.ibi iudicia eius.C.de sacr sanc.
eccle.& in.l.fi.& ibi Ange.C.si qui.alic testa.probi.
& mortuus est ab intestato dotans potest condicere
dotem & sic iste filius uel filia uiuo dotante in dote
non habet heredem ab intestato aducta in contrariū
procederent quando consuetudo hoc expresse non
dictaret hæc quidem intellige ut dicam infra in.q.
quæ incipit quæro dixi supra q moriente filio &c.
& hæc consuetudo in hoc est laudabilis secundum
Bal.in.l.quod scitis col.2.uersi.sed tunc ego quæro
127 &c.C.de bon.quæ lib.† quia magnæ dotes quæ dā
tur euiscerant opes agnatorum unde equum est, q
128 quasi ad suum fontem reuertantur † sumus in ciui-
tate Bari quæ est in apulea in qua dātur magnæ do-
tes ut dixit Andre.de yser in constitu. in aliquibus
129 circa si utinam dixisset falsum Andre. † immo ista
consuetudo uidetur satis rationabilis, & procedere
etiam secundum dispositionem iuris nam si moria-
tur nepos & habet bona acquisita ex linea paterna,
& bona alia acquisita ex linea materna in bonis pa
ternis debent succedere ii qui sunt de linea paterna,
& agnati & in maternis ii qui sunt de linea cognato
rum & matris casus est singu secundum Bar.ibi in.
d.l quod scitis & licet Bal.& Saly.in d. authentica
defunto teneant contra Bar,tamen cum Bar. trans-
seunt Imo.& Ludou.Roma.in.d.authentica defun
to & Ange in.d l.quod scitis Ludo Roma.in consi.
39.Nico.de ubal.in suo tracta.de succe.ab inte in.2.
part colu.2 .& Ange.de aret in §.i.colum insti.ad
tertuli.Iaso.in.d.l.post dotem in secunda lectu.col.
penu & fi.& dicit q ipse consuleret & iudicaret se-
cundum opi.Bar.& Bal.noue.in tracta de doti.in.
12.part.col.32.hoc examinat per tres columnas, &
dicit q licet uia disputatiua posset teneri cōtra Bar.
tamen in consulendo non esset recedēdum ab eius
opinione hæc tamen procederent data paritate gra
duum ut puta q in successione concurreret auus pa
ternus & maternus patrueles & consobrini sic itaq
decendendo filius dotate ab intestato non est mirū
si auus maternus dotans succedit in ipsa dote & sic
cautum est præsenti tex.hæc ut dixi procederent ui-
uo dotante mortuo eo haberet heredem ab intesta
130 to.† ℭ Quæro dictum est q filius uel filia uiuo do
tante in dote nō habet heredem ab intestato sed suc
cedit dotans ex forma consuetudinis ponamus, q
sunt plures filii eiusdem matrimonii & unus isto-
rum peruenit ad ætatem legitimam & fuit eidem
restituta portio dotium maternarum deinde mo-
ritur ab intestato quæritur in hac portione utrum
succedat auus uel fratres minores decedētis uidetur
dicendū q auus per ea quæ dicta sunt supra in pxi-
ma q.cū ille mortus est nulla facta alienatione & iu
dicatione de portione sua sed dicas q hoc procede-
ret, quando non essent alii fratres ex eodem matri
monio nam hoc casu eis debetur, quia de liberis
matrimonii, & ueniunt potius, ex forma consue-
tudi-

ſuetudinis q̄ uia ſucceesſionis dicet aliquis ꝙ hæc
procederent quando iſtæ fuiſſet mortuus infra æta
tem tunc portio acreſceret fratribus eiuſdm matri-
monii ſecus quando mortuus eſt legitimæ ætatis
& poſtq̄ acquiſiuit dominium, & poſſesſionem ſuæ
portionis non poteſt tali caſu conſiderari ꝙ accreſ-
cat & quia non iudicauit debet redire ad dotãtem
131 tuam ꝙ dicitur de toto quo ad totum debet dici de
parte quo ad partem.l.quæ de tota.ff.de re uendi.l.
ſi ſic & ibi nota ff de uſur.ſi filius qui fuiſſet conſe-
quutus totam dotem in legitima ætate fuiſſet mor
tuus ſine iudicatione utique dos integra ueniret re-
ſtituẽda dotanti pariformiter reſtitui debet hęc por
132 tio † dico ꝙ ille maior acquiſiuit dominium reuo-
cabile iuxta tex.in.l.ſi ex ſextante.§. latinus largus
ff.de excep.re.iudi.quia ſi non alienauit in uita nec
iudicauit in ultima uoluntate ex diſpoſitione cõſue
tudinis uadit ad dotantem ſed quando ſunt alii fi-
lii eiuſdem matrimonii uadit ad illos & non ad do
133 tãtẽ † quia conſuetudo ita demum uocat dotãtem
ad dotes quando non ſunt liberi dicti matrimonii
Nec eſt in conſideratione ꝙ accreſcat uel non quia
ut dictum eſt ueniunt fratres ex ui conſuetudinis.
Credo equidem ꝙ ſi alii fratres eſſent minores ꝙ il
la portio adhuc conſeruari debet per dotantem ut
134 in hoc tex. † ℭ Quæro de.q.quæ plerunq; contin-
git ponamus ꝙ mortua filia in matrimonio relictis
filiis & dos peruenit ad dotantem iuxta terminos p̃
ſentis conſuetudinis pro cuſtodia &c. anteq; filii pee
uenirent ad legitimam ætatem moritur dotans u-
trum dos eodem modo quo tenebatur ab ipſo do-
tãte debeat retineri, a filiis & heredibus dotãtis uel
ſtatim eſt facienda reſtitutio filiis mulieris præmor
tuæ etiam ſi ſint infra ætatem breuiter dico ꝙ dos
debet reſtitui quia cõſuetudo loquitur ſolum de do
tante ad quem uoluit ꝙ dos ueniat ea ratione quia
inſpecto iure comuni circunſcripta cõſuetudine ma
tini dos in totum excluſis filiis filiæ debebat ad eũ
uenire.d.l.dos a patre &.d.l.poſt dotem & doctor.
in locis prædictis uoluit conſuetudo, ꝙ dos ueniat
ad dotantem & penes eũ ſit in ſuſpenſo ut ſi filii ue
niant ad ætatẽ legitimã reſtituatur ei, ſi uero mo-
riantur infra ætatem dos remaneat penes ipſum do
tantem prout erat iuris unde cum iſte dotãs ſit mor
135 tuus † & res deuenit ad caſum a quo incipere non
poterat.l.pluribus.§.& ſi placeat.ff.de uerb.obli.cũ
sbi nota.nam ſi dotans fuiſſet mortuus ante filiam
dos fuiſſet in totum acquiſita filię uirtute comunio
nis actionis ac etiam ſuccederet in locum portionis
& legitimæ ut late ſupra dixi heredes ipſius dotan-
tis mortua deinde dotata non poſſent petere reſtitu
tionem dotis inmo ſi ſtipulatio eẽt in perſona ipſo
rum heredum patris dotare non tráſiret in eos & te
nerẽtur remittere ut habetur in.d.l.quę dotis & ple
ne dixi ſupra referendo quæſtionẽ diſputatam pee
do Vianiſium doctorẽ bononienſem merito iſti he-
redes dotantis debent reſtituere quia mortuo dotan
te ceſſat cauſa retentionis & ſic debet ceſſare effec-
tus.l.adigere.§.quamuis ff.de iur.patro.c.cum eeſ
ſante de appe.ex quo ſequitur ꝙ ſi poſt mortẽ do-
tantis morirentur filii filiæ dotatæ præmortuæ etiã
in minori ætate dos iret ad heredes ipſorum uenie-
tes ab inteſtato & nota hæc & adde ad illam.q.ut ſu
pra diſputatam quia uulgares homines credunt ꝙ
heredes dotantis nedum poſſunt retinere ſed etiam
petere reſtitutionem ex forma præſentis conſuetudi
136 nis. † ℭ Quæro dixi ſupra ꝙ moriente filio dotate
premortuæ infra ætatem decem & octo annorum
ſi habet filios dos uadit ad filios utrum in hoc caſu
dotans debet retinere dotem quo uſq; iſtę ſuus pro
nepos peruenerit ad ætatem legitimam de qua in
hoc tex.nam ſi diceretur ꝙ ſic eẽt quaſi dare proceſ
ſum in infinitum quia rurſus iſte pronepos ante de
cimum octauum annum poſſet filium procreare &
137 mori ante legitimam ætatem † & infinitas eſt euitã-
da.l.ut inter diuinum & ibi Bal.& Saly.C.de ſacr.
ſan.eccle.per Bar.in.l qui bona.§.de illo.ff.de dam.
infec.breuiter dico ꝙ non debet conſeruari quia illa
dos mortua dotata ceperat deberi filio ipſius dota-
te & ſolum cuſtodiebatur quouſq; perueniſſet ad le
gitimam ętatem moriendo tranſmiſit eius ad filium
ſicut filius arrogatus tranſmittit quartam non agni
tam ad ſuos heredes.d.l.ſi arrogator & ſicut filius
maſculus excludens ſorores tranſmittit ad ſuum he
redem portionem ex qua ſtatutum excluſit ſorores
ut per Alex.in.d.con.20.lib.i & dixi ſupra in.q quę
incipit ſed quæro mortua ẽ mulier relicto filio &c.
ita pari modo filius dotate cui iam ex conſuetudine
iſta fuerat ius quæſitum in dote materna tranſmic-
tit hoc ius ad ſuum heredem Non obſtat ſi dicere-
tur ꝙ ſi filia eſſet mortua relicto nepote ex filio præ
mortuo ꝙ dos adhue debet peruenire ad dotantem
ut eſt dictum ſupra i.q.quæ incipit reuertor ad tex.
Ecce dicitur in tex.ꝙ mortua filia &c. Nam dico ꝙ
eſt diuerſus caſus ꝙ moriatur filia dotata relicto ne
pote ex filio præmortuo & ꝙ mulier moriatur reli
cto filio qui deĩde etiam moriatur relicto filio nam
in ſecundo caſu per mortem matris ſuit per conſue
tudine acquiſitum ius filio in dote materna & iſtud
ius tranſmittit filio ſuo & heredi in priori uero caſu
quia filius moritur uiua matre nullũ ius potuit trã
ſmittere merito exiſtente nepote infra ętatẽ quia eſt
de liberis matrimonii dos reuertitur ad dotantẽ ad
huc uidentur obſtare ea quæ dicta ſunt ſupra in q.
quæ incipit ſucceſſiue quæro nunq̄d iſte filius uel
filia &c.ubi dixi ꝙ filius non habet heredem ab in-
teſtato in dote materna nam reſpondeo ꝙ eſt uerũ
ꝙ non habet heredem ab inteſtato quando nõ ſunt
de liberis matrimonii quia tunc uadit ex ui conſue-
tudinis ad dotãtem ſecus liberis exiſtentibus nõ po
tuit filius moriens poſt mortem matris infra æta-
tem tranſmittere tale ius hæredi qui non ſit de li-
beris obſtante conſuetudine filio uero ſuo, qui eſt
nepos matris & ſic de liberis bene tranſmittere po
138 tuit. † ℭ Quæro Ecce quod dictum eſt quod de-
cedente muliere, ſi filii ſunt minores dos uenit ad
dotantes quid enim erit ſi matrimonium ſoluere-
tur diuortio diſtingue ut dixi ſupra in tit de do.int.
uir & uxor.in princ circa medium an diuortium in
teruenerit culpa mulieris uel non ſi non interuene-
rit culpa eo caſu dos uadit mulierem uel ad filios
ſuos ut habetur infra in titul. ſolut. matrimoni.§.
139 at ſi diuortio † Si uero interuenit Culpa mulie-
ris puta, Quia commiſit Adulterium, & tunc

est uidendum cui acquiruntur dotes nam si dos pertinebat ad mulierem ut puta quia erat sua, & hoc casu acquiritur marito qui lucratur dotem propter adulterium uxoris.l.consensu.C.de repudi.l.lutius l.mulier & ibi Bar.Alex.& Doctor.ff.solu.matr.e. plerunq; de don.inte.uir.& uxor.bene uerum in talicasu si mulier habet filios etiam ex alio matrimonio maritus non lucratur dotem sed conseruatur filiis.d.l.consensu.§.si uero filio nota.in.c.i ut lit.no. cont.Bal.in.l.hac edictali col.3.C.de secu.nup.Alc. in.l.cum mulier.§.fi.ff.sol.matri.Flori in sua dispu tatione incipiente primo uiduata consorte. Si uero dos nō fuerat ipsius mulieris ut puta quia uiuebat pater dotans acquiritur ipsi patri dotanti potiusq̃ marito quia maritus in preiuditium patris non lucratur dotem propter adulterium mulieris hoc uoluit Dy. in.l.ii.§.sed utrum.ff.solu.matr.Bar.in.d. l.ii.§ uoluntate Cy. lo.Fab & Bal in 2 lectu.in l. si dotem.C de iur doti.licet contrariū uoluerit ibi glo.& lo.calde in consi.i.col.3.in titu de dona.inte. uir.& uxo.uide circa prædicta quæ dixi supra in ti tu.de don int uir.& uxo.in prin.circa medium.

140 † ¶ Ecce dixi supra q; filius in dote non habet here dem ab intestato si moritur infra ætatem decem & octo annorum sed dos uadit ad dotātem ponamus q; iste filius habet patrem uiuum quo casu cum sit filiusfa non potest facere testamentum & instituere patrem heredem.l.qui in potestate.ff.de test.l.seniū C.de hi.qui testa.fa.po.immo cum consensu patris non potest testari ut.d.l.qui in potestate per glos.&

141 docto.in.d.l.senium † Que erit cautela ut dos non uadat ad dotantem cautela esset ut pater emācipet filium esset etiam alia cautela ut iste filius facit donationem causa mortis ipsi patri nam licet uerum sit q; filiusf.nō possit testari tamen secundum communem opi Docto potest donare causa mortis ut late tenent docto in.d.l.senium & hunc articulum

142 bene examinat Iaso.† sed difficultas est in hoc quia quando filius donat causa mortis pater debet consentire alias non ualeret donatio.l.talis §.i.ff.de do na.ca mor.utrum in hoc casu posset prestare consen sum in donatione facienda ipsimet patri in hoc articulo Reperio q; glo in l.i.ff.de auto.tuto.Tenet q; pater non potest consentire filio sibi donanti causa mortis & ibi hoc firmat Bar.sequitur Bal.in.l.bono rum.C.qui admi.& hanc opin.tenet Imo.in l i.§. fuit quesitum.ff.ad Trebel.& Ludo Roma.in.l. ii. in prin.ff.de do.ca.mor.hanc etiam opi.late firmat Socci.in d § fuit quesitum & gui.pape.in.q 223 & ita dicit fuisse decisum in parlamēto delfinali & uidetur probari ex tex.in.d.l.i.de auto.tut. hoc idem consulendo uoluit Socci in consi.23.col.3.in.4 libr. Sed contrariam opinionem q; ualeat donatio facta patri ipsemet consentiente tenet Angel.& Raph.cu ma.in d.§.fuit quesitum & ibi late Alc & idē Alex. in consi 106.lib.i Et Iaso in d.§ fuit quæsitum dicit hanc esse communem opin & Pau de cast.in d l se nium dicit pro hac parte pluries consuluisse & uidisse consultum per doctores antiquos perusinos pro hac parte etiam consuluit Oldr in consi.26.& ful. in con 80.ubi refert hanc opi.tenuisse martin filla. & Alberi de rosa.in d l.senium unde secundum ge

dicta hæc uidetur communis opi.Sed reperio q; Pet. phil corne in consi 242.Incipie. circa primum que situm col 2.in.4.lib facit distinctionem q; aut pater cōsensit simpliciter ut filius possit donare cui uult si postea filius donat patri ualet donatio si uero cōsensit non simpliciter sed ita demum ut donatio fiat sibi & hoc casu procedat opi glo Bar.in.d.l.i.& sequatur ita etiam consuluit subtilis doctor Socc. in consi. 1 1 2.incipi. Multum abunde & eleganter colu. 3. lib i dicit hoc idem Bal.consuluisse. Repe ritur in hoc alia nota.distinctio quam ponit Bal. in consi 60.in 4.lib q;.aut pater consensit filio donāti bona fide & tunc ualet donatio aut facit in preiuditium aliorum & non ualet & si bene consideretur utraq; distinctio incidit in idem & secundum prædictas etiam distinctiones consuluit phil.dec.in cō. 245. incipi.in causa quæ iam diu in.2. dubio. Eo

143 maxime donatio non ualeret quando fuisset facta in continenti post præstitum consēsū † quia quādo duo actus fiunt eodem die eodem loco & corā eisdē testibus unus uidetur celebratus contemplatione alterius ut nota Bal in l petens.C.de pact.& tradidit Socci in consi 273 col 3.lib 2.& corne.in consi. 36.lib.2.& dicit Bar.in.l.cætera § sed & si paraue rit.ff.de lega i.per tex.in.l.sed Iulianus §. proinde. ff ad macedo ita phil.deci in.d consil.245.& pro certo mihi uidetur q; hæc distinctio bene procedit & ita possunt concordari Doctores qui supra in hoc articulo oporteret igitur in casu nostro q; pater simpliciter consentiisset ut filius donet cui uult & q; con-

144 sentiret per aliquos dies ante † Similiter etiam illa cautela de emancipando filium esset necesse q; emācipatio fieret per aliquos dies ante quia si fuisset facta parum ante uideretur facta in fraudem dotantis ut consu' uit lo.de ana in cōsi 13.incipi.uidetur pri ma facie &c.sed cum post decem & octo annos masculus & femina post duodecimum habet liberum arbitrium in dote ut dicitur in hoc tex: non opus ē querere an sit facta contra dotantem uel non. Videtur etiam q; hic in ciuitate bari & ubi uiuitur præsētibus consuetudinibus q; in donatione huiusmodi

145 non requiritur consensus paternus † nam dispositio d.l.cum is § i uendicat sibi locum in his rebus in q; bus pater habet usu. fructu.m nam cōsensus patris qui requiritur in donatione facienda,a,filio non requiritur ad reintegrandam personam filii sed solum adhibetur ne fiat patri præiudicium in usufructu ita Ange in d §.fuit quæsitum & Paul.de cast.Bal. in.l.si quando.§ illud C.de inoffi.testa.late Alex.in d consi 106 si consensus requireretur propter imbecillitatem intellectus ad reintegrandam personam filii utiq; sequeretur q; filius in nullo cōtractu se pos

146 set obligare & tamen in contrarium est ueritas † q; filiusfamili.in omni contractu obligatur præterquā in uoto & mutuo.l.filiusfam.ff.de acti.& obl. in realibus uero in quibus patri quæritur ususfructus requiritur patris consensus ut supra & nō obsta

147 ret tex.in d.l i.quia loquitur in autoritate † que lōge differt a cōsēsu cū autoritas requiratur ad Integrādā personam impuberis consensus uero ad repudiandum usumfructum ut tradditur per Docto. in locis predictis & q; in casibus in quibus patri nō quæ-

ritur usufructus ualeat donatio sine eius consensu
expresse de hoc est tex. in authentico ut lice. mat. &
aui. in. prin. iuncta glo. uoluit Raph. cuma. in. d.
l. tam is. §. 1. & Ludo. Roma. in authentica simili
ter. C. ad. lege. falci. pau. de cast. in. d. l. senium & ibi
Iaso. col. fi. & licet Alexan. in. l. nemo ex lege quę est
penu. C. de hi. qui testa. fa. pos. sit in contraria opi
nione tamē Iaso. ibi examinando hunc articulum
dicit communem opi. esse contra Alex. cum igitur
in ciuitate Bari pater non habeat usumfructum in
dote ita q non uendicet sibi locum tex. in. l. 1. C. de
bon. mater. merito non requiritur cōsensus patris
in tali donatione & sic pater potest accedēte filii uel
filię uoluntate facere sibi donare dictam dotem &
q pater non habeat usumfructū in dote clare pro
batur in præsenti cōsuetudine ibi dum dicitur filiis
aūt ad legitimā ętatē uenientibus siue, a, patre siue, a,
maternis parētibus dos teneatur ipsis erit sine dimi
nutione & alia fideiussione redenda. &c. si igitur pa
ter tenendo dotē tenetur sine diminutione restitue
re filio sequitur ergo q pater in ea nō habet usum
fructum quia si haberet retineret penes se item di
citur in hoc tex. q facta restitutione filios habet in
ea liberum arbitrium & potest alienare & iudicare
ergo pater in ea non habet usumfructū nec aliquid
iuris quia si haberet ratione usufructus paterni alie
nate non posset. † ℭ Ecce supra dictum est patrem
143 non habere usumfructū in bonis maternis filii uel
filiæ ponamus q dos retinebatur, a, patre & p uen
to filio uel filia ad ætatem legitimam non restituit
dotem consistetē in prædiis & rebus immobilibus
& distulit utrum ultra dotem possint ab eo peti
etiam usufructos, a, tempore quo pater habuit in
hoc ita uidetur mihi posse dici q aut iste filius pe
tit fructus preteritos usque quo ipse peruenit ad le
gitimam ætatem & non potest quia hæc consuetu
do uult q dos restituatur filiis existentibus in legiti
ma ętate & interim dotans siue etiam pater filii uel
filiæ facit fructus suos nam ista consuetudo corri
git. d. l. 1 C. de bon. mater. postq̄ filius factus est legi
timæ ætatis eo existēte in minori ætate pater habet
usumfructum sicut est de iure communi. Postq̄ fi
lius est factus maior si requisiuit patrem pro certo
in hoc casu pater tenetur ad fructus quia fuit con
stiturus in mora si non requisiuit adhuc dicerem q
tenetur pater ad fructus nam cum ex & tempore
149 filius habeat actionem ad petendum † res est in bo
nis eius. d. l. rem in bonis. ff. de acqui. re. dom. ergo
fructus pertinent ad filium. l. si autem. §. ergo. & . l.
fructus. ff. de re. uend. consuetudo enim solum per
mictit retentionem & fructus usque quo filii ue
nerint ad legitimam ætatem ergo aduenientibus
ipsi non facit qui detinet fructus & uidetur in mala
fide cum sciat ex forma consuetudinis teneri ad re
150 stitutionem. † Nec taciturnitas filii potest operari
affectū acquisitionis fructuū quia taciturnitas cau
satur ex reuerentia patris & hoc maxime in filia fę
mina ut dicit Bar. in. l. quæ dotis col. fi. uer. & istud
quod fallit. ff. sol. matri. per tex. in. l. 1. §. quæ oneran
151 de. ff. qua. re. acti. non det. † Vnde eleganter dixit
Bart in. l. 1. col. fi. uersi. & ego plus dico. C. de bon.
mate. q silentiū propter patris reuerentiam interue
niens potius reputatur contradictio q̄ consensus &
de hoc dicit esse glo. nota. & singul. in. d. l. 1. §. quæ

onerandæ & Alex. in. d. l. si cum dotem. §. eo autem
tempore col. 4. uersi. circa prædicta etiam unū ff.
sol. matri. dicit q significanter est notandum q in
omnibus casibus in quibus per scientiam & patien
tiam quis uidetur tacite consentire de quibus plene
152 in regula qui tacet de regu. iur. lib. 6. † istud nunq̄
locum sibi uendicat in personam quæ reuerentiam
præstare debet quia si taceret & pateretur rē cui re
uerentiam debet actū gerere nunquā uidetur con
sentire allegat Bart. in. d. l. quæ dotis Anto de bur.
in. c. non ne de præsump. glo in. l. filius. §. inuitus
ibi Bal. supra de procura. & in hac opi. etiam est fe
ly. in. c. causam matrimonii col. 3. de offi. delega.
ubi plene & licet abb. in. d. c. non ne sit in contraria
opi. per tex. in. c. uni. de spon. impu. tam ē Alex. in. l.
interpositas. C. de transa. fædere distinctionis con
cordando dicit q ubi nō tractatur de euidenti pre
iuditio filii in dubio uidetur consentire & ita pro
cedit opi. abb. per iura per eum allegata sed ubi tra
ctatur de euidenti filii præiuditio tunc pcedit opi.
Bart. in. d. l. quæ dotis de hoc late per fely. in. c cūm
M. Ferrariensis col 16. de constitu. Iaso. in. d. l. quę
dotis & philipp. deci. in. d. ca. causam matrimonii
153 colum. 3. † Immo plus dico q in tali casu pater
tanquam administrator bonorum filii tenetur red
dere rationem cum omnis administrator cuiuscun
que generis sit. l. aduersus & . l. rationes. C. de ad
mini. tuto. & ita in quolibet administratore con
cludit Ludoui. Roman. in consi. 414. & in consi.
154 148. in. 3. Dubio & ibi dicit † q frater qui admi
nistrauit bona communia tenetur reddere rationē
& hoc tenet Maria. socci. in consi. 46. col. 1. & in
consi. 73. col. 2. socci. filius in consi. 149. lib. 1. & in
consi. 40. lib 4. phil. deci. in cōsi. 110. col. fi. ubi di
cit q redditio rationis etiam heredem afficit admi
nistratoris. l. 3. §. hæc actio ff. de nego gest. l. tute
læ & . l omnes tutores. C. arbi. tute. & idem Deci. in
con. 51 quādo & ibi ripa de reb. rip. & q quilibet ad
ministrator teneatur reddere rationem est de hoc
tex. in. l. 1. § officio ff. de tute. & ratio. distrah. qui
tex. licet loquatur in tutore tamen ibi. Iaso. de are.
dicit q habet locum in omni administratore habe
155 tor per phil. dec. in cōsi. 178. col. 1. † & in propriis
terminis q pater & mater teneātur reddere ratio
nem filiis de bonis ipsorum filiorum administratis
per eos quando dicta bona pertinent pleno iure ad
dictos filios tenet mar. soc. in cōsi. 11. & in cōsi. 34.
Et hoc magis ample firmat Anto. Nagu. de Fano
in tracta. de pigno. in secunda part. in quarto mem
bro in. 3. col. tubi tenētur q in tali casu bona pa
156 tris sunt tacite hipotecata & q obligatio incipit
a. die inchoatæ administrationis & non, a, die malæ
administrationis & de hoc est tex. in. l. cum oportet
§. fi. C. de bon. quæ libe. socci. in consi. 61. col. 1 lib.
1. & in cōsi. 192. col. 5. lib. 2. Adde etiam q in ca
su contrario si filius administrat bona patris uiuo
157 patre licet pater in uita nō petierit rationē eo mor
tuo tenetur reddere rationem coheredibus ut con
suluit abb. in cōsi. 12. lib. 1. refert & sequitur socci.
in consi 73. col. 6. in. 3. lib & in consi. 92. lib. 4.
158 † ℭ Sed hic quæritur utrum si filios peteret res do
tales, a. patre detentas & fructus perceptos ex dictis
bonis posset pater compensare cum expensis factis
filio uidetur dicendum q nō per tex. in. l. fi. §. ipsum

159 autem.C.de bon.quæ liber.† Vbi habetur ꝙ pater
tenetur alere filium ratione naturę & non ratione
ususfructus in tantum ꝙ nō ualeret consuetudo ꝙ
filius.a,parentibus non alatur ut tenet cueti. in tra
cta.de consu.col.84.& debentur filio etiam si con
sumpsisset portionem suam ut dicit Bal.in.l.i.§.ius
naturale.ff.de iust.& iur.phil-deci.in.l.iura sangui
nis de regu.iur. & ibi Cagno. nisi culpa sua perdi-
disset Bal. in authentica rogatus. C. ad Trebell.de
quo per Bar.& Alex.d.l.si cum dotem.§.post solu-
tam solu.matri.Immo si pater denegaret alimenta
perditur patria potestas ut nota.in.l.nec filium.C.
de pat. pote.& abb.in.c.ex literis de conuer. infid.
& si filius moreretur propter alimenta denegata,a,
patre pater tenetur ac si filiū occidisset propriis ma
nibus ut nota.in.l.necare.ff.de liber.agno.& dixit
abb.in.d.c.ex literis.Sed incontrariū,facit tex.in.l.
siquis,a,liberis.§.idem rescripserunt & ibi Bar.ff.de
lib.agno. ubi si filius habet aliunde. Vnde se alere
uel si est artifex unde uiuere possit pater nō tenetur
& de hoc est bonus tex. in.l.penult. ff. ut lega. no.
caut.uoluit abb.in d.c.ex literis nam ut dicit Bar.
in.l.libertis.ff.d adim.lega.& in.l.i.C.de mēd.uali.
160 lib.xi † quando alimenta debentur,a,lege uel,a,sta
tuto siue officio iudicis non debentur ex cōtractu
uel ex testamento & sic ex dispositione hominis qa
tunc debentur etiam si habeat unde se alat ita Bal.
& docto.in.l.de alimentis.C.de transa.ratio diuer
sitatis est, quia efficatius debetur illud quod debe-
tur iure actionis q̄ quod debetur iudicis officio
161 †quia iudicis officium nulla presupponit obligatio
nem.l.qui per collusionem.ff.de acti.emp.glo.in.l.
non solū.ff.de re.uen.& in.l.3.§.si rem.ff.de leg.3.
162 † Secunda ratio est,quia officium iudicis fundatur
in mera æquitate.l.plane &.l.si.ff.de peti.here.quan
do quis habet unde se alere cessare debet æquitas &
licet dixi officiū iudicis nullam præsupponere obli
gationem tamen presupponit quasi obligationem
glo.et docto.in.l.si seruum.§.fi.ff.de uer.obli. Alex.
in.l.deducta.ff.ad Trebe.Mihi uidetur sic posse di-
ci ꝙ si pater est diues et fecit expēsas nulla facta pro
testatione et nullis compilatis rationibus expensa-
rum et introituum filii tali casu non poterit com-
pensare ut probatur in.l.nesennius.ff.de nego .gest.
Si uero pater erat pauper et filius ex fructibus sua-
rum rerū potuisset se alere et hoc casu † quia nemo
163 in necessitatibus liberalis præsumitur argumento
.l.cum legatam et ibi glo.ff.de adim.lega. præsumi
tur fecisse ex fructibus bonorum filii d.l.nesennius
et.d.§.idem rescripserunt et probatur ex tex.d.§.ip-
sum autem accipiendo illam dictionem ex utraq;
ibi posita disiunctiue ut ibi per glo.et licet predicta
iura loquantur in expensis prestandis tamen idem
dicendum est in expensis prestitis ut bene probatur
in.d.l.nesennius † non ne certum est si pater fecisset
164 expensas filio et non de fructibus bonorum filii ꝙ
stante sua paupertate pro dictis expensis cōtraxisset
es alienum quo casu pater posset recuperare,a, filio
multo magis poterit compensare nam cui damus
actionem multo magis et exceptionem.l.inuitus
.§.1.ff.de regu.iur. hoc probatur ex dicto Bart. in
.l.libertos quos.§.1.ff.de adim.lega.ubi dicit ꝙ li-
-et filius non possit petere alimenta annorum præ
-teritorum,a,patre ex quo ad illa pater non teneba-
tur nisi ex pietate et officio iudicis.d.l.siqs a liberis
ex toto.titu.ff.et.C.de libe.agno.cum ipse filius re-
165 periatur educatus † tamen fallit quando ex causa
præteritorum alimentorum ipse filius contraxisset
æs alienum quia pater in tali casu tenetur soluere.
& de hoc plene per fely.in.c.ex parte in fi.de accusa.
166 & per affli.in decisi.x. † Quando autem dicatur fi-
lius non posse se alere dic ꝙ tunc cum non habeat
tot redditus qui sufficiant nam non tenetur uende
re proprietatem.d.§.ipsum autem phil. deciu. in.l.
diuus pius in fi. de regu iur. Et quid si filius est ro-
bustus & potest laborare uide Bar.in.d.l.i de men-
di.uali C.lib.xi.Ita & in hoc casu esset dicendum si
pater est pauper & nō potuisset de suo subministra-
re expensas nisi cōtraxisset æs alienum quo casu fi-
lius tenetur soluere presumitur fecisse de bonis filiis
167 hoc probat tex.singul.in l.fi.C.de dot,promi. tubi
habetur ꝙ quando pater est diues licet filia habeat
bona materna pater simpliciter dotando uel etiam
dicendo simpliciter ꝙ dotabat ex suis & ex mater-
nis bonis tamen adhuc intelligitur dotasse de suis
& ad hoc est sing.ille tex Secus autem quando pa-
ter est pauper quia tūc intelligitur dotare de rebus
filiæ quando autem pater in terminis illius legis di
catur pauper uide affli. in deci.179. similiter etiā
dicit ibi de donatione propter nuptias quam pater
facit uxori filii de quo tex. est uidere per Alex.in.l.i.
col.4.sol.matri.per Bal.noue.in trac.de dot.in.6.
part.uersi.tertiō priuilegiō resultat,&c.Iaso.in.d.l.
i col.5. & ibi est uidere an pater teneatur dotare fi-
liam diuitē & late est uidere per ripam.in.d.l.i.col.
17.nu. 88. & infra. & ꝙ pater possit compensare
expensas cum fructibus probatur ex quadam con
suetudine barensi inscriptis redacta quam infra in
hoc §.subiiciam in qua habetur ꝙ si moritur mu-
lier superstitibus filiis maritus non tenetur restitue
re pecuniam ut ex comodo & utilitate illius possit
prestare alimenta filiis ecce qualiter illa cōsuetudo
uult ꝙ expensæ debent fieri ex rebus dotalibus.
168 † Si uero pater faceret alias expensas ut puta in stu-
dio uel militia filii uel solueret aliquid pro ipso filio
hoc caso posset compēsare per tex.in.l.fi.ff. de peti.
hered.de quo per Bal.in.l.domum C.de re.uend.&
Alex.in.d l.i.col.4. & intelligitur soluisse de bonis
169 aduentitiis filii. † ℂ Quæro quid si pater soluerit
condemnationem pro delicto filii uerū possit com
pensare cum dotibus matris filii & lucris marita-
libus dico sic per ea quæ in simili dixit Bart. in .l.
sticchus.ff.de pecu.lega. per tex. in.d.l.nesennius &
tex.in.l.post mortem.ff.quando ex fac.tuto.l.cum
unus.§.1.ff de admi.tuto uide Alex.in d.l.stichus
in addi ad Bar.& eundem Alex.remissiue in.l.quan
uis.ff.sol.matri. ℂ in tex ibi sub fideiussione redu-
citue ad dotantem,&c.quæro quæ erit ista fideius-
sio dic de re non baractanda & de ipsa restituenda
adueniente tēpore legitimæ ætatis de qua fideius-
sione rei non baractandæ loquitur tex.in.l.fideius-
sor.§.si ff qui satisda.coga. & in.l.senatus consul-
170 to.§ fi.ff.de offi.præsi. † ℂ Sed quæro utrū quan-
do dotās dat fideiussionem ista bona sint æstiman
da dico ꝙ sic nam dotans solum facit fructus suos
ex rebus immobilibus alia bona puta mobilia de-
bent æstimari non ad effectum ut tempore restitu-
tionis restituatur prætium sed solum ut cognosca-

tur ꝙ

tur ꝙ res non sunt deterioratæ ab eo statu.in quo
fuerunt consignatæ.l.quotiens.C.de iur. doti dos
est restituenda sine aliqua diminutione ut dicitur
hic in tex.& dotans est custos dotis merito nõ po-
test uti & si uteretur teneretur restituere pretium de-
171 teriorationis. † Sed quæro ponamus ꝙ dotans est
locupletissimus utrum teneatur prestare hanc fide-
iussionem Bar.in.l.quicunque la.ii.C.de fun.patri.
lib.xi.uult ꝙ non nam dicit ꝙ stante statuto pote-
stas antequam ingrediatur ad officiũ teneatur sa-
tisdare si est locuplex sufficit nuda cautio cum obli
gatione bonorum hanc opi.sequitur paul. de cast.
in.l.diuortio.§.interdum sol. matri. & in.l.i.ff.qui
satisd.coga.pro qua allegat tex.in.l.decretalibus &
ibi glo.C.de epi. & cleri hoc dictũ Bart.impugnat
Alexã.in.d.§.interdum & ibi etiam.fran. de aret.&
cõtra Bar. allegãt duo bona iura tex.in.l.i.in prin.
uersi. semper aũt.ff.ut lega. no. caue.& in.l.minor
xxv.annis.§.si.cum.l.sequen. in uerbo etiam si locu
pletissimus sit.ff.de procur. & dicit fran. de aret. ꝙ
illa.l.minor.xxv. annis decidit.q.ad.d.l.quæcunq;
respõdet Alexã.quia ideo illud est nam lex ibi ultra
procedit declarando ꝙ si est locuplex nõ teneatur.
172 † Areti. uero mouetur ratione quia dato ꝙ hodie
aliquis reperiatur diues tractu temporis poterit es-
se pauper nec obstat ꝙ casus aduersaq; fortuna nõ
debent esse inconsideratione.l.i nterstipulantem.§.
sacram de uer. obli. nam hoc dicit ipse procedit in
dispositione hominis nõ indispositione legis uel sta
tuti quia tunc aduersa fortuna est inconsideratio-
ne.l.uniuersa & ibi hoc nota.Bal.C.de preci.impe.
173 offe. † Iaso. in.d.§. interdum plene examinat hunc
articulum & contra Bar.facit tres rationes prima
est ꝙ quando aliquid requiritur pro forma in statu
to debet adimpleri specifice allegat Bal.Ange.Inno.
174 & docto.in.l.i.ff.de liber.& posthu. † Secunda ra-
175 tio quia inter est nostra habere plures obligatos ut
dicitur in.l.penu.§.I.ff.ne qui.eu.in su. † Tertia ra
tio est ꝙ speciale est ut illustribus personis remicta
tur satisdatio.l.quotiens. C.de digni.lib.xii.tamen
prædictis non obstantibus ipse Iaso.tenet opi.Bar.
ꝙ sufficit nuda cautio cum obligatione bonorum
& pro hac parte aducit septem rationes quas uide-
re ibi poteris & allegat pro hac opi. ultra paul. de
cast.tuisse Io.de plate.in.d.l.quicunq; & Ludo.Ro
ma.in consi 67.& Alex. sibi cõtrarius in consi.79.
in lib.I.& respondet ad rationem areti. & dicit ꝙ
illa ratione attenta etiam fideiussor poterit fieri nõ
soluendo ut formaliter dicit tex. in.l.i.§. si magi-
stratus.ff.de magi.cõue.ad tex.in.d.l.si minor xxv.
anni respondet ꝙ ideo ibi requiritur ꝙ defensor li-
cet locuplex det fideiussores quia aduersarius eius
grauatur in alio nam cogitur admictere quẽcunq;
defensorem nimirũ si ipse defensor grauetur in hoc
non obstat tex.in.d.l.i.in prin.ff.ut leg.no caue.nã
respõdet de mẽte cy.in.l I. C.ue in pos.leg ꝙ pcedit
fauore ultimæ uoluntatis,ut ultimæ uoluntatis fa
ciliorẽ exitũ sortiant ad illa tria sua motiua Iaso.
non respondet hunc etiam articulum eodem mo-
do examinat ipse Iaso.in.d l.i.ff.qui satisd.coga.&
in utroque loco residet cum opi.Bar.in.d.l.quicun
que mihi uidetur ꝙ ista sit equa & iusta opinio dũ
modo iste qui hẽt satisdare habeat i suo dominio
176 bona immobilia † prout requiritur isideiussore ad
hoc ut dicatur idoneus secũdum glo.in.§.suscepto
in authentico de exib. re. uoluerunt Angel.pau.de
cast.& docto.in.l.ii.ff.qui satisd. coga. nam eo ca-
su cum omnia bona sua sunt obligata cum tenea-
tur cauere cum obligatione bonorũ.l. filio in si.ff.
ut lega.no.cau.cum aliis allegatis per Iaso.in.d.l.i.
colu.uersi.circa dictas quinque sallentias,&c. satis
est cautum illi in cuius fauorem præstatur fideius-
sio:nam fideiussio præstatur causa securitatis insti.
177 de fideiu.in prin. cum reperiatur cautum † ex obli-
gatione immobilium non debet grauari frustato-
riis cautionibus.l.hęc stipulatio.§. diuus.ff.ut leg.
no.caue. si autem possideret multa bona mobilia,
& non immobilia licet specu.in titu.de satisd.§. di
tio uersi.sed si scolaris,&c.teneat ꝙ dicitur idoneus
tamen in hoc casu in quo per statutum requiritur
fideiussio non debet admicti nuda cautio cũ obli-
gatione bonorũ quia bona mobilia perdi dextrui
& annihilari possunt & si tẽpore cautionis esset ido
neus possibile est ꝙ tẽpore restitutionis non sit ido
neus quos & quantos uidimus qui fuerunt diuites
& propter bella & alia deuenerunt ad ultimam mi
178 seriã † Iob. licet fuisset ditissimus in uno die ammi-
sit omnia quæ habebat ut habetur in lib. Iob.c.i.
nec est bona responsio Iaso.contra areti. per tex.in
.d §. si magistratus nã licet, & fideiussor possit etiã
fieri pauper tamen non ita de facili occurrere po-
test ꝙ principalis & fideiussor fiant non soluẽdo q̃
ꝙ principalis tantum non eadem est ratio rerũ mo
bilium & immobilium nam immobilia licet pos-
sint ambulare per uarias manus non tamen rece-
dunt a loco &.penes quẽcunque fuerint transeunt
cum hipoteca & obligatione iam præstita,a,priori
domino.& hoc modo semper erit cautum filiis do
tate de dote ad rationes areti.potest responderi, &
ad primam dico ꝙ procederet quando principalis
non caueret cum obligatione bonorum stabilium
sed aliter cauẽdo semper est cautum ad tex.in.d.l.
minor responsio data per Iaso. est diuinatiua, sed
uera respõsio erit ista ꝙ ideo ibi locupletissimus, &
consularis tenetur ad illam fideiussionem.quia ibi
sumus in fideiussione de iudicato soluendo nã pro-
lata sententia, & transacta in rem iudicatam de-
bet esse prompta exequutio,& non uenire ad nouũ
iuditium agendo contra bona consularis obliga-
ta quæ forsan erũt alteri per ante obligata uel pos-
simus dicere pro ut dicit Alex in.d.§.interdũ dum
respondet ad.d.l.quicunque ꝙ in.d.l. minor lex ul-
tra procedit declarando ꝙ in fideiussione de iudica
to soluendo cõsularis, & locupletissimus adhuc te-
neatur satisdare. Ad rationes aductas per Iaso.licet
ipse non soluat nam imitauit solem existentem in
ariete qui mouet humores & non dissoluit facilis
est responsio,& ad primã dum dicit ꝙ quando ali-
quid requirtur per forma debet adimpleri in forma
specifica nego assumptum ꝙ requiratur pro forma
& maxime in casu huius tex. nam consuetudo re-
quirit fideiussionem ut sit cautum adueniente tem
pore restitutionis & satis est cautum per obligatio
nem bonorum immobiliũ ꝙ non fit de forma pro
179 batur † quia ille actus dicitur pro forma qui omni-
no interuenire debet ante factum uel in ipso facto
secundum magistralem doctrinã Bar. in.l.uniuer-
sa.C.de preci. Impe. offic.sed quia ista fideiussio po-

test interuenire longe post assumptum offitium uel
bona habita in terminis huius consuetudinis qua-
re,&c. potest etiam ommicti ut puta si nõ fuerit pe
tita.l.peto §.si & ibi pau.de cast.ff.de lega.ii.& p ip
sum Iaso.in.d.l.uniuersa merito non dicitur de for
ma ad secundam rationem licet intersit habere plu
res obligatos tamen si per unã cautionem securi su
mus perinde est ac si haberemus mille obligatos &
non debet quis grauari frustatoriis cautionibus.d.
§.diuus minime etiam obstat tertia ratio Iaso. nã
possimus dicere sicut personis illustribus remicti-
tur ex dispositione iuris propter dignitatem perso-
narum diuitibus propter diuitias remictitur ex in-
terpretatione iuris, quia in eis cessat causa per quã
præstatur fideiussio.d.l.quicunque ¶ Ponamus q
dotans uel pater non satis dedit, & dissipat dotem
utrum ab eo possit auferri ante aduentũ ætatis dic
qđ si non potest satisdare debet auferri tex.est in.l.
impt.ff.ad trebel.ubi pater cogitur restituere fidei-
cõmissum ante aduẽtũ cõditionis si dissipar,& hoc
procedit siue dolo siue culpa ut p Bar.ibi etiã si esset
culpa in ommictendo,ut ibi per fulg.& Alex.col.fi.
& habetur in.d.l.cum oportet.§.non autem. C.de
bon. quæ libe. fructus tamen cederent dotanti uel
patri usq quo filii essent legitimæ ętatis iuxta hanc
consuetudinem per ea quæ habentur in.d.l impor.
& ibi Bar.Alex.& docto.Similiter si dotans uel pa-
ter uendidisset possent filii uẽdicare ab emptoribus
ut habetur in.d.l.impor.per docto.p Bar.in l.si cõ-
stante col.x.uersi.nono quero.ff.solu.matri.glo.in
.l.cum a matre.C.de re.uen Quinimmo & ipse pa
ter qui uendidit si esset legitimus administrator bo
norũ filii posset administratorio nomine recupera-
re & in tali casu non diceretur uenire cõtra factum
proprium ita optime declarat ripa in.d.l.si costan-
180 te col.fi.quod nota. † ¶ In tex.ibi nisi dignoscan-
tur fame laborare istud uidetur iuris nam Ludo.
Roma.in.d.l.post dotem quem ibi refert Alexan.
col.xi.dicebat q licet opi.bulgo. sit uerior opinio-
ne martini de iure in.d.l.dos,a, patre tamen quan-
do liberi mulieris essent ita inopes q aliunde se ale-
re non possent tunc loco alimentorum quæ petere
possunt ab auo materno.l.nõ quemadmodum ff.
de libe.agno.poterunt dotem matris suæ detinere,
& licet hæc limitatio Ludo. impugnetur ab Alex.
tamen non potest negari quin auos maternus in
casu tante necessitatis non teneatur ad alimẽta un-
de sancta ratione fuit prouisum per statuentes q si
filii sint adeo inopes q non possint aliunde uiuere
q nutriantur de fructibus dotis nõ enim uult con
suetudo q dos ab eis detineatur,sed q de fructibus
nutriantur habendo respectum q in tali casu auus
maternus alimenta præstare coactus fuisset.d.l.nõ
quemadmodum in hac parte hec consuetudo inter
nobiles & uiuentium more nobilium est emenda-
ta per consuetudines nouas eiusdem ciuitatis dico
nouas respectu huius disponentes circa hanc ma-
teriam quarum una uult q si in dote interuenerit
pecunia tunc pecunia retinetur per patrem filiorũ
ex cuius pecuniæ comodo possint filiis præstari ali
menta & hæ cõsuetudines ut dixi uigent inter no
biles sicut dixi de illis aliis tribus quas inserui su-
pra in titu. de dona. inte uir.& uxo.in prin.uerba
autem primæ consuetudinis sunt hæc uidelicet.

RIMVM si matrimonium
solueretur morte mulieris su-
perstitibus liberis uno uel plu
ribus ex ipso matrimonio in-
fra ætatem legitimam ipso ui-
ro superstite, & uiuente: ipse uir teneat, &
usufructuatur, & possideat pecuniam cum
dictis filiis ex quibus quidem pecuniæ co-
modo,& utilitate perueniente eis alimenta
& uitam honorabilem præstabit bona uero
mobilia pręstita statim assignare debeat do
tantibus seu alteri ipsorum tenenda & ob-
seruanda per ipsos dotantes sub fideiusso-
ria cautione donec filii ipsi ad ætatem legi-
timam per uenientibus tam uir quam dicti
dotantes restituant, & remictant prædi-
ctam pecuniam, & bona omnia dotalia præ
dicta ipsis filiis legitimæ ætatis effectis.

181 † ISTA consuetudo prima ut uides corrigit con
suetudinem antiquam in eo q pecunia non re-
stituitur dotanti, sed retinetur pro alimentis filio-
rum nõ ut ipsa pecunia & sors principalis expenda
tur,sed ut đ utilitate ipsius pecuniæ danda ad iustũ
lucrum iuxta tex.in c.per tuas de don.inte. uir. &
uxo.uel conuertendo ipsam in emptionem bono-
rum stabilium uel iuste cum ea negotiãdo possint
perquiri alimenta filiis, & nota.ex ista consuetudi
182 ne † q licet pater teneatur officio iudicis, & pietate
præstare alimẽta filiis.ff.&.C.de liber.agno.tamen
usque quo filii peruenerint ad legitimam ætatẽ pa-
ter est usufructuarius pecuniæ cum uero ad legiti-
mam ætatem peruenerint debet eis illam restituere
ut dicitur in præsenti consuetudine & in tali casu si
sufficerent fructus dotis pater nõ tenetur eos ale-
183 re.d.§.idẽ rescripserunt & dixi supra.† Itẽ ista cõsue
tudo corrigit ius commune in eo quod dicitur bo
na mobilia restituuntur statim dotanti nam secũ-
dum dispositionem iuris communis mobilia resti-
tuuntur post annũ,a, die soluti matrimonii.l.uni.
§ cum autem in exactione.C.de re.uxo.acti.ex hac
consuetudine bari & in locis in quibus uiuitur hoc
iure restitutio bonorum mobiliũ fit statim de mo-
bilibus uero non est dubitandum: nam cum nihil
dicantur in præsenti cõsuetudine relinquitur in di-
spositione iuris communis.l comodissime de libe.
& posthu cum uulga. sæpe allegatis. Sunt & aliæ
duæ consuetudines quas hic inserere uolui, & se-
cundæ uerba sunt ista uidelicet.

ECVNDVM si matrimo
nium solui contingerit mor-
te mulieris nullis superstiti-
bus filiis ex ipso eorum matri-
monio uir, uel eius heredes re
stituant uel remictant dotanti uel eius he-

redibus dicta bona omnia dotalia æstima-
ta uel in æstimata preter ea quę fuerant usu
uel uetustate consumpta in constantia di-
cti matrimonii statim omni exceptione re-
mota pecuniam uero ad anni circulum, a,
die dissolutionis dicti matrimonii.

ISTA secunda consuetudo differt a prima quia
ibi supersunt filii hic uero non item ibi pecunia
numerata remanet penes uirum pro alimentis filio
um hic restituitur ad anni circulú iuxta iuris com
munis dispositionem.d.§.cum autem in ex actione
quæ fit ratio ꝙ alia bona restituuntur statim pecu
nia uero ad anni circulum ratio est quia præsuppo
nitur ꝙ alia bona eatant si non sunt usu uel uetu-
state cósumpta & ad hoc ne de cętero utentur, sed
conseruentur in cómodum futurorum filiorum, sed
pecunia non præsumitur eatare ideo datur dilatio
iuris communis.& nota quia si in præsenti consue
tudine non essent illa uerba præter ea quæ fuerint
usu uel uetustate cósumpta si maritus accipisset bo
184 na æstimatam † ut communiter accipi solent in-
specto iure cómuni tenentur ad eatimationem fa-
ctam tépore receptionis l.quotiens. C.de iur.doti.
uide socci.in consi.22.col.3.uersi.ex quibus infer
tur in.3.lib. sed per istá consuetudiné bari nó tene
tur uerba tertiæ cósuetudinis sunt quæ sequuntur.

TERTIVM. si matrimoniú
solueretur morte uiri supersti-
te uxore tam cum filiis quam si
ne filiis hęredes, & bonorum
successores uiri debent resti-
tuant & remictant eidem uxori aut dotanti
bus uel eorum heredibus dictam pecuniam
& bona omnia, & singula dotalia supradi-
ctam incontinenti omni occasione cauilla-
tione remotis. In cæteris uero casibus resti-
tutionis dotium stetur & seruetur inter eos
ius longobardorú ac usus,& cósuetudo prę
dictę ciuitatis Bari in talibus obseruata.

IN hac consuetudine ne sequatur correctio eorú
quæ dixi debes referre singula singulis: ná dum
in ea dicitur ꝙ dos debet restitui p hęredes uiri uxo
ri intellige quando dos simpliciter fuit stipulata,a,
dotáte quo casu cú actio fit cóis stantibus maxime
filiis dos restituitur mulieri dú dicit dotátibus uel
eius heredibus debet intelligi in casu quo extraneus
dedisset dotem & esset expresse stipulatus sibi & suis
heredibus restitutionem iuxta tex. in.d.§. accedit,
uel potest intelligi in casu quo mortuo marito de-
inde moriatur uxor sine filiis: nam in tali casu dos
per heredes uiri si non per prius restituissent uxori
debent restituere dotanti uel eius heredibus uó uir
tute consuetudinis restitutio fit heredibus, sed sti-
pulationis interpositæ,a,marito quæ stipulatio nó
superuiuenti muliere ac filiis prodest heredibus do
tantis secus aút quando superuixixet mulier quia
ut supra dictum est uiuente dotata actio ex stipula
tu non transit ad heredes & heredes dotátis tenen-
tur remictere stante constitutione regni in aliqui-
bus per quam filia dotata excluditur a successione
& a legitima & plene dixi supra in.q. quæ incipit
quæro filius uel filii masculi successerunt in uniuer
sum,&c. Et hæc ultima consuetudo non conuenit
cum præsenti consuetudine antiqua dos, a, patre
quia iste tex. loquitur quando mulier moritur an-
te uirum hæc consuetudo quando uir moritur su
perstite uxore. Et nota secundum hanc consuetudi
nem ꝙ bona mobilia restituútur statim & sic uen-
dicat sibi locum illa antiqua actio ex stipulatu de
185 qua in.d.l.uni.§.cum autem de re.uxo.act.& non
habet locum dispositio.d.§.ex actio. † Nota etiá m
ex fine huius consuetudinis ꝙ casus ommissus in
ipsis consuetudinibus nó relinquitur in dispositio-
ne iuris communis sed in dispositione iuris longo-
bardi ac in dispositione usus & consuetudinis ciui-
tatis Bari uide quæ dixi supra in proemio circa fi.
credo ꝙ memineris uidisse tres alias consuetudines
quas inserui supra in titu.de dona. inte. ui.& uxo.
in prin. quæ loquuntur de quarta & mephio. Re-
uertor ad tex.consuetudinis dos,a,patre profecta.
in tea. ibi dum dicitur si de ætate quæratur legi-
timos dicimus & tenemus masculú postquam de-
186 cimum octauum feminam uero postquá duo deci
mum excesserit annú. † Q uæro quæ fuerit ratio
ꝙ statuétes in masculo uoluerú ꝙ dicatur maior
in.xviii.anno & nó in.xxv.ut est iuris toto. titu.ff.
de mino l.cú filio.§.fi ff.de lega.3.l.fi.C.de hi.qui
uen.eta.impet. dicas ꝙ tempore quo fuerunt com
pilatæ pręsentes cósuetudines maxime uigebat ius
lógobardú & illud ius maioré facit in.xviii. anno
infra uero minoré ut habetur in.l.i.de prohib.alie.
mino.in longo.ubi dicit ꝙ homo lógobardus intra
decimú octauum annú est minor in decimo nono
incipit esse legitimæ ætatis & secundú illud ius mi
nor decem & octo annis nec testamentum facere
poterat nisi ad pias causas ut dicitur in.d.l.i. Pote
rat tamen si uxorem ducebat infra dictam ętatem
xviii.annorum constituere uxori meram, & mor-
gincap. ut habetur in.l.penu. quę incipit si infans
ante decimum octauum annum in eo.titu. Et alie
natio etiam permictebatur in casu quo iminebat
æs alienum & hoc cum notitia principis illius lo-
ci.i.officialis ut habetur in.d.l.i. & concordat cú.
l.i.& 3.C.quando decre.opi.no.est.ac etiam pote-
rat alienare in casu necessitatis famis ut habetur
in.l.fi.in eo.titu. nec credas quod cópilatores præ-
sentiú consuetudinú fint moti ex dispositione con
suetudinis regni Minorum iura.§.fi.quia istæ có
stitutionis fuerunt compilatæ ante quam essent
constitutiones regni, & ista est ratio, ꝙ statuentes
uoluerunt ꝙ dos isto medio tempore ueniat ad
dotantes qa omnis alienatio tam inter uiuos q̃ in
ultra uolúrate prætérquá in casibus antedictis erat
prohibita & si infra dictum tépus moriebatur ma
187 sculus qa non potuerat testari dos ibat pleno iure
ad dotanté. † Q uæro cur citius in femina quia
in duodecimo anno debet fieri ei restitutio ratio est
quia ætas nubilis in muliere est in duodecimo an-

no nam tunc dicitur uiri potens ut inſti. qui mod.
tut.fini.& in ea ætate matrimonium contrahære
poteſt.l.minorem ff. de rit.nup,inſti.de nup.in pri.
ad hoc ut perueniente in ea ætate poſſit cum facul
tate tranſire ad uirum uoluerunt ſtatuentes quod
in ea ætate reſtituatur dos ſiue portio dotis ſibi mu
lieri competens Eſt.n.maius periculum Circa mo-
ram nubendi in femina q̃ in maſculo quia ut dicit
glo.inſti.de nupt.in prin.in uerbo ſuper filio eſt ca
lidior ſanguis in ea & propter fragilitatem ſexus
ut euitetur periculum uoluerunt quod ante fiat re
188 ſtitutio feminæ q̃ maſculo †Alia etiam ratio potu
it mouere ſtatuentes quia mulier ut experientia do
cet eſt magis ſaga & prudens in adoleſcentia q̃ ma
ſculus unde citius ueniam ætatis impetrat.l.ii.C.
de hi.qui uen.eta.Impe.& dicit ibi glo.quod citius
fit ſubdola quam maſculus maſculi in adoloſcen
tia ſunt procliui ad diſſipandum & feruore adolo
ſcentiæ ꝑpter libertatem quam preſtat ſexus maſ
culinus Errant & diſcurrunt ſi bona materna cō-
ſequerentur in ea ætate de facili diſſiparent ſecus
189 in muliere † que ſubdola & auara.l.ſeder ego.ff.ad
uelle.l.ſi ſtipulatio.ff.de dona.inte.uir.& uxo. Et
proptee uerecundiam ſexus feminini non poteſt ita
de facili diſſipare nam habet multos correptores
quibus non audet eis cōtradicere maxime quia in
alienatione requiritur conſenſus mundualdi non
ſic in maſculo , qui ſolet ſpernere conſilia pro-
pinquorum & amicorum & ex ſua libidine face-
re quicquid uult unde his rationibus Credendum
eſt ſtatuentes uoluiſſe quod dos citius reſtituatur
filiæ q̃ filio ſed poſt quam femina peruenit ad iu-
uentutem ſimiliter et maſculus ſemper maſculus
Creſcit in ratione & ingenio & femina ſi nō decre-
ſcit tamen nihil ultra agrit de eo quod in adoloſcē
190 tia conſequuta eſt † quia mala herba cito Creſcit
& decreſcit ut nota gloſ.in.d.l.ii C.de hi. qui uē.
eta.Impe.tamen de iure longobardo femina uſque
191 ad decimum octauum annum minor eſt † & cōſti-
tutio regni Minorum intra.§.fi.in hoc imitauit ius
longobardū & uoluit quod in regno ꝑfecta ætas
tam in maſculo q̃ in femina tā in contractibus q̃
in iuditiis quā in omnibus dicatur i decimo octa
192 uo anno † Quando autem Extaret ſimpliciter ſta
tutum in loco ꝙ perfecta ætas ſit in decimo octa-
uo anno utrum minor.25.annis maior tamen de
cem & octo poſſit alienare bona ſua ſtabilia ſine
decreto iudicis diceres forte quod ſic ſed contrariū
decidit pau. de caſt.in.l.eos per illum tex.C.de hi.
qui uen.æta.Impet.ſequitur Phil.deci.in conſi.39.
col.2 .& mari.ſocci.in conſi.20 col.5 .ſed dictum
pau.de caſt.& ſequatium non procederet in regno
quia in.d.conſtitu.minorum intra in §.fi.dicitur ex
preſſe quod completo decimo octauo āno tam in
contractibus quam in iuditiis & in omnibus repu
tatur perfectæ ætatis Et per hæc credo quod habes
bene commentatam hanc conſuetudinem dos, a,
patre profecta:Laus Deo Optimo Maximo. Vin-
centius Maxilla.

SOLVTO matrimonio morte ui-
ri Regulariter mulieri datur dotis ex
actio.

IN præcedenti.§.tractatum eſt quid ſit obſeruā-
dum quando primo moritur mulier ſuperſtite
marito.In hoc uero quando primo moritur mari
tus & dicitur ꝙ eo mortuo datur mulieri exactio
dotis concordat cum.l.ii.in prin ff.ſolut.matri. &
dixit regulariter quia quandoq; non datur mulie-
ri ut quando dotans eſt extraneus & ſtipulatus eſt
dotem ſibi reſtitui.l.uni.§.extraneum.C.de re.uxo.
acti.uel quando pater ſtipulatus eſt ſibi ſoli redi &
filia ē in poteſtate ſunt & alii caſus quos enumerat
glo.magi.in.d.l.ii.in prin.nō oportet ſuper ac ma
teria exactionis dotis dicere quia amplum eſt mare
per omnes fere ſcribentes in tit.ff.&.C.ſolu. matri.
1 †❡ Sed quæro Ecce ꝙ per conſuetudinem Barro-
ſem quam poſui ſupra in.§.proximo ꝑcedente mu
lier mortuo marito nō expectato anni circulo ſta-
tim poteſt recupare pecuniam dotalem ac omnia
2 bona dotalia †ponamus ꝙ hæredes mariti ſūt mo
roſi utrum mulier debet habere intereſſe rōne mo-
ræ ad rationem decem pro centenario hæc.q. duo
habet capita unum ſi debetur ei intereſſe ſecūdum
ſi debetur ei ad rationem decem pro cētenario. Cir
3 ca primum uidetur dicendum ꝙ ſic † nam ſicut ꝑ
dote promiſſa & non ſoluta uiro debetur intereſſe
ut concluduns cano.in.c.ſalubriter de uſur. & tori
ſte in.l.ſi inſulam.§.uſuras.ff.ſol.matr.late per pet.
phil.corne.in conſi.145.in.2.libr.& conſi.164.
in.3.lib.& in hac opi.eſt Bal.in authentica ei qui
iurat.C.de bon.aut.iud.poſſ.& Cy.in.l.i.§.exactio
C.de re.uxo.acti.& Bal.in.l.fi.in fi.C.de peti.hære.
& cardi.in clem.i.in.6.q.de uſur.Sed canoni-com
muniter tenent ꝙ mulieri non debetur quia tale in
tereſſe eſt uſura ita Inno.Io.And.Anto.de but.Ab-
ba.in.d.c.ſalubriter Bar.Bal.Ange.& Alex. in.d.§.
uſuras habetur per Alex.in.d.l,diuortio in princ.
Non obſtat quod dicitur ꝙ maritus poteſt petere,
quia eſt propter onera matrimonii quæ ſubſtinet,
4 ut per Doc.in.d.c.ſalubriter & in.d.c.uſuras † Sed
pet.de anch.in Regula peccati uenia in.4.q.in .6.
dicit ꝙ ſi mulier eſt inops & nō habeat unde perci-
piat alimenta niſi de dote ſua tūc poteſt exigere in-
tereſſe propter moram ſibi factam in reſtitutione
dotis & idem tenet Ludo.Roma.& Imo.in.d.l. di
uortio & ibi pau.de caſt.& Abba.in.d.c.ſalubriter
in fi.dicit ꝙ pluries fuit conſultus ſuper hoc & trā-
ſiuit cum dicta opin. ꝙ ſi mulier eſt pauper & non
habet unde ſuſcipiat alimenta ꝙ licite poteſt ſuſci-
pere & retinere quia in tali caſu eſſet alenda ab he-
redibus uiri & cum hac opi.tranſit Iaſo.in.l.de qui
bus in Repet.col.17.uerſ.ſed pulchrum eſt & quo
tidianum dubium &c.ff.de legi.& pro certo mihi
uidetur ꝙ iſta opin.ſit iuſta & equa nā ratio quare
maritus poteſt petere eſt ut ſupra eſt dictum ꝙ ſub
ſtinet onera matrimonii ſubſtinet onera matrimo
nii eſt preſtare neceſſaria uxori.l.pro oneribus.C.de
iur doti.non autem alere filios quia ad hoc pater
tenetur iure naturæ & iudicis officio eo.titul. ff. de
libe.agno.unde ſicut maritus poteſt exigere inter-
eſſe ratione quia præſtat alimenta uxori eadem ra-
tione pōt petere ipſa mulier uidua in caſu quo non
haberet aliunde quia alimentat ſe ipſam & pōdera
bene iſtam rationem.Circa ſecundum caput.q.an
debeantur decem pro centenario dico ꝙ nō ſed ſo-
lum in caſu paupertatis ut ſupra poteſt petere tan-
tum

rum quantum potuisset pro suis expensis impende
5 re etiam si dos esset magna † sicut dicimus in mari-
to qui licet possit petere interesse ut supra dictum e
ratione dotis promisse & non solute tamen non po
test petere nec paci'ci de certa quantitate quia tunc
esset usura ita Io. And in. d c salubriter & pet. de an
cha in consi. 168. & laure. de ridol in Reper. c. con-
suluit. q. liii. & cardi in d c. salubriter. Alex. in consi.
61. & in consi 221. col. fi in lib. ii pau. de cast in. d. l.
diuortio Socci. in consi. 103. col ii. in. 4 lib. & in cōs.
176. 2. lib. & in consi. 130. in. 4. lib. phil deci in cōs.
319. col. 3. uersi quinto pro ista parte & in col. 4. uersi.
& pro ista conclusione bene facit immo non debetur
marito nisi maritus sit solitus negotiari ut per Abb.
& docto. in. d. c. salubriter & Alex. in. d. consi. 221. la-
te per Cagno. in. l. curabit. C. de acti. emp. col. 2. &
3. & q mulieri non debeatur certa quantitas ex cau-
sa dotium non soluatur pro interesse decreuit sacrū
regium consilium ut refert Afflic. in decisio. 234. &
6 ibi etiam dicit † q tale interesse debetur etiam mu-
lieri diuiti quando uere probaretur q passa est inter
esse secundum Alex. in consi. 74. uiso titulo quæstio
nis in. 5. lib & hoc non dicit ibi Alex. bene uerum trā
sit cum dicta opi. q quando mulier est inops & non
habet unde se alere potest petere interesse pro alimē
7 tis uide quia est optimum consilium † tamen etiam
q debeatur mulieri diuiti confirmo ex sollenni do
ctrina Bar in l. diuus ff ad lege. falci. quam pau. de
cast. ibi facit singu. & ibi Alex. in col fi ubi Bart. uult
q licet usure hodie sunt prohibite tamen omnes illę
personæ quæ debent secundum dispositionem iuris
digestorum dare pecunias ad usuras ut sunt tutores
curatores & similes & omnes illæ personæ quæ ra-
tione moræ de iure digestorum tenebantur ad usu-
ras hodie tenentur ad iustū interesse iuxta. c. per ue-
stras de don. inte. uir. & uxo. unde dato q mulier es-
set diues debetur sibi tantum quantum potuisset cō
sequi ex pecunia dotali si potuisset ad partem iusti.
lucri. d. c. per uestras sed quod dictum est de tutore
in contrarium faciunt dicta per eundem Bar. in. l. ti
8 tium & meuium. § alterum. ff de admi. tuto. † ubi
dixit q tutor non tenetur ponere pecuniam nisi ad
exercitium in quo pater pupilli erat solitus uide ma
ri. Socci in consi. 74. colu: penu. & ibi quid in tutore
qui non erat industriosus sicut pater pupilli, q in
tali casu non tenetur uide per Grama. in decisi. 103.
nu. 22. allegat etiam Aff i. Alex in consi. 147. in eo
lib. 5. & minime dicit illud † subdit ibi Affli. q sacrū
9 regium consilium taxauit ad rationem quinq; p cen
tenario per tex. in autentico de no. alie. §. si uero ali
cuius ubi habetur q tanta detur pensio quæ colle-
cta in. xx annis contineat rei æstimationē & ad hoc
allegat glo. in authētica perpetua in uerbo iusta. C.
de sac san. eccle. utrum hanc taxationem sequi debe
ant alia tribunalia regni uidetur q sic cum sit senten
tia Regia quæ facit ius. l fi. & ibi Bal. C. de legi. fa-
cit tex: in. § si insti. de satisda sed contrariū dico quia
in alimentis non potest dari certus modus nam ali
quę mulieres uel propter dignitatem uel propter in
firmitatem uel ratione loci uel ex alia causa indigēt
maiores expensas q̄ aliæ ponamus, q aliqua dedit
solum centum in dotem certe non poterit in anno
cum quinq; uiuere in hoc casu & q. uidetur sic pos-
se dici q aut sumus infra annum, a die dissoluti ma
trimonii loquor in locis in quibus uiuitur iure co-
muni & hæredes uiri habent annum ad soluendum
dotem & eo casu mulier non potest petere aliquid
loco interesse duobus rationibus prima ratio quia
hæredes habent terminum & dilationem iuris silicet
annum ad soluēdum. l. uni §. cum autem. C de re.
uxor acti & pendente dilatione non sunt in mora
10 † Secunda ratio quia infra dictum annum ab hæ-
redibus debet habere expensas ut est glo. in d. l. di-
tio & in d. §. exactio & in. l penu. ff ut in pos. lega.
Sed huic obstat q aut sumus in re immobili & quia
debet restitui statim, & mulier habet eam unde se
alat non debet ab hæredibus uiri alimentari ut per
Dy Bald. & communiter docto. in d. l. diuortio,
aut sumus in re mobili & quia hæredes habent an-
num ad soluendum non tenentur infra annū maxi
me quia in fine anni tenentur restituere res mobiles
cum fructibus ex eis perceptis. d. §. exactio uersi. fru
ctus tenet Alexa in d. l. diuortio colu. 5. & ibi Iaso.
col 4. sed potest dici q tenetur præstare alimenta ra
tione pecuniæ quæ non facit fructus, & similium
rerum. Aut sumus post annum & tunc aut mulier
potest de facili dotem recuperare & non curat re-
cuperare & dulcedine lucri uellet certum quid an-
nuum pro expensis & tali casu non debet habere qa
esset usura etiam in muliere inope, & sic procedit
opin. Doctorum supra relatorum Aut mulier facit
conatum suam & insistit quantum potest & non po
test dotes recuperare uel potentia aduersarii uel qa
aduersarius non habet pecuniā licet habeat alia bo-
na & tunc casu quo mulier esset inops & non habe-
ret unde se alere tunc bene posset petere alimēta seu
usuras dotis non redditæ quando consisteret dos in
pæcunia uel in alia re quæ non faceret fructus, ut
dixi alias si consisteret in re mobili quæ faceret fru-
ctus ut puta in pecudibus cum hæredes uiri tenean
tur restituere cum fructibus non posset nisi renun-
tiasset petitioni fructuum & ita concordantur uarię
opiniones Doctorum ad quod uide Ludo. Roma.
& Imol. in d. l diuortio & Alexan. in. d. consil. 79.
11 † Aduerte etiam quia mulieri diuiti ita demum de-
betur interesse quando ex non restitutione dotis es-
set passa interesse & damnum ut puta si eam opor
tuerit capere pecuniam fenori uel uendere annos in
troitus uel quid simile & in casu, quando haberet
præ manibus emptionem prædiorum unde fru-
ctus potuisset habere nam in casu more restitutio-
nis debetur tale interesse ut dicunt Ange. Imol. Pa
ulu. de castr. Alexan & Doctor. in. d. l. diuortio
& Canoni. in. d c. salubriter ratio, quia aliud iu-
dicatur de interesse lucri cessantis, & aliud de in-
teresse damni emergentis nam in interesse, damni
emergentis non consideratur usura, & ad prædi-
cta uide etiam per Grama in decisi. 103. nume. 90. &
12 infra. † ¶ Vtrum debetur interesse donationis p-
pter nuptias uel antefati Afflic. in decisio. 291. dicit
q Tempore Regis Alphonsi primi, in sacro regio
consilio fuit iudicatum, non deberi tale interesse,
& q tempore suo Ter fuit ita iudicatum Capitiu.

etiam in deciſi.65.firmat hoc idem.ſed Gram.in.d.
deciſ.103.in num.96.& infra dicit ſacrum conſilium
pluries deinde decreuiſſe contrarium ſilicet deberi
quaodo conſiſtit in pecunia mihi uidetur ſaluo ſem
per iuditio rectius ſentientium poſſe dici ꝙ debetur
intereſſe damni emergentis nam ut dixi ſupra iſtud
intereſſe debetur pro dote etiam mulieri diuiti non
autem debetur intereſſe lucri ceſſantis nam uide-
tur quaſi impium ꝙ ex donatione facta, a, marito
hæredes eius habeant ſoluere intereſſe lucri ceſſan-
tis quia hoc caſu uidetur uſura nam quicquid acce
dit ſorti eſt uſura.l.rogaſti.§.ſi tibi ff.ſi cer peta.li-
cet dicatur ex pacto faciũt rationes allegatæ per ca-
piti.in.d.deciſi.65.eo preſertim ꝙ tale intereſſe lucri
ceſſantis nõ debetur niſi in ſolito negotiari & dicam
infra in fi.Quando autem maritus cõſtituiſſet quar
tam generalem more Longobardo ut ſolet obſerua
ri Bari inter populares hoc caſu cum dominiũ bo-
norum quartæ prædictæ ſpectat ad mulierem fru-
ctus qui perciperentur ex dicta quarta bonorũ de-
berẽtur mulieri quia domina & ſi hæredes mariti nõ
permitterent colligi poſſet petere uel intereſſe iuxta
tex.in.l.curabit.C.de actio.emp.& hoc ſentit capit.
in.d.deciſi.65.& in caſu quo debetur intereſſe anteſa
ti debetur pro ea quãtitate inſpecto iure comuni ꝑ
qua debetur intereſſe dotis ut per Grama.in.d.deci
13 ſi.103.† ¶ Vtrum ualeat conſuetudo uel ſtatutum
ut debeatur certum quid uxori pro dote non reddi
ta pro ut eſt Neapoli ubi eſt ſtatutum ꝙ debentur
ſeptem pro centenario ut teſtatur Affli.in.d. deciſi.
281.& in deciſi.93.conſuetudo Neapolitana quæ in
cipit hæredes mariti.in titu.de iure doti.non dicit,
ꝙ debeantur ſeptem pro centenario ſed bene uult
ꝙ filii communes hæredes uiri pro primis ſex mẽſi-
bus,a,morte mariti teneantur præſtare alimẽta ma
tri hæredes uero extranei elapſis ſex primis menſi-
bus pro ſingulis ſex menſibus ſimiliter & comunes
filii teneantur ad tarenum unum pro qualibet untia
dotis non ſolutæ itaꝙ ſingulis annis debentur duo
tareni ꝑ qualibet untia ſi faciunt ſeptem pro cẽtena-
rio in hoc nõ inſiſto Bal in.l fi.§.preterea C.de iur.
doti.dicit ꝙ ualet conſuetudo & ſtatutum ꝙ ſoluã-
tur mulieri decem pro centenario ratione non red-
ditæ dotis & pau.de caſt.in d.l.diuortio in prin, di-
cit ꝙ in multis locis ſunt ſtatuta ꝙ ſoluatur certum
quid mulieri ex cauſa dotis non ſolutæ quouſꝙ ſol
uatur & credit ipſe ꝙ prædicta ſtatuta ſunt ualida,
& tenet cardi.in d clem.i.& Iaſo.in.d.l. de quibus
col.17.& per eundem.in.l.cunctos populos col.7.
C.de ſum.trini.& Alex.in conſi.31.col.2.uerſi.non
ommicto lib.6 & per eundem Alex.conſi.84.& cõ
ſi.147.in lib.5.ſed Anto.capiti.in.d.deciſi.65.col.fi.
dicit ꝙ communiter docto dicunt contrarium ꝙ ta
le ſtatutum nõ ualet allegat Io.de Imo.poſt math.
& Io.de ligna.in.d.clem 1.& hoc firmat Socc.in cõ
ſi.126.col.fi.in fi lib.i quod conſilium eſt dupplica-
tum in.2.lib.num.180 & idem Socci.conſi.56.in.3.
lib.Abba.in conſi 33 & ad prædicta omnino eſt ui-
dere Fran de aret.in.d.l.diuortio & ſely.in.d.c.ſalu
briter credo ꝙ ſi ſtatutum eſſet generale non uale-
ret quia eſſet contra legem diuinam & canonicam,
quia accederet aliquid ſorti ex pacto Ciuium cum
ſtatutum eſt pactum ciuium ut nota.in Rub.C.de
decret.decur.lib.x dixi in prohemio ſi uero intellige
retur in muliere paupere quę alias dotes de facili re
cuperare nõ poſſet ut ſupra dictum eſt utiꝙ ualeret
nam hoc caſu eſſet uerum intereſſe quia mulieri fuiſ
ſet opus contrahere æs alienum pro uictu uel men-
dicare & ſi contraheret æs alienum tamꝙ intereſſe
paſſum poſſet petere ſicut dicimus ꝙ ſi creditor pro
pter prætium non ſolutum cępit ad uſuras nam po
teſt petere a debitore ſuo & dicunt Docto.in.d.l.di
14 uortio.† ¶ Sed quæro ponamus ꝙ teſtator in teſta
mento legat uxori ſuæ pro interuſurio dotis certum
quid annuum utrum mulier poſſit exigere ab hæ
redibus uiri dicas ꝙ non quia eſſet uſura.l.iii.§.fi.&
ibi Bar.ff.de anna.lega.nam teſtator in teſtamento
non poteſt permittere uſuras ut per Bar.in.l.ii.ff.de
hi.qui pen.no.& in.l.cum ſtipulanti.ff.de uer.obli.
Bal.in.l.cum allegas in.6.oppo.C.de uſur.& ita cõ
ſulendo firmat pet.de ancha in conſi.89.& Socci.in
con.56.i.3.lib.& ad hoc uide Iaſ.in d.l.cunctos popu
los col.6.uerſi.prima eſt nunquid teſtator &c.unde
ſi hæres ſolueret poſſet repetere ab uxore uel impu
tare ad ſortem principalem & hoc credo uerum ni-
ſi hæres lucrum percipiſſet ex dote quia deberet cũ
lucro compenſare argumẽto.d.l.curabit ſed omni-
no ad hoc uide Cagnolum in Repetitione.d.l.cura
bit qui magiſtraliter loquitur ẽt concordat opinio
nes omnium ſcribentium uide Fran.de aret.conſi.
clui.& Socci.conſi 41.in lib.4.& in.l iii.ff.de hi.quæ
pen.nomi & Ripam in.l.nemo.colu.4.ff.de lega.i.
ubi reiecta opi.Aret.in.d.con.clii.adheret opi.Socc.
in.d l.iii ꝙ ualeat diſpoſitio teſtatoris ꝙ hæres non
poſſit cogi ad ſoluendum legatum quouſꝙ certum
15 quid annuum ſoluerit.† ¶ Quid.n.ſi mulier acce
piſſet unam rem ſtabilem in pignus ab hæredibus
uiri pro dote ut eam retineret quouſꝙ dotes ſibi ſol
uerentur utrum faciat fructus ſuos cum regulariter
fructus rei pignoratæ computantur in ſortem prin
cipalem in.l.i.&.ii.C.de pign.acti.Abba.in.d.cõſi.
38 tenet ꝙ ſic Anto.nagu.de ſan.in tract.de pign.in
quinta parte in ultimo mẽbro col.fi examinat hunc
articulum & cõcludit ꝙ in duobus caſibus fructus
non extingunt ſortem principalem ſilicet quando
mulier fuiſſet in damno & quando fuiſſet ſolita lu
crari & dare pecuniam ad iuſtum lucrum ſed in ci
uitate Bari eſt cõſuetudo ꝙ mulier uidua percipiẽs
fructus ex rebus mariti donec eſt in ſtatu uiduali nõ
computat fructus in ſuas rationes & eſt ſatis utilis
conſuetudo pro uiduis conſuetudo eſt infra in tit.ſi
16 mundu.abe.contig.& qu.mul.in.§.uidua.† ¶ Sed
quæritur utrum mulier quæ debet alimentari infra
annum ab hæredibus ut ſupra eſt dictum poſſit pe
tere alimenta extra domum hæredum ueritas ꝙ ſi
ſine ſuſpictione & cum honore poſſit ibi morari de-
bet habere in domo hæredum.l concubinam.§.uxo
ri.ff.de lega.iii.l.meuia in prin.& in §.i.& in.l.4.
§.fi.ff.de adim.lega.& ibi Bar & Alex.ibi in addi.
uoluit ante Bar.Specul.in titul.qui fili ſi.legi.uer-
ſic.ſed pone petebatur &c.Bald in.l.i.C.de lega.
& in authentica hoc locum.C.ſi mul.ſecunda nu-
pt.& Doctor.in d.l.i.Alex in conſi.100.in libr.5.
Iaſo.in.l.quidam cum filium col.3.ff.de uerb obli.
& hoc

17 & hoc etiam procedit in filio † quia licet debeat habere alimenta in domo, a patre tamen si pater haberet pulchram uxorem nouercam filii & filius esset indiscretus & malus potest iudex pro bono pacis familiæ ut habeat aliméta extra ita Raph.cu.ma.pau. de cast.& Fra de aret.in d.l quidam cum filiū quos
18 sequitur Iaso.† ℂ Sed quæro ecce dixi ꝙ uxor si nō potest cum honore suo habitare cum hæredibus uiri debet habere alimenta extra domum illorum utrum in hoc casu possent dicere hæredes nos minus expenderemus in domo ꝙ̄ extra quia illud quod sufficit quinq; sufficit sex hæc quæstio mouetur per Andre de ysern.in Repeti.quam facit ad constituti.regni comitibus & baronibus circa alimenta debita, a fratre fratri & ibi Andre.in col i.concludit ꝙ frater nō tenetur dare nisi tantum quantum expendisset domi allegat bona iura sed hoc procederet quando sine culpa hæredum & sine suspitione mulier posset permanere sed quia fantastica uult recedere sed quādo cum suo honore non posset ibi permanere debet habere integras expensas credo æquidem ꝙ etiam in priori casu quādo sine suspitione & sine culpa hæredum recederet ꝙ̄ deberet deduci æstimatio opera
19 rum ipsius mulieris † nam tenetur operari in domo hæredum uiri & non stare tamꝙ̄ corpus mortuum ibi ut per bal.in.l.i & docto.post eum.C.de lega.

ℂ Ecce supra dixi ꝙ marito debetur interesse ratione dotis non solutæ utrum istud debetur infra biennium & utrum si non fuit petitum possit peti post decennium uid cumulata per Gramat.in decisi.70. & pondera quia illa decisio mihi non uidetur tuta.

20 ℂ † Extrauagando quod licet interdum quæro utrum in solito negotiari debeatur interesse lucri cessantis Bar.& Docto.in.l.i.C.de sen.de eo quod inte. & canoni.in d.c.salubriter communiter dicunt, ꝙ sic concurrentibus tamen tribus silicet ꝙ fuerit solitus negotiari ꝙ habuerit merces præ manibus & ꝙ uerisimiliter fuisset certum quid super lucratus ut per Pau.de cast in.l non utique.§.nunc.ff.de eo quod cer.loc.reasumit Affli.in decisi.70 de quortiam per Iaso in l i.col.xi.C.de sum.tri.& fid. catho. sed phil deciu in.c.cum uenerabilis colu.3.&.6.de excep subtiliter arguit contra cōmunem opi.tenendo non deberi tale interesse etiam in solito negotiari limitando ipsam communem opi.uide quia bene
21 & subtiliter arguit.† ℂ Et utrum in terminis. d. l. curabit debeatur interesse uide plene per Socci.in cōsi.88.& in consi 103.& in consi. 130.in.4.lib.& in cōsi.176.in.2.lib phil deci.in consi.111.& in.d. consil. 119.& ibi etiam uideri potest si potest pacisci ꝙ detur aliquid pro interesse ratione prætii non soluti & per Affli.in.d.decisi.70.& latissime per Cagnolū ibi in Repeti. Vincentius Maxilla.

1
NISI maritus ad inopiam vergere videatur tunc.n.cōtra ipsum tantum non contra fideiussores dotis exactio indulgetur nisi &.ii.simili videantur paupertate decliues.

IN superiori.§.dictum est quando dos exigitur morte mariti hic uero loquitur quando exactio fit eo uergente ad inopiam iuxta tex.in.l.si constante
1 ff.solu matri l ubi adhuc.C.de iut.doti.† & nota. quia illa dictio nisi posita in prin.non ponitur exceptiue sicut ponitur in secūdo loco in hoc tex.sed ponitur conditionaliter sicut accipitur in.l.quibus diebus.§ quidam titio ibi nisi mater.ff.de condi.& demo. Vel potest etiam accipi exceptiue pro ut est propria natura ipsius dictionis nisi ut per glo.& Doct. in.l.qua actione.C de transa per glo.Bar.& docto. maxime Iaso.in l.si eum.§.qui iniuriarum ff.de cautio & tunc intellectus utrus huius tex.erit istæ uidelicet tunc contra maritum tantum & non contra fideiussores datur dotis exactio nisi maritus sit deductus ad inopiam quasi dicat ꝙ non eo uergente sed deducto ad inopiam potest dari contra fideius-
2 sores † nam si præcedit affirmatiua dictio nisi negat si præcedit negatiua affirmat unde dicendo ꝙ datur contra maritum exactio dotis tantum sequendo dictio nisi in casu quo maritus uergeret ad inopiam nec est facienda uis ꝙ in oratione præcedit dictio ni
3 si & non subsequitur † nam ordo scripturæ non est in consideratione sed ordo intellectus.l.nec.n. ordo ff.de solu & secundum hunc intellectum bene faciunt uerba illa quæ sequuntur uidelicet nisi & ii similiter uideantur paupertate decliues &c.& secūdum hunc intellectum hoc diceret istæ tex Dotis exactio datur contra maritum non contra fideiussores uerū si omnes silicet maritus,& fideiussores sint lapsi ad
4 inopiam datur contram maritum tantum sed huic intellectui obstare uidetur nam si maritus non uergit ad inopiam mulieri constante matrimonio non datur dotis exactio sed eo tunc cum uergit ad inopiam.d.l.ubi adhuc & si tunc daretur exactio contra maritum tantum & non contra fideiussores sed dicas ꝙ esset uerum quando intelligeretur marito urgente ad inopiam sed eo elapso ad inopiam & ita oportet intelligere nam si intelligeremus eo uergen
5 te obstaret etiam † quia dictio tunc positam in hoc tex.quæ refertur ad præcedentia & denotat extremitatem tempons.l.in substituti ne & ibi glo Bar.& Docto.ff.de uulga.& pup.quasi ut sit dicere ꝙ cum maritus uergit ad inopiam tunc datur actio contra ipsum sed intelligendo ut supra non obstat sed quo modo potest considerari ꝙ detur contra fideiussores cum non debent præstari fideiussores,a marito uxori ut.C.ne fide doti den.nisi dicas ꝙ de facto fuerūt dati & renuntiauerunt cum iuramento hodie tamē Ista consuetudo seruit de uento qa fiunt instrumenta uallata renunciationibus,& iuramentis & ut plurimum interueniunt tamꝙ̄ principales & expromissores quod fieri potest ut ibi per Doctor. uide quæ dixi circa materiam præsentis consuetudinis. supra in titul. de don.int. uir.& uxo. in.§. marito ad inopiam urgente. Vincentius Maxil.

ARITO rebus humanis exempto sine filiis, si mulier superuixerit cum dote sua ad nuptias poterit trãsire secundas, nec patri eius permittitur diminutio & si eius patrimonium fuerit diminutum sicut legis distinctione cauetur.

EX principio huius tex. uidetur posse colligi argumentum, a, contrario sensu q si maritus moritur relictis filiis q uxor quæ superuixit non poterit cum dote sua transire ad secundas nuptias circa hoc uide quæ dixi supra in. §. mulier licet domina.
1 † ℂ In secunda parte huius tex. dicitur q patri non
permictitur diminutio dotis etiam si patrimõium
ipsius fuerit diminutum & in hoc deuiat a iure co-
muni nam secundum dispositioně authentiche quã
uis. C. de re. uxo. acti. &. §. quia uero in authenticho
de quali. doti. unde sumitur quando patrimonium
fortuita clade diminuitur licet patri diminuere dotẽ
ratio quare secus per hanc consuetudinem est, quia
dos soluto matrimonio non uenit in posse patris si-
cut ẽ de iure. comuni l. dos, a patre. Sed in posse mu
2 lieris ut habetur in. §. præcedenti. † ℂ Sed quæritur
utrum in terminis. d Authentiche quamuis sit idem
in dote promissa ut si pater promisit dotem & ante
tradditionem moriatur maritus filiæ si pater secun
da uice dans dotẽ possit diminuere glo. in. d. authẽ-
tica quamuis dicit q dispositio. d. authentiche non
procedit in dote promissa sed solum in traddita al-
3 legat tex. in. l. quotiens. ff. solu. mat. ubi tenet † q dos
promissa non dicitur dos licet contrarium teneat ibi
Iaso. col. 4 contra dictam glo. primo consuluit Iaso.
ianuæ ut ipse testatur in. l. filiæ legatorum. C. de le-
ga. & ibi dicit q Cy. Saly. sentiunt contra dictã glo.
& q dispositio illius authentiche procedit etiam in
dote promissa contra glo. consuluit etiam Frã. curt.
in consi. 27. & latissime phil. deci. in consi. 35. in. i. ii. &
iii. Responsione ad d. l. quotiens respondetur de mẽ
te Saly. & phil. decii q non agitur ibi de diminutio
ne dotis sed de translatione unde q actio dotis tran
sferatur in patrem non ex hoc dos diminuitur in q̃
titate & hanc responsionem sequitur Iaso in d. l filia
legatorum aliter & secundo modo respondet phil.
4 deci. in. d. consi. 35. † q ea quæ dicuntur in. d. l. quo-
tiens non haberent locum de iure canonico quod a-
ctenditur in matrimoniis & sponsalibus ita Alex in
d. l. quotiens mihi plus placet responsio Saly. nam
licet in matrimoniis & sponsalibus debet actendi
ius canonicum tamen in accessoriis ad matrimoniũ
sicut est dos sine qua potest esse matrimonium. l. fi.
C. de dona. an nup. non uideo quare. d l. quotiẽs nõ
5 uendicet sibi locum. † ℂ Item quæritur pater pro-
misit dotem pro filia non dedit deinde gener mor-
tuus est & sic illa promissio non habuit effectum an
teq̃ filia iterum nubat moritur pater utrum hæres
patris possit constituere minorem dotem quã pater
primo promiserat phil. deci in. d. consi. 35. col. 3. uer.
postremo considerandum est &c. uult q hæres non
potest diminuere nam cum semel pater in uita de-
clarauit & cum hac declaratione mortuus est hæres
6 non potest recedere, a dicta declaratione † quia facul
tas reuocandi non transit ad hæredem, l fi. C. de re-
uo: dona. c. fi. eo titu & pro hac opi. dicit esse casum
in. l. si ego. § si res alicui ff de iur. doti. & hoc pluries
decius asserit in. d. consi. Nec prædictis obstaret si di
ceretur q promissio dotis fit uiro & non mulieri un
de ex tali promissione uidetur q non sit quæsitum
7 aliquod ius mulieri † quia in stipulationibus perso-
na extrinseca non intelligitur. l si ita. §. grisogonus
ff. de uer. obli. & probatur in. l. si pro te. C. de doti. p
8 mi. † ubi ex promissione dotis mortuo marito agũt
hæredes uiri & non mulier nisi cedatur ut per Do-
9 cto. in. d. l. si pro te † quia Respondetur q licet non
quæratur actio ut ea mediante agere possit tamen
acquiritur illud ius respectu quantitatis ut ipsa in-
uita minui non possit. d. authentica sed quamuis
hoc uoluit Bar. in consi. 120, incipi factum sic se ha-
bet &c per tex. in. d. l uni. § accedit & in. l. ii, cum
ibi nota C. de dot. promi. & hoc est speciale in dote
ut in absentia mulieris ex stipulatione inter alios ce-
lebrata ius ipsi mulieri quæratur respectu quantita
tis uoluit Alex in consi 4. col. 4. uersi. q istud sit ue-
rum &c. lib. ii. sequitur phil deci. in. d. consi. 35. col.
i. licet apud me magna sit phil. decii authoritas ta-
men credo q in hoc aliter dicendum esset nam po-
namus q pater qui dotem pro filia promiserat fuit
homo diligens artifex uel magnus doctor uel alte-
rius facultatis qui multa ex suo ingenio & persona
lucrabatur & confisus lucro aduentitio magnam
dotem promisisset ultra modum existentium facul
tatum si moriatur & filius non sit eiusdem artis uel
ingenii sit forte minor quare non sit permissum re-
cedere, a, promissione patris in hoc casu si nõ rema-
10 neret legitima filio † crederem posse recedere, a, pro
missione patris nam secundum opi. Pau. de cast &
Saly in. l. i. C. de inoffi. doti. quam etiam sequitur
Anto de Alexandro ibi in addi. ad Bar. & Grama. I
decisi 90. etiam si dos fuisset consignata marito po-
test agi contra maritum si filius non habet legitimã
& ita limitarem dicta per phil deci. in. d consi. 35. &
an opi. Pau. de cast. sit uera dixi supra in. §. dos, a, pa
tre num. 92 in hoc titu. sed in Ciuitate Bari hoc est
expeditum nam filius licet pater promiserit magnã
dotem tamen non tenetur dare nisi usq; ad legitimã
ut est tex. infra in titul. si a pat. do. promi ad quid te
11 ne. hære & uide illum tex. ℂ Utrum autem dispo
tio. d authentiche, sed quamuis procedat quando
dos fuit competens ut in tali casu non liceat patri di
minuere & quod si fuerit dos excessiua utrum liceat
diminuere phil. deci. in. d. consi. 35. Refert q aduoca
tus partis aduersæ erat in hac opi. q si excessiua dos
fuerat promissa in tali casu licitum erat diminue-
re mouebatur per. d textu in. §. quia uero ponde-
rando illum circa princ ibi quæsitum est apud ali-
quos si competens est &c. illud uerbum competens
referebat ad dotem sed glo. ibi in uerbo remanente
declarat illud uerbum si cõpetens. i si licet & cũ illa
expositione trãsit ibi phi. dec. in. d con. 35. forsã hæc
perderet in dote promissa & nõ tradita quia si esset excessi
ua & maxime si superuenisset iusta causa posset credo

muta

mutare consilium & constituere dotem congruam secundum mores regionis iuxta l.quæro.l cum post
12 §.gener ff.de iur.doti.† ℂ Quæro Pater dotauit filiam & sine culpa filiç dos est deperdita utrum teneatur iterum dotare dic ꝙ sic casus ē in authentica qđ locum in uerbo nisi filiæ imputari possit.C.de colla & ibi Bal glo in l fi.C.de doti.promi.

VLIER constante matrimonio fructus dotis, per medietatem partitur cū marito si in instrumenro dotali uerbum illud inueniatur appositum Regat se cum marito si uero sic cautum fuerit ut mulier regat se fructus dotis sola lucrabitur nec maritus aliquid propter onera matrimonii retinebit.

HÆC consuetudo recessit ab aula quia in ciuitate bari hodie & per multa tempora i hoc fuit obseruatum ius commune ut fructus Durante matrimonio pertineāt ad uirū l ꝑ oneribus.C.đ iur.dot.l cū de diuisione cū quatuor sequē.ff.sol. matr.

ARITVS si de dote agat uoluntas, exquiritur mulieris quamuis & ea agere possit renitente.

1 †HODIE maritus solus sine consensu uxoris agit pro dote sibi promissa.l.si pater.C.de dot.promi.Imo mortuo marito hæredes eiusdē debent cedere actionem mulieri, ut possit agere alias ipsam mulier agere non posset uel etiam maritus debet cedere ut habetur in.l.si socer.§.lucius.ff.solut.
2 matri † ℂ Sed quæro utrum sine cessione aliquo casu mulier agere possit hic casus euenit mihi in ciuitate Bari nam contracto matrimonio inter quemdā fælicem de solona de ttaoo & smiraldam de Ferraris per patrē dictæ smiraldæ fuerunt promissæ dotes prædicto felici mediante instrumento eum pæcario obligatione bonorum & pacto de capiēdo anteꝗ dos fuisset soluta prædicto fœlici fuit mortuus pater dotās & deinde dictus felix cepit exulare extra regnum ista smiralda reperiebatur destituta q̄a bona paterna fuerant transfacta per multas manus & clarum est ꝙ ex persona sua nullam habuerat actionem contra tertios possessores quia bona fuerāt marito & non sibi obligata & maritus non potuerat cedere quia incertum erat quid fuisset de illo uenit ad me Ego usus fui hoc remedio intentando remedia.l.si constante solu.matri.l.ubi adhuc.C.de iur.dotiu.§.illud in authentico de qualit.doti Contra quēdam hebreū noīe Aim zizum nomine qui possidebat domum patris prædictæ smiraldæ asserendo dictum fælicem exulem uersum fuisse in maximam inopiam & propterea ipsa smiralda intendebat se assecurare de dotibus suis super hipotheca quam maritus habebat super dicta domo ex promissione dotium facta,a,patre.ipsi smiraldæ prædicto fælici cū domus fuerat patris obligantis ex quo ipsa habuerat tacitam hypothecam contra bona & iura mariti & sic contra dictam hypothecam & fundaui me super quadam sollenni doctrina Bal.in.d.l.si pro te.C.de
3 doti.promi.† ubi format quæstionem ꝙ licet mulier non possit agere ex promissione facta marito sub dit Bal ibi circa fi.hæc uerba nisi diceremus ꝙ mulieri competeret tunc hypotheca contra debitorem debitoris circa quod uide supra de hære.acti.l hæredem mariti ista sunt uerba Bal & per hanc doctrinā obtinui sententiam in fauorem quæ fuit lata per reuerendum uicarium metropolitanæ ecclesiæ baren sis quia iudei sunt de iurisdictione Reuerendissimi archiepiscopi barensis beneuerum habui difficultatem ad persuadendum hoc iudici quia uerba Bald. sunt cibus quem non omnis stomachus digerit maxime q̄a aduocatus aduersæ partis demostrabat regulam in cōtrarium tu uero nota.illam doctrinam
4 Bal.† Est & alia uia agendi nam si in instrumento ꝓmissionis dotium repetitur iuramentum prout cōmuniter adhiberi solet in instrumentis mulier poterit agere utili actione ex promissione facta & iurata per dotantem nomine ipsius mulieris quia tunc sine cessione mulier propter uim iuramenti agere poterit quia ex iuramento acquiritur ius mulier licet absenti secundum glo.in.c.quotiens cordis oculus i q.7.ita concinne dixit Alex.in consi.207.incipi domin.e Alexander in.7.lib.ubi.multa ad hoc allegat. Vincentius Maxilla.

I maritum constiterit ex dotali pecunia sibi prædiū cōparasse quartam in eo mulier nec petere nec habere poterit.

ISTE. §. non facit ad materiam tituli cum hic tractatur de iure dotium unde congruentius staret supra in titu.de dona.inte.uir.& uxo.in quo de quarta tractatur & nota ꝙ illud quod in præsenti. §.dicitur procedit de iure quia res empta ex pecunia dotali est dotalis.l.ita constante &.l.res quæ ex pecuniæ ff.de iur.doti unde non conuenit, ꝙ in re propria habeat quartam hoc quod dictum est rem emptam ex pecunia dotali esse dotalē intellige quā do fuit cū consensu mulieris empta ut sit dotalis uide de quæ dixi supra in titu.de dona inte.uir.& uxor. in.§.quarta tradita.

CTIO dotis perpetua est & nullis finita temporibus eius petitio, aut repetitio sepellitur.

EX hoc tex.colligitur ꝙ tam uirō ad petendam dotē promissam ꝗ uxori ad repetēdam dotem

& hęredibus eius non currit aliqua pręscriptio cum
1 dicatur in tex. ꝙ est perpetua nam perpetuum pro-
prie dicitur ꝙ non habet finem & fine temporis pre
fisfione est. l. iii in prin. ff de excep. sed hoc dici non
2 potest ut non sit finis melius est dicere † ꝙ illud uer
bum perpetuo intelligatur usq; ad. xxx. annos in ꝑ-
sonalibus actionibus uel. xxxx. in actionibus in rem
qualis est hypothecaria nam iura ita uocant perpe-
tuas actiones & ita dicunt eas perpetuari hoc ꝓbat
tex. insti. de perpetu. & tempo acti. in prin. ibi aliquā
do tamen & in perpetuum extenduntur. i. usq; ad fi
nem constitutionibus introductum &c & est tex. in
l. i. §. ad hæc. C. de anna. except. & in. l. fi. C. de præ-
scrip. 30. uel. 40. Anno. † perpetuari etiā dicitur actio
3 litis contestatione. d. l. fi. & datur differentia inter in
terruptionem & perpetuationem nam interruptio
est quando præscriptio inchoata rumpitur adeo, ꝙ
illum qui primo pręscribebat facta interruptione o-
portet de nouo inchoare præscriptionem, & de tali
interruptione loquuntur iura in. l. cum notissimi &
4 in. l. sicut. C. de præscrip. 30. uel. 40. anno. † perpetua
tio uero actionis est prorogatio uitæ actionis ut a-
ctio quæ fuerat temporalis & breuis uitæ efficiatur
perpetua. i usq; ad. 30. uel 40. annos ut in. d. l. fi. &. d.
§. ad hæc & est tex in. c. placuit lo. 2. in. §. potest & i.
5 §. ꝙ si per naturalem. xvi q. 3. † & potest perpetuari
uel litis contestatione ut. d. l. fi uel per iuramentum
quod habet uim litis contestatę & actionem tempo-
ralem perpetuat l. ait prętor. §. si is qui temporali. ff.
de iur. iur & declarat Bar. in. l. fi. in prin. ff. de co pee
que. fac. eri. Iaso. in. d. §. si is qui temporali unde secū
dum prædicta actio personalis de dote erit ānorum
30. & hypothecaria annorum. 40. & sic dicitur per-
6 petua ut in dictis iuribus † uidemus. n. ꝙ licet testa-
tor prohibuerit rem in perpetuam, alienari extra
familiam tamen non extenditur ultra quartum gra
dum. §. non autem in authentico de resti. fideico. li-
cet aliter dicat deci. in consi sib col. 3. allegādo Ale.
in consi. , 6. lib. i. tñ si bene ponderentur dicta Alex.
ipse non fundat se in ditione perpetuo sed potius in
uerbo hæredum & successorum & ꝙ alienatio data
in perpetuum non extendatur ultra quartum gra-
dum tenent expresse Iaco. de belui. & Ange. in. d. §.
nos autem item si uenditur domus uel fundus cum
7 pacto de redimendo quandocunq; † istud quando-
cunq; terminatur spatio. 30. annorum ut per Ange.
in consi. 55. incipi. Ioannes Franciscus Bart. in. l. ꝙ si
nolit § si quis ita. ff. de edil. edic glo & Bal in. c. i đ
feu. dat. in uic. leg. conmi. Alex. remissiue in. l. nemo
potest col. fi. ff. de lega. i. Iaso. in. l. petens col. 4. C. de
pact. firmat Boeri. qui multa allegat in decisi. 18:. &
ibi est uidere an stante modicitate prætii cum pacto
de retro uendendo quandocunq; præscribatur spa-
tio. xxx. annorum & an hoc procedat cōtra tertium
8 emptorem & idem boeri. in decisi. 351. in nu 6. † item
uidemus ꝙ hæc ditio perpetuo aliquando accipitur
pro centum annis. l. an usufructus. ff. de usufru. l. si
usufructus municipibus. ff. de usufr. lega. de quo
per bar in. l. annua §. fi. ff. de annu lega. Alex. in. l. i.
in princ. ff. solu matri. Iaso. in. l. in annalibus. C. de
legat. unde dicendum est ꝙ dum hic in text. dicitur
perpetua actio est intelligi debet ut dixi ꝙ durat an
norum. 30. uel. 40. nam non accipitur hæc ditio per-
petua sine temporis diffinitione ut ex prædictis pa-
tet & hoc dixit Bar. in. l. si quis decucurio. C. de de-
curi. lib. x ubi dicit ꝙ stante statuto ꝙ instrumentis
conseruationū & decimarū nulla currat prescriptio
intelligitur nisi fuerit præscriptio. 40 annorum hęc
quidem expositio legalis est & deberet admicti Sed
illa uerba quæ sequuntur in hoc tex. nullis finita tē-
poribus &c. demostrant ꝙ nullo temporis spacio ꝓ
scribitur & pro hac opi. facit ꝙ ante hanc consuetu-
diné tales actiones in ciuitate erant uitæ. 30. uel. 40.
annorum ut i allegatis iuribus habetur sequeretur
ꝙ ista consuetudo nihil adheret & eēt imposita uer-
bis & non rebus. l. ii. in fi. C. comu. de leg. unde ue
ritas est ꝙ in ciuitate bari & in locis in quibus uiui
tur consuetudine barensi in dote non uēdicat sibi lo
cum præscriptio & hoc probatur clarissime infra in
tit. sol. mat. §. temporis quidem angustiis ubi dicit
ꝙ in dote nulla cadit præscriptio sed in morgincap.
& in messio habet locum præscriptio tricennalis &
sic hæc ditio perpetuo accipitur hic sine temporis ꝓ
finitione & hoc in terminis dixit bar. in. l. cum satis
C. de agri. & censi. lib xi: licet Alex. ibi aliter sentiat
& idem Alex. in sua disputatione quæ incipit Sigis-
mundus col. 15. quā disputationé posuit ad titulum
ff. de iurisdic. om. iudi. præscriptio autem centū an-
norum & tanti temporis &c non intelligitur nunq̃
exclusa ut ibi per Alex. & Clarius probatur infra in
titu. de præscrip in prin. ibi excepta petitiōe dotium
& de hac materia præscriptionis dotium ē plene ui-
9 dere per boeri in decisi. 328. † ¶ Sed quæritur pona-
mus ꝙ soluto matrimonio morte uiri dos fuit redi
ta mulieri uel ꝙ solutum sit matrimoniū morte mu
lieris & dos est restituta liberis utrum in ea cadat ꝓ-
scriptio uel habeat locum dispositio præsentis text.
ut actio sit perpetua & nullis temporibus præscri-
batur uidetur dicendum ꝙ adhuc facta dotis resti-
10 tutione habeat locum † nam dos cōsideratur etiam
soluto matrimonio nam eo. etiam tempore dos ap-
pellatur ut patet in Rub. ff. &. C. solu. matr. illud ue
ro quod dicitur ꝙ dos non potest esse sine matrimo
nio intelligitur de matrimonio præsenti uel futuro
ut est glo. & ibi bar. in l. marito in prin in fi. ff. solu.
matr. Pau de cast. in. d. Rub. sol. mat. Et fundus do
talis dicitur etiam soluto matrimonio. l. ii &. l. etiā
ff. de fun. dot. & per consequens nec prescribi. l. ubi
lex & ibi Bar & Imo. ff. de usucap. Bar. & doc. in. l.
filiusfam. §. diui. ff. de lega. i. Sed dicas ꝙ contrariū
est uerum & ꝙ dispositio præsentis tex. non uendi-
11 cat sibi locum in dote restituta † nam facta restitutio
ne mulieri uel eius heredibus dicitur patrimonium
ipsius mulieris. l. 3. §. utrum de mino. l. pomponius
philadelfus. ff. fam. herc. l in rebus. C. de iur. dot. &
12 non consideratur ulterius dos † sicut dicimus de
hæreditate quæ postquam est adita non dicitur am
plius hæreditas. l. sed si plures. §. filio impuberi.
ff. de uulg. & pupilla. & ita in terminis consuluit
Socc. in consi. 121. lib. 1. & Ias. in. d. Rub. sol. mat non
obstant in contrarium aducta nam habent locū an-
te restitutioné nam usq; quo restituatur mulieri etiā
post solutum matrimoniū semper dicitur non auté
facta restitutione uide Iaso. in. d. Rubr. ¶ Sed quid
in ca-

in casu quãdo dos morte mulieris peruenit in pos
se dotantis iuxta tex.in.§. dos a patre ꝓfecta supra
in hoc titu.dicas quod dicitur dos & quod prescri
bi non potest nam cum sit restituẽda filiis aduent
13 entibus in legitima Etate adhuc dicitur dos sicut
dicimus de hereditate relicta sub fidei commisso
adita per heredem nã quo usque restituatur adhuc
dicitur hereditas toto titulo ad trebe.ff. & .C. &
hoc etiam firmat Iaso.in.d.Rub.col.2.uersi.similia
&c.pro quo allegat tex.in.d.aut.sed quamuis & in
l.socius pro filia.ff.pro soci.& in.l.fi.C.Commu.utr.
iudi.unde sequitur quod in ea non caderit prescri
14 ptio ut hic habetur† & licet de ditione perpetuo ali
qua tibi supra dixi tamẽ ultra ea uide glo.notabi
lem & magistram in.l.i.ff.pro socci.& glo.in.c.ea.
n.§.perpetua xii.q.ii &. Iaso. in.l. ii in prin. ff. sol.
matri. Vincentius maxilla.

ORIBVS receptum est ut dos nunquam sine scriptura nulla ratione probetur nisi ante patrię infortunium matrimonium constiterit fuisse cõtractum sed Si data negetur aut redita pars inficiantis se redat idoneam sacramento

CIRCA materiam præsentis consuetudinis multa dixi supra in titu.de testi.in § licet uiue uocis & ibi uidere poteris in tex.ibi.nisi ante patrie infortunium nam eo casu cũ scripture pręsumantur deperdite admictitur probatio p testes utrum in tali casu admictitur probatio per iuramentum partis uide que dixi infra in § sequenti.

E dotibus que ante casum patrię datę dicũtur hec prouisio a nostris sapientibus est introducta ut si instrumenta dotalia dicantur ammissa inspecta qualitate personarum & patrimonii facultate iusta dos arbitrio iudicis statuatur que talibus matrimoniis potuit conuenire, & si de instrõrũ casu & dotis qualitate a muliete uel eius hęredibus si mortua fuerit cum iudicis taxatione iuretur ut locus pateat actiõi: De rebus autẽ mobilibus. Si quęstio deferatur similiter mulieris uel eius hęredũ sacramẽto dirimitur Quotæ res a marito fuerint uẽditę quę restitutioni subiaccant & Quotę in patrię dextrutione deperditę ad redibitionem fortuitus casus Exemit & calamitas generalis: & si de rebus consumptis usu fuerit Dubitatũ licet mulieri uel mulieris hæredibus fidei commictatur tamẽ in hac parte late patet uel succedit iudicis arbitrium ut in specto dei timore deliberet tẽpus matrimonii & personas & rerum materias si cõsumptibiles fuerint uel alias longo tempore duraturę: modo etiã utendi seruato: quædam.n.ex Rebus usus dextrutione facilius consumuntur & sic habita subtili deliberatione mulier modum petitionis & iuramentum pro iudicis remictitur arbitrio.

AD intellectum presentis consuetudinis uide
infra in titu.Sol.matri.§ Sed si matrimoniũ
1 & in § sequenti de dote † in tex.ibi iusta dos &c.di
citur hic ꝙ iusta dos arbitratur inspectis qualita
te ꝑsonarũ & facultatibus.l.quero &.l.cum post.§
gener.ff.de iur. doti.sunt etiam & aliæ qualitates
que considerari debent ad arbitrãdum iustam do
tem quas posui supra eo.titulo in.§ dos a patre ꝓ
fecta Et istud arbitrium datur iudici ut probatur
in.l.si cum ea tunta glo.C.de doti. promi. ubi ha
2 betur † quod incertitudo dotis arbitratur arbi
trio boni uiri bonus uir iudex intelligitur.l. cõti
nuus § cum ita .ff. de uer. obli.l. uir bonus.ff. iu
di.sol.l.in proposita et ibi nota. ff.pro soci. in hac
materia uolo quod recorderis mei ad cognoscen
dum quid quantum, & quando res est, ponenda in arbitrio boni uiri, & credo quod non
reperies alibi maxime ita succinte deductum & per
duas Regulas Cognosces omnia Accipe igitur pri
mam Regulã quam tradit Bal.in.l.testõ quidam.
3 ff.de condi.& demo.† Omne illud ꝙ non potest fie
ri formaliter debet fieri arbitrio boni uiri ista regu
4 la est generalis ad omnia † hinc est ꝙ quando tra
ctatur de simulatione contractus ad cognoscendũ
quando lesio est in prætio uel non cum non reperi
atur formaliter a iure limitatum recurritur ad ar
bitrium iudicis.c.de cãsis in si.offi.delega.ista regu
la bene probatur ex tex.in.l.i.in fi.ff. de iur.delibe.
Bartho.cepo.in tracta.de simu.contra in uersi.ue
rum quia col.2 .uersi.& prima ratio sit Affli. in de
5 cisi.40.col.fi.† hinc est ꝙ quamuis negligentia cõ
stituentis præcarium ammictitur ciuilis possessio
l.quamuis.ff.de acqui.poss.tamen quia non datur
certum tempus a iure infra quod dicatur commis
sa negligentia & sic formaliter decidi non põt cõ
mictitur iudicis arbitrio ita Ale.i.l.si de eo.§. si for
6 te.ff.de acqui.posse.† hinc est ꝙ si pars confiteatur
fecisse contractum puta emptionis & uenditionis
de certa re & discordant de prætio & non potest ꝓ
bari per testes qa formaliter & certitudinaliter nõ
potest constare de pretio statur arbitrio iudicis ita
Bar.in.l.si duo.§.marcellus.ff.de iur:iu.& ibi hoc
7 firmat Bal.† hinc est ꝙ quando non potest præsta
ri res petita quæ de iure præstari debet fit condẽna
tio iudicis arbitrio ad æstimatione ita Bart.& do
cto.in.l.trinum.ff.si cer.pera.& per Speco.in tit. de
obli.& solu.§.sequitur uersi.ad huius Affli.in deci
8 si.23. circa fi.&c.† ex illa Regula etiam resultat ꝙ
licet legatum incertum non ualet ut habetur in. l.
captatorio. ff.de lega.ii.tamen quando sumus in
legatis piis & in legatis pro dote uel in legatis pro
refectione uie quod prospicit publicam utilitatem

& in legato alimentorũ ualet, ut habetur in.c.cum
tibi de test. & ibi late per docto.& in.d.l.cũ post §.
gener & in.d.l.si cũ ea & in.d.l.quidam.ff de leg.ii.
& in l.si cui annui.ff.de annu.leg. & illa icertitudo
arbitratur iudicis arbitrio cũ formaliter & certitu
dinaliter adimpleri nõ posfit Alex. in.l ita stipula-
tus,& ibi Iaso.col.5.&.6.de uer.obli.licet.cy.in.l.f.
9 C.de dot i promi †dicat q̃ nõ est aliqua specialitas
in prędictis legatis q̃ ualeant ratione pię causæ do
tis publicæ utilitatis uel alimentorũ nam ideo ua-
lent, quia ratione adiuncti possunt certificari nam
q̃ legatum dotis ualeat incertum ideo est, quia ex
qualitate personarum, & ex aliis de quibus in. d l.
quæro & in. d. §. gener uerificari potest, & sic dici
potest de legato ad refectionem uiæ, & alimento-
rum & similium Bart. tamen dixit esse speciale in
illis legatis & de hoc est uidere per Alexã. & Iaso.in
.d.l. ita stipulatus patet ergo q̃ illa incertitudo in
prædictis ex quo formaliter eius certitudo haberi
non potest remictitur arbitrio iudicis & de hoc est
bona decisio sacri regii consilii relata per affli. in
10 nu.337.†Ex illa etiam regula uerificatur id quod
dixit Bar.q̃ in stipulationibus prætoriis puta in sti
pulatione de iuditio sisti si dies nõ exprimitur cum
certitudinaliter nõ habetur commictitur arbitrio
iudicis per tex.in.l.de die in prin ff.qui satisda.co-
ga. & idem est in quocunque tempore non taxato
a lege uel statuto q̃ tunc de tempore stari debet ar-
bitrio iudicis tex.est ibi not. glo. in uerbo tẽpus in
.l.si cõstante.ff solu. matri.in.§ peno. & ibi docto-
11 res † hinc est q̃ licet ualeat pactum q̃ de interesse
stetur dicto partis aduersæ ut per Bar.& docto. in
.l.fi.ff.de preto. stipu. tamen potest ratione incerti-
tudinis arbitrari per iudicem ut per Bart.& docto.
12 in.d.l.fi. † item ad cõiecturam dum an donata seu
tradita per uirum, & cognatos uiri uxori sint uere
donata & cuius contẽplatione ut per Bar. & doct.
in.l sed si plures.§.in arrogato.ff.de uulga. & pupi.
multum uersatur iudicis arbitriũ circa quod uide
13 affli.in decisi.315.†Item in arbitrariis actionibus
de quibus in.l.in actionibus.ff.de in lit. iura. mul-
tum uersatur iudicis arbitrium. & pro ut Iaso. ibi
col. 2. dicit uersatur circa tria scilicet circa quale
circa quid & circa quantum ex hoc est, quia ex ua-
rietate personarum & rerum non potest dari certa
forma & propterea habet locum regula prædicta.
14 †Similiter etiam circa probationes cũ examinen-
tur diuersæ hominum qualitates non potest tradi
certa regula & forma circa ipsas probationes pro-
pterea an dicatur probatum, uel nõ probatum re-
mictitur iudicis arbitrio.l.3.§. tu magis.ff.de test.
15 †hinc singulariter dixit Bar.in.l.lutius.ff.de infam.
q̃ si sunt examinati aliqui testes qui uiderẽtur pro-
bare ut quia sunt contestes tamen iudex suo arbi-
trio potest non adhibere fidem ipsis testibus & di-
ctum Bart.sequitur ibi Bal. & Pau.de cast.& Phil.
deci. in consi.463. col. fi. debet tamen exprimere
causam in sententia quare non adhibuit fidem ut
16 non teneatur in sindicatu ut ibi pro doct.† Ex hoc
dixit pau.de cast.in.l admonendi in recollectis flo
rentinis de iur.iur.q̃ etiam iudex ex suo arbitrio po
test ex causa adhibere fidem testibus singularibus
propter magnam fidem illorum hoc etiam sequi-
tur Io.bap.cazi.lupu.ibidem socci. in consi. 262.
fran.bru.in tracta, de indi.& tortu.car.1.fely. in c.
quia uerisimile & phil.deci in.d.consi.463.Marsi.
in.l.1.§.si quis ultro col.9.& in.l.si quis nequeo.nu.
17 149.ff.de quæsti.per grama.in decisi.92.†hinc
etiam est q̃ inditia in causis criminalibus sunt ar-
bitraria quia utrum inditium puta inimicitię non
iudicatur in uno homine sicut in alio propter di-
uersos hominũ mores & sic in aliis inditiis & pro-
pterea quia certa forma dari non potest remictitur
in arbitrio iudicis quæ inditia sint sufficientia, &
quæ nõ ita cy. in.l.fi.C. de quæsti.Bar.in.l.fi.ff.eo.
titu.Io.and.in.c.cum in contẽplatione de regu.iur.
Bal.in.l.ii.C.qua appe.non recipi. Ludo. Rom. in
consi.491.incipi quædam mulier Alex.consi.77.
lib.1.pari.de pute.in suo tracta.sindi.in uero tortu-
ra per plures columnas Ange. de aret.in tract.ma-
lefi.in uersi.q̃ fama publica precedẽte in uersi.quæ-
ro an unum inditium uel plura, &c. & ibi August.
arimi.in addi.hipoli. de marsi. in sua practi. in.§.
18 diligenter col.4.†hoc tamen intellige cum grano
salis Dum modo arbitriũ sit regulatum a iure, uel
ratione & non ex ceruice propria alicuius ceruico-
si ad quod uide Ludou.in.d.consi.492.& hipo.de
19 marsi.in consi.15.col fi.†Sed aduerte etiam quia
quod dictũ est procedit in inditiis dubitatis ut iu-
dex habeat arbitrium secus autem in inditiis indu
bitatis:nam ex illis indubitãter potest reus poni ad
torturam ut dicit Io.and. in addi.ad specu.in titu.
de proba.§1.Refert aret.in.d.uersi.quæro an unũ,
&c. Et hoc quando iudex ex illa tortura uellet hã-
bere confessionem delicti ut ea habita posset impo
nere pęnam ordinariam nam quando essent solum
inditia indubitata quia per ea absque alia tortura
poterit quis condẽnari non tamen ad mortem nec
ad pęnam ordinariam delicti secundum magis cõ-
munem opi.doctorum de quo est uidere per fely.
in.c.quia uerisimile de præsump.& per abb.& fely.
in.c.tertio loco de prob.& in.c.tertio loco de præ-
sumpt.& est optima addi. hiero.rucha. in addi.ad
20 ange.de aret.in.d.uersi.quæro an unum,&c. †Sed
est bene aduertendum q̃ quando iudex habet indi-
tia indubitata contra aliquem & uult illũ torque-
re ad emẽdam confessionem ne possit appellare ut
faciunt crudeles iudices ut dicit and.de yser.in cõ-
stitu. regni si dãna clãdestina & habetur per thom.
grama.in consi.1.tunc iudex debet protestari q̃ nõ
infert torturam ad inquirendum delictum, sed ad
sciendum qualitates delicti. Similiter & quãdo per
ueras probationes cõstaret de delicto potest iudex
protestari q̃ infert torturã pro habẽda notitia cõ-
plicium & sociorũ alias si simpliciter daret & reus
esset constans ne dum per torturam purgaret indi-
tia dubitata, sed etiam indubitata ita not.dixit al-
ber.de rosa in.l.edictum & ibi hipol.de marsi.ff.de
21 quæstio. †Secundo collige aliam regulam quam
22 tradit etiam Bal. in .l. omnium autem per glo. ibi
positam.ff.de procurat.q̃ arbitrium iudicis non se
extendit ad illud quod lege uel statuto est cautum,
sed solum ad id quod non est iure cautum un-
de si pro aliquo delicto reperiatur a iure statuta
certa pœna non poterit illam pœnam alterare sine
causa quando uero adesset causa tunc cadit arbi-
23 trium † ut in exemplo in eo qui occidit uxorem co
prehensam in adulterio calore iracundiæ & nõ ua
lens iustum dolorem temperare.l.si adulteriũ cum
incestu.§.imperatores,ff.de adult.nam diminuitur
ibi

24 ibi pæna legis corneliæ de ficcaris ꝑplos dixit ange.
ibi ꝙ propter uerba iniuriosa minuitur pæna illi
qui fecisset agressurá cõtra iniuriãtem quod di-
ctum sequitur Alexan. in consi.76.col.i.in lib.i.&
augu.arimi.in addi.ad ange.in tract. malefi.in uer
bo uerba iniuriosa in addi.incipi. adde istã doctri-
nam specu.&c.de quo uide late per boeri.in decisi.
25 169. † Vel potest poni exemplum in eo qui agres-
sus occidit agressoré nam quandoq; poterit etiam
absolui ut per docto.in.l.i.C.un.ui.& in.l.ut uim.
26 ff.de iusti.& iur. † Quid enim si titius dixerit iniu-
riam uerbalẽ sempronio & sempronius dixerit aliã
iniuriam uerbalem titio utrum sempronius laces-
situs sit impunis si forte accusaretur specu. in titu-
lo de accusa.in.§.1. uersi. quid si uocaui te latro-
nem,&c.dicit ꝙ ultimus qui profert iniuriam non
tenetur actione iniuriarum hoc dictum sequitur
Ange.in.d.l.ut uim & Ange.de aret. in.d.tracta.in
d.uerbo uerba iniuriosa uersi. quid plura si aliquo
dicto allegat tex. qui cum maior.§. accusasse.ff. de
bon.libee.& augu. ibi in addi. dicit ueram esse do-
ctrinam specu.tamen in contrarium allegat consi.
Bar.in nu.103.Incipi.in.q.uertente inter D. n. &
S.Iaso. etiã in.d.l. ut uim col.fi. sequitur eam. Sed
contrariam opinionem & magis ueram tenet ibi-
dem phil. deci.col. fi.in eo quãdo mutuo dicuntur
uerba iniuriosa ad honoris offensam ut in exem-
plo specu.quia in tali casu non consideratur defen-
sio.sed ultio bene uerum si aliquis diceret tibi iniu-
riam ad repellendum eam poteris ei dicere ꝙ men-
27 titur † Et licet uerbũ mentiris uel mentitur sit uer-
bum iniuriosum ut per Bart. in.l.apud labeonẽ.ff.
de iniu.tamen quia dicitur ad repellẽdũ quod erat
obiectum est licitum ita Bar.in.l.quæ omnia.ff.de
procura. Secus si tu dicis uni latro & ille replicat ꝙ
es proditor nam hoc casu uterq; tenetur ut per de-
ci.in d.l.ut uim & in consi.487. Crederem tamen
ꝙ ille qui secundo loco prorupit ad iniuriã mitius
esset cum eo agendum cum prouocatus calore ira-
cundiæ dixerit argumento.d.§. imperatores & ibi
ange.ex prædictis igitur dico ꝙ ex causa licet a pę-
28 na a iure statuta recedere. † ¶ Vtrum autem sicut
iudex ex causa potest minuere pænam a iure statu-
tam ita etiám ex causa in arbitrariis posset maio-
rem pænam imponere glo. in.§. in summa insti.de
iniur. dicit ꝙ in arbitrariis iudex potest imponere
pænam usque ad mortem inclusiue & illam glo.se-
quitur Bar.in.l.si qua pęnam de uer.signi. Bal.in l.
fi.ff.de re diui.& in.l i.C.de hi.qui latro.occul.& in
c.i.§.iniuria de pac.iur. fir. imo.in.c.inquisitionis
de accu. abb.feli.& phil.deci.in.c.ex literis de const.
cum aliquibus tamẽ modificationibus ut per fely.
in.d.c.ex literis. Sed contra illam glo.uidetur Alex.
in consi.111.lib.1.imo.in.l.ii. ff. de publi. iudi.
quem refert & sequitur ange.de aret.in.d.tract.ma
le in uerbo uerba iniuriosa in uersi.fi. & ibi agusti-
in addi.uidetur etiam tenere cõtra dictam glo. Et
dicit ꝙ doctores nõ intellexerunt dictam glo.nam
dum glo. dicit ibi ꝙ potest imponi pęna capitis nõ
debet intelligi de amputatione capitis ad hoc alle-
gat tex.in.l.hos accusa.§. omnibus. ff. de accu. &
29 glo.ibi in terminis tunde dicebat Io.and.in.c.quan
to de iur. iur. ꝙ fuit obtentũ ꝙ stante statuto im-
ponere pænam capitis intelligitur de pæna de por-
tationis allegat etiam tex.in.l.immersis.C.de nau-
fra.lib.xi.iuditio meo melior glo.quæ ad hoc alle-
gari possit est in.l.uni. in uerbo capitali. C. ne xpi-
manci. Ex qua inferunt docto.ꝙ pæna capitalis in
dubio debet interpretari de deportione contra illã
glo.tenet etiã iaso. in.l.& si legibus.C.si con.iu.uel
uti.publi. Et quatenus augusti.arimi. ita audacter
dixit ꝙ docto. non intellexerunt dictã glo.ego di-
co ꝙ ipse nõ intellexit nam dum glo. dixit illud uer
bum capitis uere intellexit de morte naturali & nõ
de pæna deportationis, & seruitutis licet dicatur
capitalis per supra allegata,& qd hoc sit uerũ colli
gitur ex uerbo sequenti dũ glo. subdit illud uerbũ,
uel status nam per seruitutem & deportionem mu
tatur status in.l.i. de capi. dimi.in prin. si illud pri-
mum uerbũ capitis intelligeretur de deportione &
morte ciuili frustra adidisset illud uerbum status
quod idẽ est & ꝙ pæna capitis intelligatur de mor
te naturali.ultra tex.qui allegantur per docto.ego
allego tex.cui non potest respõderi in.l.i.§.qui pue-
ro.ff.de extraordi. crimi. dum dicitur ibi ꝙ perfe-
cto flagicio capite punitur imperfecto in insulã de
portatur & sic ibi pæna capitis intelligitur de mor
30 te † facit ad hoc dictum inno.in.c.i. de constitu.ꝙ
ex causa licitum est leges transgredi facit tex. in.l.
aut facta.§.fi.ff.de pen.cõmunis opi.est cum glo.ut
in arbitrariis pęna extendi possit usque ad mortem
inclusiue ut dicũt docto.in.d.c.ex literis Alex.in.d.
consi.cxi.debet tamen modificari in casibus de qui
bus per fely.in.d.c.ex literis. Et circa arbitrium iudi
cis in pænis imponendis in arbitrariis iuditio meo
melior tex. de mundo est in.l.pedius.ff.de ince. rui.
nau. ubi in fi.dicuntur hæc aurea uerba quæ sunt
uerba diui pii imperatoris respondentis ad consul-
tationem. Et omnino ut in cæteris ita & in huius-
modi causis ex personarũ conditione & rerũ qua-
litate diligenter pænæ sunt æstimandæ ne quid aut
durius aut remissius constituatur q̃ causa expostu
31 lat. † Et licet supra dictum ꝙ quando pæna est sta-
tuta a lege iudex non potest imponere pænã extra-
ordinariam similiter etiã in ciuilibus quando cau-
tum est in lege iudex non potest arbitrari hoc fal-
lit in principe qui cum sit supra legem tam in pæ-
nis q̃ in omnibus potest aliter & aliter arbitrari ui
32 de per augu.in.d.addi. † Ad prædicta facit quia li-
cet omnes iudices iudicare debent secundum alle-
gata & probata.l.illicitas. §. ueritas & ibi Bart.ff.
de offi.præsi. tamen papa & imperator possunt iu-
dicare secundũ conscientias ita Bar.in.l.emilius.ff.
de mino.quia quod facit princeps facit ut deus ad
quod uide phil.deci.consi.699. Redeundo ad tex.
nostrum dico ꝙ non est mirum si statuentes dixe-
runt ꝙ dos debet in casu infortunii patriæ arbitra
ri & similiter ꝙ de rebus consumptis in matrimo-
nio succedit arbitrium iudicis nam circa prędicta
nõ potest dari certa forma. Si solatii causa uolueris
legere plures & plures casus in quibus habet locũ iu
dicis arbitrium uide hipol. de marsi.in.l. quæstio-
nis.ff.de quęstio. Sed ex illis duabus regulis tradi-
tis per Bal.in.d.l.testamento quidam & in.d.l.om-
nium autem quas supra memoraui poteris aperte
cognoscere omnia quę sunt cõmissa in arbitrio iu
dicis melius q̃ si uidisses omnes libros legales esset
enim infinitus labor scribere quę in iudicis arbitrio

QVALITER MVLIERIBVS ALINARE *permiſſum ſit rubrica.*

VISVM Eſt ſupra de dotibus mulierum uerum, quia contingit aliquando eas in totum uel in partem alienare ideo dixit in præſenti titulo qualiter mulieribus ſit permiſſum alienare.

MVLIERI Nulli libere ſub ciuitatis noſtræ ditioni manenti permictitur ſine iudice alienare: ſiue coniugata, ſiue uirgo, ſiue uidua doceatur. Sine parentibus autem uendere con ſueuit dũ tamẽ mundualdus interſit: quoſlibet in parentes extraneos in locum parentis fictio iuris ciuilis admitit: & ſine iudice & ſine parentibus mulier rem poteſt uendere ſpecialem & unicam dum alium roget & alterius miniſterio de more fungatur forte maritum, aut patrem, aut fratrem ordine tamen ſeruato: his enim perſonis uendentibus perpetuum uenditio ſortitur effectum his etiam perſonis eſtantibus alios mulier rogare non poteſt nec debet. Sed ſi nulla prædictarũ inueniatur perſona extraneum pænitus & ignotum ad preces ſuas poterit licenter admitere: Quæ omnia in alienationibus illibata ſeruantur: Vbi aut mulieris aliquis interuenit mulier tam principaliter tenetur obnoxia & primo debet ex ordine conueniri eo in ſubſidium reſeruato.

IN Tex. ibi ſub ciuitatis noſtræ dictioni, &c. ui-
1 detur male dictum † quia ciuitas nullam habet
dictionem in ciues cũ ſit ciuitas ſubdita quæ nullam habet dictionem, nam dictio Imperium denotat ut not. in. l. imperium. ff. de iur. om. iudi. Sed hic accipitur large non pro ueris dictione, ſed pro quadam poteſtate quam patria habet in ſuos ciues
2 † nam patriæ obediẽtia debetur. l. ueluti. ff. de iuſt.
& iur. hæc uerba fuerunt ſumpta ex. l. i. qual. mul. liber. ali. permi. eſt in prin. in longoba. ibi dum dicitur nulli mulieri libere ſub regni noſtri dictione, &c. Et not. quia in. d. l. i. non eſt cautũ de iudice, ut cauetur in præſenti cõſuetudine, ſed ſolũ ibi cautũ
3 eſt † q mulier non poſſit alienare aliquid de rebus
ſuis mobilibus aut imobilibus ſine mũdualdo nec põt uiuere ſine mũdio, ut ibi dicitur intellige circa ipſas alienationes ut ibi habetur p carolũ & in. l. ii. in eo. titu. Cautũ eſt q mulier per ſe aut ſimul cum marito nõ poteſt uendere niſi interueniat duorum
4 aut trium propinquorum præſentia † quos paren
tes illud ius appellat quos & nos quoque uulgariter parenti appellamus cognatos, & agnatos, & ſi coram illis mulier cõqueſta fuerit de ui circa illam rem uendendam coram iudice non eſt ſtabilis contractus alias erit ſtabile quod factum eſt & debent dicti parentes, ſeu iudex ponere manum ad illam cartã unde ex illo tex. uidetur colligi q mundualdus debet ſe ſubſcribere in cõtractu uel inſtrumento contractus in quo interuenit pro mundualdo, & male obſeruatur & prohibetur ſcriba cartã ſcribere ſine præſentia iudicis re parentum & ſi fecerit alienatio eſt uacua & ſcriba punitur ac ſi cartã falſam feciſſet unde ex illis duabus legibus fuit ſumpta præſens conſuetudo, ſed hoc additum eſt q debet ad eſſe iudex, ſed in illis legibus alternatiue po
5 nitur parentes uel iudex † præſentia enim iudicis
tollit metum. l. ſi. ff. quod met. ca. in prin. l. i. C. de hi. qui propter met. iudi. non app. l. i. C. de prædi. curi. lib xi. uoluit Bar. in. l. frater a fatre uerſi. tertio quæro. ff. de condi. indeb. Bal. ſaly. Pau. de. caſt. & Alex. in. l. pacta nouisſima. C. de pact. & ibi Iaſo. ponit ſeptem notabiles effectus quos operatur præſentia iudicis item in præſenti conſuetudine non curatur de præſentia propinquorũ dum tamẽ interue
6 niat mundualdus. † Similiter etiam præſentia ami
corum & propinquorũ tollit præſumptum metũ. l. tranſactionẽ. C. de tranſa. & ibi Bar. Bal. & communiter docto. in tantum q ſi aliquis uellet probare contrarium non ſufficiunt duo teſtes ita dixit ibi pau. de caſt. & ioan. de aret. habetur per hipoli. in ſingu. 528. iſtud tamen limitatur non procedere quando perſona quæ inferet metum eſt talis quæ etiam in præſentibus amicis & parentibus metum inferre poteſt ita ſingulariter dixit Ange. in conſi. 215. refert Iaſo. in. d. l. tranſactionem & phil. deci. in conſi. 219. col. ſi. ad materiã uide Boeri. in deci. 100. & in deciſi. 101. quæ autem eſt ratio q in contractibus mulierum debet interuenire præſentia propinquorum eſt illa ut ceſſet præſumptio metus & doli ut per docto. in. d. l. tranſactionẽ & propter
7 ea dicit Bal. in. l. ii. C. de reſci. uen. q ſtatuta quæ re
quirunt præſentiẽ propinquorũ in cõtractibus minorũ & mulierũ ſunt æquisſima nam hæ perſonæ facile ſubducuntur modo minis modo blãditiis & not. q ſtante ſtatuto q in cõtractibus mulierũ adhibeatur præſentia propinquorũ ſi fieret contractus ſine eorũ præſentia eſſet nullus ita Bal. per glo. ibi. in. l. ſi quis mihi bona. §. ſi. & ibi Alex. ff. de acq. hære. Et ibi Alex. de mẽte Ludo. Roma ponit quatuor notabiles limitationes & quare potius requiritur præſentia propinquorum q̃ aliorum ratio ſecundum Bart. & Bal. in. d. l. tranſactionem eſt illa quia illi cum debeant ſuccedere diligenter aduertunt & ſecundũ iſtam rationem proximiores ſucceſſiui debent admicti & non alii & tamen ut dixit ibi Iaſo. q hoc de cõſuetudine nõ obſeruatur, quia dum modo interueniant conſanguinei nõ curatur an ſint proximiores crede q uera ratio eſt q cõſanguinei propter ſanguinis cõiunctionẽ magis ipſi q̃ perſonæ extraneæ diligunt mulierem & ſic præſumuntur magis curare utilitatem illius tamen hodie aliter ſeruatur quia in contractibus notari ſo-

lum cum interuentu iudicis ad contractus & testiũ
& cum præsenti a unius consanguinei aut affinis lo
co mundualdi uel etiam alterius extraneæ personæ
quam dicunt ipse notarius & iudex dare ad postula
tionem mulier s ex potestate tibi concessa,a,rege &
hoc indifferenter faciunt & male, quia potestas il-
lis concessa debet intelligi quando omnino carent
mulieres mundualdo quando uero habet licet sit
absens cito reuersurus non debet dari alius dixi ali-
8 quid infra in titu.si mund.abe.contig. † de iure ue-
ro longobardo mũdualdus debet habere mundiũ
mulieris in sua potestate & amictit mundium si cri
men mulieri iniecerit uel fuerit ĩsidiatus uitæ illius
uel ipsam inuitã uoluerit alicui copulare uel ipsam
stringam appellauerit seu mascam uel male tracta-
uerit ut habetur in toto. titu.quali. mu.amt.muli.
Excipitur si fuerit pater seu frater & in casu quo il-
le mundualdus se purgauerit recuperat mundium
9 † de iure ciuili mũdus muliebris dicitur uas in quo
cõtinentur multa ad ornatum mulieris ut.l.i. &.l.
10 argento.§.mundus.ff. de au. & arg. lega. † utrum
consensus mundualdi,uel propinquorum possit in
teruenire post factum cõtractum dic ꝙ cum requi-
ratur pro forma debet interuenire in ipso actu ut
tenet Bald. in.l.i. C.qui admi.& uide ad hoc Bald.
Alex.& Iaso.in.d.l.si quis mihi bona.§.iussum col.
penu.ff. de acqui. hære. Et non solum authoritas,
sed etiam consensus quando requiritur pro forma
debet contemporaneæ cum actu interuenire ut per
mari.socci.in cõsi. 15.col.4.Carolus autem in.d.
l.i.qual.mul.alie. permi. dicit ꝙ mundualdus licet
post longum tempus non possit habere ratum ta-
men statim sic facit pro Caro.Regulã quæ inconti
ti fiunt uidẽtur in esse.l.lecta.ff.si cer.peta.glo.in.l.
11 pomponius.§.rati.ff.de procura. † Et quid si pro-
pinqui non sint uel nolint sine causa interuenire ui-
de quæ dixi infra in titu.si mund.abe. contin. Ad-
uertendũ est etiam hodie ꝙ in regno mulieres sunt
prohibitæ pro aliis se obligare & intercedere & nõ
possunt renuntiare benefitio uelleani etiam cũ iu-
ramento unde semper sunt tute dicto benefitio in-
tercedendo pro aliis, & dicta obligatio iudica.ie
contra bonos mores ciuiles, & naturales ita ꝙ ha-
bet locum tex. in.c.non est obligatorium de regu.
iur.in 6. hoc cautum est in regia nouissima prag-
matica quæ incipit Carolus quintus Romanorũ
Imperator don petrus de Toleto,&c. Sub dato nea
poli in castro nouo sub die. 12. maii. 1543. Et
memini ꝙ omnes notarii timore pæne contentæ
in dicta pragmatica in tantũ erant perterriti ꝙ pee
plures & plures menses non audebant stipulare cõ-
tractus mulierum & hodie etiam sunt de illis nota
riis qui profiteatur scire supra Orlandinum & no-
lunt stipalare contractus mulierum qui non com-
prehenduntur in dicta prag. sine decreto regio, &
miseri decipiuntur nam illa pragmatica solũ pro-
hibet mulieres posse pro aliis intercedere uel suscipe
re alienam obligationẽ in aliis casibus semper mu
lier potest cõtrahere & dicta prag. non obstat pro
certo dicta pragmatica fuit facta: nam ꝙ muliee
obliget se pro debito alterius, & renuntiet uelleano
12 non est de iure † nam eo ipso ꝙ renuntiat intelligi-
tur decepta l.doli.§. diuersum.ff.de noua.l.si. inter
dũ.ff.de minor. hoc tamen procedit ex abusu non

13 obstat tex.in.l.si.§.penu.ff.eo titu. † quia ideo ualet
ibi renuntiatio quia fuit facta in iuditio ita docto.
14 in.d.§ penu. † ¶ Vtrum mulier uiuens iure longo
bardo possit testari sine interuẽtu mundualdi affli.
late disputat hoc in decisi.260.& per multas ratio
nes concludit ꝙ mundualdus debet interuenire &
in constitu.regni instrumentorũ robur facit men-
tionem de dicta decisi.& firmat illud idem & ibi di
cit ꝙ quædam humana bestia ausus fuit contradi
cere prædictæ decisioni ne continger uocat huma
na bestia nollem contradicere. Sed quia uiam uni-
uersæ carnis ingressus est pro ut nos quoque ingre-
diemur confissus ꝙ illud dicere non potest dicã pa-
ce memorie tanti uiri ꝙ non placet eius conclusio,
& eo maxime uenio ad hanc disputationẽ quia illa
non est decisio sacri regii concilii quia non sic fuit
decisum dicit tamen ipse ꝙ maior pars dominorũ
de concilio inclinabat ad illam opinionẽ non ta-
men ꝙ sic fuerit decisum quia si esset decisio sacri
regii concilii non auderem, & propterea non bene
maranta peæceptor meus in suo aureo specu.in ter
tia part.col.19.uersi.quarto istam partem,&c.no
minat eandem decisionem sacri regi conclii & con
15 tra conclusionẽ affli. facit primo † ꝙ actus testan-
di non debet depẽdere ex alieno arbitrio.l.captato
rias &.l.illa institutio.ff.de hæred. insti.l. captato-
rias.C.de testa.mili.cum simi. utique si non posset
testari sine uoluntate mundualdi dependeret ulti-
ma mulieris uoluntas ex alieno arbitrio & sic esset
captatoria quæ non ualeret etiam ad pias causas
secundũ opi.multorum docto. & Iaso.in.d.l.capta
16 torias de testa.mili. † hoc probatur ex ratione quæ
traditur quare captatoria uoluntas nõ ualet ratio
est illa ut dicit glo.in.d.l.institutio quia homo nõ
potest conferre arbitrium alterius super bonis eo
tẽpore quo non essent suæ quia eo ipso ꝙ quis mo
ritur cessat esse dominus suarũ rerum, & arbitriũ
alterius esset collatum ad tẽpus post mortem & sic
ad tempus inhabile & hæc ratio aprobatur ab om
nibus scribentibus hæc enim ratio militat in hoc
casu nam si mulier deberet testari cum interuentu
mundualdi aut uolumus dicere ꝙ iste mundual-
dus interuenit tanquam statua & homo mutus &
non intelligẽs & nihil esset aut uolumus dicere pro
ut iura longobarda & omnes docto. & ipse quoq;
affli.præsupponit ꝙ interuenit ne mulier fragilita-
te sexus decipiatur & ut disponat ad consilium &
ipsius mundualdi, & tunc quia hoc consilium &
uoluntas mũdualdi esset collata a mulierem in id
tẽpus quo mulier ipsa nullum haberet dominũ de
his de quibus disponit non ualeret ratione antedi-
17 cta. † Præterea & fortius in testamento duo consi-
derantur substantia scilicet & sollennitas:substan-
tia consistit in uoluntate sollẽnitas uero in forma
quo ad substantiã testamentũ est de iure gentium
nam homines q̃ primũ esse ceperunt non dum scri
18 ptis legibus de bonis eorũ testabantur † & in uete-
ri testamento antiqui patres ante legem mosaicam
etiam testabantur ut dicit glo. in.l. quotiens.ff. de
hære. insti.Sollẽnitas uero & forma testandi fluxit
a iure ciuili & positiuo ita Bar.in.l.interdum.ff.de
condi.indeb.& in Rub.ff.de acqui. hære. Ange.in
19 cõsi.88.Alex.& Iaso.in.d.Rub.†Ex quo uenit ꝙ li
cet forma & sollẽnitas testamẽti lege ciuili & muni

cipali

 92

cipali mutari possit sicut uidimus de facto q i m s tis locis testamentum ualet cum minori numero .e ptem testium ut Venetiis ut per Cy.Bar & Docto. in.l.si non speciali.C.de testa & in testamento ad pias causas.c.relatum lo.ii.cum esses de testa.l.ii.C.d sace.san.eccle.& in testamento inter liberos.l.hac cõ
20 sultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.† similiter et uidemus, q aliqua testamenta ualent sine hæredis institutione ut quando sumus ad pias causas datis executoribus qui habeerentur loco hæredum c.cũ tibi de testa.secundum intellectum Inno quem docto.communiter sequuntur Alex.consi.4.col.6.& i consi.98.col.fi.in 2.lib.hoc ideo est qa omnia hęc sunt de forma & sollemnitate. Sed ipsa substãtia testamenti quæ consistit in uoluntate cum procedat de iure naturali & gentium non potest mutari lege
21 positiua & municipali † nam quod omnes homines seruant ius ciuile mutare non potest.§.iura autem naturalia insti.de iur.na.gen.& ciui.l.ii.ff.de usufr. ea re.quæ usu.consu.cum simi.hinc est q dum quęritur an testamentum imperfectum ualeat, quo ad
22 pias causas sit distintio † an est imperfectum ratione formæ & sollemnitatis & in tali casu ualet, ue puta si esset cum minori numero testium requisitorum, uel si non esset publicatum uel quid simile & sic etiam inter liberos. Aut ratione uoluntatis & tunc nullo modo ualet etiam ad pias causas nec iter liberos ita Docto in l si is qui.ff.de testa.& maxime ibi per Fran.de aret.late phil.deci.in consi.159.unde sequeretur q si cum mundualdo esset necesse mulierem testari q uoluntas eius non esset libera & testamentum peccaret in uoluntate, & propterea bene dixit Pau.de cast.in.l.ex facto in prin.ff.de uulg.& pupi.
23 quem ipsemet Affli.allegat in.d.decisi.† q non ualet statutum q mulier non possit testari sine con
24 sensu uiri † nam in tali casu auferretur testamenti factio homini libero quod esse non potest.d l.ex facto & habetur per Docto.in.l.stipulatio hoc modo cõcepta ff.de uer.obl.& dictũ Pau.de cast.sequitur Alex in consi.11 c.in 2.lib & Iaso.ibi dicit q comunis opi.est cum Pau de cast.& licet ipse Iaso. arguat cõtra tñ nihil boni dicit ut infra demostrabo opi.etiam Pau.aprobant Alex.& Fran.de Aret.in.d.l.ex facto & q non ualeat tale statutum firmat idem Iaso. in.l.non idcirco C de codici.& est comunis opin.ue
25 ipsemet Iaso.dicit in d.l ex post facto.† Præterea si dispositio principis disponens circa actum testandi non extenditur in dubio quãdo ex ea resultaret ablatio factionis testandi ut.d.l.ex facto quanto fortius hoc est dicendum in statuto quod esset conditũ ab inferiori a principe & hoc argumento utitur Alc.
26 in.d.consi.1?.† rursus arguã ab absurdo certum est q qui facit testamentum potest illud mutare & aliud immo plura de nouo facere.§.sed, & posteriore insti de testa.nam ambulatoria est testatoris uoluntas usq ad mortem.l.4 ff.de adim.lega si mulier faceret testamentum cum authoritate mundualdi nõ esset in eius potestate illud reuocare nam cum non dependeret ex sua mera uoluntate sed ex iuditio alterius non posset ipsa sola reuocare sicut nec potuit
27 ipsa sola facere † nam quo uinculo unumquodque ligatur eodemque uinculo dissoluitur.l.nihil tam naturale.ff.de regul.iur.hoc etiam optimo simili persuadetur certum est q statuentes possunt mutare statuta facta a se ipsis.l.si quis in prin.ff.de lega. 3.argumento.l digna uox.C.de legi.habetur per Bar.& Docto.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur. tamen si ipsi statuentes cum authoritate superioris fecissent statuta non possunt ipsi soli reuocare superiore inconsulto ut in specie dixit Bald.in.d.l.ex facto & Fely.in.c.qual.& qua.lo primo de accusa.& in c.i.de spon.unde sequeretur q mulier ex libito uoluntatis,non posset testamentum cum authoritate mundualdi factum reuocare contra tex.in.d.l.4.&
28 d.§.posteriore † unde ad propositum dicit Soccin. consi.43.circa fi lib.i.q si sindicus non potest contrahere sine licentia prioris ciuitatis ita non poterit contractum dissoluere eo fortius in mundualdo qui se habet ad instar curatoris ad reintegrandam personam mulieris contrahentis ut supra dictum est, & declarat Doctor. Alex.maxime in.l.i.§.quæsitum ff ad trebell.Præterea ad corroborandum hãc meam opinionem contra dictam decisionem arguo etiam ab absurdo ponamus q quædam mulier uult testari in scriptis ut nullus sciat quæ in testamento scribit in uita sua iuxta formam l.hac consultissima.C. de testam. Aut diceres q tale testamentum ualet aut non si dices q ualet ego habeo intentum, q possit fieri testamentum sine interuentu mundualdi contra Affli. Dices q non ualet sequitur absurdum, q mulier uti non possit beneficio d.l.hac cõsultissima
29 quæ lex est generalis † & edictum de testamentis est prohibitorium ut dicit glo.in l ii.ff.de lega.t.nam & sunt certæ personæ quibus prohibita est testamẽti factio ut nota.in.§.si insti.qui testa.fac.pos & hanc meam opinionem expresse firmat Iaso in.d.l.ii.de lega.i col.3.uersi pro opi.mea.allegat tex.in.l.uerba gesserunt ff de uer.sign miror q Affli.non uidit eum quia loquitur in terminis unde concludo q cũ ista interuenctus mundualdi induceret captatoriam uoluntatem & respiceret substantiã testamenti quæ debet dependere a sola uoluntate testantis immo auferret ipsam liberam uoluntatẽ testandi q talis mũdualdus non debet interuenire in testamentis mulierum quia debent esse libera & retenta hac opinione faciliter responderi potest ad omnia adducta in cõtrariũ per Affli.in.d.decis & nõ obstat primo auto. Caroli glosatoris iuris logobardi i l.si qua mulier i tit.de santimoni nã licet carolus dicat q mulier cõiugata nõ põt nec p aĩa nec aliter disponere i ultima uolũtate d ebꝰ suis ex isto dicto caroli nõ ẽ sumẽdũ argu.a cõtrario sensu q̃si uelit dicere Carolus q cũ mũdualdo disponere possit nã plerũq ex legibus ipsis nõ sumitur arg a cõtrario sensu ut p doct.in.l.i. ff.de off eiu.cu.ẽ mãd.iurisd.& si ipẽ carolus uiueret & oẽs doctores de mũdo nõ possẽt certe facere unã legẽ in longobardis quę uelit & mãdet q in testamẽtis mulierũ requiratur mundualdus bñuerũ illa.l.i.qua.mul.ali pm.uult, q mulier nõ põt sine mundualdo donare & alienare de rebus suis & hæc lex nõ debet extẽdi ad testũ pec ea quę supra dicta sunt & infra dicentur Minime etiam obstat alia glo.
30 Caro.in d l.i.† nam licet dicat ibi Carol q mulier nõ potest uiuere sine mundio sicut piscis sine acqua

est uerum in contractibus inter uiuos secus in testa
mentis per ea quæ infra dicentur. Non obstat Ter
tium argumentum Affli.dum dicit φ si in casu spe-
tiali permictitur mulieri per ius longobardum te-
stari usq; ad tertiam partem sine mundualdo ergo
in aliis est in cōtrarium ut nō possit testari sine mū-
dualdo.l.i.ff ad muni.l.ius singulare.ff.de lgi. Di-
co φ si ipse Affl.uidisset tex.in.d.l si qua mulier nō
fecisset hoc argumentum nam illa lex uult φ si mu
lier habet filios & uult ingredi monasterium potest
cum tertia parte bonorum suorum intrare si nō ha
bet filios eum medietate si uero remanserit in do-
mo induta uelo ramq̃ bizoca hoc casu habet pote-
statem iudicandi pro anima de rebus suis pro ter-
tia parte de reliquis nullo modo & sic illa lex ue-
tat φ de residuo non possit testari unde nō ualet ar-
gumentū cū nec cū mundualdo nec sine de residuo
disponere possit. Ad aliud argumentū dum dicit φ
prohibitus alienare intelligitur prohibitus facere
actū aliquem per quē dominiū transfertur.l.fi. C.
31 de reb.ali.no ali.† sed per testamentum transfertur
dominium.l.atitio.ff de furt.quare &c istud argu-
mentum non obstat & forte procederet in casu quā
do lex longobarda uel statutum inhiberet mulieri
alienationem rerum suarum sed lex non simpliciter
prohibet alienationem dicit tamen φ non possit ali
enare sine interuentu mundualdi ista sollenoitas in
teruentus mundualdi requiritur ne mulier decipia-
tur & patiatur mærum ut supra est dictum non ha
ber locum hæc ratio in testamento ut infra dicā me
rito argumentum non procedit &.d.l fi. C. de reb.
ali.no.ali non est contra quia certum est φ sicut bo
na aliena non possunt per contractus inter uiuos alie
nari ita nec per testamentum secus in bonis propriis
quia aliud iudicatur de contractu inter uiuos aliud
32 de testamento.† Non obstat dum dicitur φ testamē
ti facio requirit personam integram ut ualeat testa-
mentum.l.senium.C.qui testa.fa.pos.sed mulier nō
haber personam integram quia est in potestate mun
dualdi l.cum non solum.§.necessitate. C. de bon.
quæ lib.& ibi nota quare &c.dico, φ consequentia
est falsa nam mundualdus non habet mulierem in
potestate sed solum haber mundum mulieris ut su-
33 pra dixi teste.n mundualdum nihil aliud est nisi ha
bere quandam authoritatem ad instar curatoris ar
gumēto l.ii.§.hęc uerba ff.ad uelle & declarat Imo.
in.d.§.quæsitum nam mundualdus non habet in
potestate mulierem sicut pater filiam ut dicitur io.
d.§.necessitate non sequitur hoc mulier non potest
alienare sine consensu & interuentu muodualdi er-
34 go sine mundualdo, non potest testari † oam uide-
mus φ minor xxv.annis de iure communi quando
habet curatorem nōn potest contrahere sine autho-
ritate curatoris l si curatorem habēs.C.de in integ.
resti.tamen potest testari sine authoritate Curatoris
l.aurelius.§ caius ff.de liber.lega & ibi nota.l.si fra
ter C.qui testa.fac.pos.etiam si curatot expresse cō-
tradiceret.l cum pater.§.curatoris.ff de lega. 2. se-
35 cuudum Bal.& docto in d l si frater † Item adul-
tus habens curatorem sine authoritate curatoris &
decreto iudicis nō potest alienare res imobiles.l ma
gis puto.§.ne passim.ff.de reb.eo.l.quæ tuto. ff. de

admi.tuto.& tamen potest in testamento commic-
tere sine authoritate curatoris φ alienentur res sine
decreto ut dicit Bal.in.l.prædium C.quando decr.
opu.no.e.& est uidere per Ias.in.l quæ de legato.ff.
de lega.i.& in authentica ingressi eol 1.C.de sa. san.
36 eccle. † Non obstat quod dixit φ de cōtractu ad ulti
mas uoluntates ualet argumentum.l.setuum filii.
§.qui chirographū.ff.de lega.i.nam hoc procederet
quaodo daretur eadem ratio sed quia in hoc casu
datur diuersa ratio merito oon procedit argum entū
φ detur diuersa ratio probo quæ nam est ratio, φ in
contractu alienationis debet interurnire mundual-
dus ratio est ne mulier ꝓpter sexus fragilitatē deci
piatur ut dicitur in d l.ii.qual.muli.ali.permi.in lō
gob.Ista ratio non militat in testamento quia aliena
tio quę fit in testō sortitur uires post mortē testatoris
37 ut patet in eius diffinitiōe.l.i.ff.de testa.†unde si de-
ceptio esset euenitet post mortem quo tēpore muli-
er non indiget hoc ꝓbat nota.gl.in.d.l.si frater quæ
38 dicit † φ tutot datur ut uiuo & non ut pupillo mor
tuo consulat & sic in actu testandi quod post mortē
confertur quam glo.ibi sequuntur Bald & Saly.&
licet Iaso ibi dicat φ ratio est φ ultima uoluntas nō
debet dependere ex alieno arbitrio si in contractu in
ter uiuos debet interuenire istud est quia cum mu-
lier potuit per multum temporis uiurre post con-
tractum & alienationem ne ledatur io illo contra-
ctu ex sua imbecillitate ideo debet interuenire mun
dualdus cum igitur detur instantia inter alienatio-
nem factam per contractum inter uiuos, & aliena-
tionem quæ fit in testamento merito, non procedit
argumentum.l.illud.ff ad lege.acqui.c.sicut urgen.
39 i.q.i.† & φ data instantia corruat argumentum,a,
contractibus ad ultimas uoluntates uoluerunt Io.
Fab.& Ange.de areti.insti.de leg.fusi.cani. tolle. in
glo.fi. Considerarur etiam alia ratio diuersitatis nā
quando mulier donat uendit uel permutat uel fa-
cit aliquem contractum inter uiuos utique contra-
hit cum alia persona quia quilibet contractus, uel
stipulario ad minus celebratur inter duos unde, qa
mulier propter sexus fragilitatem poterit decipi, &
40 fraudari ab aliquo secū cōtrahente tū sit licitū inter
cōtrahētes se ad inuicē decipere.l in causę la.2.§.idē
pōponius.ff.de minor.merito debet interuenire mū
dualdus ne decipiatur sed hęc rō cessat in testō qa te
statrix nō cōtrahit cū aliquo & sic nō pōt decipi hāc
rōnē adducit Ale in l.mutū col.3.ff.de acq.hę. oullū
dānū bonorū sentit mulier cū disposita p eā in testō
41 post mortem uires sortiantur† morso moia soluit.§.
42 deinceps de oupti.† Non obstat si diceretur φ mu-
lier sine mundualdo non potest hæreditatē adhi-
re stante statuto ut mulier non possit contrahere si-
ne præsentia propinquorū ut dicit Bar.in.d.l mutū
§.i.& l.l more.ff.de acqu hær.& tñ adeūdo heredi
tatē cū nullo cōtrahit qa rñdetur φ in hoc Bat coēr
a doct.reꝓbatur eius opi.nā Saly.Imo.Raph.cum.
Christofo.de castel.in.d.l.more Bal.Ange.Imo.Ra
pha.cuma & Franc.de aret.in.d l mutum & ipse-
met Bar.in.l.labeo.§ contractum per illū tex.ff. de
uer.sign.Mathe.in not 168.Abb.in.c.qua frōte de ap
pe.tenent quod stante dicto statuto mulier poterit
sine præsentia propinquorum hæreditatē adhire

& di-

& dicit Alex.& post eum Iaso.in.d.l.mutum ꝙ co- munis opi est contra Bar. licet ipse Iason defendere conetur Bar.& per eundem Iaso.in.l.Barbarius col. 2. de offi.prẽto.& posito ꝙ opin.Bar.esset uera pro ut non est non obstaret quia est etiam diuersa ratio inter aditionem hæreditatis & factionem testamen ti nam quando mulier adiret hæreditatem utique ex dicta adictione obligatur omnibus creditoribus, & poterit esse, ꝙ illa hæreditas fuisset ipsi mulieri damnosa & nimirum si in tali casu requiritur præ- sentia propinquorum secundum opin.bar.Sed cum facit testamentum non est sic quia damnum est eue- nit post mortem quando bona non sunt sibi necessa ria & dicit in.d.§.quæsitum ꝙ cum testamẽtum sit reuocabile.d.l.4.de adim lega.& d.§.posteriore nõ consideratur damnum.Non obstat ꝙ And.de yser. post glo in consti tu.regni instrumẽtorum robur di- cit ꝙ dispositio illius constitutionis loquentis de cõ tractu extenditur ad testamentum tiam hoc ideo est ut ipsemet Affli.ibi dicit quia militat eadem ratio
43 in utroque in terminis illius constitutionis † Nec est uerum ꝙ appellatione contractus continetur testa- mentum ut probat tex.in.d.l.uerba gesserunt & ibi Bar.in lata.n.significatione continetur & non in stri cta quæ in statutis requiritur.l.quicquid.ff.de uer.
44 sign:cum simi.† & per hæc intrepide & audacter te neo ꝙ male sentit Affli.in.decisi.260. & ꝙ eius con clusio per prædicta non procedit nec etiam sua opi nio fuit in obseruantia a tanto tempore quo non est
45 memoria hominum in contrarium. † ℂ Quarto stante ista consuetudine ꝙ mulier non possit contra here sine iu dice,uel mundualdo utrum posset uiro dotem constituere sine eius consensu , & interuentu istæ articulus plene examinatur per Socc.in consil. 80.in.4.libro in quo concludit ꝙ stante tali statuto, non se extendit ad causam dotis quia uxor dotando
46 se facit sibi rem utilem † & stante statuto ꝙ pupil- lus nõ possit se obligare sine autoritate tutoris uel mulier sine consensu mundualdi non prohibentur absq; eorum præsentia facere sibi rem utilem & con tractum fauorabilem ut per Ange.Paul de castr. & Docto,in,d.l.mutum de muliere in specie dixit bal. in.l.neq;.C.de contrh.empt.uoluit caro.in.l.i. qua-
47 li.muli.ali.permi.in longob.† & sicut statutum non potest disponere circa matrimonium ut per Io.And. in.c.fi.de secu.nupt.Bal.& Ange.in.l.in copulandis C.de nupt.ita etiam non potest circa accessoria ut p Soccin.in.d.consi.96.quod ultimum pro nunc non firmo uide consimilem consuetudinem quæ loqui- tur clare & poterit melius per illam ista intelligi in fra in titu. cu.muli per se uel ali.alien.§. si alienare mulier immo non requiritur consensus mundual- di quando mulier se obligaret pro dote alterius mu lieris ut per Deci in consi 301.nec habet locum quã do mulier contraharet cum patre, uel matre ut per Bal.in.l.pactum in.xxi q & ibi Dec.& Ripa in lib. 3.Responsorum in Responso.x.contra Iaso.Nec eti- am quando cum ecclesia contrahit ut per Franc. de areti.in.l.mutum.ff.de acquir.hæredi.Tu omnino uide Iaso.in l.si unus.§.pactus.ff.de pact.ubi ponit sex notabiles limitationes ad statutum dictãs ꝙ mu lier non possit se obligare sine præsentia propinquo rum & uide etiam Cagnol.in Rubr.C.de pact.co- lum.penul.& fina.& quod si non contrahit sed cõ- sentit contractui uide quæ dixi infra in titul.in §.mulier si uiro uide etiam quæ dixi infra in.d. ti- tul.Cum muli.per se uel ali. In text.ibi ubi autem mulieris &c.concordat cum consuetudine infra in titul.cum quib.muli.Roga.obli.fu.& nota ꝙ tam præsens consuetudo quam illa loquuntur, & debẽt intelligi quando aliquis obligatur pro muliere tam ꝙ fideiussor tunc.n obtinet quod dicitur ꝙ prius ur gebitur mulier ad debitum tamquam principalis & 1
in subsidium urgetur fideiussor, & hoc concordat cum iure communi ut in autentica potestate.C. de fide.& hoc etiam habet locum si obligatio fuerit fa cta in fauorem ecclesiæ ut dicitur in dicta consuetu dine eum quis mulieris sæcus autem quando inter uenisset ut fideiussor & principalis, ut communiter notarii stipulando facere solent & sicut potest renũ tiari benefitio.d.Authentiche præsente potest renũ- tiari benefitio huius consuetudinis. Vincentius Maxilla.

VLIER licet alias sollenniter vendere prohibe tur tamen vestimenta & pan nos huiusmodi res speciales sola & per se & per supposi- tam personam vendere emere & pignori da re & redimere consueuit & maxime per ve nalitios qui in vendendis pannis sunt pu- blicæ Destinati.

CIRCA hanc consuetudinem dixi supra in titu.de don.inte uir.& uxo.in.§. mulier li- cet domina & quæ poterit esse ratio ꝙ fuit permissa uenditio mulieri pannorum sine mundualdo, uel quia mulieres bene sciunt ualorem huiusmodi re-
1 rum & non poterunt decipi. † & relinquuntur fa- brilia fabris & standum est peritis in arte. l. semel & ibi nota C.de re.mili libr.xii.habetur per docto. in.l.1.§ si de uerb. obli. uel ratio est quia ista sunt
2 minima † & de minimis non curat prætor.l.scio eñ ibi nota.ff.de in integ.restitu.

VLIER Religio- nis velamen induta in casa manens & filios habens po- terit tertiam rerum suarum etiam filiis renitẽtibus pro anima iudicare.

QVOD dicitur in præsenti cõsuetudine di citur ẽt infra in tit.sub Rub.cu.mul.p se uel per ali. alien. & tam ista ꝙ illa consuetudo fuerunt

astracta a lege si qua mulier in titu. de santimon. in
in longobard. in qua habetur ꝙ si mulier inducta ue
lamen religionis uoluerit intrare monasterium si ha
bet filios in quorum est mũdio poterit intrare cum
Tertia parte de propriis suis bonis. Si uero non ha-
buerit filios poterit intrare cum medietate suorum
bonorum si uero remanserit in domo habebit pote
statem iudicare de rebus suis pro anima sua ubi uo-
luerit pro tertia parte duæ uero portiones ex rebus
suis sint in potestate eius ad quem mundium de ea
pertinet ex hac ultima parte illius legis fuit extracta
1 præsens consuetudo † debes scire ꝙ mulier ne dum
habet patrem & mundium sed etiam potest esse in
mũdio filiorum ut expresse est cautum in d. l. si qua
mulier intellige ordine successiuo quia dum uiuit
pater est pater eo mortuo erunt filii si sunt maiores
quia mundium mulieris i. bona spectant ad filios,
ut dicitur in. d. l si qua mulier in fi. & ipsa est in mun
dio filiorum ut ibi habetur & si filius esset infans tũc
tutor filii gerit mundium pro filio ut dicit Cato. in
l. i. qua. muli. alie. permi. in longob. si filios non ha
bet erit frater unde in alienatione dictæ tertiæ par-
tis non requiritur consensus mũdualdi quia potest
2 facere filiis renitentibus. † ¶ Quæro mulier non ha
bet filios sed fratres in quorum mundio est uult re-
manere uelata in domo utrum possit disponere de
tota dote pro anima hæc quæstio dependet ab illa,
quam examinaui supra in prohęmio circa si utrum
casus ommissus in aliqua illarum consuetudinum
remictatur in dispositione iuris lõgobardi unde fue
runt extractæ uel in dispositione iuris ciuilis Ro-
manorũ nam si remictatur in dispositione iuris lon
gobardi utiq; hæc mulier habens fratres non pote-
rit etiam intrando monasterium quando non ha-
bet filios disponere nisi de medietate bonorum, ut
habetur in. d. l. si qua mulier reliqua medietas spec-
tat ad eos ad quem spectat mundium. Si uero remi
quitur in dispositione iuris ciuilis certum esset, ꝙ
liberis non existentibus poterit de tota dote dispo-
3 nere † & hoc maxime in regno stante constitu. in ali
quibus per quam mulier excluditur a successione,
& legitima & dos mortuo patre est plene sua ut ple-
ne dixi supra in. §. dos, a, patre profecta in titul. de
iur. dotiu dico pro ut dixi in prohæmio, ꝙ ex quo
ius longobardum est sublatum ꝙ relinquitur in di-
4 spositione iuris Romanorum. † ¶ Sed quæro quid
si non erit uelata utrum in præiuditium fratrum
possit disponere de tota dote si ab eis dotata nõ fuit
de propria eorum substantia dic, ꝙ poterit ut pul-
5 chræ per Soccin in consi. 116. in 3. libr. † ¶ Quæro
si mulier habet filios & non est uelata manens in do
mo uti secularis filiis renitentibus iudicare de tertia
parte suorum bonorum pro anima & uidetur ꝙ nõ
6 † quia statuta debent intelligi strictæ pro ut loquũ
tur. l. quicquid astringendæ. ff. de uerbo. oblig. & a
uerbis eiũs non est recedendum. l. quod constitutum
& ibi Bar. ff. de testam. mil l. 3 § hæc uerba cum ibi
nota. ff. de nego. gest. l i. §. si is qui nauem. ff. de exer-
ci. acti. sed in statuto est ista qualitas ut sit induta ue-
7 lamen religionis quare &c. † Præterea ut supra est
dictum hæc consuetudo fuit sumpta ex illa. l. longo
barda si qua mulier quæ est sub titulo de santimo-
nialibus unde de mulieri santimoniali intelligi de-
bet. l. imperatores. ff. de indi. adie. & nota. in. l. fi. in
prin. ff. de cond. indeb. in glo. in uerbo posse immo
illa lex si qua mulier expresse loquitur, de muliere
uelata uelo religionis unde debet intelligi secundũ
8 illam legem ex qua fuit extracta † nam relatum est
in referente. l. asse toto. ff. de hær. institu. l. si ita scri-
ptum. ff. de condi. & demo Præterea est eaurum su
pra in titulo de iure dotium. §. mulier licet domina
ꝙ mulier uidua & secularis debet idoneę cauere de
dote sua admodum fructuariæ ergo de ea dispone
re non potest & quando mulier habet filios statutũ
ꝙ mulier non possit disponere de dote est bonum &
9 sanctum † nam dixit sanctus August. qui ecclesiam
uult instituere & filios exhæredare alium quærat p
consilio & non Augustinum. xvii. q. 4. c. si. nota. in
l. papinianus §. Imperator: ff. de inoffi. testam. & in
l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cleri & reten
ta hac opinione posset dici ꝙ ideo fuit concessũ hoc
uelatis & non secularibus mulieribus ut ex hac ha
bilitate disponendi de tertia parte suorum bonorũ
inducerentur mulieres ad uelandum & subeũdam
illam laudabilem uitã, & spernere mundana, quia
multotiens mundana præmia, & si non sunt causæ
finales sunt tamen impulsiue ad benefaciendum ut
uidemus de facto ꝙ multi efficiuntur clerici ut sint
inmunes a datiis & gabellis sed ue illis in cõtrarium
uidetur facere ꝙ hæc consuetudo emanauit intuitu
piæ causæ unde a quacunque relinquatur siue a ue-
lata, siue a non uelata non curatur, quia Deus non
magis respicit relictũ ad pias causas ab induta reli-
gionis uelamine quam a muliere seculari Quando
autem non fuisset factum fauore piæ causæ sed fa-
uore mulieris uelate tunc aliter esset dicẽdum hoc
10 persuadetur optima ratione † Ecce Imperator fauo-
re piæ causæ dat amplam licentiam testandi ut ha-
betur in. l. i. C. de sacr. sanct. ecele. Ecce quęsiuit Bar.
ibi in Repeti. in. 3. colu. & in. 8. in. 3. ꝙ ponderando
11 ibi uerbum decedens positum † an dicta lex solum
habeat locum in constituto in mortis articulo an
procedat simpliciter in quolibet etiam in non con-
stituto in mortis articulo & licet Bar uoluerit ꝙ so
lum intelligatur in cõstituto in mortis articulo nã
secundum eum illud uerbum decedens esset super-
fluum tamen comunis opin. Docto est contra Bar.
nam contra eum tenet Bald. ibi in Repet. & dicit ꝙ
opin. Bart est ridiculum Saly. ibi & Fulgo. sunt cõ-
tra Bart. & Iason. ibi dicit ꝙ comunis opin. est con-
tra Bart. & respondet ad id quod dixit Bart. quod
uerbum decedentes esset superfluum nam ibi illud
uerbum fuit dictum, ratione frequentioris usus
12 † & quando aliquid dicitur in lege uel statuto ra-
tione frequentioris usus non excludit nec ponitur
exclusiue quin etiam habeat locum in aliis casibus
hoc probat glos. in Clem. i. in uerbo præsidentes de
rescrip: quam ad hoc nota Anto. de butri. & Imol.
& Ita dicunt limitari. c. nonne de præsumpt. & in
l. de pretio de publi. & ad hoc uide Iason. in. l.
2. colum. 2. ff. de uulga. & pup. unde uidetur, ꝙ
statuentes hoc dixerunt ratione frequentioris usus,
quia

qa ut plurimum istæ moniales efferta: & quæ sunt
inducræ uelamine religionis solent relioquere de
bonis suis ad pias causas potius quã aliæ mulieres
seculares addit etiam aliam Responsionem Iaso. cõ
13 tra illud in quo Bar. se fundat in d. l. i. † nam uerba
narratiua uel enuntiatiua legis nihil disponunt, ut
per Saly. in. l. qui se patris & ibi Alexan & Iason. C.
qui admi. & Saly. in. l. accusationem. C. de accu. c.
si papa de priui. lib. 6. & ad hoc Iaso. allegat glos. in
c. ii. in uerbo non teneris de dol. & contu libro. 6. &
Bar. in l extat col fi. de eo quod met. ca. & miratur
quare alii non allegant dictam glos. Sic in casu isto
dici poterit ꝙ illa uerba Religionis uelamine indu
ta sint uerba enuntiatiua & narratiua quæ non di-
sponunt & potius statuẽtes posuerunt illa uerba e-
nuntiatiue cũ in illa lege unde hæc consuetudo fuit
extracta hoc uerbum reperiatur Et retenta hac opi.
potest Responderi ad ea quę in contrarium sunt a-
ducta & primo ad id quod dicebatur ꝙ a uerbis sta
tuti non est recedendum hoc esset uerum quando
in casu de quo quæritur non esset eadem ratio qu a
ex indemptitate rationis habent locum disposita in
statuto & in casu non expresso de hoc dixi plene in
prohæmio. Si uolumus dicere a contrario sensu, ꝙ
mulier non induta religionis uelamine non potest
disponere de tertia parte suorum bonorum resulta-
ret absurdum ꝙ mulier non uelata non posset pro
sua anima aliqua relinquere & sic esset contra reli-
14 gionem, & pietatem † & quando resultat absonus
intellectus non debet sumi argumentum a contra-
rio sensu ut per glo. in. c. cupientes in. §. ꝙ si per. xx.
de elec. lib. 6. Docto. in l. i ff. de offi. eiu. cu. mand ẽ
iuri. non obstat quod dicebatur ꝙ ista lex est extra-
cta a dicta lege si qua mulier quæ loquitur in casu quã
do est uelata nam dico ꝙ licet ex prin. illius legis cõ
iungendo principium cum fine colligatur hoc ta-
men legendo finem illius legis simpliciter pro ue ia
cet nõ loquitur de muliere uelata quia uerba sic for-
maliter dicunt nam si in domo remanserit potesta-
tem habeat de rebus suis iudicare pro anima sua ubi
uoluerit in tertiam partem duæ uero portiones de
rebus suis sint in potestate eius ad quem mundium
de ea pertinet &c. illa uerba si in domo remanserit
possunt intelligi cum uelo, uel sine uelo religionis
15 † & cum sit dubia interpretatio est capiẽda illa quæ
pro religione facit. l. sunt personæ in fi. ff. de relig. &
sump. fune. potest etiam responderi ꝙ ex illo iure nõ
est capienda interpretatio cum recesserit ab aula ut di
xi supra in prohæmio circa fi. Ad tex. in. d. §. mulier
licet domina poterit Responderi ꝙ licet ibi dicatur
ꝙ mulier debe cauere filiis ad modum fructuariæ
ex hoc non negatur facultas disponendi ad pias cau
sas pro tertia quia unum statutũ intelligitur & sup-
pletur per aliud & sic illud debet intelligi in casu ĩ
quo mater nõ uoluerit testari ad pias causas pro ter-
tia quia poterit ut hic dicitur uel poterit dici ꝙ ibi
loquitur de dote hic uero loquitur de uniuerso pa-
16 trimonio mulieris & infra dicam † Ad id uero quod
dicebatur de dicto Augustini illud debet intelligi,
quo ad legitimam debitam filiis alias magis est fa-
uendum condito ad pias causas ꝗ testamento con-
dito pro liberis ultra legitimam ita Bar. in. d. l. i. &
ibi Iaso. in Repeti colu. 4. uersic. nota multum ista
uerba Bar. & signa. & facies longam manum quod
aureus Doctor Alex. in. l. pactum quod dotali col.
quarta. C. de pact. dixit hæc opinio uidetur satis ę-
qua & non uideo rationem diuersitatis cur magis
sit permissum uelatis mulieribus pro anima dispo-
nere quam aliis si ingrederetur monasterium ratio
17 esset in promptu † quia monasterium haberetur lo
co unius filii. §. sed hoc in præsenti in authenticho
de sanctis. epi. d. authentica si qua mulier. C. de sac.
sanct eccle. & ibi dicit Bald ꝙ ille tex. est melior de
iure ad probandum, ꝙ monasterium habetur loco
unius filii. c. in præsentia & ibi Doct. Maxime phil.
deciu. de probat. & habetur in. l. si ita quis. §. ea lege
& ibi Imo. & Docto. de uerb oblig. nisi diceremus,
ꝙ si est inducta religionis uelamine licet remaneat
in domo uiuendo sub regula illius religionis adhuc
18 uidetur habere monasterium loco filii † quia dedi-
cando se ad religionem & tertiam partem suorũ bo-
norum est uera religiosa licet non intrauerit monaste
rium secus quando non dedicauit se & bona, quia
tunc non gaudent priuilegio ecclesiastico, ut dicit
Abba. in. c. tuarum colum. I. in ultimo nota de pri
ui. & idem Abba. in. c. in nostra de sepul Fely. in. d.
c. præsentia colum. 3. & circa hoc est bonum capitu
lum in regno conditum a Rege Roberto quód inci
pit priuilegia quasi priuatæ leges faciunt dicta per
19 Socci. in consi. x. colum. 4. lib. i. † ubi uult ꝙ istę cla
midatæ sancti Francisci & sancti Augustini dicuntur
20 religiosę † sed utrum soeores tertii ordinis sancti Frã
cisci sint religiosæ tex. in clem. i. de religio. domin &
clem. cum ex eo de sen. exco. dicunt ꝙ nõ uide Ale.
in. l. comodissime de liber. & posthu. & Capitius ĩ
decisi. 115. Mari. Socci. in c. hii de foro. compe. &
Fely. in. c. 2. eo. titulu. & Clarius per Soccin. in con
sil. 245. in secundo libro & pro certo credo ꝙ ista fu
it mens regis librandi qui condidit illam legem lon
gobardam si qua mulier ac etiam ista fuit mens sta
tuentium ꝙ in eo caso possit mulier iudicare de ter-
tia parte suorum bonorum quando induitur uelo
religionis, & dedicat se alicui religioni, quia in tali
casu uidetur religiosa alias nulla esset differentia in
ter mulierem secularem & illam quę haberet uelum
21 religionis † nam habitus non facit monachum sed
professio regularis. c. porrectum de regu sed huic in
tellectui obstat quia illa lex si qua mulier unde fu-
it extracta præsens consuetudo non dicit, ꝙ iuditi-
um & dispositio fiat illi religioni cuius habitum in-
duerit sed dicit ubi uoluerit similiter in hoc tex. di-
citur simpliciter poterit pro anima iudicare &c. ni-
si credatur ꝙ non est credendum si sumpserit habi-
tum alicuius religiõis ꝙ suppremum iuditium su-
um de dicta Tertia parte uelit conferre alteri quam
ecclesiæ, cui seruit, seu cuius religionis habitum
sumpsit uidetur etiam ꝙ illa uerba religionis uela-
men nõ sint uerba enunciatiua & narratiua ut pos-
sint adaptari uerba Ias. nã quod dicitur in pñti con-
suetudine dicitur ẽt & in consimili infra ĩ tit. cum
mul. per se uel per ali alien. ĩ prin. ibi nisi uelata do
mi permanẽs. Quicquid sit sum in opinione ut etiã

non uelata posſit diſponere de dicta tertia parte pro
anima ad pias cauſas nam cum remanent duæ aliæ
22 partes filiis habent ultra legitimam † nam ſi eſſent
cẽtum filiæ deberetur ſemis & ſi eſſent quatuor aut
infra deberetur triens autẽtica nouiſſima C.de inof
fi.teſtam. Alioquin ſi nos uolumus dicere ꝙ mulier
non uelata non poſſit diſponere ſumendo argumen
tum a contrario ſenſu reſultaret ut dictum eſt abſur
dum & impediretur teſtamenti factio contra tex.d.
l.ex facto &.d.l.ſtipulatio hoc modo concepta ma-
xime ut dictum eſt quia hæc conſuetudo non loqui
23 tur de certa re ut puta de dote † nam tunc ualeret ſta
tutum ꝙ mulier non poſſit teſtari de dote quia po-
terit de aliis rebus teſtari ut dixi in.d.§.mulier licet
domina ſed hic loquitur de tota ſubſtãtia quod de
moſtrant illa uerba rerum ſuarum &c quo caſu nõ
ualeret ſtatutum etiam ſi loqueretur in ſenſu dire-
cto.d.l. ex facto tanto minus cum hoc colligitur a
24 contrario ſenſu & pro prædicta opi.facit † quia ſi eſ
ſemus in ſtatuto a quo mulier ſimpliciter eſſet pro
hibita alienare, non cenſeretur prohibita alienatio
ad pias cauſas tex eſt in.l.ſi ſponſus.§ contreſſa.ff.de
dona.inte.uir.& uxo.quem ad hoc ponderat Bald.
25 † nam ea quæ ſpiritu Dei aguntur non ſunt ſub le-
ge.c.licet de reg.& in c duo ſunt.19.q.2.& ita in ter
minis conſuluit Socci.in conſi 116.incipi.non po-
teſt negari in lib.i.ubi uoluit ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ mu
lier habens liberos non poſſit diſponere ultra quar-
tam de bonis ſuis ꝙ non obſtante ſtatuto ad pias ca
uſas diſponere poteſt ita concludit in prædicto con-
ſilio tanto fortius hoc dicendum eſt in terminis hu-
ius conſuetudinis in qua permittitur alienatio ter-
tiæ partis & ſi conceditur uelatis deberet etiam cõcedi
non uelatis diſponentibus ad pias cauſas quia ut di
ctum eſt ſi eis fuiſſet negatum ſimpliciter per ſtatu-
tum adhuc poſſent & notã ꝙ cum per præſentẽ cõ-
ſuetudinem conceditur alienatio ad pias cauſas pro
anima in aliis duabus tertiis negatur diſponere etiã
pro anima quia illæ duæ partes cenſentur datæ fi-
26 liis pro legitima † & in tali caſu cenſetur aucta legi-
tima ut per ſocci.in.d conſi.116.& in cõſi.84.eo lib.
i.& uidetur hæc conſuetudo concordari cum.d. au
thentica ſi qua mulier quæ uult ꝙ ingrediendo mõ
naſterium ſi habet filios debet diuidere bona ut ſal
tim filii habeant legitimam poterunt tamen habe-
re ultra ut ibi dicitur ſed per hanc conſuetudinem ẽ
pinguius prouiſum filiis nam uult ꝙ habeant duas
partes de tribus de tota ſubſtantia rerum, & ꝙ non
poſſint fraudari de prædicta portione cum ſit loco
legitimæ in quo magis fauendũ eſt filiis ꝙ̃ piæ cau-
27 ſæ.† ℭ Sed uidetur ꝙ hæc conſuetudo inquantum
loquitur & imponit legem mulieribus religioſis cir
ca factionem teſtamenti ut non poſſint niſi de tertia
parte ſuorum bonorum diſponere non ualeat cum
perſonæ religioſæ non ligantur ſtatutis laicorum.c.
eccleſia ſanctæ Mariæ & ibi Docto.de conſtit.c. qd
clericis de for compe ſtatutum & conſuetudo ua-
let cum inguiriat uinculum ante religionem & fa-
ciat ꝙ filii non priuentur legitima aucta per ſtatutũ
ad prædicta uide Socci in conſi.23 o. ubi concludit
28 ualere ſtatutum per multas bonas rationes.† ℭ Suc
ceſſiue quæritur quando quis dicitur iudicare pro
anima uerbum iudicare ut declaraui ſupra ſ.§.dos
a parte profecta in titul.de iur.dotiu.per multa iura
quæ ad hoc allegaui idem eſt quod in ultima uolũ-
tate diſponere & dicitur diſponere pro anima & ad
pias cauſas quando relinquitur pauperibus.l.ſi quis
ad declinandam in fi.C.de epi.& cleri.& quando re
linquitur locis de quibus habetur in.l illud C.de
29 ſacr ſanct.eccle.† Quid.n ſi relinquitur aliquid ami
co uel conſanguineo & dicatur ꝙ relinquitur pani-
ma dic ꝙ ſi is cui relinquitur eſt pauper dicitur re-
lictum pro anima alias non gl.eſt nota.in.d.l.illud
& ibi Bald.& Paul.de caſtr.Bar.in.d.l.i in Repet.
Examinat hoc in. ii. q. & ibi per Iaſon. in Lertura
30 † Vtrum relictum pro dote dicatur ad pias cauſas
tex.in.l.cum is.§.penu ff de condi.inde.dicit ꝙ ſic
tamen docto,diſtingunt an ſit relicta dos pauperi,
uel diuiti & eſt uidere tex.in.§.ſuper quibuſdam de
uerb.ſigni.& in.c.non ſatis 86.diſtinc. phil. deciu.
31 in con.120.† ℭ Quæro modo nunquit mulier poſ
ſit diſponere de fructibus rerum ſuarum in termi-
nis præſentis conſuetudinis & præmitto ꝙ ſtãte hac
conſuetudine cenſetur aucta legitima filiorum quia
ſi prima erat quarta l papinianus.§.quarta.ff. de in
offic.teſtam.& deinde fuit aucta ad trientem ſeu ad
ſemiſſem per ius authenticorum authentica nouiſ-
32 ſima.C.de inoffic.teſtam.† per hanc cõſuetudinem
legitima cenſetur aucta uſqꝫ ad duas tertias ita in ſi
mili ſtatuto dixit Feder.de ſeni.ſequitur Cemi.in.c.
ſi de immu.eccle.& ita pluries conſuluit Bald.ut re
fert Socci.in.d.conſi 84.col.fi.ueſi.conſiderandum
eſt &c.unde cum per ſtatutum ſit aucta legitima ul
tra legalẽ modum uidetur minus ciuile ꝙ mulier
33 non poſſit diſponere de fructibus † nam uerba ſta-
tuti ſunt ciuiliter intelligenda.l.ſi cui.ff.de ſerui. l.
penul.ff.ad exibe.cum igitur nemo prohibetur uti
fructibus rerum ſuarum & unuſquiſqꝫ eſt modera-
tor & arbiter rei ſuæ.l.in re mandata.C.man.l. ne-
34 mo Exterus C.de iude.merito eſt dicendum ut ſta-
tutum minus ꝙ̃ poteſt corrigat ius ciuile. l. fi. §. in
computatione.C.de iur.de lib.ꝙ poterit mulier di-
ſponere de fructibus Eſt. n. hæc conſuetudo quo ad
mulieres odioſa cum ſit contra ciuilem, & natura-
lem æquitatem ut quis de re ſua diſponere non poſ
ſit . d. l. in re mandata.l.etiam.§.licet.ff.ſolu.ma-
35 trim.† & ꝙ tale ſtatutum ſit odioſum expreſſe dixit
pet.de ancha.in conſi.362 & Socci.plene in conſ.iio.
Reſpectu uero filiorum dicitur fauorabile ut dixit
Soccin.in conſil.43.libro primo cum ſit odioſum re
ſpectu mulieris non debet extendi ſi loquitur de re-
bus ad fructus. Sed in contrarium eſt ueritas, nam
conſuetudo hæc generaliter loquitur ꝙ mulier po-
teſt diſponere de Tertia parte rerum ſuarum pro
anima Ergo de aliis duobus tertiis, non poteſt di-
36 ſponere † quia incluſio unius eſt excluſio alterius l.
quod labeo.ff de compe.l.cum ita in fin de condi.
& demoſt. l. maritus.C.de procura cum nota in.l.
cum prætor.ff de iudi & cum dicat rerum ſuarum
37 intelligitur etiam de fructibus † nam rei appellatio
ne omnia continentur.l.rei appellatio e.ff. de uer.
obli. ratio præſentis conſuetudinis fuit ne mulie-
res quæ ſemper aduerſus propria cõmoda conſiliũ
quærũt ut dicit tex.in.l.fi.C.de pact.conu. habeant

frauda

38 fraudare filios † quia oariũ & mutabile semper fe-
mina.c.forus de uer.figni. ista ratio ita uiget in re-
bus immobilibus sicut in fructibus earum rerum
39 † & ubi habet locũ ratio statuti habet locũ ipsum
statutum.l.i.§.si is qui nauem.ff de exerci. consue-
tudo igitur loqoitur, ꝙ possit disponere de tertia
parte rerum suarũ ergo & de aliis duobus tertiis di
40 sponere non potest fructus enim sunt res suæ † &
fructus augent patrimoniũ l ita ueniunt.§.fructu:
.ff.de peti.hæredi.unde dixit iaco. butri. in.l.iube-
mus.C ad trebe. ꝙ fructus censentur esse res hære-
41 ditaria sicut reliquum patrimoniũ † uidemus etiã
ꝙ fructus percepti ex dote ante uel post matrimo.
nium sunt dos & petuntur una cum dote. quia ip-
sam augent.l.si marito.§. si fundũ.ff.solu.matri.&
ibi pau.de cast. Et per hæc & alia inuenio ꝙ in ca.
su similis statuti ită cõsuluit subtilis doctor socci.
in consi.93.in.3.dubitatione in primo lib.ubi ad
42 hoc multa allegat. † Præterea uidemus ꝙ prælati
qui non possunt disponere de benefitiis ecclesiasti-
cis c.i.&.c.quia nos de testa. minime etiam de fru
ctibus disponere possunt.c. præsenti & ibi not. de
offi.ordi.quo ad necessitatem uictus attenta qua-
litate personæ possent, ut per socci.in.d. consi. Ad
opposita in contrariũ respondet socci. & responsio
stat in hoc quia cõsuetudo loquitur generaliter di-
cendo rerũ suarũ in terminis socci.statutũ dicebat
bonorũ suorũ quod idẽ est dicere rerũ suarũ & bo
43 norũ suorũ † & cũ loqoatur generaliter debet etiã
generaliter intelligi.l.i.§ generaliter.ff.de leg.præ
sta.& uulgata l.de prætio de publi.& non debet re
gulari secundum legitima Vincentius Maxilla.

VPER Res dotales mobiles,& immobiles uiro absentę mulier recte contrahit & usque ad duas untias eas obligat cum effectu.

CIRCA Hanc consuetudinẽ uide aliam infra in titu.abse.Mari.quid po.accip.ux.mot: quæ consuetudo incipit cum maritus taxidio,&c. & taxidium ibi dicitur mercimonium sete a taxis græce latine seta.

N Quibuscunq casibus alienanti uiro mulier consensisse probatur, & si nihil recipiat constat tamen perpetuum sibi tantum non hæredibus imposuisse silentium post cuius mortem hæredibus aditus aperitur nullo modo cõsensu testatricis obstante: Si uero consentit,& aliquid ex eo contractu eccepit pecuniam uel lanogil forte & se ipsam obligat & hæredes suos deserit obligatos.

DICITVR ꝙ si mulier consentit uiro alienanti aliquã rem & nihil recipiat ex ipsa alie-
natione ꝙ in tali casu mulier nõ potest in uita age-
1 re, sed bene datur additus hæredibus mulieris † &
hoc uidetur mirũ ut plus iuris habeant hæredes q̃
is cuius sunt hæredes contra regulas iuris ciuilis.l.
nemo plus iuris.ff.de regu.iur. Et hæredi non per-
mictitur ꝙ testatori negatur. Si uero mulier ex cau
sa dicti consensus aliquid accepit etiam merito hæ
redes agere nõ possunt quæ sit ratio diuersitatis ra-
tio est quia si recipit prætium eo casu hæres succe-
dit in ipso precio si extat uel si fuit cõuersum in uti
litatem aliarũ rerum uideretur enim inconueniens
ꝙ haberet rem & precium, sed quando simpliciter
consentit & nihil recepit non præiudicat hæredi-
bus suis.i.filiis ut dixi supra in tit de iur.doti in.§.
mulier licet domina nam ut ibi dixi filii habent do
rem ex cõsuetodine & statuto.l. si arrogator.ff.de
2 adopti. † immo mulier quando nihil recipit cõsen
tiendo etiam si iurasset adhuc non præiudicat hæ-
redibus dato ꝙ filii uenirent ut hæredes.l.generali-
ter in prin.& ibi not. C. de reb. credi unde cautela
est ꝙ quando mater consentit cũ iuramento aliena
tioni ꝙ filii cõtradicant hæc cautela tradditur per
Bartolomeum Cepol.in tracta. suo cautelarum in
nu.138.allegat Bart.& Ange.in.l.qui superstis.ff.
de acq.hær.mihi semper fuit uisa dicta cautela nõ
bona nam dum docto & ipse Cepol.dicat ꝙ iura-
mentum matris non afficit heredes uerum est quo
ad reatum & pœnam periurii nam non ligat ani-
mam hæredis, ut per glo.xxiiii.q.iii. in summa &
Card.flo.in consi.137.circa fi.abb.& docto in.c.
ueritatis de iur. iur. Quantũ uero ad obseruantiã
ipsius iuramenti transit in heredẽ maxime quando
iuratum est pro se & hæredibus ut per Bar.in.l.cũ
quis decedens.§.codicillis de lega.3.& doct.in.d.c.
ueritatis nam oporet stare in eo quod defuncta iu-
rauit & ad hoc est uidere per And.de iser.in consti.
regni eos qui scientee & ibi afflict. & idem afflict.
in decisi.381.circa fi. per feli. in.c. cũ sit generale
de for. cõpe. Iaso. in l.lecta. col. vi.ff. si cert. peta.
corne.in con.346.lib.iii. & de hoc articulo uide
omnino Cagno.in.l si quis maior nu.199. usque
ad nu.202.C.de transa.ubi plenissime tractat hãc
3 materiam. † Adde etiam ꝙ in tali casu posset indi-
rectæ agi contra hæredem mulieris ofitio iudicis
ut eximat animã defuncti a periurio ut per abb.in
c.fi.de sepul.& fi.in c.cõ sit col.7.uersi.secundo in-
tellige de for.cõpe.& fely.in.c.cũ sit generale de for.
4 compe.& Cagno ubi sopra. † Quid autem in reci-
pientis hærede iuramentũ uide afflt.in deci.285.
& capitt.in decisi 75.& in decisi.174.in tertio du
bio ex supradictis igitur uidetur ꝙ nõ est bona cau
tela illa traddita per cepo.Sed de hoc non est curan
dum quia ut dixi.in.§.mulier licet domina & in.§.
dos a patre peofecta supra in titot. de iur. dori. in
ciuitate Bari filii ueniunt ad dotem profectitiam
matris non ot hæredes, sed tanqoam filii, sed di-
cet aliquis immo ueniunt tanquam hæredes ot
patet in hoc tex quia non nominat ipsos per no-
men naturale, sed per nomen ciuile hæredes per
quem tex.oidetur ꝙ quicquid dixerim in prædictis
locis corruat non obstante isto tex. adhuc sum in
prædicta opinione ꝙ filii ad dotes ueniunt ot filii
uirtute consuetudinis & non ut hæredes non ob-
stat iste tex. nam possimus primo dicere ꝙ otitur

isto uocabulo hæredis sicut faciunt mulieres. & grossi homines qui uocant filios in uita etiā hæredes quasi idē sit filius & hæres & licet ista responsio nō quadret cū uerba statuti sint propriè accipiēda
5 & nō impropriæ iuribus uulgaribus † possimus dicere q nō est inconueniens q filius sit hæres patris & matris & q aliqua bona non recognoscat ab eis sed a lege uel statuto sicut in emphiteosi quam pater accipit pro se & filiis; nam debetur filiis uirtute stipulationis ut per saly. in.l.ii.C. de iut. emphi. & ibi Iaso. Bart. imo. Alex. & docto. in.l.quod dicitur de uer. obli. sicut dicimus in fendo ex pacto & prouidentia, nam filius potest illud habere etiam q non sit hæres, ut per Andr. de iser. & Bald. in.c. primo an agna. Sicut dicimus in quarta debita filio arrogato.l. arrogator.ff. de adop. & dicit saly.
6 in.l.i.in ultimo not. & in.q.9.C.de inoffi. testa. filius licet sit hæres puta patris uel matris potest uendicare domū uel fundum uenditū ab eo cuius est hæres quādo illa domus uel fundus sibi debebatur ex dispositione statuti & sic potest limitari tex.in.l. cū a matre.C.de re.uē.& ad hoc uide glo.in.l.si patronum.§. patronū.ff.quæ in frau. patro. quæ est singu. & uide socci. in.l.4.§. si is qui duplam ff.de uer. obli. & uide quæ dixi in.d §. mulier licet domina in.q. quæ incipit, sed quæro mater de facto,&c. Intelligo hunc tex. in uiro alienante rem suæ uxori hypoticatam cū consensu uxoris. & non in re dotali cuius alienatio a iure per legem iuliā est prohibita & clarius declaratur infra in titu. si mul. cōse. uir alie. in.§.cū alienanti uiro & dixi supra in.d.§. mulier licet domina. † ¶ Sed quæro mulier una
7 cum uiro uendiderunt rem & confessi fuerunt recepisse prætium utrū ex tali confessione sit præclusa, quia hæredibus agendi uidetur q sic nam non solū consentiit mulier, sed etiam principaliter uendidit & confessa est una cū marito prætium recepisse una, de saltim pro medietate prætii agere non possunt, iuxta tex. in.l Reos.§ cū in tabulis.ff. de duo. Rei. & hoc firmat Bart. in cōsi. incipi domina.p.nupsit, &c. & Bal. in.l. marit. C.de re.uen. sequitur dictum Bar. in hoc articulo facias istam distinctionē nam aut quæritur an dicta confessio præiudicat mulieri uel hæredibus eius contra maritum & hæredes
8 mariti & dicas q non præiudicat † quia præsumitur q totū prætium uenerit in posse mariti ita specia.in titu.de obli. & solu.§.ante omnia uersi.sed pone,& hoc etiam uoluit Io. de imo.in.c.cum contingat in tepe.de iur.iur.& fuit de mente cy.in authentica si qua mulier. C. ad uelle, hoc uoluit Ange.de aret.in.§.est & aliud institu. de dona. & ibi dicit q
9 idem ipse consuluit † quando pater & filius in eodem contractu confitentur recepisse precium quia præsumitur q pater totum receperit & idem ange. in.§.item si col.19.de excep.abb.in consi.8.lautrntia mulier in secundo lib.Io.cāpe.in tracta.de doct. in.7.part.in priui.1. Aut quæritur an præiudicat ipsi mulieri uel hæredibus eius quo ad emptorem & dico q illa confessio præiudicat ita alex. in cōsi. 38. lib.ii. et est optima decisio sacri regii consilii relata per affli. in nu. 209. uide aliquid per capitu. in deci.78. in 6. uide omnino ad prædicta Boeri.
10 in decisi.23.in prin. † ¶ Quid in casu quādo mulier renuntiat iuri hipotecæ super re quam uendidit maritus nam in tali casu non habet locum dispositio præsentis consuetudinis quæ loquitur solum de consensu & non de renuntiatione iuri hipotecæ quod fieri potest.l.etiam &.l.iubemus. C. ad uelle. Et ita expresse dixit napoda. in simili consuetudine quæ est neapo. quæ incipit si mulier consentiat marito,&c. in titu.de conse.muli.col.ii.in uerbo quantum ad hipotecariam: nam aliud est consentire marito uendenti aliud est renuntiare suæ hipotecæ uide tex. in authentica siue a me. C.ad uelle.& ibi doct. nam sit distinctio an maritus habeat alia bona in quibus mulier poterit esse secura de iuribus suis stante sua renuntiatione non potest agere contra tertios possessores aut maritus nō habet alia bona & tunc mulier non obstante tali renuntiatione agere poterit contra tertios possessores & uenire contra factum suū uide abb. in.d. consi. 8. & affli.in decisi.111.&.112.& in decisi.113.in qua dicit q oportet q sit in bonis mariti tempore quo agitur & non tempore quo contrahitur ut per inno.in.c.peruenit de empt.& uend. quod multum nota quia diceres cum pan.de cast. contrariū uide Rapha.fulg. in consi. 206. incipi.pro eius de quo
11 quæritur campe. in d. Tracta. in.q. 107. † Adde etiam in hac materia cōsensus unum notabile dictum quod poterit tibi deseruire q dato q mulier consentiat uenditioni rei dotali ita q nec ipsa nec heredes eius agere possent ad ipsam rem propter iuramentum ut supra dictum est tamen pro prætio recepto, a marito insurgit tacita hypoteca super bonis ipsius mariti & sunt obligata mulieri & heredibus eius ita Bar. in.d.consi.120.& Alexan. not.in cōsi.4.col.4.uersi.secundo respōdeo q dato lib.2.
12 † in tex. ibi uel lanogil uult dicere lannechil quod dicitur remuneratio ut habetur in.l.si quando pater de sponsa.in longobar.& in Rub.de donationibus quæ cū tingatione uel lannechil fiunt in longob. Et tex. noster uult dicitur q si mulier consentit propter pretium habitum uel ex causa alicuius remunerationis quia talis remuneratio habetur loco precii.l. aquilius regulus.ff. de dona. in tali casu eius hæres agere non pōt & nota quia iste tex. intelligitur quando alienantur res in quibus mulier habet quartam pro ut declarat alia consuetudo quæ est infra in titu. si muli.conse. uir.ali. quia ut dixi supra in proæmio unum statutum interpretatur per aliud Vincentius Maxilla.

MVLIER Si uiro consenserit distrahendo sine mundualdo licet uel iudice & partem prætii accepisse scribatur quartam suam cum marito communiter alienat & se & hæredes suos omni spe & potestate destituit.

NOTA q hic mulier non uendidit, sed solum consentit † nam stante statuto q mulier non
1 possit uendere nec alienare sine mundualdo ut est hic poterit tamen uendenti consentire sine mundualdo quia aliud est uendere aliud uendenti consentire

2 sentire. l. aliud. ff. de regu. iur. † Et hoc dixit Bal. in Rub. C. de pact. in fi. ubi dixit q̃ stante statuto q̃ mulier non possit uendere non prohibetur uendenti consentire glo. in. l. cũ pater. §. libertis & ibi Bar. ff. de lega. ii. unde remediũ. l. ii. C. de resci. uend. datur uendenti & non consentienti ut per phil. deci. in cõsi. 475. col. 5. Sed aduerte quia curt. in. d. Rob. de pact. tenet contra Bal. per tex. in. l. si fundus. §. 1. ff. de pign. ubi ille consentire potest cui actum facere non est interdictum & cõtra Bal. tenet deci. in. d. l. aliud & ibi Cagno. late per eundem Cagno. in. d. Rubri. col. fi. & benedicunt quia eadem ratio est in consensu quæ est in contractu. Et hoc si cõfitetur partem precii recepisse, quia ex tali confessione ut hic dicitur imponit sibi & suis heredibus silentium & maxime quia tali confessio probat quo ad emptorem ut dixi supra. §. proximo & iste etiam tex. loquitur respectu quarte uide infra in titu. si mul. conse. ui. alie. in. §. cũ alienanti uiro Vinc. Maxilla.

DE CULPIS SERVORUM RUBRICA.

I. QVIS alium pulsauerit de seruo aut aldio suo q̃ furtum aut malefitium aliquod commisisset & probatum fuerit in optione domini est si uelit seruum noxe dare aut litis estimationem sufferre: Iniquũ est enim uisum nequitiam seruorum ultra sua corpora dominis esse damnosam hanc autem electionem non infra quadrimestre tempus sicut lex insinuat generalis, sed perpetuo retinet acquisitam.

ISTA Consuetudo fuit extracta ex longobarda in titut. de culpis seruorum ex. l. penu. quæ habet simile principium & ex lege antepe. & fi. in tex. ibi aldius dicitur seruus liberatus sub conditione, ut est statulibet & de istis aldiis habetur in. d. titu. de culp. seruo. & in titul. de homi. seruo. mini. uel alidi. in longob. in tex. ibi sicut, &c. ut. l. itẽ ueniunt. §. idem recte. ff. de pett. hæredi.

DE PERCEPTIONE FRUCTUUM RUBRICA.

RVCTVS Percepti, a litis contestatæ tempore restituuntur nec dinstinguitur si titulus præcesserit dolo uel non: Et qui conuenitur bonefidei possessor fuerit uel inuasor: Excipitur si in eo anno in uasisse conuincitur, in quo libellus conuentionalis offertur, tunc enim ipsius anni fructus & ante litem perceptos cum ipsa re sine diminutione restituit.

CIRCA Intelligentiam præsentis consuetudinis est uidere aliam cõsuetudinẽ sub Rub. ex quo tempore fruct. re. inua. quæ incipit si rem inuasam & opus est uidere. l. si quis res alie na in titut. de inua. in longob. Ex qua fuerunt extractæ ipsæ consuetudines, & quia non obseruantur ideo nihil dicam.

DE EMANCIPATIONE RUBRICA.

MANCIPATIO coram notario, & testibus fieri consueuit nec iuditium, aut acta requirit nec competentes desiderat magistratus: sine scriptis autem nec potest fieri nec probari: Et si de ea dubitetur qui negat iurare compellitur.

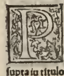
VT Valeat emancipatio de iure communi re-
1 quiritur q̃ fiat apud cõpetẽtes iudi. † & cum scriptura apud acta. l. iubemus. C. de emanc. l. si de emancipatione. C. de fid. institu. & ibi glo. secundũ primam opinionẽ quam approbat ibi Bart. At secundum præsentem consuetudinem nõ requiritur q̃ fiat apud acta & competentem iudicem, sed sufficit q̃ fiat coram notario, & testibus bene tamen requirit scriptora, ut est de iur. cõmuni. ut dicitur hic & supra in. §. licet uiuæ uocis supra de testi. Et magis clare dicitur in alio titulo infra de emãcipa.
2 † ¶ Quid si scriptura emancipationis esset de perdita dic q̃ in tali casu poterit probari per testes. d. l. si de emancipatione. Adde q̃ cum emãcipatio sit
3 facti est necesse q̃ probetur † quia filius præsumitur in potestate nisi contrarium probetur. l. si filius. ff. de proba. & est tex. melior de iure in. l. si emancipati ibi tecq̃ emancipatũ probatũ fuerit. C. de colla. & ibi per fulgo. Ludo. & Alex. & per Iaso. in. l. post
4 dotem col. i. ff. solu. matri. † adde etiam q̃ non statur assertioni patris & filiarum de ipsa emancipatione ut firmat socci. io consi. 23. col. 3. lib. 4. Et Bartho. uero. super hoc tradit cautelam ut in suo tracta caute. in numero. 118. sed fuit cautela ange. de penu. in. l. sed & si ff. de acqui. hære. sed contra
5 hanc præsumptionem † datur alia præsumptio, quia si filius uiuit seorsum, a patre per annos decẽ præsumitur emancipatus ita Alber. de rosa. & post eum Bal. in. l. post mortem. ff. de adopti. uoluit idẽ Bal. in. l. ii. C. si aduer. re. iudi. & per Iaso. in. l. si certis annis col. 3. uersi. septimo facit. C. de pact. & in. l. si emancipati col. 2. C. de colla. & in. l. qui alterna col. fi. ff. de acqui. hære. Ego semper dubitaui super hoc nam si de essentia emancipationis requiritur scriptura & q̃ fiat apud acta quo modo præsumendum est non apparente ipsa scriptura per de-

6 cenniorũ emancipationem præcessisse † quia infra decem annos non præsumitur amissio scripturarũ & licet affli. in. d. decisi. 183. Respondet ad hoc q etiam resultat præsumptio scripturæ præsumptę ipse nihil ad hoc allegat & resultarent duę præsumptiones in eodem facto contra tex. in. l. i. C. de dot. promi. una q præsumeretur emancipatio secunda q præsumeretur scriptura deperdita eo presertim si nullum præcessit damnum uel patriæ infortunium. Quando non requireretur scriptura libenter dicerem præsumi emancipationem si filius uixerit seorsum, a patre per decennium cogita. † Et in hac materia emancipationis est etiam sciendũ q pater potest cogi ad emancipandum filium nisi in quatuor casibus qui not. per glo. magi. in. §. fi. inst. qui. mod.
7
8 iu. pat. pot. toll. † Similiter etiam non potest filius inuitus emãcipari. §. generaliter in authentico qui. mo. na. effi. su. Et not. in. d. glo. de quo per Bart. & doct. maxime Iaso. in. l. quidam cum filium col. 5. ff. de uer. obli. & in quantũ supra est dictũ q de iure ciuili emancipatio debet fieri coram cõpetenti iudice. † Quæritur pone q pater uult emancipare
9 filium clericum quis erit iudex cõpetens utrum iudex laycus uel ecclesiasticus hanc. q. inuenio dispu tatam per dominos de rota decisionibus nouis in decisi. 178. incipiente emancipatio facta per patrem & ibi cõcluditur q iudex laycus est iudex cõpetens & sic patris agẽtis & emancipantis nã emancipatio est actus patris & non filii. l. i. C. de emanci.
10 † Item quia ius patriæ potestatis fuit introductũ, a, potestate seculari & non ecclesiastica insti. de pat. po. in prin. Emancipatio enim uocatur præmium & donum paternum. l. ii. & l. cum oportet. §. cum autem. C. de bon. quæ lib. & in. l. penu. C. de bon. mater. & de hoc publice per phil. deci. in cõsi. 150.
11 † Verum pater filium emancipando possit ex causa dictæ emãcipationis pecuniam accipere tex. in. l. utrum turpe. ff. uer. obli. dicit q sic & maximę quando acceperit tantum quantum ualet medietas ususfructus bonorum filii cum lucrum conceditur, a, lege. d. l. cum oportet. §. cum autem & in
12 specie dixit saly. in. l. pactum, C. de colla. † Si autem acceperit ultra licet accipere possit tamen lex abhorret & priuat patrem successione filii sicut in similii probatur in. l. etiã. §. si quis nũmis. ff. de bon. quæ libe. & in. l. si quã. C. de uper. liber. Bart. in. d. l.
13 utrũ turpem Iaso. in. l. fi. col. penu. C. de pact. † Sed in ciuitate Bari totum contrarium seruatur: quia quando pater emancipat filium dat sibi aliquid de bonis stabilibus in præmium emancipationis, & dicitur inepte & corrupto uocabulo fieri secũdum Iaso. in. d. l. utrũ turpem in secunda uota. & sic plu ries uidi & in hoc casu talis donatio facta filio, a, patre diceretur mera donatio & non ob causam ut dicit pau. de cast. in. l. ut liberis col. pen. C. de colla.
14 & phil. deci. in. l. diuus pius. ff. de rego. iur. † Quęro de quęstione dicũt notarii nostri maxime quando pater & filius simul contrahunt cũ aliquo hæc uerba pater emancipando filium quo adhunc actũ tantum utrũ emãcipatio possit fieri quo ad unum actum tantum Bar. in. l. i. §. hoc autem. ff. ad trebe. uidetur dicere q sic etiam uidemus q filius fam. quo ad quid est paterfam. ut in castrensibus uel quasi &
15 quo ad alia est in patria potestate. † Sed aduerte quia istud est quia lex sic fingit. sed homo non potest inducere fictionẽ. l. si forte. ff. de Cast. pecu. incontrarium facit secundum Bart. tex. in. l. quæsitum alias
16 si tibi. ff. de adop. † ubi lex aborret habere filios tẽporales cõmunis opi. est q emancipatio non possit fieri quo ad unum actum tantum ut firmant pau. de cast. imo. & alex. in. d. §. hoc autem & ibi plene Iaso. pau. de cast. & Ludo. Roma. in. l. senia. C. qui testa fac. pos. pau. de cast. & fran. de aret. in. l. si quis in potestate. ff. de testa. Ange. de aret. in. § præterea insti. qui. mo. iu. pat. pot. solu. Vincentius Maxilla.

DE REGVLIS IVRIS RVBRICA.

ILLE SIMPLEX homo iudex Andreas compilatur præteritorum consuetudinũ uoluit immitare iuriscõsultos qui post quinquaginta libros digestorũ, & in ipso quinquagesimo libro inseruerunt titulum de rego. iur. Sic etiam fecerunt compilatores decretalium & sexti post præteritas consuetudines dixit de regu. iur. Ego enim ne quid antiquitatis ignoretur ut dicit imperator insti. de testa. in prin. tam ipsum titulum de Rego. iur. quã omnes alias consuetudines tam quæ uiu sunt q̃ quæ non usu ab aula recesserũt in hoc uolumine scribere & imprimenda curaui quisquis legerit diligẽter quæ scripsi inueniet quid usus obtinet & quid desuetudine cessauit.

RESBITERI admictuntur in testes iure nostro.

CIRCA intelligentiam huius primæ regulæ uide quæ dixi supra in titulo de testi. §. testis Clericus.

MVLIERES coniugatę quartam & meffium cũ uiro donare possunt guadia data ut non quæratur ibi prætium donatio iudicatur & lannichile de donatione si ibi non inueniatur testibus solutum esse probari debet.

TESTES nec in contractu nec in maleficiis admictuntur nisi barenses.

BREVE Extranei notarii de more Barensi non admictitur.

DE Meffio non iudicatur pœna nisi post tertiã contestationem si de omnibus tribus conuictus fuerit.

SI Iudex declarauerit in scriptura se in curia declarasse aliquid breue, & creditur & si dixerit nos subscripti testes. s. iudex. licet sit unus subtestatus audietur Breue.

Pignus

PIGNVS non transfectatur nisi spatio triginta dierum & post idem spatium uendi potest & si pignoratio reuocata non fuerit non auditur.

PAENA non petitur nisi ut dictum est de messio, & inter ecclesias de uicaria & ineptagias.

SI Aliquis alienat coram iudice ciuibusque unam rem non pignoratá non uidetur facere in fraudem creditoris.

ET Si paciscor tecum ut uendam tibi aliquam rem non cogor uendere, sed si pro pretio aliquid uendidisti, & damnum consequutus fueris illud restituere tunc cogor.

SI Vendidi tibi uinum postquam a uitæ extractum fuerit aut si apud te fuerit idem de omni re tibi datur sacramētum cum certior sis.

SI Rupero puteum uel aream sicut diru tam domū triginta solidis iudicantur.

SI Oliuæ uenduntur uel domus & prætii pars uel totum solutum fuerit licet fructus sint in eis nō possunt pignorari, sed fides datur emptori qui soluit prætium.

SI Proiecero homines de uinea nō est inuasio sed proiectio & quinque solidis iudicatur.

SI Pactus sit uineas se cultare si scalciauerit & carricauerit sufficit.

SI Pro messio pignoratio facta fuerit, & mulier moriatur alterum quem uoluerit peti potest si mulier uixerit uel filius peti potest utrumque.

ITEM neptis succedit auiæ.

VSVRAE de sex in septem & in duplum & non amplius.

SI Aliquis exheres efficitur rerum maternarum non amictitur ius.

ITEM & si uir est obligatus ut nō quærat superfluum quod est de dote tamen mulier petere potest.

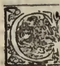
Finiunt consuetudines Barenses Compilatæ per Iudicem Andream.

INCIPIVNT CONSVETVDINES BARENSES COMPILATÆ PER IVDICEM SPARRVM.

STE IVDEX SPARTVS Fuit unus alius doctor qui etiam compilauit consuetudines Barenses sicut fecit iudex Andreas, & ut uideri infra poterit in pluribus cōuentūt. In quibus cōueniunt nihil dicam cum satis super aliis dictum fuit si erit consuetudo nō dicta quæ sit in uiridi obseruātia si expediēs fuerit dicam aliqua si uero in desuetudinem
1 abiit solum ponam textum † ne quid antiquitatis
ingnoretur ut dicit imperator inst. de testa. in prin.
nam licet aliquæ de istis cōsuetudinibus hodie ui-
deantur rediculæ tamen credendum est ꝙ eo tépo-
re quo uigebat ius longobardum istę erant nimiū
prætiosæ sic uidemus ꝙ omnia mutantur cū tem-
2 pore. † Vnde comicus ait omnium rerum uicissi-
3 tudo uidemus hoc in iure ciuili † nam olim tria fue
rant testamentorum genera calatis comitiis : pro-
cintum:& per es & libram quę tempore recesserunt
& certus modus etiam in manumissionibus obser
4 uabatur † unde imperator in prohemio institutio
num promictit dicere quod antea obtinebat, &
quod postea desuetudine inumbratū imperiali re-
medio illuminatum est ne quis igitur miretur si inter tot consuetudine sint aliquæ pænitus antiquatæ oportet omnia referre quia nō est mihi potestas delendi ex libro quæ scripta reperiuntur sufficit dicere non obseruari.

*DE COMPOSI*TIONIBVS ET *scandolis Rubrica.*

OMPOSITIONEM scandoli quam longobardorū iura constituunt de consuetudine non habere antiquorum patrū recolenda memoria decreuit: uerum si in iuditio commissum forte docebitur eum uiginti solidorum iactura ærario inferenda constituit puniēdum qui primum super alium in surexerit: conci-

lii uel conuentus, & ecclesiæ pœne scandoli secundum ordinem in suo robore duraturæ.

ISTE iudex sparrus in hac sua cōpilatione ser-
uauit ordinem iuris longobardi: nam liber le-
gum longobardorū incipit de maleficiis & publi-
cis criminibus & secundus titulus est de scando. &
1 compo. † quid autem sit scandolum uide in.c.ex li
teris de homi. & per docto. in.c.ordinarii de offic.
ordi.lib.6.& per fely. in.c. nihil cū scandalo col.i.
de præscrip.& quid sit scandolum & multa ad ma
teriam uide per neapod i.io prohemio consuetudi.
inclitæ ciuitatis Neapolis in uerbo scandolum. In
2 tex.ibi qui primum super alium,&c. † nam primus
insurgens præsumitur agressor.l.1.§. si arietes.ff.
si quad pau.feci.dica. in tex.ibi consilii uel conuen-
tus & ecclesiæ,&c.hoc refertur ad ius lōgobardum
nam in.l.i.&.ii. eo titulo in longobarda cautū est
q si quis in concilio uel in quolibet conuentu scan
dolum commiserit est culpabilis regi in.800. solidis
& si in ecclesia perpetrauerit scandolū debet dare. 40.
solidos illi ecclesiæ, & si in palatio ubi est rex scan-
dolum cōmiserit incurrit periculum animæ suæ.i.
3 mortis & hoc habetur in.l.3. dicti tituli. † Differt
autem conuentus a concilio nam cōuentus est co-
adunatio gentis ubi tractatur utilitas Regis, uel
publica cocilium scriptum per. c. est coadunatio
Episcoporum facta causa fidei secundum Caro-
lum in. d.l.i. & potest capi pro concilio ciuitatis
hæc consuetudo non obseruatur.

DE PLAGIS ET LIVORIBVS RVBRICA.

ICTVM Est de tixis uerbalibus & quæ fiunt sine armis nunc dicit de plagis, & liuoribus quę possunt fieri cum armis & sine.

OMINVM malignitatibus pœnarum dispendio prœuenitur quare si in homine libero tres plagæ liuores quatuor in toto corpore numerētur si faciei uel, manus plaga per quam cicatrix ostenditur poterit apparere solidorū quatuor erit æstimatio facienda alibi uero & si cicatrix non appareat solidorum trium liuoris siquidem compositio unius solidi mēsura moribus est contenta: Et cum sacramentū de iure probationem non inducere magis obtinuit in his tamen si plagatus eodem die iudici plagam ostenderit uel liuorem absque probatione legitima suo creditur iuramento nisi, uel annis quatuordecim masculus. Mulier si minor duodecim reperiatur: uel nisi seruilis conditionis plagata persona uidebitur: tunc enim eorum iuramento non creditur sicut cum nec post diem plagatus se iuditio præsentauit uel si noctis tēpore plagatum esse constiterit in his enim probationis loco iuramentum admicti nec ratio æquitatis nec exempla permictūt immo ad iudicantis offitium pertinebit exprimere tunc plagati sacramento nullatenus esse credendum. Si uero uel probatione legitima uel quia iurare noluit appellatus de seruili plaga constiterit compositionis medietas quam pro libero supra notauimus in seruili persona præstabitur. In persona uero seruientium curię erit compositio duplicanda. Cum autem de plaga os exiisse conuincitur legum inde loquentium seriem obseruamus ultra quatuor siquidē alapas uel pugnos aliquem nō teneri. Et si ex ferita liuor non appareat tanquam si appareat debere puniri morum benignitate consulitur: Et cum plagatum iurare contigerit si masculus aut mulier meretrix, uel probatæ uitæ fuerit distintio nulla erit nisi, uel clericus plagasse dicitur, uel ipse fuerit uulneratus tunc enim necpro ipso nec contra ipsum probatio in talibus dabitur iuramenti quod si clericum uulneratum esse constiterit priuilegio ordinis compositio iudicatur. Iudei uel alii qui idolatria celebrant ex Christi nomen non inuocant si liuorem, uel uulnus, uel plagas sibi factas ab orthodoxis hominibus asseuerant sacramento eorum non creditur nec eoruum testimonia contra captholicos approbantur sed opus est ut unusquisque diuersę religionis in iuditium testes inducant ad testimonium proferendum.

SECVNDVM iura lōgobarda aliter & ali-
1 ter fiebant compositiones † quia illud ius pro-
cedebat magis distinte quia aliter cōponebat uul-
nus in facie uel in naso aut labro uel in brachio uel
incossa & abscisionem dentium uel oculorum ut
apparet in toto titu. de plag.& cōpo. item pro uno
pugno erat compositio trium solidorum pro ala-
pa sex solidorum ut in.l.fi. in titu. de hi. qui insidi.
hæc consuetudo non seruatur: sed seruantur iura
romana & constitutionum regni, nam si est illata
iniuria agitur criminaliter uel ciuiliter, ut in.§. in
summa insti. de iniur. si agereture ciuiliter ageretur
iuxta dispositionem constitutionis regni uarietatem

pœnarum

2 pęnarum † uulnera etiam puniuntur secundum
constitutionem regni si quis aliquem per quam im
ponitur pęna manus sed quando uulnus non est læ
tale & non est mutilatio mẽbri & uulnerans est ho
mo bonæ famæ potest condemnari ad pęnam pecu
niariam de hoc habemus capitulum regni ad per-
uersorum & ista pęna solet eẽ duodecim untiarum
unde dicitur quasi in prouerbium dudici on &c. e o
la mano ut per pari. de pute in trac. find. in uerbo cõ
positio & ista pęna concurrẽtibus illis qualitatibus
imponi potest etiam parte non concordata ut dicit
Affli. in constitu. si aliquem col. 6. & in anno. 1 5 4 4.
quando eram aduocatus fiscalis in ducatu Bari feci
hoc obseruare ĩ personam magistri Vincẽtii de aloe
barbitonsoris in terra griptaliarum qui uulnerauer-
rat notarium Marcum Antonium de romano nam
eo non concordato fuit condemnatus ad duodecim
untias, & hoc etiam late prosequitur niger de cam
3 panea in. d. c. ad peruersorum † in tex. ibi cum sacra-
mentum &c. dicitur hic ꝙ iuramentum de iure non
inducit probationem ẽ uerum ut probatur in. l. nõ
erit. §. dato & ibi Saly. Ludo. Ro. & Alex. ff. de iur.
iur. est potius releuatio ab onere probandi ut est gl.
in. l. cum de indebito in uerbo legitimis. ff. de prob.
quam dixit singu. Alex. in consi. 119. col. 2. in lib. 2. per
Bal. & Fran. de are. in. c. 2. de proba. late per Iason.
in. d. §. dato quem legis in. l. ait prætor. §. iurari col.
4 2. uersi. Quarto nota. ex tex. &c. † in tex. ibi in per-
sonam seruientium &c. de iure etiam constitutionũ
regni dupplicatur pęna ut patet in constitu. ut parti
cipatio in titu. de iniur. curi. illa. in primo libr. & in
3. lib. constitutionũ sunt duę aliæ constitutiones quę
etiam loquuntur de iniuriis curialibus illatis prima
quæ incipit obseruent diligentissime &c. secunda q̃
incipit eos tantum officiales &c. in tex. ibi cum au-
tem de plaga os exisse &c. istud refertur ad. l. ii. de
plagi. & compo. in longob qui tex. uult ꝙ si plaga
fuerit in capite ut os rumpatur pro uno osse compo
sitio erat in solidis duodecim pro duobus in solidis
24. pro tribus ossibus in solidis triginta sex & si plu
ra ossa fracta fuissent non numerantur in tex. ibi ul
tra quatuor si quidẽ alapas &c. iste tex. uidetur infer
re ꝙ si quis dederit quinq; uel sex alapas uel pugnos
non tenetur & tamen si dederit infra quatuor tene-
tur ut hic in princ. & propterea esset ridiculum sed
debet intelligi ꝙ non tenetur ultra pęnam statutam
pro quatuor alapis sicut dicitur in. d. l. ii. ꝙ si plura
q̃ tria ossa fuerint rupta non tenetur nisi quantum
tenebatur pro tribus ossibus fractis & hoc probatur
etiam in. l. si quis alium in coxa eo. titu. de plag. & cõ
po. & quia hæc consuetudo non obseruatur sufficit
hæc dixisse. Vincentius Maxilla.

DE ARGA. RVBRICA.

ISTVD nomẽ arga est longobar-
dũ & idẽ importat, ꝙ dicere alicui
cornutũ ut ẽ tex. in. l. 1. de cõui. in lõ-
gob. & ibi per Caro in cõsuetudini-
bus feudorũ dicitur cucurbita ut ꝑ-
bat tex. ĩ c. i. §. i. ibi si fidelis cucurbi
tauerit dominum. i. cum uxore eius concubuerit in
tit. qui mod. feu. ami. & per canoni. in. c. accedens de
purga. cano. & glo. in. d c. i. in uerbo cucurbitauerit
allegat tex. in. d. l. i. de conui. & declarat quid est ar-
ga nos uulgariter dicimus cornutum credo ꝙ uoca
bulum sit corruuptum, ut dicatur cornua, quæ est
auis quæ nutrit pullos alienos unde iuuenalis in sa
tira 6. tũc tibi cornua placet fletũq; labellis exorbes.
Vincentius Maxilla.

IMPVNITVM De arga esse condoluit si quis argam clamauerit ꝑ furorem, quare si conuiciator iurauerit, ꝙ argam non cognouerit quem clamauit quinque solidorum dispendio feriatur.

ISTA consuetudo fuit sumpta ex illa. l. 1. de cõui.
1 in lõgob. & nihil differt ab ea nisi tñ ĩ impositiõe
pęnę quia in illa imponitur pęna solidorum duode
cim hic uero quinque non seruatur.

2 ## SI MVLIER MVLIERI AFFERAT INIVRIAM. RVB.

CVM mulier mulierem verborum iniuria lacessiuit, & iuditiorum lassare strepitum & pœnarũ ęstimationem quiescere legũ mitigato rigore mulieris fragilitas supplicauit.

ISTA consuetudo loqtur de iniuria uerbali nõ
autem si facta est iniuria realis nam tunc etiã de
iure lõgobardo puniebatur ut est tex. in. l. relatum
1 in titu de agre. uio. fact. † & uidetur ꝙ hæc consue-
tudo non ualet quia dat materiam delinquendi. l.
cõuenire. ff. de pac. dota. l. si unus. §. illud. ff. de pac.
hinc est ꝙ dicit Bar. in. l. cum lex per illum tex. ꝙ nõ
ualeret statutum si diceret quilibet bannitus extra-
hatur a banno soluendo decem nam non ualeret in
futuros banniendos quia daret materiam delinquẽ
di & ibi hoc dicit etiam Bald. & illum tex. ad hoc re
putat singu. Abba. in. c. 2. de constitu. & uoluit Sali.
in. l. ii. C. de gene. aboli. hinc dicit Iaco. butr. & post
2 eum Saly. in l. castigati. col. i. C. de adulter. ꝙ non
ualet rescriptum principis concedens remissionem
delicti ante ipsum delictum commissum quia inui-
3 taret ad delinquendum † item non ualet statu-
tum quod imponit pœnam comptemtibilem pro
delito ut puta si pro homiridio imponeret pęnam
quinque solidorum secundum archi. 23. q. 4. c. duo
ista. hosti. Io. Andre. Anton. de butr. Bald. Abba. Fe-
ly. & Docto. in c. fin. de consuet. & Alberi. de rosa.

in secunda part. statutorum in. q. 124. incipi. itē quę ro an ualeat statutum quod est in multis locis &c. plene per Iaso. in l. ut prętor la. prima colu. 3. ff. de iur. iur. & propterea pluries dixi polonis quod non ua let statutum eorum dum pro homicidio nobilis si non est captus in termino. 24. horarum soluit centū marcas quę sunt centum aurei & stat carceratus per uno anno & die pro homicidio ignobilis similiter si nō est captus infra dictum tempus soluit decem
4 marcas ac si occidisset asinum † ista consuetudo dū uult quod pro iniuria uerbali illata mulieri, a, muliere quiescit ęstimatio penarum non est bona quia daret materiam delinquendi & in delictis mulieribus non est subueniendum nec hodie obseruatur, quia dum mulier accusatur, & costat condemnatur pro iniuria uerbali si uero non accusatur non potest pro cedi ex officio ut dixi supra in titul. de composit. in princ. & requirente materia referam casum qui occurrit in quadam ciuitate non lōge a Baro fuit quęstio inter duas mulieres una dedit alapam alteri fuit actum ciuiliter iuxta cōstituti. uarietates penarum fuit condemnata illa mulier ex causa iniurię per eā illatę in ducatis tricentis fuit appellatum & causa commissa cuidam patricio neapolitano quia uoluit me consultorem in ipsa causa non fuit prosequuta causa appellationis ex causa quia maritus condemnatę dicebat non potest fieri executio contra dotes
5 uxoris meę me uiuente † quia ego sum Dominus l. doce ancillam C. de re. uend. & fructus seruiunt per oneribus matrimonii. l. pro oneribus. C. de iur. dot. facit tex. in. l. quinque legibus. ff de bon. dam. & quę
6 dicit Capir. in decisi. 128. † nec etiam mulier poterit carcerari ex tali causa. l. i. & authentica ibi posita C. de offi. diuer. iudi. authentica nouo iure. C. de cu sto. reo. & per hęc pars aduersa non fuit prosequuta. immo concordauit secum consilio sui aduocati
7 sed eius aduocatus errauit † quia exequutio poterat fieri super spe dotium etiam constante matrimo nio ut dixit Bal. in l. spem. C de don. & illa spes pō terat uendi reperi deinde eundem Bal. & Ang. hoc etiam dicere in. l. tale pactum. §. qui prouocauit in Reperi. d. §. ff de pact fuit originale dictum so. An. in addi. ad specu. in titu. de exequu. sente. in. §. sequi tur col. 6. & seq. & ad prędicta uide Cagno. in Re
8 peti. l. fi. C. de pact. num 258. † ad hoc facit gl. sing. in l. constante. C. de dona. quę uult quod spes dotis constante matrimonio donari potest & Bal. & Saly. & per Iaso. in l si constante col. fi. uersic ultra quatuor quęstiones. ff. solu. mat. unde quādo occurrerit ca sus quod mulier erit debitrix & non habet alia bona nisi dotes existentes penes uirum posset uendi spes do tis constante matrimonio & hoc quando dotes soluto matrimonio morte mulieris non essent alii pu ta dotanti uel filiis debite ex stipulatione uel statu
9 to † & ultra quod poterat uendi spes dotium ut supra illa mulier quę iniuriam fecit poterat pro illa pęna pecuniaria ad quam fuit condemnata si eam sol uere non poterat puniri in personam iuxta regulam luat in corpore qui deficit in ere. l. si quis idquod. ff. de iur o. n. iudi unde poterat carcerari ut dicit Iaso. in d. l. si idquod colu. 6. uersic. Tertio collige &c. & ad prędicta uide Botri. in decisi. 349. ubi multa

dicit ad propositum sed dubium est an possit carcerari pro parte quę debetur parti iniuriatę iuxta. d. consti. uarietates pęnarum nam illa non debetur fisco ut dici possit criminalis per nota. in. l. 3. de sepul. uio. & ita loquitur text. in. d. l. si quis id quod nam pęna ibi applicabatur fisco cogita.

Vincentius Maxilla.

QVALITER MINOR EX DELICTIS TENEATVR: uel non. Rubrica.

MINOR a, delictis, & criminibus esse solutum, nisi doli capax fuerit ętatis miseratio iam sugessit.

1 † DOLI capax masculus dicitur cum compleuit annum decimum cum dimidio fęminam cum nonum cum dimidio & tunc dicuntur proximi pubertati infra uero dictam ętatem dicitur proximi infanti r. §. pupillus & ibi glo. institut.
2 de inuti. stipu. nota. glo. in. l. i. ff. de noua. † qualiter aūt minores teneātur in delictis uide magistralem disfin Albert gandi in suo tracta. crimi. in tit de penis reo. colu. 8. numero. 30. uersic. cum quis minor xxv. Annis.

QVALITER INTER BAIVLVM ET PRIVATVM compositio diuidatur. RVBRICA.

IN compositionibus quę descendunt ex malefitio diuisiōis huius senes obseruatur vt ex eo quod soluitur duabus partibus iniuriato pręstitis tertiam habeat Catapanus. In plagis vero, & liuoribus quodam notabitur spetiale nam licet in delictis aliis sine fraude Baiuli iniuriatus possit sibi culpam remictere sacramentum etiam relaxare: In plagis Tamen, & Liuoribus; semel ostensis Iudici si iniuriatus, velit recedere, & si iurare noluerit sup plagā de suo debet tertiam impendere catapano: āplius si cū plaga vel vulnus ostēderit aliquem nominauerit quē se dixe

se dixerit vulnerasse sed postea nominauerit alium a quo se dixerit vulneratum quia cum alienæ existimationis discrimine non permictitur euagari supra neutrum iurare poterit appellator: Et licet moris nostri sit liuores quatuor plagas tres in toto corpore numerari tamen si a pluribus commisisse dicatur super vnumquemq; liuores quatuor plagas tres iurare poterit accusator nec iudicare tunc cogitur quos plagas vel liuores quis eorum commisit est.n.tunc sufficiens si iurarit ab oibus fuisse plagatum, quo casu viriliter vnusquisq; damnatur sed si plagam vnam vel liuorem vnum habuerit si a pluribus se dicat esse percussum & ab omnibus se percussum esse iurauerit quamuis psonam certam nesciat a qua se vulneratum ostendat ab omnibus tamen æquanimiter plagæ vel liuoris compositio iniuriato præstabitur.

SI aliquis percuntasset bene illam fecem iuris longobardi, & asinini & has consuetudines Barenses tum temporibus illis fuerat necesse deseruire illi iuri utiq; iudicasset tunc temporis has consuetudines fuisse non solum æquas sed æquissimas & compilatas fuisse a docris uiris qui quantum poterant conabantur adherere iuri Romano, & propterea ipsa ciuitas bari satis gloriari potest q semper habuit iura propria q non conuenit nisi tantũ præclarissimis ciuitatibus est etiam considerandum pro magnitudine ipsius ciuitatis q permissum fuit statuta condere super pęnis delictorum, & decisionibus causarum ut uideri potest in superioribus consuetudinibus nam condere talia statuta non pertinet nisi ad liberas ciuitates quæ habent merum & mixtum imperium. l.fi. C. de trsta. Bar. in. l. oẽs populi in. q. i. ff de legi. dixi supra in prohæmio hodie autem hæc non obseruantur sed quando pro iniuria agitur ciuiliter pęna diuiditur inter curiam, & priuatum nam duæ partes pertinent ad curiam, & tertia ad iniuriatum in recompensam iniuriæ ut patet in cõstitut. regni uarietates penarũ.

DE QVANTITATE SOLIDORVM. RVBRICA.

QVIA in superioribus consuetudinibus delicta puniebantur pęcuniaria pęna solidorum ideo dixit de quantitate solidorum.

SOLIDORVM difficultatibus æquitatis mẽsura succurritur vt si per solidorum, vel minus summa inciderit: per solidum octo ducalium, quantitas numeratur si vero ad maiorem summam ascenderit duorum ducalium computatio in omnibus fiet quæ locum habere poterunt cum ex debito malefitii occurrit litigium solidorum. In contractibus autem talis ordo seruabitur vt si miliariensium quæstio præponatur siue dotis siue alterius contractus causa fuerit viginti miliarienses per vntiam enumerantur cum autem de solidis mes: fii disceptatur per vntiam quatuor & dimidia dinumeratio pertaxatur ducaliũ uero æstimatio si quæratur si ante destrutionem debitũ fuerit per vntias centum si post destructionem sexaginta ducalium per vntiam pertaxatur. Solidorum autẽ dotium post destructionem obligatorum si quęrat: per centum quindecim vntię exoluentur.

SOLIDVS & aureus idem est ut habetur in. l. si fine. ff. de in iu. uo. iuncto. §. fi. insti. de pen. teme. litiga & nota. in. d. l. si fine & duodecim denarii faciunt unum solidum siue aureum ut dicit ias. in. l. quæ extrinsecus. ff. de uer. obli & hoc est de iure longobardo ut duodecim denarii faciant unum solidum ut patet in. l. i. de quan. solido. in longoba. patet ergo q denarius est nummus quem nos Carolenum dicimus a Carolo Rege dicitur solidus a soliditate quia fit de puro auro. l. i. C. de uete. numi. lib. xi. non ommictam q Alciatus lib 3. disputationum cap. 9. dicit q aureus legalis est duorum aureorum nostræ monetæ hoc non placet Ripe ut est uidere p eum in. l. si constante col. 7. num. 28. ff. solut. matri. quæ sit marca argẽti & auri & quæ sit libra, & quot aurei faciant librã & marcam & multa in hac materia uide per boeri. in decisi 327. ubi etiam de solido & uide quę dixi supra in titu. de iudici. in. §. in scripis & quæ dicam infra in tit. si pari. sit in consi. non seruatur.

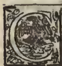
QVALITER PROBATIO BAIVLI SIT ADMICTENDA & DE CAUSIS IN IUDITIO ACTIS. RUB.

BAIVLVS quia videtur esse terribilis donec in administratione permanserit in nulla quęstione per suę iurisditionis homines aliqd poterit aprobare nec per Iudicem etiam cũ nec de his nec de aliis quæ corã iudice partium assertione panduntur eiusdem possit recordatio postulari: quamuis ius longobardorum recenset prout iudex memorauerit obseruetur nisi secundum quod de benignitate nostræ consuetudinis est inductum, vt de his quæ agũtur coram iudice in curia sedente vel si de sentẽtia interloquutoria vel diffinitiua quæratur quamdiu ibidem fuerit absq̃ iureiurando ad eius memoriam recurratur ægresso autem de curia nisi incõtinenti reuersus fuerit recolendi pręciditur potestas. Si vero extra curiam coram eo aliquid attentetur de eius memoria iuris statuta seruentur & sic in omnibus his loco probationis memoria iudicis habeatur per testes vero de his probare volẽtibus adeo eorum voto resistetur ꝙ nec aduersarii sacramento negatur.

NON seruatur uide quæ dixi in. §. de his supra in titu. de iudic.

DE PENSIONE DOMVS, ET VINO VENDITO. RVB.

CVM pensionis domus occurrerit litigium tale debet libramentum imponi vt si cõductor in domo fuerit pensionem anni non esse prastitam Dominus domus legitimo defenditur iuramento: Si vero condutione finita conductor domum reliquit conductor legitimo defenditur iuramento: sed si in domo conductor remanserit præsentis anni, non finiti in quo talium condutio fieri consueuit nec solutæ pensionis Domino fides habebitur & finito anno si annorum præteritorum solutionem negauerit licet in condutione remanserit præteriti tamen temporis Domini Domus iuramento non creditur sed a conductore legitime defenditur. Similis superiori de vino coniectura subiicitur si.n. nihil vini in butta remanserit emptoris sacramento legitimo de prætii solutione costabit, & si coram testibus venditionem clamauerit celebratam: sed si de vino super erit prætium non esse solutũ venditoris legitimo sacramento defenditur quæ locum habere poterunt cum res non agitur instrumentis quibus existentibus in tactæ consuetudinis ordo seruabitur.

ISTA consuetudo est æqua & iusta & obserua
tur nam cum conductor discessi de domo præsu
1 mitur ꝙ soluerie pensionem † nam cum dominus
habeat omnia bona inuecta & in lata in domo taci
te obligata. l. ii. 3. & 4. ff. qui mod pig taci, contrah.
& l. item quia. ff. de pace. non habet præsumptionẽ
pro se sed præsumptio est pro conductore ꝙ solue-
rit & ideo eo recesso statur iuramento ipsius condu 2
ctoris sed quando adhuc est in domo non habet ali
quam præsumptionem pro se pro illo anno & pro-
pterea statur sacramento domini domus: sed peo an
nis præteritis si dominus peteret pensionem credi-
tue iuramento conductoris quia non est credẽdum
ꝙ locator per plures annos tacuerit argumento. l.
cum de indebito. ff de proba. sed pro præsenti anno
creditur ue consuetudo hæc dicit & nota ꝙ in ciui-
tate bari circa pensiones domorum est una alia con-
2 suetudo de qua infra in titulo de ban. & bull. † & de
illa tacita hypotheca quomodo quando & in qui-
bus procedit est plene uidere per Doctor. maxime
Iaso. in. §. serutana insti. de actio. & in. d. l. Item quia
& coniectura de qua in præsenti consuetudine non
habet locum cum locatio & condutio fuerit facta ꝑ
instrumentum ut hic dicitur in fi. ratio quare quã-
do interuenit instrumentum non habet locum con
3 iectura & quando res agitur per testes sic † cum par
tem uim habeane testes & instrumenta. l. in exercẽ-
dis. C. de fid. inst est illa quia si aliquis est obligatus
soluere pensionem domus uel prætium uini pee in-
4 strumentum facta solutione † iudicandum est ꝙ pe
teret redi sibi instrumentum tamq̃ inefficax. l. diflo
lute. C. de condic. ex leg. unde cum instrumentum
reperiatur pœnes creditorem sanum presumptio ẽ
pro ipso creditore. l. labeo & ibi Docto. ff de pac. c.
ecclesia & ibi Canoni. ue lit. penden. Et ideo contra
hanc iuris præsumptionem, non debet dari iura-
mentum conductori domus nam cum creditor ha
bebat penes se instrũm nõ curabat de discessu cõdu-
ctoris uel ꝙ totũ uinũ fuisset aceptũ, a, uegete sęcus ẽ
i testibus qa i eis nõ cadit restitutio sed quęro quare
Dominus domus uel uenditor uini qui sunt actores

non

non grauantur onere probandi sed statur iuramento aduersaru in casu quando conductor recessit, & ueges est euacuata ideo quia actores satagunt nega-
6 tiua † quę per rerum naturam probari non potest. l. actor & ibi glo. & Cy. C. de probat. c. bone el. i. & ibi Io. And. de eler docr. in. l. pantonimus §. rei perduellionis. ff. de acq. hære Bar. in. l. i illa stipulatione & ibi doct. ff. de uer. obl. Alex. in consi. 14. col. 5. in ii. lib. merito non coguntur nec admictuntur ad probandum ideo statur iuramento conductoris uel emptoris uini nam ut dicit Bar. in. l. admonendi colu.
7 5. uersi. post dubitationem autem. ff. de iur. iura. † quod iuramentum in supplementum probationis non tantum defertur ubi est semiplene pbatũ sed et ubicunque actor habet per se tales testes qui solũ præsũptionẽ inducant uel aliquas conecturas per quas iudex inducatur ad suspitionem uel ad opinandum ut not. in l. tam his de testi. uoluit Alex. in consi. 13. circa fi. libi & Iaso. in Repeti d l. admonendi col. 35. num. 86. dicit quod ipse putat quod si aliquis habet uehementem conecturam & presumptionẽ pro se quod debet deferri iuramentũ unde cum presumptio discessus a domo & euacuationis uegetis sit uehemens præsumptio solutionis merito statuẽtes santa rõne uoluerũt ut credatur iuramento predictorum bene credo quod dñus domus uel uenditor uini faceret interrogationem asserenti se soluisse de tempore solutionis & de loco si responderet solui puta Klendis Maii & bari posset dominus domus uel uenditor uini probare quod in illo die nõ fuit Bari sed per totum illum diem fuit alibi & probare negatiuam cohartatam loco &
8 tempore iuxta nota. in. l. i. ff. de itin. actuq. priua. & in. l. optimã C. de contrah. & commi. stipu. & glos. in. § si uero absunt in uerbo & uidisse in authentic de here. & salc. similiter poterit probare qualiter cõductor rogauit ut posset discedere quia infra breue tempus solueret uel quod post discessum confexus fuit se esse debitorem ex dicta causa uel quid simile. Vincentius Maxilla.

SI ANIMAL IN HOMINEM VEL IN ALIVD *dannum dederit Rubrica.*

VM animal hominem plagasse vel vulnerasse, vel aliud damnum dedisse proponitur vel delicti tempore loco pignoris captũ fuerit sacramentum tãtum ab eo cui commissum est delictum, seu maleficium prestito quod animal de quo queritur damnum sibi vel plagas intulerit sic ab animali commissum debet a damno emẽdari tanq̃ si ab homine doceretur inflictum noxę tamen deditione animalis domino reseruata quã si sibi elegerit omni erit compositione inmunis: Nisi hæc, a, canibus commissa dicantur Tunc. n. deditione talium dominus minime liberatur sed iuxta quod delictum fuerit domini s tenebuntur nisi canis in damno fuerit interfectus: Tunc. n. compẽsãtione admissa nec de cane occiso nec de damno ulla poterit ratio postulari. Præter canem ita delinquentem aliud animal non licebit occidere quod si commissum fuerit alter alteri ut delicti quantitas poposcerit cõdemnatur. Quæ uero de animalibus cauta sunt sic in iuditiis obtinebunt si animal per se damnum dederit si vero animal in quo damnum datum fuerit super eum se miserit, licet hominem plagasse vel alias damnum dedisse costiterit in nullo tamen animalis dominus condẽnabitur.

1 ISTA consuetudo quantum ad noxæ deditionem concordat cum iure ciuili ut pater in titu. ff. si quad. pau. feci dica. prætereq̃ in cane quia secundũ hanc consuetudinem non liberatur dando canẽ pro noxa quod nota tu Barensis quia poterit occurere quod canis dederit dannum nam per hanc consuetudinẽ non liberaretur dominus cani dando canem sed de-
2 bet emendare damnũ † de iure uero lõgobardo non habet locũ deditio noxę sed solũ restitutio damni ut dicit Carolus in. l. de quadrupedibus in titu. de pau pe. In tex. ibi uel aliud damnum &c. potest poni exẽplum si animalia dederunt damnũ in agris uel in uineis & nota quia utilis est hæc cõsuetudo quæ uult quod in plagis & uulneribus illatis ab animalibus stetur iuramento damnum passi & quod admictatur talis in regularis probatio quia non est prouisum per pragmaticam regis ferdinãdi primi de qua infra dicetur quia illa loquitur solum i damno quod datur ab animalibus in rebus & agris. Circa principium huius consuetudinis duo colliguntur unum quod quãdo aliquis recipit dãnũ ab aliquo aiali quod põt ppria authoritate capere & pbatur i tex ibi loco pignoris &c. secundũ quod credatur iuramẽto dãnũ passi qñ ani-
3 mal ẽ in posse dãnificati † Primũ discordat a iure ciuili qa quãdo aial facit dãnũ nõ põt includi & cap. l. quis. ff. ad leg. acq sed aduerte qa hoc pcedit qñ a liqs scit dñm aialis & tũc pcedit dispõ. d. l. quis sed si ignoratur cuius ẽ aial bñ de iure et ciuili põt ca. pi ppria autoritate & detineri quousq; ueniat dñs ut p Spec. in tit. de iniu. dam dat. § sequitur uer. pono Bar. Lu ro. Ang. Ale. & do. in. l. ãplius. § de his. ff d dãn. infe. Ant de bu. & can. in. c. leserit d iiu. & dãn. dat. nõ aũt põt detineri quousq; dãnũ emẽdetur ut dicũt doc. predicti firmat Barth. cep in tra. de serui. Rust prædio. in capitu. de seruitu. iur. pas col. 9 uer fic. superest alia quæstio Affli in consti regni cũ per partes apuleæ in tertio nota. & in constir. pacis cultum col x uersi. xx. licet mihi &c. de iure uero longobardo potest capi aial quando ingnoratur cuius sit & claudi & duci ad iudicẽ loci & facere bannire

per quartam & quintam uicem uoce præconia cu-
ius sit animal & si non comparet aliquis potest reti-
nere tam ꝙ suum bene si moriatur debet conseruare
signa de corio ut si uenerit dominus possit ei demo-
strare ita cautum est in.l i.de eo qui pecu.in damn.
inue.in longob.De iure uero constitutionum regni
per constitutioně quæ incipit peruenit in fi.erat cau
tum ꝙ quando aliquis inueniebat animalia damnū
dare in suis debebat illud capere & consignare iusti
tiario prouinciæ & in hoc ultimo fuit emendata di-
cta constitutio per aliam constitutionem quæ inci-
pit animalia in titu.de animali inuen.in dam.in.3.
lib.quę uult ꝙ sufficit ꝙ consignetur baiulo loci sed
est alia etiam prouisio in regno & est quædam prag
matica regis Ferdinādi primi quę incipit statuimus
ꝙ in damnis dandis sub titu.de offi.baiu.& est posi
ta in fine Regiarum pragmaticarum de mod.pced.
in cau.ciui.& per illam pragmaticam est cautum ꝙ
si animal non est in posse illius qui prætēdit damnū
tunc de ipso damno dato debet stare per unum testē
cum iuramento inuentoris damnum passi si uero
animal est in manu & posse damnum passi creditur
suo iuramento & sic ista consuetudo est conformis
cum dicta pragmatica licet longe ante fuerit scripta
& licet hęc consuetudo uidetur loqui de damnis de
quibus in titulo.ff.si quad.Pau.feci die.tamē etiam
intelligitur de damnis datis in bonis per illud uer-
bum positum in prin.uel aliud damnū dedisse &c.
maxime quia est eadem ratio immo maior nam si
de maiori causa statur iuramento dāoum passi de-
bet etiam stari in minori authentica multomagis.
4 C.de sac.san.eccle.† ¶ Quæro aliquis uirtute hu-
ius consuetudinis consequutus est emēdam damni
utrum baiulus barensis possit consequi pęnam sibi
debitam uidetur ꝙ non quia probatio de qua in hac
consuetudine est priuilegiata & inregularis quæ li-
cet sufficiat ad consequendum emendam damni ta-
men non sufficit ad consequendum pęnam ut dixit
Io.And.in nouella in c.at si clerici in uerbo apertis-
simis argumentis de iudici.& in c.pia de except.in
6.glo.iuncto tex.in.d.l eum de indebito.ff.de pba.
Grama per prædicta & alia quæ ipse allegat in deci
si.67.col.fi.dicit sic fuisse decisum in sacro regio con
silio Ego dico ꝙ baiulus barensis non posset quia in
præsenti consuetudine de pęna uerbum nullum be-
neuerum quia relictum in statuto relinquitur in di
spositione iuris communis.l.comodissime ff.de li-
be:& posthu.cō uulg.cum in regno habemus dictā
pragmaticam quę in regno est ius cōe quando esse-
mus in damno dato in rebus tunc baiulus posset cō
sequi solum pęnam unius augustalis & nō ultra &
ita concludit Grama.in.d decisi ¶ Quæro de quę
stione quę occurrit tota die & pluries consultus fui
sunt barones uel uniuersitates quę habēt diuersa ter
ritoria pecudes & animalia unius territorii non per
transitum ingrediuntur territorium alterius barōis
ille Baro uel sindicus uniuersitatis intercæpit illa
animalia & uult fidā & affidā & retinet ipsa anima
lia dominus animaliū recurrit ad prędidē & iustitia
riū prouincię uel ad magnā curia uicarię audientia
prouincialis uel ipsa magna curia ex quadā uetustis
sima practica accipit fideiussionē a domino aīalium
de soluendo quicquid iudicatū fuerit & exequutiue
mādat intercęptori sub formidabili pęna ne anima
lia pereāt ꝙ restituat aīalia ex quo capta est fideius-
sio prędicta & ꝙ ueniāt ad ꝑponendū iura si qua ha
bet quęritur utrū tale pręcepiū & mandatū sine cla
usula iustitię ualeat & uidetur dicēdū ꝙ non ualet
5 † quia licet iudex pōt incipere,a,pręcepto tamen in
eo debet eē clausula iustitię alias si senserit se graua
tū &c.ut est glo.in.l.de pupillo.§.meminisse & ibi
Bar.Ale.& Ias & ē bona glo.in.c.ex parte lo.1.§.si I
6 glo.fi.de uer.sign.† & hoc maxime uidetur posse di
ci quando dominus aīaliū nō negaret sua aīalia fuis
se intercępta in territorio aduersarii sed allegaret pos
se pascere ex cōtractu ꝑscriptione aut cōsuetudine na
in tali casu cū intercęptor habeat fundatā suā inten-
tionē ex dispositiōe iuris comunis debet intercęptor
manoteneri & nō priuari illa captura quousq; dnūs
animaliū nō ꝓbauerit de cōtractu aut de ꝑscriptiōe
tex.ē aureus in.c.cū psonę de priu.in.6.& per illum
tex.dixit Ant.capiti in propriis terminis in deci.45.
7 † in cā illustris marchiōis laini &c. ꝙ innoleuit pra
ctica ꝙ qñ in loco seu territorio diffidato aīalia re-
periūtur adeo ꝙ dñs aīaliū nō negat illū locū eē in-
tercipiētis sed fundat se ex aliquo cōtractu seu pos-
sessione nō debēt sibi restitui aīalia nisi soluta fida
tūc.n debetet statim restituere qñ esset incertū non
esse intercępta in territorio intercipientis uel nō es
set certum quantū est fida & diffida quę semp sunt
certa ad hoc idē capiti.allegat dictū Gemī in.c.ad de
8 cimas de resti.spoli.lib.6.col.1.ubi dicit † Nota ar-
gumentum ꝙ ubi est uerisimilis præsumptio cōtra
agentē possessorio recuperandæ ꝙ possessionem ad
quā petit se restitui iniustæ occupauerat & de iniu-
stitia costat ex eius assertione nō fit restitutio nisi iustā
ꝓbet possessionē & sic uidetur secundū dicta per ca
pitium ꝙ quando esset certum animalia fuisse inter
cepta in territorio intercipientis ꝙ tale pręceptū cu-
rię eēt iniustū & posset ab eo appellari & eēt nullū
cū non habeat in se causę cognitionē. Sed ꝓ certo in
omni casu ēt ꝙ eēt certū de territorio intercipientis
uidetur ꝙ tale ꝑceptū sit iustū ēt sine clausula iusti-
9 tię † nā quādo sumus in his quę desiderāt celeritatē
pōt cā expediri sine causę cognitiōe & sine ꝑdicta cla
usula ut in exemplo l.equissimum.ff.de usufru.ra
tione scandoli euitandi ut uoluit Ludou.Roma.in
d.§ meminisse & Iaso.in l nec quicquam col.3.uer-
sic.secundo limita.ff.de offici.procons.certe si fieret
præceptum cū dicta clausula iustitiæ animalia inte
rim possent perire, quia non ita bene gubernantur
10 per alium ꝙ per uerum dominum † nam qui non
est pastor si uidit lupū uenientem dimictit oues, ut
habetur Ioann.c.x.hæc est quædam prouisio super
11 alimentis aīaliū de futuro † quorū cā sūmaria ē l.si
qs a libertis.§.ii.ff de libe.agn & habetur p doc.i.d.
l.alimentis.C.de tran.& in dicta causa proceditur,
12 etiam diebus feriatis l.ii.ff de feri.† Item,a,senten-
tia futurorum alimentorum non appellatur.l.fi.ff.
de appell.reci uel nō uoluit Bar.in.l.mela.ff.de ali
me.& ciba.lega.Ratione igitur dāni euitandi cęle-
riter debet prouideri illa.n.fideiussio habetur loco
animalium sequestratorum l.si fideiussor.§.si satis-
13 datum.ff.qui satisda.coga.† de iure non potest aliqs
cape-

capere & includere animalia inuenta damnum facientia in suo, sed debet expellere cum modestia quasi suum animal abigeret, ut dicit text. in.d.l. quamuis & pro damno habet proprias actiones similiter de iure cõstitutionum regni ut patet in.d. constitu.peruenit & in.d.constitu. animalia etiam quæ inueniat in suo dãnum dare debet præsentare coram iustitiario uel baiulo loci nec est facienda differentia inter baronem & priuatũ hominẽ uel uniuersitatem
14 † nam omnes excepta res publica Romanorum habentur loco priuatorum .l. eum qui uectigal in fi.ff. de uer. signifi. non enim debet quis sibi ipsi ius dicere etiam si iurisditionem habeat.l. qui iurisditioni.ff.de iuri.om. iudi.l.uni. C.ne quis.
15 in su.ca. † non obstant allegata per capiti.& primo tex.in.d.c.cum personæ nam ex illo tex.non potest colligi illa practica de retinendis animalibus sed solum ibi tractatur an is qui habet intẽtionem suam fundatam in iure cõmuni contra aduersariũ prætendentem habere ius in re debeat manuteneri in possessione lite pendente & aduersariu inhiberi, & ille tex.ponit tres casus primus est quando aduersarius innititur priuilegio & hoc casu lite pẽdente nõ potest prohiberi secundus casus quãdo aduersarius innititur præscriptioni aduersus habentẽ intentionem fundatam de iure cõmuni & hoc casu cũ præscriptio sit odiosa lite pendente debet inhiberi. Tertius casus est quando aduersarius innititur priuilegio & præscriptioni & in tali casu dicendum,ut in primo, & hæc omnia bene colliguntur ex illo tex. & ipsemet capitius optime declarat in decisi.189. in causa uniuersitatis & hominum titi,&c.dicu igitur quando tractaretur solum an liceat domino animalium pascere in territorio baronis sua animalia si allegaret præscriptionem fateur quod posset prohiberi a barone habente ius cõmune pro se ne pasceret quousque in iuditio doceret de ipsa præscriptione iuxta tex.in. d.c. cum personæ & posset expellere animalia. Sed non probatur ex illo tex.quod ipse posset retinere animalia usque ad solutionem non sequitur hoc potest prohibere pascere ergo,inuenta pascere potest includere quia hoc ultimum est contra tex. d.l. quamuis & contra dictas regni constitutiones nisi aliquis saluando capitiũ uellet dicere quod dum dixit nõ sunt restituenda uoluit intelligere a curia cui fuerunt præsentata cũ ipsa curia uideat imprõptu ex confessione aduersarii qualiter intercipiens habebat fundatã suam intentionem sed si capiti.intellexisset quod possent intertinere ab ipso intercipiente nõ uideo quod eius opinio sustineri possit & ad dictum gemi.in.d.c.ad decimas patet responsum quia loquitur de possessione & dum capiti. in.d. decisi. dicat quod fida & diffida est certa.
16 † Ego.dicam pro ut dicit affli.in constitu.cum per partes apulæ in.7.nota.col.6.nescio unde habuit originem ista diffida licet idem affli.in deci. 290. dicat quod habuit originẽ ab anno magnæ curiæ uicariæ,sed in.d.constituti.cum per partes hoc negat
17 quod pœna banni non est diffida. † Et dicamus cum in eo in.d.cõstitu.quod in istis pascuis statuitur antiquitati & pro ut antiqua consuetudo se habet ut.d.in .d.constitu. & allegat tex.in.c.i.in uersi. Et ab an-
18 tiquo & ibi Bal.col 6 de pace cõst an. † ¶ Sed quæro utrum hæc consuetudo comprehendat clericos quatenus cõuenit cum dispositione iuris communis & si non uirtute consuetudinis saltum ex dispositione iuris communis clericus tenetur. c.i.& ibi docto.de nou.ope.nunti. Et cum præsentes consuetudines sint a rege confirmatæ & consuetudo hæc sit rationabilis tenetur clericus
19 † Sed pro dãnis datis in agris ab animalibus clericorum non est dubium quod clerici tenentur ad emendã damni pro qua emenda debet adiri iudex ecclesiasticus sicut dicimus quod clerici tenentur ad instructionem uiarum, & pontium ut cogantur ad hæc additur eorum iudex ut dicunt docto.maxime Fran.de aret.in.l.ad
20 ad instructionem. C.de sacr.san. eccl. † Sed utrum teneantur ad pœnã ut puta ad diffidam uel ad aliã pœnam impositam ex statuto uel banno hæc quæstio fuit inter erarium illustris & excellentis comitis potentiæ in terra grumi & aliquos clericos terræ pali dicebam pro clericis quod non tenebantur nisi ad fidam iuxta dictam constitu.cũ per partes apuleæ ad diffidam uero nullo modo quia hæc diffida aut debebatur uirtute bãni magnæ curiæ uicariæ,
21 ut dicit affli.in.d.decisi.290. † & tale bannum nõ ligat clericos. cap. ecclesia sanctæ Mariæ de constitu. Sicut enim extra territorium bannum non habet suos effectus l fi.ff de iuri.om.iudi. ita & pari modo erga non subditos quando sunt iura quæ artant sæcus in his iuribus quæ prouident & consulunt ut per lapum allega.101 circa tredũ. Aut debetur uirtute consuetudinis antiquæ & minime debetur cum sit pœnalis quia in tali casu minime ualeret lex scripta contra clericos. d.c. ecclesia san-
22 ctæ Mariæ ubi docto. † Vtrum autem hoc casu teneantur pastores animalium clericorum ad pœnam uidetur quod non per tex.in.l.ii.circa fi.ibi ministeria.C.de episc.& cleric. & per tex.in.c.quanto de priui.hoc bene examinat Anto. de But. in.c. grauem de sen. excomu. & ibi Io.And. & concludunt pastores qui data opera hoc faciunt teneri licet Anto.ibi loquatur obscure hoc etiam concludit luca. de pen.in.l.ii. C.de naui. Excu. lib.xi. fely. hoc etiã secutus est in. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ col.5. & affli. in.d.constitu. Cum per partes col.4. retrũ dit se ad dicta per Lucam in.d l.ii. & uide aliquid per Ange. de Aret. institu. si quad. pau. feci. dica. reperi hoc etiam tenere nigrum de campa.in commentario quem facit in quodam temporali breue Clementis septimi pontificis in. 6. catt. Et te-
23 nendo hanc opinionem quæ uera est † responderi potest ad tex.in.d.l.ii.C.de Epi.& Cler.quod loquitur de his ministris & famulis qui sunt in perpetua familia & non de seruitoribus conductitiis ut declarat Fede. de Seni. in consi. 111. non obstat tex. in .d.c. quinto quia ibi procedebatur ad æmulationem contra ministros. Et in quantum in hac consuetudine cautum est quod stetur iuramento damnum passi hoc intellige quando ille esset homo omni exceptione maior ut per Antu.de Alexã.in.l qui accusare.C.de eden. & uide quæ dixi in.§.creditor supra in titulo de pigno.intellige etiam quod pars cõtra quam est iuratum potest contrarium probare ut dixi in.d.§.creditor ubi omnino uide Vincentius Maxilla.

EX QVO TEMPORE FRVCTVS REI INVAſæ debent reſtitui.

SI REM inuaſam eſſe coſtiterit antequam de dominio litigetur cū fructibus præſentis anni uel a litis tempore poſſeſsionem eſſe reſtituendam & longobardi iuris ſententia, & morum induſtria comprobatur hoc idem in poſſeſſore malæ fidei obtinente.

CIRCA Intelligentiam præſentis conſuetudinis uide ſupra in titulo de perceptione, fructuum & tam illa q̄ iſta loquuntur in poſſeſſorio.

IN QVIBVS CASIBVS TESTES NON ADmictuntur Rubrica.

CVM Debiti compoſitionographs nigentorum ſolidorū uel maior exprimitur nō poſſe id teſtibus approbari authoritate conſulitur antiquorum: In cauſis uero pecuniariis ſi debiti ſumma untiæ quantitatem exceſſerit ſolis teſtibus non poſſe conuinci hominum fides uaria manifeſtauit: Cum uero immobilium rerum de proprietate contenditur dominium iurgiū non poterit approbari præterquam ſi diuturnitate temporū pręſcriptione probabitur acquiſitum: Si uero de poſſeſſione contenditur, & alter ſe poſſidiſſe teſtibus edocuerit tunc eorum fidem admicti morū æquitate probatur teſtes autem & eorum dicta reſpuere cum in inſtrumentis in aliquo cōtradicunt cuiuſcunq; ſit ſummę quantitas de qua queritur contradictoriis iuditiis eſt obtētum: nam inſtrumenti prærogatiua uiuæ uocis teſtimonia ſibi non patitur derogare ſed ſi pactum aliquod contra inſtrumentum inducitur quamuis ad pacti probationem ſola teſtimonia nō ſufficiant pactum tamen nec aduerſarii ſacramento negabitur.

CIRCA hanc conſuetudinem uide quæ dixi ſupra de tex.in.§. licet uiuæ uocis & ſupra in tit. de fid.inſtru.in prin.& in.§.iure noſtro & ad ea quæ dixi me remicto non ſeruatur.

ADVERSVS BARENſes extraneum non audiri nec etiam in inſtrumento confecto ab extraneo Tabellione Rubrica.

IN CIVILI uel criminali negotio teſtes niſi Barenſes fuerint aduerſus quēquā Barenſium conciuium priuilegia non admictunt: Inſtrumentum uero ſi duarum untiarū ſummam contineat & uno teſte docebitur ſubteſtatū talis inſtrumenti recitatio ad probationem erit idonea: at ſi prædictam quantitatem exceſſerit eius tenor ad probationem non erit idoneus: Sed ſi per manus ſuſcribentium crucis tantum ſignacula pōſita fuerint in inſtrumentis donec teſtes aduixerint inſtrumenti huius ſeries in iuditiis obtinebit teſtibus uero in fata cedentibus ſic uigor ſuccumbit inſtrumēti quod nihil per ipſum poterit approbari: Tabellionis quidem extranei inſtrumentum niſi a Barenſibus fuerit ſubteſtatum ciuitatis noſtrę hominēs nō offendit: Sed ſi Barenſis erit notarius licet ſint teſtes extranei ad probationē ſatis erit idoneum: inſtrumenta ſiquidem dotalia ad matrimonii cauſam ſpectantia ut morgincapitis & meffii a quolibet notario ſcripta extraneis etiam teſtibus ſubſignata fidē faciunt congruentem priuata uero ſcriptura a quolibet cōfecta ſi a barenſibus fuerit ſubſignata inſtrumentum ſiue in aliud ſit emiſſa dum tamen extra prouintiam ſit confecta tenebit præter ſi teſtamentum præcedens uel alia ſcriptura publicis tabellionis appareat. Tunc enim priuatæ ſcripturę non ſtabitur.

PRINCIPIVM huius conſuetudinis concordat cum.§. extraneus teſtis ſupra de teſti. & ibi dixi in tex.ibi inſtrumentum uero, &c. concordat cum.§. ſi modica ſupra de fid. inſtru. & ibi dixi concordat etiam cum.§. ſed ſi inſtrumenti infra in titu.quod tempus præſta. ad obli. in tex. ibi ſed ſi per manus,&c.concordat cum.§.legalis ciuitas ſupra de fid.inſt.& plenius hic dicitur uide quæ ibi dixi in tex. ibi tabellionis quidem extranei, &c. concordat cum.§. inſtrumenta ab extraneis confecta ſupra de fid.inſtru.& ibi dixi in tex.ibi priuata

uero

uero scriptura.&c.concordat cum § necessitas supra de fid.instru & ibi dixi & nota q statutum potest facere q credatur priuatæ scripturæ de quo uide Io.Andr.& ibi docto. in c.i.de consu. & abb.in c.i. de probat. mari. socci. in consi. 28. sed in hac consuetudine in priuata scriptura requirebatur testium subscriptio.

QVALITER FILIVSFAMILIAS EX CONTRACTIBVS OBLIGETVR ET pater pro eo in delictis teneatur Rubrica.

FILIVMFAMILIAS ex omni contractu teneri præter in mutuo & iure & consuetudine comprobatur: non tamen filii obligatio tantæ poterit esse uirtutis ut patrem in aliud nisi secundum q iura postulant faciant obligatum. In delictis siquidẽ & intrare iudicium & peculiariter artari benigna patrum memoria comprobatur criminalem uero pœnam si delicti qualitas postulat pater pro filio non subibit cũ & peccatum suos authores teneat nec in talibus delinquentium personas transgreditur pro seruis uero dominum insolidum nisi deditionem noxæ desiderat temporum diuturnitate firmatur.

IN Prin.tex.ibi filiumfam. &c. concordat cum tex. in.l.filiusfamili. ex omnibus .ff. de acti. &
1 obli. & idem fuit sumptum † in tex. ibi præterquã in mutuo, &c. hoc est de iure ciuili ut toto tit.ff.& C.ad macedo. fallit etiam in uoto.l.si quis rem.§. uoto.ff.de polli.& not.in.d.l.filius fami. in tex.ibi nisi q iura postulant,&c. ut teneatur quatenus est in peculio.l.licet.§.sed si filius.ff. qd cu.eo.insti.eo.
2 tit.per totum † & peculiũ dicitur id quod superest deducto quod domino debetur.§.cũ autem insti. quod cum eo sic etiam in delictis ibi pecuniariter artari in tex.ibi insolidum quando iusso patris accepit quia tunc tenetur de eo quod iussu similiter etiam quando præposuit ipsum magistrũ in naui quia tunc exercitoria uel quando instituit tabernę uel alicui negotio quia tũc institutoria tenetur insolidum.§.i.insti.quod cum eo qui in ali.po. in his casibus dominus etiam non liberatur dando seruũ pro noxa sed in casibus quando de per se contrahit & nõ uertitur in utilitatem domini in tex. ibi suos authores, &c. extractũ est a.l.sancimus. C.de peni. & est tex. elegans in.l.crimen paternum.ff. de pen.
3 † in tex. ibi criminalem pœnã bene dicit hæc consuetudo, nam licet ualeat statutũ q unus teneatur pro alio ut firmat Bart. in tracta. represali.in. 3.q. 1.q.per.l.satis.C.in quib casi.pig.taci.cõtrah. &.l.
4 si.C.de primi.lib.xii. † similiter etiam ualet statutum q pater teneatur soluere condemnationem filii usque ad legitimam per nor.in.l.i.C.de decret.decur. lib.x. Et firmant Bal. Ange.& imo.in.l.lege cornelia.ff.de uulg.& pupi.per tex. in.c.ii.de delic. pue.& ibi pet.de ancha. & per Albert. de Rosa. in prima part. statutorum. quæst.84. Bal.in.l.i. C. ne fili. pro pat.& saly.in.l.filios.C.eo.tit.licet dicant prædicti docto. q tale statutum sapit tirannidem tamen licet ualet non ualeret in casu quo imponeret pœnam corporalem patri per filio per tex.singu.in c cum homo.23.q.5.de quibus est uidere Alex.in .d.l.Cornelia unde bene dicitur in hac consuetudine q pater non subibit pœnam criminalem pro filio cum peccatum suos teneat authores.d.l.sancimus. hinc est q in regno ualide sunt cõstitutiones & capitula ipsius regni q uniuersitatis teneantur pro damnis Cladestinis ut in cõstitutione si damna & in constitu. super incisionibus ubi glo. And. de yser.& affli.& in.c.clandestini & hoc casu teneretur per supradicta uniuersitas solum ad æmendam damni clandestini non autem ad pœnam quia ut dictum est pœna non transgreditur suos authores .d.l.crimen paternum &.d.l.sancimus firmat grama. in decisi.47. Et quando ualeat simile statutũ est uidere per socci.in.l.modestinus.ff.de excep.per Iaso.in.l.si quis in suo.§. legis. C.de inoffi. testa. & per phil.deci.in.c.ii.de cõst.mari.socci.in cõsi.31.
5 col.4.&.5. † Adde etiã q stante statuto q pater teneatur pro delicto filii tale statutũ non habet locũ quando filius delinqueret extra territoriũ statuentium ita Bar.in.d. tracta.repræsaliam in.i.q.prin. in.3.q.sequitur socci.in consi.271. in lib.ii.Iaso. in.l.de quibus col.14.& col.15.uersi. iuxta prædictam regulam .ff.d legi. ubi late de hoc articulo: † Adde etiam q statuto q pater teneatur pro debito filii cessantis & fugitiui tale statutum non haberet locum in filio cessante per contumatiam ita socci.in consi.57. in tertio lib. Et ita dicit uidisse consultum per aduocatos Florentinos & Senenses ratio est quia cessans per contumatiam nõ dicitur uere, sed ficte cessans & statutum debet intelligi in
6 casu uero & non ficto † adde etiam q ualet statutũ q filius teneatur pro patre etiam q non sit hæres ut in filiis mercatorum firmat Bal.in.l. dotis. C.de doti.promi.sequitur pet. de ancha. in.c. canonum statuta col.3.de constitu. Alexan. in addi. ad Bal. in.d.l.dotis Vincentius Maxilla.

SI DE RESTITVTIONE REI DEPOSITAE COMODATAE PIGNORI DATAE sit quæstio Rubrica.

SI RES deposita comodata locata uel pignori data pignorata dicatur uel si societas coita uel mutui obligatio absque testibus proponatur & qui conuenitur rerum restitutionem uel

debiti solutionem prætenderit si secundum causæ qualitatem iurauerit restitutum esse quod petitur uel solutionē debiti celebratam ab omni petitione defenditur. At si in contrahendo testes costiterit affuisse si restitutionem, uel solutionem reus afferat non auditur nisi restitutionem uel solutionem testibus uel instrumento probauerit non ideo consuetudini dicitur derogatum quæ cum quantitas excedit untiam testes & eorū dicta repellit. Tunc enim illud incorupte seruabitur cū conuentus depositum sibi comodatum uel pignoratum uel mutuum accepisse negauerit & actor dixerit se testibus probaturum. Tunc enim si summa de qua quæritur excesserit untiam minime testibus conuincetur. At si reus cognoscendo, depositum uel rem sibi manifestauerit comodatam uel mutuum accepisse se dixerit: & prædictorum restitutionem uel solutionem prætenderit non est audiendus nisi restitutionem uel solutionem testibus approbauerit. Verum si in causa restitutionis fuerint res de perditæ sub iuramento conductoris & creditoris & comodatarii & depositarii æstimata res restituitur restium probatione contra hos in huiusmodi causa semota nisi res manifesta sit & notoria. Tunc enim deierare uolentium propositū non admicti tam iuris quàm æquitatis ratio comprobat cum res ubicunque deposita ammissa furto fuerit uel rapina liberari depositarium æquitatis postulat argumentum: Sed si in deceptatione negabitur rem furto non esse deperditam si a uicinis uiris uel mulieribus uerbotenus sine iuramēto fuerit attestatum depositarium tempore furti facti clamasse iurante solo depositario liberatur hoc ipso in re locata & comodata merito obtinentæ idipsum in omni pignore eadem æquitate consulitur: Pignoribus uero ammissis uti restitutione pignorum creditor liberatur sic à petitione crediti debitor se tuetur, sed si pro parte deperdita sint pignora uel diminuta pro rata non deperditi uel non ammissi pignoris creditori in debitis satisfiet. Si uero alio modo & non furto prædictæ res diminutæ sint uel deperditæ si actor probare poterit qualem qualem culpam reum adhibuisse: quia de omni culpa tenetur ad eorum restitutionem urgebitur. At si nec probatione nec alio modo fuerit manifestum statim reo legitime iurante q̧ nullam culpam adhibuit liberatur.

CIRCA præsentem consuetudinē dicam, duo uerba nam in prin. tex. quādo res acta est sine testibus defenditur iuramēto si cum testibus uero non sufficit iurare, sed opus est probare quæ sit ratio uera ratio est ista cum reus non conuincitur testibus cum nulla est probatio contra ipsum sufficit iurare q̧ restituerit, uel soluerit etiam si confe-
1 xus fuisset rem accepisse & soluisse † quia confexio esset qualificata & non posset pro parte acceptari pro parte uero negari. l. si quidē & ibi glo. cy. Bart. saly. & scriben. C. de Except. Bal. in. l. siquidē. C. de transa. & ibi Iaso. Bal. in. l. i. C. de cōfex. & in. l. cum precū. C. de liber. ca. abb. in. c. i. de postu. Alexan. in cōsi. 87. lib. i. At uero cū conuincitur testibus opus est q̧ probet per testes quia iuramentum suum nō est tanti ponderis quantum probatio aduersarii uide supra in titut. de pigno. in. §. creditor qui pigno. & quæ ibi dixi.

DE BANNO ET BVLLA RVBRICA.

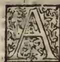

SI PRAECONIS uoce horrida impositum bannum esse clamauerit cū certe quantitatis summa non fuerit demostrata si quis in banno desiquerit quadraginta ducalium æstimatione multabitur nec si ad ingnorantiæ præsidiū aiflare tentauerit poterit releuari eadem compositione in bulla ex prohibictione iussu baiuli posita obtinente si ad usus quis ad ea fuerit machinatus in quibus si dubitatio oritur seruientis assertioni uel asseuerationi sine sacramēto fides imponitur. Notarius tamen & curiæ seruientes in omni baiulorum creatione iurabunt ut nihil quod in curiæ contumeliam uel aliquid iudicantium pudori posit assistere actentabunt. q̧ si de bullarum ut ita loquar quēquā esse clarueri ad domino domus id factum esse præsumitur nisi manifeste docere poterit aliū id fecisse, sed si domum in qua bulla ponitur per alios ingressus intrauerit si tamē per fores ubi impressa bulla fuerit ingredi non præsumpserit in nullo tenebitur.

ISTA

ISTA consuetudo quo ad sui principium non
obseruatur in eo uero quod loquitur de bulla
1 bene obseruatur circa pensionem domorum † nam
si conductor non soluit pensionem locator poterit
impetrare a iudice q claudatur & bulletur domus
& sic iudex mictit nuntium ad bullandum & sigil-
landum domum & si conductor est intus remanet
inclusus si reperitur extra nō poterit ingredi & in-
de non exibit uel non ingredietur quo usque non
satisfacerit nec aliqui de sua familia & hæc consue-
tudo in hoc concordat cum iure cōmuni.l.est dif-
ferentia.ff.in quib.ca.pig.taci.cōtra. & similis con
2 suetudo est Neapoli. † Et nota q si dubitetur sta-
3 tur assentioni nuntii sine iuramēto. † Dicas q hoc
est ratione officii de spectantibus ad eius officium,
ut Bart. in extra uaga ad reprimendum in uero per
nuntium & idem Bart.in.l.i.§.cura.ff.de offi.præ-
fec.urb.abb.& docto.in.c.cum parati de appel.iu-
rant a principio isti nuntii omnia fideliter exercere,
& deponit de bullatione, & sigillatione a se facta
quo casu deponit de proprio facto † et tunc uni so
4 sic creditur secundum Pau.de Cast.in.l.seruus.C.de
test. et saly.in.l.si quis decurio.C.de fals.licet Alex.
et post eum Iaso.in.l.nec is.ff.de acqui.hære.impu
gnant dictum Pau.de cast.in.d.l.seruos.in tex. ibi
a domino domus id factum,etc.facit in argumen-
tum tex.in.l.dominus horreorum in prin.ff. loca.
et.l.i.§ hoc autem iuditium,et per totam illam le-
gem.ff.ad silla. Vincentius Maxilla.

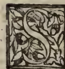
DE PIGNORIBUS RUBRICA.

AVTHORITATE propria instrumentum uallatū munimine posse pignorari dudum obtinuit dum tamen æquus quem dominus, uel alius eius nomine equitauerit minime pignoretur nisi mercenarius uel seruus equitauerit. Tunc enim æquū sine pœna pignoratæ licebit, sed nec equus cum quis descendit in curiam poterit a baiulo pignorari q si pignoratus a baiulo uel creditore in curia fuerit incontinenti sine pœna tamen debebit restitui, sed nec ancillam quæ dominam sequitur sine pœna poterit pignorari. Siue ro instrumenti prærogatiua nudatus authoritate propria pignorauerit furti pœnę uidebitur obnoxius præter si inuecta & illata pro pensionibus in domo tantum pignorauerit pro macinatura ubicunque pro terratico dum tamen id in area fiat pro furnatico in furno tantum posse fieri authoritate morū obtinuit aliter uero pignorantibus furti pœna poterit imminere. ¶Sed si se pignus dedisse debitor confitetur in summa uero debiti cum creditore dissenserit uel si solutionem debiti prætenderit omnium testiū probatione summota uel pecuniæ creditę uel solutionis factę solius creditoris stabitur iuramento: sicut enim contra instrumētū testibus nō probatur si cōtra posidentem pignora probatio testium nō auditur: Sed si pignus se dedisse negauerit tunc per sonarum qualitate inspecta ad iudiciis officium pertinebit ut si utriusque persona honesta fuerit tenentem rem soli deferat iuramentum præter si per instrumenta creditor sibi dixerit obligata. Tunc enim illa licet posideat sicut in rebus aliis pignori subpositis non iurabit quippe cum instrumentorum lectio non recitantea & tenentes sed quem tenor scripturæ designat adiuuat. At si altera tantum honesta fuerit ei deferat iuramētum quæ locum habere poterunt cum res non genitur instrumentis quibus existentibus intactæ consuetudinis cautela seruabitur.

CIRCA præsentem consuetudinem uide supra in consuetudinibus iudicis Andreæ in.§. pignorare sine instrumento, & quæ ibi dixi & nota ciuilem actum consideratum a patribus Barensibus ne liceat eripere æquum a manibus domini dum equitat uel descendit in curia nec etiam capere ancillam dum comitatur dominam.

DE ALIENATIONE PIGNORIS RUBRICA.

SI INSTRUMENto creditori pignus fuerit obligatum & tempus solutionis transierit si alienandi potestas promissa sit creditori sicut inter contrahentes steterit obseruetur. At si uenditionis pignoris nihil cautum est instrumēto sine authoritate iudicis uendere non licebit. At si pignus datum fuerit cum sine instrumento est creditum & tunc sine iudice pignoris alienatio præpeditur: Sed si authoritate propria instrumenti uallatus robore pignorauerit ad instar pignoris cansacti quod de more non obtinet post triginta dies alienare licebit: iuri

& æquitati consentaneum est tam rem mobilem quàm immobilē sibi obligatam posse uendere creditorē: Sed si rem soli per creditorem simplicem cautionem habentē pignoratā sine sollēnitate Barensis curiæ uendere non licebit & distractio pignoris modis omnibus inhibetur contra prædictā formam alienantes furti crimine subiacebunt.

HAEC consuetudo loquitur clare & concordat cum iure communi nam data potestate uendendi in instrumento pignus potest uendi transacto tempore solutionis.l.i.&.l.cum prior & quasi per totum.ff.de distra.pigno. &.C.eo.titu. non data potestate creditor debet impetrare licentiam a iudice uendendi & debet citari debitor ne in uenditionem fiat aliqua fraus.l.creditor hipotecas.C. de distra.pigno.in tex.ibi quod de more non obtinet,&c.scilicet ut pignus transferatur pro ut erat de iure longobardo cōcordat cum.§. proposito auorum nostrorum supra in alio titu.de pigno.& ibi dixi in tex.ibi sine solennitate intelligas consueta uel quod obseruetur ut sint transacti. xxx. dies.

DE CESSIONE BONORVM RVBRICA.

ICET Cedendo bonis debitor liberatur si tamen solutionis præstiterit iuramentū: & si bonis uelit cedere: & ad solutionem urgetur & in carcere detrudetur.

PLVRIES habui in facto hanc consuetudinem & pluries occurrit eius practica † ideo
1 diligenter eius materia tractanda est ut dicit Pau-
2 lus iureconsultus in.l.legaui.ff. de liber.lega. † Et quæro primo utrū ualeat hęc cōsuetudo per quod prohibetur cessio bonorum uidetur dicendum q
3 non ualet † nam tale statutum uidetur contra bonos mores quia remouet miserabile cessionis beneficiū & astringit homines ad carceres & sic ad serui
4 tutem.l.ii.ff.de lib.exib. † & seruitus est contra ius naturale.§.i.insti. de liber. Item carcer est species torturæ ut dicit Bar.in.l.si clericus.C.de epi.audi.&
5 in.l.i.C.qui ad lib.perue.no.po. † Item inducit pœnam nam pœna est esse in carcerem.l.i.C.qui bon. cede. pos. unde sequitur quædam inhumanitas & crudelitas sine comodo creditoris quia nullum comodum consequitur creditor si debitor incarceribus macreetur & forte moriatur diceretur creditor caninus.l.ineredit ore.ff.de eul.insti. de leg.fusi. cani.l.non tantū.ff.de appe. Item sequeretur q debitor detrusus in carcere non posset audire diuina nec pro libito uoluntatis accipere ecclesiastica sacramenta, & posset sequi infidelitas & damnatio.
6 † Item sequitur damnum reipublicæ cuius interest habere homines in sua libertate.l.i.in fi.ff.solu.matri. Item sequitur præiuditium uxoris & liberorum quia non posset acquirere & subministrare eis necessario argumento.l.necare.ff.de libe.agno.lex. & statutum debet esse æquum sanctum & iustum & honestum.c.erit lex distin.4.tale statutum ex prædictis uidetur diabolicum inhonestum crudele &
7 iniquum quare, &c. † Præterea non ualet pactum etiam cum iuramento q quis non possit cedere bonis rationibus autedictis ut tenēt ricca.malo.Bar. & Imo.in.l.alia.§.eleganter.ff.solut. matri. Cy. & Saly.in.d.l.i. Ange. in.l.nemo carcerem. C.de exatribu.lib.x.Anto.de Butri.in.c.cum contingat de iur.iur.& in.c.odoardus de solu. Cardi. & Imo. in
8 c.lator de pigno. † Et uidetur q illud quod non potest fieri per pactum maxime iuratum non possit etiam fieri per statutum quia pactum iuratum & statutum procedunt apari secundum Bar.in.l.fi.circa medium.C.de pact.& Bal.in.l.i.C.de sum.trini. quos citat ad hoc Iason.in.l.qui iurato.ff.q satisd. coga.& Phil.deci.in.l.neq; ex prætorio.ff. de regu. iur. Et q non ualeat pactum q quis non possit cedere bonis tenet socci.in tracta.falle. in regu.279. quare, &c. tamen in contrarium est ueritas q immo statutum hoc ualeat ut firmat Alex.in.d.§.eleganter col.4.uersi.per statutum clarum est,&c.allegat in argumentum.l.omnes populi.ff.de iusti.&
9 iur.l.de quibus.ff.de legi.c.i.de constitu.in.6.& ad hoc allegat quod dicit ibi Ange. † q si statutū simpliciter dicat q debitor carceratus uigore instrumenti non possit relaxari nisi soluat per hęc uerba uidetur remouere beneficium cessionis bonorum & sic Ange.expresse sentit ualere tale statutum & licet impugnetur Ange. circa intelligentiam statuti
10 prædicti tamen bene saluatur ab Alex. † Ad prædicta facit, nam si per acceptationem quinquennalis dilationis potest respui tale beneficium ut in.l.fi.C. qui bon. ced. po. Poterit etiam fieri per statutum.
11 † Similiter etiam si per mendatium & negationem debiti quis potest cadere a tali beneficio.l. penu.ff.
12 de ces.bon. potest etiam & statutū. † Videmus etiā q debitores muneris publici nō possunt cedere bonis.l.propter honorem.C.eo.ti.Bal.& saly. in.d.l. nam & hæc omnia lex statuit ergo & statutum facere potest.d.l.omnes populi. Non obstant allegata in contrium & primo quia tale statutū uidetur contra bonos mores nam hoc non est uerū ut declarat Bar.in.l.titio centū.§.ii.ff.de cond.& demo.
13 † Si enim carceratio esset contra bonos mores non esset introducta a iure sequitur Alex.in.d.§.eleganter nec etiam dicitur astringere ad seruitutem quia in carceribus nemini seruit & est sui iuris & ibi causa custodiæ ponitur ut aliquis amicus motus pietate soluet pro eo uel concordet creditorem ut dicunt docto.in.d.l.i.& Alexā.in.d.§. eleganter nam carcer debet intelligi ciuili modo & uenit in consequentiam quia principale intentum statuti est ut
14 soluatur debitum & non ut carceretur † & ubi in consequentiam actus resultat aliquid quod de per se esset prohibitum ualet.l.i & ibi dy. & Bart.ff.de auto.tuto l.si uous.§.illud nulli.ff.de pact. Alex.in .d.§.elegaoter & similiter respondetur ad id quod dicebatur q inducebat pœnam, Nec etiam est cōsiderandum q non potest audire diuina nam quādo

uideretur

uideretur q ex tali intrusiõe sequeretur infidelitas & q non posset percipere sacramenta ecclesiæ posset relaxari cum custodia. Nec obstat quod dicebatur non ualere pactum iuratum q quis non possit cedere bonis ut dicunt q̃ plures Doctores supra enumerati nam q̃ plures alii fuor in cõtraria opinione mo
15 ti ea ratiõe q † quilibet potest renuntiare iuri pro se introducto & fauori.l.pactum inter.ff de pac. l. si quis in conscribendo.C.eo.maxime quia erat a principio in suo posse non renuntiare & in hac opi. fuerunt Pet. & Iaco.de aret. Ange.& Ludo.Rom.in.d. §.eleganter & Federi. de seni in consili.lx.& Imol. in d.c.cum contingat & cum hac opi.transit Alex. in.d.§ eleganter & hãc opinionem etiam firmãt domini de rota in antiquis io titulo de cessi.bono.nu. 966.& in ultimis decisionibus in titu. de iur.iur.decisi.27.in secundo dubio de uerbo ad uerbum est similis decisio ubi Do.de rota cõcludunt q ualet re-
16 nuntiatio ne quis bonis cedere possit † unde sequitur q si hoc pacto fieri potest per statutum multo magis quia hoc é arguere de minori ad maius affirmatiue silicet a pacto ad statutum quod est maius si potest fieri per pactum quod est minus, potest fieri per statutum qd est maius ita arguit tex & ibi Bar. & Bal.in.l.si in fi.C.de fid.iu.sed arguere a statuto ad pactum ut supra pro parte contraria dicebatur non est bonum argumentum ut late dicit Iaso.in.l. non inpossibile in princ ff.de pact.& phil.dec.in.d. l.nec ex prætorio star ergo conclusio q hæc consuetudo seu statutum ualet & tanto fortius est dicendum ualere inquantum ipsa cõsuetudo disponit, q si quis cum iuramento promisit soluere q non possit cedere bonis & sic fundat se in religione iusiurãdi prouidendo saluti animarum nam tale iuramẽtũ põt saluari sine interitu salutis eterne.d.c cũ cõtin
17 gar & c.quis de pac.i.6.† & magis debet eẽ in cõsideratione ut seruetur iuramentum deo præstitum. q̃ omnia quæ ex carcere possent euenire nam nõ sunt in consideratione & non dicuntur contra bonos mo
18 res † nam aliquid esse contra bono mores aliter cõsideratur de iure ciuili aliter de iure canonico nam de iure ciuili contra bonos mores dicitur quicquid sapit improbitatem uel inhonestatem sed de iure canonico illud solum quod inducit peccatum ut per Bal:& Pau.de cast.& Iaso.io.l.pacta quę contra.C. de pact.& per Ias.in.l ex ea parte.§ mulier ab eo.ff. de uerb.obli.& phil.Franc.in.c.non est obligatoriũ de reg.iur.in.6.non inducitur peccatum q quis reducatur ad carceres ut soluat sed bene peccatur in non adimplendo quod iuramento promisit & non fraudet creditorem circa hunc articulum uide plene cumulata per uitalem in tracta.Clau.in clausula
19 an possit renuntiari benefitio cessionis bonorũ† sem per.n.in hoc articulo placuit mihi limitatio tradita per Fede.de sen.in d.consi.lx.quam refertũ Ant. de.but.& Imo.in.d.c.cum contingat & Aleva.in.d. §.eleganter ut si esset notoria mendicitas debitoris non posset cogi io carceribus uolendo cõfugere ad tale miserabile benefitium nam cla rum esset in tali casu si per mille annos esset in carceribus non posset
20 soluere † & inanis est actio quam debitoris excludit inopia.l.nã is.ff.de dol.præsertim qa hodie nõ reperiũtur amici q soluãt p amicis & q deduciẽ ad mẽdicitatẽ ut experiẽtia docet nullos habet amicos iuxta illud tempore fęlici multi oumerantur amici, si fortuna perit nullus amicus erit.Et in tali casu iu-
21 ramentum non obstaret nam non imputatur periu rium ei qui propter necessitatem non soluit tnã ille qui excomunicatur ppter debitum non solutũ iuxta.c.odoardus de solu.& quę ibi nota.si probauerit de notoria impotẽtia dbet absolui ne perpetuo remaneat excomunicatus ut dicunt dñi de rota in alleg.
22 decisi.† & qñ aliqs ppter impotentiã non soluit non tenetur ad intereẽ lucri cessantis ut per Afll.in deci. 20.allegat ad hoc Beatũ Antoniũ archiepiscopũ Flo
23 rentinũ in.ii part sue sũmę facit illud uulgare † necessitas nõ habet legẽ & necessitas nõ subiacet regulis iuris.c.ii.circa si de obser.ieiu.c i.de pign.l.illicitas.§.ueritas de offi.presi.& regula quod non é licitũ necessitas facit licitũ de qua per Ias in.l.i.ff.de off.si.ei.eu.ma.é iuri.& in.l ex toto in fi.de l'g.i.p Fel. in.c.eũ accessissẽt de iur.iur.Põt ẽt considerari pecca tũ ex carcere ut qa ibi moreretur uxor & filii i domo
24 † nã si oõ notorie cõstaret de mendicitate posset carcerari & si nõ haberet unde uiuere iudex posset mãdare creditori ut subministret expẽsas & si cessa uerit posset illũ liberare sine fideiussione ut dicit Bart. in.l.sanctũ.ff.de re.diu.& ibi Ale.in addi per gl.in.l. si in uerbo apponere.C.de errog milit.ann.lib.12.& illã gl.allegat Ang de are.in.d.§.si.inst.de act.& ibi habetur per Ias.Affl.disputat hoc in deci.71.& dicit q illa gl.hoc nõ dicit & ppterea in tali casu petẽdo carceratus admitti ad cessionẽ bonorũ debet admitti & ita dicit fuisse decisũ per sacrũ regiũ cõcilium Boer.in decisi.303.in nu.2.tenet q debet alimẽtari a
25 creditore si nõ põt elemosinis.† ¶ Sed quęro nunqd stãte ritu magnę curiæ uicariæ debitor q haber instrumentum cõtra se liquidum possit cedere bonis etiam si in ipso instrumento non renuntiasset benefitio cessionis bonorũ uĩ dicẽdũ q sic & hoc per dictũ Bal.i.d.l.i.q bõ.ced.po.ubi dixit q: stãte statuto, q debitor uirtute instri de facto carceretur tñ debet recipere interpretationẽ a iure cõi nisi cessisset bonis arg. l.fi.§.in cõputatione.C.de iur delib.seq.Pet.de ancha.in.c.i.de consti.sed bene ponderando dictum ritum in contrariũ é ueritas nã uirtute dicti ritus debitor excluditur a benefitio cessionis nã Socc.in.d.§. elegãter distinguẽdo dicit q aliqñ statutũ simpliciter concedit capturã de facto & nõ pcedit ulteri⁹ & in tali casu habet locũ dictũ Bal aut statutũ pcedit ulterius & ultra capturã uult q detineatur usq ad solutionẽ & in tali casu non potest cedere bonis allegat Ange in.l.is q bonis.ff.de cess bono.& in.d.l. nemo carcerẽ & in.d.§.elegãter & ibi Pau.de cas & ita ẽt cõsuluit idẽ Socc.in cõsi.204.lib.1.uñ cũ in. d. Ritu expresse sit cautũ q dbitor carceretur & remotis qbuscũq exceptionibus excepta exceptiõe solutiõis quam in uinculis tenetur probare aliter nõ excarcetur merito non poterit bonis cedere nisi ut dictum est in casu mendicitatis quod nota tu regnicola.
26 † ¶ Ecce q dictum est supra q qui non confitetur & agnoscit debitum non põt cedere bonis, ut dicit tex.in.d l penu.& Doctor.in.d.l.i quę est ratio illius.l.rõ est illa scdm Imo.in.d.c.odoardus qa intelẽ

creditoris ne cessio fiat ante agnitionem debiti pro-
pter probationes quas habet in promptu ne deinde
contingat negare & forte tunc probationes creditor
non habeat & Abba.in d.c.odoardus dicit ꝙ nõ po
test impediri creditor ad faciendum probationes d
suo credito licet fuerit petitum beneficium.d.c. nã
perueniẽte ad pinguiorem fortunam debitore repe-
ritur processus fabricatus & non poterit debitor ne
gare quanto fortius apparente eius confessione, &
propterea interest creditoris ꝙ anteq̃ admictatur d
27 bitor ad cessionem agnoscat debitum.† ℭ Sed que-
ro ponamus ꝙ aliquis uocatus in ius negat debitũ
deinde penitentia ductus agnoscit debitum & uult
cedere bonis utrum admictatur dic ꝙ sic maxime si
a principio habuerit iustam causam litigandi ut pu
ta ꝙ fuisset hæres debitoris.l.qui in alterius.ff.de re
28 gu.iur.uoluit Bal.in.d.l.i. † Sed utrum posset ad-
micti post appellationem ut puta, ꝙ sterit pertinax
in negando & fuit condemnatus & non obstante cõ
demnatione appellauit & deinde uult agnoscere &
cedere uidetur dicendum ꝙ non nã quãdo quis ha
bet iustam causam ignorantiæ a princ.admictitur
usq; ad publicationẽ in causa nam eo tempore inci-
pit esse in mala fide.l.si quis inficiatus & ibi Bar.ff.
deposi, & per Bar.in.l restituere de re. uen. si igitur
publicato processu non uult agnoscere bonam fidẽ
29 facit se indignum tali benefitio † uidemus ꝙ ex con
tumatia quis ammictit priuilegium declinandi fo-
rum ut uoluit singu Ang.in.l.eum qui.ff.de priu.
credi.per tex.in.l de die.ff qui satisda.coga.de quo
per Affli in decisio.133.& per Fely.in.c inter mona-
sterium col.6.de re. iudi. hippoly. in singu. 227. sed
Sal.in d.l i.expresse tenet ꝙ ẽt post sentẽtiam agno
scendo debitum admictitur & hoc etiã firmat Ang.
de aret.in.d.§ fi.insti.de acti.& ibi Iaso.Bal. autem
in.d.l.i.intelligit respectu debiti quod nascitur ex sẽ
tentia per actionem in factum quia hoc debitor non
potest dici ante negasse cum ante sententiã non erat
in esse sed communiter aprobatur opin.Saly.etiam
30 in debito petito in prima instantia ratio est † q a ap-
pellatio extinguit pronuntiatum l i.in fi.ff.ad tur-
pi.& reponit appellantem in principio litis ita, ut
uidetur tunc a principio negare & per hoc uidetur
responsum ad opposita in cõtrarium quia si appel-
latio extinguit pronuntiatum & reponit appellan-
tem in principio litis omnia quæ sunt in medio cen
sentur extincta & de hoc sunt duæ decisiones sacri
regii concilii relatę per Affli.ut patet in decisio.296.
quidam debitor & in decisi.379. in quadam causa
31 &c.† sed in terris ecclesiæ in quibus uiuitur iure ca-
nonum cum appellatio non extinguat pronuntia-
tum sed solum suspendit ut habetur in.c.pastoralis
de re.iudi.esset dicendum ꝙ debitor qui in prima
instantia negauit & fuit condemnatus ꝙ nõ poterit
in causa appellationis petere admicti ad tale benefi-
32 tium † ℭ Quæro utrum carceratus ex debito descẽ
dente ex delicto possit cedere bonis dic ꝙ nõ ita do-
cto.in d.l.i.Io Fab.& Io.de plat in.§.eumquoq; in-
sti.de acti unde si aliquis accusatus actione iniuria
rum est condemnatus in pecunia non potest cedere
bonis ad prædicta uide Boeri in decisi.349.numero
33 8.† ℭ Quæro aliquis impetrauit a principe dilatio

nem quinquennalem quæ concedi potest.l quotiẽs
C.de præci.impe offe.de forma talis fideiussionis ẽ
ut detur fideiussio.l.uniuersa.C.eo.tit.& sic fuit cõ-
cessa debitor non dedit fideiussionem quæro elapso
quinquennio utrum possit cedere bonis hæc.q.exa-
minatur per Afflic.in decisi.378.& concludit ꝙ non
debet admicti sed carcerari nam dicta fideiussio nõ
est de forma ita & taliter ꝙ si non fuerit præstita,ꝙ
actus uicietur nam non debet interuenire in ipso a-
ctu sed post secundum singu.dictum Bar in.d.l. u-
niuersa & ibi Docto licet.n.non ualeat impetratio
& rescriptum sine prouisione dictę fideiussionis ta
men si creditor non curauit de dicta fideiussione &
permisit debitorem uti dilatione cum potuit suo iu
re renuntiare d.l.si quis in conscribendo non pote-
rit debitor de benefitio non petitæ fideiussionis re-
torquere in odium creditoris ultra dicta per Afflic.
faciunt cumulata per Iaso.in.d.l.uniuersa nam di-
cta fideiussio ita demum debetur si fuit desiderata.
l.peto.§.fi.& ibi Pau.de cast.ff de lega.ii.& late Ia-
34 so in.d.l.uniuersa.† ℭ Quæro utrum mercatores
falliti possint recurrere ad hoc miserabile cessionis
benefitium Bal.in consi.219.super libris Thesaura-
riæ col.ii in lib iii.dicit ꝙ attento isti sunt infames
& tale benefitium est miserorum & non fraudantiũ
non competit immo ut dicit pari.de pute.in tracta.
sindi.in uerbo tortura uersi, an in causa pecuniaria
&c.ꝙ isti possunt torqueri ut indicent pecunias cre-
dentium uoluit Hippol.de marsilia in.l.diuus pi-
us.ff.de quæstio.& de utroq; dicto uide Boer.in de
cisi.215.Adde ꝙ Sacratissimus Carolus de Austria,
Quintus Imperator quando in Anno.535.fuit Nea
poli edidit pragmaticam contra istos fallitos quæ
uult ꝙ si per sex dies se occultant citentur & elapsis
aliis sex diebus & non cõparentibus forisdicantur
itaq; possent impune offendi hæc omnia intellige d
fallitis dolo fraude secus si casu & aduersa fortuna
35 † ℭ Hac occasiõe q̃ro de quęstiõe q̃ millies occurrit
& ego pluries de ea cõsultus fui ecce ciuitas brundu
sii obtinuit a.q Serenissi Rege Ferdinãdo primo ꝙ
stãte depopulatiõe dictę ciuitatis ut repleri possit ali
qua priuilegia & p̃sertim ꝙ uenietes ad habitãdũ i
ea p quinquẽniũ nõ possẽt cogi ad soluẽdũ suis cre
ditoribus & elapso qnq̃nnio cũ moderatiõe teneãt
soluerẽ demũ plures grauati ęre alieno uadũt brũdu
siũ & ĩpetrãt a sindico & decurioĩbus dictę ciuitatis
ciuilitatẽ certũ ẽ ꝙ p p̃dictũ priuilegiũ debitores ef-
fecti ciue, non pñt cõueniri durãte qnquẽnio a suis
creditoribus deinde elapso qnquennio uel infra re-
uertũtur ad antiquã patriã utrũ hoc casu teneãtur
creditori ad intereẽ lucri cessantis creditori dico soli
to negotiari ut per Bar & Doct in.l i.C.de sent. de
eo quod int.& can.in.c salubriter & in.c.cõquestus
de usu.in hac.q.sẽper ego dixi ꝙ debitor tenetur nã
illud priuilegiũ nõ fuit cõcessũ debitoribus sed prin
cipaliter fuit concessũ ciuitati ut repleri possit unde
resultat fauor ciuitatis arg.l. i.ff.sol ma.& ut cõsule
tur publicę utilitati nam cum dicta ciuitas sit ma-
ritima habens portum famosissimũ a natura interẽ
regis & totius regni ut dicta ciuitas sit plena homi-
nibus qui ualeant resistere inuasionibus,& ista fuit
causa concessionis dicti priuilegii ut ex prefactione
ipsius

36 ipsius colligitur † ex qua præfactione colligitur ra-
tio finalis.l.fi.ff.de hære institu.& ibi Bal Bar.in.l.
ambitiosa.ff de decre.ab ordi.faci.cum igitur effe-
ctus ciuis brundisinus inde recesit & reuertitur ad
antiquam patriam uel ad aliam cessat causa priui-
37 legii † & sic cessare debet eius effectus.c.cũ cessante
de app. l.adigere §.quis.ff de iur.patron.unde de-
bet teneri ad dictum interesse ac si numq̃ fuisset ci-
38 uis † non dicitur ciuis qui non durauit eiuis nam in
rem uersum dicitur si durauit uersum.l.si pro pa-
tre.§.uersum.ff.de in re.uer.& ibi glo.nec dicitur fa
ctum si non durauit factum & non qui inceperit sed
qui perseuerauerit ut ibi per gl. cum concordantiis
39 † immo illi qui stant in aliquo loco animo reuertẽ-
di non dicuntur in loco.l.i.& l nihil.ff.de capiti.&
postli.reuer loquor de his debitoribus qui habent
facultates & ut habeant dilationem procueant hu-
iusmodi fraudes & ciuilitatem non q habeant ani-
mum ibi perpetuo standi secus de illis qui sunt pau
peres nam isti ut supra dixi nõ tenentur ad aliquod
interesse immo dico q in tali casu propria patria in
qua habet bona potest petere quicquid non est solu-
tum ratione bonorum ex causa dicti priuilegii quia
habetur ac si numq̃ fuisset ciuis Brũdusinus & hoc
quando ex coniecturis constari posset in fraudẽ fe-
cisse nam si a principio quis accesit ad prædictam
ciuitatem Brundusii ut perpetuo cum sua familia
ibi sit si ex aliqua superuenienti causa non procurata
40 discessit † principale propositum est attendendum
l.si quis nec causam. ff.de reb.cred.possent coniectu
ræ capi.si uendidit omnia bona quæ habebat in ori
ginali patria,si retinuit si sæpe reuertitur si sibi nego
tiatu rex confessionibus & ex multis aliis quæ dili-
gens iudex perquirere poterit † immo plus dico,q
41 in tali casu ipsa ciuitas brũdusii potest cogere ipsum
ad perpetuo habitandum similiter & rex.nam fecit
ue faceret i.assumpsit ipsum in ciuem cum immu-
nitatibus & priuilegiis ut remaneret ciuis illius ciui
tatis.l naturalis.§ sed si fatio ut facias.ff de prescri
pt.uerb.ciuitas adimpleuit ex parte sua in faciendo
illum ciuem & in condonando suum priuilegium,
quo potitus est debet etiam ipse ciuis adimplere ex
42 parte sua.t ¶ Quæro an debito personalis effectus
ciuis Brundusinus possit a creditore cogi ad facien-
dum instrumentum debiti uidetur q sic per text.in
l.in omnibus.ff.de iudi.& ita tenet Bar.& Doctor.
in.l.ii.in princ.ff.solu.matr.Bar & Docto.in.l si fi
nita.§.eleganter.ff.de dam.infec.Fely.in.c.ii. ut lit.
non conte & in c.significauit de testi.sed certe hoc p
cederet de plano si non extaret in regno Ritum ma-
gnæ curiæ uicariæ propter quem instrumenta habẽt
exequutionem paratam nam dicit Ange.in.l.si pu-
pillus.ff.de noua q stante statuto q instrumẽta ha
beant exequutionem paratam non cogitur debitor
facere instrumentum sequitur Ias.in.d.l.ii.& ibi Ri
pa col.xi.ubi etiam subdit, q minime cogeretur in
instrumento iurare, quia iuramentum facit habere
exequutionem paratam secundum Bart.& Docto.
in.l.ii.ff.de iur iur.ita ratione iuramenti. posset eti
am conueniri coram ecclesiastico iudice.c.fi.de for.
compe.in vi.& dictum Ange. sequitur etiam Fely.
in d.c significauit unde concludo q non teneretur
facere instrumentum iuratũ & tale q haberet pro-
ptam exequutionem bene tamen tenetur acceptare
debitum ut in futurum non pereat probatio debi-
43 ti contra ipsum debitorẽ uel eius hæredes.† ¶ Quę
ro debitor habet plures creditores quibus promisit
cum iuramento utrum non obstante ciuilitate Brũ
dusina poterit hic debitor conueniri a suis credito-
44 ribus uidetur q non † nam istud priuilegium q ci-
ues Brundusini non possint astringi ad instantiam
creditorum per quinquennium est quidam saluus
conductus & isti salui conductus non possunt conce
di per principem contra debita iurata nec extendun
tur ad ipsa debita iurata ita consuluit Alex.in cons.
38.in.3.libr.uoluit glo singu.in.c.cum non deceat §
glo.fi.de elec.lib.6.& Alex.in con.205.in lib.ii.mul
tas cotas cumulauit Affl.in decisi. 5. quibus adde
Fran.de aret.consi.8. in secundo dubio Fely. in.c.
constitutus de rescrip.Iaso.in.d.l quotiens phil.de-
ciu.in consi.111.& dicit Affl in d deci. q ita ex uoto
omnium consiliariorum fuit bis iudicatum Mihi
uidetur sic posse dici & credo non errare aut sumus
in casu in quo creditor agit contra debitorem si de-
bitor excipit de saluo conducto concesso a principe
ipsi debitori in tali casu procedunt doctrinæ supra
allegatæ nam contra iuramentum non potest oppo
nere saluum conductũ aut sumus in priuilegio cõ-
cesso alicui uniuersitati uel collegio ut in casu no-
stro nam Rex Ferdinandus non concessit priuilegi
um debitoribus sed concessit uniuersitati ciuitatis
Brundusii & hoc casu quia uniuersitas non iurauit
potest contra agentem aduersus contra suum no-
uum ciuem opponere de dicto priuilegio & ipsum
defendere ne exigatur nam hoc casu cum ipse debi-
tor nihil opponat non potest sibi obiici de iure iurã
45 do & non est dubium † q rex potuit ex publica ma
xime utilitate concedere hoc priuilegium prædictę
ciuitati quia nõ in totum tollit credita creditoribus
nã si differtur non aufertur d.l.quotiens & ibi Bar.
& Doctor.† quimmo princeps propter publicam
utilitatem potest in totum tollere bona priuatorum
& alteri concedere l.item uerberatum ff.de re uin.
l.lucius.ff.de euic & ibi Bar.& Bal.gl.Inn.& doc.
in.c.quæ ecclesiarũ de consti unde dixit Ange.in.d.
46 l.Item uerberatum † q mentiuntur per gulam dicẽ
tes q princeps etiam sine causa non potest de pleni-
tudine potestatis auferre dominium rei meæ Bart.
in prima consti.digestorum & ibi Alex.& Docto in
l.fi.C.si con in.uel util.pub.plenissime per Fely.in
d.c.quæ ecclesiarum col.x.nam hoc potest etiam ci
uitas libera ut per Bal.& Ange.in.l.bene a zenone
48 C.de quad.præscrip.† pariter Marchionis & duces
non recognoscentes superiorẽ habentes regalia ut p
Bal.consi.131.in.3.lib.Socc con.6.lib.2.Fely.in.d.c.
ecclesiarum & dec.in.c pastoralis de re.iudi.dicit ta
men singu.Bar.in.l.uenditor constat.ff comu.prę-
di.q uniuersitas non põt per statutũ tollere dñium
rei meę sed aduerte q ut princeps possit tollere bõa
priuati plura cõcurrere debẽt & maxime q sub sit cã
& nõ credi eur p[illegible] asserẽti de cã secũdo q illi eã
alio mõ de suo subueniri nõ possit 3.q dct recõpẽsã
uel pretium & utrum possit dare modicum,uel ę-
quiualens & utrum teneatur dare antequã accipiat

uel post uide plene per Andr. de yser. in c. i. uersi similiter potest col. 2. & Sigismund lofred in sua paraphr. i. feud in addi. ibi ad Andre. ubi multa praeclara dicit in titu de capi. qui curi ue di. Andre. de yser. in titu q. ie fin. rega. in uerbo plenitudine dicit, quod omnia iura quae dicunt principem posse aliquid facere debent intelligi causa existente sed si sine causa faceret de plenitudine potestatis auferendo bona alicuius posset sed peccaret Anto capiti in decisi. 166. in fi. hoc idem refert. Adde quod Bald. in titul de pact. consta in uerbo libellarum dicit † quod numquam legitur Romanos ante translationem Imperii usos fuisse plenitudine potestatis, uoluit curti consil. xx. & per Iaso in. l. quamq. C. de testam. mili. Nec papa debet uti plenitudine potestatis nisi ad remouenda scandala ut dixit Ripa. lib i. interpretationum de consti tu in princ. numer 16. & an princeps procedendo de plenitudine potestatis possit uti tali plenitudine sine causa uide Iaso. in l. barbarius col. 7. de offi praeto. & philip deciu. in consi. 131. & in consi. 58. & per Grama in decisi. 65. & an princeps possit tollere acquisitum per cotractum per eum factum etiam subdito dicas quod non quia equiperatur in cotractibus priuato. c. i. de prob. & ibi Doctor nec etiam in hoc uti potest plenitudine potestatis ut dicit Ludo. Rom. in consi. 352. & Paul. de castr in. l. digna uox C. de legi. & concinne per Ripa. Responsorum lib. ii in Responso. xxviii per Cagnol. in prohaemi. digestorum in princ. nume. 31. & infra quado autem non per uiam contractus sed per priuilegium concessisset aliquid subdito posset ad libitum princeps reuocare. c. ueniens de praescrip. c. in nostra & ibi Abb. col fi de iniu. glo. in c. decet de regu. iur. lib vi. Abba. & Feli. in c. nouit de iud. potest etiam reuocare donationes a se factas ut dixit Ange. in. l. antiocen. de priu cre di item potest pro libito reuocare acquisitum per praescriptionem quia intelligitur acquisitum lege principis & sic eius beneficio ut dicit Ang in. d. l. ite uerberaeum hoc autem quod dictum est principem posse reuocare suum priuilegium non procedit in principe recognoscente superiorem secundum Anto. & Imo in. d. c. quae ecclesiarū etiam per uiam de creti & legis ut dicit Abba. in. c. at si clerici de adlt. Fely. in. d. c. nouit uide Ripam libr. 2. Responsorum c. iii. fortius uidetur mihi posse dici quod etiam habentes saluum conductum, a, principe & ab eo qui locum principis tenet non possunt cogi pro debitis iuratis quando in ipso saluo conducto est praeceptū iudicibus omnibus ut fieri solet quod habeant illū saluum conductum seu prouisiōem inuiolabiliter ob-
49 seruare & non contrauenire † nam cum omnis iurisdictio fluit a principe in ipsis iudicibus, ut dicit Bald in. c. i. de allodi col. 1. ipse princeps est qui iurisdictionem tribuit magistratibus creando uel cōfirmando uel praestando authoritatem creandi uel confirmandi ut nota. in. l. i. §. cum urbem. ff. de offi. praefe. urb. & in authentico de desen ciui §. interim eum itaq; princeps mandat quod saluus conductus inuiolabiliter obseruetur p consequens uult quod omnes iudices non redeant ius contra debitorem qui obtinuit saluum conductū faciunt dicta per Bal in authentica cassa. C. de sac. san. eccl. & in authentica statuimus. C. de epi & cleri. unde per indirectum saluus conductus extenditur ad debita iurata Adde etiam quod quando saluus conductus principis esset factus per modum legis tunc etiam extenderetur ad debitum iuratum ita Gemi. in c. cum non deceat. Secundo limitatur quando in dilatione seu saluo conducto per principem concesso esset clausula nō obstātibus & clausula motu proprio ita Lud. Imo. & Gem. io. c. i. de fili presbi. in 6. Iaf in l. fi. colu fin. C. si con iu. uel uti. pub. Boeri. in decis. 296 plene disscurrit in quibus casibus dilationes & salui conductus praedicti procedunt & uendicant sibi locum.
50 † ¶ Quaero debitor est factus ciuis Brundisinus utrum creditor possit agere contra fideiussores uidetur quod non nam tex in. l. non ne. ff de except. dicit quod omnes exceptiones quae competunt reo competunt etiam & fideiussori & ipse fideiussor potest etiam in uito reo opponere hoc probatur in. l. ex persona & in. l. si stipulatus esses. ff de fideiu. Contrarium uerum est nam hoc priuilegium conceditur respectu ciuilitatis contrahendae quae ciuilitas est personalis
51 † & exceptiones personales non transgrediuntur personam & non prosunt fideiussori ut est tex in. l. exceptiones & ibi iureconsultus subnectit exempla. ff.
52 de excep. † hoc probatur etiam in. l. si reus. ff. iudi. sol. ubi declinatoria exceptio fori quae competit reo ex sua persona non competit fideiussori uel cessionario de quo uide Affli. in decisi. 208. facit nam si reus
53 agit coram iudice ecclesiastico de instrumento usurario & obtinuit inhibitionem & inhibitio facta fuit iudici seculari non prodest fideiussori si fideiussor ipse conueniatur ita Bal. in. l. i. in fin. C. de diuer. rescrip. per tex. & glo. in. l. creditor in princ. ff. mand. quod sequitur Fran. de aret. in consi. 33. incipit consultatio &c. col. i. & per Iaso. in. d. l. i. & quod tale priuilegiū & talis exceptio non competat fideiussori tenet expresse Cy. & Bal. in. d. l. quotiés & uide Bar. in. l. filiusfam. §. in hac stipulatione. ff de uer. oblig. & maxime si talis fideiussor renūtiasset beneficium de primo & principali coueniendo, & promisisset principali nomine quia tunc esset aeque principalis & nulla sibi competeret exceptio & in tali casu ipse fideiussor si solueret nō posset agere contra reū principalem actione mandati uel ex indemnitate si hoc sibi fuisset promissum currente termino ciuilitatis
54 † similiter etiam si creditor haberet instrumētum cū obligatione bonorum pacto de capiendo & constitutione praecarii posset agere contra tertios possessores reuocando praecarium iuxta remedium. l. fi. C. de acqui. posse & iuxta regiam pragm. assistentiā uel apretium & quae habentur per Ange. & Alexa. in. l. exitus controuersiae & in. l. quod meo & in. l. interdū ff. de acq. pos nā si pôt agi cōtra fideiussorem ut
55 supra dictū est fortius cōtra tertiū possessorē & ī ciuitate Bieteti ego hoc practicaui nā cōsului. Clientulo meo q habebat instrm bene clausulatū, quod uirtute illius peteret familiā a iudice p ea quę habentur per Alberi. de rosa. & Saly. in. l. creditores. C. de pigno. & per Affl. in decisi 326 & quod caperet possessiōem penes tertiū existentē sibi obligatā a suo debitore fa
56 cto ciue Brūdusino qa stāte pacto de capiēdo & precario seu cōstituto ēt nō ligdato negotio illud pactū

exe-

exequutiuum potest exerceri contra quemcumque hominem de mundo ut dixit Fran de arec.in consi. 21.& Socci.in consi.32.in lib iii.nam reus principalis factus ciuis Brundisinus, non poterit defendere illum tertium quia ut supra dixi obstaret sibi exceptio iusiurandi & semel abdicauit a se dominium illius rei uendendo illi tertio nec uniuersitas ciuitatis Brundusii in tali casu poterit comparere quia nõ molestatur suus ciuis & si contingerit molestari ab illo tertio ratione euictionis promiss.e tunc poterit ipsa uniuersitas aduersus illum tertium defendere dictum suum ciuem ne exigatur uel aliqua exequutio fiat contra eum non tamen potest impedire processum & condemnationem, quia poterie fieri per

57 ea quæ supra dixi in illa causa obtinui † utrum aute possit agi hypotecaria contra bona debitoris effecti ciuis Brundusini quæ bona essent sita in propria patria uel alibi sunt inspecienda uerba priuilegii cõcessa dictæ Vniuersitati Ciuitatis Brundusii.

¶ Quæro de alia.q.quam habui in facto in terra Terlicii fuit contracta societas inter plures unus istorum administrabat, & tenebat computum, & librum rationum decessit accessit brundusium, & fecit se ciuem sotii quærebant ut redderet rationem ille se defendebat mediante uniuersitate φ durante quinquennio non poterat molestari dixi In dicta con

58 tingentia facti, † φ licet redditio rationis quattuor complectatur secundum Bal.in l cum testamento. C.de testa.manu. Primum codices edi. secundum calculum poni tertium reliqua reddi quartum cul pa purgare quæ omnia bene probantur in.l.cũ seruus ubi ad hoc est aurea litera. ff. de condit.& demost. & in.l.sub condictione eo.titu.ad quod omnino uide pulchrum cõsilium Socci in nu. 149.in causa ambrosii nannis &c.in lib.i.licet ille socius ciuis brundisinus effectus non teneretur ad restitutioné reliquorum durante dilatione quinquennali tamé tenetur ad illa duo prima scilicet ad edendum codices administrationis & ad ponendũ & liquidãdum calculũ quid & quantũ debetur ab uno alteri, & alter alteri mouebar ex his que supra dicta sunt, φ creditor nõ tenetur admictere debitoré uolenté cedere bonis priusq̃ agnoscat debitum nec ipse debitor ad mictitur ad cedendum d l penu ff.qui.bon. ceden. post.per rationem imo.in.d.c.odoardus propter ꝓbationes quas creditor tunc habet ne interim pereant & tenet Abba.in.d.c.odoardus ut supra dixi sic in hoc casu interest socii φ ad præsens redantur rationes & liquidetur negotium nam durante dilatione multa accidere possent & præcepuæ mortes sociorum perditionem scripturarum & hæredes, non erũt ita bene informati.l.qui in alterius.ff. de regu. iur. & ne finita dilatione reducatur res ad initium nouæ petitionis.l.minor.XXV.Annis cui fideicommissum.ff.de mino hoc etiam confirmabam alia i conuincibili ratione nam certum est quod dilatio, quæ datur nouis ciuibus brundusinis licet dicatur data fauore uniuersitatis ut repleatur hominibus, tamen respectu ipsorum debitorum est, quædam

59 dilatio data miserationis causa † & quando dilatio datur miserationis causa creditor, non prohibetur agere ante diem ut adueniente die soluatur ita Bar. in.l.ita stipulatus in.1.&.2.q.ff.de urrb.oblig. Alc. & Doctor.in.l.si constante §.quotiens.ff solut.matrim & est optima decisio sacri regii consilii relata per Affli. in numero. 279. Pluries &c. & ibi dicit Affli. quod pluries ita uidit practicari ista n.dicitur quædam dilatio quasi legalis data ex lege priuata, Principis obtinui in causa ipsa & fuit condemnatus

60 ad dandum computum in terra Terlitii † quia rationes debent reddi in loco administrationis, ut l.1.& per totum.C.ubi de rati agi. opor. l.prætor §. is etiam.ff.de edend.l.hæres absens.§.1. ff.de iudi.& si conueniretur in loco domitilii libri essent asportandi periculo agentis secundum Paul de cast. in d.l prætor.§.sed hoc de edend.optime Soccin. in.d.consil. 149.& quid debeat continere liber rationum & qualiter sit reddenda ratio uide omnino

61 Soccin.in consi.190.lib secundo.† ¶ Quæritur utrum priuilegium ciuitatis brundusii opituletur de bitoribus ex causa dotis pro certo diceremφ non nam iura quantumcumque generalia non intelliguntur loqui in causis spetialibus, & habentibus spetialem fauorem glo est ordinaria ab omnibus approbata in.l sciendum in princ.& ibi Bar.& alii.ff. qui satisda coga.& in authentico de hæred. quæ ab inte.in uerbo uacantibus melius facit glos. in. l.iii. per illum tex.C.de silen lib.xi.cum concordantiis adductis per Fely. in.c.i.colu.7.de rescrip.si iura & leges generales non comprehendunt causam spetialem fauorem habentem multo minus priuilegium quod debet stricte intelligi quo ad tertios. l.fin. & ibi Doctor.ff.de constitu.princ.causa dotis semper & ubiq; est priuilegiata.l.i.ff solu matrim.facit dictum saly. in.l.i.C.de iur.doti. φ stante statuto, φ instrumenta si non fuerint registrata non ualeant non extenditur ad instrumentum dotis & licet dictum Saly. impugnetur a Philipp deciu.ut dixi supra in titu.de fid instrumento.in.§.instrumenta ab extraneis colu.si tamen comunis opin. est cum Sal. ut ibi dixi licet non transeat sine dubio si uolumus dictum generaliter intelligi in omni causa dotis uide quæ ibi dixi faciunt cumulata per Iaso.in.l.filius fam.§.diui.colu.5. in prima lectu.ff.de lega.primo & in l.quod dicitur.ff.de urrb.oblig.& per eũdem Iaso.in.l.i.colu.2.In.2.nota.ff.solu.matrim. Præterea tale priuilegium, non extenderetur in fauorem debitorum fiscalium quia in generali loquutione, non continetur persona loquentis. l. inquisitio. C. de solut. Pari modo nec contra dotem nam causa fisci, & causa dotis æquiperantur.l.2.C.de priuil. doti. esset. n. iniquum maritum sustinere onus matrimonii & non posse consequi dotes. Nec credo quod tale priuilegium opituletur fallitis dolosæ per ea,quæ supra dixi quod mercatores dolosæ falliti non habent miserabile cessionis beneficium.

62 † ¶ Quæritur nunquid uaxallus angarius & perangarius, alicuius Baronis grauatus, ære alieno possit effici ciuis Brundisinus inuito suo Domino uidetur quod non per textu.in constitutio. Regni quisquis de Burgensibus. §. æqualance & ibi glo. Andre.de yser & Afflic qui sint isti angarii, & perangarii uide late per Affli.in constitu. regni offitiales omnes & per Capiti.in decisi.115.& in decisi.168.

Quando aliquis cedit bonis quid debet sibi remanere secundū mores Barenses uide infra in titu qual. pos. adi hære. repud in. §. sed cum quis. & in § in exhæredatione.
Vincentius Maxilla.

SI DEBITOR PIGNORIBUS CEDIT QUALITER liberetur. Rubrica.

EBITOREM sine instrumento cedentē pignoribus liberari consuetudo in hoc legi contraria comprobauit at si cum instrumento debitum aprobetur & si malit pignoribus cedere minime liberetur.

CIRCA materiam præsentis consuetudinis dixi supra in alio tit. de pign. in prin.

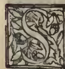
SI QUIS PIGNORAT AUTHORITATE PROPRIA, QUALITER ALIIS CREDItoribus præferatur uel non. Rubrica.

VTHORITATE propria pignorātem & aliis creditoribus ante pignorationem credentibus minime præferendum innumeris authoritatibus declaratur imo pro rata temporis vel debiti tam ipse q̄ creditores alii ad huius pignoris participium prouocantur post pignorationem vero credentibus creditor qui pignorauerat præfertur.

QUIA concordat cum iure comuni nihil uenit dicendum possunt uideri tex. in. l. quæ autem. §. sciendū & quæ ibi habētur. ff. q in frau. credi.

DE NAUTICA PECUNIA. RUBRICA.

I pecuniam nauticam crediderit nauigandam licet simplex sit creditor licet merces ei non fuerint obligatæ cum tamen aliis creditoribus præferendum quibus generaliter: vel expressim merces fuerint obligatæ nauigātium priuilegia decreuerunt.

1 HAEC consuetudo uidetur cōtra tex. in. l. quā uis ea. C. de pigno. † quia si aliquis mutuat pecuniam & ex ea emitur fundus ille fundus non est obligatus nisi fuerit expresse obligatus licet hoc fallat in pupillo & in tutore mutuante nomine pupilli l. idemq;. ff. qui potio in pig habe. bene uerum si mutuans mutuando procuraret rem ex sua pecunia emptam sibi obligari in tali casu præferretur prioribus creditoribus l licet. C. qui poti. in pign. habe.
2 † sed ut dicitur in præsenti consuetudine hoc procedit fauore nauigantium facit tex. in. l. i & in. l. inter
3 dum cum. l. sequen. ff. qui poti. in pign. habe. † de eo qui mutuat ad refectionem insule uel nauis & pro cibariis nautarum & pro naulo qui præfertur anterioribus ratio assignatur in. l. sequenti, quæ incipit huius in princ. & hæc consuetudo est rationabilis nā si merces sunt emptæ ex pecunia a me mutuata cō ueniens est ut ego sim prior nam si non fuisset pecunia mea utiq; non fuissent merces pœnes debitorem & sic creditores non haberēt aliquam hypothecam. Sed quare non est sic in fūdo empto ex pecunia mutuantis. d l. quamuis ratio diuersitatis est quia si ego do pecuniam ad nauigādum ego illam do ut ex ea emantur merces & tu etiam accipis ea mente nā qui nauigat cum pecunia huius est propositi, & ita procedit tex. in. d. l. i. & in. d. l. interdum quia pecunia ad hoc fuit data ut īsula uel nauis reficiatur sed in. d l. quāuis ille creditor qui pecuniam mutuauit simpliciter mutuauit & nō mutuauit ad certū quid faciendum si ille qui accepit mutuo uoluit illā con uertere in emptionem fundi ille fundus non ē obligatus mutuanti nisi in casu in quo sibi prouidisset de speciali hypoteca super illa re. d. l. licet & ita declarat glo. in authentica quo iure. C. qui poti. in pigno. habe: & de hoc est uidere per Dy. & Bar. Alex. & communiter Docto in. l. si cum dotē §. si ff. solu. mat & ibi est uidere de. q si aliquis uendidit merces habita fide de prætio & tradidit, & emptor deinde decossit & fugit utrum præferatur anterioribus creditoribus uide Alex. in d. § si. col. si & tex. in. l. cre
4 ditor & ibi Iaso. ff. si cer. pet. † & ista consuetudo est satis bona in utilitatem negotiantium qui credunt cum simplici cirographo pecuniam mercatoribus nauigantibus nam non poterint ammictere pecuniam priuilegio anteriorarum hypothecarum.
5 † ¶ Sed utrum dispositio præsentis consuetudinis habet locum contra mulierem repetentem dotem, uidetur quod non nam Imperator in. l. in assiduis. C. qui poti. in pign. habe. præfert uxorem creditoribus habentibus anteriorem hypothecam secundū magis cōem opinionē deinde in autētica quo iure ibi posita dicitur q etiam pfertur habentibus anteriorem tacitam propter pecuniam datam ad emēdum uel ad reficiendum iuxta. d. l i. & l. interdum ut ibi dicit glo. unde licet hæc consuetudo generaliter loquatur q nautica pecunia de qua sunt em-
6 ptæ merces præferatur omnibus anterioribus tcū

sic

fit ius singulare & nouum recipit interpretationem a iure antiquo.l.non est nouum.ff.de legi.Et debemus credere q ex sua generalitate non corrigit ius antiquum.Sicut enim dans pecuniam ad effectum emendi uel reficiendi aut redimendi praefertur omnibus anterioribus creditoribus excepta muliere .d.authentica quo iure jia & pari modo uidetur in praesenti consuetudine & q mulier praeferatur mutuanti ad rem emendam tenet Bart.in.l.interdum ff.qui poti.in pign.& ibi docto.ripa in.l.priuilegia nu.63 ff.de priui credi . Sed in ciuitate Bari uidetur q hoc nõ habeat locum per tex.in.§ fi. infra in titu.solu. matri. ubi dicitur q dos non habet tacitam hypotecam nec alio priuilegio se tuetur, sed aduerte: quia ille tex. loquitur de hypoteca q mulier non habet tacitam hypotecam secus quando mulier habet expressam & nota ex litera praesentis consuetudinis rem miram q actio personalis praefertur hypotecae in specie an & quando una actio personalis praeferatur aliae & quando habeat locũ praeuentio uel concursus uide glo.Bar. & doct.maxime ripam in.d.l.priuilegia Vicentius Maxilla.

SI EX TESTAMENTO AGATVR RVBRICA.

VM Quid ex defuncti iuditio postulatur si scripturam non appareat probatio testium reprobatur . Nec si haeredis fidem eligat debet sacramentum negari tunc heredis sacramentum eligitur cum illud a testatore dicitur audiuisse. Tunc enim heres sibi iudex & testis eligitur merito ipsius sacramento legitimo defenditur quòd nihil tale a testatore audierit.

IN Titu supra de test.in.§.licet uiue uocis de hoc habetur ibi dum dicitur si ex testamẽto agatur
1 &c.& ibi posui multas fallen.† haec tamen consuetudo non haberet locum in testamento cõdito ad pias causis.c. cum relatum &.c. cum esses de testa. .l.1.C.de sac.san.eccl.cum tempore pestis fuisset factum testamentum per notarium apostolicũ cuius scriptura non probat in regno ego sui usus cautela de qua per affli.in constitu.regni instrumentorũ robur col.7.nã procuraui q omnes testes qui interfuerant qui erant ultra septem examinarẽtur & deponerent de tota uoluntate testatoris prout continebatur in scriptura illius notarii apostolici & de sollẽnitate & de inde feci eam publicare & inde authoritate iudicis scilicet.q.magnifici domini pellegrini de barulo.V.I.D praeclari qui erat capitaneus tunc temporis Bari feci extrahere publicum instrumentum a notario Regio & haec omnia fuerunt facta citatis his quorũ interetat & nõ poterat op-
2 poni de hac consuetudine † nam producendo scripturam notarii apostolici & testes ad eam proban

dam est quaedam mixta probatio quae non reicitur stante praedicto statuto ut per Bal.& docto.in.l. certi cõditio.§.quoniam.ff.si cert.pe ta dixi in.d.§. licet uiuae uocis.In tex. ibi nec haeredis fidem eligat, &c.consuetudo in hac parte loquitur de iuramento iudiciali de quo in .l. manifeste turpitudinis .ff.
3 de iur.iur. † quod non potest recusari quando legatarius haberet testes & non posset obstante statuto probare per testes: quia esset in casu quo actor nihil probaret posset deferre tale iuramentũ ut per Pau.de cast.Alex Fran.de aret.& Iaso.in.d.l manife-
4 feste. † Sed hoc reciperet limitationem quando uerisimiliter haeres esset ignorans nam quando quis ingnoraret possit recusare secundum saly.in.l.fi.cũ glo.C.de fideico meminit Iason. in d.l. manifeste col.3.sed subtilis socci.in consi.184.in lib.ii.plene examinat intellectum.d.l. manifeste & concludit contra Pau.de cast.Alex. & docto.multa subtilia suo more de ducẽdo & põderando bene omnia per eum dicta eius opinio uidetur magis iuridica.

DE EMANCIPATIONE RVBRICA.

SINE Instrumento non posse emancipationem probari innumeris authoritatibus constat esse consultum.

VIDE QVAE dixi supra in alio titulo de emancipatione.

DE DILATIONE RVBRICA.

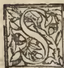

N PERSONAM uel in rem actio dum dirigitur dierum octo inducias in ius uocatis cõsuetudo largitur: At si conuentus authorem idest guarentem laudauerit dierum triundilatio, ut authorem exhibeat condonatur : Verum si cum authorem laudauerit, non fuerit protestatus, ut si author per se non uenerit per curiam in iuditium ueniat & defendat post diem tertium nullatenus per authorem poterit se tueri ut si protestando reseruauerit ut si author per se non uenerit cogatur per iudicem & tunc post diem tertium authoris sui defensio prodest si tamen infra tres dies qui authorem nominauerit in iuditiũ uenerit & per se authorem non posse ducere allegabit: Si autem utraque pars iactauerit se rationibus prae-

munitam uel renuntiare eas cogitur uel probare: Sed si rationes inuenire se dicat nec renuntiare nec probare tenetur: in delictis quidem conuentus in præsenti cogitur respondere nec ulla dilationis beneficia condonantur. Sed si quis in Siriæ Alexandriæ, uel Constantinopolis partes præsto fuerit nauigare infra dies octo proximos sui motus nullis restringitur actionibus rñdere.

CIRCA Materiam huius tituli multa dixi supra in alio titulo de dilationibus, & ad ibi dicta me remicto.

DE ALEAE LVSV RVBRICA.

SI IN Lusum aleę pecuniã cõstiterit mutuatã nec debitum peti: nec pignus posse retineri ludentium ordo reprobus iudicauit.

NON Videtur reprobus cum hoc iudicauit.
Dicas ꝙ ordo reprobus ludẽtium iudicauit
si fecit sic statuere quasi dedit cãm ut sic iudiceturt
1 nam aperit hic tex. a quo mutuatur pecunia † nam
si mutuatur a con lusore uel a retinente ludum certũ
est ꝙ pecunia mutuata repeti nõ potest ut dicit
glo. io. l. i. in prin. & io. l. fi. i uerbo accepit pecuniã
. ff. de aleat. Si uero mutuatur ab alio potest repeti
ut dicunt prædicti glo. & est optima glo. in. l. ꝙ si
minor. §. restitutio. ff. de mino. uoluit azo. in summa
de religi. & habetur in. l. si quis cum sciret & ibi
Bar. & Albe. de rosa. ff. de usuca. abb. in. c. clerici de
uit. & hone. cleri. Sed io. And. in addi. ad specu. in
Rub. de obli. & solu. in prin. distinguit ꝙ aut tertius
mutuans sciebat mutuare ad ludum & hoc casu
non potest repetere aut nesciebat & repetit & hãc
distintionem facit Ange. de Aret. licet nullam de
io. And mentionem faciat in tracta. malefi. in uerbo
meritodore de mali dadi in uersi. quarto aduertas
& pro certo ista uidetur bona distinctio, nam
2 dat pecuniam cõsumpturo † maxime quia nõ potest
quis etiam in ludo permisso ludere ultra unum
solidum ut in. l. alearũ. C. de religi. & sump. fune.
si mutuaret decem uel uiginti uidetur cõtra legem
fecisse saltim auxiliando: Sed cõmunis conclusio
se habet cum glo. ut si mutuetur ab alio quã a tenente
ludo uel a collusore repeti possit quod etiam
uoluit imo. in. d. l. si quis cum sciret & dicit ꝙ regulariter
quicquid mutuatur in ludo restituitur.
† fallit in quatuor casibus primus casus est si mu-
3 tuans sit collusor secundus si sit aleator qui tenet
ludum tertius si mutuatur minori ludenti quartus
si sibi bonis interdictũ sit. Et ita etiã tenet Augusti.
anim. in addi. ad ange. in. d. uersi. quarto aduertas
&c. Si uolumus intelligere hanc consuetudinem
scriptam, taliter nihil adderet iuri cõmuni & esset
4 superflua iuxta illud † frustra precibus impetratur
quod iure communi conceditur. l. uni. C. de The-
5 saur. lib. § i. unde tenerem † ut hæc consuetudo aliquid
operetur ultra ius commune pro ut operari
debet secundum Bar. in. l. ii. ff. de usuca. & in. l. 4. §.
prætor ait. ff. de dam. infe. quod etiam loquatur in
tertio mutuante quãdo scit mutuare ludenti iuxta
distintionẽ io. And. & Ange. de aret. supra traditã.
Et in quantũ supra dictũ est, quod accipiens pecuniã
mutuo a collusore uel a tenente ludũ non tene-
6 tur † hoc fallit. si finito ludo ex interuallo per stipulationem
promictatur de nouo uel se obligauerit
apud acta ita io. And. in. d. Rub. refert & sequitur
7 agusti. in. d. addi. † ¶ Sed queritur si accipiens pecuniã
mutuo non perdiderit an teneatur restituere ui
detur quod non quia ille qui mutuauit nõ mutuauit
consumpturo in genere ad plures usus sed mutuauit
consumpturo ad certum usum in specie &
in ludo sicut dicimus de eo qui mutuat pecuniam
in scorta & sic ad certum usum qui nõ repetit. d. l.
si cum sciret & ibi docto. Sed Bar. ibi distinguit ꝙ
accipiens mutuum in ludo aut perdidit & non tenetur
restituere si non perdidit tenetur non obstat
quod dicitur de mutuante ad scorta quia in tali casu
mutuabat omnino consumpturo, sed mutuans
ad ludum non mutuat omnino cõsumpturo quia
poterat etiam uincere & de hoc est uidere per Alex.
in. l. si cũ dotem. §. si post solutũ col. i. ff. solu. matr.
8 † ¶ Est sciendum ꝙ sunt plura genera ludorũ quidam
enim fiunt uirtutis, & agilitatis gratia ut in
exemplo in saltando incurrendo hastiludendo luctando
telum aut saxum proiciendo & his similes
ii enim ludus sunt permissi ut patet in. l. solent. §.
senatus. ff. de alea. & in. l. qua actione. §. si quis in
colluctatione ff. ad lege. acqui. l. i. & ii. C. de spect.
lib. xi. Et in isto genere ludorũ est ludus pilæ paruę
9 & magnæ. † Et ad hoc diuerticulũ sceuola pluries
animũ suum forensibus casis fatigatũ transferre solebat
ut tradit Valerius maximus in lib. 8. in titu.
de ocio. quandoquidẽ continui laboris hominẽ natura
patientem esse non finit. Et in hoc genere ludorum
est ludus mallei cũ pallis ligneis & isti ludi
sunt omnino permissi. Sunt etiam quidã ludi pueriles
ut ludere cum nucibus cũ castaneis æquitare
arundinẽ loco equi. Et isti ludus non solũ a pueris
sed etiã otii & recreationis causa a maximis uiris
10 legimus facti † nam legitur in eodẽ luco apud Valerium
ꝙ Scipio Africanus & Lelius amicissimi in
littore solebant conchas calligere & cũ eis ludere
11 & Socrates arundinẽ æquitabat cum pueris. † Et
& aliud genus ludorũ quod consistit in solo ingenio
ut est ludus scachorũ & iste ludus est etiã permissus
etiã clericis ut dicunt docto. in d. c. clerici.
Sed certe talis ludus est perniciosus scolaribus. &
possum deponere in facto proprio quia dum eram
scolaris Neapoli in anno. 1523. & 1524. ludebam
ad scachos cũ magnificis dominis Gualtero
de casa maxima & Marco Antonio carrectono de
Baru contemporaneis meis ita distrahebat me ille
ludus ꝙ quãdo recedebam a ludo ingeniũ erat ita
defatigatũ ac si per illud tẽpus studuisse unde defatigatus
& nõ recens reuertebar ad studiũ. Et propterea
laudo ꝙ scolares fugiant talem ludũ quia
consistit in ingenio et ingeniũ defatigatur ac si studeretur

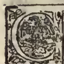
deretur

12 derent melius est q in aliis se exerceant †Sunt etiam
quidam ludi qui consistunt in mera fortuna & isti
proprie uocantur ludus aleæ ut dicit azo in sum-
ma de religi. & odosie. in. d.l.i. de alea. Et potest
exemplificari quando luditur ad dados in punctis
uel ad cartas ad ludum qui dicitur ad chiamare &
etiá ad primeram Et quando solú consistit in for-
13 tuna est omnino prohibitus. †Sunt etiá quidam lu
di mixti qui consistunt in fortuna & in ingenio ut
est ludus cartarú nam multotiens quis habet bo-
nas cartas & ammictit ludú quia nescit ludere sic
audio de ludo tabullarum quando ludus omnino
consistit in fortuna est omnino prohibitus & qui
uincit tenetur in conscientia restituere pecuniá ui-
cto uel si ignorat cuius fuit pecunia tenetur erroga
re in pauperes ut dicunt docto.in.d.c.clerici & ha-
betur per Ange. in .d, uerbo meritore de dadi ubi
14 multa in materia & ibi augusti. in addi. † Sed ui-
detur q ludus in quo fortuna uersatur nó sit pro-
hibitus quia possum promictere tibi puta decem
sub códitione depédente a fortuna ut puta si nauis
ex Asia uenerit .l si quis ita stipulatus fuerit .ff de
uer.obli ita ét uidetur q possim tibi promictere de
cem si plura puncta taxillorú a fortuna habueris
q ego & hoc tradit sanctus Thomas de Aquino in
secunda secundæ.q. 32 .articulo.7.quem referunt
imo & docto.in.d.c.clerici & Phil. Deci. in consi.
315 .col. 2 .quicquid sit iura ciuilia reprobát pro-
pter mala quę inde sequuntur unde tex.in.d.l.alea-
rum dicit q alearú usus antiqua res est tamen in
tépore prodit in lachrimas. Et propterea fuit opus
15 q prohibeantur. † Et in regno per constitutionem
quæ incipit mores disolute in titulo de aleato. est
statutum q ludentes ad ludos prohibitos siue sint
iudices siue aduocati siue milites efficiuntur infa-
mes unde repelluntur ludentes in tali ludo prohibi
to a testimoniis unde non sufficit aduocato ad re-
pulsandú testem facere articulum q testis est lusor
cartarum . etc. Sed opus est articulare et probare
q est lusor ludorú omnino prohibitorum nam et
magnates etiá ludunt ad cartas et ad dados nó ta-
men ad ludos consistentes in sola fortuna. Et si fa-
16 ciunt male faciunt. † Adde etiá q in ludo promisso
non potest ludi nisi usque ad summam unius soli-
di.i.aurei ut habetur in.d.l.alearú et potest etiá lu-
di causa uescendi ut.l.si. in prin. et ibi glo. de alea.
Et multa alia circa ludum uide per pari. de put. in
tracta. de ludo et per Maria. socci. in.c. inter dile-
ctos de exce. prælato. ubi format.xix.q. et per Io.
17 Bap. Cazialup. in tracta.de ludo. † ¶ Quæro de
quæstione quę pluries occurrit in facto quidam ex
iracundia uel pœnitentia dixit amico suo ego paci
scor tecum q si ante hac ludam dabo tibi decem
utrum ualet istud pactú uel stipulatio si per modú
stipulationis esset factú Bar. in l ex ea Parte. §. mu-
lier ab eo.ff.de uer.obli.tenet q sic & eum sequitur
Fran. de Aret. ubi colligit q quando stipulatio fit
et honesta causa debetur etiam si non intersit stipu
18 lantis, & ibi per Iaso. † ¶ Quæro duo acepta cer-
ta quantitate pecuniæ pro quolibet puta centú fe-
cerunt pactú q quousque alter ipsorú non ammi-
serit totú non liceat discedere utrú ualet istud pa-
ctum dic q non tex.est secundum Ange. & Pau.de
Cast.in.l.iurisgentiú.§. prætor ait ff. de pact. & ibi

19 Iaso. † ¶ Quæro utrum acquisitum in ludo possit
in conscientia retineri imo dixit q si aliquis con-
tra eius uoluntatem quasi coactus lusit potest re-
tinere ita dixit in.d.c.quia plerique col.ii.de im mu.
eccle. Sed cómonis opi.est in contrariú ut per doct.
20 in d.c.clerici. † Immo singu. dixit Saly.in.d.l.alea-
rum q si aliquis perderet pecuniam & ille qui uin-
cit uellet restituere si uictus iterú donaret uincenti
dicédo ego uolo q sit tua adhuc cú bono conscien
tia non potest retinere, sed debet erogare pauperi-
21 bus † immo tenent Theologi ut refert Iaso. in.d.§.
prætor ait q si qui perderet sua bona uno nummo
excepto si cú illo númo recuperaret bona sua ad-
huc tenetur restituere & hoc dixit glo.in.l.si minor
xxv. annis filiosam.ff. de mino. refert etiam Iason.
in.l. singularia col. 8 .ff. si cer. peta.. Ego credo q
hoc procederet quando ille qui cú illo nummo uel
parua pecunia sibi remansa recuperaret ex interual
lo téporis tantundem quantú perdidit a pluribus
& diuersis personis quia hoc casu non recuperaret
in specie quod ipse ammisit, sed si in uno & eodé lu-
do aliquis a principio perderet omnia uno núm o
excepto & cum illo númo in continenti a colluso-
re recuperaret, quia in tali casu recuperat in specie
22 suum tenetem q non tenetur restituere. † ¶ Quæ-
ro sunt duo iuuenes ponunt in posse tertii puta .xx.
aureos quilibet ipsorú decem ut qui uicerit in certo
ludo proposito cósequatur totú unus illorú luden
do uicit alterú utrum ille tertius potest dare uicto-
ri totú dicunt docto. q aut ludus cósistebat in for-
titudine & agilitate corporis & in uirtute sicut di-
cimus in ludo hastæ saltando currédo luctando &
similia & hoc casu tenetur actione præscriptis uer-
bis si uero ludus non est permissus quia consistebat
in fortuna & hoc casu nó tenetur tex. est & ibi glo.
in.l.si rem tibi inspiciédam §.si.in uerbo uictori.ff.
de præscrip. uerb. & ibi Iaso. nec est facienda uis in
eo q sunt decem aurei cú nó nisi unus aureus tan-
tum in ludo poni possit.d.l.alearú nam in hoc ui-
detur q consuetudo sit in contrariú, sed pro certo
uidetur q ille depositarius non debet hoc quærere,
sed restituere depositú uincenti quia ad hoc se obli-
23 gauit. † Et not.ex illa glo. q si facto deposito unus
paratus est ludere & alter nó uult is qui per eum nó
stat debet habere depositú quasi uictor. Et illa glo.
24 facit pro duellantibus. † ¶ Verum filii possint re-
cuperare ea quæ pater perdidit in ludo. Bal in.l.i.
C.si qui.in Iicau.patro.dicit q si ludus fuit illicitus
possunt recuperare usque ad legitimá secus in ludo
licito sequitur Iason. in.d.l. si rem uidetur mihi q
possunt totú per.d.l. alearum quæ loquitur clare,
nam etiam in ludo licito nó potest quis ludere nisi
usque ad solidú. Et nota q licet omnis præscriptio
terminetur tempore annorú.xxx.uel.xl. tamen pe-
cunia in ludo ammissa recuperatur usque ad quin-
quaginta annos.d l.alearú. Et si uictus non recupe
rat potest episcopus uel fiscus recuperare uide gra-
ma.in decisi.40.ubi ponit aliqua specialia in ludo
25 † ¶ Ponamus q capitaneus fecit bannum q qui-
cunq; luserit ad cartas pro qualibet uice soluat un-
tiam unam pro pœna quidam lusit tota una die cú
pluribus modo uincendo modo perdendo utrum
dicatur pluries lusisse Bar.in.l.inficiádo.§.ir fans.ff.
de fur. dicit q pro uno ludo accipitur sequitur

Ang. de aret. in. d. uerbo mettidore de dadi in uersi. quarto si statuto & hoc affirmat Socci. in cōsi. 3 3. col. 3. in lib. i. Sed August. arimi. ibi in addi. limitat tribus modis ut ibi est uidere ad prædicta faciunt cumulata per Boeri. in decisi. 2 1 9. in qua ponit An & quando dicantur unum uel plura furta. Et per Baccho. Crpo. in authētica. Sed nouo iure col. 1 1. nu. 7 2. C. de seru. fugi. quæ meminit niger de campanea in commento capituli regni ad hoc nu.
26 79. † Et nota quia domus in qua tenetur ludus debet publicare & in materia ultra dicto. in locis prædictis uide imo. in. d. l. si quis eū fecerit. & hosti. in summa in titu. de excess. prælato. uersi. clericus & in summa de peni. §. 1. uersi. quid de lusoribus. &c. Quid differt ludus a ioco dic φ ludus consistit in actu sed iocus in uerbis mari. Socci. in consi. 1 6. Vincentius Maxilla.

DE LITIGIO-SIS RVBRICA.

VM Simplex postulatio in iuditio fuerit celebrata, uel actionis forma sit in iuditiis demostrata nihil in præiuditium creditoris de bonis suis alienare conceditur. Quare si res mobilis alienata fuerit, & petitori non fuerit satisfactum si debitor mobile non habeat ut cū creditori satisfiat alienatam rem tanquam iure pignoris petitor poterit occupare. At si rem soli alienationis titulo in alium transtulerit rem uenditam uelut obligatam si satisfactū non fuerit creditori permittitur aduocare. In iudiciis enim facta postulatio talem circa res debitoris sortitur effectū qualem si debitoris arbitrio res propria obligata sibi fore monstretur.

HAEC Consuetudo uidetur potius conueniens edicto de his quæ in fraudem creditorum quā titulo de litigiosis, nam uult φ eo ipso φ quis est conuentus in iuditio φ non possit in fraudē creditoris, & petitoris alienare & φ omnia bona censemur obligata ac si debitor expresse obligasset. &
1 est satis utilis hæc consuetudo. † Circa materiā litigiosi in regno habemus constitutionem quæ incipit eorum fraudibus quę prouidet iam circa edictum de alie. iudi. ca. fact. quam circa uitiū litigio. & ultra dicta ibi per Andr. fuit optime commentata per afflic. † Item etiam habemus capitulū regis
2 Caroli quod incipit conuentus possessione & uult φ si res litigiosa fuerit alienata siue sciēti siue ignoranti φ iuditium finitur in personam conuenti, & exequutio fit contra posidentem per qualecunque manus ambulasset etiā non citato ipso tertio possessore ut concludit affli. in. d. constit. eorū fraudi
3 bus col. ii. in. 4. not. † Nam si citaretur super iuditio moto contra alienantē & possessorem citatum non esset dubiū φ sententia lata contra principalem posset exequi contra tertium possessorem citatum ut probatur in. l. cum miles §. si is qui & ibi glo. & Barth ff. ex. quib. ca. maio. Et post Iaco. de Raua. in. l. i. C. de aduo. diue. iudi. Bart. in. l. filiusfam. §. diui. q. i. ff. de laga l. Bal. in. l. ii. C. de libe. ca. Alex. in. l. sępe col. 2. ff de re. iudi. Pau. de cast. elegan ter dixit in. l. cum filius in prin. ff. de uer. obli. φ fecit remanere consulum unum magnum aduocatum qui nō considerabat uirtutem talis citationis & ibi concludit φ sententia lata contra unum mittitur exequutioni contra tertium possessorem citatum & φ ita obtinuit per tres sententias consortes sequitur Phil. Deci. in consi. 1 8 7. col. ii. Et ex dispositione. d. capitu. Conoentus redditur frustratoria cautela Ange. tradita in authentico de litigi. in prin. de qua meminit Cepolla in tracta. caute. nu. 3 4. ubi uoluit φ stante lite de aliqua re illa res posset uendi ab uno tertio non litigante, nam illa lis quæ est inter actorem & conuentū nō afficit alios extraneos ut not. in. l. i. uer si. non poterant. ff. de litig. nam exequutio fit contra quemlibet possessorē etiam non citatum ut dictum est Vinc. Maxilla.

DE CAVTIONIBVS RENOVANDIS RVBRICA.

VM Instrumenti amissi in patria per iudicem renouatio postulatur si uiginti annorum curricula, sint excessa, siue simplex, siue cum antepositione sit cautio postulari non aliter poterit nisi solus iurans prætenderit & in patriæ calamitate fuisse deperditum & cum inuentum fuerit annorum. xx. cursum expleuerat. At si res instrumento mutui domus ante ciuitatis dextructionem fuerat impignata iacente patria debitū non poterat postulari: nisi creditorē constare poterit impignatam domum minime tenuisse. Si uero antepositio fuerit quandocunque debitum poterit postulari antepositionem costante patria tenuisse. Tunc enim sicut supra notauimus restitutionem patriæ debitum expectabit. Si instrumentum debiti dicatur esse deperditum licet scęda appareat nulla tamen instrumenti renouatio poterit postulari nullum φ ius post instrumenti confectionem per apparentem

parentem scędam sibi audeat uendicare nisi forte sciente iudice in curia sit deperditum instrumentum. Tunc enim authoritate iudicis renouatio uim obtinet præcedentis, ac si de stabili non in curia proponatur ammissum si ille qui instrumentum ammiserit in rerum possessionem fuerit iuramento legitimo præstito q ammiserit instrumentum ostensis abreuiaturis iudicis offitio renouatur: Si uero possessionem rerum non habeat licet scęda appareat nulla tamen renouatio poterit a iudice postulari nulla ex ea poterit probatio demostrari nisi ut dictum est in iuditio deperditum dicatur. Tunc enim per iudicem sicut in re mobili renouatur: Sed si obligatæ dotis instrumentum dicatur esse deperditum nisi epigraphium appareat speciale censura per apparentem scędam licet iam factum fuerit renouatur iuramento tamen præstito q dotis ammiserit instrumentū. At si de ammissis apochis quæstio referatur debitore iurante q ammiserit apocham per uidentem scędam iam ammisisse renouatio indulgetur: Sed & tabellione mortuo qui scribere debuit instrumentum abreuiaturis ostensis iudici per alium notarium authoritate iudicis reformatur si annorum. xx. transcurso curriculo cautio hipotecam continens non fuerit reuocata licet transcursione tẽporis petitio debiti sit exclusa: Si tamen creditor possideat hipotecam petentem dominum, uel dominium nisi debitū offeratur remouebitur saluo tamen in omnibus quod de instrumentis ammissis in patria supra notauimus.

ISTA consuetudo concordat in aliquibus cū. §. omnis debiti cautio supra de fid. instru. & uide cum quanta distinctione & moderatione processerunt antiqui patres circa renouationem instrumẽti deperditi, nā dicit Bar. in. l. huiusmodi. §. si ita. ff. de lega. i. q amissio instrumenti probatur iuramen
1 to † hoc est uerum quando tractaretur de modico præiuditio ut quia posset aliter consuli aduersario & quando iurans esset persona honesta, & essent coniecture pro eo tunc procedit dictū Bar. per tex. in. l. Thesaurus. ff. ad exibe. alias opus est q ammissio instrumẽti formiter per ueras probationes probetur ita Alexan. in. d. §. si ita & ibi Iason. col. 3. Bart. Alexan. Iason. & communiter docto. in. l. si quis ex argentariis. §. penu. & si. ff. de eden. Vincentius Maxilla.

SI VICINI ARBOR IN VICINI FVNDVM IMPENDAT VEL RADICES immictat Rubrica.

CVM Titii arbor sic terram Meuii præsserit, ut in eius fundum radices miserit nostræ legis in hac parte rigore post posito solus titius arboris dominus perseuerat in confinio uero plurium titii arbore constituta cum in alienum fundum impendat si per se & operante natura nata fuerit decaluare uicinus non poterit: Et si titius in uicini fundum fructus uelit colligere tam prætoris edicto quam moris permictitur uetustate: At si hominis artifitio plantatam monstretur, & in uicini fundum impendiat totum quod impendit in uicino libere permictitur decaluare nec fructus si in uicini fundum impediat sicut in superioribus colligere poterit nisi annorum. xxx. curriculis fructus clamauerit colligisse.

DE IVRE Ciuili si arbor titii egerit radices in terram Meuii arbor intelligitur Meuii ut est tex. in. l. adeo. §. si. ff. de acqui. re. domi. & in. §. si
2 titius institu. de re. diui. † Sed hoc intellige quando omnes radices egerit in terram Meuii ut declarat glo. in. d. §. si titius in uerbo radices & sic debet intelligi quod dicitur in præsenti consuetudine: Sed si habeat stipitem in fundo titii licet habet partem radicum in fundo meuii adhuc arbor est titii quia ducit originẽ a fundo titii & ita intelligo tex. in. l. si plures. §. si. ff. arbo. fur. cesa. per præsentem consuetudinem solum hoc uenit emendatū quia licet egerit omnes radices in fundo meuii dum tamen stipes habeat originem a solo titii est titii quod non
3 fuisset de iure Romano. d. §. si. & d §. si titius. † Qui plantat oliuam uel ficū nouem pedes debet se elongare a finibus uicini si alias arbores plantauerit per duos pedes ut legitur in lege græca, quæ est. l. si. ff. fini. regu. unde si aliquis plantauerit in confinio arbor erit cōmunis ut. d. §. si titius secundum præsentem consuetudinem non sed erit illius ex cuius fundo stipes oritur licet radices sint in fundo uicini & propterea non permictitur decaluare. i. succidere ramos impendentes ut permictebatur de iure cōmuni. ff. arbo. ceden. intellige quando arbor est sponte nata, sed si ibi est plantata poterit excidi & sic habet locum quod dicitur in. l. i. ff. arbo. ceden. ut si rami non subleuentur a solo per quindecim pedes quando dominus non uult excedere uicinus poterit & etiam ligna accipere † in ciuitate Neapolis est consuetudo quę incipit si arbor uicini sub. tit. de glan.

lege. quæ uult q si arbor uicini impēdat supra fun
dum domum uel aream uicini dominus potest in
cidere & si dominus noluerit uicinus in cuius fun
dum uel domum impendit potest incidere & si nō
uult fructus prouenientes ex ea erunt cōmunes, &c.
in tex. ibi ex edicto prætoris. l. uni. ff. de gla. lege.
Vincentius Maxilla.

QVALITER VECTIGAL VENDITVM INTER BAIVLOS DIVIDATVR

& quando uenditio dicitur contrahi Rubrica.

SI MEAE Baiulationis tempore res fuerit comparata uel arre fuerint præstitæ uel instrumentum appareat emptionis licet res fuerit tradita cum alius administrat uectigal tamen inter me & alterum pro rata diuiditur uenditionem uero solo consensu factam non tenere nisi factum fuerit instrumentum uenditionis uel arræ fuerint præstitæ ueterum constitutionibus declaratur.

PRINCIPIVM Huius consuetudinis intelligitur ponamus q in fine mēsis augusti me
existente baiulo fuerit factus cōtractus emptionis
& uenditionis aliquarū rerum de quibus erat sol
uendum mihi baiulo uectigal in Calendis Septem
bris intrat alius baiulus & res quæ fuerunt uendi
tæ tempore meo fuerunt traditæ. Tēpore alterius
baiuli hic dicitur q in tali casu uectigal debet diui
di † statuentes hic fecerunt more rusticorum, ut di
1 cit glo. in. l. nesennius. ff. de nego. gest. qui. quando
habent aliquam differētiam diuidunt rem per me
dium quid dicendum de iure circūscripta hac con
suetudine dicerem inspicienda esse uerba capitulo
rum uectigalis & gabellæ, nam si diceret gabellam
solui debere a uenditore per contractu † q statim
2 q conuentū est de certo prætio contractus est per
fectus. §. prætium insti. de empt. & uend. si uero uer
ba dictarent q solueretur a domino rei emptæ † quo
3 usque non fuerit sibi traddita non potest dici domi
nus rei. l. nunquam. ff. de acqui. re. dom. l. traditio
nibus, C. de pact. § per tradditionem institu. de re.
diui. † in hoc dubio autem gabella debet solui ab
4 eo qui acquirit, ut est tex. in. l. debet in fi. ff. de edil.
edic. uoluit Bal. in. l. si prædium. C. de edil. edi. saly.
in Rub. C. de reb. Cred. Socci. in consi. 247. lib. ii.
& uide eundem Socci. in cōsi. 70. in. fi. lib. 4. & per
Boeri. in. q. 5. circa fi. in uersiculo uenditionem ue
ro consuetudo declarat quando dicitur facta uen
ditio & dicitur q tunc dicitur facta uenditio quan
do fuerunt datæ arræ uel factum instrumētum de
ipsa uenditione si uero non erit alter prædictorum,
licet uenditio fuerit facta consensu cōtrahentiū nō
dicitur facta & sic si in tali casu in fine mensis augu
sti fuerit facta uenditio solo consensu & in mense
Septembris fuerit facta tradditio totum uectigal
spectat ad baiulum qui est tempore traditionis. in
5 tex. ibi uel arræ fuerint præstitæ, &c. hoc ideo † quia
præstatio arrearum est argumentum uēditionis. l.
quod sæpe. ff. de contrah. empt. insti. eo. tit. in prin.
Potest tamen a contractu discedi datis arris per re
stitutionis duplicationis ipsarum institut. de emp.
& uendi. in prin. uide quæ dixi in. §. uenditor supra
de iur. protho. Vincentius Maxilla.

CVM QVIBVS SIT IVDICANDVM RVBRICA.

CVM OB Hominum differentiam introductum sit iuramentum si aliquem contingerit iuraturum si summa de qua queritur minor octo ducalium reperitur dexteræ sacramento finitur: nam si octo ducalium, uel maioris summæ questio referatur dum tamen medietatem untiæ nō excedat solius iurantis sacramento super Euangelium terminatur mediæ uero untiæ uel maioris quantitatis summa dum quæritur, & iurabit in Euāgeliis tertius & unus coniurantium in sacramenti obligatione pulsabitur mulierem uero sua manu iurare debere, & nec ipsa aliis nec alius ei posse pulsare ueterū decretis obtinuit hoc idem in extraneo obtinēte: Si uero clericum iurare contingerit iurabit solus & sibi dabitur unicum iuramentū. Sacerdos uero prærogatiua ordinis per personā subpositā faciat iuramentum hoc idem in iudice obtinente alii manu propria se defendent. Et si obligationis tempore proximum non pulsauerit illum postmodum non posse petere tam legum sententia quàm morum æquitate probatur in his autem si quem solū contingerit iuraturum deliberationis tempore non indulto in præsenti iurare cogitur quod negauit, sed cū iuratoribus diei tertiæ deliberatio condonatur q si iuramentum præstitum non esse clamauerit si is qui iurare debuit infra annū sacramentum facere iudici ut debuit se minime præsentauit.

Et qui

& qui recipere debuit infra biennium se recipere demonstrauit qui recipere debuit absque iuditiorum strepitu obtinuit cum autē qui iurare debuit paratus iudici infra annū accesserit absq; iuramēto deuicit sed si vterque infra annum ostenditur neuter in causa succumbit cum vero qui tertius iurare debuit tempore constituto iuramentum faciendi ostenderit se paratū & qui recipere debuit eodem constituto se iudici minime præsentauit solus & non cum sacramentalibus qui paratus est in constituto venerit in odiū aduersarii iuramentum prēstabit cumq; spetiali priuilegio Rauallenses possunt delatū eis iusiurandum referre sic & alius censura pari & æquitate simili datum sibi rauallēsi refert iuramentum: At qui in curia baiulo & iudice præsentibus authoritate propria non iudice vel baiulo permictente in euāgeliis iurauerit vnius regalis iactura cuius sūma sexdecim ducaliū taxatiōe taxabitur ferietur.

HAEC consuetudo fluxit ab illa fęce iuris Lōgobardi ut patet ex. l. si qualiscunq; causa in titu. qual. quis. se. defen. debi. nam ibi habetur de sacramentalibus & inde extracta fuit hęc consuetudo
1 † & sacramentales erant ex consanguineis ex parte patris non autem matris & in regno Poloniæ cum in anno. 1546. quędam mulier generosi sanguinis esset incriminata q; conspirauerat in morte uiri cū nō nullis illi miserrimi consexi fuerunt contra se & cōtra dictam mulierem & fuerunt suspensi sed mulier deduxit causam coram Rege & præsentialiter uenit coram Rege sedente consilio accessi ad uidēdum Regis iudicium Referendarius quasi per horam loquutus est referendo processū & merita ipsius tūc consiliarii loquuti sunt idioma polonico & Rex dixit secreto quędam pauca uerba referendario & tūc Referendarius promulgauit iuditium regis & fuerat tale q; si fratres interfecti cum quinq; aliis consanguineis iurauerint īfra dies quindecim ipsos credere mulierem esse ream q; mulier moriatur de isto iuditio satis admiratus fui cum perceperam non solum cōtra mulierem inditia extare sed probationes & conrei tres fuerant suspensi ex hac causa & q; fratres & consanguinei non potuerant iurare quod nō uiderant & q; mulier debuerat torqueri fuit mihi responsum talia esse statuta regni poloniæ tunc cœpi intelligere q; hæc est quædam deriuatio ab illo iure longobardo quod fluxit usq; ad partes sarmatiæ uel credo uerius a Barbaris uenit Italiam illi fratres
2 non iurauerunt & mulier fuit liberata † Aduerte ēt q; isti sacramentales in aliquibus casibus aprobātur a iure canonico ut patet. 33. q. i. c. requisiuisti & in. c. laudabilem & in c. fi. de frigi. & malefi. & in. c quotiens de purga. cano. & sacramentales debent esse uiri probi ut ibi nota & debēt deponere de credulitate hæc consuetudo recessit ab aula.

SI CONVENITVR QVIS DISTINGVE QVO NOmine conuenitur. *Rubrica.*

CONTINGIT sępe aut de facto proprio non numq̄ de hęreditate aliquem cōueniri: si ꝑprii facti nomine cōuenit affirmare cogitur, vel negare & si ad in ficiatoris decurrerit præsidium sacramento legitimo se defendat: hęreditario quidem nomine si pulsatur licet affirmare cogitur vel negare qa tamē in alieni facti ignorātia tollerabilis est terminus sibi quidam de more nostro inducitur vt & possit reuocare indubiū q; si sibi elegerit aduersæ parti dabitur iuramentum: cum autē infamis appareat & debiti solutio prętēdatur si ei qui credidit hoc a debitore obiicitur solius creditoris iuramento firmabitur solutionem minime celebratam sed si creditoris hæredibus opponatur solutam esse pecuniam secundum qualitatem ab hæredibus firmābitur iuramentum.

LOQVITVR de iuramento iuditiali hodie remictitur arbitrio iudicantis cui sit deferēdum ut inspecta qualitate personarum ac coniecturis possit deliberare cui deferendum sit. In text. ibi in alieni facti &c. l. fi. ff. pro suo In tex. ibi si sibi elegerit &c. nam est in posse eius cui defertur iurare uel referre. l. manifeste. ff. de iur. iur. de quo dixi supra in titu. si ex testamento agatur & ibi uide.

SI FIDEIVSSOR CONVENITVR, ET NON HABET *mobile unde soluat. Rubrica.*

CVM fideiussor debitoris nomine conuenitur sacramento præstito secundum q; consuetudo postulat q; mobile non habeat vt creditori satisfiat: & si debitor stabile eiusdem bonitatis, & generis habeat, sicut fideiussoris stabile reperitur: æquitatis mensura, non fideiussoris, sed debitoris stabile, pro debito Tradditur,

creditori quo casu in quantum fideiussor ex titerat in tantum in traddictione stabilis fideiussor pro defensione manebit vt.n.in eo fideiussori succurratur vt non sua sed debitoris res propria traddidi debeat creditori si non ægre ferat si inquantum fideiusserat ꝑ defensione stabilis se faciat obligatū.

Ex hac consuetudine collige ꝙ si fideiussor conuenitur a creditore pro eo quod fideiussit iurādo ꝙ non habet mobile potest traddere tantum de bonis debitoris pro quo fideiussit quantum est debitum & adhuc ipse fideiussor remanet oblibatus pro
1 defensione rei stabilis tradditæ creditori † item hoc intelligi debet quando bona debitoris sunt æque bona sicut bona ipsius fideiussoris conuenti & hoc concordat cum tex.in authentica hoc nisi.C.de solu.ubi habetur ꝙ quando debitor non habet mobile potest traddere rem de melioribus suis & debet obligari d
2 euictione creditori uel ementi † & in quantum præsens consuetudo uult ꝙ fideiussor potest soluere de bonis debitoris quando sunt æquæ bona sicue sua cōcordat cum authentica præsente.C. de fideiu.in qua habetur ꝙ prius est discutiendus principalis ꝗ fide-
3 iussor. † ℂ Sed quæro reperitur instrumentum in quo fideiussor Renuntiatur benefitio authentiche ꝑsente utrum etiam intelligatur renuotiasse benefitio præsentis consuetudinis uidetur ꝙ sic nam cum præsens consuetudo, contineat idem quod continet illa authentica Iudicatur de ipsa consuetudine sicut
4 de ipsa authentica † nam quando statutum cōtinet idem quod ius commune quod iudicatur de iure comuni iudicatur de statuto glo.est in c.i.& ibi cano.de constitu in.6.c.pastoralis de fid. instr. Bar.& Scrib.in.l.i in prin.ff.ad lege.falci.& Alex ibi ꝑ plu-
5 res columnas hoc discutit † contrarium dicerem in præsenti casu cum hæc consuetudo non est in omnibus & per omnia sicut.d.authentica nam aliquid addit aliquid detrahit addi quia permictit ipsi fideiussori ut accipere possit bona debitoris & dare creditori detrahit quia secundum dispositionem.d. authentiche pręsente nō potest fideiussor conueniri ante principalem hic autem conuenirur item differt, quia si reus principalis non habet bona æque perfecta sicut ipse fideiussor potest exequi sine aliqua excussione contra ipsum fideiussorem & sic cum aliquid addit uel detrahit a tenore d.authentiche non est idem cum.d.authenticha.l.ius autem ciuile.ff d iusti.& iur.peopterea debet in spetie renunctiari hæc omnia hodie seruiunt de uento quia notarii apponunt amplas renuntiationes cum iuramento & non faciunt ꝙ sit merus fideiussor sed faciunt ꝙ sit æq̄ principalis & tāq̄ principalis non possit uti bñfitio præsentis consuetudinis quę loqtur de fideiussore simplici.

QVOD TEMPVS PRÆSTATVR AD PROBATIONEM PRODVCENDAM ET SI INstrumenti obligauit probationem Rubr.

CVM dubię rei probatio postulatur iudex ęquitatis nō inmemor obligatę probatiōis vltra diem tertium indutias nō præstabit pręter si ille qui ꝑbationē obtulerit maiores dilationes iusta causa noscitꝰ postulare vt si testes dixerint ab fuisse quos licet alias nō cogitur nominare tunc tamen necessario nominare debebit & si in constitutis probationem iuditio minime præsentauit cū tamen pars altera probationē recipiendi in eodem termino ostenderit seperatam causam se nouerit irecuperabiliter amisisse: Cū vero qui probare debuit se termino legitime pręsētauit & aduersa pars eodē cōstituto se probationē recipe paratā minime demostrauit qui ꝑbare debuit ꝑbatione necessitate solutus in causa de qua q̄ritur obtinebit sed si vtraꝗ pars negligentia laborauerit & neutra ꝑ vt oportuit se in constituto nō obtulerit & iure & cōsuetudine i hac ꝑte facta cōcordia vniuscuiusꝗ nėgligētia mutua cōpensatione deletur. Sed si instri ꝑbationē aliquā obligauit & instrum a nullo vel ab vno cōstituto ꝑdusserit subtestatū si illud de quo queritur duarū vntiarū summa excesserit tali ꝑductione ꝑposita a cā se nouerit cecidisse nisi in obligāda ꝑbatiōe expsse dixerit ab vno vel a nemine subtestatū & oportuno loco & tpē subtestādi sibi reseruauerit ptātē. Si vero ad prædictę sūmę cumulū res de qua q̄rit nō ascēdit licet vnus testis māu ꝑpria fuerit subtestatus & cōstituto fuerit ꝑsentatū ad fidē tñ ꝑbatiōis talis instri exhibitio sufficit sed si vtraꝗ ꝑte iudici cōstituto ꝑñtata cām volūtate iudicis cōtingerit dilatari in eo distinguit an iudex idulto tpe sic d cā uoluit sicut in primis dilationibus obtineba cū simplr scdę dilatiōis tpra cōdōauit pꝰ casu si res āmictit vel lucrat sicut i primis terminis, vel āmicti potuit vel lucrari scdo vero nō ideo cām dr āmisisse ꝙ alterutra par tiū vt debuit se minime præsentauit.

Circa

CIRCA principium huius consuetudinis uide in primo tit. de dilat. in. §. inductię pparatoriæ quia in aliquibus concordant In tex. ibi duarum un tiarum u de supra in titu. de fid inst. §. si modica, & quæ ibi dixi circa reliqua non oportet insistere quia non obseruatur sed in modo procedendi in causis sunt regiæ pragmaticæ.

QVALITER POSSIT ADITA HAEREDITAS REPV- diari & quando possit se exhæredare uel bonis cedere & in qbus soluatur. Rub.

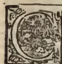

X rerum argumētis cognoscitur & ex causis emergentibus denotatur sæpe cōtingere quosdam proprio non nullo hæreditario noīe conueniri: Quare si hæreditario iure quem cōtingerit postulari etiam post hæreditatem aditam etiam post sententiam quandocumque sibi repudiare poterit vel licebit: quicquid autem creditoribus hæreditariis de suo soluerit quicquid necessario errogauerit ex repudiare hęreditate deducet & cum aliis creditoribus concurret in creditū: Amplius ab ipso facta solutio illius crediti priuilegio decoratur pro quo & soluta dicitur & errogata monstratur: fructus vero percepti nec in compensationem sibi ueniunt nec actionis iure vel offitio iudicis reperuntur: de ipsis vero h reditariis bonis si quæstio referatur q nihil ex ipsis habeat legitime sacramentum præstabit: Si tamen res in hæreditate inuentas vendiderit tam legis quàm consuetudinis inspecta pagina prętium loco rei successit. ¶ Generaliter tamen obtinuit vt si quis qui rem habuit conuenitur in talibus nec respōdere cogitur nec iurare nisi vel præsenti habeat vel dolo desierit possidere vel nisi qui rem vendidit cōuenitur nā tunc venditionem ratā faciens agit ad prætium. ¶ Debiti vero delecto non habito ꝓprio vel hæreditario nomine condemnatus vel se exhęredare vel bonis posse cedere ne detrudatur in carcerem dudū obtinuit bonorum siquidem cessio in quantitate tātum credita poterit postulari alias autem vt pote si emerit vel similibus & si bonis velit cedere minime liberat: sed si debiti solutionē ꝓ quo cōuenit ptēdit prius actor iurare nō esse solutū debebit, & si cōuetus vel se exhæredare vel ad miserabilem cessionem cogitur declinare: & si velit soluere cum illud primo pretenderit repellatur: sed si nec exhęredationis lugubre auxilium nec cessionis tristæ suffragium postulauerit in præsenti tamen cum iurat creditor debet prætium super euangeliis residere.

ISTA consuetudo de repudianda hæreditate est
1 in uiridi obseruantia & ipro certo multis sapientibus alias fuit uisa terribilis & absona ut quis post aditā hęreditatē possit eā repudiare contra iura Romana. l. 3. & 4. C. de absti. & repud. hære. §. extraneis insti. de hęr. qual. & diffe. l. quæ. dotis. ff. sol matr. l.
2 si re. C. de iur. dot. ꝉ per aditionem hereditatis hęres dicitur cōtrahære cum legatariis & creditoribus hęreditariis. l. apud Iulianus. § si. ff ex quib. ca. in pc ff. ea. l. ex malefitiis. §. hæres. ff. de acti. & obliga. sed bene & recte intuentibus hęc consuetudo est sancta æqua & iusta intelligendo ipsam ciuili mō ut intelligi
3 debet & infra declarabo nā q hęres teneatur p aditionē hęreditatis ultra uires hęreditatis istud fuit inductū de rigore iuris ciuilis nā in foro cōsciētię hęres non tenetur ultra uires hęreditatis ita firmat Bar. in
4 rub. ff. de acqu hęr. ꝉ qa hæreditas in foro cōscientię nō sumitur eo modo quo de iure ciuili & ideo nō te
5 netur nisi quatenus patiūtur facultates ꝉ nā in foro cōscientię nō consideratur subtilitas iuris ciuilis subrogantē hæredē in omnibus & per oia in locū defuncti. l. hęreditas cū simi ff de reg. iur. sed solū cōsideratur æqtas iuris nālis uel diuini quæ uult q ęs nō teneatur ultra q̄ patiūtur uires hæreditatis & cū Bar. transit Bald & Ang. & cōct doct. ut ēt in casu in quo nō fecisset inuētariū ut firmat Ale. in. d. rub. ubi late hoc disputat & post eū Ias. Sed aduerte qa hęc consuetudo debet intelligi scdm distinctionē quā ponit Imo. in. d. rub. quā ēt distinctionē refert ibi & ample
6 ctitur Ale. ināā dicūt q aut heres scit uires hæreditarias non sufficere & tunc adheundo tenetur etiam in foro conscientiæ quia ex suo facto scienter se obligat quasi contrahendo cum creditoribus. d. l. apud Iulianum. §. si. cum simi. & hoc uoluit Feder. de se
7 ni in consi. 21. ꝉ quia damnum q quis ex sua culpa sentit non dicitur sentire. l. damnum ff. de regu. iur. Aut hæres ingnorat hæreditatem esse damnosam imo credit esse utilem & hoc casu non obligatur in foro conscientiæ eum eius intentio fuit per aditionem lucrari potius q̄ perdere. l. cum de indebito in prin. ff. de probat. Aut sumus in dubio & psumitur ingnorātia. l uerius. ff. de pba. l uis eius. C. eo. sie dico q debet intelligi hęc cōsuetudo ut ꝑcedat qn hęres tēpore aditionis ingnorabat æs alienū tunc n ēt post aditā hęreditatē licet repudiare qa non cōuenit iure nāli & diuino q contra intētionē suā teneatur ultra uires hereditarias secus aūt ē qn ipse bn̄ sciret hęreditatē dānosā & uoluit adhire ut lucrcē fructus iuxta dispōem pn̄tis cōsuetudinis uel ut aliqd ex ea surripe possit nā tūc nō ēt indulgere malitiis cōtra tex. in. l. cū in fundo ff. de re. uen. & ut dictum est in tali

casu tenetur etiam in foro conscientiæ & propterea
8 ualet hæc consuetudo adhærens iuri naturali & diuino & non est curandum q sic contra ius ciuile quã iura ciuilia contrariis moribus & contraria lege lata mutantur § sed naturalia insti.de iur.na.gen. &
9 ciui. † unde Imperator uoluit q hæres facto inuentario non teneatur ultra uires hæreditatis l.fi.C.de iur.delibe.& tamen confectio inuentarii non operatur aliud nisi q tollit suspictionem fraudis quę posset fieri per hæredem contra creditores & legatarios §.sancimus io authentico de hære.& falci.sed si aliqua fraus non fieret per hæredem quæ rario naturalis patitur, ut hæres teneatur ultra uires si non cõficit inuentarium damnaretur ex quadam præsum-
10 ptione † lex conscientiæ non damnat aliquem ex pręsumptione.c.a nobis &.c.inquisitionis de sen. exco. firmant Alex.& Iaso.io.d.rub.& propterea si hęc cõsuetudo confidit de hærede & temicit inuẽtarium & uult q quaodocunq possit repudiare tollit solũ præsumptionem fraudis adhærendo iuri naturali
11 & ualet † hinc est q singulariter dixit Bal. q si aliqs adhiuit hæreditatem alicuius sine inuẽtario & conuenitur insolidum a creditoribus hæreditariis, q si ipse fecerit unam positionem dicendo q io hæreditate sunt ista & ista bona & non alia in hæreditate, & fecit per iudicem super eam interrogare creditores si creditores faterentur uera esse io positione, non teneretur ultra uires hæreditatis ita Bal.in.l.filium quem habentem col.antepe.C.fam hercis.ratio est secundum Bal.quia licet hæres non conficiẽs inuẽtarium habeat contra se præsumptionem iuris
12 q surripuerit bona † & q contra talem præsumptionem non admittatur probatio in contrarium tamẽ quia admitteretur confessio partis aduersæ ut nota glo in.§.illud in authentico de equal.dot.Cy.Bal. & Docto.in authentica sed iam necesse.C.de donaan.nupt confitendo creditores q non sunt apia bona tollitur illa præsumptio fraudis quæ est iur is & de iure & sic nõ tenetur ultra uires hæreditatis & istud dictum Bal.refert & sequitur Pau.de cast.in.l. in ratione.§.quod uulgo.ff.ad leg. falci.Alex.in.d. rubr. de acqui.hære & in.d.l.fi.§.& si præfatam & ibi Iaso.col.2.Bartho.cepo.in caute.7 & in caute. 22. hæc consuetudo tollit illam præsumptionem in hærede qui bona fide non conscius æris alieni adhiit hereditatem nam si esset conscius quia frauduléter ageret ut dixi consuetudo non subueniret, quia tunc esse-
13 mus certi de fraude † & non esset recurrendum ad coniecturas stante certitudine.l.continuus.§ cũ ita ff.de uer.obli.l.non aliter.ff.de leg.3.in tex. ibi post sententiam intellige quando hæres propter iustam causam ignorantiæ quam habebat.d l qui in alterius litigabat cum creditoribus & fuit condemnatus tunc licet repudiare hæreditatem in tex.ibi quic q iid hæreditariis &c.concordat cum tex in. d.l.fi. §. in excumputatione in tex.ibi fructus uero &c ratio est q ia eo tempore quo percipit fructus erat dominus hæreditatis & bonęfidei possessor, quia non sciebat æs alienum imminere & ram Dominus fa-
14 ciebat seuctus suos † nam dominium est causa acquisitionis fructum Bar.& Iaso.in.l is potest colu.
15 3.ff.de acqui.hære. † sed quare non ueniunt iudicis officio restituendi cum fructus qui percipiũtur post litem contestatam debentur iudicis officio. l. ediles
16 §.sciendum.ff de edi. edic. † dic q cũ sit hæres usq ad publicationem in causa haber iustam causam ignorantiæ l.si quis inficiatus & ibi Bar.ff.depo si l. qui restituere & ibi Bar ff.de re.uend.& cum sentẽtia sequatur publicationem non haberet aliquam iustam causam q non teneretur ad fructus si dilatasset iuditium.In tex.ibi de ipsis hæreditariis bonis &c.concordat cum tex.in.d.l fi.§.licentia & secundum illum tex.intellige hanc literam nam quando creditores uellent probare alia bona extare possent
17 † & tunc non staretur iuramento hæredis ut probatur in.d.§.licentia immo creditores possunt capere ad hoc probandum probationes ex domo heredum
18 & facere ut torquerentur serui ut ibi habetur † Sed quæro ad quid requiritur iuramentum hæredis nõ ne sufficit q ipse hæres dicat ista & ista bona sunt & non alia & qui secus dixerit probet iuxta glo. sing. in.l.cum lege.ff de probati & ibi Bar. & Alex & plene Iason.in d. §.licentia dicas q sufficeret sed est in posse creditorum deficientibus aliis probationibus
19 petere iuramentum ad hærede.d.§ licentia. ℂ Sed quæro quid si probatum est hæredẽ occultasse bona utrum cadat a benefitio consuetudinis uel debet condemnari ad duplum.d.§.licentia credere in duplum cum hæc sit pęna constituta a lege antiqua.d. §.licentia & quicquid ommissum est in statuto relinquitur in dispositiõe iuris comunis.l. comodissime.ff.de libet.& posthu.cum simi.& si hęc consuetudo esset antiquior illa lege ad huc reciperet interpretationem a lege noua.l.i.§.lex falcidia & ibi doc to.ff ad leg.falci.l non est nouum.ff de legi.In tex. ibi si tamen res in hæreditate inuentas &c & hoc est
20 iuris ut patet in.l.labeo.ff.de uer.signi. † ℂ Quæro de.q.quæ fuit in facto quidam instituitus hęres a patruo adhuit hereditatem post paucos dies mortuus est successit filius superuenientibus creditoribus illius patrui istæ secundus hæres uolebat repudiare hæreditatem illius & retinere hæreditatem paternã uirtute præsentis consuetudinis utrum poruerat ui
21 detur q sic † quia hæres hæredis primi testatoris est hæres in infinitum.l hæredis appellatio,&.l.hęredis appellatione.ff de uer.signi.l.in annalibus C. de lega. cum simi. Item hæc consuetudo loquitur simpliciter si quis conuenitur hæreditario nomine &c. in hac.q.fuit dictum q si pater istius conuenti simpliciter adhiuit hæreditatem sui patrui & nõ cõfecit inuentariũ uel quia erant decursa tempora, ad conficiendum inuentarium uel quia declarauit non uelle facere quod istæ secundus hæres non posset repudiare hæreditatem illius patrui sui magni
22 nisi etiam repudiaret hæreditatem sui patris † nam pater eius adheundo hæreditatem sui patrui communicauit bona,& effectum fuit unicum patrimonium.l.sed si plures.§ filio.ff.de uulga & pupi. & clarior tex.est in.l si quis filius § in omni & ibi Bar.
23 Alexa.& Iaso ff.de acqui.hæred. † Isti.n.qui habent inspectas hereditates melius est quod adheant cum benefitio legis,& inuentarii nam conficiendo inuẽtarium ultra,quod consequitur tempus trium mẽsium uel anni,quod non possint conueniri ut in.d. l.fin.

.l. fin. possunt detrahere, a, legatis & fideicom- missis falcidiam & trebelleanicam, tamen hęc consuetudo poterit de seruire quãdo aliquis re supine adhiuit hæreditatem, alicuius simpliciter nullo cõfecto inuẽtario si post modum urgetur a creditoribus poterit eam uirtute ipsius consuetudinis repudiare pro ut multi repudiauerunt in tex. ibi generaliter hic non loquitur quando aliquis conuenitur hereditario iure sed quando conuenitur pprio nomine ut dicitur in prin. huius consuetudinis ibi quosdam proprio nomine &c. & concordat Cum
24 iure Comuni † nam quando aliquis conuenitur rei uendicatione super aliqua re est, sibi licitum dicere non posidere & non tenetur subire iuditium. l. fi. ff. de re. uend. Et si fuerit conuictus de mẽdatio perdit possessionem ipsius rei & de reo fit actor si uero
25 dolo desiit posidere † quoniam dolus habetur pro possessione .l. qui dolo. ff. de regu. iuri. cum ibi not. merito non potest conueniri.
Vincentius Maxilla.

VM de iure nostro Regulariter aliud pro alio inuito Creditore non soluitur de more tamen in solutione distinguitur ut si summa debiti subsistit infra tres untias tantum prætiũ illud habeat uel non habeat Creditori soluetur si uero trium untiarum vel amplius summa contineitur solo debitore iurante quod mobile non habeat unde uel totius debiti uel partis possit solutio Celebrari de apprætiato stabili soluitur quod debetur nisi intra contrahentes Cum creditur aliud cõuenisse probetur contractus.n. Ex conuentione legem accipiunt.

1 MVLTVM utilis est hæc cõsuetudo pro debitoribus nõ habentibus pecuniam, † & dispositio huius cõsuetudinis uidetur concordare se cum dispositione authẽticæ hoc si debitor. C. de solu. & in corpore unde sumitur quia si nõ habet potest offerre rem meliorem stabilem licet hæc consuetudo non dicat de meliori sed sic debet intelligi quia statuta recipiunt interpretatationem a iure cõmuni. l. serui uestri. C. de noxa. dixi plene supra in phemio. quid enim si cum iuramento esset obligatus soluere pecuniam dico q̃ precise tenetur adimplere iuramentum. l. cũ pater. §. filius matrem. ff. de lega. ii. c.
2 cum contingat de iur. iura. cum simili. † In tex. ibi aliud pro alio l. ii. §. mutui datio. ff. si cer. peta. l. eũ pro quo. ff. de solu. & ad hanc regulam uide. xx. limitationes quas ponit Iason. in. d §. mutui datio in tex. ibi legem accipiunt. l. i. §. si conueniat. ff. deposi. & istud apretium deberet fieri ab apreciatoribus ab uniuersitate electis vel ab electis de comuni partiũ uolũtate electo etiam tertio in casu discordie a ipsis partibus a principio uel ex post facto a curia. uide infra in. §. at si secundum prædictum ordinem.

ED cũ quis vel benis cessierit vel se mobile dixerit nõ habere ne prorsus egens mẽdicare cogatur præsentis anni victum seminatũ sibi sueque familię sufficiens indumenta sua & familiæ & domestica regimina ex apparatus sui offitii non accedunt.

NOTA in præsenti consuetudine quæ debent remanere ei qui cedit ĩ ciuitate bari in tex. ibi indumenta intelligas quotidiana & secundum suã conditionem quid. n. si esset artifex & uellet retinere uestes de serico non hoc permicti debet in tex. ibi apparatus sui offitii & e. nã debet habere instrumẽta suæ artis ut eum ea uiuere posit argumẽto eorum quæ nota. in. l. nepos proculo de uer. signi.

T si secundum prædictum ordinem stabilis solutio celebratur arbitrio creditoris relinquitur, quod debitoris stabile uoluerit æstimatum: Sed cum debitoris inopia deferendum est in quibusdam si a creditore vel a curia debitore citato legitimæ stabile tradditũ creditori illud competenti spatio licebit recuperare soluto debito si. n. domus fuerit vsq; ad festum sanctæ Marię mensis augusti terminus condonatur si vineæ vindemiarũ tẽpus conceditur si oliuæ sancti Andreæ apostoli festiuitas expectatur si prędia messium tempora largiuntur.

HAEC consuetudo multum fauet debitoribus nam uult, q̃ in casu in quo non habet mobile potest soluere de inmobilibus melioribus
1 ad electionem creditoris † & in hoc concordat cum authenticha hoc nisi debitor. C. de soluti. sed in quãtum hic habetur q̃ habet tempus ad redhimendum
2 † hoc non est cautum de iure comuni quia statim creditor efficitur dominus & potest uendere retinere & facere quicquid uult secundum hanc consuetudinẽ debet expectare tempora de quibus in ipsa cõsuetudine hoc autem non habet locum in debitore qui iu
3 rauit ut dixi supra in. §. cum de iure † Sed quæro ponamus q̃ creditor accepit domum Klendis Maii & antequam ueniret festum assumptionis Mariæ de facto uẽdidit si debitor uult recupare quo iure aget contra tertium uirtute præsentis cõsuetudinis nõ põt
4 † quia condictiones etiam legum sunt personales. §. appellamus institu. de actio. unde non datur contra

tertium dicas ꝙ soluto debito in tempore resolui-
5 tur ius quod habebat creditor † nam solutione eius
quod debetur omnis tollitur obligatio inst. q mod.
6 tolli. obli in prin. † & resoluto iure datoris resolui-
tur ius acceptoris. l. lex q ię uectigali. ff. de pign. &
debet agere rei uendicatione contra tertium qa uen
ditor pendente illa dilatione habebat dominium re
uocabile l si ex sextante. §. latinus largus. ff de exce
pt. re. iud unde non potuit libere & irreuocabiliter
7 transferre † ad hoc facit quod dixit Bart. in. l. diem
ff. de aqu plu. arce ubi dixit ꝙ si ē facta uenditio ali
cui de aliqua re cum pacto de retro uendendo iuxta
tex. in. l. ii. C. de pact. inter emp & uendi & emptor
postꝗ habuit res ad manus pignorauit si aduenien-
te tempore uel infra tempus datum ad retrouendē-
du uenditor soluit & uult habere rem resoluitur
ius pignoris medio tempore contractum quam do
ctrinam Bar. multum celebrem facit phil. dec. in cō
8 si. 38. col. 2. † Sed si iste qui accepit domū uineas uel
oliuas fecit expensas necessarias in re potest retinere
rem usqꝫ quo fuerit sibi satisfactum. l. si in area. ff. de
condi. inde. l. paulus ff. de dol. excep l. qua ratio-
ne. §. habet. ff de aequ. re domi per glos. & Doctor.
in. l. si non sortem. §. centum. ff. de condic. inde.
Vincentius. Maxilla.

ED cum quis exhæredā- do paternis bonis se abdica uerit vel bonis cesserit quæ cunqꝫ fuerint & debiti quan titatem excesserit repetitio- nem nunꝗ indebiti vel plus soluti debitor habere non poterit licet si cum bonis cesse rit & ad meliorem fortunam deuenerit cō- uenitur quod de bonis debitoris habuerit in debitum compensato reliqui manet inte gra repetitio: Debitor quidem mobile pos sidens & si velit in eo soluere improbe præ tii solutionem euitat nam & vendere cogi tur vt satisfiat credito: si autem qui conue nitur debitor qualiter ab illo sibi debetur instrumenta possideat quorum exactio ap- pareat expedita & a suis debitoribus exi- gere cogitur & suis creditoribus numerare: Si vero aliqui eant iudici & eorum actio ad præsens difficilis dignoscatur instrumentis talibus apud sequestrē idoneę collocatis de stabili vt prędictū est solutio celebretur, & si postea talia instrumenta exigi valeāt cre ditoris voluntati relinquitur an tradditum sibi stabile retinere maluerit an restituto eo reddi sibi pecuniam postulauerit.

COnsuetudo hęc habet plura capita quę sapiūt equitatē & loqtur clare non oportet aliqd dicere,

N exhæredatione tamen & bonorum cessione non veni- unt sed pœnes prædictos re manent ecclesiarum patroci nia sepulchrorum iura & mū dium hęc.n. valde inseperabilia perseuerāt.

ISTVD quod dicitur in præsenti consuetudine
ꝙ quando quis se exhæredat remanet pęnes eum
ius patronatus † uidetur contra dispositionem iuris
1 nam ius patronatus transfertur iure hæreditario ēt
in extraneos hæredes ut per Inno in rub. de iur pat.
Feder. de sen in consi. ii. incip. quęstio talis est Cald.
in consi. ii. in tit. de iur. patro. Cardi. in consi. 12. &
dicit phil. deci. in consi. 143. in causa iuspatronatus
col. 1. ꝙ ista est comunis opinio in tantum ꝙ si filius
non est heres non consequitur iuspatronatus quod
habebat pater probatur in clem i. de iur. patr. & di-
cit ibi cardi. † ꝙ stante statuto ꝙ stantibus masculis
2 feminæ non succedant prout est in regno per consti.
in aliquibus ꝙ in tali casu filię feminæ nō consequū
tur iuspatronatus unde cū istę se exhæredat ammi-
ctit etiam illud ius † Item hæreditas est ius uniuer-
3 sale. l. hereditas ff de regu. iur. Sicut enim cum alie
natione hæreditatis transiret ius patronatus ut ha-
betur per docto. in c. ex literis de iur. patro. nā istud
ius transit cum uniuersitate bonorū ut in d. c. ex
literis & l. ex modicis ff. de cōtrah. empt Exhæré-
dando se alienat hæreditatem & sic in. d. Exhære-
datione deberet includi ius patronatus tamen prę-
sens consuetudo uult ꝙ in tali casu non seperatur
ab hærede & hoc est uirtute præsentis consuetudi-
nis quia ut dixi contrarium est iuris intelligas hoc
tamen in terminis in quibus loquitur consuetudo
scilicet quando quis propter es alienū superueniens
4 repudiauerit hæreditatem † Si uero a patre uel a
matre ex aliqua iuxta causa de illis quatordecim
contentis in. 6. causas in authentico ut eu. de appe.
cogno filius fuerit exhęredatus in tali casu non ha-
bebit nam aliud est fuisse quandoque hæredem &
5 desinuisse aliud nūquam fuisse † nam facilius quid
retinetur quam de nouo acquiratur l. patre furioso.
ff. de his. qui su. su uel ali. iur. & maxime quando
ad est causa exhęredationis & est tex. apertus qui hoc
probat in. l uel quę paterfamilias. ff. de reli. & sūp.
6 func. † in tex. ibi sepulchrorum iura &c. hoc est de
iure Romano nam si aliquis se abstinet ab hæredi
tate potest sepelliri in sepulcro paterno d. l. uel quę
paterfami. ibi si se abstineant. Vincentius Maxilla.

QVALITER A COMVNIONE NAVIVM DISCEDI POTEST SI NAVIS FUERIT SPOLIATA *Rubrica.*

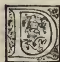
ICET In cōmunione ne- mo detinetur inuitus in na- uibus, tamen si in coheunda societate nihil expressum fue rit contrarium obtinebit nec

per

per l'citationem eadem communione discenditur nisi iusta litigandi causa cognoscitur ueluti cum aliquis sociis suis inferat molestiam uel expensas in naui pro rata noluerit ministrare. ¶ At cum de administratione contendirur si administrationis rationem omnibus sociis uel maiori parti cũ alii præsentes nõ fuerint uel præsentes summoti rationi adesse noluerint magistrũ, id est nauis præpositum fecisse claruerit nullam absentes uel summoti præsentes rationem poterunt postulare, sed tantum celebratis inter socios rationibus per manere coguntur. Et si cum uel ordinatus fuerit uel cum sociis uel maiori parti ut est expositum rationem rediderit iurasse magistrũ constiterit affuisse ne & sæpius iuretur aliud iuramentum non queritur. At si apostas in nauibus constiterit affuisse & sine notitia magister nauis aliquid erogauerit etiam si pro nauis comodo fuerit erogatũ quia tunc apostosas consuetudo tacite uidetur innui ut ab ipsorum notitia non expendat nec repetere poterit nec in nauis rationibus compensari contra magistrũ autem uel præpositum probationum congeries conquiescat cum & totũ suæ fidei creditum uideatur. ¶ Quia uero contingit sæpe quosdam de sociis nauem ad certa nauigãdi loca uelle submictere alios in diuersa, uel in nulla uelle dirigere æquitatis mensura obtinuit ut ubi maior pars in sortione scilicet nauẽ uoluerit nauigare illud etiam inuitis ceteris consortibus nauis nauigare debebit. Et si quid innaui iuste fuerit erogatum siquid sui socii erogauerint illud pro rata cũ usurarum additamentis de sex in septem: Et si ab extraneo quid sub usuris acceperit tam sortem quàm usuras pollicitas cum & earũ petitio subeant ad nolentem & inuito socio posse consequi usus maritimus cõstituit. ¶ Sicque aduersi casus solent in nauibus euenire si peregrinorum nauem piratis constiterit spoliatã: uel si leuandæ nauis gratia aliquorum res proiectas esse constiterit dominorum tamen dispendio deputatur nec in aliquo quis ex naue conferre debebit: Si uero nauis fuerit mercialis & aliquid prædictorũ cotingerit si parabulusum fuerit & magistri uoluntate immissum nisi pacto cũ piratis finem fecerint. Tunc enim quæcunque in naui fuerunt pro rata tenebitur si uero sine magistri uoluntate conferre parabulusum in naue fuerit in nullo nec illud emptice nec exemptica conferre debebit emptica tamen emptice conferret spoliatæ. Et si expressum pro rata dixerit se illius empticam ablaturum sed cũ nautica pecunia creditorum periculo nauigatur si tamen cum naui pecuniam credidi nauigandam & debitor se alio nauigio destinauit creditarum pecuniarum euentus & periculum describitur debitori nisi aliud inter contrahentes conuenisse claruerit: Sed si certis locis credidi pecuniam nauigandã & in partes alias nauigauerit ad solum debitorem ammisse pecuniæ in comodũ redundabit. Item si domui pecuniam reliquerit casus aduersus, & fortuna nauigii soli debitori describitur. Cum aũt rugatiatorum uel pubatorũ mers nauigio uehitur comodum & incomodum quod in his euenerit rugatiatorum uel pubatorum mercibus deputatur.

IN tex. ibi nemo detinetur inuitus fuit hoc sumptum ex tex. in l. si non sortem. §. si cẽtum. ff. de 1 condic. inde. † In tex. ibi molestiam inferat. &c. l. si cõuenerit in fi. ibi si tam iniuriosus & dãnosus, &c. ff. pro soci. in tex ibi sic itaque aduersi casus loqui 2 tur in materia legis Rodie de iactu. † in tex. ibi dominorum tamen dispendio, & hoc uidetur contra tex. l. i. & ii. §. placuit. ff. ad leg. rodi. quando damnum factum fuit causa leuandæ nauis quando uero a piratis bene est, sed sit distinctio ut in. d. l. ii. §. si nauis. In tex. ibi parabulusum dicam ut dicit glo. in. l. plubia in uer bo Costraphinati secundum aliquos codices uel dic nescio forte dicuntur cibaria quam mesa dicimus in uulgari a para græce latine iuxta & bolus æpula quasi iuxta æpulas in tex. ibi rugatorum uel pubatorum in hoc dicam nescio in tex. apostasas intelligo scribem nauis, &c.

DE IVRE PROTHOMISEOS RVBRICA.

VDVM Nostræ legis curiositate postposita uetustũ prothomiseos ius quodam increbuit, & qui a tribus partibus proximior reperitur uenditionis commodum totum sibi

nouerit acquisitum: Et cum partis mensura quantitate non numero diffinitur in his tamen si tantũ a tribus partibus licet per modicæ res uendita tangitur hunc in controuersia obtinere, & qui parte una quæ quantitate forte omnes exuperat debere succumbere rerum argumentis apparuit: Si uero in duabus uel in una particula consortẽ esse claruerit gemine uel unius partis summam reportabit. ¶ Cumq; de domibus litigatur qui castrum habet in hoc iure habẽtem parietem superare intactæ consuetudinis comprobatur exẽplis. In rusticis uero prædiis qui canale uel limitæ iungitur quia in alterum uidetur esse connexus alium qui parietem tangitur antecedit. ¶ Sed cum inter præsentes & absentes aliquis debet esse deletus si persona quę ius prothomiseos appetit costiterit absuisse unius anni curriculis repellitur nec repetendæ actionis per restitutionis beneficium si probabilis causæ merita suffragantur habebit. Si uero præsens fuisse dignoscitur & uenditionem sciuisse claruerit quatuor mensium cursibus repelletur q; si de eius scientia non constabit sacramẽto legitimo prestito q; nesciuit anni benefitium sicut in absentia condonatur. ¶ Et licet cõtestatione litis efficiatur perpetua actio temporalis in huiusmodi tamen petitionibus in singulis quatuor mensibus necessario erit contestatio facienda: Et cum iure longobardorũ litis contestatio & præscriptionis interruptio coram uicinis facta teneat cum tamen de iure isto quæritur rantum corã iudice protestatio tenebit. ¶ Et cum in uenditionibus sint hæc iura prodita idem & in permutationibus est obtentũ cum aliquid mobile permutationis incrementum accessit. ¶ Et licet hæc singularia iura soli sint prodita idem tamen in nauibus obtinebunt. ¶ Ecclesia quippe ad hæc iura nullatenus poterit aspirare licet si sibi emerit cõtra eam iura eadem seruantur intacta & sic quæ priuilegio soler esse munita communi beneficio non utetur. ¶ Sed si rem alicuius a fisco possideri contigerit tanquam si dominium & possessionem rei quondam dominus obtineret ac prothomiseos comoda poterit aspirare cum & mundium pœnes ipsum remaneat licet sua retinentur a fisco. ¶ Cumq; in hac parte hominum parentele defertur si quis ex parentibus resque parentelæ fuerit uoluerit cõparare si tamen re aliquatenus tangitur in emendo poterit obtinere. ¶ Et cum prædicto iure res uẽdita reuocatur fructus etiã iudicis offitio in restitutionem accedunt: Sed si emptor rem quæ iure prothomiseos tollitur colendo fecerit meliorem nullo iure contra aliquem expensarum rationẽ poterit postulare: Sed si specialiter prothomisis euictionem uenditor promiserit & emptoris res prothamisis tollitur tunc tantum decimam quam pro sportulis dependitur emptor a uenditore de euictione cauente consequitur. ¶ Et quæ in uenditionibus cauta sunt taliter in pignoribus obtinebũt ut prædicti tẽporis anni uel mensium quatuor mensura neglecta quandocunque de possidente creditore hoc iure poterit aduocari. ¶ Sed si res quæ uenditur communis fuerit licet partem minusculam aliquis eorum habuerit iure tamen communitatis omnes extraneos & si prothomisim habeant insolidum superabit nisi ut dictum est res quæ de parentela fuerat uenundatur. ¶ At si domorum quæ sunt intra patriam uenditio celebretur tunc nec anni nec quatuor mensium spatium ius prothomiseos limitatur, sed nec cogi poterit qui hoc ius habere dignoscitur ut uel rem accipiat uel ius quod habet ammictat. ¶ Superficiarii uero & usufructuarii licet domini locum obtineant ad hoc tamẽ nullatenus aspirabunt. ¶ Sed si quemquã uno tẽpore sitas res in diuersis locis claruerit uendidisse & aliquis tantum una re prothimesim tangit quam eo iure nititur obtinere ad aliarum etiam rerum emptionem quibus non tangitur si tantum primus emptor uoluerit inuitus admictitur: aut enim uniuersum accipere, aut totũ cum tantum primus emptor uoluerit debebit relinquere. Si uero rem singularem emerit pone fundũ distinguitur an emptor ius prothomiseos habeat uel non habeat nam si habuerit & alius iure prothomiseos rem

appetit

appetit non est in primi emptoris arbitrio ut qui rem iure prothomiseos appetat totum habeat uel relinquat. Tantū.n.habere sufficit quātum prothomisis tangit. Si uero primus emptor ius protomiseos nō habuerit & alius in eadē re ius protomiseos nō habuerit uel rē totā debebit accipere uel uniuersam relinquere. ¶ Sed si uenditor accepti sarris argēteis re nō dū tradita cū qui prothomisim habet in iuditio conuenerit ut uel rem accipiat uel ius prothomiseos relinquat incontinēti ius quod habet ammictere cogitur reseruato sibi octo dierum spatio infra quod rem si prætiū offerat poterit obtinere sacramento a uenditore pręstito uenditionem sine dolo tanto prætio celebratā.

CIRCA Explanationē præsentis tituli nihil oportet dicere quia satis dixi in alio titolo de iure prothomiseos in quo omnia quę hic dicuntur allegaui & declaraui. & quæ ibi dixi uidere poteris quia reperies forsan aliqua notatu digna.

DE HIS QVI POSSIDERVNT ANTE DESTRVCTIONEM Patriæ Rubrica.

SI Quemquam possessorem antequam nostra patria diminutionem capitis substineret. Post eius miserabile infortunium claruerit possidisse licet diuersæ partis dominium instrumentis fuerit approbatū licet diuersæ partis intentio fundata fuerit per scripturam si tamen nunc possessor tertio iuratis dixerit se petitæ rei instrumentum dominii a parte quam fundauerat habuisse idque in destructione patriæ ammisisse in disceptando dominio poterit obtinere.

HAEC Consuetudo nihil seruit nec Deo proprio deseruiet unquam inserui in præsenti uolumine quia repeti & non est meum tacere.

DE MINORIBVS RVBRICA.

CVM minor proprio, uel hæreditario nomine debito conuenitur respōdendi, & satisfaciendi creditoribus necessitas irrogatur: At si se exhæredare uel bonis cedere præoptauerit uel nō habens mobile ut possit creditori satisfacere de stabili ut consuetudo postulat soluerit creditori ætatis beneficio usque ad completum decimum octauum annum soluto debito hæreditatem quam se exhæredando abdicauerat uel bona quibus cesserat uel rem quam pro debito soluerat recuperare liberum arbitriū condonatur ultra uero prædicta tempora a iam dicti beneficii comodo efficitur alienus. ¶ Si minor dum contrahit restitutionem in quibus se læsum asserit in quibus solet restitutio indulgeri per iudicem postulauerit usque ad expletum annum decimum nonum si mas fuerit de more tantum restitutio indulgetur si mulier usque ad cōpletum tertiū decimum annū post uero restitutionis auxiliū sibi nouerit esse reclusum.

HAEC Consuetudo inquantum in sui principio uult q minor dicatur usq ad decimū octauum annum concordat cum iure longobardo ut in tito. de prohi. alie. mino. l. i. sic etiā de iure constitutionum regni ut in constitutione minorū
1 iura. † Et uult hæc cōsuetudo q minor si propter ęs alienū repudiauerit hæreditatem uel cesserit bonis uel aliquam rem stabilem pro debito assignauerit creditori q usque ad completum decimum octauum annum potest recuperare ita q non concedit in hoc quadriennium. l. superuacuum. C. de
2 in integ. restitu. † nam dictio usque ponitur exclusiue. l. meniisse. ff. de offi. pro con. & l. ga. ubi copiosissime per Alberi. de rosa. per Bart. in. l. patronus §. 1. ff. de leg. a. iii. Alexā. in. l. i. ff. ad lege. falci. & dicendo minor potest intelligi de masculo & de femina cum sit nomen commune tamen in. §. sequenti si minor hæc eadem consuetudo uult q in cōtractibus masculus restituitur usque ad decimum nonum annum & femina usque ad tertium decimum completum. & sic uult q habeant annum unum loco quadriennii & facit differētiam inter marem & feminam non uidi q in hoc obseruaretur hæc
3 consuetudo in hoc remicto me antiquis. † Postquā supra dictū est de quadrienno de quo in. d. l. superuacuum & in. c. 1. de in integr. resti. in. 6. quæro quando incipit Bal. in. l. falsam. C. si ex fal. instru. singulariter dixit q istud quadriennium quo ad sui initium est utile & ideo dicit si quis probabiliter ingnorans steterit per centum annos q restitutionem in integrum non petierit ad hoc illam petere poterit Alexā. pluries est suis consiliis allegat hoc dictum Bal. ut patet in cōsi. 4. col 7. & in cōsi. 89. col 3. in lib. ii. & in consi. 69. in. 3. lib. & in cōsi. 1. & consi. 32. lib. i. & in consi. 68. in. 4. lib. Cardi. in Clem. 1. de in integ. resti. & Pau de cast. in. l. f. C. de dol. Socci. in consi. 66. col. fi. lib. 4. & dicit probat

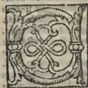
per tex.in.d.c.i.pondrrando illum in doobut locis
primo ibi si quis negligens ommiserit,&c.nõ enim
dicitur negligẽs qui ingnorat secundo ibi dum di-
citur nisi aliqua causa rationabilis subsit, &c. In-
gnorantia est causa rationabilis hoc dictũ Bal. se-
quitur etiam Iaso.in authentica quas actiones col.
antepe.uersi.unum tamen tene perpetuo cordi.&c.
C de sac.san.eccle.Phil.Deci.in consi.436.col.ii.
4 † dicit tamen ibi deci. q̧ hæc ingnorantia non ca-
5 dit in facto proprio. † Similiter etiã dici potest non
habere locum quando tractaretur de aliqua re de
qua esset publica uox & fama in loco.l.cum tutor
& ibi glo ff.de peri.toto.Bart.Ludo.Alex.& Fran.
de Aret.in.l.is potest.ff.de acqui.hære.dictum ergo
Bal.in.d.l.falsam procedit data probali ingnoran-
tia Boeri.tamen in decisi.29.recedit a dicto Bal.in
eo quod Bal. dixit si staret per centum annos cum
illa præscriptio centum annorum omne excludit
debet itaque intelligi usque ad.xxx. uel.40. annos,
quia aduersus præscriptionem.30.uel 40. anno-
rum secundum magis commune opi.ut dixi.supra
in primo titu. de iur. prothomi.§. post conditio-
nem datur restitutio in integrum ex capite ingno-
6 rantiæ. † ℂ Multæ sunt personæ quibus compe-
tit restitutio in integrum ut sunt minor ecclesia &
fiscus & illis competit de iure communi, ut patet
in titu. de minor.ff. & .C.l.Rempublicam. C. de
iur.re.pub.lib.xi.& habemus cõstitutionem regni
7 quæ incipit benefitium. † Competit etiam Reipu-
blicæ licet fiscus & Respublica idem uidentur, ut
per And.de Iser.in.d.constitu.benefitium competit
etiam uniuersitati alicuius populi ut dicunt Iaco.
But.Bar.& Bal.in.l.respub.C.Ex quib.ca.maio.&
hoc siue uniuersitas sit magna siue parua ut dicunt
ibi docto. Sed hoc est fauore minorum uiduarum
& miserabilium personarum, quæ in uniuersitate
cõtinentur ut dixit odoff. in.l.sed si per prætorẽ.ff.
ex quib.ca.maio.Et refert affli.in suis præludiis ad
constituti.in.q.v.uidisse per sacrum regium consi-
lium fuisse concessam restitutionem in integrũ uni
uille quæ erat secularioram. 30. & est rationabi-
le quia minores reperiuntur in uillis sicut & in ciui
8 tatibus. † De iure speciali in regno restituitur etiam
mulier ad iuditium tantũ ut est constit. regni quæ
incipit obscuritatem. Item restituitur etiam maior
ex illa clausula generali si qua mihi iusta causa.&c.
l.i.in fi.& per totum.ff.ex quib.ca.maio. ℂ Et li-
cet do. Rober. maran. uenusinus præceptor meus
in suo specu. in uerbo restitutio enumerat multas
personas quibus competat restitutio tamen omnes
comprehenduntur sub illis tribus uidelicet minor
9 ecclesia & fiscus. † Non ommictã q̧ idem Maran-
ta ibidem ex doctrina Bart. in.l.minor.xxv. annis
ommissam.ff.de minor. infert q̧ constituto procu
ratore a minore cum iuramento nõ poterit minor
petere restitutionem in integrum si læsus est facto
procuratoris & pro certo Bar. hoc dicit satis apte
te faciendo cautos aduocatos & doctrina Bar. fun
datur quia minor nõ restituitur aduersus iuramen
tum l.ii.ad fi.C.si min.se. maio dixe. & in authen-
tica sacramenta puberum.C.si aduer.uendi. & ibi
10 per docto. † Vnde ex hoc quærit Maran. utrum
hoc procedat in muliere cõstituente procuratorem
cum iuramento & concludit q̧ non & ita dicit in

contingentia facti obtinuisse cõtra quendam ad-
uocatum boronsinum & q̧ consilio suo multi do-
ctores Neapolitani & prouinciales se subscripserũt.
Et per doctrina Bar. non procedat in muliere mo-
11 uetur ista consideratione † nam per petitionem re-
stitutionis in integrum dicitur habere ratum ge-
stum per procuratorem & non dicitur contrauenī
re tex. est & ibi glo.in.l.cum minor.ff.re.rat.hab.si
non contrauenit ergo non periura & licet istud ar-
gumentum possit etiam fieri pro minore etiam di-
ci ipse q̧ datur instantia inter minorem & mulie-
12 rem † quia minor per iuramentũ reputatur maior
.d.authentica sacramẽta & ibi docto.& per ea quæ
habentur per glo. & docto.in.l.ii.C.de reci. uendi.
Dico q̧ doctrina Bart. in utroq; casu procedit im-
mo magis procedit in muliere q̃ in minore : nam
non reperitur in iure cõmuni q̧ mulier maior re-
stituatur sed solum ut dictum est speciale prouisio-
ne in regno restituitor ad iudicia tantũ.d. constit.
obscuritatem usque ad sententiam, & non post ut
13 per glo.And.& affli.in.d.constitu. † Immo minor
non potest renuntiare benefitio restitutionis in in-
tegrum & si renuntiasset adhuc ei cõpeteret, ut per
glo.in.l.si iudex.ff.de mino.& glo.in.l.si intra.C.de
in integ.resti.unde Ant.capi.in decisi.110.in cau-
sa Nicolai Francisci, &c. faciendo differentiam in-
ter minorem & mulierem dicit † q̧ mulier potest re
14 nuntiare benefitio restitutionis in integrum & po-
test inuita cõpelli ad petendum siue ad renuntian-
dum non autem minor stante hoc q̧ circa restitu-
tionem in integrum magis est priuilegiatus minor
q̃ mulier quæ sit ratio q̧ minor constituendo pro-
curatorem cum iuramento non potest petere resti-
tutionem aduersus ommissa ut ibi dicit Bart. & q̧
mulier secundum Maran.possit certæ ratio diuer-
sitatis concludens reddi non potest immo ut dixi ra-
tio magis dictat pro minore. Nec instantia data
per marantam subsistit & in hoc tu qui habes subti
le ingenium aduerte dicit Maran. minor per iura-
mentum reputatur maior iuribus iam allegatis si
reputatur maior non restituitur. Et ego dico q̧
minor si reputatur maior hoc causatur ex fictione
iuris propter iuramentũ, sed mulier sine iuris fictio
ne uere ex natura est maior unde sicut negatur re-
stitutio minori secundum Bart. ut supra qui ex fi-
25 ctione reputatur maior † multo fortius debet de-
negari mulieri quæ in rei ueritate secundũ materiã
est maior authentica multo magis. C. de sacr.sanc.
eccl.cũ simi. magis enim præualet natura & ueritas
q̃ fictio.l.ii.ff.de usufru.ea.re.quæ usu. consu.§.sed
naturalia instituc.de iur. na. gen. & ciuil. unde se-
quitur q̧ sicut minor qui reputatur maior ex fi-
ctione iuris propter iuramentum astringitur uin-
culo ipsius iuramenti ita & mulier quæ in ipsa ue-
ritate est maior nec obstat si diceretur q̧ mulier nõ
causa ætatis sed causa fragilitatis sexus in regno de
16 iure speciali restituitur dico. † Cũ utrque sine inte-
ritu salutis æternæ iuramentum seruare potest nec
fragilitas minoris ætatis aut sexus quãdo iuramen
tũ sine interitu salutis æternæ seruari potest atten-
ditur d. authentica sacramenta puberũ.c. contin-
gat de iur.iur.c.quãuis eo. tit.lib.6. Et ex prædi-
ctis clarissime patet q̧ doctrina Bar. militat multo
fortius in muliere cui de iure cõmuni non cõpetit
restitutio

restitutio in integrũ & quæ decet est maior q̃ in mi-
nore nec est bona consequentia illa iuramentũ re-
17 præsentat minorẽ maiorem. Ergo non potest pete-
re restitutionẽ in integrũ † nam in possessorio mi-
nor habetur pro maiore tamen si lædatur non per-
dit beneficiũ restitutionis in integrũ glo. est not. in
.l. i. quam ad hoc ibi contendat Bal. C. si de mome.
pos. iue. appe. & Bal. in. l. i. C. qui legi. perso nõ hab.
stan. in iudi. & in. l. exigẽdi. C. de procura. licet hoc
18 causatur ex læsione. † Facit etiam q licet iuramen-
tum faciat præsumi minorẽ maiorem non pro hoc
facit ipsum sagacem ut dicit Bal. in. l. ii. C. de resci.
uen. & in. d. authentica sacramenta. Nec etiam Ma
ran. mouetur bono medio pro muliere nã dum di-
cit q mulier per restitutionẽ in integrũ dicitur ha-
bere ratum factũ per procuratorem. d. l. cũ minor.
Ergo nõ dicitur contrauenire ista nõ est bona con-
sequentia. Nam licet uerum sit q restitutio in inte-
grũ petita approbat factũ tamen est quædã appro-
batio in quantũ non negat sic esse factũ sicut dici-
mus q appellando quis non negat iudicatũ immo
fatetur iudicatũ sed dicit illud perperam & iniustũ
ita per petitionem restitutionis in integrũ habetur
ratum gestũ per procuratorẽ in quantũ fatetur sic
actũ esse, sed dicit ex illo actu fuisse læsum & pro-
pterea potest contrauenire. Et sic illatio Marante
non uidetur bona nec obstat id quod dicit Mara.
q ex quo notarii semper exigunt iuramentũ a mu-
lieribus in constitutione procuratoris eueniret q
nunquã mulier restitueretur in iuditio, nam dico
q iuramentũ in contractibus & in stipulationibus
& similibus non requiritur de essentia, & uidemus
q extra regnũ stipulantur contractus absque iura-
mento imputandũ est mulieri quæ iurauit in con-
stitutione procuratoris nã debuit simpliciter con-
stituere. Præterea idem Mara. dicit q si mulier con-
stituisset procuratorẽ cũ iuramento ad contrahen
dum si procurator cõtraheret & mulier læderetur
non posset petere restitutionẽ in integrũ per dictũ
Bal. in. l. generaliter col. ii. C. de reb. credi. uellẽ sci-
re quæ instantia datur inter iuramentũ præstitũ in
mandato procuratorio ad contrahendũ & in man
dato ad agendũ cũ in iuditiis quasi cõtrahitur. l. 3.
§. idem scribit de pecu. certe nulla ergo idẽ ius. l. act
tio de uer. obli. cũ simi. constituendo procuratorẽ
cũ iuramento non posset ratione iuramenti uenire
contra factũ procuratoris & in hoc extenditur iu-
19 ramentũ † nam iuramentũ continet in se semper il-
lam conditionẽ quã habet contractus & promis-
sio cui adheret & ad plus non se extendit q̃ exten-
datur uirtus promissionis uerba sunt Angel. in
consi. 315. & prius Oldra. in consi. 238. Philip.
Deci. in consi 240. & in consi. 408. est tex in. l. si.
C. de uo. nu. pecu. & in. l. si. ff. qui satisda. coga. ubi
Iason. & iuramentum recipit eas conditiones quas
recipit contractus. c. peruenit de iur. iur. Et dicit
Bart. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiu. q non ampliat
dispositionẽ ultra consensum, sed consensum quẽ
reperit confirmat uoluit Bal. in consi. 349. in. 3.
lib. nec iuramentũ porrigit uires suas ad incogita-
ta. c. ueniens de iur. iur. ad hoc per specu. & Ioan.
And. in titu. de inst. edi. § porro nisi per Ripã in. l. si
20 unquã col. iii. C. de reuo. dona. † Sed in ommissis
per procuratorẽ hoc durũ uidetur nam nõ præsu-
mitur q minor iurasset habere rata ommissa per
procuratorẽ & renuntiasse beneficio restitutionis
in integrũ cui renuntiare nõ poterat ut not. in. d. l.
iudex & in. d. l. iura hoc casu uires iuramẽti exten
21 derentur ad ea quæ sunt alege prohibita † quando
aliquis facit actũ præsumitur illũ facere ut lex uult
ut. l. cũ quidã. ff. de acqui. hære. & per Bar. in. l. hære
des mei. §. cũ ita. ff. ad treb. & ibi Socci. Bal. in. l. i. C.
de sacr. sanc. eccl. & in. l. precibus. C de impu. & ali.
substi. Cũ lex uult q minor non possit renuntiare
beneficio restitutionis in integrũ minime præsumi
tur q ad hoc extendatur iuramentũ nam si promi-
sit habere ratum factũ procuratorẽ non promisit
habere ratũ ommissum licet largo modo dici pos-
sit factũ. Et hæc ratio nõ militaret in muliere quæ
potest renuntiare beneficio indulto per. d. constitu.
obscuritatẽ de hoc late est uidere per Fran. de Are.
in. l. sciendum de uerbo. obli. ubi late hoc disputat
Botti. in decisi. 92. tenet opi. Bar. q minor qui iu-
ramento cõstituit procuratorẽ non restituitur, sed
22 est uidere circa factũ uel circa ommissum. † ¶ Quę
aũt requirantur ut minori cõpetat restitutio in in-
tegrũ dic q duo q sit minor & q sit læsus dolo ad-
uersarii uel sua facilitate ut probat tex. in. l. nam &
postea. §. si minor. ff. de iur. iur. & ibi Bar. dat formã
libelli petendi restitutionem in integrũ. Et licet ibi
Ias. ubi multa cumulat ad materiã ponat duo alia
requisita nihil est quia ad hęc duo omnia reducun-
tur nam dum dicit q sit intra quadrienniũ hoc in-
telligitur & ipsemet Iaso. dicit q ad hoc non astrin
23 gitur minor. † ¶ Et nota q duplex est modus pe
tendi restitutionẽ in integrũ principaliter scilicet,
& incidenter per modũ exceptionis uel replicatio-
nis ut per Bar. & docto. in. d. §. minor & per docto.
24 in. c. si. de offi. ordi. † Et quando petitur principali-
ter tunc requiritur speciale mandatũ in procurato
re ut probat tex. & ibi Bar. in. l. illud. §. i. ff. de mino.
Secus quando petitur incidenter itẽ quando prin-
cipaliter petitur requiritur libellus & quę sit forma
uide Bar. in. d §. si minor & in. l. diuus. ff. de in ite. re
25 stitu. † ¶ Dictũ est q ad petendũ restitutionem in
integrũ requiritur speciale mandatũ quid dicendũ
est in habentibus liberã dic q aut sumus in admi-
nistratoribus publici quales sunt sindici uniuersita
tum & hoc casu si sunt electi a toto populo uel in
consilio generali possunt petere si uero sunt electi a
priuato consilio decurionũ nõ possunt ut per bal.
in. d. l. illud. §. i. bar. in. l. iusiurandũ & ad pecunias
. §. defensor. ff. de iur. iur. & ibi Pau. de Cast. Sindici
uero & procuratores electi ab uniuersitate uel a col-
legio quæ non habet territorium isti sine speciali
mandato non possunt petere ut per Pau. de Cast.
in. d. §. defensor Iaso. in. l. præsens col. 3. C. de trãsa.
Quid enim in habentibus liberã a lege ut est tutor
tex. in. d. l. præsens probat q sic & ibi hoc sentit
Iaso. uersi. secundo subtiliter pondera bar. in. l. i. C.
eti. per procura. integr. resti. specu. in titu. de resti. in
26 integ. §. ii. col. 9. & ibi bal. † ¶ Sed quæro de quæ-
stione quæ omni die occurrit inter modos procu-
tores utrũ quando sunt procuratores minoris uel
mulieris absque speciali mandato possint in iudi-
tio petere beneficia diceres forte q non quia uiden-
tur principaliter petere & non per modũ exceptio-
nis replicationis cõtrariũ tenet bar. in. d. l. illud. §. i.

nam dicit q quando petitur super aliquo articulo
ommisso dicitur peti incidenter allegat Inno in .c.
sciscitata de in integ.resti. nam eo ipso q fecit pro-
curatoré ad causam uidetur facere ad omnia quæ
pertinent ad cām.l. ad rem &.l.ad legatú.ff. de pro-
17 curat.satis dicitur excipere quando procurator ne-
gat pcedi in causa & petit benefitiú.†℄ Quæro qd
in restitutione in integrú in causa criminali utrum
requiratur q probetur læsio dic q non sed sufficit
q minor fuerit confessus delictú sine curatore quia
ex hoc solo debet restitui ita singu.dixit Ange.in.l.
certú.§.in pupillo.ff.de confes. Alex.in.d.l.nam &
postea.§ si minor & in cõsi. 1 1 6 .lib.iii. Et ita fuit
decisum in cõsi.ut refert afflict.in deci. 2 0 8 . Iaso.
hoc idem dicit in.d.§. si minor & in.l. error col.ii.
uersi.quinto limita.C.de iur.& fac.ign. per. Phil.
Corn.in consi. 1 9 8.in lib.4.& Phil.deci in l.nihil
28 consensui.§.ius publicum.ff.de regu.iuri.†℄ Adde
de in hac materia unú notabile q licet processus fa-
ctus cum minore sine curatore sit nullus.l.acta.§.
si.ff.de re.iudi.cum simi.tamen cautela est q detur
curator, & omnia acta uno contextu recipiantur.
uide affli.in decisi. 2 6 2 :quã refert & sequitur Phil.
Deci.in consi.5 49.hęc etiá cautela datur quando
perempta est instantia uide Iaso.in.l.properandum
in prin col.5 .post Alex.ibi hoc credo uerú si partes
conuenient ut ex eo processu senténtiaretur quia de
cõmuni partium uoluntate ad ualidandú proces-
sum possent uti hac cautela secus si altera ipsarum
partiú contradiceret quia cú esset sibi ius quęsitum
propter peremptioné instantiæ posset dicere q non
contentatur in tex.ibi hæreditaté quam se exhære-
dando,&c.potest quis per uiam restitutionis in in-
tegrum admitti ad repudiatã hæreditatem, ut est
tex. in.l.moribus.§. interdum.ff.de uulga.& pupi.
Multa in hac materia restitutionis in integrú di-
ci possent hæc pauca dixisse sufficiat maxime quia
non uideo hanc consuetudiné esse in usu . Aliqua
alia circa materiã restitutionis in integrú dixi su-
pra in titulo de dilati.in Rub.uideas omnino quia
possent tibi deseruire. Vincentius Maxilla.

SI MVNDVALDVM ABESSE CONTINGERIT ET QVANDO MVLIER FRVctus rerum mariti sui imputat Rubrica.

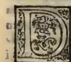

V M Mundualdum alicuius extra regnum domiciliú habere con-tingerit uel piraticam nosciturexercere si cõ-tinuo biénio abesse co stiterit múdualdum in cõtractibus mulieris alienationibus neces-sariis, uel uoluntate cõfectis illius sequentis tanq múdualdi cõsensus sufficit qui de iure múdualdus esisteret nisi absens eum in mun-dio peruenerit:Sed si mulierem mori con-tingerit ad eius hæreditatem tanquã mun-dualdus uocabitur. At si absens mundual-dus redierit & hæreditatem mulieris recu-perat & gesta cum muliere cum eo qui mun-dualdi locum obtinuerat immutabilia per-seuerant . At si mulier infra moras biennii contrahere uel alienare uoluerit in necessa-riis tantum alienationibus & contractibus illius qui mundualdi locum obtinet consen sus sufficiet:Sed si infra biénium mulierem mori contingerit ad eius successioné præ-sens uocabitur absenti si reuersus fuerit mu-lieris hæreditate præstanda. ℄ Vidua si de mariti rebus fructus percepit in ratio-nes suas consumptos donec uidua fuerit minime computabuntur.

CIRCAM Primã partem huius consuetudi
nis licet non formiter seruetur qa tamen usus
mundualí adhuc adest procedit de iure quod dici-
tur in principio nam dicit Bal.in.l.transactione la
1 ultima.C.de transa. tq stãte statuto q minores &
mulieres nõ possint se obligare sine præsentia suo-
rum consanguineorú si tales consanguinei sint ab-
sentes poterunt se mulieres obligare & contractus
erit ualidus hoc uoluit idem Bar.in.l.turpia.§ i.ff.
de lega.1 . Pau. de Cast. in.l.cum antiquitas.C. de
testa Ludo.Roma.in consi. 3 6 .Alexan.in.l.i.§.uo-
luntatem col.ii.ff.solut.matri. Marsi.in.l.i.§. præ-
terea col.penu.ff.de quęstio.& præsertim prout di-
citur in præsenti consuetudine in quo sequens in
2 grado tenet uicem mundualdi. †℄ Sed quid si pro
pinqui essent præsentes & nollent sine iuxta causa
consentire Bar.& post eum Alex.in.l.si cum dotem
§.eo autem tempore col.si.ff.solu.matri. dicunt q
iudex poterit permittere sine tali consensu contra-
3 here uel alios loco illorum subrogare.†℄ Sed quid
si mulier sine presentia mundualdi cõtraheret cum
iuramento ut semper fit uidetur q adhuc nõ ualeret
cõtractus nam mulier sine mundio nõ potest ui-
uere & est sicut piscis extra aquam ut est tex. in.l.i.
qual. mul. libe.alie. permi. & ibi Carolus Bart.in
authentica sacraméta puberum.C.si aduer.uendi.
distinguendo dicit q stante tali statuto si statutum
dirigit uerba ad contractú ut puta si dixerit q non
ualeat contractus mulieris sine interuentu consan
4 guineorum & in tali casu si iurat ualet. † Aut sta-
tutum dirigit uerba ad mulierem ut puta q mu-
lier non possit, &c. & in tali casu quia ipsa mulier
alienando contra præceptum legis peccaret nõ fir-
maretur contractus iuramento unde cum illa.l i.
qual.mul. liber. alie. permi. dirigat uerba ad mu-
lieré ut patet ex eius lectura quare,&c. Breuiter di-
cas licet opi.Bar.a multis sequatur tamen Alex. in
consi.2 7.in lib.1 .& Fran.de Aret.in consi.5 4.ple
nissime consulendo damnant opi.Bar.& Iaso.in.d.
authentica sacramenta dicit q cõmunis opinio &
legistarum

Legistarum & Canonistarum est contra Bar. & fir-
mat Socci. in consi. 77. col. pen. lib 1. & sic mulier cō
trahens cum iuramento sibi præiudicaret non ob-
stante absentia mundualdi eo maxime quia lex lon-
gobarda & eius authoritas recessit ab aula, & usus
mundualdi hodie uidetur ex consuetudine ac etiam
ex ritu magnæ curiæ uicariæ & si non recessisset ad
5 huc uirtute iuramenti lex cederet. † ℭ Sed utrum
mulier ex hoc solo scilicet quia non interuenit mun-
dualdus non data lesione contractus posset petere
absolutionem uel habilitationem a iuramēto dicas
q ex hoc solo non daretur causa petendi absolutio-
nem seu habilitationem nam statutum uolens, q in
contractibus mulierum interueniet consensus mun
dualdi uel consanguineorum intelligitur in contra
ctibus qui possunt esse damnosi tantum, & non in
contractibus utilibus ita in sperie Bal. in. l. neq; per
illum tex. C. de contrah. & commi. stipu de quo ui
de concinne dicta per Iaso in. l non eo minus. C. de
procura & aliquid etiam dixit in l. barbarius colu.
2. ff. de offic. præto. in tex ibi illius sequentis &c. &
bene nam dicit Bal in. l. sugestioni. C. de uerb signi.
6 † q stante statuto q in contractibus mulierum inter
ueniant duo propinqui debet intelligi de proximio-
ribus & illis deficientibus de aliis proximioribus,
quod sequitur ibi Ange & Saly. & Alex. in. l fi. C.
de testam mili. & Iaso. in. d l. sugestioni colu. fin. in
tex. ibi Vidu ista est consuetudo de per se & non de
pendet a superiori & est de secunda parte Rubricæ,
& debet intelligi ciuili modo scilicet quādo ipsa mu
lier percepit fructus ratione proprii uictus & in ca
su quando non recuperauit dotes ab hæredibus ui-
ri nam quando esset in damno & quando esset soli
ta lucrari potest percipere fructus ex re mariti quæ
retineret penes se ut concludit Anto nagu. de fano i
tractā. suo de pignor in. §. parte in ultimo membro
colu fi. dixi supra in titulo de iur dot. in. §. soluto
matrimonio & ibi uide quia aliqua reperies, quæ
uidisse non displicuerit & circa materiam mundu-
aldi uide quæ dixi in. §. mulieri nullæ eo. tit. de iur.
dotiu. Vincentius Maxilla.

QVOVSQVE DIES IN-TELLIGATVR. RVBRICA.

DIEM usq; ad horam noctis mediam esse intelligendum & romanæ legis curiositas & consuetudo leges imitans consueuerunt.

1 † SECVNDVM morem Romanum, & le-
ges naturalis dies intelligitur a media nocte us
q; ad medietatem alterius noctis. l. more Romano
ff. de feri. & ita capitur in præsenti cōsuetudine. Sed
secundum astrologos dies capitur a meridie ad me
2 ridiem † & est sciendum q dies potest capi duppli-
citer uno modo dicitur dies naturalis, qui continet
in se. 24. horas & diffinitur apud astronomos dies
naturalis est reuersio solis a cōtactu finitoris ad cō-
tactum eiusdem hoc ē reuolutio equinotialis semel
circa terram cum tanta zodiaci particula quantum
sol interim motu proprio contra primum motum
motū incedēs pertransit & iste dies naturalis apud
omnes est uniformis nisi illis qui sunt sub polis, &
qui habent polum in zenit capitis eorum nam illi,
qui habent polum articum in zenit a primo pun-
to arietis usque ad primum puntum libræ habent
continuam diem & semper uident solem e conuer-
so, a primo punto libræ usq; ad primum puntum
arietis numq̄ uident solem Est etiam dies artifitia
lis qui dicitur ab ortu solis usq; ad occasum exclusa
3 nocte † & isti dies uariantur semper secundum cur-
sum solis nam modo magnus modo mediocris mo
do minimus itaq; in unaquoq; die est uariatio uel
per augumentum uel per diminutionem. Item etiā
uariantur ex diuersitate climatum nam illi qui sunt
sub primo climate uersus meridiem, quod dicitur
dia meroes maiorem diem quem habere possunt in
solstitio estiuo, & in tropico cancri & horarum. 12.
illi uero, qui habitant in fine septimi clymatis est,
horarum decem & octo ut in insula tile post brictā-
nos ptholomeus & cęteri post eum usq; ad Ioānem
de sacro busto non habuerunt ulteriorem notitiam
affirmarum est mihi in regno poloniæ & in ducatu
masouiæ ab illis qui fuerūt muscouiæ q ibi sole exi
stente in tropico cancri est horarum. 20. ab ortu so-
lis ad occasum & ego qui fui in ducatu masouiæ in
ciuitate uarsciouiæ diligentissime in anno. 1543. so-
le existente in tropico cancri obseruaui & in ueni ab
ortu solis usq; ad occasum diem esse horarum sexde
cim cū dimidia & aliquibus minutis & tamen ibi
est eleuatio poli per quinquaginta duos gradus, &
tunc temporis quasi per totam noctem poterat abs
que lumine ignis legi, nam crepusula serotina qua-
si iungebantur cum aurora matutina & in ducatu
lituaniæ in ciuitate uilnæ in dicto tempore in nocte
legitur apertissime nam dies ibi est horarum decem
& septem & ultra a sole ad solem itaq; anteq̄ cessēt
crepuscula serotina incipit apparere aurora & ibi ē
eleuatio poli per quinquaginta quinque gradus in
4 ciuitate cracouiæ est quinquaginta. † ℭ Utrum cre
puscula serotina uel aurora attribuatur diei uel no-
cti est uidere dicta satis diffuse per Docto. maxime
Alex. & Iaso. in. l titius. §. lutius ibi albescente cęlo.
ff. de liber. & posthu & licet sit uariatum inter Doc.
tamen secundum cōmunem opinionem cum tracta
tur de delictis puniendis ex quo albescente celo non
sunt tenebræ ratione quarum delicta atrocius pu-
niuntur per statuta dilucula & crepuscula attribuũ-
tur diei dum modo non sit multa distantia ab ortu
uel occasu solis ita Fran. de aret. in. d. §. lutius Io. an-
dr. & Abba. in c. si perfodiens de homi Sed uere lo-
quendo dies propriè est quando sol est super terram
in hemisphærio hoc probat tex in l. i. & ibi Ange. C.
de custo. re. & Barr. in. l. aut facta § tempus. ff. de
penis ad practicam uide Philipp Deciu in. consil.
354. ubi loquitur de testamento facto circa pri-
mam horam noctis. Et habui in facto in causa uiti
de musella de casamaxima inquisiti de homicidio,

in personam Ioannelli Zizi de eadem terra cum testes deponerent quod uiderant prædictum uitũ in loco delicti i die clara & interrogati si sol fuerat ortus dixerunt quod non fuit liberatus gratia Dei sat est ut dixi quod sit talis claritas quod possit discerni res sicut etiã
5 dicimus quod creditur testi deponenti cognouisse talé hominem in nocte per lucem Lunæ alias ei non crederetur secundum glo in.l.si eum exceptione. §. in hac.ff. quod met.ca. & ibi Bal. & angc. unde ex hoc Oldr reprobauit multos testes in curia romana ut per Pau.de cast & Docto. in l. si non specïali. C. de test. & memini quod dum inquireretur quidam iuuenis de medunio sup furto noturno quidã testes deposuerunt eum in nocte delicti cognouisse per lumẽ lunæ & eos arguere potueram de falso per uiam astrologiæ nam interrogati de hora dicebant quod erat media nox iuxta illud tempus hora sexta cum dimidia eramus in mense Octobris & dicebant, quod illa hora Luna erat eleuata & lucebat & hoc secundum naturam non poterat esse quia per dies quinque ante fuerat sinodus siue nouilunium & secundum ueras regulas astrologiæ Luna post unum diem elapsa a cõiunctione in qualibet nocte recipit incrementa Lucis per minuta 45. in circa itaque in illa quarta nocte, nõ potuerat lucere nisi per minuta centum nonaginta duo quæ diuidendo per sexaginta faciebant summam horarum trium & minutorum duodecim & hoc quando Luna est de medio motu & dato quod fuisset uelox cursu non potuisset lucere in illa nocte per quatuor horas & sic testes erant falsi dum deponebant quod in media nocte tũc luna lucebat sed ego hoc non poteram allegare quia erant testes in fauorem curiæ & tunc temporis in ducatu Bari eram aduocatus fiscalis seu tectius loquendo curiæ. Sed bene in secreto dixi iudici ad exonerationem conscientiæ
6 † & in isto die artificili siue magnus sit siue paruus sex signa oriuntur similiter & in qualibet nocte siue magna siue parua sex alia signa oriũtur, & quilibet dies magnus siue paruus habet duodecim horas
7 † & quælibet nox magna siue parua habet etiã duodecim horas dico hoc astronomicas quæ fiunt secũdum quantitatem diei uel noctis diuidendo in duodecim partes non de horis quæ consistunt de sexaginta minutis nam de illis horis supra dixi Multa super hoc dicere possem sed non conuenit legistæ nec miretur quis si posui falcem in messem alienam nã & quandoque tamquam mus super farinam uidi & pro legi quot orbes Sol habet quot Luna ceterique planetæ quis est excentricus orbis, & quis concentricus quis aux solis in prima significatione, & quid in secunda quæ sit linea augis, & oppositi augis linea media & linea ueri motus, & multa alia quæ ommicto nam longissima indigerent pagina. Vincentius Maxilla.

SI MULIER CONSENSERIT VIRO ALIENANTI. RUB.

Cum alienanti viro res proprias mulier conuincitur consensisse habeat, vel non habeat filios si uerum vel profectitium prætium pro quarta susceperit nec a muliere nec ab eius hæredibus venditio reuocatur: si autem cõsentiendo mulier donãti forte marito prætium si pro quarta nõ acceperit licet mulieri consentienti contra suum factũ minime venire concedat: Mulieris tamen hæredibus non obstante quod sic consenserit mulier ratione quartæ pro parte contractum moribus est concessum. At si mulier in quibusdam consenserit in quibus poterit litigari nõ ipsi sed heredibus disputãdi super contractibus licentia condonatur.

CIRCA intellectum præsentis consuetudinis uide quæ dixi supra in titu. quali.mul.alie. permi.sit in.§. in quibusdam casibus & in.§.si.& ad ea quę ibi dixi me remicto.

SOLUTO MATRIMONIO QUID PETI POSSIT, ET QUALITER PRESCRIPTIO doti non opponitur. Rubrica.

Si alterius morte matrimoniũ fuerit dissolutum, si maritus præmoriatur tam morgincapitis quã meffii mulieri integra petitio reseruatur idẽ, & si mulier præmoriatur relictis quibuslibet descendentibus obseruatur siue.n. primi siue secundi matrimonii fuerint descendẽtes simile & ad vtrumque petendum priuilegium vendicabũnt: sed si mulier præmortua nullos reliquerit descendentes si muliere viua i iuditio lis pro meffio cõtestata vel fuerit pignoratio subsequuta mulieris hęredibus petendi alterutrum licentia condonatur alias tãtum morgincapitis exactio reseruatur.

HAEC consuetudo concordat cum prin. titu. l supra de don. int. uit. & uxo. quę incipit si mariti morte & etiam concordat cum.§. extincta muliere in eo. titulo uide quæ ibi dixi.

T ſi diuortio fuerit diſſolutum tam mulieri quàm eius hęredibus dotis morgincapitis & meffii ſicut ſi morte fuerit diſſolutum iura cuſtodiãtur intacta ne tamen aliter matrimonii celebrata ſolutio mulierem damno vel compendiis afficere videatur matrimonio ſoluto diuortio exigendi alterum mulieris erit arbitrium alterius vero pendebit iuditium & ſi primo mulierẽ contingerit deceſſiſſe contenta tamen de alterutro quod accepit reliqui petitio denegatur At ſi mulier ſuper vixerit quod in pendenti fuerat poſtulabit cũ & primo pendulium muliere ſuperſtite efficiatur purum.

Circa intelligentiã pñtis conſuetudinis uide q̃ dixi in.d.tit.de don.int.uir.& uxo.in prin.

ORGINCAP. vero ſi nõ fuerit tradditum licet promiſſum oſtendatur tam legis ſententia q̃ morũ conſonantia non petetur niſi de tradendo morgincapite in iuditio facta cõteſtatio demoſtretur in hoc ſiquidem ſic de ꝑmiſſo morgincapite conteſtatio opatur quantum & ipſius tradditio corporalis.

NOTA ex diſpoſitione præſentis conſuetudinis ꝙ licet morgincap.i.quarta fuerit promiſſum ſi non fuerit tradditum.i.conſtitutum non debetur & iſtud non procedit de iure comuni ut habetur in authentica dos data.C.de dona. ante nup.& habetur in conſtitutione regni mulierꝙ dotarium, & in capitulo regni mulier quę dotarium plene per Affli.in conſtitut.regni quæ incipit licentiam & de iure longobardo affirmat Carolus in.l.fi. in tit. de ea quę fin.auro.mund.ad uir.amb.beneuerum qñ mulier ageret contra uirum ut tradderet, & ſuper hoc eſſet lis conſtituta tunc licet non fuiſſet tradditum moriente uiro debetur ut dicitur in pręſenti cõſue.unde debent eſſe cautæ mulieres & ii qui earũ negotia curant ut in ſecundo die uotorum conſtituatur ſaliit ẽt ut infra.§.ꝓxime ſequẽti uide q̃ dixi in §.in matrimoniis ſupra in tit.de don.int.ui.& uxo.

ED ſi matrimonium ante ciuitatis interitum monſtrabitur perpetratum ſi inſtrumẽta dotalia ad matrimonii cauſam ſpectãtia & morgincapitis & meffii a muliere vel eius hæredib⁹ dicantur in deſtrutionem ammiſſa de morgincapite tam mulier quã hæredes iurabũt legitimę & ꝙ tradditũ fuerat & ãmiſſum de meffio autem & dotibus perſonarum qualitate & ſubſtantiæ quantitate intuita taxante iudice mulier vel hæredes legitimæ ſacramentum præſtabunt ad minus tantum eſſe quantũ a iudice eſt taxatũ & ne ſępius iuret additur ꝙ inſtr̃a vt aſſerunt ſunt ammiſſa.

CIRCA ea quę habentur in pręſenti conſuetudine uide quę dixi in.§.ſi matrimoniis ſupra d do.int.ui.& ux.& in.§.de dotibus ſupra de iur.dot.

E dote vero quæ vulgo priichiũ dicitur ſi a viro vel ipſis hæredibus prætenditur, vel in deſtrutionem ammiſſa vel vſu fuiſſe cõſumpta mulieris vel hæredum legitimo ſacramento defendi tur ꝙ nec taliter ſint ammiſſa nec vtẽdo ſint diminuta vel depdita ſed de ea maritus ſuã exercuit volũtatẽ niſi & res talis ſit q̃ cõſumpta ꝑſumitur & iudicis offitio cõprobatur.

HAEC cõſuetudo concordat cũ.§.de dotibus in ueiſi.de rebus autem mobilibus ſupra de iur.doti.& ibi dixi.

OS vero cuiuſcumꝙ fuerit ſummę ſi de eius repetitiõe quęratur niſi per ſcripturam legitimam nullam probatione moſtrabitur iuraſſe tantũ debet legitimę ꝙ non ꝑſtita fuerit vel ſoluta eo tamẽ ꝙ de dote matrimonii ante deſtructionẽ patrię contracti ſupra notauimus in ſuo robore duraturo,

VIDE quę dixi.ſupra in tit.de iur.dot.§.ſ.motibus ubi eſt conſimilis conſuetudo.

EMPORIS quidem Auguſtis nec exactio dotis retardatur necpetirioni vel repetitioni dotium, vlla temporis præſcriptio opponetur morgincapitis: & meffi poſt ſolutum matrimonium tricennalis li

centia vel exceptio impedit, & retardat, & eorum petitionem excludit.

ISTE §. respicit secundam partem Rubricę ibi & qualiter pręscriptio dotiū opponatur & circa materiam ipsius uide quę dixi supra in. §. actio dotis in tit. de iur. dot.

DOS autem nec hypothecam habebit tacitam nec alio priuilegio se tuetur.

CIRCA materiam huius. §. dixi supra in titu. de iur. doti. in princ.

DE IVDITIO DIVISORIO. RVBRICA.

SI fratres ad diuisionis iuditium aspirauerint & sunt eorum substantiæ, oliuæ, vineæ terræ, & domus, extra menia habeantur si duo tantum fuerint in minoris voluntate relinquitur vt alter tantum rustica prædia videlicet omniaque mobilia si qua sunt diuidat minori electione seruata eligendi: Minore vero vrbana pdia diuidente maioris in eligēdo seruatur arbitriū: sed si minor rustica diuidere vt maior vrbanā diuidat affectauerit & tūc ipsius voluntate in tali diuisione descenditur. Si vero oliuarū tantum & vinearum fuerint possessores debebit maior vt alter eligat ꝑm minoris arbitriū vineas vel oliuas diuidere reliquū diuidēte minore maiore in eligēdo ꝓponitur. ℂ Sed si oliuas terras & vineas ī cōne habuerint & in his minoris volūtas seruabitur vt si minor elegerit maior vnum ex ꝑdictis quod ꝓ preualētia reliqua in quantitate ꝓcellit diuidit duo vero quę remāserint diuidēda minori maiori eligēdi qdvoluerit ptās libera ꝑmictatur. ℂ At si minor vnū ex his qđ ꝓualet diuidere peroptauerit ipso hoc diuidente & reliqua diuidente maiore minor in eligendo ꝓponit. ℂ At si tres fratres pluresve supsint maior vnū ex patrimoniis mobile & si qđ est debebit diuidere, secūdus aliud quod vltimum quātitate esuperat: Tertio patrimonium quod remanserat diuidendi necessitas irrogatur in eligendo vero hæc ordinis cautela seruatur minor namq in diuisione a maiore fratre confecta in eligendo pręponitur post eum secūdo ser uat electio maiori tertia portio relaxat. ī diuisione vero a secundo fratre confecta talis ordo spectabitur primo maioris in eligēdo seruatur arbitrium secundo minoris erit electio tertia relinquitur diuidēti. At cum minor diuidit ad electionem primo secundus admictitur post maior: Portiōe tertia remanente minori. ℂ Inter maiores minoresue facta diuisio & celebrata legitime & in scriptis redacta tenebit nec adæquatio poterit postulari tam in diuisione inter fratres & ꝓximos quā iter extraneos celebrata. At cum oliuas terras & domos ī diuersis locis aliqui possiderint in comune vt singulis comoda possit diuisio celebrari res singulę diuidantur quæ si oportune celebrari nōn poterint iudicis officium imploretur. Hoc ipso in diuisione morgincapitis obtinente.

HAEC consuedudo loqtur clare in litera & fuit facta ad remouendum controuersias quæ occurrere solent inter fratres & illos qui possident res in comuni nam pleruṃq oritur difficultas quis diuidere habeat unde patres Barenses in quantum potuerunt decreuerunt qualiter est faciēda diuisio bo-
1 norum † nam non undiq pro expedito in iure habetur q maior diuidere habeat & minor eligere nam Bar. tenet q frater maior non tenetur diuidere ut eligat minor in. l. i. C. de hi. qui se defen. lib. x & ibi ange aliquid in. l. ii. C. quando & quib quar par. eod. libro x. & dicit q debet fieri sorte uel offitio iudicis hoc idem uoluit bal. in. l. i. C. de pact. & in. l. pen. C. comu diui. & in. l. iubemus in prin. C. de sac. sanct. eccle. Io de Imo. in. l suus quoq in prin. ff. de hære. insti. Ludo Rom. in consi. 271. Ang. de aret. in. §. quędam insti de actio & in. §. fi. insti. de socie. & Ange. in. l. sancimus §. i. C de dona. dicit q ista opinio de consuetudine obseruatur hoc etiam uoluerunt Abb. & Imo. in. c. i. de parroch. & Iaso in. l. si duobus. C. comu. de lega. dicit q hęc est comunis opi. & q pluries interrogatus respondidit q frater maior non tenetur diuidere ut minor eligat sed sorte uel offitio iudicis diuisio est facienda. Contrariam opinionem q maior teneatur diuidere & minor eligere probatur ex tex. in d c i & ibi hoc uoluerunt host. Io andr Anton. de butr. & petr. de ancha. hoc etiam tenet Io de ana in. c. qualiter & quando Io ii. de accusa & ibi dicit q cum bononię iste casus occurrisset in facto omnes doctores bononienses consuluerūt ꝓ prima parte excepto eo & certe mouetur subtili medio
2 † dicit. n. q debet credi magis authoritati unius sancti quando illa authoritas est fulcita authoritate noui uel ueteris testamenti quam non debet credi papæ uel Imperatori ut dicit glo. in. c. de libellis. xx. distī.

diſtin.ſæcus quando non eſſet munita authoritate
prædicta, ſed ſanctus Auguſtinus dicit hoc ꝙ ma-
ior debet diuidere authoritate ueteris teſtamenti,
nam diuiſio bonorũ inter Abraam & Loth fuit fa-
cta a maiore quare.xc.& in hac opi. fuit Bal.in.d.
l.ſuus quoque & in.d.l.i.C. de hi.qui ſe deſen.flori.
in.l.arbiter.C.comu.diui.nico. de Neapo.in.l.i.C.
quando & quib.quar. par. lib.x. & ſic uides ꝙ pro
utraq; parte ſunt authoritates quid dicendum pro
certo prima opinio. uidetur fulcita pluribus au-
thoritatibus & nõ eſt dubiũ eſſe cõmunem opinio-
nem legiſtarum & ꝙ multi canoniſte tenent eandẽ
opinionẽ & poteſt reſpõderi ad tex.in.d.c.i.de par-
rodi. prout reſpõdent legiſte ꝙ procedit fauore fi-
3 dei uel quia ſumus in diſpẽſatis. † Præterea aut nos
uolumus intelligere de maiore reſpectu ætatis ea
ratione quia præſumitur magis expertus circa bo-
4 na & quia iſta ratio poteſt eſſe quando falſa † quia
multotiens minores fratres ſunt magis experti &
magis ingenioſi & ratio non eſt bona nam nos nõ
loquimur de his maioribus prout in titu.ff. de mi-
no.xxv.ann. quid enim refert ſi unus frater ſit an-
norum.30.& alter annorũ.29.uel.28.non datur
magis experientia in uno q̃ in alio & forſan ambo
ſunt æque experti uel ambo in experti uel ignora-
tur quis magis expertus ſi uero uolumus conſide-
rare ꝙ maior dicatur reſpectu adminiſtrationis
pro ut tenent hoſti.Io.An.Anto.de But. & abb.in
d.c.i.per illum tex. & ad hoc eſt facilis reſponſio,
nam & minor poterit de bonitate rerũ infra breue
tẽpus informari ab expertis, quia hoc non eſt adi-
ſcere philoſophiam uel leges. Et propterea melius
eſt ꝙ diuiſio fiat offitio iudicis uel ſorte & ꝙ nõ de-
tur electio alteri prædictorũ. Sed ꝙ maior dicatur
reſpectu adminiſtrationis & non ætatis magis pla
5 cet. † ℭ Adde unum caſum in quo non habet locũ
ſors & iudicis offitium, ſed unus debet diuidere ſci-
licet quando res eſt cõmunis inter fiſcum & priua-
tum nam eo caſu fiſcus debet diuidere, & priuatus
capere & eligere ita Bart.in.l.dicitur.§.ſenatus.ff.de
iur.fiſ.uide Ange.de Aret. in tracta.maleſ. in uerbo
6 dandis & ſoluẽdis. † Et hoc poterit deſeruire in re-
gno quia ꝑ cõſtitutionẽ regni quando aliquis cita-
tus in cauſa capitali perſiſtit in contumatia ꝙ poſt
bãnum ad anni circulum deuenitur ad foriudica-
tionem ſi foriudicatus habeat filios maſculos bo-
na foriudicati diuiduntur inter fiſcum & filios ita
ꝙ fiſcus habet portionẽ pro uno filio tantum ſi in
tali caſu fiſcus uellet portionẽ ipſe fiſcus debet di-
uidere & filii eligere ut patet in conſtitu. regni pœ-
nam eorum ſemper enim ꝙ aliqua res eſt cõmunis
inter fiſcum & priuatum ut multa exẽpla dari poſ-
ſunt priuatus capit portionẽ ſuam a manibus fi-
ſci ut per Ang.de Are.in.d.uerbo dandis & ſoluẽdis.
7 † Sed aduerte quia in terminis.d.cõſtitutionis pœ-
nam eorum eſt in poteſtate fiſci ſi uult rem uel æſti-
mationẽ portionis ſibi ſpectantis ut ibi dicitur, &
8 ibi per And.& affli. † Vbi etiam habetur ꝙ portio
nes quæ ueniunt filiis ueniunt ex benignitate illius
legis & ſic ad dicta bona non ueniunt tanquã hære
des patris. Et hoc multum eſt notandum quia filii
nõ tenerẽtur creditoribus perſonalibus paternis ut
ibi per affli. Et credo ꝙ ſi pater benefitio principis
eſſet reſtitutus ſimpliciter nulla facta mentionẽ bo
norum ꝙ nõ recuperaret prędicta bona a manibus
filiorum per ea quę habẽtur in.l.i.C.de bon dam.
9 † ℭ Sed quæro ecce ꝙ præſens cõſuetudo ponit ua
rios caſus, & dicit ꝙ in minoris arbitrio eſt quam
rẽ uoluerit ipſe diuidere & ſic loquitur de maiori &
de minore quo modo debemus intelligere eo mo
do ut dictum eſt reſpectu adminiſtrationis uel re-
ſpectu ætatis dico attento ꝙ ſumus in cõſuetudi-
nibus ſcriptis in quibus uerba accipiuntur in pro-
pria ſignificatione.l.i §.ſi is qui nauẽ uerſi.in re du-
bia.ff. de exerci.l.ille aut ille.§.cum in uerbis &.l.
nõ aliter.ff.de lega.iii.Bart.in.l nõ dubiũ C.de leg.
uerbum maior & minor accipitur nõ reſpectu ad-
miniſtrationis, ſed ætatis patet etiam ex uerſi. at ſi
tres fratres. ℭ Sed quæro res erat communis inter
fratres quorũ maior moritur relicto filio qui æta-
te eſt minor patruo in locis in quibus eſt conſuetu-
do ꝙ minor eligat ſeu in terminis huius conſuetu-
dinis quis retinet locũ maioris nõ memini uidiſſe
hanc. q. tactã a doctoribus ſed dico ꝙ ratio huius
cõſuetudinis eſt qa in dubio maior natu præſumi-
tur tenere locũ patrisfam. & adminiſtratoris, & ꝙ
melius ſciat qualitates rerum & licet hæc ratio nõ
10 ſit in cõſuetudine expreſſa tamẽ cũ alia ratio reddi non
poteſt habetur pro expreſſa, ut eſt glo. ſingu. in.l.
quãuis & ibi Bal. & doct.C.de fideico. in filio ma-
ioris fratris mortui ceſſat talis ratio quia cum ipſe
ſit iunior patruo & in uita patris nõ habebat ius in
bonis pro ut habebat patruus præſumitur nõ ha-
bere tantam peritiam rerum & hac ratione atten
ta patruus dicitur maior Abraam cum diuideret
bona cõmunia inter ſe & Loth filiũ fratris Haran
11 fratris ſui præmortui ut patet in geneſi.c.13. † Il-
lud uero quod dicitur ꝙ filius ſubintrat locum pa
tris.§.cum filius inſti.de hære.quali.& diffe.authen
tica poſt fratres.C.de legi.hære. habet locum reſpe
ctu bonorum nõ autem in his quæ dependent ab
animo & intellectum quia ſi ſic eſſet præclariſsimi
uiri potius filiis ſuis ſciẽtiam q̃ bona relinquærent
& hoc certe magnum infortunium eſt: nam ut plu
rimum filii præclariſiſimorum uirorum ſunt ſtu-
pidi & ebetis ingenii. Vnde ſcribit Cagno.in.l.ii.in
uerſi.fuit poſt eos.ff.de orig.iur.hæc uerba quãuis
ea plerumq; infortunio præmantur uiri ſplendi ut
ſui ſimiles filios nõ relinquant hoc enim Ciceroni:
hoc Q. Hortenſio hoc Herodoto Athenienſi eue-
niſſe compertum eſt. Epamundas dux Thebanus
uxorem noluit ducere ne ſui diſsimilem filium ha-
beret Peliopide exẽplo deterritus qui uir clarus in-
famem filium genuit, &.c. ratio eſt ſecundum me,
quia iſti clariſsimi uiri ut plurimum ſunt melanco
nici nõ natura: nam malãconici a natura nunquã
aliquid boni faciunt ſed fiunt per accidens & ſem-
per ſunt cogitabundi quando coeunt cum uxori-
bus & nõ ſunt penitus ad illud intẽti ſed alibi ua-
cat intẽtio.& illud ſperma ex cõtinua cogitatione
& ex materia aduſta nõ poteſt producere hominẽ
optimi ingenii ſed aſtrologi dicerẽt hoc cauſari ex
ſtellis & in fluxibus planetarum & ſtellarum. Ad
hoc enim multum operatur matris cogitatio di-
co circa formam corporis ut uidemus in equabus
quibus i coitu anteponitur color ut pulli ſint præ
dicti coloris & Iacob patriarcha ũde fluxerũt duo
decim tribus uſus fuit hac malitia aduerſus laban

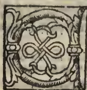
socerum suum cum quo pactus fuerat ut omnes
oues quæ nascerentur macula albedinis aspersæ es-
sent suæ unde cum certis uirgis dealbatis apposi-
tis ante pecudes in canalibus tempore coitus qua
si omnes agni uenerant maculati ut habetur in ge
neb.c.xxx.pro certo miror quod tantus patriarcha
usus fuerit tali malitia si dicamus cũ Dauit psal.13.
psal.52.non est qui faciat bonũ nõ est usq; ad unũ
uel uerius fuit uoluntas Dei ad propositum dico
12 quod glo in.l.cũ haberet.ff de uerb. signi.dicit † q
ex cogitatione aliqua in coitu nascitur quid tale
de quo uide per Iaso in.l.gallus in prin. col fi.ff de
13 lib. & po th. † homo in quolibet negotio debet esse
totus intentus si est in ecclesia & in oratiõe totus in
tẽplo Deo si tractat negotia totus in illis si studet
totus in illo si ludit totus in ludo si comedit cũ de
lectatione comedere & bibere si coit cum dulcedi-
ne risu & ioco coire, sed hoc non possunt facere
aduocati & doctores legentes qui habent plures
causas & quasdam spallatas & duum aduersariũ
uel collegam & iudicem doctum nam plerunq; co
medunt & sunt in extasi & in mentis excessu, & qui
uidit testimoniũ perhibuit. In tex ibi inter maiores
minoresue,etc.dicitur hic q quãdo facta est diuisio
inter fratres siue inter extraneos non potest peti ad
æquatio tanto fortius hoc procederet quãdo fuis-
14 set facta sorte † nam quando fortuna est iudex non
potest appellari quia fortuna nõ habet superiorem
ut dicit Bal. in.l.meminimus C. quando & quib.
quar.par. Et Bal.in.l.fi.in prin.C.comu.de lega Et
quod dictũ est q a sententia sortis non appellatur
limita non procedere quando infœlicitas sortis es-
set intollerabilis quia tunc posset implorari offitiũ
iudicis ut in melius reformetur ita Bal.per illũ tex.
in.l.maioribus.C. comu. utri. iudi. sequitur Phil.
Franc.in Rub.de appella. col.3. & ibi etiam Phil.
deci.dicit q minor læsus iuditio sortis non restitui
tur in integrũ uoluit Bal.in.l.ait pretor.§ plane.ff.
de mino. Dixit etiam singulariter Bal.in.d.l.memi
nimus q nunquam aliqua res potest sorte dirimi
nisi expresse in iure cautũ inueniatur meminit Iaso.
in.d.l.ii duobus Do.Alex in.l.huiusmodi.§.fi.ff.de
lega.i. in allegat.Bal. in.d.l. meminimos & dicit q
nihil allegat, sed ipse in cõtrariũ allegat glo.in.c.1.
de sorti leg. quæ glo.uult sortes esse permissas nisi in
casibus a iure reprobatis & cum dicta glo. transit
Alex.dicit etiam ibi Alex. de mẽte Nico.de Neapo.
& Imo. q res nunquã dirimitur sorte nisi quando
dubiũ est in iure secus quando dubitaretur super
facto allegat glo. singu.ad hoc in.l.1.in uerbo pro-
hibebit circa fi.C.uti.pos. & multas alias Coras &
glo. dicit uerũ quia si res non est dubia in iure fru-
stra recurreretur ad sortes cum possit de iure decidi
unde fel y.in.c.licet causam col. fi. de probat & per
eundem in.c. capitolũ sanctæ Crucis col. penu. de
rescrip. Et in quantum dictũ est q non potest peti
adæquatio † facit quia diuisio habetur loco tran-
15 sactionis ut nota glo. in.l.tres fratres.ff.de pact. &
ibi docto. & uidetur tex.in.l.qui Romæ.§.duo fra
tres ibi quasi de hoc transactum esset, &c.ff.de uer.
obli. & Bart. ibi in.ii.q nam sicut per transactionẽ
tollitur occasio discordiarum de quo late per mart.
Socci.in consi. 64.col.x. ubi multa adducit ita etiã
per diuisionem.l.cũ pater.§.dulcissimis.ff.de leg.ii.

hinc est q dicit iurisconsultus in.l. si non sortẽ.§
16 centum.ff.de condi. indeb. † q nullus cogitur sta-
re in comunione sicut igitur prætextu læsionis quã-
uis magnæ nõ potest recedi a transactione.l.lutius
.§.fi.ff.ad trebe.plene per Alexã.in.l.si quis cũ aliter
.ff.de uer.obli. & est cõmunis opi.ita etiam dicẽdũ
17 est de diuisione quæ est transactio ut supra. † Et in
quantum supra dictũ est prætextu læsionis quãuis
magnæ non posse rescindi transactionẽ in hoc arti
culo sunt uariæ opiniones docto. ita q non po-
test bene colligi quæ sit cõmunis opi. de quo per
docto.in.d l.si quis cũ aliter & Socci. in consi.85.
lib.1.tamen Pet.Phil.Corne. fæderæ distinctionis
in consi.166.col.penu.& fi.lib.i.& in consi.27.in
primo consultationis articulo lib.4. cõcordat opi
niones & dicit q aut excessus ultra dimidiã est mo-
dicus & tunc procedat opinio q non rescindatur si
uero est satis enormis & enormissimus tunc proce
dat cõtraria opinio hanc distinctionem approbat
& sequitur Phil deci.in consi 203. ut oera resolu-
tio col.ii.&.iii.& in cõsi.216. uisa transactione &
in consi.597.in fi. & per grama. aliquid in decisi.
18 66.nu.43. & infra † tamen licet in præsenti cõsue
tudine dicatur q in diuisione non potest peti ad
æquatio tamen prætextu erroris potest in iorũ re-
scindi.l.maioribus.C.comu. utri.iudi.l.si soror.C.
de colla.l.si post diuisionẽ.C.de iur. & fact. igno.
l.cũ putarem.ff.fam herci.& Pau. de Cast.in.l.fi.§.
idem quæsiit.ff.de condi indeb.dicit q cum fuisset
facta diuisio bonorũ inter fratres alicuius deceden
tis & fuisset in ampla forma promissum de nõ cõ-
trauenendo postea repertũ fuit q bona spectabant
ad unũ qui erat coniunctus ex utroque latere q de-
tecto tali errore ipse consuluit & obtinuit q debe-
bat rescindi habetur per Alex. in consi.168. lib.v.
& per Socci.consi.25.prosequẽdo ordinem lib.4.
19 ubi multa bona dicit † & ibi est uidere in casu in
quo in transactione fuisset appositum iuramẽtum
& per Phil. Deci. in consi.351.col.3. & in consi.
600. late per aymo .craue.in consi.26.& in consi.
142. ℂ Quid si diuisio fieret in iuditio authorita-
te iudicis utrum prætextu erroris rescinderetur dic
q non ut tex. in.d.l.cum putarẽ uoluit Bal. in.d.l.
post diuisionem, sed aduerte quia hoc nõ debet in-
telligi ita simpliciter ut puta q iudex cogerit par-
tes ad diuidẽdum, sed debet intelligi in casu in quo
iudex plene cognosceret & per sententiã partes di-
uideret & assignaret ita Socci.in consi.33.uiso te-
stamento dominæ Bartholomeæ, &c.col.ii.in.4.
20 lib. † Et utrum in promissione de non contraue-
niendo diuisioni censetur renuntiatum fidei cõmis-
so est uidere per Bar. Alexan. & Iaso.in.d.§.duo fra-
tres ubi Bar.format in hac materia plures quæstio
nes & per eundem Bar.in.l.fi.§.idem quæsiit in fi.ff.
de condic.indebi.plene Phil.Deci.in consi.86. ple-
nissime per Boeri.in deci.147.et per Socci.in con-
21 si.43.in libro quarto. † ℂ Et quid si portio pro-
ueniens uni in totum, uel in parte fuisset euicta
qualiter teneantur cohæredes, uel consocii ui-
de Bald. in.l. si familiæ. C. famili. herci. ubi di-
cit q in tali casu non debetur æstimatio totius rei
euictæ sed solum partium quæ tangerent cohære
des uel consortios de quo per Socci. in.d.consi.25.
22 † ℂ Sed quid si nõ appatet diuisio celebrata, sed fra
tres

tres posiderunt separatim per decē annos res quisque quasi portionē suam. Dic ꝙ si all-garetur diuisio præsumeretur ut per glo cōmuniter approbatam.in.l.penu.C.comu. diui. quā approbat Nico. de Neap.in.§ quędā insti. de actio. & ibi late Iaso. Cy.Bal.& Iaso.in.l.si certis annis.C.de pact.Bar.& doct.in.l.qui aliena in prin.ff.de acqui.hęre.Anto. de But.in.c.peruenit loca,Socci in consi. 164.col.
23 fi.† Et in hac materia diuisionis nota ꝙ minor.25. annis de iure cōmuni & annorū decem & octo in Regno sine causa non potest petere & procurare ad diuisionem.l.si pupillorum in prin.ff.de reb. eo. & Bar.in.l.inter pupillos.ff.de autho.tuto.Et sine decreto iudicis & authoritate tutoris, uel curatoris hoc petere nō potest de quo per Socci.in cōsi.254. lib.ii.& Phil.Deci.in consi.349. Cū causa tamen potest ut puta ratione discordiæ uel scandoli euitandi ut per Socci.in consi. 265. uisis inuestituris
24 col.fi.lib.1. † In tex.ibi quæ si oportune celebrari, &c.hoc concordat cum iure communi. ℂ Nam si diuisio comode fieri non potest iudex potest adiudicare rem uni ita tamē ꝙ alteri præstet medietatem æstimationis si sunt duo uel plures fuerint.l.ii.§.fi. cum.l sequē.ff.fini.regun.§ penu. & fi.insti.de offi. iudi. Et in tali casu quādo iudex uni adiudicare habet utrum teneatur adiudicare illi qui plures partes habet in re & utrum illi permictatur licitatio est uidere capiti. in decisi. 36. ubi concludit ꝙ sic. Similiter etiā si esset res quæ esset confinis rei unius ex sociis uel ex cohęredibus debet adiudicari potius illi ꝗ alteri qui nō habet propinquitatem rei ut per eundem capitl.decisi.42. dixi supra in titu. de iur. prothomi.in.§.fi. Adde etiam ꝙ si sunt duo fratres puta & unus fecisset unam rem fertilem & meliorē sua industria & diligentia ꝙ in diuisione facienda inter ipsos fratres Res debet adiudicari illi qui eam fecit meliorem ne suos labores deploret.l.fin. C.de Allu.& Palu.c.si de pecu.cleri.facit dictū Bar.in.l. quicunque desertom.C.de om.agr.deser.lib.xi ubi uult ꝙ licet emphiteosis ecclesiastica nō transeat ad hæredes extraneos tamen si res emphiteosis sterilis est facta fertilis tamen transit ad extraneos hæredes quod dictum licet ab aliquibus doct. impugnetur tamen cōmuniter tenetur dictum Bart.de quo per docto.in.l.quod dicitur.ff.de uer. obli. & per Ripā in tract.de pest.in quarta part.uersi. item licet emphiteosis & ꝙ sit adiudicāda illi qui rem meliorem fecit tenet etiam Ripa in.l.in quartam nu.95.ff.ad lege.falci.teneo tamen ꝙ fratres debēt habere æquiualens quando ille qui laborauit erat in patria potestate quia aquisiuit patri.l.placet.ff.de acqui.hære.cum simi. ex affectione tantū sibi adiudicari de-
25 bet. † Adde etiam in hac materia ꝙ sunt aliquę res quæ non ueniunt in diuisione ut sunt porte magnę ex quibus habetur ingressus ad plures edes communes uel sunt gradus per quos est ascensus ad plures habitationes hæc non ueniunt in iudicio diuisorio ut est tex. in.l.arbor.§. de uestibulo.ff.comu. diui. & ibi Bal. per azo. in summa.C. comu. diui. uide capiti.in decisi.63. uide quæ dixi in.d.§.fi. de iur.
26 protho. † ℂ Verum aūt diuisio debeat fieri in globo & grosso modo iuxta glo.singu in.l.ii.in uerbo participibus. C.quando & quib.qu.par. lib x.uel debet fieri habito respectu ad quantitatem & bo-

27 nitatē uide omnino Boeri.in deci.46. † ℂ An autem ualeat pactum & fieri possit ꝙ res non diuidatur dic ꝙ si fieret pactum ꝙ non diuidatur in perpetuū non ualeret pactū.l.hoc iudicium.§.si conueniat.ff.comu.diui. & hoc causa infinitatis tollādæ ut per Alex. in.l.qui bona.§.huic stipulationi.ff.de dam.inse.sed ꝙ non possit diuidi infra certum tempus bene ualet. Et si fieret pactum simpliciter ꝙ res non diuidatur & non fuerit dictum ad certum tempus uel perpetuo debet intelligi per annos decem ita flori.in.d §.si conueniat uide Socci. in consi.278.
28 col.4.lib.ii. † ℂ Sed quæro utrū testator inter hæredes possit prohibere diuisionem & utrum iudex ex causa possit recedere a prohibitione testatoris dic ꝙ sic ut per Bart. in.l.inter pupillos.ff. de auto. tuto. Oldra.in consi.241 Socci.in consi.279. in lib. ii. Phil. Deci. in consi. 349. ad prædicta uide Boeri.in decisi.87.grama. in decisi.6. Aduerte tamen ꝙ testator non potest ordinare ꝙ heredes perpetuo sint in cōmunione ut per Pau.de Cast. & Iaso.in.l.si non sortem.§. si centum.ff de condi. inde licet ibi Alex.contrarium teneat tamen idem Alex. contrarium consuluit in con cxi. lib.iii. & cū opi. Pau. trāsit Ripa in.l.nemo potest col. 3.ff.de leg.i.
29 ℂ † Sed quo diuisio est facienda inter fratres quorū unus est clericus sunt in diuisione cōtrouersie oportet iudicem adhire quis erit iudex competēs Socci. in consi.14. in.4. lib. dicit ꝙ diuisio est actus mixtus & in seperabilis & propterea debet adhiri iudex ecclesiasticus ratione maioris dignitatis hoc credo uerum quando ante diuisionem diuidentes concurrunt ad iudicem pro ipsa diuisione facienda & sic ante factum.sed si facta diuisione clericus conquereretur contra secundum ς aicum debet ipsum conuenire Coram suo iudice per regulam iuris ꝙ actor sequitur forum rei.l.actor.C.ubi in re.agi. opor. Vincentius Maxilla.

DE PRAESCRIPTIONIBVS ET QVALITER IN DOMO PROPRIA LICET hostia aperire. Rubrica.

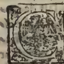

VM IVS omne & omnis actio in rem uel in personam sit prodita mobilis, uel res soli sit de qua queritur triginta annorū præscriptione excepta petitione dotium sopietur nec in talibus de more titulus affectatur si tamen bona fide possidetur: sed si contra ecclesiam uel erga fratres & proximos deprescriptione cōtenditur tum annis.xl. præscribitur, & bona fides & titulus postulatur seruitutem utroquamlibet. Tricennali spatio posse acquiri similiter & admicti antiqua Cardarsera compro-

bauit nisi contra ecclesiam uel erga fratrem & proximum de iure seruitutum quæratur, Tunc enim .xl. annorum curricula obtinebunt. ℭ Sed nec in domo propria balcones uel hostia quis poterit aperire nisi extra domum ad minus tantum suæ terræ reliquerit ut inter uicinum & se duorum palmorum diuersitas possit superesse. ℭ Cum autem debito cautio quæritur illud specialiter obseruatur ut si debiti cautio in singulis .xx. annis renouata non fuerit uel in iuditio contestata debiti petitio expirabit. ℭ Contra fiscum autem legibus indulta præscriptio non mutatur eo etiam q̃ de sacramento diximus obtinente. ℭ At si rem ab aliquo contingerit uendicari & possessor rem illã a uendicãte emisse se dixerit si petitor ꝑstitisse probauerit obtinebit q̃ si probare nõ poterit, & possessionẽ quin.quẽnio clarueris possidisse tali præscriptione tuebitur.

HAEC Consuetudo in quantum loquitur de præscriptionibus est emendata per constitutionem regni quæ incipit duram & diram in titu. de præscrip. in qua legislator mandat solum obseruari præscriptiones iuris communis, & tollit omnes alias præscriptiones & similiter tollit præscriptionem .xl. annorum aduersus fratres ut habetur in d. constitu. & illa præscriptio .xl. annorum aduersus fratres de qua in præsenti consuetudine habuit ortum a iure longobardo ut patet in titu. de præscript. l. si inter absentes fratres quæ lex. est septima in ordine in longobar. in tex. ibi, sed nec in domo propria, &c. Circa materiam præsentis. §. qui respicit secundam partem Rub. uide Bartho. Cepo. in trac. de serui. urba. prædio. in titulo de hostia siue porta & in titu. de fene. in tex ibi cum autem debito, &c. cõcordat cum. §. omnis debiti cautio supra de fid. instru. & cum. §. cum instrumenti amissi in uersi. si. supra de caut. reno. & uide. l. ii. de ꝑscrip. in lõgob.

SI A PATRE DOS PROMICTATVR AD *quid teneatur hæres Rubrica.*

CVM Pater dotem pro filia promiserit inter uiuos si obligationis tempore usque ad quartam seu septimã pro numero spopõderit liberorũ licet postea adeo labatur facultatibus q̃ promissum excedit legitimam obligatam patre uiuo tam ab ipso quam a fideiussoribus solidũ extorquetur. Eo uero mortuo nec hæredes fideiussor ultra legitimam cõueniuntur nisi post obligationẽ adeo facultatibus creuerit uel ad meliorem fortunã peruenerit ut litis tempore quod promiserit non excedat. Nam tunc uniuersę dotis petitio incolumis perseuerat, sed si ultra quàm lege permictitur dotis causa obligatur & solutum fuerit nullam de eo ab hæredibus petitio reseruatur. ℭ Sed si in ultimis uoluntatibus dotẽ pater plusquàm portio sit siue quantitas ultra legitimam dereliquit hęredes quod excedit legitimam nõ præstabunt. ℭ At cum mater alicuius marito dotanti filiã de Patrichio suo dare offitio concesserit pietatis renuente etiam filio donatio rata erit.

HODIE siue dos promictatur per patrem titulo dotis inter uiuos siue in ultima uoluntate relinquatur debet per hæredem integraliter
1 solui si uult esse hæres † quia hæres non potest uenire cõtra factum defuncti immo tenetur ad implere. l. cum a matre. C. de re. uendi. cum simi. & maxime si defunctus iurauit: nam licet iuramentum sit
2 personale quo ad pœnam reatus † tamen quo ad obseruantiã transit ad hæredes ut per Bar. & doct. in. l. cum quis decedens §. cod colli. ff. de lega. 3. & Cano. in. c. ueritatis de iur. iur. potest tamen filius admictere sororem ad hæreditatẽ in casu in quo non fuisset dos constituta a patre, ut habetur in constitu. in aliquibus in tex. ibi at cum mater, &c. ad hoc uide de qua dixi in. §. si. supra de iur. doti. ubi est con similis litera.

QVID HABEAT VXOR DE REBVS QVAS MARITVS VSVFRVCTVArio modo tenet Rubrica.

LICET In rebus alterius contracti matrimonii tempore maritus habeat usumfructum uxor tamẽ singulari iure si proprietarium maritum putauerit in his etiam quartam proprietatis consequitur & qui suarum rerum tantum concesserit usumfructum proprietatis quarta multabitur.

ISTE Tex. concordat cum. §. in omnibus rebus immobilibus supra in titu. de dona. inte. ui. & uxo. & ibi dixi.

Absente

ABSENTE MARITO QVID POTEST VXOR accipere mutuo Rubrica.

VM Maritus taxidio, uel exercitu cōmorans noscitur elongatus eius uxor usque ad duas untias poterit recipere mutuum, ad quod soluēdum tanquam si ipse contrasisset maritus urgebitur cum tamen talis fuerit mulier ut prædicta quantitas necessaria præsumatur alioquin persona mulieris intuita mariti facultatibus circumspectis iudicis officio moderatur.

HAEC Consuetudo concordat cum. §. super res dotales supra qual. mul. ali. permi. sit.

CVM MVLIER PER SE VEL PER ALIVM alienat Rubrica.

I ALIENARE Mulier uel aliquem contractum celebrare desiderat dum per se tantum contrahit tota iuris sollēnitas obseruatur: Et si coniungata, uel sine uiro sit mulier præsentia iudicis exploratur nisi velata domi permanens suarum rerum tertiam uoluerit iudicare. Tunc enim habeat uel non habeat filios tam iuris sententia quàm æquitate morum inuitis etiam filiis pro anima sua permictitur iudicare: At si non per se, sed eius rogatu alius alienat, ut si coniugata fuerit maritus uxore ipsa rogante, si sine uiro quilibet mulieris rogatu alienauerit rerum suarum particulam etiam sine iudice uenundare licebit nisi filios masculos pa trem uel fratrem habuerit mulier. His enim personis existētibus mulier rogando alium minime poterit uenundare nisi his personis alienantibus ipsius rogatu mulier consentiat emptioni. Tunc enim tanquam legitima uenditio in reuocabilis perseuerat, At si pro dotanda filia pietatis officio cuiuslibet mulieris rogatu patre uel filiis existentibus mulieris res alienare licebit.

HAEC consuetudo usq; ad. §. si concordat cum tex. in tit. qual. mul. ali perm. in prin & cū tex l. §. mulier religionis eo. ti. & in dictis locis satis dix

CVM QVIS MVLIERIS ROGATV OBLIGATVS fuerit. Rubrica.

V M quis mulieris rogatu obligationis videtur obnoxius primo Mulier ad satisfaciendum vrgebitur quę si non soluendo constituta probetur in subsidium qui se pro muliere obligauerat ad soluendum artabitur hoc ipso cum quis pro ecclesiis, vel monasteriis se obligauerat obtinente.

HAEC litera concordat cum litera principii in titu. qual mul. ali. permi. sit & ibi in fine comēti dixi duo uerba circa intelligentiam illius, & ipsius litteræ.

SI CREDITOR POSSIDET RES DEBITORIS, QVI bonis cesserit. Rubrica.

SI Cedentis bonis, vel debitoris mortui res, a, creditore possessæ fuerint & obtentę cum vel hæres nō appareat vel exhęredatus existat hæc distinctionis cautela seruabitur si quidem creditor habeat res antepositas, & alter earundem rerum posteriorem possessionem prætendat vel simplicem siue antepositiōem habeat cautionem creditori qui primo rem habuit obligatam de eadem an tepositione in quantum erit debitum satisfiet: Reliquum aliis creditoribus vel simplícibus vel quibus res secundo fuerant obligatę dimictet nec creditori habenti antepositionem proficit si velit secundum quod iura postulant offeratur. At si impignatas res habet tunc legum inde loquentium seriem obseruaturus vt nisi sibi debitum rerū possessionem, non deserat. At cum simplex furit creditor & p iudicem rerum debitoris possessionē habuerit quandocunq; saluis tamen prçscriptiōibus creditores alii postulātes i eādē possessionē cōcurrerēt nullo p̄iuditio

generando q; unius ex creditoribus rerum possessionem primo per iudicem occupauit.

ISTA consuetudo in effectu continet idem quod
1 & ius commune † nam secundum dispositionem iuris comunis creditores non possunt ppria authoritate capere bona debitoris qui cessit bonis & inter eos diuidere sed debent illa uendere publice & de p̃tio sibi ipsis satisfacere pro ut quisq; anterior ē in hypotheca ut.l.legis Iuliæ.C.qui bon. ced. pos.& hoc dicit hæc consuetudo in prima parte in uersi. uero at si impignatas &c.loquitur secundum dispositionem,§.fi d.l.legis iuliæ scilicet quando creditor primus possidet ue puta q; debitor dederit sibi in ma-
2 nibus uel in solutum † nam hoc casu secundus creditor habet ius offeredi ram ipsi priori creditori qui in solutum accepit ut est tex.in l i.C. si antiqui.cre di.iuncta glo.in uerbo possessori,q̃ etiam alteri possessori qui habuisset causam ab ipso priore creditorē
3 ut probatur in.d.l i.† hoc tamen non procederet qñ primus creditor uendidisset autoritate legis uel pacti facti sibi a debitore ante contractum secundū debitum & sciure creditoris ut dicitur in.d.l.i in.i.responso,& de hoc est bona decisio Sacri regii consilii
4 relata per Affl.nu. 6.fuit in relationibus.† ℂ In hac materia iuris offerendi scias q; in eo casu quo secundus creditor uult offerre debitū primo creditori uel possessori potest ipse primus creditor expellere secū dum credicorem soluendo eidem quod sibi debetur casu quo sibi expediens uideretur ut.ē in.l paulus.§. pignoris.ff.quib.mo pig uel hypo solui & in.l.mulier.ff.qui poti.in pigo.habe.& in tantū hoc est uerum q; etiam iniustus possessor habet ius offerendi ut per glo Bar.Saly.& communiter Docto.in.d.l. mulier & ita refert Affli.fuisse decisum in consilio i
5 decisi.149.† ℂ Sed quæritur infra quātum tempus habet locum illud ius offerendi dic q; potest offerri etiam post sententiam latam in fauorem primi creditoris circa adiudicationem pignoris & etiam post
6 interpositam appellationem † quia appellatio extinguit pronuntiatum l i.in fi ff.ad turpi.& ibi Bar.& docto.dum modo nō sit facta adiudicatio & appretium uel q; non fuerit lis contestata super ipsa causa iudicati & de hoc apparet optima decisio sac.reg.cō ci.in compendio Affli.in nu.187.& in compendio capiti aliam decisi.in nu.202.in causa Nicolai Francisci &c.ubi multa dicit & duo uerba quę dixit Af-
7 fli.in.d decisi.16.circa fi.† & nota q; ille cui offertur debet cedere offerenti suas actiones & iura alias obstaret sibi exceptio cedendarum.d.l. mulier &. d.l.
8 paulus † quæ exceptio est tantæ potentiæ q; excluderet possidentem etiam si extaret statutum q; contra instrumentum nulla opponi posset exceptio ad huc talis exceptio opponi potest ita Bal in authentica præsēte in uerbo quæro dicit statutum.C.de fideiu.
9 † num q̃.n.uidetur remota exceptio quæ ex eodem fonte causatur allegat dicta pro Bar. in.l.eū qui ita ff.de uerb obli.uoluit Roma.in consi.472.& in cōs. 4'.barba in.c.i.col.43.de offi.ordi.beneuerū si fuisset renuntiatum dictæ exceptioni non teneretur ce-
10 dere † nam dictæ exceptioni renuntiari potest ut per glo.& Docto.in.l.nisi hoc actum.ff.de pact.& in.l. si stipulatus.§.si ex duobus.ff.de fideiu.& utrum in hoc casu sufficiat generalis renuntiatio Lud.Roma. in d.consi.472.circa fi.tenet.q; non sufficit & mouetur quatuor optimis rationibus quas uidere poteris sed eius opinio impugnatur a subtilissimo Socci.in consi.200.quoniam ex forma statuti &c.col.fin.in 2.lib.& per phil.deci.qui non aliter facit mentiōem de socci.in consi.17.non tamē uolo q; ommictas uidere decisi.relatam per Affli.in nu.343.& in decisio. 181.nam ex lectura dictorum duorum consiliorum & dictarum decisionum multa in hoc articulo uide
11 bis & forsan quantum dici potest.† Scias est q; quādo aliquis dolosæ uersatur in renuntiatiōibus itaq; potest sibi culpa imputari quare non potuerit actiones cedere q; semper obstaret sibi dicta exceptio cedendarum per tex.in.l.stiehum.§.penu.ff.de solu. & per Docto.in.l.iubemus.C.ad uelle.ubi plenissi-
12 me materia tractatur.† ℂ Vtrum istud ius offerrē di secundo creditori competat aduersus mulierem, quæ uult se affecurare super bōis mariti de dotibus suis iuxta tex in l si constante.ff.solu.matr et.l.ubi adhuc.C.de iur.dot uide Pau.de ea.& Frā.de arct. in.l.2.in prin.ff.solu.matr.Soec.in consi.in.uisa cōsignatione dotis &c.lib.3.Affl.in decisi.199.uxor habens instrumentum Capiti.in decisi.41.Pari.de pu te.in tract.sindi.in uerbo publicatio ubi etiam quærit quid in fisco comunis opi.uidetur q; quando mulier uellet se affecurare iuxta remedium dictarū legum contra eam non habet locum ius offerendi secus in casu uerae restitutionis uel quādo mulier agere hypothecaria uel adiudicatione uide,quæ dixi supra in.§.marito in titu. de don int.uir. & uxor.
13 † ℂ In tex.in.§.fi.ibi at cum simplex fuerit creditor &c.hoc etiam concordat cum iure comuni ut patet in.l.pro debito.C.de bon.autho.iudi. posfi. in quo probatur q; concurrentibus pluribus creditoribus ad bona cedentis quando ipsi creditores non habent hypothecas sed solum actiones personales debent habere bona cedentis pro rata,& tunc non consideratur prioritas & posterioritas ut ibi habetur per Bar.bal. Sal. Pau.de cast. & per omnes ibi scribentes. Vincentius Maxilla.

SI PARIES SIT IN CONFINIO SOLI OLIVARVM *et uinearum cui adijcitur. Rubrica.*

SI INTER oliuarum soli & uinearum cōfinia paries sit præfixus si de parietis proprietate quæratur eius proprietas legitime probanti creditur:Si uero ambigua sit dominii probatio licet in confinio fuerit paries constitutus licet prima facie præsumatur communis totius tamen paries præsumitur uinearum.

ℂ Si

¶ Si abblata furto uel perperam res fuerit
pignorata & a fure dominus rem susceperit
nec in receptione furti actionem seruauerit
non posse dominum actionem furti inten-
dere cum ex tali uideatur delicto peniteti
furi ignoscens fieri consuetudo in huc iu-
ri contraria comprobauit.

CIRCA primã partem huius consuetudinis,
quia est clara nihil dicam solum referam q̃ sũt
anni fere.xx.q̃ fuit orta Bari quædam quæstio sup
proprietate unius maceriei, quæ erat inter duo sun
da oliuarum inter.q.prouidum uirum Stephanum
theotonicum &.q.magistrum Palmum de armesia
architectorem & in dicta lite fuerunt expensi circa
ducentum aurei & maceries illa non erat ualoris au
reorum trium & post multos iudices & longissimũ
1 processum † causa fuit mihi commissa & peuli sen-
tentiam adiudicando parietem domino illius oliue
ti quod fuerat antiquius nec adhuc cessabat causa si
ambo in peste quæ tunc temporis uigebat non fuis-
sent mortui oliueta erant in uia qua itur a Baro ad
locum qui dicitur casa rea uersus Botõtũ. In rer. ibi
si ablata furto istę.§.nõ facit ad Rubricam & cũ sit
ultimus.§.in toto hoc uolumine Barensiũ cõsuetu-
dinum dicam aliqua ecce dicitur hic q̃ si dominus
recuperauerit rem sibi furto subtractã & in ipsa re-
cuperatione non reseruauit sibi actionem furti uide
tur ignoscere & non potest ulterius agere ratio po
test esse argumentum quod sumitur ex.§.si insti.de
2 iniur.& ibi glo.† nam si iniuriatus post iniuriam al-
loqnutus est iniuriantem uel cũ eo risit & comedit
non potest postea agere actione iniuriarũ hoc intelli
gas criminaliter secus uero si uellet agere ciuiliter,
ut tradit Barth.cepo.in tracta cautelarum in cautel.
3 30.† sed ego quęro utrũ iudex põt procedere ex offi-
cio cõtra furẽ loquor qñ furtũ excedit sũmã unius
augustalis uel unius untię quo casu secũdum dispo
sitionẽ capituli Regis Caroli primi quod incipit ad
hoc imponitur pęna mortis in furto excedente sum
mam untiæ & pœna manus quando excedit sum-
mam unius augustalis nam licet fur restituerit rem
subtractam ad huc est fur.l.qui ea mente.ff.de furt.
& ibi glo Bar.& Scriben. Ange.de aret.in tracta.ma
lefi.in uerbo & uestem cęlestem col 20.& ibi Augu.
arimi immo damnatus ad furcarum suspendium te
netur restituere ut dicunt docto.super hoc articulo
Luca.de pen.in quadam sua addi.posita.in.c.regni
4 incipiente cura nobis dicit q̃ in priuatis delictis nõ
proceditur per inquisitionem nam licet sit murata
pęna in crimine furti non tamen dicitur mutata ip-
sius criminis cognitio ut de priuato publicũ fiat ne-
que.n.mẽsura pęnæ uariat criminis qualitatem stat
ipsa natura criminis iuxta illud censeri facit esse pu
blicum uel priuatum postq̃ a ueteribus iuris autho
ribus sui crimẽ positum pro priuato licet per no-
ua iura pęna in ipso mutetur non ex hoc natura mu
5 tata censenda est iuxta regulam † quod non muta-
tur cur stare prohibetur.C.de appell.l.præcipimus
de testam.l. sancimus hæc sunt uerba lucæ de pen.
per quæ aperte dicit quod non potest pro tali delic-
to stante.d.capitulo ad hoc procedi ex offitio per
opin.lucę facit glo.in.l.cum seruus in uerbo sum-
mo supplitio ff.de condi ob.ca. quæ expresse dicit,
quæ si pro furto imponeretur pęna capitis non ex
hoc est crimẽ publicum sed est delictum priuatum
quam glo.magnifacit Bal ibi & Pau.de castr.& idẽ
Bal.in.c.at si clerici de iudi.& in.c.i.§.iniuria colu.
2.de pact.iura.firma ubi dicit per illam glo.q̃ si per
staturum ciuitatis pro delicto priuato imponeretur
pęna mortis non ex hoc delictum efficitur publicũ
plene Alex.& iason.in.d.l.cum seruus Afflit.in con
stitu.regni eos qui scienter colu.2. refert dicta per
Luca.in.d.addi.& concludit q̃ tam furtum quam
periurium sunt delicta priuata & nõ publica idem
Affli in hac met quæstione Clarius loquutus est in
constituti. Regni quæ incipit iustitiaris nomen,&
normam in.xviii.notab.Tenet expresse quod in cri-
mine furti non obstante.d.c.ad hæc non potest pro-
6 cedi per inquisitionem & dicit † quod malefaciunt
iudices qui procedunt per inquisitionem super ipso
crimine furti ego in hoc articulo fateor uerum esse
q̃ non mutatur natura delicti ut ex priuato ratione
mutationis pęnę efficiatur publicum per.d.gl.in.d.
l.cum seruus & ibi Docto & similiter q̃ inspecta di
spositione iuris communis non posiit procedi per in
inquisitionem sed dico q̃ omnes illi officiales & iu-
dices qui in suis priuilegiis commissionibus habẽt
iurisdictionem criminalem & quatuor literas arbi-
trarias q̃ possent pro crimine furti quod excedit u-
num augustale uel unam untiam possũt procedere
7 † quia inter dictas quatuor litteras est una que inci-
pit ne tuorum & in.d.litera arbitraria est concessũ
q̃ iudex posiit procedere ex offitio in omnibus casi
bus & delictis pro quibus ueniret imponenda pęna
mortis naturalis ciuilis aut menbri abscisio & quã
do iniuria est illata personis ecclesiasticis uiduę uel
pupillo & hoc etiam habetur in c.si temporum al-
ternata condicio &.in.c ut delatas ad nostram in
capitulis regni ad quod uide par.de put.in tract.de
sindi.in uerbo inquisitio in uersi.& aduerte circa.
fi.& in hac opi.quod posiit procedi contra furem
ex offitio fuit Andre.de yser. in constitu. regni su-
per incisionibus circa fi & ibi affli. & ita consulen-
do tenet Io.de amicis de uenefra in consi.32 dicta.n.
litera arbitralis ne tuorum fuit facta longe post quã
dictum.c.ad hoc nam.c.ad hoc fuit factum a Rege
Carolo primo &.d.litera fuit facta a rege Roberto
qui fuit nepos prædicti Regis Caroli Primi semper
n.q̃ Rex concedit in priuilegio alicuius Baronis di
ctas literas arbitrales dicitur Rex illas de nouo fa-
cere itaq̃ non obstante fuissent factę a rege Roberto
ad beneplacitum & p̃ eius morte fuissent extinctæ
c.si gratiosæ in.6.& ibi Doctor.dicuntur renouatę
& durant quantum durat priuilegium, ita Parisi.
8 de puteu.in.dito.uersicu.& aduerte † facit dictum
Bart.in.l.inter omnes.§.recte.ff.de furti ubi dixit,
q̃ si dominus rei furto subtractæ diceret, q̃ res fuit
capta de uoluntate sui, ad huc potest contra furem

inquiri quia pro quolibet delicto priuato duæ oriuntur actiones priuato filicet & reipublicæ & sic ꝑ furto sine querela domini immo contra eius uoluntatem inquiritur quando furtum excedit summam unius augustalis seu unius unciæ quo casu secundũ dictum.c ad hoc imponitur pęna truncationis manus uel mortis & est uidere Ange. de aret insti. de obli. quę ex deli. nas. in prin Reperio etiam do. Rob. marantam hoc uoluisse licet nihil ad hoc allegat in suo Specu in.6. parte in uerbo inquisitio colu. fi. ubi dicit idem esse in furto notorio & utrum pro periurio possit ex officio procedi uide Luc. de pen. in. l. si uacantia. C. de rc. uaca. lib. x. & Pari de put. in. d. uer

9 sic. & aduerte †sed scias qa in tali casu quando iudex uigore dictæ literæ arbitralis ne tuorũ uellet procedere pro furto uel in aliis delictis non potest nisi pręcedente fama deferente clamorẽ iuxta tex. in. c. qualiter & quando de accu. & hoc declarat illud capit. Regni si temporum alternata conditio & Ange. in d. l. si uacantia & Ang. de aret. in tract. maleficiis in uer

10 bo hæc est quæ iam inquisitio col. xi. † ℂ Quæro circa conscripto. d. c. Regni. ad hoc utrum pro furto unius unciæ in regno esset pęna mortis uidetur, ꝙ sic ꝑ tex. in. §. si quis quinqꝫ solidos in titu. de pac. tene. & eiu. uiola nam illa lex habet formam legis, & fuit condita ab imperatore Federico qui etiam erat Rex regni & cũ solidus sit idem ꝙ aureus ut dixi supra i titu. de quanti. solido. & ibi allegaui ad hoc si recte computes quinqꝫ aurei faciunt summam sex ducatorum de moneta ad rationem carlenorum duodecim pro quolibet aureo ut communiter ualent dico ꝙ non esset pęna mortis nam dato ꝙ illa esset lex & non esset correpta ut late disputat glo in. c. i §. iniuria in uerbo legitime in titu. de pact. tene. int. sub. & iura. firma, tamen quia fuit facta a Federico tamꝙ̃ imperatore & non uti a rege regni ut patet ex eius

11 lectura non habeEt uim in regno †cum hoc regnum sit exemptum ab imperio & recognoscatur ab ecclesia clem. pastoralis de re. iudi. dixi supra i prohemio & in. §. in ciuitate nostra in titu. de iomu. no. ciui. nõ potest Imperator t imꝙ̃ Imperator aliquid in regno statuere unde Ludo. goffridi in sua summa in titulo de actione furti manifesti in uers. in nomine domini col. 2. dicit ꝙ in Regno Franciæ ille tex. si quis quinque solidos non seruaretur cum illud regnum sit exemptum ab Imperio etiam si millies haberet signa & formam legis & dicit dicta glo. in. d. uerbo legitime ꝙ illi legi est derogatum pro contrariam consuetu-

12 dinem †Præterea dicunt docto. ꝙ illa lex est specialis in casu ruptę pacis & uiolatę ut tenet alua in. d. §. iniuria. Bal. & Salv. in authentica sed nouo iure. C. de furt. Ant. de bur. in. c. inter alia de inmu. eccl. licet ibi Abba. contrarium teneat late Augu. arim. in add. ad Ange. de malefi in uerbo & uestem cęlestẽ abstulit col. 5. immo dico ꝙ dato ꝙ ille tex. in. §. si quis quinqꝫ solidos esset in uiridi obseruãtia & non esset in cãu spãli ad huc ꝑ sũma unius ũtię nec ẽt ꝑ sũma septẽ ducatorũ de moneta regni furto subtracta fur

13 non posset suspendi † nam est sciendum ꝙ olim tempore Federici septuaginta duo aurei faciebant unã librã aurei ut dicit gl. in. l. fi. ff de imu uoca. hodie uero nonagita sex aurei faciũt librã auri ut declarãt do ct maxime Ias. in. d. l. fi. & Neapod. dicit hoc in. d. c. ad hoc uñ si bñ calculabis sicut hodie aureus ualet carlenorũ duodecim tũc tpis aureus siue solidus qui idẽ ẽ. l. si fine. ff. de iniu. uoca. iuoto. §. fi. inst de pęna teme. liti. ualebat carlenorũ sexdecim qnqꝫ sexdecim faciũt summã octuaginta & sic qnqꝫ solidi tpe Federici Imperatoris ualebãt tm̃ quãtũ hodie ualẽt octo ducati de moneta regni & ex hoc poteris cõsiderare ꝙ durius & crudelius est dictũ capi. ad hoc, ꝙ dispõ d. §. si qs qnqꝫ sollidos nã dicit And. de yser. in. d. §. si qs qnqꝫ pre ualoris. 3 tareni secũdũ. d. c. ad hoc

14 fur põt suspẽdi. † ℂ Quid. n. si fur tpe quo restituit rẽ ex pœnitẽtia dicere ego accepi hanc rẽ credens dominũ permissurũ utrum posset condẽnari pęna ordinaria furti uidetur dicendum, ꝙ sic nam quando sumus in prohibitis diuiditur cõfessio unde si dico occidi hominem ad mei defensionem talis confexio diuiditur & confitens debet probare illam qualitatem ꝙ occidit ad sui defensionem ut per Bart. & Docto. in. l. aurelius. §. idem quæsiit. ff. de liber. lega. Cyn. Bar. & communiter Docto. in. l si quidem. C. de except. præterea dicit tex. in. c. i. de præsump. prouerbi-

15 um Salamonis †ꝙ si quis proicit lanceam in aliquẽ si postea dixit ludens feci non ex hoc est innocens sic in q ista non sufficit dicere credebam dominum per missurum præterea si dictum domini rei furatæ dicentis ꝙ res fuit capta sua uoluntate non liberat furem quo minus possit cõtra eum inquiri ut per Bar. in. d. l inter omnes. §. recte tanto fortius quando ipse fur hoc diceret non est sibi credendum hoc probat tex. in. l. fi. ff. de crimi. expi. hær. in hac. q. dicas ꝙ aut iste fur est conuictus per testes & confexionem & in tali casu non sufficit dicere credebam dominum per missurum oportet ut euitet pęnam ordinariam delicti ꝙ probet per uerisimiles coniecturas & idutia qualiter credebat dominum permissurum hoc probatur per Bar. in. d. §. recte & Bal. in. l. falsus in. 3. oppo. C. de furt. archi. in. c. pęnale. 14. q. 5. & utrum hoc casu concurentibus coniecturis ex solo suo iuramento sit absoluendus per glo. in. §. aliq insti. de act.

16 uide nigrum in. d. c ad hoc num. 78. † Aut solum constat per suam confexionem confitendo accepisse credens dominum permissurum & hoc casu nõ posset condemnari pęna ordinaria sed extraordinem hoc probatur ex singulari dicto Abba. in. c auditis de ꝑscrip. ubi dicit ꝙ cõstito de homicidio per solam cõfexionem qualificatam fecisse ad sui defensionem licet talis cõfexio diuidaẽ nõ põt cõdẽnari pena ordinaria rõ ẽ qa cũ hoc ꝑbari nõ põt potuit eẽ uerũ ꝙ occidrit ad sui defẽsionẽ si iudex i poneret pęnã ordinariã forte grauaret eũ nã i re dubia mitior pęna ipõi

17 debet † & qñ ꝑcedit ad cõdẽnationẽ ex inditiis indubitatis adhuc nõ põt irrogari pęna ordinaria ut ꝑ Inno. Abb. Fel. & phi. dec. i. c. qa uerisimile de ꝑsũp. & Fel. in. c. afferte eo tit. & illud dictũ Abb. in. d. c. auditis sequitur cõer doc. ut habeẽ ꝑ Fel. i. d. c. afferte. Ias. i. l. ut uf. ff. d iust. & iu. uñ si potuit eẽ ꝙ iste talis accepit rẽ credẽs doũm pmissurũ nõ debet cõdẽnari pęnã ordinaria i posita ꝑ furto & ita repio ꝙ i spẽ in fure dixit Socc. io. l. nõ utiqꝫ in fi. ff. de excep. repio ꝙ subtilis Socc. i pugnat dictũ Abb i. d c auditis supra relatum in. d. l. non utiqꝫ sed cõer tenetur & ab impugnatio-

pugnatione Socci. defenditur per Phil. Deci. in.c.
cum uenerabilis col. 12 de excepti. Sed quãuis cõ.
muniter doctores teneant illud dictum abb. tamẽ
est aduertendum q procedit quando confexio fuit
facta ab initio qualificata, & in uno cõstructo uer-
borum sæcus autem si a principio confiteretur sim
pliciter deinde ex interuallo diceret q fecit ad sui de
fentionem uel si a principio negaret deinde confite-
retur ad sui defensionem fecisse: nam in his duobus
casibus puniretur ordinarie ita distinguendo decla
rat dictum abb. Boeri. in decisi. 164. ubi etiam li-
mitat non procedere quando contra dictam con-
fexionem qoalificatã essent inditia & præsumptio-
nes ut pota minæ uel inimicitia & in casu forti quã
do dominus rei furatæ esset inimicus foris uel per-
sona auara & non cognita furi. Non obstat tex. in
.d.c.1. nam ibi proicendo lanceam non potest dari
coniectura q ludens fecisset in hoc casu potest dari
coniectura ut pota si inter dominom Rei furatę &
furem esset maxima amicitia uel sanguinis coniun
ctio similiter non obstat dictum Bar. in.d.§. recte,
nam Bart. loquitur ibi q possit inquiri & hoc non
negatur sed quæstio est de pœna si debet inferri or-
dinaria uel mitior & ita responderi potest ad tex. in
18 .d.l.fi. de crim. exp. hære. † ¶ Sed pulchrum dobiũ
est utrum stante dicta confexione qoalificata iudex
posset procedere ad torquendũ confitentẽ ad emen
dam ueritatem dictæ qualitatis scilicet si fecit cre-
dens dominum permissurũ uel si occidit ad sui de-
fensionem Bal. in.l. uni. col. decima. C. de confex.
tenet q sic & ita uoluit Thom. grama. in uoto. 24.
Tamen idem gram. in uoto. 11. tenet contrarium
& melius uide tamẽ ad saturitatem per Boeri. in.d.
19 decisi. 164. † ¶ Sed quæro de pulchra. q. quæ mul
toriens occurrit aliquis furto subtrasit rem ualo-
ris intra unum augustalem sunt inditia contra fu-
rem non tamen probationes utrum stantibus in-
ditiis sufficiẽtibus ad torturam possit torqueri iste
articulus tangitor a Marãta in suo speculo in quar
ta parte in. ii. distinctione col. 11. qui dicit q potest
torqueri ea ratione quia ultra fustigationẽ fur de-
bet mercari in fronte, & banniri a tota prouincia
& sic consideratur pœna ultra relegationẽ. Ad hoc
facit quod dixit Alexan. in consi. 116. in secundo
libro & Socci. in consi. 157. in. 2. libro ubi dicunt
20 † q si per statutum imponerectur pœna relegatio-
nis & publicationis bonorum ratione pœnæ pu-
blicationis bonorũ adiectæ relegationi quia ultra
relegationẽ datur excessus non poterit interuenire
,pcurator iuxta ea quæ habẽtur in l. accusatore. §.
ad crimen & ibi Bar. ff. de pub. iudi. ita in hac q. cũ
ultra relegationem in tali furto sit excessus fustiga-
tionis & mercationis in fronte quæ pœna merca-
tionis cum sit personalis excedit pœnam publica-
tionis. l. inseruorom. ff. de pen. merito debet dici q
in tali casu stante. d.c. ad hoc fur possit torqueri. Et
in hac opinione uidetur q fuerit pari. de pute. in
tracta. sindi. in uerbo tortura. §. an in causa pecu-
21 niaria † ubi uult q etiam in causa pecuniaria si ha-
bet delictum annexum habet locum tortura. c. i. de
deposi. unde ex hoc dixit q isti mercatores falliti
fraudaliter possunt torqueri ad indicandum pe-
22 cunias. † Et per illum tex. dixit Socci. in cõsi. 219.
q in crimine usurarum habet locũ tortura quia
licet sit causa pecuniaria habet in se delictum anne
xũ & pro ista opin. facit doctrina Bar. in authẽtico
de incest. nupt. in prin. ubi per illũ tex. & p tex. in. l.
fi. ff. de iniuri. dicit fustigationis pœnam esse maio-
23 rem q̃ relegationis. † Contrariam partem q nõ ha-
beatur locum tortura tenet grama. in consi. 37.
ea ratione q pœna fustigationis est similis relega-
tioni per quam corpus affligitur quæ omnes sunt
de Mero Imperio paroo ut dicit Bart. in. l. imperiũ
. ff. de iur. om. iudi. & Bal. in. l. Imperatores. ff. d offi.
præfec. urb. Et quando pœna non est ultra relega-
tionem in regno non habet locum tortora ut in. c.
tormenta & in. c. si iuste. & in hac opinione resides
grama. & non cõsiderauit q ultra relegationis pœ
nam quæ imponitur furi qui furto subtraxit rem
ualoris infra unum augostalem per dispositionem
.d.c. ad hoc imponuntur etiam pœnæ fostigatio-
nis & mercationis in fronte & banni ut considera
ut Maran. Cũ Thoma. grama. tenet niger de cam
pana in comentario suo. in.d.c. ad hoc no. 140.
ubi ad partes examinat hunc articolom. Et respon
det ad ea quæ dicuntur per Alex. in.d. consi. 116.
& per Socci. in d consi. 157. dicendo q relegatio-
ni si iongatur pœna publicationis bonorum sapit
deportationẽ cum deportatio dicitur amissio ciui
tatis & boorũ sæcus in relegato ut not. in. §. cum
autem insti. qui modi. ius pa. pot. sol. Ad ea quę di-
cit Maran. Respondet q non consideratur plurali-
tas pœnarum, sed qualitas uidelicet an sint supra
relegationem allegat quæ not. in.d.§. ad crimen &
in. l. 1. ff. an per ali. ca. app. Secundo respõdet q licet
plures pœnæ imponantur non tamẽ quælibet pœ
na dicitur maior relegatione quia censentur plures
pœnæ separatę per ea quæ dicit Iaso. in. l. scire debe
mus col. 3. ff. de uer. ob. ubi dicit q si ex forma sta
tuti bannitus in centum potest impune offendi si
aliquis est bannitus ex una causa in quinquaginta
& ex alia in aliis quinquaginta in eadem sententia
non poterit offendi quia non est bannitus in cen-
tum & sic diuersitas pœnarum eiusdem generis nõ
mutat qualitatem opi. Maran. uidetur satis colo-
24 rata † nam si quid additur tali & illud magis. l. pe-
no. ff. ad lege. pom. de particid. multa modica fa-
ciunt unum satis. l. ii. §. fi. ff. de excusa. tuto. cũ simi.
25 † nec dictum Iaso. in.d.l. scire aductum per nigrum
quadrat quia in terminis quibus loquitur Iaso. cõ-
dẽnationes fuerũt ex diuersis causis unde quot sunt
causæ tot censentur sententiæ. l. carmelia pia. ff. de
oper. liber. cum aliis allegatis per Iaso. in casu mo-
do diuersæ pœnæ coaceruantur ex ono & eodem
delicto ad dictum Iaso. facit tex. in. l. si idem in eo-
dem in prin. ff de iur. om. iudi. † Ego teneo opin.
26 gram. & nigri & moueor q nos habemus duo ge-
nera. publicorum iuditiorũ capitalium scilicet &
non capitaliũ capitalia iuditia dicuntur in quibus
imponitur pœna mortis & exilii in uera significa-
tione scilicet quando interdicitur aquæ & igni per
quas pœnas eximitur caput a ciuitate non capita-
lia dicuntur pro quibus imponitur pœna pecunia-
ria aut in corpus aliqua coercio tex. est ad litteram
in. l. ii. ff. de publi. iudi. & §. publicorũ insti. eo. titu.
Bar. & Imo. in.d.l. 2. Et magistraliter declarat Imo.
in. c. qualiter & quando lo. 2. de accu. Et Bal. in. l.
quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. uerum est

q pœna mutilationis membri iudicatur iuditium capitale ratio est quia ibi consideratur mors in illo membro secundu Bart. in.d.l.1.& Bal.in.l.reos.C. de accusa. quod Albert. de Rosa. in.d l.imperium col.5.intelligit de membro principali licet hoc nō placeat ibi Paul. Deci. Ad propositu igitur Rex Carolus secundus uoluit in.d.c. tormēta q inferatur tortura solū in criminibus infligentibus pœnam ultra relegationem pœnæ ultra relegationem solū considerantur ubi cadit pœna mortis naturalis uel ciuilis.i. exilii uere per deportationem uel condēna-
26 tionem ad metallū. Et hodie ad triremes † cū pœna condēnationis ad metallum nō fit in usu ut dicit affli.in constit.regni culpā non immerito in fi.
28 & capiti. in decisi. 152. † & pro deportatione succedit pœna arbitraria secundū capitii.in.d.deci.13. dicat in regno propter insulas quas habet q est in usu grama. uero in consi.44. & consi.45. dicit q loco pœnæ deportationis est bānimentū glo.in.§. relegati insti.qui.mod.iu.pa.po.sol.dicit q banniti nostri temporis æquiperantur deportatis iste solum pœnæ tollunt caput a ciuitate cæterę uero pœnæ ut est relegatio remotio ab ordine corporis coercitio. Et experimentū uerberum istæ non sunt pœnæ capitales quia dato q quis fustigetur dato q relegetur uel remoueatur ab ordine remanet tamen ciuis & liber & nō amictit caput ut declarāt docto. supra allegati. Cū igitur pro furto rei ualoris unius augustalis non imponitur pœna quæ sit ultra relegationem i.maior relegatione scilicet mortis naturalis uel ciuilis merito nō cadit tortura. ¶ Marānta illam præpositione ultra positam in.d.c.tormenta considerauit respectu quantitatis & coaceruationis non autem respectu qualitatis & non debet considerari quantitas pœnarum sed qualitas uidemus q plura simul iuncta quotū unumquodque de se non sufficit non cašant effectū.l.spadonem.§.qui iura multa.ff.de excusa. tuto.d.l.si idem in eodē in
29 prin. † Dato q quis fustigetur mercetur & relegetur non per hoc substinet maiorem pœnam relegationis ut puta q prędicti pœnæ æquiperari possint morti naturali uel ciuili: quia omnes illæ pœnæ sunt de Mero Imperio paruo ut dictum est, & si diceretur contrarium sequeretur absurdū, nam si permicteretur inferri tortura in tali delicto eēt maior pœna quæ imponeretur pro inuestigando delicto
30 q̄ pro puniendo † quia tortura dicitur grauior pœna q̄ utriusque manus incisio ut in.§.fi.in authentico ut nul.indi. pro imponenda pœna fustigationis in persona uilis hominis ipsum torquere nō est conueniens & hoc dicit præposi. in sum.col.fi.45. distin. & hanc rationem assignat Hipo. de Mar. in .l.diuus.ff.de quæstio. Et licet Pau.gril. in tract.de quæstio.in fi q.dicat de mente Hipo.& doct.q tortura non est pœna statuta a iure, sed cruciatus corporis ad ueritatem emendam ut patet ex diuersitate tituloūr in.ff.&.C.tamen negari nō potest secundum eum & omnes q non sit maximus dolor & in homine uili maior q̄ uerberū experimentū. Et retenta hac opi. non obstant adducta in contrarium quia bene fuit respōsum per nigrū & ad id quod dixit Alex.in.d.consi.116.ego dicerē q parcat mihi authoritas Alex.& Socci.non habeo illud pro uero nam procurator solū non admictitur pro absente in causis capitalibus in quibus de iure cōmuni absens non poterat dānari nec sententia poterat formari in personam procuratoris ut declarant doct. in.d.§.ad crimen sæcus autem in casibus in quibus absens potest damnari scilicet a relegati intra illa adiectio pœnæ publicationis bonorum non facit iuditium capitale nec ex hoc potest dici q æquiperetur deportationi, nam per deportationem amictitur ciuitas & libertas. & bona quoque dato q quis relegetur cū publicatione bonorū non ex hoc desinit esse ciuis nec etiam efficitur seruus pœnæ & propterea uidetur mihi q non bene dicant Alex. & Socci. in dictis eorū consiliis ad id quod dixit pari. de pute. dicam pro ut dicit gram. loquitur ibi fine lege & quatenus dixit q in causa pecuniaria habēs delictū annexum imponitur tortura.d.c.i.de posi. loquitur inspecto iure cōmuni & si delictum annexum esset graue ita q præponderaret causæ pecuniariæ.sicut dixit pari. in mercatoribus qui occultant pecunias multorum & fingunt se decoctos & fallitos in hoc caso bene dicit pari. qa uidetur furtum magnū & cadit in tali casu diffinitio furti nō obstat quod dixit Socci.in.d.consi.219.quod in crimine usurarū habet locum tortura nam Socci. loquitur inspecta dispositiones iuris cōmunis &.d.
31 c.i.de posi. non autem haberet locū in regno † nam cum pro crimine usurarū sit pœna publicationis bonorū ut patet constitutione regni usurariorum non habet locum tortura ut in d.c.tormenta &.d. c.si iuste ad tex.quem niger allegat & dicit a nemine ponderatū in hoc in.§.oportet enim in authentico.ut iudi.si.quo. suffra. Dico q ex illo tex. non concluderetur probatur etiam inspecta dispositione iuris cōmunis q pro furto unius augustalis inferatur tortura, nam illud uerbū torquebunt ibi non capitur pro tortura, sed pro coertione & punitione quasi dicat nō cessant iudices cogere punire & coercere fures uilium furtorū quousque redidrint. Et illud uerbū uilibus etiā potest intelligi in furto decem ducatorum habito respectu & cōparatione ad furta quæ faciebant illi iudices prætterea ibi Imperator loquitur in numero plurali dicendo uilibus furtis & non dici pro uili furto, nam dato frequentia furtorū potest quis etiam ad mortem puniri licet uilia sint furta ut p Bal.& Saly & Cepol.in authentica sed nouo. C.de fur. & plene per grama. in uoto.17. Et qui deliquit fraudando plures debet mori ut per Bart.in.l.i.C.de super indi. lib.x.& ibi Ange. sequitur grama.in.d.uoto 17. ubi ad hoc plura allegat animo & intētione iniuste lucrandi nō obstat doct.Bart.in.d.authētico de incest.nup. nam tex.ibi & in.d.l.fi.de iniuri. nō probant fustigationem esse maiorem relegatione nam nō sequitur imponitur uilibus ergo maior quia nō est maior ea maioritate ut dicatur pœna capitalis maior exilio sed potest cōsiderari maior respectu infamię, nam nobilis potius contentatur suscipere uulnera q̄ unā bacchetatam uel cannatam & econtra uilis persona nō curat uerbera & cōtemnatur potius urgis cedi pro merito expeditur q̄ patria carere & exu
32 lari. † ¶ Dixi supra authoritate Socci. in.d. consi. 219.q usurarius potest torqueri. Quæro circūscripta constitutione regni utrum contra usurariū possit procedi per inquisitionem ad effectū ut criminaliter

minaliter puniatur Iaco. But. in. l. improbum. C. ex
quib. ca. infam. irrog. tenet q potest puniri pœna
stellionatus ea ratione quia dolo & fraude extor-
quet usuras ratione igitur doli potest puniri dicta
pœna & in hac opi. fuit. Io. Bap Cazialup. in. l. 1. C.
de sum. trini. & ita consuluit Pet. Philip. Corne. in
consi. 19. lib. 3. contrariũ consuluit Deci. in consi.
170. q nõ possit criminaliter puniri mouetur pri
mo authoritate Bal. & Saly. in. d. l. improbũ qui te-
nent contra Iaco. But. ea ratione q nulla lege scri-
ptum reperitur q usurarius possit criminaliter pu-
niri ad hoc tex. in. c. illa ne sed. uaca. ibi cũ nusquã
reperiatur cautum in iure. c. is qui de sen. ex. o. l. dis-
sentientis. C. de sep. l. illom. C. de colla. Cum simi.
33 † Item quia usure exiguntur ex partiũ conuentione
nam cõtractus ex conuẽtione legẽ accipiunt. l. i. §.
si cõuenerit. ff. depositi c. cõtractus de regu. iur. in. 6.
uolẽti enim nõ fit iniuria. l. 1. §. usque adeo. ff. de in-
iuri. c. scienti de regu. iur. in. 6. subdit etiam Phil.
34 Deci. † q usure nõ sunt prohibitæ de iure ciuili im
mo permissæ & quia facit actum lege permictente
pœnam nõ meretur. l. grachus. C. de adulte. ius ca-
nonicum quod prohibuit fuit cõtentum sola pœ-
na restitutionis. c. 2. & c. tuas de usur. ergo ea nos
tantum pœna cõtenti esse debemus. Et quoniam
uia speculãdi nulli preclusa pro tenui mea ingenio-
li ratione tenerem opi. Iaco. But. cõtra Phil. Deci.
nam negari nõ potest quin usurarius non uersetur
dolose in actu fænerandi & in actu exigẽdi cõtra-
hendo cũ iactura pximi & exigẽdo plus debito ex
hoc dolo debet extra ordinẽ puniri pœna stelliona-
35 tus † nã dicit iurisc. in l. iii. eo. tit. stellionatũ iis obii
ci posse qui dolo quid fecerint & multa exẽpla sub-
nectit ibi iurisc. quæ cõueniũt. q. proposito. Nõ ob-
stat ratio Bal. dicentis q nõ reperitur iure cautũ q
usurarius criminaliter puniatur fateor q nõ est sta
tuta certa pœna a iure contra usurariũ nam si esset
statuta certa pœna nõ esset necesse recurrere ad pœ
nã stellionatus & ad extraordinariã nam puniretur
pœna ordinaria a lege data sat est q habemus re-
mediũ generale inductũ a iure, ut ubicũq obici po
test dolus q ex illo dolo extraordinem puniatur. nõ
obstat alia ratio Bal. dicentis q usurario nõ potest
imputari dolus cũ ex conuẽtione exigat & uolenti
nõ fit iniuria huic rõni optime respõdet Cazialup.
nã usurarius dicitur extorquere usuras nõ obstan-
te conuẽtione ut in simili not. Ange. in authentico
de leno. in fine de muliere quæ inducitur ad adulte
36 rium cũ datione auri facit tex. in l. uni. † C. de rap.
uirgi. ubi probatur q semper mulier licet uolens
præsumitur subducta ita accipiẽs pecunias ad usu
ras impellẽte necessitate ad id ducitur nam nemo
præsumitur iactare suum debemus etiam cõsidera
re q ius ciuile prouidet cõtrahentibus deceptis do-
lo præsumpto & re ipsa. l. non aliter. ff. de uer. obli.
l. 2. C. de rescin. uend. quanto fortius cõtrahẽtibus
37 deceptis dolo uero. † Non obstat ratio Phil. Deci.
dicẽtis q ex quo ius ciuile permictit & cum faciat
lege permictẽte pœnam nõ meretur, &c. dico q ac-
cursius & ante eum azo & ut idem accursius dicit
in authẽtico de eccelsi. titu in prin. q hodie per illũ
tex. usure sunt prohibitæ de iure. ciuili nam impe-
rator ibi mandat seruari illa quatuor cõsilia inter
quæ est cõsilium nicenum in quo fuerunt prohibi-
tæ usure per consequens prohibet usuras cum rela-
tum est in referente l. asse toto. ff. de hære. institu. l.
si ita scriptum. ff. de condi. & demo. cũ simi. & hoc
etiam not. in d. l. 1. C. de sum. trini. Et licet Iac. But.
Bar & cõmuniter doct. in. d. l. 1 uelint usuras de iu-
re ciuili permissas tamen dicunt usque ad legitimũ
modum legitimus modus intelligitur quando cõ-
sideratur aliqua ratio lucri cessantis uel damni Eer
mergentis ut in exemplo. l. in insulam. §. usuras. ff.
solo. matri. & in. l. curabit. C. de acti. emp. & in sin i
libus non autẽ intelligitur quando aliquis dat de-
cem & paciscitur duodecim uel plus. Et dato q lex
ciuilis permicteret usuras ex quo est contra præce-
ptum morale iuris diuini ut habetur Exod. c. 22.
Leuiti. c. 25. Deuter. c. 23. & per prophetam spal.
14. Ezechi. c. 18. & in testamento nouo ut habe-
tur Lucæ. c. vi. lex non ualeret & esset nullius mo-
38 menti † nam & Papa qui est Vicarius dei in terris
non potest dispensare contra præcepta iuris diuini
ut habetur in. c. literas de restitu. spoli. & q Papa nõ
possit dispẽsare q Christiani exerceant usuras cum
sit prohibitum in utraq pagina ueteris & noui te-
stamenti. c. super eo de usur. tenent docto. omnes in
. l. cunctos populos & ibi late Iason. col. 7. in repe.
C. de sum. trin. fortius dicendum est hoc non posse
facere imperatores ut in terminis tenet Pet. de An-
cha. in consi. 243. incipi. Christianissimæ, &c. &
firmat Iaso. in. d. l. cunctos populos ubi multa alle-
gat. Præterea si ius canonicum cassat omnia statu
ta leges & cõsuetudines permictentes usuras & fa-
uentes ex actioni usurarũ ut habetur in Clem. 1. de
usur. quomodo Phil. Deci. dicit q usurarius facit
lege permictente cum dicta lex sit abrogata per iu-
ra Canonica non potest dicere q ulterius fiat lege
permictente, & si bene ponderetur consilium Phil
Deci. non totaliter firmat hanc opinionem nam a
2. col. dicit hæc uerba & dato q alia opinio de iu-
re procederet concludo ergo q quando usurarius
non puniretur pœna publicationis bonorũ pro ut
in Regno Neapolitano puniuntur q eo casu ultra
pœnas iuris Canonici possit criminaliter puniri
esset enim absurdũ q ex tali delicto contra ius di-
uinum cõmisso contra deum & proximum transi-
ret inultum nam restitutio iussa ex iure Canonico
non est pœna quia si restituit, restituit quod nõ est
suum, & tanto fortius hoc procederet quando esset
aliqs usurarius qui esset cõsuetus pluries & pluries
hoc facere nã iste posset multũ acriter criminaliter
36 puniri † quia rõne frequentationis delicti etiã quan
do sumus in delictis pro quibus non infertur pœ-
na mortis potest inferri ut dixit Bar. in. l. i. C. de su-
per indi. lib. x. & ibi Ange. late per grama. in uoto.
17. hac sumpta occasione quæro utrum Papa po-
tuit concedere q emantur census ad rationem de-
cem pro centenario, ut in extrauaganti Marti. &
Calisti. in titu. de empti. & uendi. & nos in Regno
habemus bullam Nicolai cum pragmatica Regis
Alphonsi primi pro nunc uide inno. Io. An. Burri.
Cardi. & abb. in. c. in ciuitate de usur. Laure. de Ro
du. in. c. consuluit. q. xi. & seque ubi tenent ualere de
iure emptionem annui reditus sed an hoc procedat
quando reditus sit in esse & non q de nouo reditus
figuretur super fundo uel domo cogita uide tamen
Ripam in lib. 1. responsorum in responso. xix. ubi

tenet in terminis ualere constitutionem põtifitio q emptio annui reditus ad rationem decem pro cen-
40 tenario fiat. † ℂ Quæro utrum dominus qui ac. cepit rem a fure teneatur indicare furem dico q in. dicare nõ tenetur. l. qui uas. §. qui furem. ff. de furt. & per ea quæ not. in. l. ciuile. C. de furt. Sed si iudex inquirere uellet tenetur deponere ueritatem: nam aliud est iudicare aliud perhibere testimonium:
41 † ℂ Sed ecce tota die in ecclesiis fiunt monitiones sub pœna excomunicationis de rebus furto subtra ctis q qui scit furem habeat reuelare si aliquis scit ueritatem utrum teneatur reuelare. Breuiter dicas aut enim scit aliquis furtum esse ab aliquo & ista scientia habetur quia uidit & scit ueridice. Et isto casu tenetur deponere & reuelare ut est tex. in. c. qui cum furem & ibi glo. & docto de furt. Cy. & doct. in. d. l. ciuile alias incideret in excomunicationem. Aut iste scit ex relatione furis & hoc casu non tene- tur reuelare & non reuelando non incidit in exco- municationem ita glo. in. c. nerui. xiii. distinct. & Io. And. in. d. c. qui cum furem & de hoc est pulchrũ consilium Socci. in nu. 102. in quarto libro, hoc opus (qualecunque est) Deo Duce in Regno Polo- niæ in Castro Regiæ Ciuitatis Cracouiæ dum ibi Auditor Serenissimæ Dominæ Bonæ Sforciæ Re- ginæ Poloniæ fuissem Composui illique Die. XI. Nouẽbris anni. 1546. finem dedi. Extremam tan dem manum imposui in Alma Ciuitate Patauii in hospitio Reuerendi Domini Abbatis Angeli de Rufsis de Baro Viri Magnifici ac Generosi. V. I. Tunc P. Cum ibi per tres menses fuissem Die etiam XI. Nouembris Diuo Martino Patrocinante an- ni M. CCCCC. L. Laus Honor & Gloria Deo Optimo Maximo nunc & semper Benedicam Dominum in omni Tempore semper Laus eius in ore meo. Vincentius Maxilla. V. I. D.

F I N I S.

REGISTRUM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXY.

Omnes sunt Terni præter X, & Y, qui sunt Duerni.

Patauij Iacobus Fabrianus Excudebat.

M. D. LV.

TABVLA OMNIVM FERME DICTORVM IN PRÆSENTI VOLVMINE CONSVETVDINVM PRAECLARAE CIVITATIS BARII MIRO ORDINE AEXPLICATA.

De Litra A.

De Litera. B.

De Litera. C.

Confirmando

De Litera. D.

Decime de-

De Litera. E.

De Litera. F.

De litera. G.

De litera. H.

De litera. I.

IVRAMENTVM.

De littera. L.

De littera. M.

De litera.N.

C

142

De littera Q.

De littera R.

De littera T.

De littera. V.

Vxor

FINIS